Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗୋ

(ପଠମୋ ଭାଗୋ)

ନିଦାନାଦିକଥା

୧।

ସୀଲେପତିଟ୍ଠାଯ ନରୋ ସପଞ୍ଞୋ, ଚିତ୍ତଂ ପଞ୍ଞଞ୍ଚ ଭାୱଯଂ;

ଆତାପୀ ନିପକୋ ଭିକ୍ଖୁ, ସୋ ଇମଂ ୱିଜଟଯେ ଜଟନ୍ତି। (ସଂ। ନି। ୧।୨୩);

ଇତି ହିଦଂ ୱୁତ୍ତଂ, କସ୍ମା ପନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ, ଭଗୱନ୍ତଂ କିର ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରନ୍ତଂ ରତ୍ତିଭାଗେ ଅଞ୍ଞତରୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସଂସଯସମୁଗ୍ଘାଟତ୍ଥଂ –

ଅନ୍ତୋଜଟା ବହିଜଟା, ଜଟାଯ ଜଟିତା ପଜା;

ତଂ ତଂ ଗୋତମ ପୁଚ୍ଛାମି, କୋ ଇମଂ ୱିଜଟଯେ ଜଟନ୍ତି। (ସଂ। ନି। ୧।୨୩) –

ଇମଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛି। ତସ୍ସାଯଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ଜଟାତି ତଣ୍ହାଯ ଜାଲିନିଯା ଏତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ସା ହି ରୂପାଦୀସୁ ଆରମ୍ମଣେସୁ ହେଟ୍ଠୁପରିଯୱସେନ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜନତୋ ସଂସିବ୍ବନଟ୍ଠେନ ୱେଳୁଗୁମ୍ବାଦୀନଂ ସାଖାଜାଲସଙ୍ଖାତା ଜଟା ୱିଯାତି ଜଟା, ସା ପନେସା ସକପରିକ୍ଖାରପରପରିକ୍ଖାରେସୁ ସକଅତ୍ତଭାୱପରଅତ୍ତଭାୱେସୁ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାଯତନବାହିରାଯତନେସୁ ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜନତୋ ଅନ୍ତୋଜଟା ବହିଜଟାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତାଯ ଏୱଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନାଯ ଜଟାଯ ଜଟିତା ପଜା। ଯଥା ନାମ ୱେଳୁଗୁମ୍ବଜଟାଦୀହି ୱେଳୁଆଦଯୋ, ଏୱଂ ତାଯ ତଣ୍ହାଜଟାଯ ସବ୍ବାପି ଅଯଂ ସତ୍ତନିକାଯସଙ୍ଖାତା ପଜା ଜଟିତା ୱିନଦ୍ଧା, ସଂସିବ୍ବିତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯସ୍ମା ଚ ଏୱଂ ଜଟିତା। ତଂ ତଂ ଗୋତମ ପୁଚ୍ଛାମୀତି ତସ୍ମା ତଂ ପୁଚ୍ଛାମି। ଗୋତମାତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଗୋତ୍ତେନ ଆଲପତି। କୋ ଇମଂ ୱିଜଟଯେ ଜଟନ୍ତି ଇମଂ ଏୱଂ ତେଧାତୁକଂ ଜଟେତ୍ୱା ଠିତଂ ଜଟଂ କୋ ୱିଜଟେଯ୍ଯ, ୱିଜଟେତୁଂ କୋ ସମତ୍ଥୋତି ପୁଚ୍ଛତି।

ଏୱଂ ପୁଟ୍ଠୋ ପନସ୍ସ ସବ୍ବଧମ୍ମେସୁ ଅପ୍ପଟିହତଞାଣଚାରୋ ଦେୱଦେୱୋ ସକ୍କାନଂ ଅତିସକ୍କୋ ବ୍ରହ୍ମାନଂ ଅତିବ୍ରହ୍ମା ଚତୁୱେସାରଜ୍ଜୱିସାରଦୋ ଦସବଲଧରୋ ଅନାୱରଣଞାଣୋ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ ଭଗୱା ତମତ୍ଥଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୋ –

ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠାଯ ନରୋ ସପଞ୍ଞୋ, ଚିତ୍ତଂ ପଞ୍ଞଞ୍ଚ ଭାୱଯଂ;

ଆତାପୀ ନିପକୋ ଭିକ୍ଖୁ, ସୋ ଇମଂ ୱିଜଟଯେ ଜଟନ୍ତି। –

ଇମଂ ଗାଥମାହ।

୨।

ଇମିସ୍ସା ଦାନି ଗାଥାଯ, କଥିତାଯ ମହେସିନା;

ୱଣ୍ଣଯନ୍ତୋ ଯଥାଭୂତଂ, ଅତ୍ଥଂ ସୀଲାଦିଭେଦନଂ।

ସୁଦୁଲ୍ଲଭଂ ଲଭିତ୍ୱାନ, ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଜିନସାସନେ;

ସୀଲାଦିସଙ୍ଗହଂ ଖେମଂ, ଉଜୁଂ ମଗ୍ଗଂ ୱିସୁଦ୍ଧିୟା।

ୟଥାଭୂତଂ ଅଜାନନ୍ତା, ସୁଦ୍ଧିକାମାପି ୟେ ଇଧ;

ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ନାଧିଗଚ୍ଛନ୍ତି, ୱାୟମନ୍ତାପି ୟୋଗିନୋ।

ତେସଂ ପାମୋଜ୍ଜକରଣଂ, ସୁୱିସୁଦ୍ଧୱିନିଚ୍ଛୟଂ;

ମହାୱିହାରୱାସୀନଂ, ଦେସନାନୟନିସ୍ସିତଂ।

ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗଂ ଭାସିସ୍ସଂ, ତଂ ମେ ସକ୍କଚ୍ଚ ଭାସତୋ;

ୱିସୁଦ୍ଧିକାମା ସବ୍ବେପି, ନିସାମୟଥ ସାଧୱୋତି।

୩। ତତ୍ଥ ୱିସୁଦ୍ଧୀତି ସବ୍ବମଲୱିରହିତଂ ଅଚ୍ଚନ୍ତପରିସୁଦ୍ଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତସ୍ସା ୱିସୁଦ୍ଧିୟା ମଗ୍ଗୋତି ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗୋ। ମଗ୍ଗୋତି ଅଧିଗମୂପାୟୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ତଂ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗଂ ଭାସିସ୍ସାମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ସୋ ପନାୟଂ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗୋ କତ୍ଥଚି ୱିପସ୍ସନାମତ୍ତୱସେନେୱ ଦେସିତୋ। ୟଥାହ –

''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚାତି, ୟଦା ପଞ୍ଞାୟ ପସ୍ସତି;

ଅଥ ନିବ୍ବିନ୍ଦତି ଦୁକ୍ଖେ, ଏସ ମଗ୍ଗୋ ୱିସୁଦ୍ଧିୟା''ତି। (ଧ। ପ। ୨୭୭);

କତ୍ଥଚି ଝାନପଞ୍ଞାୱସେନ। ୟଥାହ –

''ୟମ୍ହି ଝାନଞ୍ଚ ପଞ୍ଞା ଚ, ସ ୱେ ନିବ୍ବାନସନ୍ତିକେ''ତି। (ଧ। ପ। ୩୭୨);

କତ୍ଥଚି କମ୍ମାଦିୱସେନ। ୟଥାହ –

''କମ୍ମଂ ୱିଜ୍ଜା ଚ ଧମ୍ମୋ ଚ, ସୀଲଂ ଜୀୱିତମୁତ୍ତମଂ;

ଏତେନ ମଚ୍ଚା ସୁଜ୍ଝନ୍ତି, ନ ଗୋତ୍ତେନ ଧନେନ ୱା''ତି। (ମ। ନି। ୩।୩୮୭; ସଂ। ନି। ୧।୪୮);

କତ୍ଥଚି ସୀଲାଦିୱସେନ। ୟଥାହ –

''ସବ୍ବଦା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ, ପଞ୍ଞୱା ସୁସମାହିତୋ;

ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ ପହିତତ୍ତୋ, ଓଘଂ ତରତି ଦୁତ୍ତର''ନ୍ତି। (ସଂ। ନି। ୧।୯୬);

କତ୍ଥଚି ସତିପଟ୍ଠାନାଦିୱସେନ। ୟଥାହ –

''ଏକାୟନୋ ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଗ୍ଗୋ ସତ୍ତାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିୟା…ପେ… ନିବ୍ବାନସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ, ୟଦିଦଂ ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା''ତି (ଦୀ। ନି। ୨। ୩୭୩)।

ସମ୍ମପ୍ପଧାନାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ପଞ୍ହାବ୍ୟାକରଣେ ସୀଲାଦିୱସେନ ଦେସିତୋ।

୪। ତତ୍ରାଯଂ ସଙ୍ଖେପୱଣ୍ଣନା – ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠାଯାତି ସୀଲେ ଠତ୍ୱା, ସୀଲଂ ପରିପୂରଯମାନୋଯେୱ ଚେତ୍ଥ ସୀଲେ ଠିତୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ମା ସୀଲପରିପୂରଣେନ ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠହିତ୍ୱାତି ଅଯମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ। ନରୋତି ସତ୍ତୋ। ସପଞ୍ଞୋତି କମ୍ମଜତିହେତୁକପଟିସନ୍ଧିପଞ୍ଞାଯ ପଞ୍ଞୱା। ଚିତ୍ତଂ ପଞ୍ଞଞ୍ଚ ଭାୱଯନ୍ତି ସମାଧିଞ୍ଚେୱ ୱିପସ୍ସନଞ୍ଚ ଭାୱଯମାନୋ, ଚିତ୍ତସୀସେନ ହେତ୍ଥ ସମାଧି ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ। ପଞ୍ଞାନାମେନ ଚ ୱିପସ୍ସନାତି। ଆତାପୀତି ୱୀରିଯୱା। ୱୀରିଯଞ୍ହି କିଲେସାନଂ ଆତାପନପରିତାପନଟ୍ଠେନ ଆତାପୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତଦସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ଆତାପୀ। ନିପକୋତି ନେପକ୍କଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପଞ୍ଞା, ତାଯ ସମନ୍ନାଗତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମିନା ପଦେନ ପାରିହାରିକପଞ୍ଞଂ ଦସ୍ସେତି। ଇମସ୍ମିଞ୍ହି ପଞ୍ହାବ୍ଯାକରଣେ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଞ୍ଞା ଆଗତା। ତତ୍ଥ ପଠମା ଜାତିପଞ୍ଞା, ଦୁତିଯା ୱିପସ୍ସନାପଞ୍ଞା, ତତିଯା ସବ୍ବକିଚ୍ଚପରିଣାଯିକା ପାରିହାରିକପଞ୍ଞା। ସଂସାରେ ଭଯଂ ଇକ୍ଖତୀତି ଭିକ୍ଖୁ। ସୋ ଇମଂ ୱିଜଟଯେ ଜଟନ୍ତି ସୋ ଇମିନା ଚ ସୀଲେନ ଇମିନା ଚ ଚିତ୍ତସୀସେନ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠସମାଧିନା ଇମାଯ ଚ ତିୱିଧାଯ ପଞ୍ଞାଯ ଇମିନା ଚ ଆତାପେନାତି ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ। ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ପୁରିସୋ ପଥୱିଯଂ ପତିଟ୍ଠାଯ ସୁନିସିତଂ ସତ୍ଥଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ୱେଳୁଗୁମ୍ବଂ ୱିଜଟେଯ୍ୟ, ଏୱମେୱ ସୀଲପଥୱିଯଂ ପତିଟ୍ଠାଯ ସମାଧିସିଲାଯଂ ସୁନିସିତଂ ୱିପସ୍ସନାପଞ୍ଞାସତ୍ଥଂ ୱୀରିଯବଲପଗ୍ଗହିତେନ ପାରିହାରିକପଞ୍ଞାହତ୍ଥେନ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସବ୍ବମ୍ପି ତଂ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତାନେ ପତିତଂ ତଣ୍ହାଜଟଂ ୱିଜଟେଯ୍ୟ ସଞ୍ଛିନ୍ଦେଯ୍ୟ ସମ୍ପଦାଲେଯ୍ୟ। ମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ପନେସ ତଂ ଜଟଂ ୱିଜଟେତି ନାମ। ଫଲକ୍ଖଣେ ୱିଜଟିତଜଟୋ ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ଅଗ୍ଗଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟୋ ହୋତି। ତେନାହ ଭଗୱା –

''ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠାଯ ନରୋ ସପଞ୍ଞୋ, ଚିତ୍ତଂ ପଞ୍ଞଞ୍ଚ ଭାୱଯଂ;

ଆତାପୀ ନିପକୋ ଭିକ୍ଖୁ, ସୋ ଇମଂ ୱିଜଟଯେ ଜଟ''ନ୍ତି। (ସଂ। ନି। ୧।୨୩);

୫। ତତ୍ରାଯଂ ଯାଯ ପଞ୍ଞାଯ ସପଞ୍ଞୋତି ୱୁତ୍ତୋ, ତତ୍ରାସ୍ସ କରଣୀଯଂ ନତ୍ଥି। ପୁରିମକମ୍ମାନୁଭାୱେନେୱ ହିସ୍ସ ସା ସିଦ୍ଧା। ଆତାପୀ ନିପକୋତି ଏତ୍ଥ ୱୁତ୍ତୱୀରିଯୱସେନ ପନ ତେନ ସାତଚ୍ଚକାରିନା ପଞ୍ଞାୱସେନ ଚ ସମ୍ପଜାନକାରିନା ହୁତ୍ୱା ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠାଯ ଚିତ୍ତପଞ୍ଞାୱସେନ ୱୁତ୍ତା ସମଥୱିପସ୍ସନା ଭାୱେତବ୍ବାତି ଇମମତ୍ର ଭଗୱା ସୀଲସମାଧିପଞ୍ଞାମୁଖେନ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗଂ ଦସ୍ସେତି।

ଏତ୍ତାୱତା ହି ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖା, ତିୱିଧକଲ୍ୟାଣଂ ସାସନଂ, ତେୱିଜ୍ଜତାଦୀନଂ ଉପନିସ୍ସଯୋ, ଅନ୍ତଦ୍ୱଯୱଜ୍ଜନମଜ୍ଝିମପଟିପତ୍ତିସେୱନାନି, ଅପାଯାଦିସମତିକ୍କମନୁପାଯୋ, ତୀହାକାରେହି କିଲେସପ୍ପହାନଂ, ୱୀତିକ୍କମାଦୀନଂ ପଟିପକ୍ଖୋ, ସଂକିଲେସତ୍ତଯୱିସୋଧନଂ, ସୋତାପନ୍ନାଦିଭାୱସ୍ସ ଚ କାରଣଂ ପକାସିତଂ ହୋତି।

କଥଂ? ଏତ୍ଥ ହି ସୀଲେନ ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା ପକାସିତା ହୋତି, ସମାଧିନା ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା, ପଞ୍ଞାଯ ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା।

ସୀଲେନ ଚ ସାସନସ୍ସ ଆଦିକଲ୍ୟାଣତା ପକାସିତା ହୋତି। ''କୋ ଚାଦି କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ, ସୀଲଞ୍ଚ ସୁୱିସୁଦ୍ଧ''ନ୍ତି (ସଂ। ନି। ୫।୩୬୯) ହି ୱଚନତୋ, ''ସବ୍ବପାପସ୍ସ ଅକରଣ''ନ୍ତି (ଦୀ। ନି। ୨।୯୦) ଆଦିୱଚନତୋ ଚ ସୀଲଂ ସାସନସ୍ସ ଆଦି, ତଞ୍ଚ କଲ୍ୟାଣଂ, ଅୱିପ୍ପଟିସାରାଦିଗୁଣାୱହତ୍ତା। ସମାଧିନା ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣତା ପକାସିତା ହୋତି। ''କୁସଲସ୍ସ ଉପସମ୍ପଦା''ତି (ଦୀ। ନି। ୨।୯୦) ଆଦିୱଚନତୋ ହି ସମାଧି ସାସନସ୍ସ ମଜ୍ଝେ, ସୋ ଚ କଲ୍ୟାଣୋ, ଇଦ୍ଧିୱିଧାଦିଗୁଣାୱହତ୍ତା। ପଞ୍ଞାଯ ସାସନସ୍ସ ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣତା ପକାସିତା ହୋତି। ''ସଚିତ୍ତପରିଯୋଦାପନଂ, ଏତଂ ବୁଦ୍ଧାନ ସାସନ''ନ୍ତି (ଦୀ। ନି। ୨।୯୦) ହି ୱଚନତୋ, ପଞ୍ଞୁତ୍ତରତୋ ଚ ପଞ୍ଞା ସାସନସ୍ସ ପରିଯୋସାନଂ, ସା ଚ କଲ୍ୟାଣଂ, ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠେସୁ ତାଦିଭାୱାୱହନତୋ।

''ସେଲୋ ଯଥା ଏକଘନୋ, ୱାତେନ ନ ସମୀରତି;

ଏୱଂ ନିନ୍ଦାପସଂସାସୁ, ନ ସମିଞ୍ଜନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା''ତି। (ଧ। ପ। ୮୧); –

ହି ୱୁତ୍ତଂ।

ତଥା ସୀଲେନ ତେୱିଜ୍ଜତାଯ ଉପନିସ୍ସଯୋ ପକାସିତୋ ହୋତି। ସୀଲସମ୍ପତ୍ତିଞ୍ହି ନିସ୍ସାଯ ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା ପାପୁଣାତି, ନ ତତୋ ପରଂ। ସମାଧିନା ଛଳଭିଞ୍ଞତାଯ ଉପନିସ୍ସଯୋ ପକାସିତୋ ହୋତି। ସମାଧିସମ୍ପଦଞ୍ହି ନିସ୍ସାଯ ଛ ଅଭିଞ୍ଞା ପାପୁଣାତି, ନ ତତୋ ପରଂ। ପଞ୍ଞାଯ ପଟିସମ୍ଭିଦାପଭେଦସ୍ସ ଉପନିସ୍ସଯୋ ପକାସିତୋ ହୋତି। ପଞ୍ଞାସମ୍ପତ୍ତିଞ୍ହି ନିସ୍ସାଯ ଚତସ୍ସୋ ପଟିସମ୍ଭିଦା ପାପୁଣାତି, ନ ଅଞ୍ଞେନ କାରଣେନ।

ସୀଲେନ ଚ କାମସୁଖଲ୍ଲିକାନୁଯୋଗସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଅନ୍ତସ୍ସ ୱଜ୍ଜନଂ ପକାସିତଂ ହୋତି, ସମାଧିନା ଅତ୍ତକିଲମଥାନୁଯୋଗସଙ୍ଖାତସ୍ସ। ପଞ୍ଞାଯ ମଜ୍ଝିମାଯ ପଟିପତ୍ତିଯା ସେୱନଂ ପକାସିତଂ ହୋତି।

ତଥା ସୀଲେନ ଅପାଯସମତିକ୍କମନୁପାଯୋ ପକାସିତୋ ହୋତି, ସମାଧିନା କାମଧାତୁସମତିକ୍କମନୁପାଯୋ, ପଞ୍ଞାଯ ସବ୍ବଭୱସମତିକ୍କମନୁପାଯୋ।

ସୀଲେନ ଚ ତଦଙ୍ଗପ୍ପହାନୱସେନ କିଲେସପ୍ପହାନଂ ପକାସିତଂ ହୋତି, ସମାଧିନା ୱିକ୍ଖମ୍ଭନପ୍ପହାନୱସେନ, ପଞ୍ଞାଯ ସମୁଚ୍ଛେଦପ୍ପହାନୱସେନ।

ତଥା ସୀଲେନ କିଲେସାନଂ ୱୀତିକ୍କମପଟିପକ୍ଖୋ ପକାସିତୋ ହୋତି, ସମାଧିନା ପରିଯୁଟ୍ଠାନପଟିପକ୍ଖୋ, ପଞ୍ଞାଯ ଅନୁସଯପଟିପକ୍ଖୋ।

ସୀଲେନ ଚ ଦୁଚ୍ଚରିତସଂକିଲେସୱିସୋଧନଂ ପକାସିତଂ ହୋତି, ସମାଧିନା ତଣ୍ହାସଂକିଲେସୱିସୋଧନଂ, ପଞ୍ଞାଯ ଦିଟ୍ଠିସଂକିଲେସୱିସୋଧନଂ।

ତଥା ସୀଲେନ ସୋତାପନ୍ନସକଦାଗାମିଭାୱସ୍ସ କାରଣଂ ପକାସିତଂ ହୋତି, ସମାଧିନା ଅନାଗାମିଭାୱସ୍ସ, ପଞ୍ଞାଯ ଅରହତ୍ତସ୍ସ। ସୋତାପନ୍ନୋ ହି ‘‘ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରୀ’’ତି (ଅ॰ ନି॰ ୩।୮୭) ୱୁତ୍ତୋ, ତଥା ସକଦାଗାମୀ। ଅନାଗାମୀ ପନ ‘‘ସମାଧିସ୍ମିଂ ପରିପୂରକାରୀ’’ତି (ଅ॰ ନି॰ ୩।୮୭)। ଅରହା ପନ ‘‘ପଞ୍ଞାଯ ପରିପୂରକାରୀ’’ତି (ଅ॰ ନି॰ ୩।୮୭)।

ଏୱଂ ଏତ୍ତାୱତା ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖା, ତିୱିଧକଲ୍ୟାଣଂ ସାସନଂ, ତେୱିଜ୍ଜତାଦୀନଂ ଉପନିସ୍ସଯୋ, ଅନ୍ତଦ୍ୱଯୱଜ୍ଜନମଜ୍ଝିମପଟିପତ୍ତିସେୱନାନି, ଅପାଯାଦିସମତିକ୍କମନୁପାଯୋ, ତୀହାକାରେହି କିଲେସପ୍ପହାନଂ, ୱୀତିକ୍କମାଦୀନଂ ପଟିପକ୍ଖୋ, ସଂକିଲେସତ୍ତଯୱିସୋଧନଂ, ସୋତାପନ୍ନାଦିଭାୱସ୍ସ ଚ କାରଣନ୍ତି ଇମେ ନୱ, ଅଞ୍ଞେ ଚ ଏୱରୂପା ଗୁଣତ୍ତିକା ପକାସିତା ହୋନ୍ତୀତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧। ସୀଲନିଦ୍ଦେସୋ

ସୀଲସରୂପାଦିକଥା

୬। ଏୱଂ ଅନେକଗୁଣସଙ୍ଗାହକେନ ସୀଲସମାଧିପଞ୍ଞାମୁଖେନ ଦେସିତୋପି ପନେସ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗୋ ଅତିସଙ୍ଖେପଦେସିତୋୟେୱ ହୋତି। ତସ୍ମା ନାଲଂ ସବ୍ବେସଂ ଉପକାରାୟାତି ୱିତ୍ଥାରମସ୍ସ ଦସ୍ସେତୁଂ ସୀଲଂ ତାୱ ଆରବ୍ଭ ଇଦଂ ପଞ୍ହାକମ୍ମଂ ହୋତି।

କିଂ ସୀଲଂ, କେନଟ୍ଠେନ ସୀଲଂ, କାନସ୍ସ ଲକ୍ଖଣରସପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନପଦଟ୍ଠାନାନି, କିମାନିସଂସଂ ସୀଲଂ, କତିୱିଧଂ ଚେତଂ ସୀଲଂ, କୋ ଚସ୍ସ ସଂକିଲେସୋ, କିଂ ୱୋଦାନନ୍ତି।

ତତ୍ରିଦଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ। କିଂ ସୀଲନ୍ତି ପାଣାତିପାତାଦୀହି ୱା ୱିରମନ୍ତସ୍ସ ୱତ୍ତପଟିପତ୍ତିଂ ୱା ପୂରେନ୍ତସ୍ସ ଚେତନାଦୟୋ ଧମ୍ମା। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ପଟିସମ୍ଭିଦାୟଂ ‘‘କିଂ ସୀଲନ୍ତି ଚେତନା ସୀଲଂ, ଚେତସିକଂ ସୀଲଂ, ସଂୱରୋ ସୀଲଂ, ଅୱୀତିକ୍କମୋ ସୀଲ’’ନ୍ତି (ପଟି। ମ। ୧।୩୯)। ତତ୍ଥ ଚେତନା ସୀଲଂ ନାମ ପାଣାତିପାତାଦୀହି ୱା ୱିରମନ୍ତସ୍ସ ୱତ୍ତପଟିପତ୍ତିଂ ୱା ପୂରେନ୍ତସ୍ସ ଚେତନା। ଚେତସିକଂ ସୀଲଂ ନାମ ପାଣାତିପାତାଦୀହି ୱିରମନ୍ତସ୍ସ ୱିରତି। ଅପିଚ ଚେତନା ସୀଲଂ ନାମ ପାଣାତିପାତାଦୀନି ପଜହନ୍ତସ୍ସ ସତ୍ତ କମ୍ମପଥଚେତନା। ଚେତସିକଂ ସୀଲଂ ନାମ ‘‘ଅଭିଜ୍ଝଂ ପହାୟ ୱିଗତାଭିଜ୍ଝେନ ଚେତସା ୱିହରତୀ’’ତି (ଦୀ। ନି। ୧।୨୧୭) ଆଦିନା ନୟେନ ୱୁତ୍ତା ଅନଭିଜ୍ଝାବ୍ୟାପାଦସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଧମ୍ମା। ସଂୱରୋ ସୀଲନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପଞ୍ଚୱିଧେନ ସଂୱରୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରୋ, ସତିସଂୱରୋ, ଞାଣସଂୱରୋ, ଖନ୍ତିସଂୱରୋ, ୱୀରିୟସଂୱରୋତି। ତତ୍ଥ ଇମିନା ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରେନ ଉପେତୋ ହୋତି ସମୁପେତୋତି (ୱିଭ। ୫୧୧) ଅୟଂ ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରୋ। ରକ୍ଖତି ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିୟେ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି (ଦୀ। ନି। ୧। ୨୧୩) ଅୟଂ ସତିସଂୱରୋ।

ୟାନି ସୋତାନି ଲୋକସ୍ମିଂ, (ଅଜିତାତି ଭଗୱା;)

ସତି ତେସଂ ନିୱାରଣଂ;

ସୋତାନଂ ସଂୱରଂ ବ୍ରୂମି, ପଞ୍ଞାୟେତେ ପିଧିୟ୍ୟରେତି। (ସୁ। ନି। ୧୦୪୧);

ଅୟଂ ଞାଣସଂୱରୋ। ପଚ୍ଚୟପଟିସେୱନମ୍ପି ଏତ୍ଥେୱ ସମୋଧାନଂ ଗଚ୍ଛତି। ୟୋ ପନାୟଂ ଖମୋ ହୋତି ସୀତସ୍ସ ଉଣ୍ହସ୍ସାତିଆଦିନା (ମ। ନି। ୧।୨୪; ଅ। ନି। ୬।୫୮) ନୟେନ ଆଗତୋ, ଅୟଂ ଖନ୍ତିସଂୱରୋ ନାମ। ୟୋ ଚାୟଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ କାମୱିତକ୍କଂ ନାଧିୱାସେତୀତିଆଦିନା (ମ। ନି। ୧।୨୬; ଅ। ନି। ୬।୫୮) ନୟେନ ଆଗତୋ, ଅୟଂ ୱୀରିୟସଂୱରୋ ନାମ। ଆଜୀୱପାରିସୁଦ୍ଧିପି ଏତ୍ଥେୱ ସମୋଧାନଂ ଗଚ୍ଛତି। ଇତି ଅୟଂ ପଞ୍ଚୱିଧୋପି ସଂୱରୋ, ୟା ଚ ପାପଭୀରୁକାନଂ କୁଲପୁତ୍ତାନଂ ସମ୍ପତ୍ତୱତ୍ଥୁତୋ ୱିରତି, ସବ୍ବମ୍ପେତଂ ସଂୱରସୀଲନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅୱୀତିକ୍କମୋ ସୀଲନ୍ତି ସମାଦିନ୍ନସୀଲସ୍ସ କାୟିକୱାଚସିକୋ ଅନତିକ୍କମୋ। ଇଦଂ ତାୱ କିଂ ସୀଲନ୍ତି ପଞ୍ହସ୍ସ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ।

୭। ଅୱସେସେସୁ କେନଟ୍ଠେନ ସୀଲନ୍ତି ସୀଲନଟ୍ଠେନ ସୀଲଂ। କିମିଦଂ ସୀଲନଂ ନାମ। ସମାଧାନଂ ୱା, କାୟକମ୍ମାଦୀନଂ ସୁସୀଲ୍ୟୱସେନ ଅୱିପ୍ପକିଣ୍ଣତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଉପଧାରଣଂ ୱା, କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପତିଟ୍ଠାନୱସେନ ଆଧାରଭାୱୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତଦେୱ ହେତ୍ଥ ଅତ୍ଥଦ୍ୱୟଂ ସଦ୍ଦଲକ୍ଖଣୱିଦୂ ଅନୁଜାନନ୍ତି। ଅଞ୍ଞେ ପନ ସିରଟ୍ଠୋ ସୀଲଟ୍ଠୋ, ସୀତଲଟ୍ଠୋ ସୀଲଟ୍ଠୋତି ଏୱମାଦିନାପି ନୟେନେତ୍ଥ ଅତ୍ଥଂ ୱଣ୍ଣୟନ୍ତି।

୮। ଇଦାନି କାନସ୍ସ ଲକ୍ଖଣରସପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନପଦଟ୍ଠାନାନୀତି ଏତ୍ଥ –

ସୀଲନଂ ଲକ୍ଖଣଂ ତସ୍ସ, ଭିନ୍ନସ୍ସାପି ଅନେକଧା;

ସନିଦସ୍ସନତ୍ତଂ ରୂପସ୍ସ, ୟଥା ଭିନ୍ନସ୍ସନେକଧା।

ୟଥା ହି ନୀଲପୀତାଦିଭେଦେନ ଅନେକଧା ଭିନ୍ନସ୍ସାପି ରୂପାୟତନସ୍ସ ସନିଦସ୍ସନତ୍ତଂ ଲକ୍ଖଣଂ, ନୀଲାଦିଭେଦେନ ଭିନ୍ନସ୍ସାପି ସନିଦସ୍ସନ

ଭାୱାନତିକ୍କମନତୋ। ତଥା ସୀଲସ୍ସ ଚେତନାଦିଭେଦେନ ଅନେକଧା ଭିନ୍ନସ୍ସାପି ଯଦେତଂ କାଯକମ୍ମାଦୀନଂ ସମାଧାନୱସେନ କୁସଲାନଞ୍ଚ ଧମ୍ମାନଂ ପତିଟ୍ଠାନୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ ସୀଲନଂ, ତଦେୱ ଲକ୍ଖଣଂ, ଚେତନାଦିଭେଦେନ ଭିନ୍ନସ୍ସାପି ସମାଧାନପତିଟ୍ଠାନଭାୱାନତିକ୍କମନତୋ। ଏୱଂ ଲକ୍ଖଣସ୍ସ ପନସ୍ସ –

ଦୁସ୍ସୀଲ୍ୟୱିଦ୍ଧଂସନତା , ଅନୱଜ୍ଜଗୁଣୋ ତଥା;

କିଚ୍ଚସମ୍ପତ୍ତିଅତ୍ଥେନ, ରସୋ ନାମ ପୱୁଚ୍ଚତି।

ତସ୍ମା ଇଦଂ ସୀଲଂ ନାମ କିଚ୍ଚଟ୍ଠେନ ରସେନ ଦୁସ୍ସୀଲ୍ୟୱିଦ୍ଧଂସନରସଂ, ସମ୍ପତ୍ତିଅତ୍ଥେନ ରସେନ ଅନୱଜ୍ଜରସନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଲକ୍ଖଣାଦୀସୁ ହି କିଚ୍ଚମେୱ ସମ୍ପତ୍ତି ୱା ରସୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ସୋଚେୟ୍ୟପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନଂ, ତଯିଦଂ ତସ୍ସ ୱିଞ୍ଞୁହି;

ଓତ୍ତପ୍ପଞ୍ଚ ହିରୀ ଚେୱ, ପଦଟ୍ଠାନନ୍ତି ୱଣ୍ଣିତଂ।

ତଯିଦଂ ସୀଲଂ କାଯସୋଚେୟ୍ୟଂ ୱଚୀସୋଚେୟ୍ୟଂ ମନୋସୋଚେୟ୍ୟନ୍ତି (ଅ। ନି। ୩।୧୨୧) ଏୱଂ ୱୁତ୍ତସୋଚେୟ୍ୟପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନଂ, ସୋଚେୟ୍ୟଭାୱେନ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାତି ଗହଣଭାୱଂ ଗଚ୍ଛତି। ହିରୋତ୍ତପ୍ପଞ୍ଚ ପନସ୍ସ ୱିଞ୍ଞୂହି ପଦଟ୍ଠାନନ୍ତି ୱଣ୍ଣିତଂ, ଆସନ୍ନକାରଣନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ହିରୋତ୍ତପ୍ପେ ହି ସତି ସୀଲଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଚେୱ ତିଟ୍ଠତି ଚ। ଅସତି ନେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ନ ତିଟ୍ଠତୀତି। ଏୱଂ ସୀଲସ୍ସ ଲକ୍ଖଣରସପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନପଦଟ୍ଠାନାନି ୱେଦିତବ୍ବାନି।

ସୀଲାନିସଂସକଥା

୯।କିମାନିସଂସଂ ସୀଲନ୍ତି ଅୱିପ୍ପଟିସାରାଦିଅନେକଗୁଣପଟିଲାଭାନିସଂସଂ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ – ''ଅୱିପ୍ପଟିସାରତ୍ଥାନି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, କୁସଲାନି ସୀଲାନି ଅୱିପ୍ପଟିସାରାନିସଂସାନୀ''ତି (ଅ। ନି। ୧୧।୧)।

ଅପରମ୍ପି ୱୁତ୍ତଂ ''ପଞ୍ଚିମେ ଗହପତଯୋ ଆନିସଂସା ସୀଲୱତୋ ସୀଲସମ୍ପଦାଯ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇଧ ଗହପତଯୋ ସୀଲୱା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ଅପ୍ପମାଦାଧିକରଣଂ ମହନ୍ତଂ ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧଂ ଅଧିଗଚ୍ଛତି, ଅଯଂ ପଠମୋ ଆନିସଂସୋ ସୀଲୱତୋ ସୀଲସମ୍ପଦାଯ। ପୁନ ଚପରଂ ଗହପତଯୋ ସୀଲୱତୋ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛତି, ଅଯଂ ଦୁତିଯୋ ଆନିସଂସୋ ସୀଲୱତୋ ସୀଲସମ୍ପଦାଯ। ପୁନ ଚପରଂ ଗହପତଯୋ ସୀଲୱା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ଯଞ୍ଞଦେୱ ପରିସଂ ଉପସଙ୍କମତି ଯଦି ଖତ୍ତିଯପରିସଂ ଯଦି ବ୍ରାହ୍ମଣପରିସଂ ଯଦି ଗହପତିପରିସଂ ଯଦି ସମଣପରିସଂ, ୱିସାରଦୋ ଉପସଙ୍କମତି ଅମଙ୍କୁଭୂତୋ, ଅଯଂ ତତିଯୋ ଆନିସଂସୋ ସୀଲୱତୋ ସୀଲସମ୍ପଦାଯ। ପୁନ ଚପରଂ ଗହପତଯୋ ସୀଲୱା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ଅସମ୍ମୂଳ୍ହୋ କାଲଂ କରୋତି, ଅଯଂ ଚତୁତ୍ଥୋ ଆନିସଂସୋ ସୀଲୱତୋ ସୀଲସମ୍ପଦାଯ। ପୁନ ଚପରଂ ଗହପତଯୋ ସୀଲୱା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି, ଅଯଂ ପଞ୍ଚମୋ ଆନିସଂସୋ ସୀଲୱତୋ ସୀଲସମ୍ପଦାଯା''ତି (ଦୀ। ନି। ୨।୧୫୦; ଅ। ନି। ୫।୨୧୩; ମହାୱ। ୨୮୫)।

ଅପରେପି ''ଆକଙ୍ଖେୟ୍ୟ ଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ପିଯୋ ଚ ଅସ୍ସଂ ମନାପୋ ଚ ଗରୁ ଚ ଭାୱନୀଯୋ ଚାତି, ସୀଲେସ୍ୱେୱସ୍ସ ପରିପୂରକାରୀ''ତିଆଦିନା (ମ। ନି। ୧।୬୫) ନଯେନ ପିଯମନାପତାଦଯୋ ଆସୱକ୍ଖଯପରିଯୋସାନା ଅନେକା ସୀଲାନିସଂସା ୱୁତ୍ତା। ଏୱଂ ଅୱିପ୍ପଟିସାରାଦିଅନେକଗୁଣାନିସଂସଂ ସୀଲଂ। ଅପିଚ –

ସାସନେ କୁଲପୁତ୍ତାନଂ, ପତିଟ୍ଠା ନତ୍ଥି ଯଂ ୱିନା;

ଆନିସଂସପରିଚ୍ଛେଦଂ, ତସ୍ସ ସୀଲସ୍ସ କୋ ୱଦେ।

ନ ଗଙ୍ଗା ଯମୁନା ଚାପି, ସରଭୂ ୱା ସରସ୍ୱତୀ;

ନିନ୍ନଗା ୱାଚିରୱତୀ, ମହୀ ୱାପି ମହାନଦୀ।

ସକ୍କୁଣନ୍ତି ୱିସୋଧେତୁଂ, ତଂ ମଲଂ ଇଧ ପାଣିନଂ;

ୱିସୋଧଯତି ସତ୍ତାନଂ, ଯଂ ୱେ ସୀଲଜଲଂ ମଲଂ।

ନ ତଂ ସଜଲଦା ୱାତା, ନ ଚାପି ହରିଚନ୍ଦନଂ;

ନେୱ ହାରା ନ ମଣଯୋ, ନ ଚନ୍ଦକିରଣଙ୍କୁରା।

ସମଯନ୍ତୀଧ ସତ୍ତାନଂ, ପରିଳାହଂ ସୁରକ୍ଖିତଂ;

ଯଂ ସମେତି ଇଦଂ ଅରିଯଂ, ସୀଲଂ ଅଚ୍ଚନ୍ତସୀତଲଂ।

ସୀଲଗନ୍ଧସମୋ ଗନ୍ଧୋ, କୁତୋ ନାମ ଭୱିସ୍ସତି;

ଯୋ ସମଂ ଅନୁୱାତେ ଚ, ପଟିୱାତେ ଚ ୱାଯତି।

ସଗ୍ଗାରୋହଣସୋପାନଂ , ଅଞ୍ଞଂ ସୀଲସମଂ କୁତୋ;

ଦ୍ୱାରଂ ୱା ପନ ନିବ୍ବାନ, ନଗରସ୍ସ ପୱେସନେ।

ସୋଭନ୍ତେୱଂ ନ ରାଜାନୋ, ମୁତ୍ତାମଣିୱିଭୂସିତା;

ଯଥା ସୋଭନ୍ତି ଯତିନୋ, ସୀଲଭୂସନଭୂସିତା।

ଅତ୍ତାନୁୱାଦାଦିଭଯଂ, ୱିଦ୍ଧଂସଯତି ସବ୍ବସୋ;

ଜନେତି କିତ୍ତିହାସଞ୍ଚ, ସୀଲଂ ସୀଲୱତଂ ସଦା।

ଗୁଣାନଂ ମୂଲଭୂତସ୍ସ, ଦୋସାନଂ ବଲଘାତିନୋ;

ଇତି ସୀଲସ୍ସ ୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ, ଆନିସଂସକଥାମୁଖନ୍ତି।

ସୀଲପ୍ପଭେଦକଥା

୧୦। ଇଦାନି ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ କତିୱିଧଂ ଚେତଂ ସୀଲନ୍ତି, ତତ୍ରିଦଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ। ସବ୍ବମେୱ ତାୱ ଇଦଂ ସୀଲଂ ଅତ୍ତନୋ ସୀଲନଲକ୍ଖଣେନ ଏକୱିଧଂ।

ଚାରିତ୍ତୱାରିତ୍ତୱସେନ ଦୁୱିଧଂ। ତଥା ଆଭିସମାଚାରିକଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯକୱସେନ, ୱିରତିଅୱିରତିୱସେନ, ନିସ୍ସିତାନିସ୍ସିତୱସେନ, କାଲପରିଯନ୍ତଆପାଣକୋଟିକୱସେନ, ସପରିଯନ୍ତାପରିଯନ୍ତୱସେନ, ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରୱସେନ ଚ।

ତିୱିଧଂ ହୀନମଜ୍ଝିମପଣୀତୱସେନ। ତଥା ଅତ୍ତାଧିପତେଯ୍ୟଲୋକାଧିପତେଯ୍ୟଧମ୍ମାଧିପତେଯ୍ୟୱସେନ, ପରାମଟ୍ଠାପରାମଟ୍ଠପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିୱସେନ, ୱିସୁଦ୍ଧାୱିସୁଦ୍ଧୱେମତିକୱସେନ, ସେକ୍ଖାସେକ୍ଖନେୱସେକ୍ଖନାସେକ୍ଖୱସେନ ଚ।

ଚତୁବ୍ବିଧଂ ହାନଭାଗିଯଠିତିଭାଗିଯୱିସେସଭାଗିଯନିବ୍ବେଧଭାଗିଯୱସେନ। ତଥା ଭିକ୍ଖୁଭିକ୍ଖୁନୀଅନୁପସମ୍ପନ୍ନଗହଟ୍ଠସୀଲୱସେନ, ପକତିଆଚାରଧମ୍ମତାପୁବ୍ବହେତୁକସୀଲୱସେନ, ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରିନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରଆଜୀୱପାରିସୁଦ୍ଧିପଚ୍ଚଯସନ୍ନିସ୍ସିତସୀଲୱସେନ ଚ।

ପଞ୍ଚୱିଧଂ ପରିଯନ୍ତପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲାଦିୱସେନ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ ପଟିସମ୍ଭିଦାଯଂ ‘‘ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି – ପରିଯନ୍ତପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ, ଅପରିଯନ୍ତପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ,

ପରିପୁଣ୍ଣପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ, ଅପରାମଟ୍ଠପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ, ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲ''ନ୍ତି (ପଟି। ମ। ୧।୩୭)। ତଥା ପହାନୱେରମଣୀଚେତନାସଂୱରାୱୀତିକ୍କମୱସେନ।

୧୧। ତତ୍ଥ ଏକୱିଧକୋଟ୍ଠାସେ ଅତ୍ଥୋ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଦୁୱିଧକୋଟ୍ଠାସେ ଯଂ ଭଗୱତା ''ଇଦଂ କତ୍ତବ୍ବ''ନ୍ତି ପଞ୍ଞତ୍ତସିକ୍ଖାପଦପୂରଣଂ, ତଂ ଚାରିତ୍ତଂ। ଯଂ ''ଇଦଂ ନ କତ୍ତବ୍ବ''ନ୍ତି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ଅକରଣଂ, ତଂ ୱାରିତ୍ତଂ। ତତ୍ରାଯଂ ୱଚନତ୍ଥୋ। ଚରନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରିତାଯ ପୱତ୍ତନ୍ତୀତି ଚାରିତ୍ତଂ। ୱାରିତଂ ତାଯନ୍ତି ରକ୍ଖନ୍ତି ତେନାତି ୱାରିତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ସଦ୍ଧାୱୀରିଯସାଧନଂ ଚାରିତ୍ତଂ, ସଦ୍ଧାସାଧନଂ ୱାରିତ୍ତଂ। ଏୱଂ ଚାରିତ୍ତୱାରିତ୍ତୱସେନ ଦୁୱିଧଂ।

ଦୁତିଯଦୁକେ ଅଭିସମାଚାରୋତି ଉତ୍ତମସମାଚାରୋ। ଅଭିସମାଚାରୋ ଏୱ ଆଭିସମାଚାରିକଂ। ଅଭିସମାଚାରଂ ୱା ଆରବ୍ଭ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ଆଭିସମାଚାରିକଂ, ଆଜୀୱଟ୍ଠମକତୋ ଅୱସେସସୀଲସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ମଗ୍ଗବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସ ଆଦିଭାୱଭୂତନ୍ତି ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯକଂ, ଆଜୀୱଟ୍ଠମକସୀଲସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ତଞ୍ହି ମଗ୍ଗସ୍ସ ଆଦିଭାୱଭୂତଂ, ପୁବ୍ବଭାଗେୟେୱ ପରିସୋଧେତବ୍ବତୋ। ତେନାହ – ''ପୁବ୍ବେୱ ଖୋ ପନସ୍ସ କାଯକମ୍ମଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ଆଜୀୱୋ ସୁପରିସୁଦ୍ଧୋ ହୋତୀ''ତି (ମ। ନି। ୩।୪୩୧)। ଯାନି ୱା ସିକ୍ଖାପଦାନି ଖୁଦ୍ଦାନୁଖୁଦ୍ଦକାନୀତି ୱୁତ୍ତାନି, ଇଦଂ ଆଭିସମାଚାରିକସୀଲଂ। ସେସଂ ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯକଂ। ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗପରିଯାପନ୍ନଂ ୱା ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯକଂ। ଖନ୍ଧକୱତ୍ତପରିଯାପନ୍ନଂ ଆଭିସମାଚାରିକଂ। ତସ୍ସ ସମ୍ପତ୍ତିଯା ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯକଂ ସମ୍ପଜ୍ଜତି। ତେନେୱାହ – ''ସୋ ୱତ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଆଭିସମାଚାରିକଂ ଧମ୍ମଂ ଅପରିପୂରେତ୍ୱା ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯକଂ ଧମ୍ମଂ ପରିପୂରେସ୍ସତୀତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତୀ''ତି (ଅ। ନି। ୫।୨୧)। ଏୱଂ ଆଭିସମାଚାରିକଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯକୱସେନ ଦୁୱିଧଂ।

ତତିଯଦୁକେ ପାଣାତିପାତାଦୀହି ୱେରମଣିମତ୍ତଂ ୱିରତିସୀଲଂ। ସେସଂ ଚେତନାଦି ଅୱିରତିସୀଲନ୍ତି ଏୱଂ ୱିରତିଅୱିରତିୱସେନ ଦୁୱିଧଂ।

ଚତୁତ୍ଥଦୁକେ ନିସ୍ସଯୋତି ଦ୍ୱେ ନିସ୍ସଯା ତଣ୍ହାନିସ୍ସଯୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯୋ ଚ। ତତ୍ଥ ଯଂ ''ଇମିନାହଂ ସୀଲେନ ଦେୱୋ ୱା ଭୱିସ୍ସାମି ଦେୱଞ୍ଞତରୋ ୱା''ତି (ଦୀ। ନି। ୩।୩୨୦; ମ। ନି। ୧।୧୮୬; ଅ। ନି। ୫।୨୦୬; ୭।୫୦) ଏୱଂ ଭୱସମ୍ପତ୍ତିଂ ଆକଙ୍ଖମାନେନ ପୱତ୍ତିତଂ, ଇଦଂ ତଣ୍ହାନିସ୍ସିତଂ। ଯଂ ''ସୀଲେନ ସୁଦ୍ଧୀ''ତି ଏୱଂ ସୁଦ୍ଧିଦିଟ୍ଠିଯା ପୱତ୍ତିତଂ, ଇଦଂ ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସିତଂ। ଯଂ ପନ ଲୋକୁତ୍ତରଂ ଲୋକିଯଞ୍ଚ ତସ୍ସେୱ ସମ୍ଭାରଭୂତଂ, ଇଦଂ ଅନିସ୍ସିତନ୍ତି ଏୱଂ ନିସ୍ସିତାନିସ୍ସିତୱସେନ ଦୁୱିଧଂ।

ପଞ୍ଚମଦୁକେ କାଲପରିଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱା ସମାଦିନ୍ନଂ ସୀଲଂ କାଲପରିଯନ୍ତଂ। ଯାୱଜୀୱଂ ସମାଦିଯିତ୍ୱା ତଥେୱ ପୱତ୍ତିତଂ ଆପାଣକୋଟିକନ୍ତି ଏୱଂ କାଲପରିଯନ୍ତଆପାଣକୋଟିକୱସେନ ଦୁୱିଧଂ।

ଛଟ୍ଠଦୁକେ ଲାଭଯସଞାତିଅଙ୍ଗଜୀୱିତୱସେନ ଦିଟ୍ଠପରିଯନ୍ତଂ ସପରିଯନ୍ତଂ ନାମ। ୱିପରୀତଂ ଅପରିଯନ୍ତଂ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ ପଟିସମ୍ଭିଦାଯଂ ''କତମଂ ତଂ ସୀଲଂ ସପରିଯନ୍ତଂ? ଅତ୍ଥି ସୀଲଂ ଲାଭପରିଯନ୍ତଂ, ଅତ୍ଥି ସୀଲଂ ଯସପରିଯନ୍ତଂ, ଅତ୍ଥି ସୀଲଂ ଞାତିପରିଯନ୍ତଂ, ଅତ୍ଥି ସୀଲଂ ଅଙ୍ଗପରିଯନ୍ତଂ, ଅତ୍ଥି ସୀଲଂ ଜୀୱିତପରିଯନ୍ତଂ। କତମଂ ତଂ ସୀଲଂ ଲାଭପରିଯନ୍ତଂ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଲାଭହେତୁ ଲାଭପଚ୍ଚଯା ଲାଭକାରଣା ଯଥାସମାଦିନ୍ନଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ୱୀତିକ୍କମତି, ଇଦଂ ତଂ ସୀଲଂ ଲାଭପରିଯନ୍ତ''ନ୍ତି (ପଟି। ମ। ୧।୩୮)। ଏତେନେୱ ଉପାଯେନ ଇତରାନିପି ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବାନି। ଅପରିଯନ୍ତୱିସ୍ସଜ୍ଜନେପି ୱୁତ୍ତଂ ''କତମଂ ତଂ ସୀଲଂ ନ ଲାଭପରିଯନ୍ତଂ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଲାଭହେତୁ ଲାଭପଚ୍ଚଯା ଲାଭକାରଣା ଯଥାସମାଦିନ୍ନଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ୱୀତିକ୍କମାଯ ଚିତ୍ତମ୍ପି ନ ଉପ୍ପାଦେତି, କିଂ ସୋ ୱୀତିକ୍କମିସ୍ସତି, ଇଦଂ ତଂ ସୀଲଂ ନ ଲାଭପରିଯନ୍ତ''ନ୍ତି (ପଟି। ମ। ୧।୩୮)। ଏତେନେୱୁପାଯେନ ଇତରାନିପି ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବାନି। ଏୱଂ ସପରିଯନ୍ତାପରିଯନ୍ତୱସେନ ଦୁୱିଧଂ।

ସତ୍ତମଦୁକେ ସବ୍ବମ୍ପି ସାସୱଂ ସୀଲଂ ଲୋକିଯଂ। ଅନାସୱଂ ଲୋକୁତ୍ତରଂ। ତତ୍ଥ ଲୋକିଯଂ ଭୱୱିସେସାୱହଂ ହୋତି ଭୱନିସ୍ସରଣସ୍ସ ଚ ସମ୍ଭାରୋ। ଯଥାହ – ''ୱିନଯୋ ସଂୱରତ୍ଥାଯ, ସଂୱରୋ ଅୱିପ୍ପଟିସାରତ୍ଥାଯ, ଅୱିପ୍ପଟିସାରୋ ପାମୋଜ୍ଜତ୍ଥାଯ, ପାମୋଜ୍ଜଂ ପୀତତ୍ଥାଯ, ପୀତି ପସ୍ସଦ୍ଧତ୍ଥାଯ, ପସ୍ସଦ୍ଧି ସୁଖତ୍ଥାଯ, ସୁଖଂ ସମାଧତ୍ଥାଯ, ସମାଧି ଯଥାଭୂତଞାଣଦସ୍ସନତ୍ଥାଯ, ଯଥାଭୂତଞାଣଦସ୍ସନଂ ନିବ୍ବିଦତ୍ଥାଯ, ନିବ୍ବିଦା ୱିରାଗତ୍ଥାଯ, ୱିରାଗୋ ୱିମୁତ୍ତତ୍ଥାଯ, ୱିମୁତ୍ତି ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନତ୍ଥାଯ, ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନଂ ଅନୁପାଦାପରିନିବ୍ବାନତ୍ଥାଯ, ଏତଦତ୍ଥା କଥା, ଏତଦତ୍ଥା ମନ୍ତନା, ଏତଦତ୍ଥା ଉପନିସା, ଏତଦତ୍ଥଂ ସୋତାୱଧାନଂ, ଯଦିଦଂ ଅନୁପାଦାଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖୋ''ତି (ପରି। ୩୬୬)। ଲୋକୁତ୍ତରଂ ଭୱନିସ୍ସରଣାୱହଂ ହୋତି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଞାଣସ୍ସ ଚ ଭୂମୀତି ଏୱଂ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରୱସେନ ଦୁୱିଧଂ।

୧୨। ତିକେସୁ ପଠମତ୍ତିକେ ହୀନେନ ଛନ୍ଦେନ ଚିତ୍ତେନ ୱୀରିଯେନ ୱୀମଂସାଯ ୱା ପୱତ୍ତିତଂ ହୀନଂ। ମଜ୍ଝିମେହି ଛନ୍ଦାଦୀହି ପୱତ୍ତିତଂ ମଜ୍ଝିମଂ।

ପଣୀତେହି ପଣୀତଂ। ଯସକାମତାଯ ୱା ସମାଦିନ୍ନଂ ହୀନଂ। ପୁଞ୍ଞଫଲକାମତାଯ ମଜ୍ଝିମଂ। କତ୍ତବ୍ବମେୱିଦନ୍ତି ଅରିଯଭାୱଂ ନିସ୍ସାଯ ସମାଦିନ୍ନଂ ପଣୀତଂ। ‘‘ଅହମସ୍ମି ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ, ଇମେ ପନଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୂ ଦୁସ୍ସୀଲା ପାପଧମ୍ମା’’ତି ଏୱଂ ଅତ୍ତୁକ୍କଂସନପରୱମ୍ଭନାଦୀହି ଉପକ୍କିଲିଟ୍ଠଂ ୱା ହୀନଂ। ଅନୁପକ୍କିଲିଟ୍ଠଂ ଲୋକିଯଂ ସୀଲଂ ମଜ୍ଝିମଂ। ଲୋକୁତ୍ତରଂ ପଣୀତଂ। ତଣ୍ହାୱସେନ ୱା ଭୱଭୋଗତ୍ଥାଯ ପୱତ୍ତିତଂ ହୀନଂ। ଅତ୍ତନୋ ୱିମୋକ୍ଖତ୍ଥାଯ ପୱତ୍ତିତଂ ମଜ୍ଝିମଂ। ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ ୱିମୋକ୍ଖତ୍ଥାଯ ପୱତ୍ତିତଂ ପାରମିତାସୀଲଂ ପଣୀତନ୍ତି ଏୱଂ ହୀନମଜ୍ଝିମପଣୀତୱସେନ ତିୱିଧଂ।

ଦୁତିଯତ୍ତିକେ ଅତ୍ତନୋ ଅନନୁରୂପଂ ପଜହିତୁକାମେନ ଅତ୍ତଗରୁନା ଅତ୍ତନିଗାରୱେନ ପୱତ୍ତିତଂ ଅତ୍ତାଧିପତେଯ୍ୟଂ। ଲୋକାପୱାଦଂ ପରିହରିତୁକାମେନ ଲୋକଗରୁନା ଲୋକେ ଗାରୱେନ ପୱତ୍ତିତଂ ଲୋକାଧିପତେଯ୍ୟଂ। ଧମ୍ମମହତ୍ତଂ ପୂଜେତୁକାମେନ ଧମ୍ମଗରୁନା ଧମ୍ମଗାରୱେନ ପୱତ୍ତିତଂ ଧମ୍ମାଧିପତେଯ୍ୟନ୍ତି ଏୱଂ ଅତ୍ତାଧିପତେଯ୍ୟାଦିୱସେନ ତିୱିଧଂ।

ତତିଯତ୍ତିକେ ଯଂ ଦ୍ୱୀସୁ ନିସ୍ସିତନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠୀହି ପରାମଟ୍ଠତ୍ତା ପରାମଟ୍ଠଂ। ପୁଥୁଜ୍ଜନକଲ୍ୟାଣକସ୍ସ ମଗ୍ଗସମ୍ଭାରଭୂତଂ ସେକ୍ଖାନଞ୍ଚ ମଗ୍ଗସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ଅପରାମଟ୍ଠଂ। ସେକ୍ଖାସେକ୍ଖାନଂ ଫଲସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧନ୍ତି ଏୱଂ ପରାମଟ୍ଠାଦିୱସେନ ତିୱିଧଂ।

ଚତୁତ୍ଥତ୍ତିକେ ଯଂ ଆପତ୍ତିଂ ଅନାପଜ୍ଜନ୍ତେନ ପୂରିତଂ, ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱା ପୁନ କତପଟିକମ୍ମଂ, ତଂ ୱିସୁଦ୍ଧଂ। ଆପତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନସ୍ସ ଅକତପଟିକମ୍ମଂ ଅୱିସୁଦ୍ଧଂ। ୱତ୍ଥୁମ୍ହି ୱା ଆପତ୍ତିଯା ୱା ଅଜ୍ଝାଚାରେ ୱା ୱେମତିକସ୍ସ ସୀଲଂ ୱେମତିକସୀଲଂ ନାମ। ତତ୍ଥ ଯୋଗିନା ଅୱିସୁଦ୍ଧସୀଲଂ ୱିସୋଧେତବ୍ବଂ, ୱେମତିକେ ୱତ୍ଥୁଜ୍ଝାଚାରଂ ଅକତ୍ୱା ୱିମତି ପଟିୱିନେତବ୍ବା ‘‘ଇଚ୍ଚସ୍ସ ଫାସୁ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଏୱଂ ୱିସୁଦ୍ଧାଦିୱସେନ ତିୱିଧଂ।

ପଞ୍ଚମତ୍ତିକେ ଚତୂହି ଅରିଯମଗ୍ଗେହି ତୀହି ଚ ସାମଞ୍ଞଫଲେହି ସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ସୀଲଂ ସେକ୍ଖଂ। ଅରହତ୍ତଫଲସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ଅସେକ୍ଖଂ। ସେସଂ ନେୱସେକ୍ଖନାସେକ୍ଖନ୍ତି ଏୱଂ ସେକ୍ଖାଦିୱସେନ ତିୱିଧଂ।

ପଟିସମ୍ଭିଦାଯଂ ପନ ଯସ୍ମା ଲୋକେ ତେସଂ ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ ପକତିପି ସୀଲନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ଯଂ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ଅଯଂ ସୁଖସୀଲୋ, ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖସୀଲୋ, ଅଯଂ କଲହସୀଲୋ, ଅଯଂ ମଣ୍ଡନସୀଲୋ’’ତି ଭଣନ୍ତି, ତସ୍ମା ତେନ ପରିଯାଯେନ ‘‘ତୀଣି ସୀଲାନି, କୁସଲସୀଲଂ ଅକୁସଲସୀଲଂ ଅବ୍ୟାକତସୀଲନ୍ତି (ପଟି॰ ମ॰ ୧.୩୯)। ଏୱଂ କୁସଲାଦିୱସେନପି ତିୱିଧନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଅକୁସଲଂ ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ଅଧିପ୍ପେତସ୍ସ ସୀଲସ୍ସ ଲକ୍ଖଣାଦୀସୁ ଏକେନପି ନ ସମେତୀତି ଇଧ ନ ଉପନୀତଂ, ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱସ୍ସ ତିୱିଧତା ୱେଦିତବ୍ବା।

୧୩। ଚତୁକ୍କେସୁ ପଠମଚତୁକ୍କେ –

ଯୋଧ ସେୱତି ଦୁସ୍ସୀଲେ, ସୀଲୱନ୍ତେ ନ ସେୱତି;

ୱତ୍ଥୁୱୀତିକ୍କମେ ଦୋସଂ, ନ ପସ୍ସତି ଅୱିଦ୍ଦସୁ।

ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପବହୁଲୋ , ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନ ରକ୍ଖତି;

ଏୱରୂପସ୍ସ ୱେ ସୀଲଂ, ଜାଯତେ ହାନଭାଗିଯଂ।

ଯୋ ପନତ୍ତମନୋ ହୋତି, ସୀଲସମ୍ପତ୍ତିଯା ଇଧ;

କମ୍ମଟ୍ଠାନାନୁଯୋଗମ୍ହି, ନ ଉପ୍ପାଦେତି ମାନସଂ।

ତୁଟ୍ଠସ୍ସ ସୀଲମତ୍ତେନ, ଅଘଟନ୍ତସ୍ସ ଉତ୍ତରି;

ତସ୍ସ ତଂ ଠିତିଭାଗିଯଂ, ସୀଲଂ ଭୱତି ଭିକ୍ଖୁନୋ।

ସମ୍ପନ୍ନସୀଲୋ ଘଟତି, ସମାଧତ୍ଥାଯ ଯୋ ପନ;

ୱିସେସଭାଗିଯଂ ସୀଲଂ, ହୋତି ଏତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ।

ଅଟ୍ଠଙ୍ଗୋ ସୀଲମଣ୍ଡେନ, ନିବ୍ବିଦଂ ଯୋନୁଯୁଞ୍ଜତି;

ହୋତି ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯଂ, ସୀଲମେତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋତି।

ଏୱଂ ହାନଭାଗିଯାଦିୱସେନ ଚତୁବ୍ବିଧଂ।

ଦୁତିଯଚତୁକ୍କେ ଭିକ୍ଖୂ ଆରବ୍ଭ ପଞ୍ଞତ୍ତସିକ୍ଖାପଦାନି, ଯାନି ଚ ନେସଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ପଞ୍ଞତ୍ତିତୋ ରକ୍ଖିତବ୍ବାନି, ଇଦଂ ଭିକ୍ଖୁସୀଲଂ। ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଆରବ୍ଭ ପଞ୍ଞତ୍ତସିକ୍ଖାପଦାନି, ଯାନି ଚ ତାସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପଞ୍ଞତ୍ତିତୋ ରକ୍ଖିତବ୍ବାନି, ଇଦଂ ଭିକ୍ଖୁନିସୀଲଂ। ସାମଣେରସାମଣେରୀନଂ ଦସସୀଲାନି ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସୀଲଂ। ଉପାସକୋପାସିକାନଂ ନିଚ୍ଚସୀଲୱସେନ ପଞ୍ଚସିକ୍ଖାପଦାନି, ସତି ୱା ଉସ୍ସାହେ ଦସ, ଉପୋସଥଙ୍ଗୱସେନ ଅଟ୍ଠାତି ଇଦଂ ଗହଟ୍ଠସୀଲନ୍ତି ଏୱଂ ଭିକ୍ଖୁସୀଲାଦିୱସେନ ଚତୁବ୍ବିଧଂ।

ତତିଯଚତୁକ୍କେ ଉତ୍ତରକୁରୁକାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଅୱୀତିକ୍କମୋ ପକତିସୀଲଂ। କୁଲଦେସପାସଣ୍ଡାନଂ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ମରିଯାଦାଚାରିତ୍ତଂ ଆଚାରସୀଲଂ। ''ଧମ୍ମତା ଏସା, ଆନନ୍ଦ, ଯଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଂ ଓକ୍କନ୍ତୋ ହୋତି ନ ବୋଧିସତ୍ତମାତୁ ପୁରିସେସୁ ମାନସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି କାମଗୁଣୂପସଂହିତ''ନ୍ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଂ ବୋଧିସତ୍ତମାତୁସୀଲଂ ଧମ୍ମତାସୀଲଂ। ମହାକସ୍ସପାଦୀନଂ ପନ ସୁଦ୍ଧସତ୍ତାନଂ, ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଚ ତାସୁ ତାସୁ ଜାତୀସୁ ସୀଲଂ ପୁବ୍ବହେତୁକସୀଲନ୍ତି ଏୱଂ ପକତିସୀଲାଦିୱସେନ ଚତୁବ୍ବିଧଂ।

ଚତୁତ୍ଥଚତୁକ୍କେ ଯଂ ଭଗୱତା ''ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସଂୱୁତୋ ୱିହରତି ଆଚାରଗୋଚରସମ୍ପନ୍ନୋ ଅଣୁମତ୍ତେସୁ ୱଜ୍ଜେସୁ ଭଯଦସ୍ସାୱୀ ସମାଦାଯ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୂ''ତି (ୱିଭ। ୫୦୮; ଦୀ। ନି। ୧।୧୯୩) ୱଂ ୱୁତ୍ତଂ ସୀଲଂ, ଇଦଂ ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସୀଲଂ ନାମ। ଯଂ ପନ ''ସୋ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ ହୋତି ନାନୁବ୍ୟଞ୍ଜନଗ୍ଗାହୀ, ଯତ୍ୱାଧିକରଣମେନଂ ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅସଂୱୁତଂ ୱିହରନ୍ତଂ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ୱାସ୍ସୱେଯ୍ୟୁଂ, ତସ୍ସ ସଂୱରାଯ ପଟିପଜ୍ଜତି, ରକ୍ଖତି ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯେ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜତି। ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା…ପେ… ଘାନେନ ଗନ୍ଧଂ ଘାଯିତ୍ୱା…ପେ… ଜିୱ୍ହାଯ ରସଂ ସାଯିତ୍ୱା…ପେ… କାଯେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ଫୁସିତ୍ୱା…ପେ… ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାଯ ନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ…ପେ… ମନିନ୍ଦ୍ରିଯେ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜତୀ''ତି (ମ। ନି। ୧।୨୨, ୪୧୧; ଦୀ। ନି। ୧।୨୧୩; ଅ। ନି। ୪।୧୯୮) ୱୁତ୍ତଂ, ଇଦଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରସୀଲଂ। ଯା ପନ ଆଜୀୱହେତୁପଞ୍ଞତ୍ତାନଂ ଛନ୍ନଂ ସିକ୍ଖାପଦାନଂ ୱୀତିକ୍କମସ୍ସ, ''କୁହନା ଲପନା ନେମିତ୍ତିକତା ନିପ୍ପେସିକତା ଲାଭେନ ଲାଭଂ ନିଜିଗୀସନତା''ତି ଏୱମାଦୀନଞ୍ଚ ପାପଧମ୍ମାନଂ ୱସେନ ପୱତ୍ତା ମିଚ୍ଛାଜୀୱା ୱିରତି, ଇଦଂ ଆଜୀୱପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ। ''ପଟିସଙ୍ଖା ଯୋନିସୋ ଚୀୱରଂ ପଟିସେୱତି, ଯାୱଦେୱ ସୀତସ୍ସ ପଟିଘାତାଯା''ତି (ମ। ନି। ୧।୨୩; ଅ। ନି। ୬।୫୮) ଆଦିନା ନଯେନ ୱୁତ୍ତୋ ପଟିସଙ୍ଖାନପରିସୁଦ୍ଧୋ ଚତୁପଚ୍ଚଯପରିଭୋଗୋ ପଚ୍ଚଯସନ୍ନିସ୍ସିତସୀଲଂ ନାମ।

ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସୀଲଂ

୧୪। ତତ୍ରାଯଂ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅନୁପୁବ୍ବପଦୱଣ୍ଣନାଯ ସଦ୍ଧିଂ ୱିନିଚ୍ଛଯକଥା। ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ। ଭିକ୍ଖୂତି ସଂସାରେ ଭଯଂ ଇକ୍ଖଣତାଯ ୱା ଭିନ୍ନପଟଧରାଦିତାଯ ୱା ଏୱଂ ଲଦ୍ଧୱୋହାରୋ ସଦ୍ଧାପବ୍ବଜିତୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ। ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସଂୱୁତୋତି ଏତ୍ଥ ପାତିମୋକ୍ଖନ୍ତି ସିକ୍ଖାପଦସୀଲଂ। ତଞ୍ହି ଯୋ ନଂ ପାତି ରକ୍ଖତି, ତଂ ମୋକ୍ଖେତି ମୋଚଯତି ଆପାଯିକାଦୀହି ଦୁକ୍ଖେହି, ତସ୍ମା ପାତିମୋକ୍ଖନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସଂୱରଣଂ ସଂୱରୋ, କାଯିକୱାଚସିକସ୍ସ ଅୱୀତିକ୍କମସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ପାତିମୋକ୍ଖମେୱ ସଂୱରୋ ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରୋ। ତେନ ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରେନ ସଂୱୁତୋ ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସଂୱୁତୋ, ଉପଗତୋ ସମନ୍ନାଗତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିହରତୀତି ଇରିଯତି। ଆଚାରଗୋଚରସମ୍ପନ୍ନୋତିଆଦୀନମତ୍ଥୋ ପାଳିଯଂ ଆଗତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ –

''ଆଚାରଗୋଚରସମ୍ପନ୍ନୋ''ତି ଅତ୍ଥି ଆଚାରୋ, ଅତ୍ଥି ଅନାଚାରୋ;

ତତ୍ଥ କତମୋ ଅନାଚାରୋ? କାଯିକୋ ୱୀତିକ୍କମୋ ୱାଚସିକୋ ୱୀତିକ୍କମୋ କାଯିକୱାଚସିକୋ ୱୀତିକ୍କମୋ, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅନାଚାରୋ। ସବ୍ବମ୍ପି ଦୁସ୍ସୀଲ୍ୟଂ ଅନାଚାରୋ। ଇଧେକଚ୍ଚୋ ୱେଳୁଦାନେନ ୱା ପତ୍ତଦାନେନ ୱା ପୁପ୍ଫଫଲସିନାନଦନ୍ତକଟ୍ଠଦାନେନ ୱା ଚାଟୁକମ୍ୟତାଯ ୱା ମୁଗ୍ଗସୂପ୍ୟତାଯ ୱା ପାରିଭଟ୍ୟତାଯ ୱା ଜଙ୍ଘପେସନିକେନ ୱା ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ୱା ବୁଦ୍ଧପଟିକୁଟ୍ଠେନ ମିଚ୍ଛାଆଜୀୱେନ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେତି, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅନାଚାରୋ।

ତତ୍ଥ କତମୋ ଆଚାରୋ? କାଯିକୋ ଅୱୀତିକ୍କମୋ ୱାଚସିକୋ ଅୱୀତିକ୍କମୋ କାଯିକୱାଚସିକୋ ଅୱୀତିକ୍କମୋ, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଆଚାରୋ। ସବ୍ବୋପି ସୀଲସଂୱରୋ ଆଚାରୋ। ଇଧେକଚ୍ଚୋ ନ ୱେଳୁଦାନେନ ୱା ନ ପତ୍ତଦାନେନ ୱା ନ ପୁପ୍ଫଦାନେନ ୱା ନ ଫଲଦାନେନ ୱା ନ ସିନାନଦାନେନ ୱା ନ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଦାନେନ ୱା ନ ଚାଟୁକମ୍ୟତାଯ ୱା ନ ମୁଗ୍ଗସୂପ୍ୟତାଯ ୱା ନ ପାରିଭଟ୍ୟତାଯ ୱା ନ ଜଙ୍ଘପେସନିକେନ ୱା ନ ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ୱା ବୁଦ୍ଧପଟିକୁଟ୍ଠେନ ମିଚ୍ଛାଆଜୀୱେନ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେତି, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଆଚାରୋ।

ଗୋଚରୋତି ଅତ୍ଥି ଗୋଚରୋ ଅତ୍ଥି ଅଗୋଚରୋ।

ତତ୍ଥ କତମୋ ଅଗୋଚରୋ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ୱେସିଯାଗୋଚରୋ ୱା ହୋତି ୱିଧୱା, ଥୁଲ୍ଲକୁମାରିକା, ପଣ୍ଡକ, ଭିକ୍ଖୁନୀ, ପାନାଗାରଗୋଚରୋ ୱା ହୋତି, ସଂସଟ୍ଠୋ ୱିହରତି ରାଜୂହି ରାଜମହାମତ୍ତେହି ତିତ୍ଥିଯେହି ତିତ୍ଥିଯସାୱକେହି ଅନନୁଲୋମିକେନ ସଂସଗ୍ଗେନ, ଯାନି ୱା ପନ ତାନି କୁଲାନି ଅସ୍ସଦ୍ଧାନି ଅପ୍ପସନ୍ନାନି ଅନୋପାନଭୂତାନି ଅକ୍କୋସକପରିଭାସକାନି ଅନତ୍ଥକାମାନି ଅହିତକାମାନି ଅଫାସୁକକାମାନି ଅଯୋଗକ୍ଖେମକାମାନି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଉପାସକାନଂ ଉପାସିକାନଂ, ତଥାରୂପାନି କୁଲାନି ସେୱତି ଭଜତି ପଯିରୁପାସତି, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅଗୋଚରୋ।

ତତ୍ଥ କତମୋ ଗୋଚରୋ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ନ ୱେସିଯାଗୋଚରୋ ୱା ହୋତି…ପେ… ନ ପାନାଗାରଗୋଚରୋ ୱା ହୋତି, ଅସଂସଟ୍ଠୋ ୱିହରତି ରାଜୂହି…ପେ… ତିତ୍ଥିଯସାୱକେହି ଅନନୁଲୋମିକେନ ସଂସଗ୍ଗେନ, ଯାନି ୱା ପନ ତାନି କୁଲାନି ସଦ୍ଧାନି ପସନ୍ନାନି ଓପାନଭୂତାନି କାସାୱପଜ୍ଜୋତାନି ଇସିୱାତପଟିୱାତାନି ଅତ୍ଥକାମାନି…ପେ… ଯୋଗକ୍ଖେମକାମାନି ଭିକ୍ଖୂନଂ…ପେ… ଉପାସିକାନଂ, ତଥାରୂପାନି କୁଲାନି ସେୱତି ଭଜତି ପଯିରୁପାସତି, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଗୋଚରୋ। ଇତି ଇମିନା ଚ ଆଚାରେନ ଇମିନା ଚ ଗୋଚରେନ ଉପେତୋ ହୋତି ସମୁପେତୋ ଉପଗତୋ ସମୁପଗତୋ ଉପପନ୍ନୋ ସମ୍ପନ୍ନୋ ସମନ୍ନାଗତୋ, ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି ''ଆଚାରଗୋଚରସମ୍ପନ୍ନୋ''ତି (ୱିଭ। ୫୧୧)।

ଅପି ଚେତ୍ଥ ଇମିନାପି ନଯେନ ଆଚାରଗୋଚରା ୱେଦିତବ୍ବା। ଦୁୱିଧୋ ହି ଅନାଚାରୋ କାଯିକୋ ୱାଚସିକୋ ଚ। ତତ୍ଥ କତମୋ କାଯିକୋ ଅନାଚାରୋ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସଙ୍ଘଗତୋପି ଅଚିତ୍ତୀକାରକତୋ ଥେରେ ଭିକ୍ଖୂ ଘଟ୍ଟଯନ୍ତୋପି ତିଟ୍ଠତି, ଘଟ୍ଟଯନ୍ତୋପି ନିସୀଦତି, ପୁରତୋପି ତିଟ୍ଠତି, ପୁରତୋପି ନିସୀଦତି, ଉଚ୍ଚେପି ଆସନେ ନିସୀଦତି, ସସୀସମ୍ପି ପାରୁପିତ୍ୱା ନିସୀଦତି, ଠିତକୋପି ଭଣତି, ବାହାୱିକ୍ଖେପକୋପି ଭଣତି, ଥେରାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅନୁପାହନାନଂ ଚଙ୍କମନ୍ତାନଂ ସଉପାହନୋ ଚଙ୍କମତି, ନୀଚେ ଚଙ୍କମେ ଚଙ୍କମନ୍ତାନଂ ଉଚ୍ଚେ ଚଙ୍କମେ ଚଙ୍କମତି, ଛମାଯ ଚଙ୍କମନ୍ତାନଂ ଚଙ୍କମେ ଚଙ୍କମତି, ଥେରେ ଭିକ୍ଖୂ ଅନୁପଖଜ୍ଜାପି ତିଟ୍ଠତି, ଅନୁପଖଜ୍ଜାପି ନିସୀଦତି, ନୱେପି ଭିକ୍ଖୂ ଆସନେନ ପଟିବାହତି, ଜନ୍ତାଘରେପି ଥେରେ ଭିକ୍ଖୂ ଅନାପୁଚ୍ଛା କଟ୍ଠଂ ପକ୍ଖିପତି, ଦ୍ୱାରଂ ପିଦହତି, ଉଦକତିତ୍ଥେପି ଥେରେ ଭିକ୍ଖୂ ଘଟ୍ଟଯନ୍ତୋପି ଓତରତି, ପୁରତୋପି ଓତରତି, ଘଟ୍ଟଯନ୍ତୋପି ନ୍ହାଯତି, ପୁରତୋପି ନ୍ହାଯତି, ଘଟ୍ଟଯନ୍ତୋପି ଉତ୍ତରତି, ପୁରତୋପି ଉତ୍ତରତି, ଅନ୍ତରଘରଂ ପୱିସନ୍ତୋପି ଥେରେ ଭିକ୍ଖୂ ଘଟ୍ଟଯନ୍ତୋପି ଗଚ୍ଛତି, ପୁରତୋପି ଗଚ୍ଛତି, ୱୋକ୍କମ୍ମ ଚ ଥେରାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପୁରତୋ ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛତି, ଯାନିପି ତାନି ହୋନ୍ତି କୁଲାନଂ ଓୱରକାନି ଗୂଳ୍ହାନି ଚ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାନି ଚ ଯତ୍ଥ କୁଲିତ୍ଥିଯୋ କୁଲକୁମାରିଯୋ ନିସୀଦନ୍ତି, ତତ୍ଥପି ସହସା ପୱିସତି, କୁମାରକସ୍ସପି ସୀସଂ ପରାମସତି, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି କାଯିକୋ ଅନାଚାରୋ।

ତତ୍ଥ କତମୋ ୱାଚସିକୋ ଅନାଚାରୋ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସଙ୍ଘଗତୋପି ଅଚିତ୍ତୀକାରକତୋ ଥେରେ ଭିକ୍ଖୂ ଅନାପୁଚ୍ଛା ଧମ୍ମଂ ଭଣତି। ପଞ୍ହଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତି, ପାତିମୋକ୍ଖଂ ଉଦ୍ଦିସତି, ଠିତକୋପି ଭଣତି, ବାହାୱିକ୍ଖେପକୋପି ଭଣତି, ଅନ୍ତରଘରଂ ପୱିଟ୍ଠୋପି ଇତ୍ଥିଂ ୱା କୁମାରିଂ ୱା ଏୱମାହ – ''ଇତ୍ଥନ୍ନାମେ ଇତ୍ଥଂଗୋତ୍ତେ କିଂ ଅତ୍ଥି, ଯାଗୁ ଅତ୍ଥି, ଭତ୍ତଂ ଅତ୍ଥି, ଖାଦନୀଯଂ ଅତ୍ଥି, କିଂ ପିୱିସ୍ସାମ, କିଂ ଖାଦିସ୍ସାମ, କିଂ ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମ। କିଂ ୱା ମେ ଦସ୍ସଥା''ତି ୱିପ୍ପଲପତି, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ୱାଚସିକୋ ଅନାଚାରୋ (ମହାନି। ୮୭)। ପଟିପକ୍ଖୱସେନ ପନସ୍ସ ଆଚାରୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅପିଚ ଭିକ୍ଖୁ ସଗାରୱୋ ସପ୍ପତିସ୍ସୋ ହିରୋତ୍ତପ୍ପସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁନିୱତ୍ଥୋ ସୁପାରୁତୋ ପାସାଦିକେନ ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ପଟିକ୍କନ୍ତେନ ଆଲୋକିତେନ ୱିଲୋକିତେନ ସମିଞ୍ଜିତେନ ପସାରିତେନ ଓକ୍ଖିତ୍ତଚକ୍ଖୁ ଇରିଯାପଥସମ୍ପନ୍ନୋ ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରୋ ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୂ ଜାଗରିଯମନୁଯୁତ୍ତୋ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ ଆଭିସମାଚାରିକେସୁ ସକ୍କଚ୍ଚକାରୀ ଗରୁଚିତ୍ତୀକାରବହୁଲୋ ୱିହରତି, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଆଚାରୋ। ଏୱଂ ତାୱ ଆଚାରୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଗୋଚରୋ ପନ ତିୱିଧୋ ଉପନିସ୍ସଯଗୋଚରୋ ଆରକ୍ଖଗୋଚରୋ ଉପନିବନ୍ଧଗୋଚରୋତି। ତତ୍ଥ କତମୋ ଉପନିସ୍ସଯଗୋଚରୋ? ଦସକଥାୱତ୍ଥୁଗୁଣସମନ୍ନାଗତୋ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତୋ, ଯଂ ନିସ୍ସାଯ ଅସ୍ସୁତଂ ସୁଣାତି, ସୁତଂ ପରିଯୋଦପେତି, କଙ୍ଖଂ ୱିତରତି, ଦିଟ୍ଠିଂ ଉଜୁଂ କରୋତି, ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେତି। ଯସ୍ସ ୱା ପନ ଅନୁସିକ୍ଖମାନୋ ସଦ୍ଧାଯ ୱଡ୍ଢତି, ସୀଲେନ, ସୁତେନ, ଚାଗେନ, ପଞ୍ଞାଯ ୱଡ୍ଢତି, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଉପନିସ୍ସଯଗୋଚରୋ।

କତମୋ ଆରକ୍ଖଗୋଚରୋ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ଅନ୍ତରଘରଂ ପଵିଟ୍ଠୋ ଵୀଥିଂ ପଟିପନ୍ନୋ ଓକ୍ଖିତ୍ତଚକ୍ଖୁ ଯୁଗମତ୍ତଦସ୍ସାଵୀ ସୁସଂଵୁତୋ ଗଚ୍ଛତି, ନ ହତ୍ଥିଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ନ ଅସ୍ସଂ, ନ ରଥଂ, ନ ପତ୍ତିଂ, ନ ଇତ୍ଥିଂ, ନ ପୁରିସଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ନ ଉଦ୍ଧଂ ଉଲ୍ଲୋକେନ୍ତୋ, ନ ଅଧୋ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ନ ଦିସାଵିଦିସଂ ପେକ୍ଖମାନୋ ଗଚ୍ଛତି, ଅଯଂ ଵୁଚ୍ଚତି ଆରକ୍ଖଗୋଚରୋ।

କତମୋ ଉପନିବନ୍ଧଗୋଚରୋ? ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା ଯତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ଉପନିବନ୍ଧତି। ଵୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗଵତା – ''କୋ ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଗୋଚରୋ ସକୋ ପେତ୍ତିକୋ ଵିସଯୋ? ଯଦିଦଂ ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା''ତି (ସଂ॰ ନି॰ ୫।୩୭୨), ଅଯଂ ଵୁଚ୍ଚତି ଉପନିବନ୍ଧଗୋଚରୋ। ଇତି ଇମିନା ଚ ଆଚାରେନ ଇମିନା ଚ ଗୋଚରେନ ଉପେତୋ…ପେ… ସମନ୍ନାଗତୋ। ତେନପି ଵୁଚ୍ଚତି ଆଚାରଗୋଚରସମ୍ପନ୍ନୋତି।

ଅଣୁମତ୍ତେସୁ ଵଜ୍ଜେସୁ ଭଯଦସ୍ସାଵୀତି ଅଣୁପ୍ପମାଣେସୁ ଅସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଆପନ୍ନସେଖିଯଅକୁସଲଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦାଦିଭେଦେସୁ ଵଜ୍ଜେସୁ ଭଯଦସ୍ସନସୀଲୋ। ସମାଦାଯ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୂତି ଯଂକିଞ୍ଚି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ, ତଂ ସବ୍ବଂ ସମ୍ମା ଆଦାଯ ସିକ୍ଖତି। ଏତ୍ଥ ଚ ''ପାତିମୋକ୍ଖସଂଵରସଂଵୁତୋ''ତି ଏତ୍ତାଵତା ଚ ପୁଗ୍ଗଲାଧିଟ୍ଠାନାଯ ଦେସନାଯ ପାତିମୋକ୍ଖସଂଵରସୀଲଂ ଦସ୍ସିତଂ। ''ଆଚାରଗୋଚରସମ୍ପନ୍ନୋ''ତିଆଦି ପନ ସବ୍ବଂ ଯଥାପଟିପନ୍ନସ୍ସ ତଂ ସୀଲଂ ସମ୍ପଜ୍ଜତି, ତଂ ପଟିପତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଵୁତ୍ତନ୍ତି ଵେଦିତବ୍ବଂ।

ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂଵରସୀଲଂ

୧୫। ଯଂ ପନେତଂ ତଦନନ୍ତରଂ ''ସୋ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ଵା''ତିଆଦିନା ନଯେନ ଦସ୍ସିତଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂଵରସୀଲଂ, ତତ୍ଥ ସୋତି ପାତିମୋକ୍ଖସଂଵରସୀଲେ ଠିତୋ ଭିକ୍ଖୁ। ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ଵାତି କାରଣଵସେନ ଚକ୍ଖୂତି ଲଦ୍ଧଵୋହାରେନ ରୂପଦସ୍ସନସମତ୍ଥେନ ଚକ୍ଖୁଵିଞ୍ଞାଣେନ ରୂପଂ ଦିସ୍ଵା। ପୋରାଣା ପନାହୁ ''ଚକ୍ଖୁ ରୂପଂ ନ ପସ୍ସତି, ଅଚିତ୍ତକତ୍ତା, ଚିତ୍ତଂ ନ ପସ୍ସତି, ଅଚକ୍ଖୁକତ୍ତା, ଦ୍ଵାରାରମ୍ମଣସଙ୍ଘଟ୍ଟେ ପନ ଚକ୍ଖୁପସାଦଵତ୍ଥୁକେନ ଚିତ୍ତେନ ପସ୍ସତି। ଈଦିସୀ ପନେସା 'ଧନୁନା ଵିଜ୍ଝତୀ'ତିଆଦୀସୁ ଵିଯ ସସମ୍ଭାରକଥା ନାମ ହୋତି, ତସ୍ମା ଚକ୍ଖୁଵିଞ୍ଞାଣେନ ରୂପଂ ଦିସ୍ଵାତି ଅଯମେଵେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ''ତି। ନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀତି ଇତ୍ଥିପୁରିସନିମିତ୍ତଂ ଵା ସୁଭନିମିତ୍ତାଦିକଂ ଵା କିଲେସଵତ୍ଥୁଭୂତଂ ନିମିତ୍ତଂ ନ ଗଣ୍ହାତି, ଦିଟ୍ଠମତ୍ତେଯେଵ ସଣ୍ଠାତି। ନାନୁବ୍ୟଞ୍ଜନଗ୍ଗାହୀତି କିଲେସାନଂ ଅନୁଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନତୋ ପାକଟଭାଵକରଣତୋ ଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନନ୍ତି ଲଦ୍ଧଵୋହାରଂ ହତ୍ଥପାଦସିତହସିତକଥିତଵିଲୋକିତାଦିଭେଦଂ ଆକାରଂ ନ ଗଣ୍ହାତି, ଯଂ ତତ୍ଥ ଭୂତଂ, ତଦେଵ ଗଣ୍ହାତି, ଚେତିଯପବ୍ବତଵାସୀ ମହାତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ଵିଯ।

ଥେରଂ କିର ଚେତିଯପବ୍ବତା ଅନୁରାଧପୁରଂ ପିଣ୍ଡଚାରତ୍ଥାଯ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଅଞ୍ଞତରା କୁଲସୁଣ୍ହା ସାମିକେନ ସଦ୍ଧିଂ ଭଣ୍ଡିତ୍ଵା ସୁମଣ୍ଡିତପସାଧିତା ଦେଵକଞ୍ଞା ଵିଯ କାଲସ୍ସେଵ ଅନୁରାଧପୁରତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ଵା ଞାତିଘରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଦିସ୍ଵା ଵିପଲ୍ଲତ୍ଥଚିତ୍ତା ମହାହସିତଂ ହସି। ଥେରୋ କିମେତନ୍ତି ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତସ୍ସା ଦନ୍ତଟ୍ଠିକେ ଅସୁଭସଞ୍ଞଂ ପଟିଲଭିତ୍ଵା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ –

''ତସ୍ସା ଦନ୍ତଟ୍ଠିକଂ ଦିସ୍ଵା, ପୁବ୍ବସଞ୍ଞଂ ଅନୁସ୍ସରି;

ତତ୍ଥେଵ ସୋ ଠିତୋ ଥେରୋ, ଅରହତ୍ତଂ ଅପାପୁଣୀ''ତି।

ସାମିକୋପି ଖୋ ପନସ୍ସା ଅନୁମଗ୍ଗଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଥେରଂ ଦିସ୍ଵା ''କିଞ୍ଚି, ଭନ୍ତେ, ଇତ୍ଥିଂ ପସ୍ସଥା''ତି ପୁଚ୍ଛି। ତଂ ଥେରୋ ଆହ –

''ନାଭିଜାନାମି ଇତ୍ଥୀ ଵା, ପୁରିସୋ ଵା ଇତୋ ଗତୋ;

ଅପିଚ ଅଟ୍ଠିସଙ୍ଘାଟୋ, ଗଚ୍ଛତେସ ମହାପଥେ''ତି।

ଯତ୍ଵାଧିକରଣମେନନ୍ତିଆଦିମ୍ହି ଯଂକାରଣା ଯସ୍ସ ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯାସଂଵରସ୍ସ ହେତୁ ଏତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ସତିକଵାଟେନ ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅସଂଵୁତଂ ଅପିହିତଚକ୍ଖୁଦ୍ଵାରଂ ହୁତ୍ଵା ଵିହରନ୍ତଂ ଏତେ ଅଭିଜ୍ଝାଦଯୋ ଧମ୍ମା ଅନ୍ଵାସ୍ସଵେଯ୍ୟୁଂ ଅନୁବନ୍ଧେଯ୍ୟୁଂ। ତସ୍ସ ସଂଵରାଯ ପଟିପଜ୍ଜତୀତି ତସ୍ସ ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସତିକଵାଟେନ ପିଦହନତ୍ଥାଯ ପଟିପଜ୍ଜତି। ଏଵଂ ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତୋଯେଵ ଚ ରକ୍ଖତି ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯେ ସଂଵରଂ ଆପଜ୍ଜତୀତିପି ଵୁଚ୍ଚତି। ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯେ ସଂଵରୋ ଵା ଅସଂଵରୋ ଵା ନତ୍ଥି। ନ ହି ଚକ୍ଖୁପସାଦଂ ନିସ୍ସାଯ ସତି ଵା ମୁଟ୍ଠସଚ୍ଚଂ ଵା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଅପିଚ ଯଦା ରୂପାରମ୍ମଣଂ ଚକ୍ଖୁସ୍ସ ଆପାଥଂ ଆଗଚ୍ଛତି, ତଦା ଭଵଙ୍ଗେ ଦ୍ଵିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ଵା ନିରୁଦ୍ଧେ କିରିଯମନୋଧାତୁ ଆଵଜ୍ଜନକିଚ୍ଚଂ ସାଧଯମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ଵା ନିରୁଜ୍ଝତି। ତତୋ ଚକ୍ଖୁଵିଞ୍ଞାଣଂ ଦସ୍ସନକିଚ୍ଚଂ। ତତୋ ଵିପାକମନୋଧାତୁ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନକିଚ୍ଚଂ। ତତୋ ଵିପାକାହେତୁକମନୋଵିଞ୍ଞାଣଧାତୁ ସନ୍ତୀରଣକିଚ୍ଚଂ। ତତୋ କିରିଯାହେତୁକମନୋଵିଞ୍ଞାଣଧାତୁ

ୱୋଟ୍ଥକନକିଚ୍ଚଂ ସାଧଯମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିରୁଜ୍ଝତି, ତଦନନ୍ତରଂ ଜୱନଂ ଜୱତି।

ତତ୍ରାପି ନେୱ ଭୱଙ୍ଗସମଯେ, ନ ଆୱଜ୍ଜନାଦୀନଂ ଅଞ୍ଞତରସମଯେ ସଂୱରୋ ୱା ଅସଂୱରୋ ୱା ଅତ୍ଥି। ଜୱନକ୍ଖଣେ ପନ ସଚେ ଦୁସ୍ସୀଲ୍ୟଂ ୱା ମୁଟ୍ଠସଚ୍ଚଂ ୱା ଅଞ୍ଞାଣଂ ୱା ଅକ୍ଖନ୍ତି ୱା କୋସଜ୍ଜଂ ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଅସଂୱରୋ ହୋତି। ଏୱଂ ହୋନ୍ତୋ ପନ ସୋ ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯେ ଅସଂୱରୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। କସ୍ମା? ଯସ୍ମା ତସ୍ମିଂ ସତି ଦ୍ୱାରମ୍ପି ଅଗୁତ୍ତଂ ହୋତି, ଭୱଙ୍ଗମ୍ପି ଆୱଜ୍ଜନାଦୀନିପି ୱୀଥିଚିତ୍ତାନି । ଯଥା କିଂ? ଯଥା ନଗରେ ଚତୂସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ଅସଂୱୁତେସୁ କିଞ୍ଚାପି ଅନ୍ତୋଘରଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକଗବ୍ଭାଦଯୋ ସୁସଂୱୁତା ହୋନ୍ତି, ତଥାପି ଅନ୍ତୋନଗରେ ସବ୍ବଂ ଭଣ୍ଡଂ ଅରକ୍ଖିତଂ ଅଗୋପିତମେୱ ହୋତି। ନଗରଦ୍ୱାରେନ ହି ପୱିସିତ୍ୱା ଚୋରା ଯଦିଚ୍ଛନ୍ତି, ତଂ କରେଯ୍ୟୁଂ, ଏୱମେୱ ଜୱନେ ଦୁସ୍ସୀଲ୍ୟାଦୀସୁ ଉପ୍ପନ୍ନେସୁ ତସ୍ମିଂ ଅସଂୱରେ ସତି ଦ୍ୱାରମ୍ପି ଅଗୁତ୍ତଂ ହୋତି, ଭୱଙ୍ଗମ୍ପି ଆୱଜ୍ଜନାଦୀନିପି ୱୀଥିଚିତ୍ତାନି।

ତସ୍ମିଂ ପନ ସୀଲାଦୀସୁ ଉପ୍ପନ୍ନେସୁ ଦ୍ୱାରମ୍ପି ଗୁତ୍ତଂ ହୋତି, ଭୱଙ୍ଗମ୍ପି ଆୱଜ୍ଜନାଦୀନିପି ୱୀଥିଚିତ୍ତାନି। ଯଥା କିଂ? ଯଥା ନଗରଦ୍ୱାରେସୁ ସଂୱୁତେସୁ କିଞ୍ଚାପି ଅନ୍ତୋଘରାଦଯୋ ଅସଂୱୁତା ହୋନ୍ତି, ତଥାପି ଅନ୍ତୋନଗରେ ସବ୍ବଂ ଭଣ୍ଡଂ ସୁରକ୍ଖିତଂ ସୁଗୋପିତମେୱ ହୋତି। ନଗରଦ୍ୱାରେସୁ ହି ପିହିତେସୁ ଚୋରାନଂ ପୱେସୋ ନତ୍ଥି, ଏୱମେୱ ଜୱନେ ସୀଲାଦୀସୁ ଉପ୍ପନ୍ନେସୁ ଦ୍ୱାରମ୍ପି ଗୁତ୍ତଂ ହୋତି, ଭୱଙ୍ଗମ୍ପି ଆୱଜ୍ଜନାଦୀନିପି ୱୀଥିଚିତ୍ତାନି। ତସ୍ମା ଜୱନକ୍ଖଣେ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋପି ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯେ ସଂୱରୋତି ୱୁତ୍ତୋ।

ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱାତିଆଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଏୱମିଦଂ ସଙ୍ଖେପତୋ ରୂପାଦୀସୁ କିଲେସାନୁବନ୍ଧନିମିତ୍ତାଦିଗ୍ଗାହପରିୱଜ୍ଜନଲକ୍ଖଣଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରସୀଲନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଆଜୀୱପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ

୧୬। ଇଦାନି ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରସୀଲାନନ୍ତରଂ ୱୁତ୍ତେ ଆଜୀୱପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲେ ଆଜୀୱହେତୁ ପଞ୍ଞତ୍ତାନଂ ଛନ୍ନଂ ସିକ୍ଖାପଦାନନ୍ତି ଯାନି ତାନି "ଆଜୀୱହେତୁ ଆଜୀୱକାରଣା ପାପିଚ୍ଛୋ ଇଚ୍ଛାପକତୋ ଅସନ୍ତଂ ଅଭୂତଂ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମଂ ଉଲ୍ଲପତି, ଆପତ୍ତି ପାରାଜିକସ୍ସ। ଆଜୀୱହେତୁ ଆଜୀୱକାରଣା ସଞ୍ଚରିତ୍ତଂ ସମାପଜ୍ଜତି, ଆପତ୍ତି ସଙ୍ଘାଦିସେସସ୍ସ। ଆଜୀୱହେତୁ ଆଜୀୱକାରଣା 'ଯୋ ତେ ୱିହାରେ ୱସତି ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅରହା'ତି ଭଣତି, ପଟିୱିଜାନନ୍ତସ୍ସ ଆପତ୍ତି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯସ୍ସ। ଆଜୀୱହେତୁ ଆଜୀୱକାରଣା ଭିକ୍ଖୁ ପଣୀତଭୋଜନାନି ଅଗିଲାନୋ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାଯ ୱିଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜତି, ଆପତ୍ତି ପାଚିତ୍ତିଯସ୍ସ। ଆଜୀୱହେତୁ ଆଜୀୱକାରଣା ଭିକ୍ଖୁନୀ ପଣୀତଭୋଜନାନି ଅଗିଲାନା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାଯ ୱିଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜତି, ଆପତ୍ତି ପାଟିଦେସନୀଯସ୍ସ। ଆଜୀୱହେତୁ ଆଜୀୱକାରଣା ସୂପଂ ୱା ଓଦନଂ ୱା ଅଗିଲାନୋ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାଯ ୱିଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜତି , ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସା"ତି (ପରି। ୨୮୭) ଏୱଂ ପଞ୍ଞତ୍ତାନି ଛ ସିକ୍ଖାପଦାନି, ଇମେସଂ ଛନ୍ନଂ ସିକ୍ଖାପଦାନଂ।

କୁହନାତିଆଦୀସୁ ଅଯଂ ପାଠଇ, "ତତ୍ଥ କତମା କୁହନା? ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକସନ୍ନିସ୍ସିତସ୍ସ ପାପିଚ୍ଛସ୍ସ ଇଚ୍ଛାପକତସ୍ସ ଯା ପଚ୍ଚଯପଟିସେୱନସଙ୍ଖାତେନ ୱା ସାମନ୍ତଜପ୍ପିତେନ ୱା ଇରିଯାପଥସ୍ସ ୱା ଅଟ୍ଠପନା ଠପନା ସଣ୍ଠପନା ଭାକୁଟିକା ଭାକୁଟିଯଂ କୁହନା କୁହାଯନା କୁହିତତ୍ତଂ, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି କୁହନା।

"ତତ୍ଥ କତମା ଲପନା? ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକସନ୍ନିସ୍ସିତସ୍ସ ପାପିଚ୍ଛସ୍ସ ଇଚ୍ଛାପକତସ୍ସ ଯା ପରେସଂ ଆଲପନା ଲପନା ସଲ୍ଲପନା ଉଲ୍ଲପନା ସମୁଲ୍ଲପନା ଉନ୍ନହନା ସମୁନ୍ନହନା ଉକ୍କାଚନା ସମୁକ୍କାଚନା ଅନୁପ୍ପିଯଭାଣିତା ଚାଟୁକମ୍ୟତା ମୁଗ୍ଗସୂପ୍ୟତା ପାରିଭଟ୍ୟତା, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଲପନା।

"ତତ୍ଥ କତମା ନେମିତ୍ତିକତା? ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକସନ୍ନିସ୍ସିତସ୍ସ ପାପିଚ୍ଛସ୍ସ ଇଚ୍ଛାପକତସ୍ସ ଯଂ ପରେସଂ ନିମିତ୍ତଂ ନିମିତ୍ତକମ୍ମଂ ଓଭାସୋ ଓଭାସକମ୍ମଂ ସାମନ୍ତଜପ୍ପା ପରିକଥା, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ନେମିତ୍ତିକତା।

"ତତ୍ଥ କତମା ନିପ୍ପେସିକତା? ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକସନ୍ନିସ୍ସିତସ୍ସ ପାପିଚ୍ଛସ୍ସ ଇଚ୍ଛାପକତସ୍ସ ଯା ପରେସଂ ଅକ୍କୋସନା ୱମ୍ଭନା ଗରହନା ଉକ୍ଖେପନା ସମୁକ୍ଖେପନା ଖିପନା ସଂଖିପନା ପାପନା ସମ୍ପାପନା ଅୱଣ୍ଣହାରିକା ପରପିଟ୍ଠିମଂସିକତା, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ନିପ୍ପେସିକତା।

"ତତ୍ଥ କତମା ଲାଭେନ ଲାଭଂ ନିଜିଗୀସନତା? ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକସନ୍ନିସ୍ସିତୋ ପାପିଚ୍ଛୋ ଇଚ୍ଛାପକତୋ ଇତୋ ଲଦ୍ଧଂ ଆମିସଂ ଅମୁତ୍ର ହରତି, ଅମୁତ୍ର ୱା ଲଦ୍ଧଂ ଆମିସଂ ଇଧ ଆହରତି। ଯା ଏୱରୂପା ଆମିସେନ ଆମିସସ୍ସ ଏଟ୍ଠି ଗୱେଟ୍ଠି ପରିଯେଟ୍ଠି ଏସନା ଗୱେସନା ପରିଯେସନା, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଲାଭେନ ଲାଭଂ ନିଜିଗୀସନତା"ତି (ୱିଭ। ୮୬୨-୮୬୫)।

୧୭। ଇମିସ୍ସା ପନ ପାଠଇଯା ଏୱମତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। କୁହନନିଦ୍ଦେସେ ତାୱ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକସନ୍ନିସ୍ସିତସ୍ସାତି ଲାଭଞ୍ଚ ସକ୍କାରଞ୍ଚ କିତ୍ତିସଦ୍ଦଞ୍ଚ ସନ୍ନିସ୍ସିତସ୍ସ, ପତ୍ଥଯନ୍ତସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ପାପିଚ୍ଛସ୍ସାତି ଅସନ୍ତଗୁଣଦୀପନକାମସ୍ସ। ଇଚ୍ଛାପକତସ୍ସାତି ଇଚ୍ଛାଯ ଅପକତସ୍ସ, ଉପଦ୍ଦୁତସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଇତୋ ପରଂ ଯସ୍ମା ପଚ୍ଚଯପଟିସେୱନସାମନ୍ତଜପ୍ପନଇରିଯାପଥସନ୍ନିସ୍ସିତୱସେନ ମହାନିଦ୍ଦେସେ ତିୱିଧଂ କୁହନୱତ୍ଥୁ ଆଗତଂ। ତସ୍ମା ତିୱିଧମ୍ପେତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ପଚ୍ଚଯପଟିସେୱନସଙ୍ଖାତେନ ୱାତି ଏୱମାଦି ଆରଦ୍ଧଂ। ତତ୍ଥ ଚୀୱରାଦୀହି ନିମନ୍ତିତସ୍ସ ତଦତ୍ଥିକସ୍ସେୱ ସତୋ ପାପିଚ୍ଛତଂ ନିସ୍ସାଯ ପଟିକ୍ଖିପନେନ, ତେ ଚ ଗହପତିକେ ଅତ୍ତନି ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତସଦ୍ଧେ ଞତ୍ୱା ପୁନ ତେସଂ ''ଅହୋ ଅଯ୍ୟୋ ଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ ନ କିଞ୍ଚି ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହିତୁଂ ଇଚ୍ଛତି, ସୁଲଦ୍ଧଂ ୱତ ନୋ ଅସ୍ସ ସଚେ ଅପ୍ପମତ୍ତକମ୍ପି କିଞ୍ଚି ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହେଯ୍ୟା''ତି ନାନାୱିଧେହି ଉପାଯେହି ପଣୀତାନି ଚୀୱରାଦୀନି ଉପନେନ୍ତାନଂ ତଦନୁଗ୍ଗହକାମତଂଯେୱ ଆୱିକତ୍ୱା ପଟିଗ୍ଗହଣେନ ଚ ତତୋ ପଭୁତି ଅପି ସକଟଭାରେହି ଉପନାମନହେତୁଭୂତଂ ୱିମ୍ହାପନଂ ପଚ୍ଚଯପଟିସେୱନସଙ୍ଖାତଂ କୁହନୱତ୍ଥୂତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ମହାନିଦ୍ଦେସେ –

''କତମଂ ପଚ୍ଚଯପଟିସେୱନସଙ୍ଖାତଂ କୁହନୱତ୍ଥୁ? ଇଧ ଗହପତିକା ଭିକ୍ଖୁଂ ନିମନ୍ତେନ୍ତି ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେହି। ସୋ ପାପିଚ୍ଛୋ ଇଚ୍ଛାପକତୋ ଅତ୍ଥିକୋ ଚୀୱର...ପେ... ପରିକ୍ଖାରାନଂ ଭିଯ୍ୟୋକମ୍ୟତଂ ଉପାଦାଯ ଚୀୱରଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାତି। ପିଣ୍ଡପାତଂ...ପେ... ସେନାସନଂ। ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାତି। ସୋ ଏୱମାହ – 'କିଂ ସମଣସ୍ସ ମହଗ୍ଘେନ ଚୀୱରେନ, ଏତଂ ସାରୁପ୍ପଂ ଯଂ ସମଣୋ ସୁସାନା ୱା ସଙ୍କାରକୂଟା ୱା ପାପଣିକା ୱା ନନ୍ତକାନି ଉଚ୍ଚିନିତ୍ୱା ସଙ୍ଘାଟିଂ କତ୍ୱା ଧାରେଯ୍ୟ। କିଂ ସମଣସ୍ସ ମହଗ୍ଘେନ ପିଣ୍ଡପାତେନ ଏତଂ ସାରୁପ୍ପଂ ଯଂ ସମଣୋ ଉଞ୍ଛାଚରିଯାଯ ପିଣ୍ଡିଯାଲୋପେନ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେଯ୍ୟ। କିଂ ସମଣସ୍ସ ମହଗ୍ଘେନ ସେନାସନେନ, ଏତଂ ସାରୁପ୍ପଂ ଯଂ ସମଣୋ ରୁକ୍ଖମୂଲିକୋ ୱା ଅସ୍ସ ଅବ୍ଭୋକାସିକୋ ୱା। କିଂ ସମଣସ୍ସ ମହଗ୍ଘେନ ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେନ, ଏତଂ ସାରୁପ୍ପଂ ଯଂ ସମଣୋ ପୂତିମୁତ୍ତେନ ୱା ହରିଟକୀଖଣ୍ଡେନ ୱା ଓସଧଂ କରେଯ୍ୟା'ତି। ତଦୁପାଦାଯ ଲୂଖଂ ଚୀୱରଂ ଧାରେତି, ଲୂଖଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ଲୂଖଂ ସେନାସନଂ ପଟିସେୱତି, ଲୂଖଂ ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ପଟିସେୱତି, ତମେନଂ ଗହପତିକା ଏୱଂ ଜାନନ୍ତି 'ଅଯଂ ସମଣୋ ଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ପୱିୱିତ୍ତୋ ଅସଂସଟ୍ଠୋ ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ ଧୁତୱାଦୋ'ତି। ଭିଯ୍ୟୋ ଭିଯ୍ୟୋ ନିମନ୍ତେନ୍ତି ଚୀୱର...ପେ... ପରିକ୍ଖାରେହି। ସୋ ଏୱମାହ – 'ତିଣ୍ଣଂ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱା ସଦ୍ଧୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ବହୁଂ ପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତି। ସଦ୍ଧାଯ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱା ସଦ୍ଧୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ବହୁଂ ପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତି। ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମସ୍ସ...ପେ... ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟାନଂ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱାସଦ୍ଧୋକୁଲପୁତ୍ତୋ ବହୁଂ ପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତି। ତୁମ୍ହାକଞ୍ଚେୱାଯଂ ସଦ୍ଧା ଅତ୍ଥି, ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମୋ ଚ ସଂୱିଜ୍ଜତି, ଅହଞ୍ଚ ପଟିଗ୍ଗାହକୋ, ସଚେହଂ ନ ପଟିଗ୍ଗହେସ୍ସାମି, ଏୱଂ ତୁମ୍ହେ ପୁଞ୍ଞେନ ପରିବାହିରା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ନ ମଯ୍ହଂ ଇମିନା ଅତ୍ଥୋ। ଅପିଚ ତୁମ୍ହାକଂଯେୱ ଅନୁକମ୍ପାଯ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାମୀ'ତି। ତଦୁପାଦାଯ ବହୁମ୍ପି ଚୀୱରଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ବହୁମ୍ପି ପିଣ୍ଡପାତଂ...ପେ... ଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି । ଯା ଏୱରୂପା ଭାକୁଟିକା ଭାକୁଟିଯଂ କୁହନା କୁହାଯନା କୁହିତତ୍ତଂ, ଇଦଂ ପଚ୍ଚଯପଟିସେୱନସଙ୍ଖାତଂ କୁହନୱତ୍ଥୂ''ତି (ମହାନି। ୮୭)।

ପାପିଚ୍ଛସ୍ସେୱ ପନ ସତୋ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମାଧିଗମପରିଦୀପନୱାଚାଯ ତଥା ତଥା ୱିମ୍ହାପନଂ ସାମନ୍ତଜପ୍ପନସଙ୍ଖାତଂ କୁହନୱତ୍ଥୂତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଯଥାହ –

''କତମଂ ସାମନ୍ତଜପ୍ପନସଙ୍ଖାତଂ କୁହନୱତ୍ଥୁ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପାପିଚ୍ଛୋ ଇଚ୍ଛାପକତୋ ସମ୍ଭାୱନାଧିପ୍ପାଯୋ 'ଏୱଂ ମଂ ଜନୋ ସମ୍ଭାୱେସ୍ସତୀ'ତି ଅରିଯଧମ୍ମସନ୍ନିସ୍ସିତଂ ୱାଚଂ ଭାସତି 'ଯୋ ଏୱରୂପଂ ଚୀୱରଂ ଧାରେତି, ସୋ ସମଣୋ ମହେସକ୍ଖୋ'ତି ଭଣତି। 'ଯୋ ଏୱରୂପଂ ପତ୍ତଂ ଲୋହଥାଲକଂ। ଧମ୍ମକରଣଂ ପରିସ୍ସାୱନଂ କୁଞ୍ଚିକଂ, କାଯବନ୍ଧନଂ ଉପାହନଂ ଧାରେତି, ସୋ ସମଣୋ ମହେସକ୍ଖୋ'ତି ଭଣତି। ଯସ୍ସ ଏୱରୂପୋ ଉପଜ୍ଝାଯୋ ଆଚରିଯୋ ସମାନୁପଜ୍ଝାଯକୋ, ସମାନାଚରିଯକୋ ମିତ୍ତୋ ସନ୍ଦିଟ୍ଠୋ ସମ୍ଭତ୍ତୋ ସହାଯୋ। ଯୋ ଏୱରୂପେ ୱିହାରେ ୱସତି ଅଡ୍ଢଯୋଗେ ପାସାଦେ ହମ୍ମିଯେ ଗୁହାଯଂ ଲେଣେ କୁଟିଯା କୂଟାଗାରେ ଅଟ୍ଟେ ମାଳେ ଉଦ୍ଦଣ୍ଡେ ଉପଟ୍ଠାନସାଲାଯଂ ମଣ୍ଡପେ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ୱସତି, ସୋ ସମଣୋ ମହେସକ୍ଖୋ'ତି ଭଣତି। ଅଥ ୱା 'କୋରଜିକକୋରଜିକୋ ଭାକୁଟିକଭାକୁଟିକୋ କୁହକକୁହକୋ ଲପକଲପକୋ ମୁଖସମ୍ଭାୱିକୋ, ଅଯଂ ସମଣୋ ଇମାସଂ ଏୱରୂପାନଂ ସନ୍ତାନଂ ୱିହାରସମାପତ୍ତୀନଂ ଲାଭୀ'ତି ତାଦିସଂ ଗମ୍ଭୀରଂ ଗୂଳ୍ହଂ ନିପୁଣଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ଲୋକୁତ୍ତରଂ ସୁଞ୍ଞତାପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ କଥଂ କଥେସି। ଯା ଏୱରୂପା ଭାକୁଟିକା ଭାକୁଟିଯଂ କୁହନା କୁହାଯନା କୁହିତତ୍ତଂ, ଇଦଂ ସାମନ୍ତଜପ୍ପନସଙ୍ଖାତଂ କୁହନୱତ୍ଥୂ''ତି (ମହାନି। ୮୭)।

ପାପିଚ୍ଛସ୍ସେୱ ପନ ସତୋ ସମ୍ଭାୱନାଧିପ୍ପାଯକତେନ ଇରିଯାପଥେନ ୱିମ୍ହାପନଂ ଇରିଯାପଥସନ୍ନିସ୍ସିତଂ କୁହନୱତ୍ଥୂତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଯଥାହ – ''କତମଂ ଇରିଯାପଥସଙ୍ଖାତଂ କୁହନୱତ୍ଥୁ। ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପାପିଚ୍ଛୋ ଇଚ୍ଛାପକତୋ ସମ୍ଭାୱନାଧିପ୍ପାଯୋ 'ଏୱଂ ମଂ ଜନୋ ସମ୍ଭାୱେସ୍ସତୀ'ତି ଗମନଂ ସଣ୍ଠପେତି , ଠାନଂ ସଣ୍ଠପେତି, ନିସଜ୍ଜଂ ସଣ୍ଠପେତି, ସଯନଂ ସଣ୍ଠପେତି, ପଣିଧାଯ ଗଚ୍ଛତି, ପଣିଧାଯ ତିଟ୍ଠତି, ପଣିଧାଯ ନିସୀଦତି, ପଣିଧାଯ ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେତି, ସମାହିତୋ ୱିଯ ଗଚ୍ଛତି, ସମାହିତୋ ୱିଯ ତିଟ୍ଠତି, ନିସୀଦତି, ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେତି, ଆପାଥକଜ୍ଝାଯୀ ଚ ହୋତି, ଯା ଏୱରୂପା ଇରିଯାପଥସ୍ସ ଅଟ୍ଠପନା

ଠପନା ସଣ୍ଠପନା ଭାକୁଟିକା ଭାକୁଟିୟଂ କୁହନା କୁହାୟନା କୁହିତତ୍ତଂ, ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଇରିୟାପଥସଙ୍ଖାତଂ କୁହନୱତ୍ଥୂ’’ତି (ମହାନି। ୮୭)।

ତତ୍ଥ ପଚ୍ଚୟପଟିସେୱନସଙ୍ଖାତେନାତି ପଚ୍ଚୟପଟିସେୱନନ୍ତି ଏୱଂ ସଙ୍ଖାତେନ ପଚ୍ଚୟପଟିସେୱନେନ ୱା ସଙ୍ଖାତେନ। ସାମନ୍ତଜପ୍ପିତେନାତି ସମୀପଭଣିତେନ। ଇରିୟାପଥସ୍ସ ୱାତି ଚତୁଇରିୟାପଥସ୍ସ। ଅଟ୍ଟପନାତିଆଦି ଠପନା, ଆଦରେନ ୱା ଠପନା। ଠପନାତି ଠପନାକାରୋ। ସଣ୍ଠପନାତି ଅଭିସଙ୍ଖରଣା, ପାସାଦିକଭାୱକରଣନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଭାକୁଟିକାତି ପଧାନପୁରିମଟ୍ଠିତଭାୱଦସ୍ସନେନ ଭାକୁଟିକରଣଂ, ମୁଖସଙ୍କୋଚୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଭାକୁଟିକରଣଂ ସୀଲମସ୍ସାତି ଭାକୁଟିକୋ। ଭାକୁଟିକସ୍ସ ଭାୱୋ ଭାକୁଟିୟଂ। କୁହନାତି ୱିମ୍ହାପନା। କୁହସ୍ସ ଆୟନା କୁହାୟନା। କୁହିତସ୍ସ ଭାୱୋ କୁହିତତ୍ତନ୍ତି।

ଲପନାନିଦ୍ଦେସେ ଆଲପନାତି ୱିହାରଂ ଆଗତେ ମନୁସ୍ସେ ଦିସ୍ୱା ‘‘କିମତ୍ଥାୟ ଭୋନ୍ତୋ ଆଗତା, କିଂ ଭିକ୍ଖୂ ନିମନ୍ତିତୁଂ, ୟଦି ଏୱଂ ଗଚ୍ଛଥ ରେ, ଅହଂ ପଚ୍ଛତୋ ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛାମୀ’’ତି ଏୱଂ ଆଦିତୋୱ ଲପନା। ଅଥ ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଉପନେତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ ତିସ୍ସୋ, ମୟି ରାଜା ପସନ୍ନୋ, ମୟି ଅସୁକୋ ଚ ଅସୁକୋ ଚ ରାଜମହାମତ୍ତୋ ପସନ୍ନୋ’’ତି ଏୱଂ ଅତ୍ତୁପନାୟିକା ଲପନା ଆଲପନା। ଲପନାତି ପୁଟ୍ଠସ୍ସ ସତୋ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରମେୱ ଲପନଂ। ସଲ୍ଲପନାତି ଗହପତିକାନଂ ଉକ୍କଣ୍ଠନେ ଭୀତସ୍ସ ଓକାସଂ ଦତ୍ୱା ଦତ୍ୱା ସୁଟ୍ଠୁ ଲପନା। ଉଲ୍ଲପନାତି ମହାକୁଟୁମ୍ବିକୋ ମହାନାୱିକୋ ମହାଦାନପତୀତି ଏୱଂ ଉଦ୍ଧଂ କତ୍ୱା ଲପନା। ସମୁଲ୍ଲପନାତି ସବ୍ବତୋଭାଗେନ ଉଦ୍ଧଂ କତ୍ୱା ଲପନା।

ଉନ୍ନହନାତି ‘‘ଉପାସକା ପୁବ୍ବେ ଈଦିସେ କାଲେ ନୱଦାନଂ ଦେଥ, ଇଦାନି କିଂ ନ ଦେଥା’’ତି ଏୱଂ ୟାୱ ‘‘ଦସ୍ସାମ, ଭନ୍ତେ, ଓକାସଂ ନ ଲଭାମା’’ତିଆଦୀନି ୱଦନ୍ତି, ତାୱ ଉଦ୍ଧଂ ଉଦ୍ଧଂ ନହନା, ୱେଠନାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅଥ ୱା ଉଚ୍ଛୁହତ୍ଥଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କୁତୋ ଆଭତଂ ଉପାସକା’’ତି ପୁଚ୍ଛତି। ଉଚ୍ଛୁଖେତ୍ତତୋ, ଭନ୍ତେତି। କିଂ ତତ୍ଥ ଉଚ୍ଛୁ ମଧୁରନ୍ତି। ଖାଦିତ୍ୱା, ଭନ୍ତେ, ଜାନିତବ୍ବନ୍ତି। ‘‘ନ, ଉପାସକ, ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଉଚ୍ଛୁଂ ଦେଥା’’ତି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି। ୟା ଏୱରୂପା ନିବ୍ବେଠେନ୍ତସ୍ସାପି ୱେଠନକଥା, ସା ଉନ୍ନହନା। ସବ୍ବତୋଭାଗେନ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଉନ୍ନହନା ସମୁନ୍ନହନା।

ଉକ୍କାଚନାତି ‘‘ଏତଂ କୁଲଂ ମଂୟେୱ ଜାନାତି। ସଚେ ଏତ୍ଥ ଦେୟ୍ୟଧମ୍ମୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ମୟ୍ହମେୱ ଦେତୀ’’ତି ଏୱଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା କାଚନା ଉକ୍କାଚନା, ଉଦ୍ଦୀପନାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତେଲକନ୍ଦରିକୱତ୍ଥୁ ଚେତ୍ଥ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ସବ୍ବତୋଭାଗେନ ପନ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଉକ୍କାଚନା ସମୁକ୍କାଚନା।

ଅନୁପ୍ପିୟଭାଣିତାତି ସଚ୍ଚାନୁରୂପଂ ଧମ୍ମାନୁରୂପଂ ୱା ଅନପଲୋକେତ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ପିୟଭଣନମେୱ। ଚାଟୁକମ୍ୟତାତି ନୀଚୱୁତ୍ତିତା ଅତ୍ତାନଂ ହେଟ୍ଠତୋ ହେଟ୍ଠତୋ ଠପେତ୍ୱା ୱତ୍ତନଂ। ମୁଗ୍ଗସୂପ୍ୟତାତି ମୁଗ୍ଗସୂପସଦିସତା। ୟଥା ହି ମୁଗ୍ଗେସୁ ପଚ୍ଚମାନେସୁ କୋଚିଦେୱ ନ ପଚ୍ଚତି, ଅୱସେସା ପଚ୍ଚନ୍ତି, ଏୱଂ ୟସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱଚନେ କିଞ୍ଚିଦେୱ ସଚ୍ଚଂ ହୋତି, ସେସଂ ଅଲୀକଂ, ଅୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ମୁଗ୍ଗସୂପ୍ୟୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ସ ଭାୱୋ ମୁଗ୍ଗସୂପ୍ୟତା। ପାରିଭଟ୍ୟତାତି ପାରିଭଟ୍ୟଭାୱୋ। ୟୋ ହି କୁଲଦାରକେ ଧାତି ୱିୟ ଅଙ୍କେନ ୱା ଖନ୍ଧେନ ୱା ପରିଭଟତି, ଧାରେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ସ ପରିଭଟସ୍ସ କମ୍ମଂ ପାରିଭଟ୍ୟଂ। ପାରିଭଟ୍ୟସ୍ସ ଭାୱୋ ପାରିଭଟ୍ୟତାତି।

ନେମିତ୍ତିକତାନିଦ୍ଦେସେ ନିମିତ୍ତନ୍ତି ୟଂକିଞ୍ଚି ପରେସଂ ପଚ୍ଚୟଦାନସଞ୍ଞୋଜନକଂ କାୟୱଚୀକମ୍ମଂ। ନିମିତ୍ତକମ୍ମନ୍ତି ଖାଦନୀୟଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ‘‘କିଂ ଖାଦନୀୟଂ ଲଭିତ୍ଥା’’ତିଆଦିନା ନୟେନ ନିମିତ୍ତକରଣଂ। ଓଭାସୋତି ପଚ୍ଚୟପଟିସଂୟୁତ୍ତକଥା। ଓଭାସକମ୍ମନ୍ତି ୱଚ୍ଛପାଲକେ ଦିସ୍ୱା ‘‘କିଂ ଇମେ ୱଚ୍ଛା ଖୀରଗୋୱଚ୍ଛା ଉଦାହୁ ତକ୍କଗୋୱଚ୍ଛା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଖୀରଗୋୱଚ୍ଛା, ଭନ୍ତେ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ ଖୀରଗୋୱଚ୍ଛା, ୟଦି ଖୀରଗୋୱଚ୍ଛା ସିୟୁଂ, ଭିକ୍ଖୂପି ଖୀରଂ ଲଭେୟ୍ୟୁ’’ନ୍ତି ଏୱମାଦିନା ନୟେନ ତେସଂ ଦାରକାନଂ ମାତାପିତୂନଂ ନିୱେଦେତ୍ୱା ଖୀରଦାପନାଦିକଂ ଓଭାସକରଣଂ। ସାମନ୍ତଜପ୍ପାତି ସମୀପଂ କତ୍ୱା ଜପ୍ପନଂ। କୁଲୂପକଭିକ୍ଖୁ ୱତ୍ଥୁ ଚେତ୍ଥ ୱତ୍ତବ୍ବଂ।

କୁଲୂପକୋ କିର ଭିକ୍ଖୁ ଭୁଞ୍ଜିତୁକାମୋ ଗେହଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନିସୀଦି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ଅଦାତୁକାମା ଘରଣୀ ‘‘ତଣ୍ଡୁଲା ନତ୍ଥୀ’’ତି ଭଣନ୍ତୀ ତଣ୍ଡୁଲେ ଆହରିତୁକାମା ୱିୟ ପଟିୱିସ୍ସକଘରଂ ଗତା। ଭିକ୍ଖୁପି ଅନ୍ତୋଗବ୍ଭଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତୋ କୱାଟକୋଣେ ଉଚ୍ଛୁଂ, ଭାଜନେ ଗୁଳଂ, ପିଟକେ ଲୋଣମଚ୍ଛଫାଲେ, କୁମ୍ଭିୟଂ ତଣ୍ଡୁଲେ, ଘଟେ ଘତଂ ଦିସ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ନିସୀଦି। ଘରଣୀ ‘‘ତଣ୍ଡୁଲେ ନାଲତ୍ଥ’’ନ୍ତି ଆଗତା। ଭିକ୍ଖୁ ‘‘ଉପାସିକେ ‘ଅଜ୍ଜ ଭିକ୍ଖା ନ ସମ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀ’ତି ପଟିକଚ୍ଚେୱ ନିମିତ୍ତଂ ଅଦ୍ଦସ’’ନ୍ତି ଆହ। କିଂ, ଭନ୍ତେତି। କୱାଟକୋଣେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଉଚ୍ଛୁଂ ୱିୟ ସପ୍ପଂ ଅଦ୍ଦସଂ, ‘ତଂ ପହରିସ୍ସାମୀ’ତି ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଭାଜନେ ଠପିତଂ ଗୁଳପିଣ୍ଡଂ ୱିୟ ପାସାଣଂ, ଲେଡ୍ଡୁକେନ ପହଟେନ ସପ୍ପେନ କତଂ ପିଟକେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଲୋଣମଚ୍ଛଫାଲସଦିସଂ ଫଣଂ, ତସ୍ସ ତଂ ଲେଡ୍ଡୁଂ ଡଂସିତୁକାମସ୍ସ କୁମ୍ଭିୟା ତଣ୍ଡୁଲସଦିସେ ଦନ୍ତେ, ଅଥସ୍ସ କୁପିତସ୍ସ ଘଟେ ପକ୍ଖିତ୍ତଘତସଦିସଂ ମୁଖତୋ ନିକ୍ଖମନ୍ତଂ ୱିସମିସ୍ସକଂ ଖେଳଅନ୍ତି। ସା ‘‘ନ ସକ୍କା ମୁଣ୍ଡକଂ ୱଞ୍ଚେତୁ’’ନ୍ତି ଉଚ୍ଛୁଂ ଦତ୍ୱା ଓଦନଂ ପଚିତ୍ୱା ଘତଗୁଳଅମଚ୍ଛେହି ସଦ୍ଧିଂ ସବ୍ବଂ ଅଦାସୀତି। ଏୱଂ ସମୀପଂ କତ୍ୱା ଜପ୍ପନଂ ସାମନ୍ତଜପ୍ପାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ପରିକଥାତି ୟଥା ତଂ ଲଭତି ତସ୍ସ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା କଥନନ୍ତି।

ନିପ୍ପେସିକତାନିଦ୍ଦେସେ ଅକ୍କୋସନାତି ଦସହି ଅକ୍କୋସୱତ୍ଥୂହି ଅକ୍କୋସନଂ। ୱମ୍ଭନାତି ପରିଭୱିତ୍ୱା କଥନଂ। ଗରହଣାତି ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ଅପ୍ପସନ୍ନୋତିଆଦିନା ନଯେନ ଦୋସାରୋପନା। ଉକ୍କେପନାତି ମା ଏତଂ ଏତ୍ଥ କଥେଥାତି ୱାଚାଯ ଉକ୍ଖିପନଂ। ସବ୍ବତୋଭାଗେନ ସୱତ୍ଥୁକଂ ସହେତୁକଂ କତ୍ୱା ଉକ୍କେପନା ସମୁକ୍କେପନା। ଅଥ ୱା ଅଦେନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅହୋ ଦାନପତୀ''ତି ଏୱଂ ଉକ୍ଖିପନଂ ଉକ୍କେପନା। ମହାଦାନପତୀତି ଏୱଂ ସୁଟ୍ଠୁ ଉକ୍କେପନା ସମୁକ୍କେପନା। ଖିପନାତି କିଂ ଇମସ୍ସ ଜୀୱିତଂ ବୀଜଭୋଜିନୋତି ଏୱଂ ଉପ୍ପଣ୍ଡନା। ସଂଖିପନାତି କିଂ ଇମଂ ଅଦାଯକୋତି ଭଣଥ, ଯୋ ନିଚ୍ଚକାଲଂ ସବ୍ବେସମ୍ପି ନତ୍ଥୀତି ୱଚନଂ ଦେତୀତି ସୁଟ୍ଠୁତରଂ ଉପ୍ପଣ୍ଡନା। ପାପନାତି ଅଦାଯକତ୍ତସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣସ୍ସ ୱା ପାପନଂ। ସବ୍ବତୋଭାଗେନ ପାପନା ସମ୍ପାପନା। ଅୱଣ୍ଣହାରିକାତି ଏୱଂ ମେ ଅୱଣ୍ଣଭଯାପି ଦସ୍ସତୀତି ଗେହତୋ ଗେହଂ ଗାମତୋ ଗାମଂ ଜନପଦତୋ ଜନପଦଂ ଅୱଣ୍ଣହରଣଂ। ପରପିଟ୍ଠିମଂସିକତାତି ପୁରତୋ ମଧୁରଂ ଭଣିତ୍ୱା ପରମ୍ମୁଖେ ଅୱଣ୍ଣଭାସିତା। ଏସା ହି ଅଭିମୁଖଂ ଓଲୋକେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତସ୍ସ ପରମ୍ମୁଖାନଂ ପିଟ୍ଠିମଂସଂ ଖାଦନମିୱ ହୋତି, ତସ୍ମା ପରପିଟ୍ଠିମଂସିକତାତି ୱୁତ୍ତା। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ନିପ୍ପେସିକତାତି ଅଯଂ ଯସ୍ମା ୱେଳୁପେସିକାଯ ୱିଯ ଅବ୍ଭଙ୍ଗଂ ପରସ୍ସ ଗୁଣଂ ନିପ୍ପେସେତି ନିପୁଞ୍ଛତି, ଯସ୍ମା ୱା ଗନ୍ଧଜାତଂ ନିପିସିତ୍ୱା ଗନ୍ଧମଗ୍ଗନା ୱିଯ ପରଗୁଣେ ନିପିସିତ୍ୱା ୱିଚୁଣ୍ଣେତ୍ୱା ଏସା ଲାଭମଗ୍ଗନା ହୋତି, ତସ୍ମା ନିପ୍ପେସିକତାତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି।

ଲାଭେନ ଲାଭଂ ନିଜିଗୀସନତାନିଦ୍ଦେସେ ନିଜିଗୀସନତାତି ମଗ୍ଗନା। ଇତୋ ଲଦ୍ଧନ୍ତି ଇମମ୍ହା ଗେହା ଲଦ୍ଧଂ। ଅମୁତ୍ରାତି ଅମୁକମ୍ହି ଗେହେ। ଏଟ୍ଠୀତି ଇଚ୍ଛନା। ଗୱେଟ୍ଠୀତି ମଗ୍ଗନା। ପରିଯେଟ୍ଠୀତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ମଗ୍ଗନା। ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଲଦ୍ଧଂ ଲଦ୍ଧଂ ଭିକ୍ଖଂ ତତ୍ର ତତ୍ର କୁଲଦାରକାନଂ ଦତ୍ୱା ଅନ୍ତେ ଖୀରଯାଗୁଂ ଲଭିତ୍ୱା ଗତଭିକ୍ଖୁୱତ୍ଥୁ ଚେତ୍ଥ କଥେତବ୍ବଂ। ଏସନାତିଆଦୀନି ଏଟ୍ଠିଆଦୀନମେୱ ୱେୱଚନାନି, ତସ୍ମା ଏଟ୍ଠୀତି ଏସନା। ଗୱେଟ୍ଠୀତି ଗୱେସନା, ପରିଯେଟ୍ଠୀତି ପରିଯେସନା। ଇଚ୍ଚେୱମେତ୍ଥ ଯୋଜନା ୱେଦିତବ୍ବା। ଅଯଂ କୁହନାଦୀନଂ ଅତ୍ଥୋ।

ଇଦାନି ଏୱମାଦୀନଞ୍ଚ ପାପଧମ୍ମାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଆଦିସଦ୍ଦେନ ''ଯଥା ୱା ପନେକେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସଦ୍ଧାଦେଯ୍ୟାନି ଭୋଜନାନି ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ତେ ଏୱରୂପାଯ ତିରଚ୍ଛାନୱିଜ୍ଜାଯ ମିଚ୍ଛାଜୀୱେନ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେନ୍ତି। ସେଯ୍ୟଥିଦଂ, ଅଙ୍ଗଂ, ନିମିତ୍ତଂ, ଉପ୍ପାତଂ, ସୁପିନଂ, ଲକ୍ଖଣଂ, ମୂସିକଚ୍ଛିନ୍ନଂ, ଅଗ୍ଗିହୋମଂ, ଦବ୍ବିହୋମ''ନ୍ତି (ଦୀ। ନି। ୧।୨୧) ଆଦିନା ନଯେନ ବ୍ରହ୍ମଜାଲେ ୱୁତ୍ତାନଂ ଅନେକେସଂ ପାପଧମ୍ମାନଂ ଗହଣଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଇତି ଯ୍ୱାଯଂ ଇମେସଂ ଆଜୀୱହେତୁ ପଞ୍ଞତ୍ତାନଂ ଛନ୍ନଂ ସିକ୍ଖାପଦାନଂ ୱୀତିକ୍କମୱସେନ, ଇମେସଞ୍ଚ ''କୁହନା ଲପନା ନେମିତ୍ତିକତା ନିପ୍ପେସିକତା ଲାଭେନ ଲାଭଂ ନିଜିଗୀସନତା''ତି ଏୱମାଦୀନଂ ପାପଧମ୍ମାନଂ ୱସେନ ପୱତ୍ତୋ ମିଚ୍ଛାଜୀୱୋ, ଯା ତସ୍ମା ସବ୍ବପ୍ପକାରାପି ମିଚ୍ଛାଜୀୱା ୱିରତି, ଇଦଂ ଆଜୀୱପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ। ତତ୍ରାଯଂ ୱଚନତ୍ଥୋ। ଏତଂ ଆଗମ୍ମ ଜୀୱନ୍ତୀତି ଆଜୀୱୋ। କୋ ସୋ, ପଚ୍ଚଯପରିଯେସନୱାଯାମୋ। ପାରିସୁଦ୍ଧୀତି ପରିସୁଦ୍ଧତା। ଆଜୀୱସ୍ସ ପାରିସୁଦ୍ଧି ଆଜୀୱପାରିସୁଦ୍ଧି।

ପଚ୍ଚଯସନ୍ନିସ୍ସିତସୀଲଂ

୧୮। ଯଂ ପନେତଂ ତଦନନ୍ତରଂ ପଚ୍ଚଯସନ୍ନିସ୍ସିତସୀଲଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତତ୍ଥ ପଟିସଙ୍ଖା ଯୋନିସୋତି ଉପାଯେନ ପଥେନ ପଟିସଙ୍ଖାଯ ଞତ୍ୱା, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ । ଏତ୍ଥ ଚ ସୀତସ୍ସ ପଟିଘାତାଯାତିଆଦିନା ନଯେନ ୱୁତ୍ତପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣମେୱ ''ଯୋନିସୋ ପଟିସଙ୍ଖା''ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ଚୀୱରନ୍ତି ଅନ୍ତରୱାସକାଦୀସୁ ଯଂକିଞ୍ଚି। ପଟିସେୱତୀତି ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ନିୱାସେତି ୱା ପାରୁପତି ୱା। ଯାୱଦେୱାତି ପଯୋଜନାୱଧିପରିଚ୍ଛେଦନିଯମୱଚନଂ, ଏତ୍ତକମେୱ ହି ଯୋଗିନୋ ଚୀୱରପଟିସେୱନେ ପଯୋଜନଂ ଯଦିଦଂ ସୀତସ୍ସ ପଟିଘାତାଯାତିଆଦି, ନ ଇତୋ ଭିଯ୍ୟୋ। ସୀତସ୍ସାତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଧାତୁକ୍ଖୋଭୱସେନ ୱା ବହିଦ୍ଧାଉତୁପରିଣାମନୱସେନ ୱା ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ସୀତସ୍ସ। ପଟିଘାତାଯାତି ପଟିହନନତ୍ଥଂ। ଯଥା ସରୀରେ ଆବାଧଂ ନ ଉପ୍ପାଦେତି, ଏୱଂ ତସ୍ସ ୱିନୋଦନତ୍ଥଂ। ସୀତବ୍ଭାହତେ ହି ସରୀରେ ୱିକ୍ଖିତ୍ତଚିତ୍ତୋ ଯୋନିସୋ ପଦହିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ତସ୍ମା ସୀତସ୍ସ ପଟିଘାତାଯ ଚୀୱରଂ ପଟିସେୱିତବ୍ବନ୍ତି ଭଗୱା ଅନୁଞ୍ଞାସି। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। କେୱଲଞ୍ହେତ୍ଥ ଉଣ୍ହସ୍ସାତି ଅଗ୍ଗିସନ୍ତାପସ୍ସ। ତସ୍ସ ୱନଦାହାଦୀସୁ ସମ୍ଭୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଡଂସମକସୱାତାତପସରୀସପସମ୍ଫସ୍ସାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପନ ଡଂସାତି ଡଂସନମକ୍ଖିକା, ଅନ୍ଧମକ୍ଖିକାତିପି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ମକସା ମକସା ଏୱ। ୱାତାତି ସରଜଅରଜାଦିଭେଦା। ଆତପୋତି ସୂରିଯାତପୋ। ସରୀସପାତି ଯେ କେଚି ସରନ୍ତା ଗଚ୍ଛନ୍ତି ଦୀଘଜାତିକା ସପ୍ପାଦଯୋ, ତେସଂ ଦଟ୍ଠସମ୍ଫସ୍ସୋ ଚ ଫୁଟ୍ଠସମ୍ଫସ୍ସୋ ଚାତି ଦୁୱିଧୋ ସମ୍ଫସ୍ସୋ, ସୋପି ଚୀୱରଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନଂ ନ ବାଧତି, ତସ୍ମା ତାଦିସେସୁ ଠାନେସୁ ତେସଂ ପଟିଘାତତ୍ଥାଯ ପଟିସେୱତି। ଯାୱଦେୱାତି ପୁନ ଏତସ୍ସ ୱଚନଂ ନିଯତପଯୋଜନାୱଧିପରିଚ୍ଛେଦଦସ୍ସନତ୍ଥଂ , ହିରିକୋପୀନପଟିଚ୍ଛାଦନଞ୍ହି ନିଯତପଯୋଜନଂ, ଇତରାନି କଦାଚି କଦାଚି ହୋନ୍ତି। ତତ୍ଥ ହିରିକୋପୀନନ୍ତି ତଂ ତଂ ସମ୍ବାଧଟ୍ଠାନଂ। ଯସ୍ମିଂ ଯସ୍ମିଞ୍ହି ଅଙ୍ଗେ ୱିୱରିଯମାନେ ହିରୀ କୁପ୍ପତି ୱିନସ୍ସତି, ତଂ ତଂ ହିରିଂ କୋପନତୋ ହିରିକୋପୀନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ସ ଚ ହିରିକୋପୀନସ୍ସ ପଟିଚ୍ଛାଦନତ୍ଥନ୍ତି ହିରିକୋପୀନପଟିଚ୍ଛାଦନତ୍ଥଂ। ହିରିକୋପୀନଂ ପଟିଚ୍ଛାଦନତ୍ଥନ୍ତିପି ପାଠୋ।

ପିଣ୍ଡପାତନ୍ତି ଯଂକିଞ୍ଚି ଆହାରଂ। ଯୋ ହି କୋଚି ଆହାରୋ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପିଣ୍ଡୋଲ୍ୟେନ ପତ୍ତେ ପତିତତ୍ତା ପିଣ୍ଡପାତୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପିଣ୍ଡାନଂ ୱା ପାତୋ

ପିଣ୍ଡପାତୋ, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଲଦ୍ଧାନଂ ଭିକ୍ଖାନଂ ସନ୍ନିପାତୋ ସମୂହୋତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ନେଵ ଦଵାଯାତି ନ ଗାମଦାରକାଦଯୋ ଵିଯ ଦଵତ୍ଥଂ, କୀଳଆନିମିତ୍ତନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ନ ମଦାଯାତି ନ ମୁଟ୍ଠିକମଲ୍ଲାଦଯୋ ଵିଯ ମଦତ୍ଥଂ, ବଲମଦନିମିତ୍ତଂ ପୋରିସମଦନିମିତ୍ତଞ୍ଚାତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ନ ମଣ୍ଡନାଯାତି ନ ଅନ୍ତେପୁରିକଵେସିଯାଦଯୋ ଵିଯ ମଣ୍ଡନତ୍ଥଂ, ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗାନଂ ପୀଣଭାଵନିମିତ୍ତନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ନ ଵିଭୂସନାଯାତି ନ ନଟନଚ୍ଚକାଦଯୋ ଵିଯ ଵିଭୂସନତ୍ଥଂ, ପସନ୍ନଚ୍ଛଵିଵଣ୍ଣତାନିମିତ୍ତନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଏତ୍ଥ ଚ ନେଵ ଦଵାଯାତି ଏତଂ ମୋହୂପନିସ୍ସଯପ୍ପହାନତ୍ଥଂ ଵୁତ୍ତଂ। ନ ମଦାଯାତି ଏତଂ ଦୋସୂପନିସ୍ସଯପ୍ପହାନତ୍ଥଂ। ନ ମଣ୍ଡନାଯ ନ ଵିଭୂସନାଯାତି ଏତଂ ରାଗୂପନିସ୍ସଯପ୍ପହାନତ୍ଥଂ। ନେଵ ଦଵାଯ ନ ମଦାଯାତି ଚେତଂ ଅତ୍ତନୋ ସଂଯୋଜନୁପ୍ପତ୍ତିପଟିସେଧନତ୍ଥଂ। ନ ମଣ୍ଡନାଯ ନ ଵିଭୂସନାଯାତି ଏତଂ ପରସ୍ସପି ସଂଯୋଜନୁପ୍ପତ୍ତିପଟିସେଧନତ୍ଥଂ। ଚତୂହିପି ଚେତେହି ଅଯୋନିସୋ ପଟିପତ୍ତିଯା କାମସୁଖଲ୍ଲିକାନୁଯୋଗସ୍ସ ଚ ପହାନଂ ଵୁତ୍ତନ୍ତି ଵେଦିତବ୍ବଂ।

ଯାଵଦେଵାତି ଵୁତ୍ତପ୍ପମେଵ। ଇମସ୍ସ କାଯସ୍ସାତି ଏତସ୍ସ ଚତୁମହାଭୂତିକସ୍ସ ରୂପକାଯସ୍ସ। ଠିତିଯାତି ପବନ୍ଧଟ୍ଠିତତ୍ଥଂ। ଯାପନାଯାତି ପଵତ୍ତିଯା ଅଵିଚ୍ଛେଦତ୍ଥଂ, ଚିରକାଲଟ୍ଠିତତ୍ଥଂ ଵା। ଘରୂପତ୍ଥମ୍ଭମିଵ ହି ଜିଣ୍ଣଘରସାମିକୋ, ଅକ୍ଖବ୍ଭଞ୍ଜନମିଵ ଚ ସାକଟିକୋ କାଯସ୍ସ ଠିତତ୍ଥଂ ଯାପନତ୍ଥଞ୍ଚେସ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପଟିସେଵତି, ନ ଦଵମଦମଣ୍ଡନଵିଭୂସନତ୍ଥଂ। ଅପିଚ ଠିତୀତି ଜୀଵିତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସେତଂ ଅଧିଵଚନଂ, ତସ୍ମା ଇମସ୍ସ କାଯସ୍ସ ଠିତିଯା ଯାପନାଯାତି ଏତ୍ତାଵତା ଏତସ୍ସ କାଯସ୍ସ ଜୀଵିତିନ୍ଦ୍ରିଯପଵତ୍ତାପନତ୍ଥନ୍ତିପି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତୀତି ଵେଦିତବ୍ବଂ। ଵିହିଂସୂପରତିଯାତି ଵିହିଂସା ନାମ ଜିଘଚ୍ଛା ଆବାଧଟ୍ଠେନ। ତସ୍ସା ଉପରମତ୍ଥମ୍ପେସ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପଟିସେଵତି, ଵଣାଲେପନମିଵ ଉଣ୍ହସୀତାଦୀସୁ ତପ୍ପଟିକାରଂ ଵିଯ ଚ। ବ୍ରହ୍ମଚରିଯାନୁଗ୍ଗହାଯାତି ସକଲସାସନବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସ ଚ ମଗ୍ଗବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସ ଚ ଅନୁଗ୍ଗହତ୍ଥଂ। ଅଯଞ୍ହି ପିଣ୍ଡପାତପଟିସେଵନପଚ୍ଚଯା କାଯବଲଂ ନିସ୍ସାଯ ସିକ୍ଖତ୍ତଯାନୁଯୋଗଵସେନ ଭଵକନ୍ତାରନିତ୍ଥରଣତ୍ଥଂ ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯାନୁଗ୍ଗହାଯ ପଟିସେଵତି, କନ୍ତାରନିତ୍ଥରଣତ୍ଥିକା ପୁତ୍ତମଂସଂ (ସଂ। ନି। ୨।୬୩) ଵିଯ, ନଦୀନିତ୍ଥରଣତ୍ଥିକା କୁଲ୍ଲଂ (ମ। ନି। ୧। ୨୪୦) ଵିଯ, ସମୁଦ୍ଦନିତ୍ଥରଣତ୍ଥିକା ନାଵମିଵ ଚ।

ଇତିପୁରାଣଞ୍ଚ ଵେଦନଂ ପଟିହଙ୍ଖାମି ନଵଞ୍ଚ ଵେଦନଂ ନ ଉପ୍ପାଦେସ୍ସାମୀତି ଏତଂ ଇମିନା ପିଣ୍ଡପାତପଟିସେଵନେନ ପୁରାଣଞ୍ଚ ଜିଘଚ୍ଛାଵେଦନଂ ପଟିହଙ୍ଖାମି, ନଵଞ୍ଚ ଵେଦନଂ ଅପରିମିତଭୋଜନପଚ୍ଚଯଂ ଆହରହତ୍ଥକଅଲଂସାଟକତତ୍ରଵଟ୍ଟକକାକମାସକଭୁତ୍ତଵମିତକବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ଵିଯ ନ ଉପ୍ପାଦେସ୍ସାମୀତିପି ପଟିସେଵତି, ଭେସଜ୍ଜମିଵ ଗିଲାନୋ। ଅଥ ଵା ଯା ଅଧୁନା ଅସପ୍ପାଯାପରିମିତଭୋଜନଂ ନିସ୍ସାଯ ପୁରାଣକମ୍ମପଚ୍ଚଯଵସେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନତୋ ପୁରାଣଵେଦନାତି ଵୁଚ୍ଚତି। ସପ୍ପାଯପରିମିତଭୋଜନେନ ତସ୍ସା ପଚ୍ଚଯଂ ଵିନାସେନ୍ତୋ ତଂ ପୁରାଣଞ୍ଚ ଵେଦନଂ ପଟିହଙ୍ଖାମି। ଯା ଚାଯଂ ଅଧୁନା କତଂ ଅଯୁତ୍ତପରିଭୋଗକମ୍ମୂପଚଯଂ ନିସ୍ସାଯ ଆଯତିଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜନତୋ ନଵଵେଦନାତି ଵୁଚ୍ଚତି। ଯୁତ୍ତପରିଭୋଗଵସେନ ତସ୍ସା ମୂଲଂ ଅନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତୋ ତଂ ନଵଞ୍ଚ ଵେଦନଂ ନ ଉପ୍ପାଦେସ୍ସାମୀତି ଏଵମ୍ପେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଏତ୍ତାଵତା ଯୁତ୍ତପରିଭୋଗସଙ୍ଗହୋ ଅତ୍ତକିଲମଥାନୁଯୋଗପ୍ପହାନଂ ଧମ୍ମିକସୁଖାପରିଚ୍ଚାଗୋ ଚ ଦୀପିତୋ ହୋତୀତି ଵେଦିତବ୍ବୋ।

ଯାତ୍ରା ଚ ମେ ଭଵିସ୍ସତୀତି ପରିମିତପରିଭୋଗେନ ଜୀଵିତିନ୍ଦ୍ରିଯୁପଚ୍ଛେଦକସ୍ସ ଇରିଯାପଥଭଞ୍ଜକସ୍ସ ଵା ପରିସ୍ସଯସ୍ସ ଅଭାଵତୋ ଚିରକାଲଗମନସଙ୍ଖାତା ଯାତ୍ରା ଚ ମେ ଭଵିସ୍ସତି ଇମସ୍ସ ପଚ୍ଚଯାଯତ୍ତଵୁତ୍ତିନୋ କାଯସ୍ସାତିପି ପଟିସେଵତି, ଯାପ୍ପରୋଗୀ ଵିଯ ତପ୍ପଚ୍ଚଯଂ। ଅନଵଜ୍ଜତା ଚ ଫାସୁଵିହାରୋ ଚାତି ଅଯୁତ୍ତପରିଯେସନପଟିଗ୍ଗହଣପରିଭୋଗପରିଵଜ୍ଜନେନ ଅନଵଜ୍ଜତା, ପରିମିତପରିଭୋଗେନ ଫାସୁଵିହାରୋ। ଅସପ୍ପାଯାପରିମିତପରିଭୋଗପଚ୍ଚଯା ଅରତିତନ୍ଦୀଵିଜମ୍ଭିତା। ଵିଞ୍ଞୂଗରହାଦିଦୋସାଭାଵେନ ଵା ଅନଵଜ୍ଜତା, ସପ୍ପାଯପରିମିତଭୋଜନପଚ୍ଚଯା କାଯବଲସମ୍ଭଵେନ ଫାସୁଵିହାରୋ। ଯାଵଦତ୍ଥଉଦରାଵଦେହକଭୋଜନପରିଵଜ୍ଜନେନ ଵା ସେଯ୍ୟସୁଖପସ୍ସସୁଖମିଦ୍ଧସୁଖାନଂ ପହାନତୋ ଅନଵଜ୍ଜତା, ଚତୁପଞ୍ଚାଲୋପମତ୍ତଊନଭୋଜନେନ ଚତୁଇରିଯାପଥଯୋଗ୍ଗଭାଵପଟିପାଦନତୋ ଫାସୁଵିହାରୋ ଚ ମେ ଭଵିସ୍ସତୀତିପି ପଟିସେଵତି। ଵୁତ୍ତମ୍ପି ହେତଂ –

‘‘ଚତ୍ତାରୋ ପଞ୍ଚ ଆଲୋପେ, ଅଭୁତ୍ଵା ଉଦକଂ ପିଵେ;

ଅଲଂ ଫାସୁଵିହାରାଯ, ପହିତତ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ’’ତି। (ଥେରଗା। ୯୮୩);

ଏତ୍ତାଵତା ଚ ପଯୋଜନପରିଗ୍ଗହୋ ମଜ୍ଝିମା ଚ ପଟିପଦା ଦୀପିତା ହୋତୀତି ଵେଦିତବ୍ବା।

ସେନାସନନ୍ତି ସେନଞ୍ଚ ଆସନଞ୍ଚ। ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ହି ସେତି ଵିହାରେ ଵା ଅଡ୍ଢଯୋଗାଦିମ୍ହି ଵା, ତଂ ସେନଂ। ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ଆସତି ନିସୀଦତି, ତଂ ଆସନଂ। ତଂ ଏକତୋ କତ୍ଵା ସେନାସନନ୍ତି ଵୁଚ୍ଚତି। ଉତୁପରିସ୍ସଯଵିନୋଦନପଟିସଲ୍ଲାନାରାମତ୍ଥନ୍ତି ପରିସହନଟ୍ଠେନ ଉତୁଯେଵ ଉତୁପରିସ୍ସଯୋ। ଉତୁପରିସ୍ସଯସ୍ସ ଵିନୋଦନତ୍ଥଞ୍ଚ ପଟିସଲ୍ଲାନାରାମତ୍ଥଞ୍ଚ। ଯୋ ସରୀରାବାଧଚିତ୍ତଵିକ୍ଖେପକରୋ ଅସପ୍ପାଯୋ ଉତୁ ସେନାସନପଟିସେଵନେନ ଵିନୋଦେତବ୍ବୋ ହୋତି, ତସ୍ସ ଵିନୋଦନତ୍ଥଂ ଏକୀଭାଵସୁଖତ୍ଥଞ୍ଚାତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। କାମଞ୍ଚ ସୀତପଟିଘାତାଦିନାଵ ଉତୁପରିସ୍ସଯଵିନୋଦନଂ ଵୁତ୍ତମେଵ। ଯଥା ପନ

ଚୀୱରପଟିସେୱନେ ହିରିକୋପୀନପଟିଚ୍ଛାଦନଂ ନିୟତପୟୋଜନଂ, ଇତରାନି କଦାଚି କଦାଚି ଭୱନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ, ଏୱମିଧାପି ନିୟତଂ ଉତୁପରିସ୍ସୟୱିନୋଦନଂ ସନ୍ଧାୟ ଇଦଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅଥ ୱା ଅୟଂ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରୋ ଉତୁ ଉତୁୟେୱ। ପରିସ୍ସୟୋ ପନ ଦୁୱିଧୋ ପାକଟପରିସ୍ସୟୋ ଚ, ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିସ୍ସୟୋ ଚ (ମହାନି। ୫)। ତତ୍ଥ ପାକଟପରିସ୍ସୟୋ ସୀହବ୍ୟଗ୍ଘାଦୟୋ। ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିସ୍ସୟୋ ରାଗଦୋସାଦୟୋ। ଯେ ଯତ୍ଥ ଅପରିଗୁତ୍ତିୟା ଚ ଅସପ୍ପାୟରୂପଦସ୍ସନାଦିନା ଚ ଆବାଧଂ ନ କରୋନ୍ତି, ତଂ ସେନାସନଂ ଏୱଂ ଜାନିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପଟିସେୱନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ ପଟିସଙ୍ଖା ୟୋନିସୋ ସେନାସନଂ ଉତୁପରିସ୍ସୟୱିନୋଦନତ୍ଥଂ ପଟିସେୱତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରନ୍ତି ଏତ୍ଥ ରୋଗସ୍ସ ପଟିଅୟନଟ୍ଠେନ ପଚ୍ଚୟୋ, ପଚ୍ଚନୀକଗମନଟ୍ଠେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ସପ୍ପାୟସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଭିସକ୍କସ୍ସ କମ୍ମଂ ତେନ ଅନୁଞ୍ଞାତତ୍ତାତି ଭେସଜ୍ଜଂ। ଗିଲାନପଚ୍ଚୟୋୱ ଭେସଜ୍ଜଂ ଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜଂ, ୟଂକିଞ୍ଚି ଗିଲାନସ୍ସ ସପ୍ପାୟଂ ଭିସକ୍କକମ୍ମଂ ତେଲମଧୁଫାଣିତାଦୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ପରିକ୍ଖାରୋତି ପନ ''ସତ୍ତହି ନଗରପରିକ୍ଖାରେହି ସୁପରିକ୍ଖତଂ ହୋତୀ''ତି (ଅ। ନି। ୭।୬୭) ଆଦୀସୁ ପରିୱାରୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ''ରଥୋ ସୀଲପରିକ୍ଖାରୋ, ଝାନକ୍ଖୋ ଚକ୍କୱୀରିୟୋ''ତି (ସଂ। ନି। ୫।୪) ଆଦୀସୁ ଅଲଙ୍କାରୋ। ''ଯେ ଚ ଖୋ ଇମେ ପବ୍ବଜିତେନ ଜୀୱିତପରିକ୍ଖାରା ସମୁଦାନେତବ୍ବା''ତି (ମ। ନି। ୧।୧୯୧-୧୯୨) ଆଦୀସୁ ସମ୍ଭାରୋ। ଇଧ ପନ ସମ୍ଭାରୋପି ପରିୱାରୋପି ୱଟ୍ଟତି। ତଞ୍ହି ଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜଂ ଜୀୱିତସ୍ସ ପରିୱାରୋପି ହୋତି, ଜୀୱିତନାସକାବାଧୁପ୍ପତ୍ତିୟା ଅନ୍ତରଂ ଅଦତ୍ୱା ରକ୍ଖଣତୋ ସମ୍ଭାରୋପି। ଯଥା ଚିରଂ ପୱତ୍ତତି, ଏୱମସ୍ସ କାରଣଭାୱତୋ, ତସ୍ମା ପରିକ୍ଖାରୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏୱଂ ଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜଞ୍ଚ ତଂ ପରିକ୍ଖାରୋ ଚାତି ଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରୋ। ତଂ ଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ। ଗିଲାନସ୍ସ ୟଂକିଞ୍ଚି ସପ୍ପାୟଂ ଭିସକ୍କାନୁଞ୍ଞାତଂ ତେଲମଧୁଫାଣିତାଦି ଜୀୱିତପରିକ୍ଖାରନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଉପ୍ପନ୍ନାନନ୍ତି ଜାତାନଂ ଭୂତାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତାନଂ। ୱେୟ୍ୟାବାଧିକାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ବ୍ୟାବାଧୋତି ଧାତୁକ୍ଖୋଭୋ, ତଂସମୁଟ୍ଠାନା ଚ କୁଟ୍ଠଗଣ୍ଡପୀଳକାଦୟୋ। ବ୍ୟାବାଧତୋ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ୱେୟ୍ୟାବାଧିକା। ୱେଦନାନନ୍ତି ଦୁକ୍ଖୱେଦନା ଅକୁସଲୱିପାକୱେଦନା। ତାସଂ ୱେୟ୍ୟାବାଧିକାନଂ ୱେଦନାନଂ। ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝପରମତାୟାତି ନିଦ୍ଦୁକ୍ଖପରମତାୟ। ୟାୱ ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ସବ୍ବଂ ପହୀନଂ ହୋତି ତାୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱମିଦଂ ସଙ୍ଖେପତୋ ପଟିସଙ୍ଖା ୟୋନିସୋ ପଚ୍ଚୟପରିଭୋଗଲକ୍ଖଣଂ ପଚ୍ଚୟସନ୍ନିସ୍ସିତସୀଲଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ୱଚନତ୍ଥୋ ପନେତ୍ଥ – ଚୀୱରାଦୟୋ ହି ଯସ୍ମା ତେ ପଟିଚ୍ଚ ନିସ୍ସାୟ ପରିଭୁଞ୍ଜମାନା ପାଣିନୋ ଅୟନ୍ତି ପୱତ୍ତନ୍ତି, ତସ୍ମା ପଚ୍ଚୟାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ତେ ପଚ୍ଚୟେ ସନ୍ନିସ୍ସିତନ୍ତି ପଚ୍ଚୟସନ୍ନିସ୍ସିତଂ।

ଚତୁପାରିସୁଦ୍ଧିସମ୍ପାଦନୱିଧି

୧୯। ଏୱମେତସ୍ମିଂ ଚତୁବ୍ବିଧେ ସୀଲେ ସଦ୍ଧାୟ ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରୋ ସମ୍ପାଦେତବ୍ବୋ। ସଦ୍ଧାସାଧନୋ ହି ସୋ, ସାୱକୱିସୟାତୀତତ୍ତା ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିୟା। ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିୟାଚନପଟିକ୍ଖେପୋ ଚେତ୍ଥ ନିଦସ୍ସନଂ। ତସ୍ମା ଯଥା ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ଅନୱସେସଂ ସଦ୍ଧାୟ ସମାଦିୟିତ୍ୱା ଜୀୱିତେପି ଅପେକ୍ଖଂ ଅକରୋନ୍ତେନ ସାଧୁକଂ ସମ୍ପାଦେତବ୍ବଂ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ହେତଂ –

''କିକୀୱ ଅଣ୍ଡଂ ଚମରୀୱ ୱାଲଧିଂ,

ପିୟଂୱ ପୁତ୍ତଂ ନୟନଂୱ ଏକକଂ;

ତଥେୱ ସୀଲଂ ଅନୁରକ୍ଖମାନକା,

ସୁପେସଲା ହୋଥ ସଦା ସଗାରୱା''ତି।

ଅପରମ୍ପି ୱୁତ୍ତଂ – ''ଏୱମେୱ ଖୋ ପହାରାଦ ୟଂ ମୟା ସାୱକାନଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ, ତଂ ମମ ସାୱକା ଜୀୱିତହେତୁପି ନାତିକ୍କମନ୍ତୀ''ତି (ଅ। ନି। ୮।୧୯)। ଇମସ୍ମିଂ ଚ ପନତ୍ଥେ ଅଟୱିୟଂ ଚୋରେହି ବଦ୍ଧଥେରାନଂ ୱତ୍ଥୂନି ୱେଦିତବ୍ବାନି।

ମହାୱତ୍ତନିଅଟୱିୟଂ କିର ଥେରଂ ଚୋରା କାଳୱଲ୍ଲୀହି ବନ୍ଧିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜାପେସୁଂ। ଥେରୋ ଯଥାନିପନ୍ନୋୱ ସତ୍ତଦିୱସାନି ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅନାଗାମିଫଲଂ ପାପୁଣିତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ କାଲଂ କତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତି।

ଅପରମ୍ପି ଥେରଂ ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପେ ପୂତିଲତାୟ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜାପେସୁଂ। ସୋ ୱନଦାହେ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେ ୱଲ୍ଲିଂ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱାୱ ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ସମସୀସୀ ହୁତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବାୟି। ଦୀଘଭାଣକଅଭୟତ୍ଥେରୋ ପଞ୍ଚହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଦିସ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ସରୀରଂ ଝାପେତ୍ୱା ଚେତିୟଂ କାରାପେସି। ତସ୍ମା

ଅଞ୍ଞୋପି ସଦ୍ଧୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ –

ପାତିମୋକ୍ଖଂ ୱିସୋଧେନ୍ତୋ, ଅପ୍ପେୱ ଜୀୱିତଂ ଜହେ;

ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ଲୋକନାଥେନ, ନ ଭିନ୍ଦେ ସୀଲସଂୱରଂ।

ଯଥା ଚ ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରୋ ସଦ୍ଧାଯ, ଏୱଂ ସତିଯା ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରୋ ସମ୍ପାଦେତବ୍ବୋ। ସତିସାଧନୋ ହି ସୋ, ସତିଯା ଅଧିଟ୍ଠିତାନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଅଭିଜ୍ଝାଦୀହି ଅନନ୍ୱାସ୍ସୱନୀଯତୋ। ତସ୍ମା ''ୱରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତତ୍ତାଯ ଅଯୋସଲାକାଯ ଆଦିତ୍ତାଯ ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତାଯ ସଜୋତିଭୂତାଯ ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯଂ ସମ୍ପଲିମଟ୍ଠଂ, ନ ତ୍ୱେୱ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟେସୁ ରୂପେସୁ ଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନସୋ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୋ''ତି (ସଂ। ନି। ୪।୨୩୫) ଆଦିନା ନଯେନ ଆଦିତ୍ତପରିଯାଯଂ ସମନୁସ୍ସରିତ୍ୱା ରୂପାଦୀସୁ ୱିସଯେସୁ ଚକ୍ଖୁଦ୍ୱାରାଦିପୱତ୍ତସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଅଭିଜ୍ଝାଦୀହି ଅନ୍ୱାସ୍ସୱନୀଯଂ ନିମିତ୍ତାଦିଗ୍ଗାହଂ ଅସମ୍ମୁଟ୍ଠାଯ ସତିଯା ନିସେଧେନ୍ତେନ ଏସ ସାଧୁକଂ ସମ୍ପାଦେତବ୍ବୋ। ଏୱଂ ଅସମ୍ପାଦିତେ ହି ଏତସ୍ମିଂ ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସୀଲମ୍ପି ଅନଦ୍ଧନିଯଂ ହୋତି ଅଚିରଟ୍ଠିତିକଂ, ଅସଂୱିହିତସାଖାପରିୱାରମିୱ ସସ୍ସଂ। ହଞ୍ଞତେ ଚାଯଂ କିଲେସଚୋରେହି, ୱିୱଟଦ୍ୱାରୋ ୱିଯ ଗାମୋ ପରସ୍ସ ହାରୀହି। ଚିତ୍ତଞ୍ଚସ୍ସ ରାଗୋ ସମତିୱିଜ୍ଝତି, ଦୁଚ୍ଛନ୍ନମଗାରଂ ୱୁଟ୍ଠି ୱିଯ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ହେତଂ –

''ରୂପେସୁ ସଦ୍ଦେସୁ ଅଥୋ ରସେସୁ,

ଗନ୍ଧେସୁ ଫସ୍ସେସୁ ଚ ରକ୍ଖ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଂ;

ଏତେ ହି ଦ୍ୱାରା ୱିୱଟା ଅରକ୍ଖିତା,

ହନନ୍ତି ଗାମଂୱ ପରସ୍ସ ହାରିନୋ''।

''ଯଥା ଅଗାରଂ ଦୁଚ୍ଛନ୍ନଂ, ୱୁଟ୍ଠୀ ସମତିୱିଜ୍ଝତି;

ଏୱଂ ଅଭାୱିତଂ ଚିତ୍ତଂ, ରାଗୋ ସମତିୱିଜ୍ଝତୀ''ତି। (ଧ। ପ। ୧୩);

ସମ୍ପାଦିତେ ପନ ତସ୍ମିଂ ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସୀଲମ୍ପି ଅଦ୍ଧନିଯଂ ହୋତି ଚିରଟ୍ଠିତିକଂ, ସୁସଂୱିହିତସାଖାପରିୱାରମିୱ ସସ୍ସଂ। ନ ହଞ୍ଞତେ ଚାଯଂ କିଲେସଚୋରେହି , ସୁସଂୱୁତଦ୍ୱାରୋ ୱିଯ ଗାମୋ ପରସ୍ସ ହାରୀହି। ନ ଚସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ରାଗୋ ସମତିୱିଜ୍ଝତି, ସୁଚ୍ଛନ୍ନମଗାରଂ ୱୁଟ୍ଠି ୱିଯ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

''ରୂପେସୁ ସଦ୍ଦେସୁ ଅଥୋ ରସେସୁ,

ଗନ୍ଧେସୁ ଫସ୍ସେସୁ ଚ ରକ୍ଖ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଂ;

ଏତେ ହି ଦ୍ୱାରା ପିହିତା ସୁସଂୱୁତା,

ନ ହନ୍ତି ଗାମଂୱ ପରସ୍ସ ହାରିନୋ''।

''ଯଥା ଅଗାରଂ ସୁଚ୍ଛନ୍ନଂ, ୱୁଟ୍ଠୀ ନ ସମତିୱିଜ୍ଝତି;

ଏୱଂ ସୁଭାୱିତଂ ଚିତ୍ତଂ, ରାଗୋ ନ ସମତିୱିଜ୍ଝତୀ''ତି। (ଧ। ପ। ୧୪);

ଅଯଂ ପନ ଅତିଉକ୍କଟ୍ଠଦେସନା।

ଚିତ୍ତଂ ନାମେତଂ ଲହୁପରିୱତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ଉପ୍ପନ୍ନଂ ରାଗଂ ଅସୁଭମନସିକାରେନ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରୋ ସମ୍ପାଦେତବ୍ବୋ, ଅଧୁନାପବ୍ବଜିତେନ ୱଙ୍ଗୀସତ୍ଥେରେନ ୱିଯ।

ଥେରସ୍ସ କିର ଅଧୁନାପବ୍ବଜିତସ୍ସ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରତୋ ଏକଂ ଇତ୍ଥିଂ ଦିସ୍ୱା ରାଗୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତତୋ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରଂ ଆହ –

‘‘କାମରାଗେନ ଡଯ୍ହାମି, ଚିତ୍ତଂ ମେ ପରିଡଯ୍ହତି;

ସାଧୁ ନିବ୍ବାପନଂ ବ୍ରୂହି, ଅନୁକମ୍ପାଯ ଗୋତମା’’ତି। (ସଂ। ନି। ୧।୨୧୨; ଥେରଗା। ୧୨୩୨);

ଥେରୋ ଆହ –

‘‘ସଞ୍ଞାଯ ୱିପରିଯେସା, ଚିତ୍ତଂ ତେ ପରିଡଯ୍ହତି;

ନିମିତ୍ତଂ ପରିୱଜ୍ଜେହି, ସୁଭଂ ରାଗୂପସଞ୍ହିତଂ;

ଅସୁଭାଯ ଚିତ୍ତଂ ଭାୱେହି, ଏକଗ୍ଗଂ ସୁସମାହିତଂ। (ସଂ। ନି। ୧।୨୧୨; ଥେରଗା। ୧୨୩୩-୧୨୩୪);

‘‘ସଙ୍ଖାରେ ପରତୋ ପସ୍ସ, ଦୁକ୍ଖତୋ ନୋ ଚ ଅତ୍ତତୋ;

ନିବ୍ବାପେହି ମହାରାଗଂ, ମା ଡଯ୍ହିତ୍ଥୋ ପୁନପ୍ପୁନ’’ନ୍ତି। (ସଂ। ନି। ୧।୨୧୨);

ଥେରୋ ରାଗଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ପିଣ୍ଡାଯ ଚରି। ଅପିଚ ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରପୂରକେନ ଭିକ୍ଖୁନା କୁରଣ୍ଡକମହାଲେଣୱାସିନା ଚିତ୍ତଗୁତ୍ତତ୍ଥେରେନ ୱିଯ ଚୋରକମହାୱିହାରୱାସିନା ମହାମିତ୍ତତ୍ଥେରେନ ୱିଯ ଚ ଭୱିତବ୍ବଂ। କୁରଣ୍ଡକମହାଲେଣେ କିର ସତ୍ତନ୍ନଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଅଭିନିକ୍ଖମନଚିତ୍ତକମ୍ମଂ ମନୋରମଂ ଅହୋସି, ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ସେନାସନଚାରିକଂ ଆହିଣ୍ଡନ୍ତା ଚିତ୍ତକମ୍ମଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ମନୋରମଂ, ଭନ୍ତେ , ଚିତ୍ତକମ୍ମ’’ନ୍ତି ଆହଂସୁ। ଥେରୋ ଆହ ‘‘ଅତିରେକସଟ୍ଠି ମେ, ଆୱୁସୋ, ୱସ୍ସାନି ଲେଣେ ୱସନ୍ତସ୍ସ ଚିତ୍ତକମ୍ମଂ ଅତ୍ଥୀତିପି ନ ଜାନାମି, ଅଜ୍ଜ ଦାନି ଚକ୍ଖୁମନ୍ତେ ନିସ୍ସାଯ ଞାତ’’ନ୍ତି। ଥେରେନ କିର ଏତ୍ତକଂ ଅଦ୍ଧାନଂ ୱସନ୍ତେନ ଚକ୍ଖୁଂ ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ଲେଣଂ ନ ଉଲ୍ଲୋକିତପୁବ୍ବଂ। ଲେଣଦ୍ୱାରେ ଚସ୍ସ ମହାନାଗରୁକ୍ଖୋପି ଅହୋସି। ସୋପି ଥେରେନ ଉଦ୍ଧଂ ନ ଉଲ୍ଲୋକିତପୁବ୍ବୋ। ଅନୁସଂୱଚ୍ଛରଂ ଭୂମିଯଂ କେସରନିପାତଂ ଦିସ୍ୱାୱସ୍ସ ପୁପ୍ଫିତଭାୱଂ ଜାନାତି।

ରାଜା ଥେରସ୍ସ ଗୁଣସମ୍ପତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତୁକାମୋ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପେସେତ୍ୱା ଅନାଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଥେରେ ତସ୍ମିଂ ଗାମେ ତରୁଣପୁତ୍ତାନଂ ଇତ୍ଥୀନଂ ଥନେ ବନ୍ଧାପେତ୍ୱା ଲଞ୍ଛାପେସି ‘‘ତାୱ ଦାରକା ଥଞ୍ଞଂ ମା ଲଭିଂସୁ, ଯାୱ ଥେରୋ ନ ଆଗଚ୍ଛତୀ’’ତି। ଥେରୋ ଦାରକାନଂ ଅନୁକମ୍ପାଯ ମହାଗାମଂ ଅଗମାସି। ରାଜା ସୁତ୍ୱା ‘‘ଗଚ୍ଛଥ ଭଣେ, ଥେରଂ ପୱେସେଥ ସୀଲାନି ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅନ୍ତେପୁରଂ ଅଭିହରାପେତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଭୋଜେତ୍ୱା ‘‘ଅଜ୍ଜ, ଭନ୍ତେ, ଓକାସୋ ନତ୍ଥି, ସ୍ୱେ ସୀଲାନି ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀତି ଥେରସ୍ସ ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଥୋକଂ ଅନୁଗନ୍ତ୍ୱା ଦେୱିଯା ସଦ୍ଧିଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିୱତ୍ତି। ଥେରୋ ରାଜା ୱା ୱନ୍ଦତୁ ଦେୱୀ ୱା, ‘‘ସୁଖୀ ହୋତୁ, ମହାରାଜା’’ତି ୱଦତି। ଏୱଂ ସତ୍ତଦିୱସା ଗତା। ଭିକ୍ଖୂ ଆହଂସୁ ‘‘କିଂ, ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେ ରଞ୍ଞେପି ୱନ୍ଦମାନେ ଦେୱିଯାପି ୱନ୍ଦମାନାଯ ‘‘ସୁଖୀ ହୋତୁ, ମହାରାଜ’’ଇଚ୍ଚେୱ ୱଦଥାତି। ଥେରୋ ‘‘ନାହଂ, ଆୱୁସୋ, ରାଜାତି ୱା ଦେୱୀତି ୱା ୱୱତ୍ଥାନଂ କରୋମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ସତ୍ତାହାତିକ୍କମେନ ‘‘ଥେରସ୍ସ ଇଧ ୱାସୋ ଦୁକ୍ଖୋ’’ତି ରଞ୍ଞା ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତୋ କୁରଣ୍ଡକମହାଲେଣଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରତ୍ତିଭାଗେ ଚଙ୍କମଂ ଆରୂହି। ନାଗରୁକ୍ଖେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଦେୱତା ଦଣ୍ଡଦୀପିକଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥସ୍ସ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅତିପରିସୁଦ୍ଧଂ ପାକଟଂ ଅହୋସି। ଥେରୋ ‘‘କିଂ ନୁ ମେ ଅଜ୍ଜ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅତିୱିଯ ପକାସତୀ’’ତି ଅତ୍ତମନୋ ମଜ୍ଝିମଯାମସମନନ୍ତରଂ ସକଲଂ ପବ୍ବତଂ ଉନ୍ନାଦଯନ୍ତୋ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ତସ୍ମା ଅଞ୍ଞୋପି ଅତ୍ତତ୍ଥକାମୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ –

ମକ୍କଟୋୱ ଅରଞ୍ଞମ୍ହି, ୱନେ ଭନ୍ତମିଗୋ ୱିଯ;

ବାଲୋ ୱିଯ ଚ ଉତ୍ରସ୍ତୋ, ନ ଭୱେ ଲୋଲଲୋଚନୋ।

ଅଧୋ ଖିପେଯ୍ଯ ଚକ୍ଖୂନି, ଯୁଗମତ୍ତଦସୋ ସିଯା;

ୱନମକ୍କଟଲୋଲସ୍ସ, ନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱସଂ ୱଜେ।

ମହାମିତ୍ତତ୍ଥେରସ୍ସାପି ମାତୁ ୱିସଗଣ୍ଡକରୋଗୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ଧୀତାପିସ୍ସା ଭିକ୍ଖୁନୀସୁ ପବ୍ବଜିତା ହୋତି। ସା ତଂ ଆହ – ‘‘ଗଚ୍ଛ ଅଯ୍ୟେ, ଭାତୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା

ମମ ଅଫାସୁକଭାୱଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ଭେସଜ୍ଜମାହରା’’ତି। ସା ଗନ୍ତ୍ୱା ଆରୋଚେସି। ଥେରୋ ଆହ – ‘‘ନାହଂ ମୂଲଭେସଜ୍ଜାଦୀନି ସଂହରିତ୍ୱା ଭେସଜ୍ଜଂ ପଚିତୁଂ ଜାନାମି, ଅପିଚ ତେ ଭେସଜ୍ଜଂ ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସଂ – ‘‘ଅହଂ ଯତୋ ପବ୍ବଜିତୋ, ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନ ମଯା ଲୋଭସହଗତେନ ଚିତ୍ତେନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ୱିସଭାଗରୂପଂ ଓଲୋକିତପୁବ୍ବଂ, ଇମିନା ସଚ୍ଚୱଚନେନ ମାତୁଯା ମେ ଫାସୁ ହୋତୁ, ଗଚ୍ଛ ଇଦଂ ୱତ୍ୱା ଉପାସିକାଯ ସରୀରଂ ପରିମଜ୍ଜା’’ତି। ସା ଗନ୍ତ୍ୱା ଇମମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ତଥା ଅକାସି। ଉପାସିକାଯ ତଂଖଣଂଯେୱ ଗଣ୍ଡୋ ଫେଣପିଣ୍ଡୋ ୱିଯ ୱିଲୀଯିତ୍ୱା ଅନ୍ତରଧାଯି, ସା ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ‘‘ସଚେ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଧରେଯ୍ଯ, କସ୍ମା ମମ ପୁତ୍ତସଦିସସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଜାଲୱିଚିତ୍ରେନ ହତ୍ଥେନ ସୀସଂ ନ ପରାମସେଯ୍ଯା’’ତି ଅତ୍ତମନୱାଚଂ ନିଚ୍ଛାରେସି। ତସ୍ମା –

କୁଲପୁତ୍ତମାନି ଅଞ୍ଞୋପି, ପବ୍ବଜିତ୍ୱାନ ସାସନେ;

ମିତ୍ତତ୍ଥେରୋୱ ତିଟ୍ଠେଯ୍ଯ, ୱରେ ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରେ।

ଯଥା ପନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରୋ ସଦ୍ଧାଯ, ତଥା ୱୀରିଯେନ ଆଜୀୱପାରିସୁଦ୍ଧି ସମ୍ପାଦେତବ୍ବା। ୱୀରିଯସାଧନା ହି ସା, ସମ୍ମାରଦ୍ଧୱୀରିଯସ୍ସ ମିଚ୍ଛାଜୀୱପ୍ପହାନସମ୍ଭୱତୋ। ତସ୍ମା ଅନେସନଂ ଅପ୍ପତିରୂପଂ ପହାଯ ୱୀରିଯେନ ପିଣ୍ଡପାତଚରିଯାଦୀହି ସମ୍ମା ଏସନାହି ଏସା ସମ୍ପାଦେତବ୍ବା ପରିସୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେଯେୱ ପଚ୍ଚଯେ ପଟିସେୱମାନେନ ଅପରିସୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ଆସୀୱିସେ ୱିଯ ପରିୱଜ୍ଜଯତା। ତତ୍ଥ ଅପରିଗ୍ଗହିତଧୁତଙ୍ଗସ୍ସ ସଙ୍ଘତୋ, ଗଣତୋ, ଧମ୍ମଦେସନାଦୀହି ଚସ୍ସ ଗୁଣେହି ପସନ୍ନାନଂ ଗିହୀନଂ ସନ୍ତିକା ଉପ୍ପନ୍ନା ପଚ୍ଚଯା ପରିସୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦା ନାମ। ପିଣ୍ଡପାତଚରିଯାଦୀହି ପନ ଅତିପରିସୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦାଯେୱ। ପରିଗ୍ଗହିତଧୁତଙ୍ଗସ୍ସ ପିଣ୍ଡପାତଚରିଯାଦୀହି ଧୁତଗୁଣେ ଚସ୍ସ ପସନ୍ନାନଂ ସନ୍ତିକା ଧୁତଙ୍ଗନିଯମାନୁଲୋମେନ ଉପ୍ପନ୍ନା ପରିସୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦା ନାମ। ଏକବ୍ୟାଧିୱୂପସମତ୍ଥଞ୍ଚସ୍ସ ପୂତିହରିଟକୀଚତୁମଧୁରେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନେସୁ ‘‘ଚତୁମଧୁରଂ ଅଞ୍ଞେପି ସବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ହରିଟକୀଖଣ୍ଡମେୱ ପରିଭୁଞ୍ଜମାନସ୍ସ ଧୁତଙ୍ଗସମାଦାନଂ ପତିରୂପଂ ହୋତି। ଏସ ହି ‘‘ଉତ୍ତମଅରିଯୱଂସିକୋ ଭିକ୍ଖୂ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯେ ପନେତେ ଚୀୱରାଦଯୋ ପଚ୍ଚଯା, ତେସୁ ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ଭିକ୍ଖୁନୋ ଆଜୀୱଂ ପରିସୋଧେନ୍ତସ୍ସ ଚୀୱରେ ଚ ପିଣ୍ଡପାତେ ଚ ନିମିତ୍ତୋଭାସପରିକଥାୱିଞ୍ଞତ୍ତିଯୋ ନ ୱଟ୍ଟନ୍ତି। ସେନାସନେ ପନ ଅପରିଗ୍ଗହିତଧୁତଙ୍ଗସ୍ସ ନିମିତ୍ତୋଭାସପରିକଥା ୱଟ୍ଟନ୍ତି। ତତ୍ଥ ନିମିତ୍ତଂ ନାମ ସେନାସନତ୍ଥଂ ଭୂମିପରିକମ୍ମାଦୀନି କରୋନ୍ତସ୍ସ ‘‘କିଂ, ଭନ୍ତେ, କରିଯତି, କୋ କାରାପେତୀ’’ତି ଗିହୀହି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ କୋଚି’’ତି ପଟିୱଚନଂ, ଯଂ ୱା ପନଞ୍ଞମ୍ପି ଏୱରୂପଂ ନିମିତ୍ତକମ୍ମଂ। ଓଭାସୋ ନାମ ‘‘ଉପାସକା ତୁମ୍ହେ କୁହିଂ ୱସଥା’’ତି। ପାସାଦେ, ଭନ୍ତେତି। ‘‘ଭିକ୍ଖୂନଂ ପନ ଉପାସକା ପାସାଦୋ ନ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱଚନଂ, ଯଂ ୱା ପନଞ୍ଞମ୍ପି ଏୱରୂପଂ ଓଭାସକମ୍ମଂ। ପରିକଥା ନାମ ‘‘ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ସେନାସନଂ ସମ୍ବାଧ’’ନ୍ତି ୱଚନଂ, ଯା ୱା ପନଞ୍ଞାପି ଏୱରୂପା ପରିଯାଯକଥା। ଭେସଜ୍ଜେ ସବ୍ବମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି। ତଥା ଉପ୍ପନ୍ନଂ ପନ ଭେସଜ୍ଜଂ ରୋଗେ ୱୂପସନ୍ତେ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ନ ୱଟ୍ଟତୀତି।

ତତ୍ଥ ୱିନଯଧରା ‘‘ଭଗୱତା ଦ୍ୱାରଂ ଦିନ୍ନଂ, ତସ୍ମା ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି। ସୁତ୍ତନ୍ତିକା ପନ ‘‘କିଞ୍ଚାପି ଆପତ୍ତି ନ ହୋତି, ଆଜୀୱଂ ପନ କୋପେତି, ତସ୍ମା ନ ୱଟ୍ଟତି’’ଚ୍ଚେୱ ୱଦନ୍ତି।

ଯୋ ପନ ଭଗୱତା ଅନୁଞ୍ଞାତାପି ନିମିତ୍ତୋଭାସପରିକଥାୱିଞ୍ଞତ୍ତିଯୋ ଅକରୋନ୍ତୋ ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାଦିଗୁଣେଯେୱ ନିସ୍ସାଯ ଜୀୱିତକ୍ଖଯେପି ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତେ ଅଞ୍ଞତ୍ରେୱ ଓଭାସାଦୀହି ଉପ୍ପନ୍ନପଚ୍ଚଯେ ପଟିସେୱତି, ଏସ ‘‘ପରମସଲ୍ଲେଖୱୁତ୍ତୀ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ସେଯ୍ଯଥାପି ଥେରୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ।

ସୋ କିରାଯସ୍ମା ଏକସ୍ମିଂ ସମଯେ ପୱିୱେକଂ ବ୍ରୂହଯମାନୋ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ଅରଞ୍ଞେ ୱିହରତି, ଅଥସ୍ସ ଏକସ୍ମିଂ ଦିୱସେ ଉଦରୱାତାବାଧୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅତିଦୁକ୍ଖଂ ଜନେସି। ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରୋ ସାଯନ୍ହସମଯେ ତସ୍ସାଯସ୍ମତୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଗତୋ ଥେରଂ ନିପନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ପୁବ୍ବେ ତେ, ଆୱୁସୋ, କେନ ଫାସୁ ହୋତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ଥେରୋ ଆହ, ‘‘ଗିହିକାଲେ ମେ, ଆୱୁସୋ, ମାତା ସପ୍ପିମଧୁସକ୍କରାଦୀହି ଯୋଜେତ୍ୱା ଅସମ୍ଭିନ୍ନଖୀରପାଯାସଂ ଅଦାସି, ତେନ ମେ ଫାସୁ ଅହୋସୀ’’ତି। ସୋପି ଆଯସ୍ମା ‘‘ହୋତୁ, ଆୱୁସୋ, ସଚେ ମଯ୍ହଂ ୱା ତୁଯ୍ହଂ ୱା ପୁଞ୍ଞଂ ଅତ୍ଥି, ଅପ୍ପେୱ ନାମ ସ୍ୱେ ଲଭିସ୍ସାମା’’ତି ଆହ।

ଇମଂ ପନ ନେସଂ କଥାସଲ୍ଲାପଂ ଚଙ୍କମନକୋଟିଯଂ ରୁକ୍ଖେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଦେୱତା ସୁତ୍ୱା ‘‘ସ୍ୱେ ଅଯ୍ଯସ୍ସ ପାଯାସଂ ଉପ୍ପାଦେସ୍ସାମୀ’’ତି ତାୱଦେୱ ଥେରସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାକକୁଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତସ୍ସ ସରୀରଂ ଆୱିସିତ୍ୱା ପୀଳଂ ଜନେସି। ଅଥସ୍ସ ତିକିଚ୍ଛାନିମିତ୍ତଂ ସନ୍ନିପତିତେ ଞାତକେ ଆହ – ‘‘ସଚେ ସ୍ୱେ ଥେରସ୍ସ ଏୱରୂପଂ ନାମ ପାଯାସଂ ପଟିଯାଦେଥ, ତଂ ମୁଞ୍ଚିସ୍ସାମୀ’’ତି। ତେ ‘‘ତଯା ଅୱୁତ୍ତେପି ମଯଂ ଥେରାନଂ ନିବଦ୍ଧଂ ଭିକ୍ଖଂ ଦେମା’’ତି ୱତ୍ୱା ଦୁତିଯଦିୱସେ ତଥାରୂପଂ ପାଯାସଂ ପଟିଯାଦିଯିଂସୁ।

ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରୋ ପାତୋଵ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଆଵୁସୋ, ଯାଵ ଅହଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛାମି, ତାଵ ଇଧେଵ ହୋହୀ’’ତି ଵତ୍ୱା ଗାମଂ ପାଵିସି। ତେ ମନୁସ୍ସା ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଵୁତ୍ତପ୍ପକାରସ୍ସ ପାଯାସସ୍ସ ପୂରେତ୍ୱା ଅଦଂସୁ। ଥେରୋ ଗମନାକାରଂ ଦସ୍ସେସି। ତେ ‘‘ଭୁଞ୍ଜଥ – ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେ, ଅପରମ୍ପି ଦସ୍ସାମା’’ତି ଥେରଂ ଭୋଜେତ୍ୱା ପୁନ ପତ୍ତପୂରଂ ଅଦଂସୁ। ଥେରୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ହନ୍ଦାଵୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ପରିଭୁଞ୍ଜା’’ତି ଉପନାମେସି। ଥେରୋପି ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅତିମନାପୋ ପାଯାସୋ, କଥଂ ନୁ ଖୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ’’ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ତସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତିମୂଲଂ ଦିସ୍ୱା ଆହ – ‘‘ଆଵୁସୋ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଅପରିଭୋଗାରହୋ ପିଣ୍ଡପାତୋ’’ତି। ସୋପାଯସ୍ମା ‘‘ମାଦିସେନ ନାମ ଆଭତଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ନ ପରିଭୁଞ୍ଜତୀ’’ତି ଚିତ୍ତମ୍ପି ଅନୁପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଏକଵଚନେନେଵ ପତ୍ତଂ ମୁଖଵଟ୍ଟିଯଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତେ ନିକୁଜ୍ଜେସି। ପାଯାସସ୍ସ ସହ ଭୂମିଯଂ ପତିଟ୍ଠାନା ଥେରସ୍ସ ଆବାଧୋ ଅନ୍ତରଧାଯି, ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପଞ୍ଚଚତ୍ତାଲୀସ ଵସ୍ସାନି ନ ପୁନ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ତତୋ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନଂ ଆହ – ‘‘ଆଵୁସୋ, ଵଚୀଵିଞ୍ଞତ୍ତିଂ ନିସ୍ସାଯ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ପାଯାସୋ ଅନ୍ତେସୁ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ଚରନ୍ତେସୁପି ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ଅଯୁତ୍ତରୂପୋ’’ତି। ଇମଞ୍ଚ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଵଚୀଵିଞ୍ଞତ୍ତିଵିପ୍ଫାରା, ଉପ୍ପନ୍ନଂ ମଧୁପାଯସଂ;

ସଚେ ଭୁତ୍ତୋ ଭଵେଯ୍ୟାହଂ, ସାଜୀଵୋ ଗରହିତୋ ମମ।

‘‘ଯଦିପି ମେ ଅନ୍ତଗୁଣଂ, ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ବହି ଚରେ;

ନେଵ ଭିନ୍ଦେଯ୍ୟଂ ଆଜୀଵଂ, ଚଜମାନୋପି ଜୀଵିତଂ।

‘‘ଆରାଧେମି ସକଂ ଚିତ୍ତଂ, ଵିଵଜ୍ଜେମି ଅନେସନଂ;

ନାହଂ ବୁଦ୍ଧପ୍ପଟିକୁଟ୍ଠଂ, କାହାମି ଚ ଅନେସନ’’ନ୍ତି।

ଚିରଗୁମ୍ବଵାସିକଅମ୍ବଖାଦକମହାତିସ୍ସତ୍ଥେରଵତ୍ଥୁପି ଚେତ୍ଥ କଥେତବ୍ବଂ। ଏଵଂ ସବ୍ବଥାପି।

‘‘ଅନେସନାଯ ଚିତ୍ତମ୍ପି, ଅଜନେତ୍ୱା ଵିଚକ୍ଖଣୋ;

ଆଜୀଵଂ ପରିସୋଧେଯ୍ୟ, ସଦ୍ଧାପବ୍ବଜିତୋ ଯତୀ’’ତି।

ଯଥା ଚ ଵୀରିଯେନ ଆଜୀଵପାରିସୁଦ୍ଧି, ତଥା ପଚ୍ଚଯସନ୍ନିସ୍ସିତସୀଲଂ ପଞ୍ଞାଯ ସମ୍ପାଦେତବ୍ବଂ। ପଞ୍ଞାସାଧନଂ ହି ତଂ, ପଞ୍ଞଵତୋ ପଚ୍ଚଯେସୁ ଆଦୀନଵାନିସଂସଦସ୍ସନସମତ୍ଥଭାଵତୋ। ତସ୍ମା ପହାଯ ପଚ୍ଚଯଗେଧଂ ଧମ୍ମେନ ସମେନ ଉପ୍ପନ୍ନେ ପଚ୍ଚଯେ ଯଥାଵୁତ୍ତେନ ଵିଧିନା ପଞ୍ଞାଯ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତେନ ସମ୍ପାଦେତବ୍ବଂ।

ତତ୍ଥ ଦୁଵିଧଂ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣଂ ପଚ୍ଚଯାନଂ ପଟିଲାଭକାଲେ, ପରିଭୋଗକାଲେ ଚ। ପଟିଲାଭକାଲେପି ହି ଧାତୁଵସେନ ଵା ପଟିକୂଲଵସେନ ଵା ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖିତ୍ୱା ଠପିତାନି ଚୀଵରାଦୀନି ତତୋ ଉତ୍ତରି ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଅନଵଜ୍ଜୋଵ ପରିଭୋଗୋ, ପରିଭୋଗକାଲେପି। ତତ୍ରାଯଂ ସନ୍ନିଟ୍ଠାନକରୋ ଵିନିଚ୍ଛଯୋ –

ଚତ୍ତାରୋ ହି ପରିଭୋଗା ଥେଯ୍ୟପରିଭୋଗୋ, ଇଣପରିଭୋଗୋ, ଦାଯଜ୍ଜପରିଭୋଗୋ, ସାମିପରିଭୋଗୋତି। ତତ୍ର ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେପି ନିସୀଦିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ପରିଭୋଗୋ ଥେଯ୍ୟପରିଭୋଗୋ ନାମ। ସୀଲଵତୋ ଅପଚ୍ଚଵେକ୍ଖିତ୍ୱା ପରିଭୋଗୋ ଇଣପରିଭୋଗୋ ନାମ। ତସ୍ମା ଚୀଵରଂ ପରିଭୋଗେ ପରିଭୋଗେ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖିତବ୍ବଂ, ପିଣ୍ଡପାତୋ ଆଲୋପେ ଆଲୋପେ, ତଥା ଅସକ୍କୋନ୍ତେନ ପୁରେଭତ୍ତପଚ୍ଛାଭତ୍ତପୁରିମଯାମମଜ୍ଝିମଯାମପଚ୍ଛିମଯାମେସୁ। ସଚସ୍ସ ଅପଚ୍ଚଵେକ୍ଖତୋଵ ଅରୁଣଂ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛତି, ଇଣପରିଭୋଗଟ୍ଠାନେ ତିଟ୍ଠତି। ସେନାସନମ୍ପି ପରିଭୋଗେ ପରିଭୋଗେ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖିତବ୍ବଂ। ଭେସଜ୍ଜସ୍ସ ପଟିଗ୍ଗହଣେପି ପରିଭୋଗେପି ସତିପଚ୍ଚଯତାଵ ଵଟ୍ଟତି। ଏଵଂ ସନ୍ତେପି ପଟିଗ୍ଗହଣେ ସତିଂ କତ୍ୱା ପରିଭୋଗେ ଅକରୋନ୍ତସ୍ସେଵ ଆପତ୍ତି, ପଟିଗ୍ଗହଣେ ପନ ସତିଂ ଅକତ୍ୱା ପରିଭୋଗେ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି।

ଚତୁବ୍ବିଧା ହି ସୁଦ୍ଧି ଦେସନାସୁଦ୍ଧି, ସଂଵରସୁଦ୍ଧି, ପରିଯେଟ୍ଠିସୁଦ୍ଧି, ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣସୁଦ୍ଧୀତି। ତତ୍ଥ ଦେସନାସୁଦ୍ଧି ନାମ ପାତିମୋକ୍ଖସଂଵରସୀଲଂ। ତଞ୍ହି ଦେସନାଯ ସୁଜ୍ଝନତୋ ଦେସନାସୁଦ୍ଧୀତି ଵୁଚ୍ଚତି। ସଂଵରସୁଦ୍ଧି ନାମ ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂଵରସୀଲଂ। ତଞ୍ହି ‘‘ନ ପୁନ ଏଵଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି

ଚିତ୍ତାଧିଟ୍ଠାନସଂୱରେନେୱ ସୁଜ୍ଝନତୋ ସଂୱରସୁଦ୍ଧୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପରିୟେଟ୍ଠିସୁଦ୍ଧି ନାମ ଆଜୀୱପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ। ତଞ୍ହି ଅନେସନଂ ପହାୟ ଧମ୍ମେନ ସମେନ ପଚ୍ଚୟେ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତସ୍ସ ପରିୟେସନାୟ ସୁଦ୍ଧତ୍ତା ପରିୟେଟ୍ଠିସୁଦ୍ଧୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣସୁଦ୍ଧି ନାମ ପଚ୍ଚୟସନ୍ନିସ୍ସିତସୀଲଂ। ତଞ୍ହି ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରେନ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣେନ ସୁଜ୍ଝନତୋ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣସୁଦ୍ଧୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ପଟିଗ୍ଗହଣେ ପନ ସତିଂ ଅକତ୍ୱା ପରିଭୋଗେ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତୀ''ତି।

ସତ୍ତନ୍ନଂ ସେକ୍ଖାନଂ ପଚ୍ଚୟପରିଭୋଗୋ ଦାୟଜ୍ଜପରିଭୋଗୋ ନାମ। ତେ ହି ଭଗୱତୋ ପୁତ୍ତା, ତସ୍ମା ପିତୁସନ୍ତକାନଂ ପଚ୍ଚୟାନଂ ଦାୟାଦା ହୁତ୍ୱା ତେ ପଚ୍ଚୟେ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତି। କିଂ ପନେତେ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚୟେ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତି, ଉଦାହୁ ଗିହୀନଂ ପଚ୍ଚୟେ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୀତି। ଗିହୀହି ଦିନ୍ନାପି ଭଗୱତା ଅନୁଞ୍ଞାତତ୍ତା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତକା ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚୟେ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଧମ୍ମଦାୟାଦସୁତ୍ତଞ୍ଚେତ୍ଥ ସାଧକଂ।

ଖୀଣାସୱାନଂ ପରିଭୋଗୋ ସାମିପରିଭୋଗୋ ନାମ। ତେ ହି ତଣ୍ହାୟ ଦାସବ୍ୟଂ ଅତୀତତ୍ତା ସାମିନୋ ହୁତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତି।

ଇମେସୁ ପରିଭୋଗେସୁ ସାମିପରିଭୋଗୋ ଚ ଦାୟଜ୍ଜପରିଭୋଗୋ ଚ ସବ୍ବେସଂ ୱଟ୍ଟତି। ଇଣପରିଭୋଗୋ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଥେୟ୍ୟପରିଭୋଗେ କଥାୟେୱ ନତ୍ଥି। ଯୋ ପନାୟଂ ସୀଲୱତୋ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତପରିଭୋଗୋ, ସୋ ଇଣପରିଭୋଗସ୍ସ ପଚ୍ଚନୀକତ୍ତା ଆଣଣ୍ୟପରିଭୋଗୋ ୱା ହୋତି, ଦାୟଜ୍ଜପରିଭୋଗେୟେୱ ୱା ସଙ୍ଗହଂ ଗଚ୍ଛତି। ସୀଲୱାପି ହି ଇମାୟ ସିକ୍ଖାୟ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ସେକ୍ଖୋତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି। ଇମେସୁ ପନ ପରିଭୋଗେସୁ ଯସ୍ମା ସାମିପରିଭୋଗୋ ଅଗ୍ଗୋ, ତସ୍ମା ତଂ ପତ୍ଥୟମାନେନ ଭିକ୍ଖୁନା ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରାୟ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାୟ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତେନ ପଚ୍ଚୟସନ୍ନିସ୍ସିତସୀଲଂ ସମ୍ପାଦେତବ୍ବଂ। ଏୱଂ କରୋନ୍ତୋ ହି କିଚ୍ଚକାରୀ ହୋତି। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

''ପିଣ୍ଡଂ ୱିହାରଂ ସୟନାସନଞ୍ଚ,

ଆପଞ୍ଚ ସଙ୍ଘାଟିରଜୂପୱାହନଂ;

ସୁତ୍ୱାନ ଧମ୍ମଂ ସୁଗତେନ ଦେସିତଂ,

ସଙ୍ଖାୟ ସେୱେ ୱରପଞ୍ଞସାୱକୋ।

''ତସ୍ମା ହି ପିଣ୍ଡେ ସୟନାସନେ ଚ,

ଆପେ ଚ ସଙ୍ଘାଟିରଜୂପୱାହନେ;

ଏତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଅନୂପଲିତ୍ତୋ,

ଭିକ୍ଖୁ ଯଥା ପୋକ୍ଖରେ ୱାରିବିନ୍ଦୁ। (ସୁ॰ ନି॰ ୩୯୩-୩୯୪);

''କାଲେନ ଲଦ୍ଧା ପରତୋ ଅନୁଗ୍ଗହା,

ଖଜ୍ଜେସୁ ଭୋଜ୍ଜେସୁ ଚ ସାୟନେସୁ ଚ;

ମତ୍ତଂ ସ ଜଞ୍ଞା ସତତଂ ଉପଟ୍ଠିତୋ,

ୱଣସ୍ସ ଆଲେପନରୂହନେ ଯଥା।

''କନ୍ତାରେ ପୁତ୍ତମଂସଂୱ, ଅକ୍ଖସ୍ସବ୍ଭଞ୍ଜନଂ ଯଥା;

ଏୱଂ ଆହାରେ ଆହାରଂ, ଯାପନତ୍ଥମମୁଚ୍ଛିତୋ''ତି।

ଇମସ୍ସ ଚ ପଚ୍ଚଯସନ୍ନିସ୍ସିତସୀଲସ୍ସ ପରିପୂରକାରିତାଯ ଭାଗିନେଯ୍ୟସଙ୍ଘରକ୍ଖିତସାମଣେରସ୍ସ ୱତ୍ଥୁ କଥେତବ୍ବଂ। ସୋ ହି ସମ୍ମା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜି। ଯଥାହ –

''ଉପଜ୍ଝାଯୋ ମଂ ଭୁଞ୍ଜମାନଂ, ସାଲିକୂରଂ ସୁନିବ୍ବୁତଂ;

ମା ହେୱ ତ୍ୱଂ ସାମଣେର, ଜିୱ୍ହଂ ଝାପେସି ଅସଞ୍ଞତୋ।

''ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ ୱଚୋ ସୁତ୍ୱା, ସଂୱେଗମଲଭିଂ ତଦା;

ଏକାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା, ଅରହତ୍ତଂ ଅପାପୁଣିଂ।

''ସୋହଂ ପରିପୁଣ୍ଣସଙ୍କପ୍ପୋ, ଚନ୍ଦୋ ପନ୍ନରସୋ ଯଥା;

ସବ୍ବାସୱପରିକ୍ଖୀଣୋ, ନତ୍ଥି ଦାନି ପୁନବ୍ଭୱୋ''ତି।

''ତସ୍ମା ଅଞ୍ଞୋପି ଦୁକ୍ଖସ୍ସ, ପତ୍ଥଯନ୍ତୋ ପରିକ୍ଖଯଂ;

ଯୋନିସୋ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା, ପଟିସେୱେଥ ପଚ୍ଚଯେ''ତି।

ଏୱଂ ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସୀଲାଦିୱସେନ ଚତୁବ୍ବିଧଂ।

ପଠମସୀଲପଞ୍ଚକଂ

୨୦। ପଞ୍ଚୱିଧକୋଟ୍ଠାସସ୍ସ ପଠମପଞ୍ଚକେ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସୀଲାଦିୱସେନ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ପଟିସମ୍ଭିଦାଯଂ –

''କତମଂ ପରିଯନ୍ତପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ? ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନାନଂ ପରିଯନ୍ତସିକ୍ଖାପଦାନଂ, ଇଦଂ ପରିଯନ୍ତପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ। କତମଂ ଅପରିଯନ୍ତପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ? ଉପସମ୍ପନ୍ନାନଂ ଅପରିଯନ୍ତସିକ୍ଖାପଦାନଂ, ଇଦଂ ଅପରିଯନ୍ତପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ। କତମଂ ପରିପୁଣ୍ଣପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ? ପୁଥୁଜ୍ଜନକଲ୍ୟାଣକାନଂ କୁସଲଧମ୍ମେ ଯୁତ୍ତାନଂ ସେକ୍ଖପରିଯନ୍ତେ ପରିପୂରକାରୀନଂ କାଯେ ଚ ଜୀୱିତେ ଚ ଅନପେକ୍ଖାନଂ ପରିଚ୍ଚତ୍ତଜୀୱିତାନଂ, ଇଦଂ ପରିପୁଣ୍ଣପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ। କତମଂ ଅପରାମଟ୍ଠପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ? ସତ୍ତନ୍ନଂ ସେକ୍ଖାନଂ, ଇଦଂ ଅପରାମଟ୍ଠପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ। କତମଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ? ତଥାଗତସାୱକାନଂ ଖୀଣାସୱାନଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ତଥାଗତାନଂ ଅରହନ୍ତାନଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧାନଂ, ଇଦଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲ''ନ୍ତି (ପଟି। ମ। ୧।୩୭)।

ତତ୍ଥ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନାନଂ ସୀଲଂ ଗଣନୱସେନ ସପରିଯନ୍ତତ୍ତା ପରିଯନ୍ତପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଉପସମ୍ପନ୍ନାନଂ –

''ନୱ କୋଟିସହସ୍ସାନି, ଅସୀତିସତକୋଟିଯୋ;

ପଞ୍ଞାସସତସହସ୍ସାନି, ଛତ୍ତିଂସା ଚ ପୁନାପରେ।

''ଏତେ ସଂୱରୱିନଯା, ସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ପକାସିତା;

ପେଯ୍ୟାଲମୁଖେନ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠା, ସିକ୍ଖା ୱିନଯସଂୱରେ''ତି। –

ଏୱଂ ଗଣନୱସେନ ସପରିଯନ୍ତମ୍ପି ଅନୱସେସୱସେନ ସମାଦାନଭାୱଞ୍ଚ ଲାଭଯସଞାତିଅଙ୍ଗଜୀୱିତୱସେନ ଅଦିଟ୍ଠପରିଯନ୍ତଭାୱଞ୍ଚ ସନ୍ଧାଯ ଅପରିଯନ୍ତପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଚିରଗୁମ୍ବୱାସିକଅମ୍ବଖାଦକମହାତିସ୍ସତ୍ଥେରସ୍ସ ସୀଲମିୱ। ତଥା ହି ସୋ ଆଯସ୍ମା –

''ଧନଂ ଚଜେ ଅଙ୍ଗୱରସ୍ସ ହେତୁ, ଅଙ୍ଗଂ ଚଜେ ଜୀୱିତଂ ରକ୍ଖମାନୋ;

ଅଙ୍ଗଂ ଧନଂ ଜୀୱିତଞ୍ଚାପି ସବ୍ବଂ, ଚଜେ ନରୋ ଧମ୍ମମନୁସ୍ସରନ୍ତୋ’’ତି। –

ଇମଂ ସପ୍ପୁରିସାନୁସ୍ସତିଂ ଅୱିଜହନ୍ତୋ ଜୀୱିତସଂସଯେପି ସିକ୍ଖାପଦଂ ଅୱୀତିକ୍କମ୍ମ ତଦେୱ ଅପରିଯନ୍ତପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ ନିସ୍ସାଯ ଉପାସକସ୍ସ ପିଟ୍ଠିଗତୋୱ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ଯଥାହ –

‘‘ନ ପିତା ନପି ତେ ମାତା, ନ ଞାତି ନପି ବନ୍ଧୱୋ;

କରୋତେତାଦିସଂ କିଚ୍ଚଂ, ସୀଲୱନ୍ତସ୍ସ କାରଣା।

ସଂୱେଗଂ ଜନଯିତ୍ୱାନ, ସମ୍ମସିତ୍ୱାନ ଯୋନିସୋ;

ତସ୍ସ ପିଟ୍ଠିଗତୋ ସନ୍ତୋ, ଅରହତ୍ତଂ ଅପାପୁଣୀ’’ତି।

ପୁଥୁଜ୍ଜନକଲ୍ଯାଣକାନଂ ସୀଲଂ ଉପସମ୍ପଦତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସୁଧୋତଜାତିମଣି ୱିଯ ସୁପରିକମ୍ମକତସୁୱଣ୍ଣଂ ୱିଯ ଚ ଅତିପରିସୁଦ୍ଧତ୍ତା ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦମତ୍ତକେନପି ମଲେନ ୱିରହିତଂ ଅରହତ୍ତସ୍ସେୱ ପଦଟ୍ଠାନଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ପରିପୁଣ୍ଣପାରିସୁଦ୍ଧୀତି ୱୁଚ୍ଚତି, ମହାସଙ୍ଘରକ୍ଖିତଭାଗିନେଯ୍ୟସଙ୍ଘରକ୍ଖିତତ୍ଥେରାନଂ ୱିଯ।

ମହାସଙ୍ଘରକ୍ଖିତତ୍ଥେରଂ କିର ଅତିକ୍କନ୍ତସଟ୍ଠିୱସ୍ସଂ ମରଣମଞ୍ଚେ ନିପନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଲୋକୁତ୍ତରାଧିଗମଂ ପୁଚ୍ଛି। ଥେରୋ ‘‘ନତ୍ଥି ମେ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମୋ’’ତି ଆହ। ଅଥସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାକୋ ଦହରଭିକ୍ଖୁ ଆହ – ‘‘ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେ ପରିନିବ୍ବୁତାତି ସମନ୍ତା ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନା ମନୁସ୍ସା ସନ୍ନିପତିତା, ତୁମ୍ହାକଂ ପୁଥୁଜ୍ଜନକାଲକିରିଯାଯ ମହାଜନସ୍ସ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। ଆୱୁସୋ, ଅହଂ ‘‘ମେତ୍ତେଯ୍ୟଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମୀ’’ତି ନ ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେସିଂ। ତେନ ହି ମଂ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଓକାସଂ କରୋହୀତି। ସୋ ଥେରଂ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ବହି ନିକ୍ଖନ୍ତୋ। ଥେରୋ ତସ୍ସ ସହ ନିକ୍ଖମନାୱ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ଅଚ୍ଛରିକାଯ ସଞ୍ଞଂ ଅଦାସି। ସଙ୍ଘୋ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ଆହ – ‘‘ଭନ୍ତେ, ଏୱରୂପେ ମରଣକାଲେ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମଂ ନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତା ଦୁକ୍କରଂ କରିତ୍ଥା’’ତି। ନାୱୁସୋ ଏତଂ ଦୁକ୍କରଂ, ଅପିଚ ୱୋ ଦୁକ୍କରଂ ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସାମି – ‘‘ଅହଂ, ଆୱୁସୋ, ପବ୍ବଜିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅସତିଯା ଅଞ୍ଞାଣପକତଂ କମ୍ମଂ ନାମ ନ ପସ୍ସାମୀ’’ତି। ଭାଗିନେଯ୍ୟୋପିସ୍ସ ପଞ୍ଞାସୱସ୍ସକାଲେ ଏୱମେୱ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣୀତି।

‘‘ଅପ୍ପସ୍ସୁତୋପି ଚେ ହୋତି, ସୀଲେସୁ ଅସମାହିତୋ;

ଉଭଯେନ ନଂ ଗରହନ୍ତି, ସୀଲତୋ ଚ ସୁତେନ ଚ।

‘‘ଅପ୍ପସ୍ସୁତୋପି ଚେ ହୋତି, ସୀଲେସୁ ସୁସମାହିତୋ;

ସୀଲତୋ ନଂ ପସଂସନ୍ତି, ତସ୍ସ ସମ୍ପଜ୍ଜତେ ସୁତଂ।

‘‘ବହୁସ୍ସୁତୋପି ଚେ ହୋତି, ସୀଲେସୁ ଅସମାହିତୋ;

ସୀଲତୋ ନଂ ଗରହନ୍ତି, ନାସ୍ସ ସମ୍ପଜ୍ଜତେ ସୁତଂ।

‘‘ବହୁସ୍ସୁତୋପି ଚେ ହୋତି, ସୀଲେସୁ ସୁସମାହିତୋ;

ଉଭଯେନ ନଂ ପସଂସନ୍ତି, ସୀଲତୋ ଚ ସୁତେନ ଚ।

‘‘ବହୁସ୍ସୁତଂ ଧମ୍ମଧରଂ, ସପ୍ପଞ୍ଞଂ ବୁଦ୍ଧସାୱକଂ;

ନେକ୍ଖଂ ଜମ୍ବୋନଦସ୍ସେୱ, କୋ ତଂ ନିନ୍ଦିତୁମରହତି;

ଦେୱାପି ନଂ ପସଂସନ୍ତି, ବ୍ରହ୍ମୁନାପି ପସଂସିତୋ’’ତି। (ଅ॰ ନି॰ ୪.୬);

ସେକ୍ଖାନଂ ପନ ସୀଲଂ ଦିଟ୍ଠିୱସେନ ଅପରାମଟ୍ଠତ୍ତା, ପୁଥୁଜ୍ଜନାନଂ ୱା ପନ ରାଗୱସେନ ଅପରାମଟ୍ଠସୀଲଂ ଅପରାମଟ୍ଠପାରିସୁଦ୍ଧୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ, କୁଟୁମ୍ବିୟପୁତ୍ତତିସ୍ସତ୍ଥେରସ୍ସ ସୀଲଂ ୱିୟ। ସୋ ହି ଆୟସ୍ମା ତଥାରୂପଂ ସୀଲଂ ନିସ୍ସାୟ ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାତୁକାମୋ ୱେରିକେ ଆହ –

‘‘ଉଭୋ ପାଦାନି ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା, ସଞ୍ଞପେସ୍ସାମି ୱୋ ଅହଂ;

ଅଟ୍ଟିୟାମି ହରାୟାମି, ସରାଗମରଣଂ ଅହ’’ନ୍ତି।

‘‘ଏୱାହଂ ଚିନ୍ତୟିତ୍ୱାନ, ସମ୍ମସିତ୍ୱାନ ୟୋନିସୋ;

ସମ୍ପତ୍ତେ ଅରୁଣୁଗ୍ଗମ୍ହି, ଅରହତ୍ତଂ ଅପାପୁଣି’’ନ୍ତି। (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୩୭୩);

ଅଞ୍ଞତରୋପି ମହାଥେରୋ ବାଳ୍ହଗିଲାନୋ ସହତ୍ଥା ଆହାରମ୍ପି ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ସକେ ମୁତ୍ତକରୀସେ ପଲିପନ୍ନୋ ସମ୍ପରିୱତ୍ତତି, ତଂ ଦିସ୍ୱା ଅଞ୍ଞତରୋ ଦହରୋ ‘‘ଅହୋ ଦୁକ୍ଖା ଜୀୱିତସଙ୍ଖାରା’’ତି ଆହ। ତମେନଂ ମହାଥେରୋ ଆହ – ‘‘ଅହଂ, ଆୱୁସୋ, ଇଦାନି ମିୟ୍ୟମାନୋ ସଗ୍ଗସମ୍ପତ୍ତିଂ ଲଭିସ୍ସାମି, ନତ୍ଥି ମେ ଏତ୍ଥ ସଂସୟୋ, ଇମଂ ପନ ସୀଲଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଲଦ୍ଧସମ୍ପତ୍ତି ନାମ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାୟ ପଟିଲଦ୍ଧଗିହିଭାୱସଦିସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ସୀଲେନେୱ ସଦ୍ଧିଂ ମରିସ୍ସାମୀ’’ତି ତତ୍ଥେୱ ନିପନ୍ନୋ ତମେୱ ରୋଗଂ ସମ୍ମସନ୍ତୋ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଇମାହି ଗାଥାହି ବ୍ୟାକାସି –

‘‘ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ମେ ଅଞ୍ଞତରେନ ବ୍ୟାଧିନା,

ରୋଗେନ ବାଳ୍ହଂ ଦୁଖିତସ୍ସ ରୁପ୍ପତୋ;

ପରିସୁସ୍ସତି ଖିପ୍ପମିଦଂ କଳେୱରଂ,

ପୁପ୍ଫଂ ୟଥା ପଂସୁନି ଆତପେ କତଂ।

‘‘ଅଜଞ୍ଞଂ ଜଞ୍ଞସଙ୍ଖାତଂ, ଅସୁଚିଂ ସୁଚିସମ୍ମତଂ;

ନାନାକୁଣପପରିପୂରଂ, ଜଞ୍ଞରୂପଂ ଅପସ୍ସତୋ।

‘‘ଧିରତ୍ଥୁ ମଂ ଆତୁରଂ ପୂତିକାୟଂ, ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧିୟଂ ଅସୁଚି ବ୍ୟାଧିଧମ୍ମଂ;

ୟତ୍ଥପ୍ପମତ୍ତା ଅଧିମୁଚ୍ଛିତା ପଜା, ହାପେନ୍ତି ମଗ୍ଗଂ ସୁଗତୂପପତ୍ତିୟା’’ତି।

ଅରହନ୍ତାଦୀନଂ ପନ ସୀଲଂ ସବ୍ବଦରଥପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିୟା ପରିସୁଦ୍ଧତ୍ତା ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିପାରିସୁଦ୍ଧୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏୱଂ ପରିୟନ୍ତପାରିସୁଦ୍ଧିଆଦିୱସେନ ପଞ୍ଚୱିଧଂ।

ଦୁତିୟସୀଲପଞ୍ଚକଂ

ଦୁତିୟପଞ୍ଚକେ ପାଣାତିପାତାଦୀନଂ ପହାନାଦିୱସେନ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ପଟିସମ୍ଭିଦାୟଂ –

‘‘ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି ପାଣାତିପାତସ୍ସ ପହାନଂ ସୀଲଂ, ୱେରମଣୀ ସୀଲଂ, ଚେତନା ସୀଲଂ, ସଂୱରୋ ସୀଲଂ, ଅୱୀତିକ୍କମୋ ସୀଲଂ। ଅଦିନ୍ନାଦାନସ୍ସ, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରସ୍ସ, ମୁସାୱାଦସ୍ସ, ପିସୁଣାୟ ୱାଚାୟ, ଫରୁସାୟ ୱାଚାୟ, ସମ୍ଫପ୍ପଲାପସ୍ସ, ଅଭିଜ୍ଝାୟ, ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ, ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିୟା, ନେକ୍ଖମ୍ମେନ କାମଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ସ, ଅବ୍ୟାପାଦେନ ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ, ଆଲୋକସଞ୍ଞାୟ ଥିନମିଦ୍ଧସ୍ସ, ଅୱିକ୍ଖେପେନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସ୍ସ, ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନେନ ୱିଚିକିଚ୍ଛାୟ, ଞାଣେନ ଅୱିଜ୍ଜାୟ, ପାମୋଜ୍ଜେନ ଅରତିୟା, ପଠମେନ ଝାନେନ ନୀୱରଣାନଂ, ଦୁତିୟେନ ଝାନେନ ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ, ତତିୟେନ ଝାନେନ ପୀତିୟା, ଚତୁତ୍ଥେନ ଝାନେନ ସୁଖଦୁକ୍ଖାନଂ, ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନସମାପତ୍ତିୟା ରୂପସଞ୍ଞାୟ ପଟିଘସଞ୍ଞାୟ ନାନତ୍ତସଞ୍ଞାୟ, ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନସମାପତ୍ତିୟା ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନସଞ୍ଞାୟ, ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନସମାପତ୍ତିୟା ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନସଞ୍ଞାୟ, ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନସମାପତ୍ତିୟା

ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସଞ୍ଞାଯ, ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଯ ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞାଯ, ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନାଯ ସୁଖସଞ୍ଞାଯ, ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଯ ଅତ୍ତସଞ୍ଞାଯ, ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନାଯ ନନ୍ଦିଯା, ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନାଯ ରାଗସ୍ସ, ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନାଯ ସମୁଦଯସ୍ସ, ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନାଯ ଆଦାନସ୍ସ, ଖଯାନୁପସ୍ସନାଯ ଘନସଞ୍ଞାଯ, ୱଯାନୁପସ୍ସନାଯ ଆଯୂହନସ୍ସ, ୱିପରିଣାମାନୁପସ୍ସନାଯ ଧୁୱସଞ୍ଞାଯ, ଅନିମିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଯ ନିମିତ୍ତସ୍ସ, ଅପ୍ପଣିହିତାନୁପସ୍ସନାଯ ପଣିଧିଯା, ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନାଯ ଅଭିନିୱେସସ୍ସ, ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାଯ ସାରାଦାନାଭିନିୱେସସ୍ସ, ଯଥାଭୂତଞାଣଦସ୍ସନେନ ସମ୍ମୋହାଭିନିୱେସସ୍ସ, ଆଦୀନୱାନୁପସ୍ସନାଯ ଆଲଯାଭିନିୱେସସ୍ସ, ପଟିସଙ୍ଖାନୁପସ୍ସନାଯ ଅପ୍ପଟିସଙ୍ଖାଯ, ୱିୱଟ୍ଟନାନୁପସ୍ସନାଯ ସଞ୍ଞୋଗାଭିନିୱେସସ୍ସ, ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗେନ ଦିଟ୍ଠେକଟ୍ଠାନଂ କିଲେସାନଂ, ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗେନ ଓଳାରିକାନଂ କିଲେସାନଂ, ଅନାଗାମିମଗ୍ଗେନ ଅଣୁସହଗତାନଂ କିଲେସାନଂ, ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ସବ୍ବକିଲେସାନଂ ପହାନଂ ସୀଲଂ, ୱେରମଣୀ, ଚେତନା, ସଂୱରୋ, ଅୱୀତିକ୍କମୋ ସୀଲଂ। ଏୱରୂପାନି ସୀଲାନି ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅୱିପ୍ପଟିସାରାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ପାମୋଜ୍ଜାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ପୀତିଯା ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ପସ୍ସଦ୍ଧିଯା ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ସୋମନସ୍ସାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ଆସେୱନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ଭାୱନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ବହୁଲୀକମ୍ମାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ଅଲଙ୍କାରାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ପରିକ୍ଖାରାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ପରିୱାରାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ପାରିପୂରିଯା ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ଏକନ୍ତନିବ୍ବିଦାଯ ୱିରାଗାଯ ନିରୋଧାଯ ଉପସମାଯ ଅଭିଞ୍ଞାଯ ସମ୍ବୋଧାଯ ନିବ୍ବାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ''ତି (ପଟି। ମ। ୧। ୪୧)।

ଏତ୍ଥ ଚ ପହାନନ୍ତି କୋଚି ଧମ୍ମୋ ନାମ ନତ୍ଥି ଅଞ୍ଞତ୍ର ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରାନଂ ପାଣାତିପାତାଦୀନଂ ଅନୁପ୍ପାଦମତ୍ତତୋ। ଯସ୍ମା ପନ ତଂ ତଂ ପହାନଂ ତସ୍ସ ତସ୍ସ କୁସଲଧମ୍ମସ୍ସ ପତିଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ଉପଧାରଣଂ ହୋତି, ୱିକମ୍ପାଭାୱକରଣେନ ଚ ସମାଦାନଂ। ତସ୍ମା ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତେନେୱ ଉପଧାରଣସମାଧାନସଙ୍ଖାତେନ ସୀଲନଟ୍ଠେନ ସୀଲନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଇତରେ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ତତୋ ତତୋ ୱେରମଣିୱସେନ, ତସ୍ସ ତସ୍ସ ସଂୱରୱସେନ, ତଦୁଭଯସମ୍ପଯୁତ୍ତଚେତନାୱସେନ, ତଂ ତଂ ଅୱୀତିକ୍କମନ୍ତସ୍ସ ଅୱୀତିକ୍କମନୱସେନ ଚ ଚେତସୋ ପୱତ୍ତିସବ୍ଭାୱଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତା। ସୀଲଟ୍ଠୋ ପନ ତେସଂ ପୁବ୍ବେ ପକାସିତୋଯେୱାତି। ଏୱଂ ପହାନସୀଲାଦିୱସେନ ପଞ୍ଚୱିଧଂ।

ଏତ୍ତାୱତା ଚ କିଂ ସୀଲଂ? କେନଟ୍ଠେନ ସୀଲଂ? କାନସ୍ସ ଲକ୍ଖଣରସପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନପଦଟ୍ଠାନାନି? କିମାନିସଂସଂ ସୀଲଂ? କତିୱିଧଂ ଚେତଂ ସୀଲନ୍ତି? ଇମେସଂ ପଞ୍ହାନଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

ସୀଲସଂକିଲେସୱୋଦାନଂ

୨୧। ଯଂ ପନ ୱୁତ୍ତଂ ''କୋ ଚସ୍ସ ସଂକିଲେସୋ, କିଂ ୱୋଦାନ''ନ୍ତି। ତତ୍ର ୱଦାମ – ଖଣ୍ଡାଦିଭାୱୋ ସୀଲସ୍ସ ସଂକିଲେସୋ, ଅଖଣ୍ଡାଦିଭାୱୋ ୱୋଦାନଂ। ସୋ ପନ ଖଣ୍ଡାଦିଭାୱୋ ଲାଭଯସାଦିହେତୁକେନ ଭେଦେନ ଚ ସତ୍ତୱିଧମେଥୁନସଂଯୋଗେନ ଚ ସଙ୍ଗହିତୋ।

ତଥା ହି ଯସ୍ସ ସତ୍ତସୁ ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧେସୁ ଆଦିମ୍ହି ୱା ଅନ୍ତେ ୱା ସିକ୍ଖାପଦଂ ଭିନ୍ନଂ ହୋତି, ତସ୍ସ ସୀଲଂ ପରିଯନ୍ତେ ଛିନ୍ନସାଟକୋ ୱିଯ ଖଣ୍ଡଂ ନାମ ହୋତି। ଯସ୍ସ ପନ ୱେମଜ୍ଝେ ଭିନ୍ନଂ, ତସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ଛିଦ୍ଦସାଟକୋ ୱିଯ ଛିଦ୍ଦଂ ନାମ ହୋତି। ଯସ୍ସ ପଟିପାଟିଯା ଦ୍ୱେ ତୀଣି ଭିନ୍ନାନି, ତସ୍ସ ପିଟ୍ଠିଯା ୱା କୁଚ୍ଛିଯା ୱା ଉଟ୍ଠିତେନ ୱିସଭାଗୱଣ୍ଣେନ କାଳରତ୍ତାଦୀନଂ ଅଞ୍ଞତରସରୀରୱଣ୍ଣା ଗାୱୀ ୱିଯ ସବଲଂ ନାମ ହୋତି। ଯସ୍ସ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ଭିନ୍ନାନି, ତସ୍ସ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ୱିସଭାଗୱଣ୍ଣବିନ୍ଦୁୱିଚିତ୍ରା ଗାୱୀ ୱିଯ କମ୍ମାସଂ ନାମ ହୋତି। ଏୱଂ ତାୱ ଲାଭାଦିହେତୁକେନ ଭେଦେନ ଖଣ୍ଡାଦିଭାୱୋ ହୋତି।

ଏୱଂ ସତ୍ତୱିଧମେଥୁନସଂଯୋଗୱସେନ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ଭଗୱତା –

''ଇଧ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଏକଚ୍ଚୋ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ସମ୍ମା ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ପଟିଜାନମାନୋ ନ ହେୱ ଖୋ ମାତୁଗାମେନ ସଦ୍ଧିଂ ଦ୍ୱଯଂଦ୍ୱଯସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜତି, ଅପିଚ ଖୋ ମାତୁଗାମସ୍ସ ଉଚ୍ଛାଦନଂ ପରିମଦ୍ଦନଂ ନ୍ହାପନଂ ସମ୍ବାହନଂ ସାଦିଯତି, ସୋ ତଦସ୍ସାଦେତି, ତଂ ନିକାମେତି, ତେନ ଚ ୱିତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି, ଇଦମ୍ପି ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସ ଖଣ୍ଡମ୍ପି ଛିଦ୍ଦମ୍ପି ସବଲମ୍ପି କମ୍ମାସମ୍ପି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରତି ସଂଯୁତ୍ତୋ ମେଥୁନେନ ସଂଯୋଗେନ, ନ ପରିମୁଚ୍ଚତି ଜାତିଯା। ଜରାଯ ମରଣେନ…ପେ… ନ ପରିମୁଚ୍ଚତି ଦୁକ୍ଖସ୍ମାତି ୱଦାମି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସମଣୋ ୱା…ପେ… ପଟିଜାନମାନୋ ନ ହେୱ ଖୋ ମାତୁଗାମେନ ସଦ୍ଧିଂ ଦ୍ୱଯଂ ଦ୍ୱଯସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜତି। ନପି ମାତୁଗାମସ୍ସ ଉଚ୍ଛାଦନଂ…ପେ… ସାଦିଯତି। ଅପିଚ ଖୋ ମାତୁଗାମେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଞ୍ଜଗ୍ଘତି ସଂକୀଳତି ସଂକେଲାଯତି, ସୋ ତଦସ୍ସାଦେତି…ପେ… ନ ପରିମୁଚ୍ଚତି ଦୁକ୍ଖସ୍ମାତି ୱଦାମି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସମଣୋ ୱା…ପେ… ନ ହେୱ ଖୋ ମାତୁଗାମେନ ସଦ୍ଧିଂ ଦ୍ୱଯଂ ଦ୍ୱଯସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜତି। ନପି

ମାତୁଗାମସ୍ସ ଉଚ୍ଛାଦନଂ…ପେ… ସାଦିଯତି। ନପି ମାତୁଗାମେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଞ୍ଜଗ୍ଘତି ସଂକୀଳତି ସଂକେଲାଯତି। ଅପିଚ ଖୋ ମାତୁଗାମସ୍ସ ଚକ୍ଖୁନା ଚକ୍ଖୁଂ ଉପନିଜ୍ଝାଯତି ପେକ୍ଖତି, ସୋ ତଦସ୍ସାଦେତି…ପେ… ନ ପରିମୁଚ୍ଚତି ଦୁକ୍ଖସ୍ମାତି ୱଦାମି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସମଣୋ ୱା…ପେ… ନ ହେୱ ଖୋ ମାତୁଗାମେନ… ନପି ମାତୁଗାମସ୍ସ… ନପି ମାତୁଗାମେନ… ନପି ମାତୁଗାମସ୍ସ…ପେ… ପେକ୍ଖତି। ଅପିଚ ଖୋ ମାତୁଗାମସ୍ସ ସଦ୍ଦଂ ସୁଣାତି ତିରୋକୁଟ୍ଟା ୱା ତିରୋପାକାରା ୱା ହସନ୍ତିଯା ୱା ଭଣନ୍ତିଯା ୱା ଗାଯନ୍ତିଯା ୱା ରୋଦନ୍ତିଯା ୱା, ସୋ ତଦସ୍ସାଦେତି…ପେ… ଦୁକ୍ଖସ୍ମାତି ୱଦାମି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସମଣୋ ୱା…ପେ… ନ ହେୱ ଖୋ ମାତୁଗାମେନ… ନପି ମାତୁଗାମସ୍ସ… ନପି ମାତୁଗାମେନ… ନପି ମାତୁଗାମସ୍ସ…ପେ… ରୋଦନ୍ତିଯା ୱା। ଅପିଚ ଖୋ ଯାନିସ୍ସ ତାନି ପୁବ୍ବେ ମାତୁଗାମେନ ସଦ୍ଧିଂ ହସିତଲପିତକୀଳିତାନି, ତାନି ଅନୁସ୍ସରତି, ସୋ ତଦସ୍ସାଦେତି…ପେ… ଦୁକ୍ଖସ୍ମାତି ୱଦାମି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସମଣୋ ୱା…ପେ… ନ ହେୱ ଖୋ ମାତୁଗାମେନ…ପେ… ନପି ମାତୁଗାମସ୍ସ…ପେ… ନପି ଯାନିସ୍ସ ତାନି ପୁବ୍ବେ ମାତୁଗାମେନ ସଦ୍ଧିଂ ହସିତଲପିତକୀଳିତାନି, ତାନି ଅନୁସ୍ସରତି। ଅପିଚ ଖୋ ପସ୍ସତି ଗହପତିଂ ୱା ଗହପତିପୁତ୍ତଂ ୱା ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ସମପ୍ପିତଂ ସମଙ୍ଗୀଭୂତଂ ପରିଚାରଯମାନଂ, ସୋ ତଦସ୍ସାଦେତି…ପେ… ଦୁକ୍ଖସ୍ମାତି ୱଦାମି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସମଣୋ ୱା…ପେ… ନ ହେୱ ଖୋ ମାତୁଗାମେନ…ପେ… ନପି ପସ୍ସତି ଗହପତିଂ ୱା ଗହପତିପୁତ୍ତଂ ୱା…ପେ… ପରିଚାରଯମାନଂ। ଅପିଚ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଦେୱନିକାଯଂ ପଣିଧାଯ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରତି 'ଇମିନାହଂ ସୀଲେନ ୱା ୱତେନ ୱା ତପେନ ୱା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେନ ୱା ଦେୱୋ ୱା ଭୱିସ୍ସାମି ଦେୱଞ୍ଞତରୋ ୱା'ତି। ସୋ ତଦସ୍ସାଦେତି, ତଂ ନିକାମେତି, ତେନ ଚ ୱିତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଇଦମ୍ପି ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସ ଖଣ୍ଡମ୍ପି ଛିଦ୍ଦମ୍ପି ସବଲମ୍ପି କମ୍ମାସମ୍ପୀ''ତି (ଅ। ନି। ୭।୫୦)।

ଏୱଂ ଲାଭାଦିହେତୁକେନ ଭେଦେନ ଚ ସତ୍ତୱିଧମେଥୁନସଂଯୋଗେନ ଚ ଖଣ୍ଡାଦିଭାୱୋ ସଙ୍ଗହିତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅଖଣ୍ଡାଦିଭାୱୋ ପନ ସବ୍ବସୋ ସିକ୍ଖାପଦାନଂ ଅଭେଦେନ, ଭିନ୍ନାନଞ୍ଚ ସପ୍ପଟିକମ୍ମାନଂ ପଟିକମ୍ମକରଣେନ, ସତ୍ତୱିଧମେଥୁନସଂଯୋଗାଭାୱେନ ଚ, ଅପରାଯ ଚ ''କୋଧୋ ଉପନାହୋ ମକ୍ଖୋ ପଳାସୋ ଇସ୍ସା ମଚ୍ଛରିଯଂ ମାଯା ସାଠେଯ୍ଯଂ ଥମ୍ଭୋ ସାରମ୍ଭୋ ମାନୋ ଅତିମାନୋ ମଦୋ ପମାଦୋ''ତିଆଦୀନଂ ପାପଧମ୍ମାନଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତିଯା, ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାସନ୍ତୁଟ୍ଠିତାସଲ୍ଲେଖତାଦୀନଞ୍ଚ ଗୁଣାନଂ ଉପ୍ପତ୍ତିଯା ସଙ୍ଗହିତୋ।

ଯାନି ହି ସୀଲାନି ଲାଭାଦୀନମ୍ପି ଅତ୍ଥାଯ ଅଭିନ୍ନାନି, ପମାଦଦୋସେନ ୱା ଭିନ୍ନାନିପି ପଟିକମ୍ମକତାନି , ମେଥୁନସଂଯୋଗେହି ୱା କୋଧୂପନାହାଦୀହି ୱା ପାପଧମ୍ମେହି ଅନୁପହତାନି, ତାନି ସବ୍ବସୋ ଅଖଣ୍ଡାନି ଅଚ୍ଛିଦ୍ଦାନି ଅସବଲାନି ଅକମ୍ମାସାନୀତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ତାନିଯେୱ ଭୁଜିସ୍ସଭାୱକରଣତୋ ଚ ଭୁଜିସ୍ସାନି, ୱିଞ୍ଞୂହି ପସତ୍ଥତ୍ତା ୱିଞ୍ଞୁପସତ୍ଥାନି, ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠୀହି ଅପରାମଟ୍ଠତ୍ତା ଅପରାମଟ୍ଠାନି, ଉପଚାରସମାଧିଂ ୱା ଅପ୍ପନାସମାଧିଂ ୱା ସଂୱତ୍ତଯନ୍ତୀତି ସମାଧିସଂୱତ୍ତନିକାନି ଚ ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ନେସଂ ଏସ 'ଅଖଣ୍ଡାଦିଭାୱୋ ୱୋଦାନ'ନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ତଂ ପନେତଂ ୱୋଦାନଂ ଦ୍ୱୀହାକାରେହି ସମ୍ପଜ୍ଜତି ସୀଲୱିପତ୍ତିଯା ଚ ଆଦୀନୱଦସ୍ସନେନ, ସୀଲସମ୍ପତ୍ତିଯା ଚ ଆନିସଂସଦସ୍ସନେନ। ତତ୍ଥ ''ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଦୀନୱା ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ସୀଲୱିପତ୍ତିଯା''ତି (ଦୀ। ନି। ୨।୧୪୯; ଅ। ନି। ୫।୨୧୩) ଏୱମାଦିସୁତ୍ତନଯେନ ସୀଲୱିପତ୍ତିଯା ଆଦୀନୱୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ଅପିଚ ଦୁସ୍ସୀଲୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦୁସ୍ସୀଲ୍ଯହେତୁ ଅମନାପୋ ହୋତି ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ, ଅନନୁସାସନୀଯୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ, ଦୁକ୍ଖିତୋ ଦୁସ୍ସୀଲ୍ଯଗରହାସୁ, ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ସୀଲୱତଂ ପସଂସାସୁ, ତାଯ ଚ ପନ ଦୁସ୍ସୀଲ୍ଯତାଯ ସାଣସାଟକୋ ୱିଯ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣୋ ହୋତି। ଯେ ଖୋ ପନସ୍ସ ଦିଟ୍ଠାନୁଗତିଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି, ତେସଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅପାଯଦୁକ୍ଖାୱହନତୋ ଦୁକ୍ଖସମ୍ଫସ୍ସୋ। ଯେସଂ ଦେଯ୍ଯଧମ୍ମଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ତେସଂ ନମହପ୍ଫଲକରଣତୋ ଅପ୍ପଗ୍ଘୋ। ଅନେକୱସ୍ସଗଣିକଗୂଥକୂପୋ ୱିଯ ଦୁବ୍ବିସୋଧନୋ। ଛୱାଲାତମିୱ ଉଭତୋ ପରିବାହିରୋ। ଭିକ୍ଖୁଭାୱଂ ପଟିଜାନନ୍ତୋପି ଅଭିକ୍ଖୁଯେୱ ଗୋଗଣଂ ଅନୁବନ୍ଧଗଦ୍ରଭୋ ୱିଯ। ସତତୁବ୍ବିଗ୍ଗୋ ସବ୍ବୱେରିକପୁରିସୋ ୱିଯ। ଅସଂୱାସାରହୋ ମତକଳେୱରଂ ୱିଯ। ସୁତାଦିଗୁଣଯୁତ୍ତୋପି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ଅପୂଜାରହୋ ସୁସାନଗ୍ଗି ୱିଯ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ। ଅଭବ୍ବୋ ୱିସେସାଧିଗମେ ଅନ୍ଧୋ ୱିଯ ରୂପଦସ୍ସନେ। ନିରାସୋ ସଦ୍ଧମ୍ମେ ଚଣ୍ଡାଲକୁମାରକୋ ୱିଯ ରଜ୍ଜେ। ସୁଖିତୋସ୍ମୀତି ମଞ୍ଞମାନୋପି ଦୁକ୍ଖିତୋୱ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧପରିଯାଯେ ୱୁତ୍ତଦୁକ୍ଖଭାଗିତାଯ।

ଦୁସ୍ସୀଲାନଞ୍ଚ ପଞ୍ଚକାମଗୁଣପରିଭୋଗୱନ୍ଦନମାନନାଦିସୁଖସ୍ସାଦଗଧିତଚିତ୍ତାନଂ ତପ୍ପଚ୍ଚଯଂ ଅନୁସ୍ସରଣମତ୍ତେନାପି ହଦଯସନ୍ତାପଂ ଜନଯିତ୍ୱା ଉଣ୍ହଲୋହିତୁଗ୍ଗାରପ୍ପୱତ୍ତନସମତ୍ଥଂ ଅତିକଟୁକଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ସଦ୍ଧାକାରେନ ପଚ୍ଚକ୍ଖକମ୍ମୱିପାକୋ ଭଗୱା ଆହ –

''ପସ୍ସଥ ନୋ ତୁମ୍ହେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅମୁଂ ମହନ୍ତଂ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧଂ ଆଦିତ୍ତଂ ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତଂ ସଜୋତିଭୂତ'ନ୍ତି? ଏୱଂ, ଭନ୍ତେତି। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, କତମଂ ନୁ ଖୋ ୱରଂ ଯଂ ଅମୁଂ ମହନ୍ତଂ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧଂ ଆଦିତ୍ତଂ ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତଂ ସଜୋତିଭୂତଂ ଆଲିଙ୍ଗେତ୍ୱା ଉପନିସୀଦେଯ୍ଯ ୱା ଉପନିପଜ୍ଜେଯ୍ଯ ୱା, ଯଂ ଖତ୍ତିଯକଞ୍ଞଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣକଞ୍ଞଂ ୱା ଗହପତିକଞ୍ଞଂ ୱା ମୁଦୁତଲୁନହତ୍ଥପାଦଂ ଆଲିଙ୍ଗେତ୍ୱା ଉପନିସୀଦେଯ୍ଯ ୱା ଉପନିପଜ୍ଜେଯ୍ଯ ୱାତି। ଏତଦେୱ, ଭନ୍ତେ, ୱରଂ ଯଂ ଖତ୍ତିଯକଞ୍ଞଂ ୱା…ପେ… ଉପନିପଜ୍ଜେଯ୍ଯ ୱା। ଦୁକ୍ଖଂ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ, ଯଂ ଅମୁଂ ମହନ୍ତଂ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧଂ…ପେ… ଉପନିପଜ୍ଜେଯ୍ଯ ୱାତି। ଆରୋଚଯାମି ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଟିୱେଦଯାମି ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯଥା ଏତଦେୱ ତସ୍ସ ୱରଂ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ପାପଧମ୍ମସ୍ସ ଅସୁଚିସଙ୍କସ୍ସରସମାଚାରସ୍ସ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନକମ୍ମନ୍ତସ୍ସ ଅସ୍ସମଣସ୍ସ ସମଣପଟିଞ୍ଞସ୍ସ ଅବ୍ରହ୍ମଚାରିସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମଚାରିପଟିଞ୍ଞସ୍ସ ଅନ୍ତୋପୂତିକସ୍ସ ଅୱସ୍ସୁତସ୍ସ କସମ୍ବୁଜାତସ୍ସ ଯଂ ଅମୁଂ ମହନ୍ତଂ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧଂ…ପେ… ଉପନିପଜ୍ଜେଯ୍ଯ ୱା। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତତୋନିଦାନଂ ହି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମରଣଂ ୱା ନିଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ ମରଣମତ୍ତଂ ୱା ଦୁକ୍ଖଂ, ନ ତ୍ୱେୱ ତପ୍ପଚ୍ଚଯା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜେଯ୍ଯା''ତି (ଅ। ନି। ୭।୭୨)।

ଏୱଂ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୂପମାଯ ଇତ୍ଥିପଟିବଦ୍ଧପଞ୍ଚକାମଗୁଣପରିଭୋଗପଚ୍ଚଯଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଏତେନେୱ ଉପାଯେନ –

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, କତମଂ ନୁ ଖୋ ୱରଂ ଯଂ ବଲୱା ପୁରିସୋ ଦଳ୍ହାଯ ୱାଳରଜ୍ଜୁଯା ଉଭୋ ଜଙ୍ଘା ୱେଠେତ୍ୱା ଘଂସେଯ୍ଯ, ସା ଛୱିଂ ଛିନ୍ଦେଯ୍ଯ, ଛୱିଂ ଛେତ୍ୱା ଚମ୍ମଂ ଛିନ୍ଦେଯ୍ଯ, ଚମ୍ମଂ ଛେତ୍ୱା ମଂସଂ ଛିନ୍ଦେଯ୍ଯ, ମଂସଂ ଛେତ୍ୱା ନ୍ହାରୁଂ ଛିନ୍ଦେଯ୍ଯ, ନ୍ହାରୁଂ ଛେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠିଂ ଛିନ୍ଦେଯ୍ଯ, ଅଟ୍ଠିଂ ଛେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠିମିଞ୍ଜଂ ଆହଚ୍ଚ ତିଟ୍ଠେଯ୍ଯ, ଯଂ ୱା ଖତ୍ତିଯମହାସାଲାନଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲାନଂ ୱା ଗହପତିମହାସାଲାନଂ ୱା ଅଭିୱାଦନଂ ସାଦିଯେଯ୍ଯା''ତି ଚ।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, କତମଂ ନୁ ଖୋ ୱରଂ ଯଂ ବଲୱା ପୁରିସୋ ତିଣ୍ହାଯ ସତ୍ତିଯା ତେଲଧୋତାଯ ପଚ୍ଚୋରସ୍ମିଂ ପହରେଯ୍ଯ, ଯଂ ୱା ଖତ୍ତିଯମହାସାଲାନଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲାନଂ ୱା ଗହପତିମହାସାଲାନଂ ୱା ଅଞ୍ଜଲିକମ୍ମଂ ସାଦିଯେଯ୍ଯା''ତି ଚ।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, କତମଂ ନୁ ଖୋ ୱରଂ ଯଂ ବଲୱା ପୁରିସୋ ତତ୍ତେନ ଅଯୋପଟ୍ଟେନ ଆଦିତ୍ତେନ ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତେନ ସଜୋତିଭୂତେନ କାଯଂ ସମ୍ପଲିୱେଠେଯ୍ଯ, ଯଂ ୱା ଖତ୍ତିଯମହାସାଲାନଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲାନଂ ୱା ଗହପତିମହାସାଲାନଂ ୱା ସଦ୍ଧାଦେଯ୍ଯଂ ଚୀୱରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜେଯ୍ଯା''ତି ଚ।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, କତମଂ ନୁ ଖୋ ୱରଂ ଯଂ ବଲୱା ପୁରିସୋ ତତ୍ତେନ ଅଯୋସଙ୍କୁନା ଆଦିତ୍ତେନ ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତେନ ସଜୋତିଭୂତେନ ମୁଖଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ତତ୍ତଂ ଲୋହଗୁଳଂ ଆଦିତ୍ତଂ ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତଂ ସଜୋତିଭୂତଂ ମୁଖେ ପକ୍ଖିପେଯ୍ଯ, ତଂ ତସ୍ସ ଓଟ୍ଠମ୍ପି ଡହେଯ୍ଯ, ମୁଖମ୍ପି, ଜିୱ୍ହମ୍ପି, କଣ୍ଠମ୍ପି, ଉଦରମ୍ପି ଡହେଯ୍ଯ, ଅନ୍ତମ୍ପି ଅନ୍ତଗୁଣମ୍ପି ଆଦାଯ ଅଧୋଭାଗଂ ନିକ୍ଖମେଯ୍ଯ, ଯଂ ୱା ଖତ୍ତିଯ… ବ୍ରାହ୍ମଣ… ଗହପତିମହାସାଲାନଂ ୱା ସଦ୍ଧାଦେଯ୍ଯଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜେଯ୍ଯା''ତି ଚ।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, କତମଂ ନୁ ଖୋ ୱରଂ ଯଂ ବଲୱା ପୁରିସୋ ସୀସେ ୱା ଗହେତ୍ୱା ଖନ୍ଧେ ୱା ଗହେତ୍ୱା ତତ୍ତଂ ଅଯୋମଞ୍ଚଂ ୱା ଅଯୋପୀଠଂ ୱା ଆଦିତ୍ତଂ ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତଂ ସଜୋତିଭୂତଂ ଅଭିନିସୀଦାପେଯ୍ଯ ୱା ଅଭିନିପଜ୍ଜାପେଯ୍ଯ ୱା, ଯଂ ୱା ଖତ୍ତିଯ… ବ୍ରାହ୍ମଣ… ଗହପତିମହାସାଲାନଂ ୱା ସଦ୍ଧାଦେଯ୍ଯଂ ମଞ୍ଚପୀଠଂ ପରିଭୁଞ୍ଜେଯ୍ଯା''ତି ଚ।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, କତମଂ ନୁ ଖୋ ୱରଂ ଯଂ ବଲୱା ପୁରିସୋ ଉଦ୍ଧଂପାଦଂ ଅଧୋସିରଂ ଗହେତ୍ୱା ତତ୍ତାଯ ଅଯୋକୁମ୍ଭିଯା ପକ୍ଖିପେଯ୍ଯ ଆଦିତ୍ତାଯ ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତାଯ ସଜୋତିଭୂତାଯ , ସୋ ତତ୍ଥ ଫେଣୁଦ୍ଦେହକଂ ପଚ୍ଚମାନୋ ସକିମ୍ପି ଉଦ୍ଧଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ, ସକିମ୍ପି ଅଧୋ ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ, ସକିମ୍ପି ତିରିଯଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ, ଯଂ ୱା ଖତ୍ତିଯ… ବ୍ରାହ୍ମଣ… ଗହପତିମହାସାଲାନଂ ୱା ସଦ୍ଧାଦେଯ୍ଯଂ ୱିହାରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜେଯ୍ଯା''ତି ଚାତି (ଅ। ନି। ୭।୭୨)।

ଇମାହି ୱାଳରଜ୍ଜୁତିଣ୍ହସତ୍ତିଅଯୋପଟ୍ଟଅଯୋଗୁଳଅଯୋମଞ୍ଚଅଯୋପୀଠଅଯୋକୁମ୍ଭୀଉପମାହି ଅଭିୱାଦନଅଞ୍ଜଲିକମ୍ମଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତମଞ୍ଚପୀଠୱିହାରପରିଭୋଗପଚ୍ଚଯଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦସ୍ସେସି। ତସ୍ମା –

ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧାଲିଙ୍ଗନଦୁକ୍ଖାଧିକଦୁକ୍ଖକଟୁକଫଲଂ;

ଅୱିଜହତୋ କାମସୁଖଂ, ସୁଖଂ କୁତୋ ଭିନ୍ନସୀଲସ୍ସ।

ଅଭିୱାଦନସାଦିଯନେ , କିଂ ନାମ ସୁଖଂ ୱିପନ୍ନସୀଲସ୍ସ;

ଦଳ୍ହୱାଳଅରଜ୍ଜୁଘଂସନଦୁକ୍ଖାଧିକଦୁକ୍ଖଭାଗିସ୍ସ।

ସଦ୍ଧାନମଞ୍ଜଲିକମ୍ମସାଦିଯନେ କିଂ ସୁଖଂ ଅସୀଲସ୍ସ;

ସତ୍ତିପ୍ପହାରଦୁକ୍ଖାଧିମତ୍ତଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଯଂହେତୁ।

ଚୀୱରପରିଭୋଗସୁଖଂ, କିଂ ନାମ ଅସଂଯତସ୍ସ;

ଯେନ ଚିରଂ ଅନୁଭୱିତବ୍ବୋ, ନିରଯେ ଜଲିତଅଯୋପଟ୍ଟସମ୍ଫସ୍ସୋ।

ମଧୁରୋପି ପିଣ୍ଡପାତୋ, ହଲାହଲୱିସୂପମୋ ଅସୀଲସ୍ସ;

ଆଦିତ୍ତା ଗିଲିତବ୍ବା, ଅଯୋଗୁଳା ଯେନ ଚିରରତ୍ତଂ।

ସୁଖସମ୍ମତୋପି ଦୁକ୍ଖୋ, ଅସୀଲିନୋ ମଞ୍ଚପୀଠପରିଭୋଗୋ;

ଯଂ ବାଧିସ୍ସନ୍ତି ଚିରଂ, ଜଲିତଅଯୋମଞ୍ଚପୀଠାନି।

ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ୱିହାରେ, ସଦ୍ଧାଦେଯ୍ୟମ୍ହି କା ନିୱାସ ରତି;

ଜଲିତେସୁ ନିୱସିତବ୍ବଂ, ଯେନ ଅଯୋକୁମ୍ଭିମଜ୍ଝେସୁ।

ସଙ୍କସରସମାଚାରୋ, କସମ୍ବୁଜାତୋ ଅୱସ୍ସୁତୋ ପାପୋ;

ଅନ୍ତୋପୂତୀତି ଚ ଯଂ, ନିନ୍ଦନ୍ତୋ ଆହ ଲୋକଗରୁ।

ଧୀ ଜୀୱିତଂ ଅସଞ୍ଞତସ୍ସ, ତସ୍ସ ସମଣଜନୱେସଧାରିସ୍ସ;

ଅସ୍ସମଣସ୍ସ ଉପହତଂ, ଖତମତ୍ତାନଂ ୱହନ୍ତସ୍ସ।

ଗୂଥଂ ୱିଯ କୁଣପଂ ୱିଯ, ମଣ୍ଡନକାମା ୱିୱଜ୍ଜଯନ୍ତୀଧ;

ଯଂ ନାମ ସୀଲୱନ୍ତୋ, ସନ୍ତୋ କିଂ ଜୀୱିତଂ ତସ୍ସ।

ସବ୍ବଭଯେହି ଅମୁତ୍ତୋ, ମୁତ୍ତୋ ସବ୍ବେହି ଅଧିଗମସୁଖେହି;

ସୁପିହିତସଗ୍ଗଦ୍ୱାରୋ, ଅପାଯମଗ୍ଗଂ ସମାରୂଳ୍ହୋ।

କରୁଣାଯ ୱତ୍ଥୁଭୂତୋ, କାରୁଣିକଜନସ୍ସ ନାମ କୋ ଅଞ୍ଞୋ;

ଦୁସ୍ସୀଲସମୋ ଦୁସ୍ସୀ, ଲତାଯ ଇତି ବହୁୱିଧା ଦୋସାତି।

ଏୱମାଦିନା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣେନ ସୀଲୱିପତ୍ତିଯଂ ଆଦୀନୱଦସ୍ସନଂ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରୱିପରୀତତୋ ସୀଲସମ୍ପତ୍ତିଯା ଆନିସଂସଦସ୍ସନଞ୍ଚ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅପିଚ –

ତସ୍ସ ପାସାଦିକଂ ହୋତି, ପତ୍ତଚୀୱରଧାରଣଂ;

ପବଜ୍ଜା ସଫଲା ତସ୍ସ, ଯସ୍ସ ସୀଲଂ ସୁନିମ୍ମଲଂ।

ଅତ୍ତାନୁୱାଦାଦିଭଯଂ, ସୁଦ୍ଧସୀଲସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ;

ଅନ୍ଧକାରଂ ୱିଯ ରୱିଂ, ହଦଯଂ ନାୱଗାହତି।

ସୀଲସମ୍ପତ୍ତିଯା ଭିକ୍ଖୁ, ସୋଭମାନୋ ତପୋୱନେ;

ପଭାସମ୍ପତ୍ତିଯା ଚନ୍ଦୋ, ଗଗନେ ୱିଯ ସୋଭତି।

କାଯଗନ୍ଧୋପି ପାମୋଜ୍ଜଂ, ସୀଲୱନ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ;

କରୋତି ଅପି ଦେୱାନଂ, ସୀଲଗନ୍ଧେ କଥାୱ କା।

ସବ୍ବେସଂ ଗନ୍ଧଜାତାନଂ, ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅଭିଭୁଯ୍ଯତି;

ଅୱିଘାତୀ ଦିସା ସବ୍ବା, ସୀଲଗନ୍ଧୋ ପୱାଯତି।

ଅପ୍ପକାପି କତା କାରା, ସୀଲୱନ୍ତେ ମହପ୍ଫଲା;

ହୋନ୍ତୀତି ସୀଲୱା ହୋତି, ପୂଜାସକ୍କାରଭାଜନଂ।

ସୀଲୱନ୍ତଂ ନ ବାଧନ୍ତି, ଆସୱା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକା;

ସମ୍ପରାଯିକଦୁକ୍ଖାନଂ, ମୂଲଂ ଖନତି ସୀଲୱା।

ଯା ମନୁସ୍ସେସୁ ସମ୍ପତ୍ତି, ଯା ଚ ଦେୱେସୁ ସମ୍ପଦା;

ନ ସା ସମ୍ପନ୍ନସୀଲସ୍ସ, ଇଚ୍ଛତୋ ହୋତି ଦୁଲ୍ଲଭା।

ଅଚ୍ଚନ୍ତସନ୍ତା ପନ ଯା, ଅଯଂ ନିବ୍ବାନସମ୍ପଦା;

ମନୋ ସମ୍ପନ୍ନସୀଲସ୍ସ, ତମେୱ ଅନୁଧାୱତି।

ସବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିମୂଲମ୍ହି, ସୀଲମ୍ହି ଇତି ପଣ୍ଡିତୋ;

ଅନେକାକାରୱୋକାରଂ, ଆନିସଂସଂ ୱିଭାୱଯେତି।

ଏୱଞ୍ହି ୱିଭାୱଯତୋ ସୀଲୱିପତ୍ତିତୋ ଉବ୍ବିଜ୍ଜିତ୍ୱା ସୀଲସମ୍ପତ୍ତିନିନ୍ନଂ ମାନସଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ଯଥାୱୁତ୍ତଂ ଇମଂ ସୀଲୱିପତ୍ତିଯା ଆଦୀନୱଂ ଇମଞ୍ଚ ସୀଲସମ୍ପତ୍ତିଯା ଆନିସଂସଂ ଦିସ୍ୱା ସବ୍ବାଦରେନ ସୀଲଂ ୱୋଦାପେତବ୍ବନ୍ତି।

ଏତ୍ତାୱତା ଚ ''ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠାଯ ନରୋ ସପଞ୍ଞୋ''ତି ଇମିସ୍ସା ଗାଥାଯ ସୀଲସମାଧିପଞ୍ଞାମୁଖେନ ଦେସିତେ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ସୀଲଂ ତାୱ ପରିଦୀପିତଂ ହୋତି।

ଇତି ସାଧୁଜନପାମୋଜ୍ଜତ୍ଥାଯ କତେ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ

ସୀଲନିଦ୍ଦେସୋ ନାମ ପଠମୋ ପରିଚ୍ଛେଦୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୨। ଧୁତଙ୍ଗନିଦ୍ଦେସୋ

୨୨। ଇଦାନି ଯେହି ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାସନ୍ତୁଟ୍ଠିତାଦୀହି ଗୁଣେହି ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରସ୍ସ ସୀଲସ୍ସ ୱୋଦାନଂ ହୋତି, ତେ ଗୁଣେ ସମ୍ପାଦେତୁଂ ଯସ୍ମା ସମାଦିନ୍ନସୀଲେନ ଯୋଗିନା ଧୁତଙ୍ଗସମାଦାନଂ କାତବ୍ବଂ। ଏୱଞ୍ହିସ୍ସ ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାସନ୍ତୁଟ୍ଠିତାସଲ୍ଲେଖପୱିୱେକାପଚଯୱୀରିଯାରମ୍ଭସୁଭରତାଦିଗୁଣସଲିଲଧୋତମଲଂ ସୀଲଞ୍ଚେୱ ସୁପରିସୁଦ୍ଧଂ ଭୱିସ୍ସତି, ୱତାନି ଚ ସମ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି। ଇତି ଅନୱଜ୍ଜସୀଲବ୍ବତଗୁଣପରିସୁଦ୍ଧସବ୍ବସମାଚାରୋ ପୋରାଣେ ଅରିଯୱଂସତ୍ତଯେ ପତିଟ୍ଠାଯ ଚତୁତ୍ଥସ୍ସ ଭାୱନାରାମତାସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଅରିଯୱଂସସ୍ସ ଅଧିଗମାରହୋ ଭୱିସ୍ସତି। ତସ୍ମା ଧୁତଙ୍ଗକଥଂ ଆରଭିସ୍ସାମ।

ଭଗୱତା ହି ପରିଚ୍ଚତ୍ତଲୋକାମିସାନଂ କାଯେ ଚ ଜୀୱିତେ ଚ ଅନପେକ୍ଖାନଂ ଅନୁଲୋମପଟିପଦଂଯେୱ ଆରାଧେତୁକାମାନଂ କୁଲପୁତ୍ତାନଂ ତେରସଧୁତଙ୍ଗାନି ଅନୁଞ୍ଞାତାନି। ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ପଂସୁକୂଲିକଙ୍ଗଂ, ତେଚୀୱରିକଙ୍ଗଂ, ପିଣ୍ଡପାତିକଙ୍ଗଂ, ସପଦାନଚାରିକଙ୍ଗଂ, ଏକାସନିକଙ୍ଗଂ, ପତ୍ତପିଣ୍ଡିକଙ୍ଗଂ, ଖଲୁପଚ୍ଛାଭତ୍ତିକଙ୍ଗଂ, ଆରଞ୍ଞିକଙ୍ଗଂ, ରୁକ୍ଖମୂଲିକଙ୍ଗଂ, ଅବ୍ଭୋକାସିକଙ୍ଗଂ, ସୋସାନିକଙ୍ଗଂ, ଯଥାସନ୍ଥତିକଙ୍ଗଂ, ନେସଜ୍ଜିକଙ୍ଗନ୍ତି। ତତ୍ଥ –

ଅତ୍ଥତୋ ଲକ୍ଖଣାଦୀହି, ସମାଦାନୱିଧାନତୋ;

ପଭେଦତୋ ଭେଦତୋ ଚ, ତସ୍ସ ତସ୍ସାନିସଂସତୋ।

କୁସଲତ୍ତିକତୋ ଚେୱ, ଧୁତାଦୀନଂ ୱିଭାଗତୋ;

ସମାସବ୍ୟାସତୋ ଚାପି, ୱିଞ୍ଞାତବ୍ବୋ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ।

୨୩। ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥତୋତି ତାୱ ରଥିକସୁସାନସଙ୍କାରକୂଟାଦୀନଂ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ପଂସୂନଂ ଉପରି ଠିତଟ୍ଠେନ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତଟ୍ଠେନ ତେସୁ ତେସୁ ପଂସୁକୂଲମିୱାତି ପଂସୁକୂଲଂ, ଅଥ ୱା ପଂସୁ ୱିଯ କୁଚ୍ଛିତଭାୱଂ ଉଲତୀତି ପଂସୁକୂଲଂ, କୁଚ୍ଛିତଭାୱଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଏୱଂ ଲଦ୍ଧନିବ୍ବଚନସ୍ସ ପଂସୁକୂଲସ୍ସ ଧାରଣଂ ପଂସୁକୂଲଂ , ତଂ ସୀଲମସ୍ସାତି ପଂସୁକୂଲିକୋ। ପଂସୁକୂଲିକସ୍ସ ଅଙ୍ଗଂ ପଂସୁକୂଲିକଙ୍ଗଂ। ଅଙ୍ଗନ୍ତି କାରଣଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ମା ଯେନ ସମାଦାନେନ ସୋ ପଂସୁକୂଲିକୋ ହୋତି, ତସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଏତେନେୱ ନଯେନ ସଙ୍ଘାଟିଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଅନ୍ତରୱାସକସଙ୍ଖାତଂ ତିଚୀୱରଂ ସୀଲମସ୍ସାତି ତେଚୀୱରିକୋ। ତେଚୀୱରିକସ୍ସ ଅଙ୍ଗଂ ତେଚୀୱରିକଙ୍ଗଂ।

ଭିକ୍ଖାସଙ୍ଖାତାନଂ ପନ ଆମିସପିଣ୍ଡାନଂ ପାତୋତି ପିଣ୍ଡପାତୋ, ପରେହି ଦିନ୍ନାନଂ ପିଣ୍ଡାନଂ ପତ୍ତେ ନିପତନନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ଉଞ୍ଛତି ତଂ ତଂ କୁଲଂ ଉପସଙ୍କମନ୍ତୋ ଗୱେସତୀତି ପିଣ୍ଡପାତିକୋ। ପିଣ୍ଡାଯ ୱା ପତିତୁଂ ୱତମେତସ୍ସାତି ପିଣ୍ଡପାତୀ, ପତିତୁନ୍ତି ଚରିତୁଂ, ପିଣ୍ଡପାତୀ ଏୱ ପିଣ୍ଡପାତିକୋ। ପିଣ୍ଡପାତିକସ୍ସ ଅଙ୍ଗଂ ପିଣ୍ଡପାତିକଙ୍ଗଂ।

ଦାନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅୱଖଣ୍ଡନଂ, ଅପେତଂ ଦାନତୋତି ଅପଦାନଂ, ଅନୱଖଣ୍ଡନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସହ ଅପଦାନେନ ସପଦାନଂ, ଅୱଖଣ୍ଡନରହିତଂ ଅନୁଘରନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସପଦାନଂ ଚରିତୁଂ ଇଦମସ୍ସ ସୀଲନ୍ତି ସପଦାନଚାରୀ, ସପଦାନଚାରୀ ଏୱ ସପଦାନଚାରିକୋ। ତସ୍ସ ଅଙ୍ଗଂ ସପଦାନଚାରିକଙ୍ଗଂ।

ଏକାସନେ ଭୋଜନଂ ଏକାସନଂ, ତଂ ସୀଲମସ୍ସାତି ଏକାସନିକୋ। ତସ୍ସ ଅଙ୍ଗଂ ଏକାସନିକଙ୍ଗଂ।

ଦୁତିଯଭାଜନସ୍ସ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତତ୍ତା କେୱଲଂ ଏକସ୍ମିଂଯେୱ ପତ୍ତେ ପିଣ୍ଡୋ ପତ୍ତପିଣ୍ଡୋ। ଇଦାନି ପତ୍ତପିଣ୍ଡଗହଣେ ପତ୍ତପିଣ୍ଡସଞ୍ଞଂ କତ୍ୱା ପତ୍ତପିଣ୍ଡୋ ସୀଲମସ୍ସାତି ପତ୍ତପିଣ୍ଡିକୋ। ତସ୍ସ ଅଙ୍ଗଂ ପତ୍ତପିଣ୍ଡିକଙ୍ଗଂ।

ଖଲୂତି ପଟିସେଧନତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ପୱାରିତେନ ସତା ପଚ୍ଛା ଲଦ୍ଧଂ ଭତ୍ତଂ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ନାମ, ତସ୍ସ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତସ୍ସ ଭୋଜନଂ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଭୋଜନଂ, ତସ୍ମିଂ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଭୋଜନେ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତସଞ୍ଞଂ କତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ସୀଲମସ୍ସାତି ପଚ୍ଛାଭତ୍ତିକୋ। ନ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତିକୋ ଖଲୁପଚ୍ଛାଭତ୍ତିକୋ। ସମାଦାନୱସେନ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତାତିରିତ୍ତଭୋଜନସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ୱୁତ୍ତଂ ଖଲୂତି ଏକୋ ସକୁଣୋ। ସୋ ମୁଖେନ ଫଲଂ ଗହେତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ପତିତେ ପୁନ ଅଞ୍ଞଂ ନ ଖାଦତି। ତାଦିସୋ ଅଯନ୍ତି ଖଲୁପଚ୍ଛାଭତ୍ତିକୋ। ତସ୍ସ ଅଙ୍ଗଂ ଖଲୁପଚ୍ଛାଭତ୍ତିକଙ୍ଗଂ।

ଅରଞ୍ଞେ ନିୱାସୋ ସୀଲମସ୍ସାତି ଆରଞ୍ଞିକୋ। ତସ୍ସ ଅଙ୍ଗଂ ଆରଞ୍ଞିକଙ୍ଗଂ।

ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିୱାସୋ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ, ତଂ ସୀଲମସ୍ସାତି ରୁକ୍ଖମୂଲିକୋ। ରୁକ୍ଖମୂଲିକସ୍ସ ଅଙ୍ଗଂ ରୁକ୍ଖମୂଲିକଙ୍ଗଂ। ଅବ୍ଭୋକାସିକସୋସାନିକଙ୍ଗେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ଯଦେୱ ସନ୍ଥତଂ ଯଥାସନ୍ଥତଂ, ଇଦଂ ତୁଯ୍ହଂ ପାପୁଣାତୀତି ଏୱଂ ପଠମଂ ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠସେନାସନସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ତସ୍ମିଂ ଯଥାସନ୍ଥତେ ୱିହରିତୁଂ ସୀଲମସ୍ସାତି ଯଥାସନ୍ଥତିକୋ। ତସ୍ସ ଅଙ୍ଗଂ ଯଥାସନ୍ଥତିକଙ୍ଗଂ।

ସଯନଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ନିସଜ୍ଜାଯ ୱିହରିତୁଂ ସୀଲମସ୍ସାତି ନେସଜ୍ଜିକୋ। ତସ୍ସ ଅଙ୍ଗଂ ନେସଜ୍ଜିକଙ୍ଗଂ।

ସବ୍ବାନେୱ ପନେତାନି ତେନ ତେନ ସମାଦାନେନ ଧୁତକିଲେସତ୍ତା ଧୁତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅଙ୍ଗାନି, କିଲେସଧୁନନତୋ ୱା ଧୁତନ୍ତି ଲଦ୍ଧୱୋହାରଂ ଞାଣଂ ଅଙ୍ଗଂ ଏତେସନ୍ତି ଧୁତଙ୍ଗାନି। ଅଥ ୱା ଧୁତାନି ଚ ତାନି ପଟିପକ୍ଖନିଦ୍ଧୁନନତୋ ଅଙ୍ଗାନି ଚ ପଟିପତ୍ତିଯାତିପି ଧୁତଙ୍ଗାନି। ଏୱଂ ତାୱେତ୍ଥ ଅତ୍ଥତୋ ୱିଞ୍ଞାତବ୍ବୋ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ।

ସବ୍ବାନେୱ ପନେତାନି ସମାଦାନଚେତନାଲକ୍ଖଣାନି। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ "ଯୋ ସମାଦିଯତି, ସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ। ଯେନ ସମାଦିଯତି, ଚିତ୍ତଚେତସିକା ଏତେ ଧମ୍ମା। ଯା ସମାଦାନଚେତନା, ତଂ ଧୁତଙ୍ଗଂ। ଯଂ ପଟିକ୍ଖିପତି, ତଂ ୱତ୍ଥୁ"ତି। ସବ୍ବାନେୱ ଚ ଲୋଲୁପ୍ପୱିଦ୍ଧଂସନରସାନି, ନିଲ୍ଲୋଲୁପ୍ପଭାୱପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନାନି ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାଦିଅରିଯଧମ୍ମପଦଟ୍ଠାନାନି। ଏୱମେତ୍ଥ ଲକ୍ଖଣାଦୀହି ୱେଦିତବ୍ବୋ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ।

ସମାଦାନୱିଧାନତୋତିଆଦୀସୁ ପନ ପଞ୍ଚସୁ ସବ୍ବାନେୱ ଧୁତଙ୍ଗାନି ଧରମାନେ ଭଗୱତି ଭଗୱତୋୱ ସନ୍ତିକେ ସମାଦାତବ୍ବାନି। ପରିନିବ୍ବୁତେ ମହାସାୱକସ୍ସ ସନ୍ତିକେ। ତସ୍ମିଂ ଅସତି ଖୀଣାସୱସ୍ସ, ଅନାଗାମିସ୍ସ, ସକଦାଗାମିସ୍ସ, ସୋତାପନ୍ନସ୍ସ, ତିପିଟକସ୍ସ, ଦ୍ୱିପିଟକସ୍ସ, ଏକପିଟକସ୍ସ, ଏକସଙ୍ଗୀତିକସ୍ସ, ଅଟ୍ଠକଥାଚରିଯସ୍ସ। ତସ୍ମିଂ ଅସତି ଧୁତଙ୍ଗଧରସ୍ସ, ତସ୍ମିମ୍ପି ଅସତି ଚେତିଯଙ୍ଗଣଂ ସମ୍ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ଉକ୍କୁଟିକଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ୱଦନ୍ତେନ ୱିଯ ସମାଦାତବ୍ବାନି, ଅପିଚ ସଯମ୍ପି ସମାଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି ଏୱ। ଏତ୍ଥ ଚ ଚେତିଯପବ୍ବତେ ଦ୍ୱେ ଭାତିକତ୍ଥେରାନଂ ଜେଟ୍ଠକଭାତୁ ଧୁତଙ୍ଗପ୍ପିଚ୍ଛତାଯ ୱତ୍ଥୁ କଥେତବ୍ବଂ। ଅଯଂ ତାୱ ସାଧାରଣକଥା।

୧। ପଂସୁକୂଲିକଙ୍ଗକଥା

୨୪। ଇଦାନି ଏକେକସ୍ସ ସମାଦାନୱିଧାନପ୍ପଭେଦଭେଦାନିସଂସେ ୱଣ୍ଣଯିସ୍ସାମ। ପଂସୁକୂଲିକଙ୍ଗଂ ତାୱ "ଗହପତିଦାନଚୀୱରଂ ପଟିକ୍ଖିପାମି, ପଂସୁକୂଲିକଙ୍ଗଂ ସମାଦିଯାମୀ"ତି ଇମେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ୱଚନେସୁ ଅଞ୍ଞତରେନ ସମାଦିନ୍ନଂ ହୋତି। ଇଦଂ ତାୱେତ୍ଥ ସମାଦାନଂ।

ଏୱଂ ସମାଦିନ୍ନଧୁତଙ୍ଗେନ ପନ ତେନ ସୋସାନିକଂ, ପାପଣିକଂ, ରଥିଯଚୋଳଂ, ସଙ୍କାରଚୋଳଂ, ସୋତ୍ଥିଯଂ, ନ୍ହାନଚୋଳଂ, ତିତ୍ଥଚୋଳଂ, ଗତପଚ୍ଚାଗତଂ, ଅଗ୍ଗିଡଡ୍ଢଂ, ଗୋଖାଯିତଂ, ଉପଚିକାଖାଯିତଂ, ଉନ୍ଦୂରଖାଯିତଂ, ଅନ୍ତଚ୍ଛିନ୍ନଂ, ଦସାଚ୍ଛିନ୍ନଂ, ଧଜାହଟଂ, ଥୂପଚୀୱରଂ, ସମଣଚୀୱରଂ, ଆଭିସେକିକଂ, ଇଦ୍ଧିମଯଂ, ପନ୍ଥିକଂ, ୱାତାହଟଂ, ଦେୱଦତ୍ତିଯଂ, ସାମୁଦ୍ଦିଯନ୍ତିଏତେସୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ଚୀୱରଂ ଗହେତ୍ୱା ଫାଲେତ୍ୱା ଦୁବ୍ବଲଟ୍ଠାନଂ ପହାଯ ଥିରଟ୍ଠାନାନି ଧୋୱିତ୍ୱା ଚୀୱରଂ କତ୍ୱା ପୋରାଣଂ ଗହପତିଚୀୱରଂ ଅପନେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ।

ତତ୍ଥ ସୋସାନିକନ୍ତି ସୁସାନେ ପତିତକଂ। ପାପଣିକନ୍ତି ଆପଣଦ୍ୱାରେ ପତିତକଂ। ରଥିଯଚୋଳନ୍ତି ପୁଞ୍ଞତ୍ଥିକେହି ୱାତପାନନ୍ତରେନ ରଥିକାଯ ଛଡ୍ଡିତଚୋଳକଂ। ସଙ୍କାରଚୋଳନ୍ତି ସଙ୍କାରଟ୍ଠାନେ ଛଡ୍ଡିତଚୋଳକଂ। ସୋତ୍ଥିଯନ୍ତି ଗବ୍ଭମଲଂ ପୁଞ୍ଛିତ୍ୱା ଛଡ୍ଡିତୱତ୍ଥଂ। ତିସ୍ସାମଚ୍ଚମାତା କିର ସତଗ୍ଘନକେନ ୱତ୍ଥେନ ଗବ୍ଭମଲଂ ପୁଞ୍ଛାପେତ୍ୱା ପଂସୁକୂଲିକା ଗଣ୍ହିସ୍ସନ୍ତୀତି ତାଲୱେଳିମଗ୍ଗେ ଛଡ୍ଡାପେସି। ଭିକ୍ଖୂ ଜିଣ୍ଣକଟ୍ଠାନତ୍ଥମେୱ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ନ୍ହାନଚୋଳନ୍ତି ଯଂ ଭୂତୱେଜ୍ଜେହି ସସୀସଂ ନ୍ହାପିତା କାଳକଣ୍ଣିଚୋଳନ୍ତି ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି।

ତିତ୍ଥଚୋଳନ୍ତି ନ୍ହାନତିତ୍ଥେ ଛଡ୍ଡିତପିଲୋତିକା। ଗତପଚ୍ଚାଗତନ୍ତି ଯଂ ମନୁସ୍ସା ସୁସାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଚ୍ଚାଗତା ନ୍ହତ୍ୱା ଛଡ୍ଡେନ୍ତି। ଅଗ୍ଗିଡଡ୍ଢନ୍ତି ଅଗ୍ଗିନା ଡଡ୍ଢପ୍ପଦେସଂ। ତଞ୍ହି ମନୁସ୍ସା ଛଡ୍ଡେନ୍ତି। ଗୋଖାଯିତାଦୀନି ପାକଟାନେୱ। ତାଦିସାନିପି ହି ମନୁସ୍ସା ଛଡ୍ଡେନ୍ତି। ଧଜାହଟନ୍ତି ନାୱଂ ଆରୋହନ୍ତା ଧଜଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଆରୂହନ୍ତି। ତଂ ତେସଂ ଦସ୍ସନାତିକ୍କମେ ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଯମ୍ପି ଯୁଦ୍ଧଭୂମିଯଂ ଧଜଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଠପିତଂ, ତଂ ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ସେନାନଂ ଗତକାଲେ ଗହେତୁଂ

ୱଚ୍ଛତି।

ଥୂପଚୀୱରନ୍ତି ୱମ୍ମିକଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ବଲିକମ୍ମଂ କତଂ। ସମଣଚୀୱରନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁସନ୍ତକଂ। ଆଭିସେକିକନ୍ତି ରଞ୍ଞୋ ଅଭିସେକଟ୍ଠାନେ ଛଡ୍ଡିତଚୀୱରଂ। ଇଦ୍ଧିମୟନ୍ତି ଏହିଭିକ୍ଖୁଚୀୱରଂ। ପନ୍ଥିକନ୍ତି ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ପତିତକଂ। ଯଂ ପନ ସାମିକାନଂ ସତିସମ୍ମୋସେନ ପତିତଂ, ତଂ ଥୋକଂ ରକ୍ଖିତ୍ୱା ଗହେତବ୍ବଂ। ୱାତାହଟନ୍ତି ୱାତେନ ପହରିତ୍ୱା ଦୂରେ ପାତିତଂ, ତଂ ପନ ସାମିକେ ଅପସ୍ସନ୍ତେନ ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଦେୱଦତ୍ତିୟନ୍ତି ଅନୁରୁଦ୍ଧତ୍ଥେରସ୍ସ ୱିୟ ଦେୱତାହି ଦିନ୍ନକଂ। ସାମୁଦ୍ଦିୟନ୍ତି ସମୁଦ୍ଦୱୀଚୀହି ଥଲେ ଉସ୍ସାରିତଂ।

ଯଂ ପନ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦେମାତି ଦିନ୍ନଂ, ଚୋଳକଭିକ୍ଖାୟ ୱା ଚରମାନେହି ଲଦ୍ଧଂ, ନ ତଂ ପଂସୁକୂଲଂ। ଭିକ୍ଖୁଦତ୍ତିୟେପି ଯଂ ୱସ୍ସଗ୍ଗେନ ଗାହେତ୍ୱା ୱା ଦୀୟତି, ସେନାସନଚୀୱରଂ ୱା ହୋତି, ନ ତଂ ପଂସୁକୂଲଂ। ନୋ ଗାହାପେତ୍ୱା ଦିନ୍ନମେୱ ପଂସୁକୂଲଂ। ତତ୍ରପି ଯଂ ଦାୟକେହି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ପାଦମୂଲେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ, ତେନ ପନ ଭିକ୍ଖୁନା ପଂସୁକୂଲିକସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଠପେତ୍ୱା ଦିନ୍ନଂ, ତଂ ଏକତୋସୁଦ୍ଧିକଂ ନାମ। ଯଂ ଭିକ୍ଖୁନୋ ହତ୍ଥେ ଠପେତ୍ୱା ଦିନ୍ନଂ, ତେନ ପନ ପାଦମୂଲେ ଠପିତଂ, ତମ୍ପି ଏକତୋସୁଦ୍ଧିକଂ। ଯଂ ଭିକ୍ଖୁନୋପି ପାଦମୂଲେ ଠପିତଂ, ତେନାପି ତଥେୱ ଦିନ୍ନଂ, ତଂ ଉଭତୋସୁଦ୍ଧିକଂ। ଯଂ ହତ୍ଥେ ଠପେତ୍ୱା ଲଦ୍ଧଂ, ହତ୍ଥେୟେୱ ଠପିତଂ, ତଂ ଅନୁକ୍କଟ୍ଠଚୀୱରଂ ନାମ। ଇତି ଇମଂ ପଂସୁକୂଲଭେଦଂ ଞତ୍ୱା ପଂସୁକୂଲିକେନ ଚୀୱରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ଇଦମେତ୍ଥ ୱିଧାନଂ।

ଅୟଂ ପନ ପଭେଦୋ, ତୟୋ ପଂସୁକୂଲିକା ଉକ୍କଟ୍ଠୋ ମଜ୍ଝିମୋ ମୁଦୂତି। ତତ୍ଥ ସୋସାନିକଂୟେୱ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଉକ୍କଟ୍ଠୋ ହୋତି। ପବ୍ବଜିତା ଗଣ୍ହିସ୍ସନ୍ତୀତି ଠପିତକଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ମଜ୍ଝିମୋ। ପାଦମୂଲେ ଠପେତ୍ୱା ଦିନ୍ନକଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ମୁଦୂତି।

ତେସୁ ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ଅତ୍ତନୋ ରୁଚିୟା ଗିହିଦିନ୍ନକଂ ସାଦିତକ୍ଖଣେ ଧୁତଙ୍ଗଂ ଭିଜ୍ଜତି। ଅୟମେତ୍ଥ ଭେଦୋ।

ଅୟଂ ପନାନିସଂସୋ, ''ପଂସୁକୂଲଚୀୱରଂ ନିସ୍ସାୟ ପବ୍ବଜ୍ଜା''ତି (ମହାୱ। ୧୨୮) ୱଚନତୋ ନିସ୍ସୟାନୁରୂପପଟିପତ୍ତିସବ୍ଭାୱୋ, ପଠମେ ଅରିୟୱଂସେ ପତିଟ୍ଠାନଂ, ଆରକ୍ଖଦୁକ୍ଖାଭାୱୋ, ଅପରାୟତ୍ତୱୁତ୍ତିତା, ଚୋରଭୟେନ ଅଭୟତା, ପରିଭୋଗତଣ୍ହାୟ ଅଭାୱୋ, ସମଣସାରୁପ୍ପପରିକ୍ଖାରତା, ''ଅପ୍ପାନି ଚେୱ ସୁଲଭାନି ଚ ତାନି ଚ ଅନୱଜ୍ଜାନୀ''ତି (ଅ। ନି। ୪।୨୭; ଇତିୱୁ। ୧୦୧) ଭଗୱତା ସଂୱଣ୍ଣିତପଚ୍ଚୟତା, ପାସାଦିକତା, ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାଦୀନଂ ଫଲନିପ୍ଫତ୍ତି, ସମ୍ମାପଟିପତ୍ତିୟା ଅନୁବ୍ରୂହନଂ, ପଚ୍ଛିମାୟ ଜନତାୟ ଦିଟ୍ଠାନୁଗତିଆପାଦନନ୍ତି।

ମାରସେନୱିଘାତାୟ , ପଂସୁକୂଲଧରୋ ଯତି;

ସନ୍ନଦ୍ଧକୱଚୋ ଯୁଦ୍ଧେ, ଖତ୍ତିୟୋ ୱିୟ ସୋଭତି।

ପହାୟ କାସିକାଦୀନି, ୱରୱତ୍ଥାନି ଧାରିତଂ;

ଯଂ ଲୋକଗରୁନା କୋ ତଂ, ପଂସୁକୂଲଂ ନ ଧାରୟେ।

ତସ୍ମା ହି ଅତ୍ତନୋ ଭିକ୍ଖୁ, ପଟିଞ୍ଞଂ ସମନୁସ୍ସରଂ;

ୟୋଗାଚାରାନୁକୂଲମ୍ହି, ପଂସୁକୂଲେ ରତୋ ସିୟାତି।

ଅୟଂ ତାୱ ପଂସୁକୂଲିକଙ୍ଗେ ସମାଦାନୱିଧାନପ୍ପଭେଦଭେଦାନିସଂସୱଣ୍ଣନା।

୨। ତେଚୀୱରିକଙ୍ଗକଥା

୨୫। ତଦନନ୍ତରଂ ପନ ତେଚୀୱରିକଙ୍ଗଂ ''ଚତୁତ୍ଥକଚୀୱରଂ ପଟିକ୍ଖିପାମି, ତେଚୀୱରିକଙ୍ଗଂ ସମାଦିୟାମୀ''ତି ଇମେସଂ ଅଞ୍ଞତରୱଚନେନ ସମାଦିନ୍ନଂ ହୋତି।

ତେନ ପନ ତେଚୀୱରିକେନ ଚୀୱରଦୁସ୍ସଂ ଲଭିତ୍ୱା ୟାୱ ଅଫାସୁକଭାୱେନ କାତୁଂ ୱା ନ ସକ୍କୋତି, ୱିଚାରକଂ ୱା ନ ଲଭତି, ସୂଚିଆଦୀସୁ ୱାସ୍ସ କିଞ୍ଚି ନ ସମ୍ପଜ୍ଜତି, ତାୱ ନିକ୍ଖିପିତବ୍ବଂ। ନିକ୍ଖିତ୍ତପଚ୍ଚୟା ଦୋସୋ ନତ୍ଥି। ରଜିତକାଲତୋ ପନ ପଟ୍ଠାୟ ନିକ୍ଖିପିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ଧୁତଙ୍ଗଚୋରୋ ନାମ ହୋତି।

ଇଦମସ୍ସ ୱିଧାନଂ।

ପଭେଦତୋ ପନ ଅଯମ୍ପି ତିୱିଧୋ ହୋତି। ତତ୍ଥ ଉକ୍କଟ୍ଠେନ ରଜନକାଲେ ପଠମଂ ଅନ୍ତରୱାସକଂ ୱା ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ ୱା ରଜିତ୍ୱା ତଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଇତରଂ ରଜିତବ୍ବଂ। ତଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ସଙ୍ଘାଟି ରଜିତବ୍ବା। ସଙ୍ଘାଟିଂ ପନ ନିୱାସେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଇଦମସ୍ସ ଗାମନ୍ତସେନାସନେ ୱତ୍ତଂ। ଆରଞ୍ଞକେ ପନ ଦ୍ୱେ ଏକତୋ ଧୋୱିତ୍ୱା ରଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଯଥା ପନ କଞ୍ଚି ଦିସ୍ୱା ସକ୍କୋତି କାସାୱଂ ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱା ଉପରିକାତୁଂ, ଏୱଂ ଆସନ୍ନେ ଠାନେ ନିସୀଦିତବ୍ବଂ। ମଜ୍ଝିମସ୍ସ ରଜନସାଲାଯଂ ରଜନକାସାୱଂ ନାମ ହୋତି, ତଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ୱା ପାରୁପିତ୍ୱା ୱା ରଜନକମ୍ମଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ମୁଦୁକସ୍ସ ସଭାଗଭିକ୍ଖୂନଂ ଚୀୱରାନି ନିୱାସେତ୍ୱା ୱା ପାରୁପିତ୍ୱା ୱା ରଜନକମ୍ମଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ତତ୍ରଟ୍ଠକପଚ୍ଚତ୍ଥରଣମ୍ପି ତସ୍ସ ୱଟ୍ଟତି। ପରିହରିତୁଂ ପନ ନ ୱଟ୍ଟତି। ସଭାଗଭିକ୍ଖୂନଂ ଚୀୱରମ୍ପି ଅନ୍ତରନ୍ତରା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଧୁତଙ୍ଗତେଚୀୱରିକସ୍ସ ପନ ଚତୁତ୍ଥଂ ୱଟ୍ଟମାନଂ ଅଂସକାସାୱମେୱ ୱଟ୍ଟତି। ତଞ୍ଚ ଖୋ ୱିତ୍ଥାରତୋ ୱିଦତ୍ଥି, ଦୀଘତୋ ତିହତ୍ଥମେୱ ୱଟ୍ଟତି।

ଇମେସଂ ପନ ତିଣ୍ଣମ୍ପି ଚତୁତ୍ଥକଚୀୱରଂ ସାଦିତକ୍ଖଣେଯେୱ ଧୁତଙ୍ଗଂ ଭିଜ୍ଜତି। ଅଯମେତ୍ଥ ଭେଦୋ।

ଅଯଂପନାନିସଂସୋ, ତେଚୀୱରିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି କାଯପରିହାରିକେନ ଚୀୱରେନ। ତେନସ୍ସ ପକ୍ଖିନୋ ୱିଯ ସମାଦାଯେୱ ଗମନଂ, ଅପ୍ପସମାରମ୍ଭତା, ୱତ୍ଥସନ୍ନିଧିପରିୱଜ୍ଜନଂ, ସଲ୍ଲହୁକୱୁତ୍ତିତା, ଅତିରେକଚୀୱରଲୋଲୁପ୍ପପ୍ପହାନଂ, କପ୍ପିଯେ ମତ୍ତକାରିତାଯ ସଲ୍ଲେଖୱୁତ୍ତିତା, ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାଦୀନଂ ଫଲନିପ୍ଫତ୍ତୀତି ଏୱମାଦଯୋ ଗୁଣା ସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି।

ଅତିରେକୱତ୍ଥତଣ୍ହଂ, ପହାଯ ସନ୍ନିଧିୱିୱଜ୍ଜିତୋ ଧୀରୋ;

ସନ୍ତୋସସୁଖରସଞ୍ଞୂ, ତିଚୀୱରଧରୋ ଭୱତି ଯୋଗୀ।

ତସ୍ମା ସପତ୍ତଚରଣୋ, ପକ୍ଖୀୱ ସଚୀୱରୋୱ ଯୋଗିୱରୋ;

ସୁଖମନୁୱିଚରିତୁକାମୋ, ଚୀୱରନିଯମେ ରତିଂ କଯିରାତି।

ଅଯଂ ତେଚୀୱରିକଙ୍ଗେ ସମାଦାନୱିଧାନପ୍ପଭେଦଭେଦାନିସଂସୱଣ୍ଣନା।

୩। ପିଣ୍ଡପାତିକଙ୍ଗକଥା

୨୬।ପିଣ୍ଡପାତିକଙ୍ଗମ୍ପି ''ଅତିରେକଲାଭଂ ପଟିକ୍ଖିପାମି, ପିଣ୍ଡପାତିକଙ୍ଗଂ ସମାଦିଯାମୀ''ତି ଇମେସଂ ଅଞ୍ଞତରୱଚନେନ ସମାଦିନ୍ନଂ ହୋତି।

ତେନ ପନ ପିଣ୍ଡପାତିକେନ ''ସଙ୍ଘଭତ୍ତଂ, ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତଂ, ନିମନ୍ତନଭତ୍ତଂ, ସଲାକଭତ୍ତଂ, ପକ୍ଖିକଂ, ଉପୋସଥିକଂ, ପାଟିପଦିକଂ, ଆଗନ୍ତୁକଭତ୍ତଂ, ଗମିକଭତ୍ତଂ, ଗିଲାନଭତ୍ତଂ, ଗିଲାନୁପଟ୍ଠାକଭତ୍ତଂ, ୱିହାରଭତ୍ତଂ, ଧୁରଭତ୍ତଂ, ୱାରକଭତ୍ତ''ନ୍ତି ଏତାନି ଚୁଦ୍ଦସ ଭତ୍ତାନି ନ ସାଦିତବ୍ବାନି। ସଚେ ପନ ''ସଙ୍ଘଭତ୍ତଂ ଗଣ୍ହଥା''ତିଆଦିନା ନଯେନ ଅୱତ୍ୱା ''ଅମ୍ହାକଂ ଗେହେ ସଙ୍ଘୋ ଭିକ୍ଖଂ ଗଣ୍ହାତୁ, ତୁମ୍ହେପି ଭିକ୍ଖଂ ଗଣ୍ହଥା''ତି ୱତ୍ୱା ଦିନ୍ନାନି ହୋନ୍ତି, ତାନି ସାଦିତୁଂ ୱଟ୍ଟନ୍ତି। ସଙ୍ଘତୋ ନିରାମିସସଲାକାପି ୱିହାରେ ପକ୍କଭତ୍ତମ୍ପି ୱଟ୍ଟତିଯେୱାତି ଇଦମସ୍ସ ୱିଧାନଂ।

ପଭେଦତୋ ପନ ଅଯମ୍ପି ତିୱିଧୋ ହୋତି। ତତ୍ଥ ଉକ୍କଟ୍ଠୋ ପୁରତୋପି ପଚ୍ଛତୋପି ଆହଟଭିକ୍ଖଂ ଗଣ୍ହତି, ପତ୍ତଦ୍ୱାରେ ଠତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ଗଣ୍ହନ୍ତାନମ୍ପି ଦେତି, ପଟିକ୍କମନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଦିନ୍ନଭିକ୍ଖମ୍ପି ଗଣ୍ହତି, ତଂ ଦିୱସଂ ପନ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖଂ ନ ଗଣ୍ହତି। ମଜ୍ଝିମୋ ତଂ ଦିୱସଂ ନିସୀଦିତ୍ୱାପି ଗଣ୍ହତି, ସ୍ୱାତନାଯ ପନ ନାଧିୱାସେତି। ମୁଦୁକୋସ୍ୱାତନାଯପି ପୁନଦିୱସାଯପି ଭିକ୍ଖଂ ଅଧିୱାସେତି। ତେ ଉଭୋପି ସେରିୱିହାରସୁଖଂ ନ ଲଭନ୍ତି, ଉକ୍କଟ୍ଠୋୱ ଲଭତି। ଏକସ୍ମିଂ କିର ଗାମେ ଅରିଯୱଂସୋ ହୋତି, ଉକ୍କଟ୍ଠୋ ଇତରେ ଆହ – ''ଆଯାମାୱୁସୋ, ଧମ୍ମସୱନାଯା''ତି। ତେସୁ ଏକୋ ଏକେନମ୍ହି, ଭନ୍ତେ, ମନୁସ୍ସେନ ନିସୀଦାପିତୋତି ଆହ। ଅପରୋ ମଯା, ଭନ୍ତେ, ସ୍ୱାତନାଯ ଏକସ୍ସ ଭିକ୍ଖା ଅଧିୱାସିତାତି। ଏୱଂ ତେ ଉଭୋ ପରିହୀନା। ଇତରୋ ପାତୋୱ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ଧମ୍ମରସଂ ପଟିସଂୱେଦେସି।

ଇମେସଂ ପନ ତିଣ୍ଣମ୍ପି ସଙ୍ଘଭତ୍ତାଦିଅତିରେକଲାଭଂ ସାଦିତକ୍ଖଣେୱ ଧୁତଙ୍ଗଂ ଭିଜ୍ଜତି। ଅଯମେତ୍ଥ ଭେଦୋ।

ଅଯଂ ପନାନିସଂସୋ, ‘‘ପିଣ୍ଡିଯାଲୋପଭୋଜନଂ ନିସ୍ସାଯ ପବଜ୍ଜା’’ତି (ଅ॰ ନି॰ ୪।୨୭; ଇତିଵୁ॰ ୧୦୧) ଵଚନତୋ ନିସ୍ସଯାନୁରୂପପଟିପତ୍ତିସବ୍ଭାଵୋ, ଦୁତିଯେ ଅରିଯଵଂସେ ପତିଟ୍ଠାନଂ, ଅପରାଯତ୍ତଵୁତ୍ତିତା, ‘‘ଅପ୍ପାନି ଚେଵ ସୁଲଭାନି ଚ ତାନି ଚ ଅନଵଜ୍ଜାନୀ’’ତି ଭଗଵତା ସଂଵଣ୍ଣିତପଚ୍ଚଯତା, କୋସଜ୍ଜନିମ୍ମଦ୍ଦନତା, ପରିସୁଦ୍ଧାଜୀଵତା, ସେଖିଯପଟିପତ୍ତିପୂରଣଂ, ଅପରପୋସିତା, ପରାନୁଗ୍ଗହକିରିଯା, ମାନପ୍ପହାନଂ, ରସତଣ୍ହାନିଵାରଣଂ, ଗଣଭୋଜନପରମ୍ପରଭୋଜନଚାରିତ୍ତସିକ୍ଖାପଦେହି ଅନାପତ୍ତିତା, ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାଦୀନଂ ଅନୁଲୋମଵୁତ୍ତିତା, ସମ୍ମାପଟିପତ୍ତିବ୍ରୂହନଂ, ପଚ୍ଛିମଜନତାନୁକମ୍ପନନ୍ତି।

ପିଣ୍ଡିଯାଲୋପସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ, ଅପରାଯତ୍ତଜୀଵିକୋ;

ପହୀନାହାରଲୋଲୁପ୍ପୋ, ହୋତି ଚାତୁଦ୍ଦିସୋ ଯତି।

ଵିନୋଦଯତି କୋସଜ୍ଜଂ, ଆଜୀଵସ୍ସ ଵିସୁଜ୍ଝତି;

ତସ୍ମା ହି ନାତିମଞ୍ଞେଯ୍ଯ, ଭିକ୍ଖାଚରିଯାଯ ସୁମେଧସୋ।

ଏଵରୂପସ୍ସ ହି –

‘‘ପିଣ୍ଡପାତିକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ,

ଅତ୍ତଭରସ୍ସ ଅନଞ୍ଞପୋସିନୋ;

ଦେଵାପି ପିହଯନ୍ତି ତାଦିନୋ,

ନୋ ଚେ ଲାଭସିଲୋକନିସ୍ସିତୋ’’ତି।

ଅଯଂ ପିଣ୍ଡପାତିକଙ୍ଗେ ସମାଦାନଵିଧାନପ୍ପଭେଦଭେଦାନିସଂସଵଣ୍ଣନା।

୪। ସପଦାନଚାରିକଙ୍ଗକଥା

୨୭।ସପଦାନଚାରିକଙ୍ଗମ୍ପି ‘‘ଲୋଲୁପ୍ପଚାରଂ ପଟିକ୍ଖିପାମି, ସପଦାନଚାରିକଙ୍ଗଂ ସମାଦିଯାମୀ’’ତି ଇମେସଂ ଅଞ୍ଞତରଵଚନେନ ସମାଦିନ୍ନଂ ହୋତି।

ତେନ ପନ ସପଦାନଚାରିକେନ ଗାମଦ୍ଵାରେ ଠତ୍ଵା ପରିସ୍ସଯାଭାଵୋ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତବ୍ବୋ। ଯସ୍ସା ରଚ୍ଛାଯ ଵା ଗାମେ ଵା ପରିସ୍ସଯୋ ହୋତି, ତଂ ପହାଯ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଚରିତୁଂ ଵଟ୍ଟତି। ଯସ୍ମିଂ ଘରଦ୍ଵାରେ ଵା ରଚ୍ଛାଯ ଵା ଗାମେ ଵା କିଞ୍ଚି ନ ଲଭତି, ଅଗାମସଞ୍ଞଂ କତ୍ଵା ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ଯତ୍ଥ କିଞ୍ଚି ଲଭତି, ତଂ ପହାଯ ଗନ୍ତୁଂ ନ ଵଟ୍ଟତି। ଇମିନା ଚ ଭିକ୍ଖୁନା କାଲତରଂ ପଵିସିତବ୍ବଂ, ଏଵଞ୍ହି ଅଫାସୁକଟ୍ଠାନଂ ପହାଯ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗନ୍ତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସତି। ସଚେ ପନସ୍ସ ଵିହାରେ ଦାନଂ ଦେନ୍ତା ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଵା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତା ମନୁସ୍ସା ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ଵା ପିଣ୍ଡପାତଂ ଦେନ୍ତି ଵଟ୍ଟତି। ଇମିନା ଚ ମଗ୍ଗଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେନାପି ଭିକ୍ଖାଚାରଵେଲାଯଂ ସମ୍ପତ୍ତଗାମଂ ଅନତିକ୍କମିତ୍ଵା ଚରିତବ୍ବମେଵ। ତତ୍ଥ ଅଲଭିତ୍ଵା ଵା ଥୋକଂ ଲଭିତ୍ଵା ଵା ଗାମପଟିପାଟିଯା ଚରିତବ୍ବନ୍ତି ଇଦମସ୍ସ ଵିଧାନଂ।

ପଭେଦତୋ ପନ ଅଯମ୍ପି ତିଵିଧୋ ହୋତି। ତତ୍ଥ ଉକ୍କଟ୍ଠୋ ପୁରତୋ ଆହଟଭିକ୍ଖମ୍ପି ପଚ୍ଛତୋ ଆହଟଭିକ୍ଖମ୍ପି ପଟିକ୍କମନଂ ଆହରିତ୍ଵା ଦିଯ୍ଯମାନମ୍ପି ନ ଗଣ୍ହାତି, ପତ୍ତଦ୍ଵାରେ ପନ ପତ୍ତଂ ଵିସ୍ସଜ୍ଜେତି । ଇମସ୍ମିଞ୍ହି ଧୁତଙ୍ଗେ ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରେନ ସଦିସୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ତସ୍ସପି ପତ୍ତଵିସ୍ସଟ୍ଠଟ୍ଠାନମେଵ ପଞ୍ଞାଯତି। ମଜ୍ଝିମୋ ପୁରତୋ ଵା ପଚ୍ଛତୋ ଵା ଆହଟମ୍ପି ପଟିକ୍କମନଂ ଆହଟମ୍ପି ଗଣ୍ହାତି, ପତ୍ତଦ୍ଵାରେପି ପତ୍ତଂ ଵିସ୍ସଜ୍ଜେତି, ନ ପନ ଭିକ୍ଖଂ ଆଗମଯମାନୋ ନିସୀଦତି। ଏଵଂ ସୋ ଉକ୍କଟ୍ଠପିଣ୍ଡପାତିକସ୍ସ ଅନୁଲୋମେତି। ମୁଦୁକୋ ତଂ ଦିଵସଂ ନିସୀଦିତ୍ଵା ଆଗମେତି।

ଇମେସଂ ପନ ତିଣ୍ଣମ୍ପି ଲୋଲୁପ୍ପଚାରେ ଉପ୍ପନ୍ନମତ୍ତେ ଧୁତଙ୍ଗଂ ଭିଜ୍ଜତି। ଅଯମେତ୍ଥ ଭେଦୋ।

ଅଯଂ ପନାନିସଂସୋ, କୁଲେସୁ ନିଚ୍ଚନଵକତା, ଚନ୍ଦୂପମତା, କୁଲମଚ୍ଛେରପ୍ପହାନଂ, ସମାନୁକମ୍ପିତା, କୁଲୂପକାଦୀନଵାଭାଵୋ, ଅଵ୍ହାନାନଭିନନ୍ଦନା, ଅଭିହାରେନ ଅନତ୍ଥିକତା, ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାଦୀନଂ ଅନୁଲୋମଵୁତ୍ତିତାତି।

ଚନ୍ଦୂପମୋ ନିଚ୍ଚନୱୋ କୁଲେସୁ,

ଅମଚ୍ଛରୀ ସବ୍ବସମାନୁକମ୍ପୋ;

କୁଲୂପକାଦୀନୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ,

ହୋତୀଧ ଭିକ୍ଖୁ ସପଦାନଚାରୀ।

ଲୋଲୁପ୍ପଚାରଞ୍ଚ ପହାଯ ତସ୍ମା,

ଓକ୍ଖିତ୍ତଚକ୍ଖୁ ଯୁଗମତ୍ତଦସ୍ସୀ;

ଆକଙ୍ଖମାନୋ ଭୁୱି ସେରିଚାରଂ,

ଚରେଯ୍ୟ ଧୀରୋ ସପଦାନଚାରନ୍ତି।

ଅଯଂ ସପଦାନଚାରିକଙ୍ଗେ ସମାଦାନୱିଧାନପ୍ପଭେଦଭେଦାନିସଂସୱଣ୍ଣନା।

୫। ଏକାସନିକଙ୍ଗକଥା

୨୮।ଏକାସନିକଙ୍ଗମ୍ପି ''ନାନାସନଭୋଜନଂ ପଟିକ୍ଖିପାମି, ଏକାସନିକଙ୍ଗଂ ସମାଦିଯାମୀ''ତି ଇମେସଂ ଅଞ୍ଞତରୱଚନେନ ସମାଦିନ୍ନଂ ହୋତି।

ତେନ ପନ ଏକାସନିକେନ ଆସନସାଲାଯଂ ନିସୀଦନ୍ତେନ ଥେରାସନେ ଅନିସୀଦିତ୍ୱା ''ଇଦଂ ମଯ୍ହଂ ପାପୁଣିସ୍ସତୀ''ତି ପତିରୂପଂ ଆସନଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ନିସୀଦିତବ୍ବଂ। ସଚସ୍ସ ୱିପ୍ପକତେ ଭୋଜନେ ଆଚରିଯୋ ୱା ଉପଜ୍ଝାଯୋ ୱା ଆଗଚ୍ଛତି, ଉଟ୍ଠାଯ ୱତ୍ତଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ତିପିଟକଚୂଳାଭଯତ୍ଥେରୋ ପନାହ ''ଆସନଂ ୱା ରକ୍ଖେଯ୍ୟ ଭୋଜନଂ ୱା, ଅଯଞ୍ଚ ୱିପ୍ପକତଭୋଜନୋ, ତସ୍ମା ୱତ୍ତଂ କରୋତୁ, ଭୋଜନଂ ପନ ମା ଭୁଞ୍ଜତୂ''ତି। ଇଦମସ୍ସ ୱିଧାନଂ।

ପଭେଦତୋ ପନ ଅଯମ୍ପି ତିୱିଧୋ ହୋତି। ତତ୍ଥ ଉକ୍କଟ୍ଠୋ ଅପ୍ପଂ ୱା ହୋତୁ ବହୁ ୱା, ଯମ୍ହି ଭୋଜନେ ହତ୍ଥଂ ଓତାରେତି, ତତୋ ଅଞ୍ଞଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ ନ ଲଭତି। ସଚେପି ମନୁସ୍ସା ''ଥେରେନ ନ କିଞ୍ଚି ଭୁତ୍ତ''ନ୍ତି ସପ୍ପିଆଦୀନି ଆହରନ୍ତି, ଭେସଜ୍ଜତ୍ଥମେୱ ୱଟ୍ଟନ୍ତି, ନ ଆହାରତ୍ଥଂ। ମଜ୍ଝିମୋ ଯାୱ ପତ୍ତେ ଭତ୍ତଂ ନ ଖୀଯତି, ତାୱ ଅଞ୍ଞଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ ଲଭତି। ଅଯଞ୍ହି ଭୋଜନପରିଯନ୍ତିକୋ ନାମ ହୋତି। ମୁଦୁକୋ ଯାୱ ଆସନା ନ ୱୁଟ୍ଠାତି ତାୱ ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ଲଭତି। ସୋ ହି ଉଦକପରିଯନ୍ତିକୋ ୱା ହୋତି ଯାୱ ପତ୍ତଧୋୱନଂ ନ ଗଣ୍ହାତି ତାୱ ଭୁଞ୍ଜନତୋ, ଆସନପରିଯନ୍ତିକୋ ୱା ଯାୱ ନ ୱୁଟ୍ଠାତି ତାୱ ଭୁଞ୍ଜନତୋ।

ଇମେସଂ ପନ ତିଣ୍ଣମ୍ପି ନାନାସନଭୋଜନଂ ଭୁତ୍ତକ୍ଖଣେ ଧୁତଙ୍ଗଂ ଭିଜ୍ଜତି। ଅଯମେତ୍ଥ ଭେଦୋ।

ଅଯଂ ପନାନିସଂସୋ, ଅପ୍ପାବାଧତା, ଅପ୍ପାତଙ୍କତା, ଲହୁଟ୍ଠାନଂ, ବଲଂ, ଫାସୁୱିହାରୋ, ଅନତିରିତ୍ତପଚ୍ଚଯା ଅନାପତ୍ତି, ରସତଣ୍ହାୱିନୋଦନଂ ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାଦୀନଂ ଅନୁଲୋମୱୁତ୍ତିତାତି।

ଏକାସନଭୋଜନେ ରତଂ,

ନ ଯତିଂ ଭୋଜନପଚ୍ଚଯା ରୁଜା;

ୱିସହନ୍ତି ରସେ ଅଲୋଲୁପୋ,

ପରିହାପେତି ନ କମ୍ମମତ୍ତନୋ।

ଇତି ଫାସୁୱିହାରକାରଣେ,

ସୁଚିସଲ୍ଲେଖରତୂପସେୱିତେ;

ଜନୟେଥ ୱିସୁଦ୍ଧମାନସୋ,

ରତିମେକାସନଭୋଜନେ ଯତୀତି।

ଅୟଂ ଏକାସନିକଙ୍ଗେ ସମାଦାନୱିଧାନପ୍ପଭେଦଭେଦାନିସଂସୱଣ୍ଣନା।

୬। ପତ୍ତପିଣ୍ଡିକଙ୍ଗକଥା

୨୯।ପତ୍ତପିଣ୍ଡିକଙ୍ଗମ୍ପି ''ଦୁତିଯକଭାଜନଂ ପଟିକ୍ଖିପାମି, ପତ୍ତପିଣ୍ଡିକଙ୍ଗଂ ସମାଦିଯାମୀ''ତି ଇମେସଂ ଅଞ୍ଞତରୱଚନେନ ସମାଦିନ୍ନଂ ହୋତି।

ତେନ ପନ ପତ୍ତପିଣ୍ଡିକେନ ଯାଗୁପାନକାଲେ ଭାଜନେ ଠପେତ୍ୱା ବ୍ୟଞ୍ଜନେ ଲଦ୍ଧେ ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ୱା ପଠମଂ ଖାଦିତବ୍ବଂ, ଯାଗୁ ୱା ପାତବ୍ବା। ସଚେ ପନ ଯାଗୁଯଂ ପକ୍ଖିପତି, ପୂତିମଚ୍ଛକାଦିମ୍ହି ବ୍ୟଞ୍ଜନେ ପକ୍ଖିତ୍ତେ ଯାଗୁ ପଟିକୂଲା ହୋତି, ଅପ୍ପଟିକୂଲମେୱ ଚ କତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ତସ୍ମା ତଥାରୂପଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ସନ୍ଧାଯ ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଯଂ ପନ ମଧୁସକ୍କରାଦିକଂ ଅପ୍ପଟିକୂଲଂ ହୋତି, ତଂ ପକ୍ଖିପିତବ୍ବଂ। ଗଣ୍ହନ୍ତେନ ଚ ପମାଣଯୁତ୍ତମେୱ ଗଣ୍ହିତବ୍ବଂ। ଆମକସାକଂ ହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱା ଖାଦିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ତଥା ପନ ଅକତ୍ୱା ପତ୍ତେଯେୱ ପକ୍ଖିପିତବ୍ବଂ। ଦୁତିଯକଭାଜନସ୍ସ ପନ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତତ୍ତା ଅଞ୍ଞଂ ରୁକ୍ଖପଣ୍ଣମ୍ପି ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଇଦମସ୍ସ ୱିଧାନଂ।

ପଭେଦତୋ ପନ ଅଯମ୍ପି ତିୱିଧୋ ହୋତି। ତତ୍ଥ ଉକ୍କଟ୍ଠସ୍ସ ଅଞ୍ଞତ୍ର ଉଚ୍ଛୁଖାଦନକାଲା କଚୱରମ୍ପି ଛଡ୍ଡେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଓଦନପିଣ୍ଡମଚ୍ଛମଂସପୂୱେପି ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଖାଦିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ମଜ୍ଝିମସ୍ସ ଏକେନ ହତ୍ଥେନ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଖାଦିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ହତ୍ଥଯୋଗୀ ନାମେସ। ମୁଦୁକୋ ପନ ପତ୍ତଯୋଗୀ ନାମ ହୋତି, ତସ୍ସ ଯଂ ସକ୍କା ହୋତି ପତ୍ତେ ପକ୍ଖିପିତୁଂ, ତଂ ସବ୍ବଂ ହତ୍ଥେନ ୱା ଦନ୍ତେହି ୱା ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଖାଦିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ଇମେସଂ ପନ ତିଣ୍ଣମ୍ପି ଦୁତିଯକଭାଜନଂ ସାଦିତକ୍ଖଣେ ଧୁତଙ୍ଗଂ ଭିଜ୍ଜତି। ଅଯମେତ୍ଥ ଭେଦୋ।

ଅଯଂ ପନାନିସଂସୋ, ନାନାରସତଣ୍ହାୱିନୋଦନଂ। ଅତ୍ରିଚ୍ଛତାଯ ପହାନଂ, ଆହାରେ ପଯୋଜନମତ୍ତଦସ୍ସିତା, ଥାଲକାଦିପରିହରଣଖେଦାଭାୱୋ, ଅୱିକ୍ଖିତ୍ତଭୋଜିତା, ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାଦୀନଂ ଅନୁଲୋମୱୁତ୍ତିତାତି।

ନାନାଭାଜନୱିକ୍ଖେପଂ, ହିତ୍ୱା ଓକ୍ଖିତ୍ତଲୋଚନୋ;

ଖଣନ୍ତୋ ୱିଯ ମୂଲାନି, ରସତଣ୍ହାଯ ସୁବ୍ବତୋ।

ସରୂପଂ ୱିଯ ସନ୍ତୁଟ୍ଠିଂ, ଧାରଯନ୍ତୋ ସୁମାନସୋ;

ପରିଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟ ଆହାରଂ, କୋ ଅଞ୍ଞୋ ପତ୍ତପିଣ୍ଡିକୋତି।

ଅଯଂ ପତ୍ତପିଣ୍ଡିକଙ୍ଗେ ସମାଦାନୱିଧାନପ୍ପଭେଦଭେଦାନିସଂସୱଣ୍ଣନା।

୭। ଖଲୁପଚ୍ଛାଭତ୍ତିକଙ୍ଗକଥା

୩୦।ଖଲୁପଚ୍ଛାଭତ୍ତିକଙ୍ଗମ୍ପି ''ଅତିରିତ୍ତଭୋଜନଂ ପଟିକ୍ଖିପାମି, ଖଲୁପଚ୍ଛାଭତ୍ତିକଙ୍ଗଂ ସମାଦିଯାମୀ''ତି ଇମେସଂ ଅଞ୍ଞତରୱଚନେନ ସମାଦିନ୍ନଂ ହୋତି।

ତେନ ପନ ଖଲୁପଚ୍ଛାଭତ୍ତିକେନ ପୱାରେତ୍ୱା ପୁନ ଭୋଜନଂ କପ୍ପିଯଂ କାରେତ୍ୱା ନ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ। ଇଦମସ୍ସ ୱିଧାନଂ।

ପଭେଦତୋ ପନ ଅଯମ୍ପି ତିୱିଧୋ ହୋତି। ତତ୍ଥ ଉକ୍କଟ୍ଠୋ ଯସ୍ମା ପଠମପିଣ୍ଡେ ପୱାରଣା ନାମ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମିଂ ପନ ଅଜ୍ଝୋହରିଯମାନେ ଅଞ୍ଞଂ

ପଟିକ୍ଖିପତୋ ହୋତି, ତସ୍ମା ଏୱଂ ପୱାରିତୋ ପଠମପିଣ୍ଡଂ ଅଜ୍ଝୋହରିତ୍ୱା ଦୁତିଯପିଣ୍ଡଂ ନ ଭୁଞ୍ଜତି। ମଜ୍ଝିମୋ ଯସ୍ମିଂ ଭୋଜନେ ପୱାରିତୋ, ତଦେୱ ଭୁଞ୍ଜତି। ମୁଦୁକୋ ପନ ଯାୱ ଆସନା ନ ୱୁଟ୍ଠାତି ତାୱ ଭୁଞ୍ଜତି।

ଇମେସଂ ପନ ତିଣ୍ଣମ୍ପି ପୱାରିତାନଂ କପ୍ପିଯଂ କାରାପେତ୍ୱା ଭୁତ୍ତକ୍ଖଣେ ଧୁତଙ୍ଗଂ ଭିଜ୍ଜତି। ଅଯମେତ୍ଥ ଭେଦୋ।

ଅଯଂପନାନିସଂସୋ, ଅନତିରିତ୍ତଭୋଜନାପତ୍ତିଯା ଦୂରଭାୱୋ, ଓଦରିକତ୍ତାଭାୱୋ, ନିରାମିସସନ୍ନିଧିତା, ପୁନ ପରିଯେସନାଯ ଅଭାୱୋ, ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାଦୀନଂ ଅନୁଲୋମୱୁତ୍ତିତାତି।

ପରିଯେସନାଯ ଖେଦଂ, ନ ଯାତି ନ କରୋତି ସନ୍ନିଧିଂ ଧୀରୋ;

ଓଦରିକତ୍ତଂ ପଜହତି, ଖଲୁପଚ୍ଛାଭତ୍ତିକୋ ଯୋଗୀ।

ତସ୍ମା ସୁଗତପସତ୍ଥଂ, ସନ୍ତୋସଗୁଣାଦିୱୁଡ୍ଢିସଞ୍ଜନନଂ;

ଦୋସେ ୱିଧୁନିତୁକାମୋ, ଭଜେଯ୍ଯ ଯୋଗୀ ଧୁତଙ୍ଗମିଦନ୍ତି।

ଅଯଂ ଖଲୁପଚ୍ଛାଭତ୍ତିକଙ୍ଗେ ସମାଦାନୱିଧାନପ୍ପଭେଦଭେଦାନିସଂସୱଣ୍ଣନା।

୮। ଆରଞ୍ଞିକଙ୍ଗକଥା

୩୧।ଆରଞ୍ଞିକଙ୍ଗମ୍ପି ''ଗାମନ୍ତସେନାସନଂ ପଟିକ୍ଖିପାମି, ଆରଞ୍ଞିକଙ୍ଗଂ ସମାଦିଯାମୀ''ତି ଇମେସଂ ଅଞ୍ଞତରୱଚନେନ ସମାଦିନ୍ନଂ ହୋତି।

ତେନ ପନ ଆରଞ୍ଞିକେନ ଗାମନ୍ତସେନାସନଂ ପହାଯ ଅରଞ୍ଞେ ଅରୁଣଂ ଉଟ୍ଠାପେତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ସଦ୍ଧିଂ ଉପଚାରେନ ଗାମୋଯେୱ ଗାମନ୍ତସେନାସନଂ।

ଗାମୋ ନାମ ଯୋ କୋଚି ଏକକୁଟିକୋ ୱା ଅନେକକୁଟିକୋ ୱା ପରିକ୍ଖିତ୍ତୋ ୱା ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତୋ ୱା ସମନୁସ୍ସୋ ୱା ଅମନୁସ୍ସୋ ୱା ଅନ୍ତମସୋ ଅତିରେକଚାତୁମାସନିୱିଟ୍ଠୋ ଯୋ କୋଚି ସତ୍ଥୋପି।

ଗାମୂପଚାରୋ ନାମ ପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ଗାମସ୍ସ ସଚେ ଅନୁରାଧପୁରସ୍ସେୱ ଦ୍ୱେ ଇନ୍ଦଖୀଲା ହୋନ୍ତି, ଅବ୍ଭନ୍ତରିମେ ଇନ୍ଦଖୀଲେ ଠିତସ୍ସ ଥାମମଜ୍ଝିମସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଲେଡ୍ଡୁପାତୋ। ତସ୍ସ ଲକ୍ଖଣଂ ଯଥା ତରୁଣମନୁସ୍ସା ଅତ୍ତନୋ ବଲଂ ଦସ୍ସେନ୍ତା ବାହଂ ପସାରେତ୍ୱା ଲେଡ୍ଡୁଂ ଖିପନ୍ତି, ଏୱଂ ଖିତ୍ତସ୍ସ ଲେଡ୍ଡୁସ୍ସ ପତନଟ୍ଠାନବ୍ଭନ୍ତରନ୍ତି ୱିନଯଧରା। ସୁତ୍ତନ୍ତିକା ପନ କାକନିୱାରଣନିଯମେନ ଖିତ୍ତସ୍ସାତି ୱଦନ୍ତି। ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତଗାମେ ଯଂ ସବ୍ବପଚ୍ଛନ୍ତିମସ୍ସ ଘରସ୍ସ ଦ୍ୱାରେ ଠିତୋ ମାତୁଗାମୋ ଭାଜନେନ ଉଦକଂ ଛଡ୍ଡେତି, ତସ୍ସ ପତନଟ୍ଠାନଂ ଘରୂପଚାରୋ। ତତୋ ୱୁତ୍ତନଯେନ ଏକୋ ଲେଡ୍ଡୁପାତୋ ଗାମୋ, ଦୁତିଯୋ ଗାମୂପଚାରୋ।

ଅରଞ୍ଞଂ ପନ ୱିନଯପରିଯାଯେ ତାୱ ''ଠପେତ୍ୱା ଗାମଞ୍ଚ ଗାମୂପଚାରଞ୍ଚ ସବ୍ବମେତଂ ଅରଞ୍ଞ''ନ୍ତି (ପାରା। ୯୨) ୱୁତ୍ତଂ। ଅଭିଧମ୍ମପରିଯାଯେ ''ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ବହି ଇନ୍ଦଖୀଲା, ସବ୍ବମେତଂ ଅରଞ୍ଞ''ନ୍ତି (ୱିଭ। ୫୨୯) ୱୁତ୍ତଂ। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ସୁତ୍ତନ୍ତିକପରିଯାଯେ ''ଆରଞ୍ଞକଂ ନାମ ସେନାସନଂ ପଞ୍ଚଧନୁସତିକଂ ପଚ୍ଛିମ''ନ୍ତି ଇଦଂ ଲକ୍ଖଣଂ। ତଂ ଆରୋପିତେନ ଆଚରିଯଧନୁନା ପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ଗାମସ୍ସ ଇନ୍ଦଖୀଲତୋ ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ପଠମଲେଡ୍ଡୁପାତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ୱିହାରପରିକ୍ଖେପା ମିନିତ୍ୱା ୱୱତ୍ଥପେତବ୍ବଂ।

ସଚେ ପନ ୱିହାରୋ ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତୋ ହୋତି, ଯଂ ସବ୍ବପଠମଂ ସେନାସନଂ ୱା ଭତ୍ତସାଲା ୱା ଧୁୱସନ୍ନିପାତଟ୍ଠାନଂ ୱା ବୋଧି ୱା ଚେତିଯଂ ୱା ଦୂରେ ଚେପି ସେନାସନତୋ ହୋତି, ତଂ ପରିଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱା ମିନିତବ୍ବନ୍ତି ୱିନଯଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ମଜ୍ଝିମଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ୱିହାରସ୍ସପି ଗାମସ୍ସେୱ ଉପଚାରଂ ନୀହରିତ୍ୱା ଉଭିନ୍ନଂ ଲେଡ୍ଡୁପାତାନଂ ଅନ୍ତରା ମିନିତବ୍ବନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଇଦମେତ୍ଥ ପମାଣଂ।

ସଚେପି ଆସନ୍ନେ ଗାମୋ ହୋତି, ୱିହାରେ ଠିତେହି ମାନୁସକାନଂ ସଦ୍ଦୋ ସୁଯ୍ଯତି, ପବ୍ବତନଦୀଆଦୀହି ପନ ଅନ୍ତରିତତ୍ତା ନ ସକ୍କା ଉଜୁଂ ଗନ୍ତୁଂ। ଯୋ

ତସ୍ସ ପକତିମଗ୍ଗୋ ହୋତି, ସଚେପି ନାୱାଯ ସଞ୍ଚରିତବ୍ବୋ, ତେନ ମଗ୍ଗେନ ପଞ୍ଚଧନୁସତିକଂ ଗହେତବ୍ବଂ। ଯୋ ପନ ଆସନ୍ନଗାମସ୍ସ ଅଙ୍ଗସମ୍ପାଦନତ୍ଥଂ ତତୋ ତତୋ ମଗ୍ଗଂ ପିଦହତି, ଅଯଂ ଧୁତଙ୍ଗଚୋରୋ ହୋତି।

ସଚେ ପନ ଆରଞ୍ଞିକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଉପଜ୍ଝାଯୋ ୱା ଆଚରିଯୋ ୱା ଗିଲାନୋ ହୋତି, ତେନ ଅରଞ୍ଞେ ସପ୍ପାଯଂ ଅଲଭନ୍ତେନ ଗାମନ୍ତସେନାସନଂ ନେତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତବ୍ବୋ। କାଲସ୍ସେୱ ପନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅଙ୍ଗଯୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଅରୁଣଂ ଉଟ୍ଠାପେତବ୍ବଂ। ସଚେ ଅରୁଣୁଟ୍ଠାନୱେଲାଯଂ ତେସଂ ଆବାଧୋ ୱଡ୍ଢତି, ତେସଂଯେୱ କିଚ୍ଚଂ କାତବ୍ବଂ। ନ ଧୁତଙ୍ଗସୁଦ୍ଧିକେନ ଭୱିତବ୍ବନ୍ତି ଇଦମସ୍ସ ୱିଧାନଂ।

ପଭେଦତୋ ପନ ଅଯମ୍ପି ତିୱିଧୋ ହୋତି। ତତ୍ଥ ଉକ୍କଟ୍ଠେନ ସବ୍ବକାଲଂ ଅରଞ୍ଞେ ଅରୁଣଂ ଉଟ୍ଠାପେତବ୍ବଂ। ମଜ୍ଝିମୋ ଚତ୍ତାରୋ ୱସ୍ସିକେ ମାସେ ଗାମନ୍ତେ ୱସିତୁଂ ଲଭତି। ମୁଦୁକୋ ହେମନ୍ତିକେପି।

ଇମେସଂ ପନ ତିଣ୍ଣମ୍ପି ଯଥା ପରିଚ୍ଛିନ୍ନେ କାଲେ ଅରଞ୍ଞତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଗାମନ୍ତସେନାସନେ ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ ସୁଣନ୍ତାନଂ ଅରୁଣେ ଉଟ୍ଠିତେପି ଧୁତଙ୍ଗଂ ନ ଭିଜ୍ଜତି। ସୁତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତାନଂ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଉଟ୍ଠିତେପି ନ ଭିଜ୍ଜତି। ସଚେ ପନ ଉଟ୍ଠିତେପି ଧମ୍ମକଥିକେ ମୁହୁତ୍ତଂ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଗମିସ୍ସାମାତି ନିଦ୍ଦାଯନ୍ତାନଂ ଅରୁଣଂ ଉଟ୍ଠହତି, ଅତ୍ତନୋ ୱା ରୁଚିଯା ଗାମନ୍ତସେନାସନେ ଅରୁଣଂ ଉଟ୍ଠପେନ୍ତି, ଧୁତଙ୍ଗଂ ଭିଜ୍ଜତୀତି ଅଯମେତ୍ଥ ଭେଦୋ।

ଅଯଂପନାନିସଂସୋ, ଆରଞ୍ଞିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅରଞ୍ଞସଞ୍ଞଂ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ଭବୋ ଅଲଦ୍ଧଂ ୱା ସମାଧିଂ ପଟିଲଦ୍ଧୁଂ ଲଦ୍ଧଂ ୱା ରକ୍ଖିତୁଂ, ସତ୍ଥାପିସ୍ସ ଅତ୍ତମନୋ ହୋତି। ଯଥାହ – ''ତେନାହଂ, ନାଗିତ, ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅତ୍ତମନୋ ହୋମି ଅରଞ୍ଞୱିହାରେନା''ତି (ଅ। ନି। ୬।୪୨; ୮।୮୬)। ପନ୍ତସେନାସନୱାସିନୋ ଚସ୍ସ ଅସପ୍ପାଯରୂପାଦଯୋ ଚିତ୍ତଂ ନ ୱିକ୍ଖିପନ୍ତି, ୱିଗତସନ୍ତାସୋ ହୋତି, ଜୀୱିତନିକନ୍ତିଂ ଜହତି, ପୱିୱେକସୁଖରସଂ ଅସ୍ସାଦେତି, ପଂସୁକୂଲିକାଦିଭାୱୋପି ଚସ୍ସ ପତିରୂପୋ ହୋତୀତି।

ପୱିୱିତ୍ତୋ ଅସଂସଟ୍ଠୋ, ପନ୍ତସେନାସନେ ରତୋ;

ଆରାଧଯନ୍ତୋ ନାଥସ୍ସ, ୱନୱାସେନ ମାନସଂ।

ଏକୋ ଅରଞ୍ଞେ ନିୱସଂ, ଯଂ ସୁଖଂ ଲଭତେ ଯତି;

ରସଂ ତସ୍ସ ନ ୱିନ୍ଦନ୍ତି, ଅପି ଦେୱା ସଇନ୍ଦକା।

ପଂସୁକୂଲଞ୍ଚ ଏସୋୱ, କୱଚଂ ୱିଯ ଧାରଯଂ;

ଅରଞ୍ଞସଙ୍ଗାମଗତୋ, ଅୱସେସଧୁତାଯୁଧୋ।

ସମତ୍ଥୋ ନଚିରସ୍ସେୱ, ଜେତୁଂ ମାରଂ ସୱାହିନିଂ;

ତସ୍ମା ଅରଞ୍ଞୱାସମ୍ହି, ରତିଂ କଯିରାଥ ପଣ୍ଡିତୋତି।

ଅଯଂ ଆରଞ୍ଞିକଙ୍ଗେ ସମାଦାନୱିଧାନପ୍ପଭେଦଭେଦାନିସଂସୱଣ୍ଣନା।

୯। ରୁକ୍ଖମୂଲିକଙ୍ଗକଥା

୩୨।ରୁକ୍ଖମୂଲିକଙ୍ଗମ୍ପି ''ଛନ୍ନଂ ପଟିକ୍ଖିପାମି, ରୁକ୍ଖମୂଲିକଙ୍ଗଂ ସମାଦିଯାମୀ''ତି ଇମେସଂ ଅଞ୍ଞତରୱଚନେନ ସମାଦିନ୍ନଂ ହୋତି।

ତେନ ପନ ରୁକ୍ଖମୂଲିକେନ ସୀମନ୍ତରିକରୁକ୍ଖଂ, ଚେତିଯରୁକ୍ଖଂ, ନିଯ୍ୟାସରୁକ୍ଖଂ, ଫଲରୁକ୍ଖଂ, ୱଗ୍ଗୁଲିରୁକ୍ଖଂ, ସୁସିରରୁକ୍ଖଂ, ୱିହାରମଜ୍ଝେ ଠିତରୁକ୍ଖନ୍ତି ଇମେ ରୁକ୍ଖେ ୱିୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ୱିହାରପଚ୍ଚନ୍ତେ ଠିତରୁକ୍ଖୋ ଗହେତବ୍ବୋତି ଇଦମସ୍ସ ୱିଧାନଂ।

ପଭେଦତୋ ପନ ଅଯମ୍ପି ତିୱିଧୋ ହୋତି। ତତ୍ଥ ଉକ୍କଟ୍ଠୋ ଯଥାରୁଚିତଂ ରୁକ୍ଖଂ ଗହେତ୍ୱା ପଟିଜଗ୍ଗାପେତୁଂ ନ ଲଭତି। ପାଦେନ ପଣ୍ଣସଟଂ ଅପନେତ୍ୱା

ୱସିତବ୍ବଂ। ମଜ୍ଝିମୋ ତଂ ଠାନଂ ସମ୍ପତ୍ତେହିୟେୱ ପଟିଜଗ୍ଗାପେତୁଂ ଲଭତି। ମୁଦୁକେନ ଆରାମିକସମଣୁଦ୍ଦେସେ ପକ୍କୋସିତ୍ୱା ସୋଧାପେତ୍ୱା ସମଂ କାରାପେତ୍ୱା ୱାଲୁକଂ ଓକିରାପେତ୍ୱା ପାକାରପରିକ୍ଖେପଂ କାରାପେତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ଯୋଜାପେତ୍ୱା ୱସିତବ୍ବଂ। ମହଦିୱସେ ପନ ରୁକ୍ଖମୂଲିକେନ ତତ୍ଥ ଅନିସୀଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନେ ଠାନେ ନିସୀଦିତବ୍ବଂ।

ଇମେସଂ ପନ ତିଣ୍ଣମ୍ପି ଛନ୍ନେ ୱାସଂ କପ୍ପିତକ୍ଖଣେ ଧୁତଙ୍ଗଂ ଭିଜ୍ଜତି। ଜାନିତ୍ୱା ଛନ୍ନେ ଅରୁଣଂ ଉଟ୍ଠାପିତମତ୍ତେତି ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରଭାଣକା। ଅୟମେତ୍ଥ ଭେଦୋ।

ଅୟଂ ପନାନିସଂସୋ, ରୁକ୍ଖମୂଲସେନାସନଂ ନିସ୍ସାୟ ପବ୍ବଜ୍ଜାତି (ମହାୱ। ୧୨୮) ୱଚନତୋ ନିସ୍ସୟାନୁରୂପପଟିପତ୍ତିସବ୍ଭାୱୋ, ଅପ୍ପାନି ଚେୱ ସୁଲଭାନି ଚ ତାନି ଚ ଅନୱଜ୍ଜାନୀତି (ଅ। ନି। ୪।୨୭; ଇତିୱୁ। ୧୦୧) ଭଗୱତା ସଂୱଣ୍ଣିତପଚ୍ଚୟତା, ଅଭିଣ୍ହଂ ତରୁପଣ୍ଣୱିକାରଦସ୍ସନେନ ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞାସମୁଟ୍ଠାପନତା, ସେନାସନମଚ୍ଛେରକମ୍ମାରାମତାନଂ ଅଭାୱୋ, ଦେୱତାହି ସହୱାସିତା, ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାଦୀନଂ ଅନୁଲୋମୱୁତ୍ତିତାତି।

ୱଣ୍ଣିତୋ ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠେନ, ନିସ୍ସୟୋତି ଚ ଭାସିତୋ;

ନିୱାସୋ ପୱିୱିତ୍ତସ୍ସ, ରୁକ୍ଖମୂଲସମୋ କୁତୋ।

ଆୱାସମଚ୍ଛେରହରେ, ଦେୱତା ପରିପାଲିତେ;

ପୱିୱିତ୍ତେ ୱସନ୍ତୋ ହି, ରୁକ୍ଖମୂଲମ୍ହି ସୁବ୍ବତୋ।

ଅଭିରତ୍ତାନି ନୀଲାନି, ପଣ୍ଡୂନି ପତିତାନି ଚ;

ପସ୍ସନ୍ତୋ ତରୁପଣ୍ଣାନି, ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞଂ ପନୂଦତି।

ତସ୍ମା ହି ବୁଦ୍ଧଦାୟଜ୍ଜଂ, ଭାୱନାଭିରତାଲୟଂ;

ୱିୱିତ୍ତଂ ନାତିମଞ୍ଞେୟ୍ୟ, ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ୱିଚକ୍ଖଣୋତି।

ଅୟଂ ରୁକ୍ଖମୂଲିକଙ୍ଗେ ସମାଦାନୱିଧାନପ୍ପଭେଦଭେଦାନିସଂସୱଣ୍ଣନା।

୧୦। ଅବ୍ଭୋକାସିକଙ୍ଗକଥା

୩୩।ଅବ୍ଭୋକାସିକଙ୍ଗମ୍ପି ''ଛନ୍ନଞ୍ଚ ରୁକ୍ଖମୂଲଞ୍ଚ ପଟିକ୍ଖିପାମି, ଅବ୍ଭୋକାସିକଙ୍ଗଂ ସମାଦିୟାମୀ''ତି ଇମେସଂ ଅଞ୍ଞତରୱଚନେନ ସମାଦିନ୍ନଂ ହୋତି।

ତସ୍ସ ପନ ଅବ୍ଭୋକାସିକସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସୱନାୟ ୱା ଉପୋସଥତ୍ଥାୟ ୱା ଉପୋସଥାଗାରଂ ପୱିସିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ସଚେ ପୱିଟ୍ଠସ୍ସ ଦେୱୋ ୱସ୍ସତି, ଦେୱେ ୱସ୍ସମାନେ ଅନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ୱସ୍ସୂପରମେ ନିକ୍ଖମିତବ୍ବଂ। ଭୋଜନସାଲଂ ୱା ଅଗ୍ଗିସାଲଂ ୱା ପୱିସିତ୍ୱା ୱତ୍ତଂ କାତୁଂ, ଭୋଜନସାଲାୟ ଥେରେ ଭିକ୍ଖୂ ଭତ୍ତେନ ଆପୁଚ୍ଛିତୁଂ, ଉଦ୍ଦିସନ୍ତେନ ୱା ଉଦ୍ଦିସାପେନ୍ତେନ ୱା ଛନ୍ନଂ ପୱିସିତୁଂ, ବହି ଦୁନ୍ନିକ୍ଖିତ୍ତାନି ମଞ୍ଚପୀଠାଦୀନି ଅନ୍ତୋ ପୱେସେତୁଞ୍ଚ ୱଟ୍ଟତି। ସଚେ ମଗ୍ଗଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେନ ୱୁଡ୍ଢତରାନଂ ପରିକ୍ଖାରୋ ଗହିତୋ ହୋତି, ଦେୱେ ୱସ୍ସନ୍ତେ ମଗ୍ଗମଜ୍ଝେ ଠିତଂ ସାଲଂ ପୱିସିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ସଚେ ନ କିଞ୍ଚି ଗହିତଂ ହୋତି, ସାଲାୟ ଠସ୍ସାମୀତି ୱେଗେନ ଗନ୍ତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ପକତିଗତିୟା ଗନ୍ତ୍ୱା ପୱିଟ୍ଠେନ ପନ ଯାୱ ୱସ୍ସୂପରମା ଠତ୍ୱା ଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଇଦମସ୍ସ ୱିଧାନଂ। ରୁକ୍ଖମୂଲିକସ୍ସାପି ଏସେୱ ନୟୋ।

ପଭେଦତୋ ପନ ଅୟମ୍ପି ତିୱିଧୋ ହୋତି। ତତ୍ଥ ଉକ୍କଟ୍ଠସ୍ସ ରୁକ୍ଖଂ ୱା ପବ୍ବତଂ ୱା ଗେହଂ ୱା ଉପନିସ୍ସାୟ ୱସିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଅବ୍ଭୋକାସେୟେୱ ଚୀୱରକୁଟିଂ କତ୍ୱା ୱସିତବ୍ବଂ। ମଜ୍ଝିମସ୍ସ ରୁକ୍ଖପବ୍ବତଗେହାନି ଉପନିସ୍ସାୟ ଅନ୍ତୋ ଅପ୍ପୱିସିତ୍ୱା ୱସିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ମୁଦୁକସ୍ସ ଅଚ୍ଛନ୍ନମରିୟାଦଂ ପବ୍ଭାରମ୍ପି ସାଖାମଣ୍ଡପୋପି ପୀଠପଟୋପି ଖେତ୍ତରକ୍ଖକାଦୀହି ଛଡ୍ଡିତା ତତ୍ରଟ୍ଠକକୁଟିକାପି ୱଟ୍ଟତୀତି।

ଇମେସଂ ପନ ତିଣ୍ଣମ୍ପି ୱାସତ୍ଥାୟ ଛନ୍ନଂ ୱା ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ୱା ପୱିଟ୍ଠକ୍ଖଣେ ଧୁତଙ୍ଗଂ ଭିଜ୍ଜତି। ଜାନିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଅରୁଣଂ ଉଟ୍ଠାପିତମତ୍ତେତି ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରଭାଣକା। ଅୟମେତ୍ଥ ଭେଦୋ।

ଅଯଂ ପନାନିସଂସୋ, ଆୱାସପଲିବୋଧୁପଚ୍ଛେଦୋ, ଥିନମିଦ୍ଧପନୂଦନଂ, ‘‘ମିଗା ୱିଯ ଅସଙ୍ଗଚାରିନୋ, ଅନିକେତା ୱିହରନ୍ତି ଭିକ୍ଖୱୋ’’ତି (ସଂ। ନି। ୧।୨୨୪) ପସଂସାଯ ଅନୁରୂପତା, ନିସ୍ସଙ୍ଗତା, ଚାତୁଦ୍ଦିସତା, ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାଦୀନଂ ଅନୁଲୋମୱୁତ୍ତିତାତି।

ଅନଗାରିଯଭାୱସ୍ସ , ଅନୁରୂପେ ଅଦୁଲ୍ଲଭେ;

ତାରାମଣିୱିତାନମ୍ହି, ଚନ୍ଦଦୀପପ୍ପଭାସିତେ।

ଅବ୍ଭୋକାସେ ୱସଂ ଭିକ୍ଖୁ, ମିଗଭୂତେନ ଚେତସା;

ଥିନମିଦ୍ଧଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା, ଭାୱନାରାମତଂ ସିତୋ।

ପୱିୱେକରସସ୍ସାଦଂ, ନଚିରସ୍ସେୱ ୱିନ୍ଦତି;

ଯସ୍ମା ତସ୍ମା ହି ସପ୍ପଞ୍ଞୋ, ଅବ୍ଭୋକାସରତୋ ସିଯାତି।

ଅଯଂ ଅବ୍ଭୋକାସିକଙ୍ଗେ ସମାଦାନୱିଧାନପ୍ପଭେଦଭେଦାନିସଂସୱଣ୍ଣନା।

୧୧। ସୋସାନିକଙ୍ଗକଥା

୩୪।ସୋସାନିକଙ୍ଗମ୍ପି ‘‘ନ ସୁସାନଂ ପଟିକ୍ଖିପାମି, ସୋସାନିକଙ୍ଗଂ ସମାଦିଯାମୀ’’ତି ଇମେସଂ ଅଞ୍ଞତରୱଚନେନ ସମାଦିନ୍ନଂ ହୋତି।

ତେନ ପନ ସୋସାନିକେନ ଯଂ ମନୁସ୍ସା ଗାମଂ ନିୱେସନ୍ତା ‘‘ଇଦଂ ସୁସାନ’’ନ୍ତି ୱୱତ୍ଥପେନ୍ତି, ନ ତତ୍ଥ ୱସିତବ୍ବଂ। ନ ହି ମତସରୀରେ ଅଜ୍ଝାପିତେ ତଂ ସୁସାନଂ ନାମ ହୋତି, ଝାପିତକାଲତୋ ପନ ପଟ୍ଠାଯ ସଚେପି ଦ୍ୱାଦସୱସ୍ସାନି ଛଡ୍ଡିତଂ, ତଂ ସୁସାନମେୱ।

ତସ୍ମିଂ ପନ ୱସନ୍ତେନ ଚଙ୍କମମଣ୍ଡପାଦୀନି କାରେତ୍ୱା ମଞ୍ଚପୀଠଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ପାନୀଯପରିଭୋଜନୀଯଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ୱାଚେନ୍ତେନ ନ ୱସିତବ୍ବଂ। ଗରୁକଂ ହି ଇଦଂ ଧୁତଙ୍ଗଂ, ତସ୍ମା ଉପ୍ପନ୍ନପରିସ୍ସଯୱିଘାତତ୍ଥାଯ ସଙ୍ଘତ୍ଥେରଂ ୱା ରାଜଯୁତ୍ତକଂ ୱା ଜାନାପେତ୍ୱା ଅପ୍ପମତ୍ତେନ ୱସିତବ୍ବଂ। ଚଙ୍କମନ୍ତେନ ଅଦ୍ଧକ୍ଖିକେନ ଆଳାହନଂ ଓଲୋକେନ୍ତେନ ଚଙ୍କମିତବ୍ବଂ।

ସୁସାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେନାପି ମହାପଥା ଉକ୍କମ୍ମ ଉପ୍ପଥମଗ୍ଗେନ ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ଦିୱାଯେୱ ଆରମ୍ମଣଂ ୱୱତ୍ଥପେତବ୍ବଂ। ଏୱଞ୍ହିସ୍ସ ତଂ ରତ୍ତିଂ ଭଯାନକଂ ନ ଭୱିସ୍ସତି, ଅମନୁସ୍ସା ରତ୍ତିଂ ୱିରୱିତ୍ୱା ୱିରୱିତ୍ୱା ଆହିଣ୍ଡନ୍ତାପି ନ କେନଚି ପହରିତବ୍ବା। ଏକଦିୱସମ୍ପି ସୁସାନଂ ଅଗନ୍ତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ମଜ୍ଝିମଯାମଂ ସୁସାନେ ଖେପେତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମଯାମେ ପଟିକ୍କମିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରଭାଣକା। ଅମନୁସ୍ସାନଂ ପିଯଂ ତିଲପିଟ୍ଠମାସଭତ୍ତମଚ୍ଛମଂସଖୀରତେଲଗୁଳଆଦିଖଜ୍ଜଭୋଜ୍ଜଂ ନ ସେୱିତବ୍ବଂ। କୁଲଗେହଂ ନ ପୱିସିତବ୍ବନ୍ତି ଇଦମସ୍ସ ୱିଧାନଂ।

ପଭେଦତୋ ପନ ଅଯମ୍ପି ତିୱିଧୋ ହୋତି। ତତ୍ଥ ଉକ୍କଟ୍ଠେନ ଯତ୍ଥ ଧୁୱଡାହଧୁୱକୁଣପଧୁୱରୋଦନାନି ଅତ୍ଥି, ତତ୍ଥେୱ ୱସିତବ୍ବଂ। ମଜ୍ଝିମସ୍ସ ତୀସୁ ଏକସ୍ମିମ୍ପି ସତି ୱଟ୍ଟତି। ମୁଦୁକସ୍ସ ୱୁତ୍ତନଯେନ ସୁସାନଲକ୍ଖଣଂ ପତ୍ତମତ୍ତେ ୱଟ୍ଟତି।

ଇମେସଂ ପନ ତିଣ୍ଣମ୍ପି ନ ସୁସାନମ୍ହି ୱାସଂ କପ୍ପନେନ ଧୁତଙ୍ଗଂ ଭିଜ୍ଜତି। ସୁସାନଂ ଅଗତଦିୱସେତି ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରଭାଣକା। ଅଯମେତ୍ଥ ଭେଦୋ।

ଅଯଂ ପନାନିସଂସୋ ମରଣସ୍ସତିପଟିଲାଭୋ, ଅପ୍ପମାଦୱିହାରିତା, ଅସୁଭନିମିତ୍ତାଧିଗମୋ, କାମରାଗୱିନୋଦନଂ, ଅଭିଣ୍ହଂ କାଯସଭାୱଦସ୍ସନଂ, ସଂୱେଗବହୁଲତା ଆରୋଗ୍ୟମଦାଦିପ୍ପହାନଂ, ଭଯଭେରୱସହନତା, ଅମନୁସ୍ସାନଂ ଗରୁଭାୱନୀଯତା, ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାଦୀନଂ ଅନୁଲୋମୱୁତ୍ତିତାତି।

ସୋସାନିକଞ୍ହି ମରଣାନୁସତିପ୍ପଭାୱା,

ନିଦ୍ଦାଗତମ୍ପି ନ ଫୁସନ୍ତି ପମାଦଦୋସା;

ସମ୍ପସ୍ସତୋ ଚ କୁଣପାନି ବହୂନି ତସ୍ସ,

କାମାନୁଭାୱୱସଗମ୍ପି ନ ହୋତି ଚିତ୍ତଂ।

ସଂୱେଗମେତି ୱିପୁଲଂ ନ ମଦଂ ଉପେତି,

ସମ୍ମା ଅଥୋ ଘଟତି ନିବ୍ବୁତିମେସମାନୋ;

ସୋସାନିକଙ୍ଗମିତିନେକଗୁଣାୱହତ୍ତା,

ନିବ୍ବାନନିନ୍ନହଦଯେନ ନିସେୱିତବ୍ବନ୍ତି।

ଅଯଂ ସୋସାନିକଙ୍ଗେ ସମାଦାନୱିଧାନପ୍ପଭେଦଭେଦାନିସଂସୱଣ୍ଣନା।

୧୨। ଯଥାସନ୍ଥତିକଙ୍ଗକଥା

୩୫।ଯଥାସନ୍ଥତିକଙ୍ଗମ୍ପି ‘‘ସେନାସନଲୋଲୁପ୍ପଂ ପଟିକ୍ଖିପାମି, ଯଥାସନ୍ଥତିକଙ୍ଗଂ ସମାଦିଯାମୀ’’ତି ଇମେସଂ ଅଞ୍ଞତରୱଚନେନ ସମାଦିନ୍ନଂ ହୋତି।

ତେନ ପନ ଯଥାସନ୍ଥତିକେନ ଯଦସ୍ସ ସେନାସନଂ ‘‘ଇଦଂ ତୁଯ୍ହଂ ପାପୁଣାତୀ’’ତି ଗାହିତଂ ହୋତି, ତେନେୱ ତୁଟ୍ଠବ୍ବଂ, ନ ଅଞ୍ଞୋ ଉଟ୍ଠାପେତବ୍ବୋ। ଇଦମସ୍ସ ୱିଧାନଂ।

ପଭେଦତୋ ପନ ଅଯମ୍ପି ତିୱିଧୋ ହୋତି। ତତ୍ଥ ଉକ୍କଟ୍ଠୋ ଅତ୍ତନୋ ପତ୍ତସେନାସନଂ ଦୂରେତି ୱା ଅଚ୍ଚାସନ୍ନେତି ୱା ଅମନୁସ୍ସଦୀଘଜାତିକାଦୀହି ଉପଦ୍ଦୁତନ୍ତି ୱା ଉଣ୍ହନ୍ତି ୱା ସୀତଲନ୍ତି ୱା ପୁଚ୍ଛିତୁଂ ନ ଲଭତି। ମଜ୍ଝିମୋ ପୁଚ୍ଛିତୁଂ ଲଭତି। ଗନ୍ତ୍ୱା ପନ ଓଲୋକେତୁଂ ନ ଲଭତି। ମୁଦୁକୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଓଲୋକେତ୍ୱା ସଚସ୍ସ ତଂ ନ ରୁଚ୍ଚତି, ଅଞ୍ଞଂ ଗହେତୁଂ ଲଭତି।

ଇମେସଂ ପନ ତିଣ୍ଣମ୍ପି ସେନାସନଲୋଲୁପ୍ପେ ଉପ୍ପନ୍ନମତ୍ତେ ଧୁତଙ୍ଗଂ ଭିଜ୍ଜତୀତି ଅଯମେତ୍ଥ ଭେଦୋ।

ଅଯଂ ପନାନିସଂସୋ, ‘‘ଯଂ ଲଦ୍ଧଂ ତେନ ତୁଟ୍ଠବ୍ବ’’ନ୍ତି (ଜା। ୧।୧।୧୩୬; ପାଚି। ୭୯୩) ୱୁତ୍ତୋୱାଦକରଣଂ, ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ହିତେସିତା, ହୀନପଣୀତୱିକପ୍ପପରିଚ୍ଚାଗୋ, ଅନୁରୋଧୱିରୋଧପ୍ପହାନଂ, ଅତ୍ରିଚ୍ଛତାଯ ଦ୍ୱାରପିଦହନଂ, ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାଦୀନଂ ଅନୁଲୋମୱୁତ୍ତିତାତି।

ଯଂ ଲଦ୍ଧଂ ତେନ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ, ଯଥାସନ୍ଥତିକୋ ଯତି;

ନିବ୍ବିକପ୍ପୋ ସୁଖଂ ସେତି, ତିଣସନ୍ଥରକେସୁପି।

ନ ସୋ ରଜ୍ଜତି ସେଟ୍ଠମ୍ହି, ହୀନଂ ଲଦ୍ଧା ନ କୁପ୍ପତି;

ସବ୍ରହ୍ମଚାରିନୱକେ, ହିତେନ ଅନୁକମ୍ପତି।

ତସ୍ମା ଅରିଯସତାଚିଣ୍ଣଂ, ମୁନିପୁଙ୍ଗୱୱଣ୍ଣିତଂ;

ଅନୁଯୁଞ୍ଜେଥ ମେଧାୱୀ, ଯଥାସନ୍ଥତରାମତନ୍ତି।

ଅଯଂ ଯଥାସନ୍ଥତିକଙ୍ଗେ ସମାଦାନୱିଧାନପ୍ପଭେଦଭେଦାନିସଂସୱଣ୍ଣନା।

୧୩। ନେସଜ୍ଜିକଙ୍ଗକଥା

୩୬।ନେସଜ୍ଜିକଙ୍ଗମ୍ପି ‘‘ସେୟ୍ୟଂ ପଟିକ୍ଖିପାମି, ନେସଜ୍ଜିକଙ୍ଗଂ ସମାଦିୟାମୀ’’ତି ଇମେସଂ ଅଞ୍ଞତରୱଚନେନ ସମାଦିନ୍ନଂ ହୋତି।

ତେନ ପନ ନେସଜ୍ଜିକେନ ରତ୍ତିୟା ତୀସୁ ୟାମେସୁ ଏକଂ ୟାମଂ ଉଟ୍ଠାୟ ଚଙ୍କମିତବ୍ବଂ। ଇରିୟାପଥେସୁ ହି ନିପଜ୍ଜିତୁମେୱ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଇଦମସ୍ସ ୱିଧାନଂ।

ପଭେଦତୋ ପନ ଅୟମ୍ପି ତିୱିଧୋ ହୋତି। ତତ୍ଥ ଉକ୍କଟ୍ଠସ୍ସ ନେୱ ଅପସ୍ସେନଂ, ନ ଦୁସ୍ସପଲ୍ଲତ୍ଥିକା, ନ ଆୟୋଗପଟ୍ଟୋ ୱଟ୍ଟତି। ମଜ୍ଝିମସ୍ସ ଇମେସୁ ତୀସୁ ୟଂକିଞ୍ଚି ୱଟ୍ଟତି। ମୁଦୁକସ୍ସ ଅପସ୍ସେନମ୍ପି ଦୁସ୍ସପଲ୍ଲତ୍ଥିକାପି ଆୟୋଗପଟ୍ଟୋପି ବିବ୍ବୋହନମ୍ପି ପଞ୍ଚଙ୍ଗୋପି ସତ୍ତଙ୍ଗୋପି ୱଟ୍ଟତି। ପଞ୍ଚଙ୍ଗୋ ପନ ପିଟ୍ଠିଅପସ୍ସୟେନ ସଦ୍ଧିଂ କତୋ। ସତ୍ତଙ୍ଗୋ ନାମ ପିଟ୍ଠିଅପସ୍ସୟେନ ଚ ଉଭତୋପସ୍ସେସୁ ଅପସ୍ସୟେହି ଚ ସଦ୍ଧିଂ କତୋ। ତଂ କିର ମିଳାଭୟତ୍ଥେରସ୍ସ ଅକଂସୁ। ଥେରୋ ଅନାଗାମୀ ହୁତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବାୟି।

ଇମେସଂ ପନ ତିଣ୍ଣମ୍ପି ସେୟ୍ୟଂ କପ୍ପିତମତ୍ତେ ଧୁତଙ୍ଗଂ ଭିଜ୍ଜତି। ଅୟମେତ୍ଥ ଭେଦୋ।

ଅୟଂ ପନାନିସଂସୋ, ‘‘ସେୟ୍ୟସୁଖଂ ପସ୍ସସୁଖଂ ମିଦ୍ଧସୁଖଂ ଅନୁୟୁତ୍ତୋ ୱିହରତୀ’’ତି (ଦୀ। ନି। ୩।୩୨୦; ମ। ନି। ୧।୧୮୬) ୱୁତ୍ତସ୍ସ ଚେତସୋ ୱିନିବନ୍ଧସ୍ସ ଉପଚ୍ଛେଦନଂ, ସବ୍ବକମ୍ମଟ୍ଠାନାନୁୟୋଗସପ୍ପାୟତା, ପାସାଦିକୈରିୟାପଥତା, ୱୀରିୟାରମ୍ଭାନୁକୂଲତା, ସମ୍ମାପଟିପତ୍ତିୟା ଅନୁବ୍ରୂହନନ୍ତି।

ଆଭୁଜିତ୍ୱାନ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ, ପଣିଧାୟ ଉଜୁଂ ତନୁଂ;

ନିସୀଦନ୍ତୋ ୱିକମ୍ପେତି, ମାରସ୍ସ ହଦୟଂ ୟତି।

ସେୟ୍ୟସୁଖଂ ମିଦ୍ଧସୁଖଂ, ହିତ୍ୱା ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ;

ନିସଜ୍ଜାଭିରତୋ ଭିକ୍ଖୁ, ସୋଭୟନ୍ତୋ ତପୋୱନଂ।

ନିରାମିସଂ ପୀତିସୁଖଂ, ୟସ୍ମା ସମଧିଗଚ୍ଛତି;

ତସ୍ମା ସମନୁୟୁଞ୍ଜେୟ୍ୟ, ଧୀରୋ ନେସଜ୍ଜିକଂ ୱତନ୍ତି।

ଅୟଂ ନେସଜ୍ଜିକଙ୍ଗେ ସମାଦାନ ୱିଧାନପ୍ପଭେଦ ଭେଦାନିସଂସୱଣ୍ଣନା।

ଧୁତଙ୍ଗପକିଣ୍ଣକକଥା

୩୭। ଇଦାନି –

କୁସଲତ୍ତିକତୋ ଚେୱ, ଧୁତାଦୀନଂ ୱିଭାଗତୋ;

ସମାସବ୍ୟାସତୋ ଚାପି, ୱିଞ୍ଞାତବ୍ବୋ ୱିନିଚ୍ଛୟୋତି। –

ଇମିସ୍ସା ଗାଥାୟ ୱସେନ ୱଣ୍ଣନା ହୋତି।

ତତ୍ଥ କୁସଲତ୍ତିକତୋତି ସବ୍ବାନେୱ ହି ଧୁତଙ୍ଗାନି ସେକ୍ଖପୁଥୁଜ୍ଜନଖୀଣାସୱାନଂ ୱସେନ ସିୟା କୁସଲାନି, ସିୟା ଅବ୍ୟାକତାନି, ନତ୍ଥି ଧୁତଙ୍ଗଂ ଅକୁସଲନ୍ତି।

ୟୋ ପନ ୱଦେୟ୍ୟ ‘‘ପାପିଚ୍ଛୋ ଇଚ୍ଛାପକତୋ ଆରଞ୍ଞିକୋ ହୋତୀତି ଆଦିୱଚନତୋ (ଅ। ନି। ୫।୧୮୧; ପରି। ୩୨୫) ଅକୁସଲମ୍ପି ଧୁତଙ୍ଗ’’ନ୍ତି। ସୋ ୱତ୍ତବ୍ବୋ – ନ ମୟଂ ‘‘ଅକୁସଲଚିତ୍ତେନ ଅରଞ୍ଞେ ନ ୱସତୀ’’ତି ୱଦାମ। ୟସ୍ସ ହି ଅରଞ୍ଞେ ନିୱାସୋ, ସୋ ଆରଞ୍ଞିକୋ। ସୋ ଚ ପାପିଚ୍ଛୋ ୱା ଭୱେୟ୍ୟ ଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ ୱା। ଇମାନି ପନ ତେନ ତେନ ସମାଦାନେନ ଧୁତକିଲେସତ୍ତା ଧୁତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅଙ୍ଗାନି, କିଲେସଧୁନନତୋ ୱା ଧୁତନ୍ତି ଲଦ୍ଧୱୋହାରଂ ଞାଣଂ ଅଙ୍ଗମେତେସନ୍ତି ଧୁତଙ୍ଗାନି। ଅଥ ୱା ଧୁତାନି ଚ ତାନି ପଟିପକ୍ଖନିଦ୍ଧୁନନତୋ ଅଙ୍ଗାନି ଚ ପଟିପତ୍ତିୟାତିପି ଧୁତଙ୍ଗାନୀତି

ୱୁତ୍ତଂ। ନ ଚ ଅକୁସଲେନ କୋଚି ଧୁତୋ ନାମ ହୋତି, ଯସ୍ସେତାନି ଅଙ୍ଗାନି ଭଵେୟ୍ୟୁଂ, ନ ଚ ଅକୁସଲଂ କିଞ୍ଚି ଧୁନାତି, ଯେସଂ ତଂ ଅଙ୍ଗନ୍ତିକଵ୍ୱା ଧୁତଙ୍ଗାନୀତି ୱୁଚ୍ଚେୟ୍ୟୁଂ। ନାପି ଅକୁସଲଂ ଚୀୱରଲୋଲୁପ୍ପାଦୀନି ଚେୱ ନିଦ୍ଧୁନାତି ପଟିପତ୍ତିଯା ଚ ଅଙ୍ଗଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ସୁୱୁତ୍ତମିଦଂ ‘‘ନତ୍ଥି ଅକୁସଲଂ ଧୁତଙ୍ଗ’’ନ୍ତି।

‘‘ଯେସମ୍ପି କୁସଲତ୍ତିକୱିନିମୁତ୍ତଂ ଧୁତଙ୍ଗଂ, ତେସଂ ଅତ୍ଥତୋ ଧୁତଙ୍ଗମେୱ ନତ୍ଥି। ଅସନ୍ତଂ କସ୍ସ ଧୁନନତୋ ଧୁତଙ୍ଗଂ ନାମ ଭୱିସ୍ସତି। ଧୁତଗୁଣେ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତତୀତି ୱଚନୱିରୋଧୋପି ଚ ନେସଂ ଆପଜ୍ଜତି, ତସ୍ମା ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଅଯଂ ତାୱ କୁସଲତ୍ତିକତୋ ୱଣ୍ଣନା।

ଧୁତାଦୀନଂୱିଭାଗତୋତି ଧୁତୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଧୁତୱାଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଧୁତଧମ୍ମା ୱେଦିତବ୍ବା। ଧୁତଙ୍ଗାନି ୱେଦିତବ୍ବାନି। କସ୍ସ ଧୁତଙ୍ଗସେୱନା ସପ୍ପାଯାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ତତ୍ଥ ଧୁତୋତି ଧୁତକିଲେସୋ ୱା ପୁଗ୍ଗଲୋ କିଲେସଧୁନନୋ ୱା ଧମ୍ମୋ।

ଧୁତୱାଦୋତି ଏତ୍ଥ ପନ ଅତ୍ଥି ଧୁତୋ ନ ଧୁତୱାଦୋ, ଅତ୍ଥି ନ ଧୁତୋ ଧୁତୱାଦୋ, ଅତ୍ଥି ନେୱ ଧୁତୋ ନ ଧୁତୱାଦୋ, ଅତ୍ଥି ଧୁତୋ ଚେୱ ଧୁତୱାଦୋ ଚ।

ତତ୍ଥ ଯୋ ଧୁତଙ୍ଗେନ ଅତ୍ତନୋ କିଲେସେ ଧୁନି, ପରଂ ପନ ଧୁତଙ୍ଗେନ ନ ଓୱଦତି, ନାନୁସାସତି ବାକୁଲତ୍ଥେରୋ ୱିଯ, ଅଯଂ ଧୁତୋ ନ ଧୁତୱାଦୋ। ଯଥାହ, ‘‘ତଯିଦଂ ଆଯସ୍ମା ବାକୁଲୋ ଧୁତୋ ନ ଧୁତୱାଦୋ’’ତି। ଯୋ ପନ ନ ଧୁତଙ୍ଗେନ ଅତ୍ତନୋ କିଲେସେ ଧୁନି, କେୱଲଂ ଅଞ୍ଞେ ଧୁତଙ୍ଗେନ ଓୱଦତି ଅନୁସାସତି ଉପନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ୱିଯ, ଅଯଂ ନ ଧୁତୋ ଧୁତୱାଦୋ। ଯଥାହ, ‘‘ତଯିଦଂ ଆଯସ୍ମା ଉପନନ୍ଦୋ ସକ୍ୟପୁତ୍ତୋ ନ ଧୁତୋ ଧୁତୱାଦୋ’’ତି। ଯୋ ଉଭଯୱିପନ୍ନୋ ଲାଳୁଦାଯୀ ୱିଯ, ଅଯଂ ନେୱ ଧୁତୋ ନ ଧୁତୱାଦୋ। ଯଥାହ, ‘‘ତଯିଦଂ ଆଯସ୍ମା ଲାଳୁଦାଯୀ ନେୱ ଧୁତୋ ନ ଧୁତୱାଦୋ’’ତି। ଯୋ ପନ ଉଭଯସମ୍ପନ୍ନୋ ଧମ୍ମସେନାପତି ୱିଯ, ଅଯଂ ଧୁତୋ ଚେୱ ଧୁତୱାଦୋ ଚ। ଯଥାହ, ‘‘ତଯିଦଂ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଧୁତୋ ଚେୱ ଧୁତୱାଦୋ ଚାତି।

ଧୁତଧମ୍ମା ୱେଦିତବ୍ବାତି ଅପ୍ପିଚ୍ଛତା, ସନ୍ତୁଟ୍ଠିତା, ସଲ୍ଲେଖତା, ପୱିୱେକତା, ଇଦମତ୍ଥିତାତି ଇମେ ଧୁତଙ୍ଗଚେତନାଯ ପରିୱାରକା ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ‘‘ଅପ୍ପିଚ୍ଛତଂଯେୱ ନିସ୍ସାଯା’’ତିଆଦିୱଚନତୋ (ଅ॰ ନି॰ ୫।୧୮୧; ପରି॰ ୩୨୫) ଧୁତଧମ୍ମା ନାମ, ତତ୍ଥ ଅପ୍ପିଚ୍ଛତା ଚ ସନ୍ତୁଟ୍ଠିତା ଚ ଅଲୋଭୋ। ସଲ୍ଲେଖତା ଚ ପୱିୱେକତା ଚ ଦ୍ୱୀସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଅନୁପତନ୍ତି ଅଲୋଭେ ଚ ଅମୋହେ ଚ। ଇଦମତ୍ଥିତା ଞାଣମେୱ। ତତ୍ଥ ଚ ଅଲୋଭେନ ପଟିକ୍ଖେପୱତ୍ଥୂସୁ ଲୋଭଂ, ଅମୋହେନ ତେସ୍ୱେୱ ଆଦୀନୱପଟିଚ୍ଛାଦକଂ ମୋହଂ ଧୁନାତି। ଅଲୋଭେନ ଚ ଅନୁଞ୍ଞାତାନଂ ପଟିସେୱନମୁଖେନ ପୱତ୍ତଂ କାମସୁଖାନୁଯୋଗଂ, ଅମୋହେନ ଧୁତଙ୍ଗେସୁ ଅତିସଲ୍ଲେଖମୁଖେନ ପୱତ୍ତଂ ଅତ୍ତକିଲମଥାନୁଯୋଗଂ ଧୁନାତି। ତସ୍ମା ଇମେ ଧମ୍ମା ଧୁତଧମ୍ମାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ଧୁତଙ୍ଗାନି ୱେଦିତବ୍ବାନୀତି ତେରସ ଧୁତଙ୍ଗାନି ୱେଦିତବ୍ବାନି ପଂସୁକୂଲିକଙ୍ଗଂ…ପେ… ନେସଜ୍ଜିକଙ୍ଗନ୍ତି। ତାନି ଅତ୍ଥତୋ ଲକ୍ଖଣାଦୀହି ଚ ୱୁତ୍ତାନେୱ।

କସ୍ସ ଧୁତଙ୍ଗସେୱନା ସପ୍ପାଯାତି ରାଗଚରିତସ୍ସ ଚେୱ ମୋହଚରିତସ୍ସ ଚ। କସ୍ମା? ଧୁତଙ୍ଗସେୱନା ହି ଦୁକ୍ଖାପଟିପଦା ଚେୱ ସଲ୍ଲେଖୱିହାରୋ ଚ। ଦୁକ୍ଖାପଟିପଦଞ୍ଚ ନିସ୍ସାଯ ରାଗୋ ୱୂପସମ୍ମତି। ସଲ୍ଲେଖଂ ନିସ୍ସାଯ ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ ମୋହୋ ପହୀଯତି। ଆରଞ୍ଞିକଙ୍ଗରୁକ୍ଖମୂଲିକଙ୍ଗପଟିସେୱନା ୱା ଏତ୍ଥ ଦୋସଚରିତସ୍ସାପି ସପ୍ପାଯା। ତତ୍ଥ ହିସ୍ସ ଅସଙ୍ଘଟ୍ଟିଯମାନସ୍ସ ୱିହରତୋ ଦୋସୋପି ୱୂପସମ୍ମତୀତି ଅଯଂ ଧୁତାଦୀନଂ ୱିଭାଗତୋ ୱଣ୍ଣନା।

ସମାସବ୍ୟାସତୋତି ଇମାନି ପନ ଧୁତଙ୍ଗାନି ସମାସତୋ ତୀଣି ସୀସଙ୍ଗାନି, ପଞ୍ଚ ଅସମ୍ଭିନ୍ନଙ୍ଗାନୀତି ଅଟ୍ଠେୱ ହୋନ୍ତି। ତତ୍ଥ ସପଦାନଚାରିକଙ୍ଗଂ, ଏକାସନିକଙ୍ଗଂ, ଅବ୍ଭୋକାସିକଙ୍ଗନ୍ତି ଇମାନି ତୀଣି ସୀସଙ୍ଗାନି। ସପଦାନଚାରିକଙ୍ଗଞ୍ହି ରକ୍ଖନ୍ତୋ ପିଣ୍ଡପାତିକଙ୍ଗମ୍ପି ରକ୍ଖିସ୍ସତି। ଏକାସନିକଙ୍ଗଞ୍ଚ ରକ୍ଖତୋ ପତ୍ତପିଣ୍ଡିକଙ୍ଗଖଲୁପଚ୍ଛାଭତ୍ତିକଙ୍ଗାନିପି ସୁରକ୍ଖନୀଯାନି ଭୱିସ୍ସନ୍ତି। ଅବ୍ଭୋକାସିକଙ୍ଗଂ ରକ୍ଖନ୍ତସ୍ସ କିଂ ଅତ୍ଥି ରୁକ୍ଖମୂଲିକଙ୍ଗଯଥାସନ୍ଥତିକଙ୍ଗେସୁ ରକ୍ଖିତବ୍ବଂ ନାମ। ଇତି ଇମାନି ତୀଣି ସୀସଙ୍ଗାନି, ଆରଞ୍ଞିକଙ୍ଗଂ, ପଂସୁକୂଲିକଙ୍ଗଂ, ତେଚୀୱରିକଙ୍ଗଂ, ନେସଜ୍ଜିକଙ୍ଗଂ, ସୋସାନିକଙ୍ଗନ୍ତି ଇମାନି ପଞ୍ଚ ଅସମ୍ଭିନ୍ନଙ୍ଗାନି ଚାତି ଅଟ୍ଠେୱ ହୋନ୍ତି।

ପୁନ ଦ୍ୱେ ଚୀୱରପଟିସଂଯୁତ୍ତାନି, ପଞ୍ଚ ପିଣ୍ଡପାତପଟିସଂଯୁତ୍ତାନି, ପଞ୍ଚ ସେନାସନପଟିସଂଯୁତ୍ତାନି, ଏକଂ ୱୀରିଯପଟିସଂଯୁତ୍ତନ୍ତି ଏୱଂ ଚତ୍ତାରୋୱ ହୋନ୍ତି। ତତ୍ଥ ନେସଜ୍ଜିକଙ୍ଗଂ ୱୀରିଯପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ। ଇତରାନି ପାକଟାନେୱ।

ପୁନ ସଙ୍ଖାନେଓ ନିସ୍ସୟଓସେନ ଦ୍ୱେ ହୋନ୍ତି ପଚ୍ଚୟନିସ୍ସିତାନି ଦ୍ୱାଦସ, ୱୀରିୟନିସ୍ସିତଂ ଏକନ୍ତି। ସେୱିତବ୍ବାସେୱିତବ୍ବୱସେନପି ଦ୍ୱେୟେଓ ହୋନ୍ତି। ଯସ୍ସ ହି ଧୁତଙ୍ଗଂ ସେୱନ୍ତସ୍ସ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ୱଡ୍ଢତି, ତେନ ସେୱିତବ୍ବାନି। ଯସ୍ସ ସେୱତୋ ହାୟତି, ତେନ ନ ସେୱିତବ୍ବାନି। ଯସ୍ସ ପନ ସେୱତୋପି ଅସେୱତୋପି ୱଡ୍ଢତେୱ, ନ ହାୟତି, ତେନାପି ପଚ୍ଛିମଂ ଜନତଂ ଅନୁକମ୍ପନ୍ତେନ ସେୱିତବ୍ବାନି। ଯସ୍ସାପି ସେୱତୋପି ଅସେୱତୋପି ନ ୱଡ୍ଢତି, ତେନାପି ସେୱିତବ୍ବାନିୟେଓ ଆୟତିଂ ୱାସନତ୍ଥାୟାତି।

ଏୱଂ ସେୱିତବ୍ବାସେୱିତବ୍ବୱସେନ ଦୁୱିଧାନିପି ସବ୍ବାନେଓ ଚେତନାୱସେନ ଏକୱିଧାନି ହୋନ୍ତି। ଏକମେୱ ହି ଧୁତଙ୍ଗଂ ସମାଦାନଚେତନାତି। ଅଟ୍ଠକଥାୟମ୍ପି ୱୁତ୍ତଂ ''ଯା ଚେତନା, ତଂ ଧୁତଙ୍ଗନ୍ତି ୱଦନ୍ତୀ''ତି।

ପୁଗ୍ଗଲୱସେନ ପନ ଭିକ୍ଖୂନଂ ତେରସ, ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଅଟ୍ଠ, ସାମଣେରାନଂ ଦ୍ୱାଦସ, ସିକ୍ଖମାନସାମଣେରୀନଂ ସତ୍ତ, ଉପାସକୋପାସିକାନଂ ଦ୍ୱେତି ଦ୍ୱାଚତ୍ତାଲୀସ ହୋନ୍ତି। ସଚେ ପନ ଅବ୍ଭୋକାସେ ଆରଞ୍ଞିକଙ୍ଗସମ୍ପନ୍ନଂ ସୁସାନଂ ହୋତି, ଏକୋପି ଭିକ୍ଖୁ ଏକପ୍ପହାରେନ ସବ୍ବଧୁତଙ୍ଗାନି ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ସକ୍କୋତି। ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ପନ ଆରଞ୍ଞିକଙ୍ଗଂ ଖଲୁପଚ୍ଛାଭତ୍ତିକଙ୍ଗଞ୍ଚ ଦ୍ୱେପି ସିକ୍ଖାପଦେନେୱ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତାନି, ଅବ୍ଭୋକାସିକଙ୍ଗଂ, ରୁକ୍ଖମୂଲିକଙ୍ଗଂ, ସୋସାନିକଙ୍ଗନ୍ତି ଇମାନି ତୀଣି ଦୁପ୍ପରିହାରାନି। ଭିକ୍ଖୁନିୟା ହି ଦୁତିୟିକଂ ୱିନା ୱସିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଏୱରୂପେ ଚ ଠାନେ ସମାନଚ୍ଛନ୍ଦା ଦୁତିୟିକା ଦୁଲ୍ଲଭା। ସଚେପି ଲଭେୟ୍ୟ ସଂସଟ୍ଠୱିହାରତୋ ନ ମୁଚ୍ଚେୟ୍ୟ। ଏୱଂ ସତି ଯସ୍ସତ୍ଥାୟ ଧୁତଙ୍ଗଂ ସେୱେୟ୍ୟ, ସ୍ୱେୱସ୍ସା ଅତ୍ଥୋ ନ ସମ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟ। ଏୱଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେୟ୍ୟତାୟ ପଞ୍ଚ ହାପେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଅଟ୍ଠେୱ ହୋନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ଯଥାୱୁତ୍ତେସୁ ପନ ଠପେତ୍ୱା ତେଚୀୱରିକଙ୍ଗଂ ସେସାନି ଦ୍ୱାଦସ ସାମଣେରାନଂ, ସତ୍ତ ସିକ୍ଖମାନସାମଣେରୀନଂ ୱେଦିତବ୍ବାନି। ଉପାସକୋପାସିକାନଂ ପନ ଏକାସନିକଙ୍ଗଂ, ପତ୍ତପିଣ୍ଡିକଙ୍ଗନ୍ତି ଇମାନି ଦ୍ୱେ ପତିରୂପାନି ଚେୱ ସକ୍କା ଚ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁନ୍ତି ଦ୍ୱେ ଧୁତଙ୍ଗାନୀତି ଏୱଂ ପୁଗ୍ଗଲୱସେନ ଦ୍ୱେଚତ୍ତାଲୀସ ହୋନ୍ତୀତି ଅୟଂ ସମାସବ୍ୟାସତୋ ୱଣ୍ଣନା।

ଏତ୍ତାୱତା ଚ ''ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠାୟ ନରୋ ସପଞ୍ଞୋ''ତି ଇମିସ୍ସା ଗାଥାୟ ସୀଲସମାଧିପଞ୍ଞାମୁଖେନ ଦେସିତେ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ଯେହି ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାସନ୍ତୁଟ୍ଠିତାଦୀହି ଗୁଣେହି ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରସ୍ସ ସୀଲସ୍ସ ୱୋଦାନଂ ହୋତି, ତେସଂ ସମ୍ପାଦନତ୍ଥଂ ସମାଦାତବ୍ବଧୁତଙ୍ଗକଥା ଭାସିତା ହୋତି।

ଇତି ସାଧୁଜନପାମୋଜ୍ଜତ୍ଥାୟ କତେ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ

ଧୁତଙ୍ଗନିଦ୍ଦେସୋ ନାମ ଦୁତିୟୋ ପରିଚ୍ଛେଦୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୩। କମ୍ମଟ୍ଠାନଗ୍ଗହଣନିଦ୍ଦେସୋ

୩୮ । ଇଦାନି ଯସ୍ମା ଏୱଂ ଧୁତଙ୍ଗପରିହରଣସମ୍ପାଦିତେହି ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାଦୀହି ଗୁଣେହି ପରିଯୋଦାତେ ଇମସ୍ମିଂ ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠିତେନ ''ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠାଯ ନରୋ ସପଞ୍ଞୋ, ଚିତ୍ତଂ ପଞ୍ଞଞ୍ଚ ଭାୱଯ''ନ୍ତି ୱଚନତୋ ଚିତ୍ତସୀସେନ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ ସମାଧି ଭାୱେତବ୍ବୋ। ସୋ ଚ ଅତିସଙ୍ଖେପଦେସିତତ୍ତା ୱିଞ୍ଞାତୁମ୍ପି ତାୱ ନ ସୁକରୋ, ପଗେୱ ଭାୱେତୁଂ, ତସ୍ମା ତସ୍ସ ୱିତ୍ଥାରଞ୍ଚ ଭାୱନାନଯଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତୁଂ ଇଦଂ ପଞ୍ହାକମ୍ମଂ ହୋତି।

କୋ ସମାଧି? କେନଟ୍ଠେନ ସମାଧି? କାନସ୍ସ ଲକ୍ଖଣରସପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନପଦଟ୍ଠାନାନି? କତିୱିଧୋ ସମାଧି? କୋ ଚସ୍ସ ସଂକିଲେସୋ? କିଂ ୱୋଦାନଂ? କଥଂ ଭାୱେତବ୍ବୋ? ସମାଧିଭାୱନାଯ କୋ ଆନିସଂସୋତି?

ତତ୍ରିଦଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ। କୋ ସମାଧୀତି ସମାଧି ବହୁୱିଧୋ ନାନପ୍ପକାରକୋ। ତଂ ସବ୍ବଂ ୱିଭାୱଯିତୁଂ ଆରବ୍ଭମାନଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ଅଧିପ୍ପେତଞ୍ଚେୱ ଅତ୍ଥଂ ନ ସାଧେଯ୍ଯ, ଉତ୍ତରି ଚ ୱିକ୍ଖେପାଯ ସଂୱତ୍ତେଯ୍ଯ, ତସ୍ମା ଇଧାଧିପ୍ପେତମେୱ ସନ୍ଧାଯ ୱଦାମ, କୁସଲଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତା ସମାଧି।

କେନଟ୍ଠେନ ସମାଧୀତି ସମାଧାନଟ୍ଠେନ ସମାଧି। କିମିଦଂ ସମାଧାନଂ ନାମ? ଏକାରମ୍ମଣେ ଚିତ୍ତଚେତସିକାନଂ ସମଂ ସମ୍ମା ଚ ଆଧାନଂ, ଠପନନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ଯସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସାନୁଭାୱେନ ଏକାରମ୍ମଣେ ଚିତ୍ତଚେତସିକା ସମଂ ସମ୍ମା ଚ ଅୱିକ୍ଖିପମାନା ଅୱିପ୍ପକିଣ୍ଣା ଚ ହୁତ୍ୱା ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ଇଦଂ ସମାଧାନନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

କାନସ୍ସ ଲକ୍ଖଣରସପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନପଦଟ୍ଠାନାନୀତି ଏତ୍ଥ ପନ ଅୱିକ୍ଖେପଲକ୍ଖଣୋ ସମାଧି, ୱିକ୍ଖେପୱିଦ୍ଧଂସନରସୋ, ଅୱିକମ୍ପନପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନୋ। ''ସୁଖିନୋ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିଯତୀ''ତି ୱଚନତୋ ପନ ସୁଖମସ୍ସ ପଦଟ୍ଠାନଂ।

୩୯ ।କତିୱିଧୋସମାଧୀତି ଅୱିକ୍ଖେପଲକ୍ଖଣେନ ତାୱ ଏକୱିଧୋ। ଉପଚାରଅପ୍ପନାୱସେନ ଦୁୱିଧୋ, ତଥା ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରୱସେନ ସପ୍ପୀତିକନିପ୍ପୀତିକୱସେନ ସୁଖସହଗତୌପେକ୍ଖାସହଗତୱସେନ ଚ। ତିୱିଧୋ ହୀନମଜ୍ଝିମପଣୀତୱସେନ , ତଥା ସୱିତକ୍କସୱିଚାରାଦିୱସେନ ପୀତିସହଗତାଦିୱସେନ ପରିତ୍ତମହଗ୍ଗତପ୍ପମାଣୱସେନ ଚ। ଚତୁବ୍ବିଧୋ ଦୁକ୍ଖାପଟିପଦାଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞାଦିୱସେନ, ତଥା ପରିତ୍ତପରିତ୍ତାରମ୍ମଣାଦିୱସେନ ଚତୁଝାନଙ୍ଗୱସେନ ହାନଭାଗିଯାଦିୱସେନ କାମାୱଚରାଦିୱସେନ ଅଧିପତିୱସେନ ଚ। ପଞ୍ଚୱିଧୋ ପଞ୍ଚକନଯେ ପଞ୍ଚଝାନଙ୍ଗୱସେନାତି।

ସମାଧିଏକକଦୁକୱଣ୍ଣନା

ତତ୍ଥ ଏକୱିଧକୋଟ୍ଠାସୋ ଉତ୍ତାନତ୍ଥୋଯେୱ। ଦୁୱିଧକୋଟ୍ଠାସେ ଛନ୍ନଂ ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନାନଂ ମରଣସ୍ସତିଯା ଉପସମାନୁସ୍ସତିଯା ଆହାରେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞାଯ ଚତୁଧାତୁୱୱତ୍ଥାନସ୍ସାତି ଇମେସଂ ୱସେନ ଲଦ୍ଧଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତା, ଯା ଚ ଅପ୍ପନାସମାଧୀନଂ ପୁବ୍ବଭାଗେ ଏକଗ୍ଗତା, ଅଯଂ ଉପଚାରସମାଧି। ''ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ପରିକମ୍ମଂ ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଅନନ୍ତରପଚ୍ଚଯେନ ପଚ୍ଚଯୋ''ତି ଆଦିୱଚନତୋ ପନ ଯା ପରିକମ୍ମାନନ୍ତରା ଏକଗ୍ଗତା, ଅଯଂ ଅପ୍ପନାସମାଧୀତି ଏୱଂ ଉପଚାରପ୍ପନାୱସେନ ଦୁୱିଧୋ।

ଦୁତିଯଦୁକେ ତୀସୁ ଭୂମୀସୁ କୁସଲଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତା ଲୋକିଯୋ ସମାଧି। ଅରିଯମଗ୍ଗସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଏକଗ୍ଗତା ଲୋକୁତ୍ତରୋ ସମାଧୀତି ଏୱଂ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରୱସେନ ଦୁୱିଧୋ।

ତତିଯଦୁକେ ଚତୁକ୍କନଯେ ଦ୍ୱୀସୁ ପଞ୍ଚକନଯେ ତୀସୁ ଝାନେସୁ ଏକଗ୍ଗତା ସପ୍ପୀତିକୋ ସମାଧି। ଅୱସେସେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ଝାନେସୁ ଏକଗ୍ଗତା ନିପ୍ପୀତିକୋ ସମାଧି। ଉପଚାରସମାଧି ପନ ସିଯା ସପ୍ପୀତିକୋ, ସିଯା ନିପ୍ପୀତିକୋତି ଏୱଂ ସପ୍ପୀତିକନିପ୍ପୀତିକୱସେନ ଦୁୱିଧୋ।

ଚତୁତ୍ଥଦୁକେ ଚତୁକ୍କନଯେ ତୀସୁ ପଞ୍ଚକନଯେ ଚତୂସୁ ଝାନେସୁ ଏକଗ୍ଗତା ସୁଖସହଗତୋ ସମାଧି। ଅୱସେସସ୍ମିଂ ଉପେକ୍ଖାସହଗତୋ ସମାଧି। ଉପଚାରସମାଧି ପନ ସିଯା ସୁଖସହଗତୋ, ସିଯା ଉପେକ୍ଖାସହଗତୋତି ଏୱଂ ସୁଖସହଗତୌପେକ୍ଖାସହଗତୱସେନ ଦୁୱିଧୋ।

ସମାଧିତିକୱଣ୍ଣନା

ତିକେସୁ ପଠମତ୍ତିକେ ପଟିଲଦ୍ଧମତ୍ତୋ ହୀନୋ, ନାତିସୁଭାୱିତୋ ମଜ୍ଝିମୋ, ସୁଭାୱିତୋ ୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ପଣୀତୋତି ଏୱଂ ହୀନମଜ୍ଝିମପଣୀତୱସେନ ତିୱିଧୋ।

ଦୁତିଯତ୍ତିକେ ପଠମଜ୍ଝାନସମାଧି ସଦ୍ଧିଂ ଉପଚାରସମାଧିନା ସୱିତକ୍କସୱିଚାରୋ। ପଞ୍ଚକନଯେ ଦୁତିଯଜ୍ଝାନସମାଧି ଅୱିତକ୍କୱିଚାରମତ୍ତୋ। ଯୋ ହି ୱିତକ୍କମତ୍ତେଯେୱ ଆଦୀନୱଂ ଦିସ୍ୱା ୱିଚାରେ ଅଦିସ୍ୱା କେୱଲଂ ୱିତକ୍କପ୍ପହାନମତ୍ତଂ ଆକଙ୍ଖମାନୋ ପଠମଜ୍ଝାନଂ ଅତିକ୍କମତି, ସୋ ଅୱିତକ୍କୱିଚାରମତ୍ତଂ ସମାଧିଂ ପଟିଲଭତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଚତୁକ୍କନଯେ ପନ ଦୁତିଯାଦୀସୁ ପଞ୍ଚକନଯେ ତତିଯାଦୀସୁ ତୀସୁ ଝାନେସୁ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିତକ୍କାୱିଚାରୋ ସମାଧୀତି ଏୱଂ ସୱିତକ୍କସୱିଚାରାଦିୱସେନ ତିୱିଧୋ।

ତତିଯତ୍ତିକେ ଚତୁକ୍କନଯେ ଆଦିତୋ ଦ୍ୱୀସୁ ପଞ୍ଚକନଯେ ଚ ତୀସୁ ଝାନେସୁ ଏକଗ୍ଗତା ପୀତିସହଗତୋ ସମାଧି। ତେସ୍ୱେୱ ତତିଯେ ଚ ଚତୁତ୍ଥେ ଚ ଝାନେ ଏକଗ୍ଗତା ସୁଖସହଗତୋ ସମାଧି। ଅୱସାନେ ଉପେକ୍ଖାସହଗତୋ। ଉପଚାରସମାଧି ପନ ପୀତିସୁଖସହଗତୋ ୱା ହୋତି ଉପେକ୍ଖାସହଗତୋ ୱାତି ଏୱଂ ପୀତିସହଗତାଦିୱସେନ ତିୱିଧୋ।

ଚତୁତ୍ଥତ୍ତିକେ ଉପଚାରଭୂମିଯଂ ଏକଗ୍ଗତା ପରିତ୍ତୋ ସମାଧି। ରୂପାୱଚରାରୂପାୱଚରକୁସଲେ ଏକଗ୍ଗତା ମହଗ୍ଗତୋ ସମାଧି। ଅରିଯମଗ୍ଗସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଏକଗ୍ଗତା ଅପ୍ପମାଣୋ ସମାଧୀତି ଏୱଂ ପରିତ୍ତମହଗ୍ଗତପ୍ପମାଣୱସେନ ତିୱିଧୋ।

ସମାଧିଚତୁକ୍କୱଣ୍ଣନା

ଚତୁକ୍କେସୁ ପଠମଚତୁକ୍କେ ଅତ୍ଥି ସମାଧି ଦୁକ୍ଖାପଟିପଦୋ ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞୋ, ଅତ୍ଥି ଦୁକ୍ଖାପଟିପଦୋ ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞୋ, ଅତ୍ଥି ସୁଖାପଟିପଦୋ ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞୋ, ଅତ୍ଥି ସୁଖାପଟିପଦୋ ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞୋତି।

ତତ୍ଥ ପଠମସମନ୍ନାହାରତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଉପଚାରଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତାୱ ପୱତ୍ତା ସମାଧିଭାୱନା ପଟିପଦାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଉପଚାରତୋ ପନ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ଅପ୍ପନା, ତାୱ ପୱତ୍ତା ପଞ୍ଞା ଅଭିଞ୍ଞାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସା ପନେସା ପଟିପଦା ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ଦୁକ୍ଖା ହୋତି, ନୀୱରଣାଦିପଚ୍ଚନୀକଧମ୍ମସମୁଦାଚାରଗହଣତାଯ କିଚ୍ଛା ଅସୁଖାସେୱନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ତଦଭାୱେନ ସୁଖା। ଅଭିଞ୍ଞାପି ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ଦନ୍ଧା ହୋତି ମନ୍ଦା ଅସୀଘପ୍ପୱତ୍ତି। ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ଖିପ୍ପା ଅମନ୍ଦା ସୀଘପ୍ପୱତ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଯାନି ପରତୋ ସପ୍ପାଯାସପ୍ପାଯାନି ଚ ପଲିବୋଧୁପଚ୍ଛେଦାଦୀନି ପୁବ୍ବକିଚ୍ଚାନି ଚ ଅପ୍ପନାକୋସଲ୍ଲାନି ଚ ୱଣ୍ଣଯିସ୍ସାମ, ତେସୁ ଯୋ ଅସପ୍ପାଯସେୱୀ ହୋତି, ତସ୍ସ ଦୁକ୍ଖା ପଟିପଦା ଦନ୍ଧା ଚ ଅଭିଞ୍ଞା ହୋତି। ସପ୍ପାଯସେୱିନୋ ସୁଖା ପଟିପଦା ଖିପ୍ପା ଚ ଅଭିଞ୍ଞା। ଯୋ ପନ ପୁବ୍ବଭାଗେ ଅସପ୍ପାଯଂ ସେୱିତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ ସପ୍ପାଯସେୱୀ ହୋତି, ପୁବ୍ବଭାଗେ ୱା ସପ୍ପାଯଂ ସେୱିତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ ଅସପ୍ପାଯସେୱୀ, ତସ୍ସ ୱୋମିସ୍ସକତା ୱେଦିତବ୍ବା। ତଥା ପଲିବୋଧୁପଚ୍ଛେଦାଦିକଂ ପୁବ୍ବକିଚ୍ଚଂ ଅସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ଭାୱନମନୁଯୁତ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍ଖା ପଟିପଦା ହୋତି। ୱିପରିଯାଯେନ ସୁଖା। ଅପ୍ପନାକୋସଲ୍ଲାନି ପନ ଅସମ୍ପାଦେନ୍ତସ୍ସ ଦନ୍ଧା ଅଭିଞ୍ଞା ହୋତି। ସମ୍ପାଦେନ୍ତସ୍ସ ଖିପ୍ପା।

ଅପିଚ ତଣ୍ହାଅୱିଜ୍ଜାୱସେନ ସମଥୱିପସ୍ସନାଧିକାରୱସେନ ଚାପି ଏତାସଂ ପଭେଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତଣ୍ହାଭିଭୂତସ୍ସ ହି ଦୁକ୍ଖା ପଟିପଦା ହୋତି। ଅନଭିଭୂତସ୍ସ ସୁଖା। ଅୱିଜ୍ଜାଭିଭୂତସ୍ସ ଚ ଦନ୍ଧା ଅଭିଞ୍ଞା ହୋତି। ଅନଭିଭୂତସ୍ସ ଖିପ୍ପା। ଯୋ ଚ ସମଥେ ଅକତାଧିକାରୋ, ତସ୍ସ ଦୁକ୍ଖା ପଟିପଦା ହୋତି। କତାଧିକାରସ୍ସ ସୁଖା। ଯୋ ପନ ୱିପସ୍ସନାଯ ଅକତାଧିକାରୋ ହୋତି, ତସ୍ସ ଦନ୍ଧା ଅଭିଞ୍ଞା ହୋତି, କତାଧିକାରସ୍ସ ଖିପ୍ପା। କିଲେସିନ୍ଦ୍ରିଯୱସେନ ଚାପି ଏତାସଂ ପଭେଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତିବ୍ବକିଲେସସ୍ସ ହି ମୁଦିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଦୁକ୍ଖା ପଟିପଦା ହୋତି ଦନ୍ଧା ଚ ଅଭିଞ୍ଞା, ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ପନ ଖିପ୍ପା ଅଭିଞ୍ଞା। ମନ୍ଦକିଲେସସ୍ସ ଚ ମୁଦିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସୁଖା ପଟିପଦା ହୋତି ଦନ୍ଧା ଚ ଅଭିଞ୍ଞା। ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ପନ ଖିପ୍ପା ଅଭିଞ୍ଞାତି।

ଇତି ଇମାସୁ ପଟିପଦାଅଭିଞ୍ଞାସୁ ଯୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦୁକ୍ଖାଯ ପଟିପଦାଯ ଦନ୍ଧାଯ ଚ ଅଭିଞ୍ଞାଯ ସମାଧିଂ ପାପୁଣାତି, ତସ୍ସ ସୋ ସମାଧି ଦୁକ୍ଖାପଟିପଦୋ ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏସ ନଯୋ ସେସତ୍ତଯେପୀତି ଏୱଂ ଦୁକ୍ଖାପଟିପଦାଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞାଦିୱସେନ ଚତୁବ୍ବିଧୋ।

ଦୁତିଯଚତୁକ୍କେ ଅତ୍ଥି ସମାଧି ପରିତ୍ତୋ ପରିତ୍ତାରମ୍ମଣୋ, ଅତ୍ଥି ପରିତ୍ତୋ ଅପ୍ପମାଣାରମ୍ମଣୋ, ଅତ୍ଥି ଅପ୍ପମାଣୋ ପରିତ୍ତାରମ୍ମଣୋ, ଅତ୍ଥି ଅପ୍ପମାଣୋ ଅପ୍ପମାଣାରମ୍ମଣୋତି। ତତ୍ଥ ଯୋ ସମାଧି ଅପ୍ପଗୁଣୋ ଉପରିଝାନସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ ଭୱିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଅଯଂ ପରିତ୍ତୋ। ଯୋ ପନ ଅୱଡ୍ଢିତେ ଆରମ୍ମଣେ ପୱତ୍ତୋ, ଅଯଂ ପରିତ୍ତାରମ୍ମଣୋ। ଯୋ ପଗୁଣୋ ସୁଭାୱିତୋ, ଉପରିଝାନସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ ଭୱିତୁଂ ସକ୍କୋତି, ଅଯଂ ଅପ୍ପମାଣୋ। ଯୋ ଚ ୱଡ୍ଢିତେ

ଆରମ୍ମଣେ ପଓତ୍ତୋ, ଅଯଂ ଅପ୍ପମାଣାରମ୍ମଣୋ। ୱୁତ୍ତଲକ୍ଖଣୱୋମିସ୍ସତାଯ ପନ ୱୋମିସ୍ସକନଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଏୱଂ ପରିତ୍ତପରିତ୍ତାରମ୍ମଣାଦିୱସେନ ଚତୁକ୍କିଧୋ।

ତତିଯଚତୁକ୍କେ ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତନୀୱରଣାନଂ ୱିତକ୍କୱିଚାରପୀତିସୁଖସମାଧୀନଂ ୱସେନ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକଂ ପଠମଂ ଝାନଂ, ତତୋ ୱୂପସନ୍ତୱିତକ୍କୱିଚାରଂ ତିୱଙ୍ଗିକଂ ଦୁତିଯଂ, ତତୋ ୱିରତ୍ତପୀତିକଂ ଦୁୱଙ୍ଗିକଂ ତତିଯଂ, ତତୋ ପହୀନସୁଖଂ ଉପେକ୍ଖାୱେଦନାସହିତସ୍ସ ସମାଧିନୋ ୱସେନ ଦୁୱଙ୍ଗିକଂ ଚତୁତ୍ଥଂ। ଇତି ଇମେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଅଙ୍ଗଭୂତା ଚତ୍ତାରୋ ସମାଧୀ ହୋନ୍ତି। ଏୱଂ ଚତୁଝାନଙ୍ଗୱସେନ ଚତୁକ୍କିଧୋ।

ଚତୁତ୍ଥଚତୁକ୍କେ ଅତ୍ଥି ସମାଧି ହାନଭାଗିଯୋ, ଅତ୍ଥି ଠିତିଭାଗିଯୋ, ଅତ୍ଥି ୱିସେସଭାଗିଯୋ, ଅତ୍ଥି ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯୋ। ତତ୍ଥ ପଚ୍ଚନୀକସମୁଦାଚାରୱସେନ ହାନଭାଗିଯତା, ତଦନୁଧମ୍ମତାଯ ସତିଯା ସଣ୍ଠାନୱସେନ ଠିତିଭାଗିଯତା, ଉପରିୱିସେସାଧିଗମୱସେନ ୱିସେସଭାଗିଯତା, ନିବ୍ବିଦାସହଗତସଞ୍ଞାମନସିକାରସମୁଦାଚାରୱସେନ ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯତା ଚ ୱେଦିତବ୍ବା। ଯଥାହ, ''ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭିଂ କାମସହଗତା ସଞ୍ଞାମନସିକାରା ସମୁଦାଚରନ୍ତି ହାନଭାଗିନୀ ପଞ୍ଞା। ତଦନୁଧମ୍ମତା ସତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ଠିତିଭାଗିନୀ ପଞ୍ଞା। ଅୱିତକ୍କସହଗତା ସଞ୍ଞାମନସିକାରା ସମୁଦାଚରନ୍ତି ୱିସେସଭାଗିନୀ ପଞ୍ଞା। ନିବ୍ବିଦାସହଗତା ସଞ୍ଞାମନସିକାରା ସମୁଦାଚରନ୍ତି ୱିରାଗୂପସଞ୍ହିତା ନିବ୍ବେଧଭାଗିନୀ ପଞ୍ଞା''ତି (ୱିଭ। ୭୯୯)। ତାଯ ପନ ପଞ୍ଞାଯ ସମ୍ପଯୁତ୍ତା ସମାଧୀପି ଚତ୍ତାରୋ ହୋନ୍ତୀତି। ଏୱଂ ହାନଭାଗିଯାଦିୱସେନ ଚତୁକ୍କିଧୋ।

ପଞ୍ଚମଚତୁକ୍କେ କାମାୱଚରୋ ସମାଧି, ରୂପାୱଚରୋ ସମାଧି, ଅରୂପାୱଚରୋ ସମାଧି, ଅପରିଯାପନ୍ନୋ ସମାଧୀତି ଏୱଂ ଚତ୍ତାରୋ ସମାଧୀ। ତତ୍ଥ ସବ୍ବାପି ଉପଚାରେକଗ୍ଗତା କାମାୱଚରୋ ସମାଧି। ତଥା ରୂପାୱଚରାଦିକୁସଲଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତା ଇତରେ ତଯୋତି ଏୱଂ କାମାୱଚରାଦିୱସେନ ଚତୁକ୍କିଧୋ।

ଛଟ୍ଠଚତୁକ୍କେ ''ଛନ୍ଦଂ ଚେ ଭିକ୍ଖୁ ଅଧିପତିଂ କରିତ୍ୱା ଲଭତି ସମାଧିଂ, ଲଭତି ଚିତ୍ତସ୍ସେକଗ୍ଗତଂ, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଛନ୍ଦସମାଧି…ପେ… ୱୀରିଯଂ ଚେ ଭିକ୍ଖୁ… ପେ… ଚିତ୍ତଂ ଚେ ଭିକ୍ଖୁ…ପେ… ୱୀମଂସଂ ଚେ ଭିକ୍ଖୁ ଅଧିପତିଂ କରିତ୍ୱା ଲଭତି ସମାଧିଂ, ଲଭତି ଚିତ୍ତସ୍ସେକଗ୍ଗତଂ , ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ୱୀମଂସାସମାଧୀ''ତି (ୱିଭ। ୪୩୨; ସଂ। ନି। ୩।୮୨୫) ଏୱଂ ଅଧିପତିୱସେନ ଚତୁକ୍କିଧୋ।

ପଞ୍ଚକେ ଯଂ ଚତୁକ୍କଭେଦେ ୱୁତ୍ତଂ ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ, ତଂ ୱିତକ୍କମତ୍ତାତିକ୍କମେନ ଦୁତିଯଂ, ୱିତକ୍କୱିଚାରାତିକ୍କମେନ ତତିଯନ୍ତି ଏୱଂ ଦ୍ୱିଧା ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ଝାନାନି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ତେସଂ ଅଙ୍ଗଭୂତା ଚ ପଞ୍ଚ ସମାଧୀତି ଏୱଂ ପଞ୍ଚଝାନଙ୍ଗୱସେନ ପଞ୍ଚୱିଧତା ୱେଦିତବ୍ବା।

୪୦।କୋ ଚସ୍ସ ସଂକିଲେସୋ କିଂ ୱୋଦାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ୱିଭଙ୍ଗେ ୱୁତ୍ତମେୱ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ତତ୍ଥ ''ସଂକିଲେସନ୍ତି ହାନଭାଗିଯୋ ଧମ୍ମୋ। ୱୋଦାନନ୍ତି ୱିସେସଭାଗିଯୋ ଧମ୍ମୋ''ତି (ୱିଭ। ୮୨୮)। ତତ୍ଥ ''ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭିଂ କାମସହଗତା ସଞ୍ଞାମନସିକାରା ସମୁଦାଚରନ୍ତି ହାନଭାଗିନୀ ପଞ୍ଞା''ତି (ୱିଭ। ୭୯୯) ଇମିନା ନଯେନ ହାନଭାଗିଯଧମ୍ମୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ''ଅୱିତକ୍କସହଗତା ସଞ୍ଞାମନସିକାରା ସମୁଦାଚରନ୍ତି ୱିସେସଭାଗିନୀ ପଞ୍ଞା''ତି (ୱିଭ। ୭୯୯) ଇମିନା ନଯେନ ୱିସେସଭାଗିଯଧମ୍ମୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଦସପଲିବୋଧୱଣ୍ଣନା

୪୧।କଥଂ ଭାୱେତବ୍ବୋତି ଏତ୍ଥ ପନ ଯୋ ତାୱ ଅଯଂ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରୱସେନ ଦୁୱିଧୋତିଆଦୀସୁ ଅରିଯମଗ୍ଗସମ୍ପଯୁତ୍ତୋ ସମାଧି ୱୁତ୍ତୋ, ତସ୍ସ ଭାୱନାନଯୋ ପଞ୍ଞାଭାୱନାନଯେନେୱ ସଙ୍ଗହିତୋ। ପଞ୍ଞାଯ ହି ଭାୱିତାଯ ସୋ ଭାୱିତୋ ହୋତି। ତସ୍ମା ତଂ ସନ୍ଧାଯ ଏୱଂ ଭାୱେତବ୍ବୋତି ନ କିଞ୍ଚି ୱିସୁଂ ୱଦାମ।

ଯୋ ପନାଯଂ ଲୋକିଯୋ, ସୋ ୱୁତ୍ତନଯେନ ସୀଲାନି ୱିସୋଧେତ୍ୱା ସୁପରିସୁଦ୍ଧେ ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠିତେନ ୟ୍ୱାସ୍ସ ଦସସୁ ପଲିବୋଧେସୁ ପଲିବୋଧୋ ଅତ୍ଥି, ତଂ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା କମ୍ମଟ୍ଠାନଦାଯକଂ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଚରିଯାନୁକୂଲଂ ଚତ୍ତାଲୀସାଯ କମ୍ମଟ୍ଠାନେସୁ ଅଞ୍ଞତରଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ସମାଧିଭାୱନାଯ ଅନନୁରୂପଂ ୱିହାରଂ ପହାଯ ଅନୁରୂପେ ୱିହାରେ ୱିହରନ୍ତେନ ଖୁଦ୍ଦକପଲିବୋଧୁପଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ଭାୱନାୱିଧାନଂ ଅପରିହାପେନ୍ତେନ ଭାୱେତବ୍ବୋତି ଅଯମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ।

ଅଯଂ ପନ ୱିତ୍ଥାରୋ, ଯଂ ତାୱ ୱୁତ୍ତଂ ''ୟ୍ୱାସ୍ସ ଦସସୁ ପଲିବୋଧେସୁ ପଲିବୋଧୋ ଅତ୍ଥି, ତଂ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା''ତି, ଏତ୍ଥ –

ଆୱାସୋ ଚ କୁଲଂ ଲାଭୋ, ଗଣୋ କମ୍ମଞ୍ଚ ପଞ୍ଚମଂ;

ଅଦ୍ଧାନଂ ଞାତି ଆବାଧୋ, ଗନ୍ଥୋ ଇଦ୍ଧୀତି ତେ ଦସାତି। –

ଇମେ ଦସ ପଲିବୋଧା ନାମ। ତତ୍ଥ ଆୱାସୋୟେୱ ଆୱାସପଲିବୋଧୋ। ଏସ ନୟୋ କୁଲାଦୀସୁ।

ତତ୍ଥ ଆୱାସୋତି ଏକୋପି ଓୱରକୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଏକମ୍ପି ପରିୱେଣଂ ସକଲୋପି ସଙ୍ଘାରାମୋ। ସ୍ୱାୟଂ ନ ସବ୍ବସ୍ସେୱ ପଲିବୋଧୋ ହୋତି। ୟୋ ପନେତ୍ଥ ନୱକମ୍ମାଦୀସୁ ଉସ୍ସୁକ୍କଂ ୱା ଆପଜ୍ଜତି, ବହୁଭଣ୍ଡସନ୍ନିଚୟୋ ୱା ହୋତି, ୟେନ କେନଚି ୱା କାରଣେନ ଅପେକ୍ଖୱା ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ, ତସ୍ସେୱ ପଲିବୋଧୋ ହୋତି, ନ ଇତରସ୍ସ।

ତତ୍ରିଦଂ ୱତ୍ଥୁ – ଦ୍ୱେ କିର କୁଲପୁତ୍ତା ଅନୁରାଧପୁରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଥୂପାରାମେ ପବ୍ବଜିଂସୁ। ତେସୁ ଏକୋ ଦ୍ୱେ ମାତିକା ପଗୁଣା କତ୍ୱା ପଞ୍ଚୱସ୍ସିକୋ ହୁତ୍ୱା ପୱାରେତ୍ୱା ପାଚିନଖଣ୍ଡରାଜିଂ ନାମ ଗତୋ। ଏକୋ ତତ୍ଥେୱ ୱସତି। ପାଚିନଖଣ୍ଡରାଜିଗତୋ ତତ୍ଥ ଚିରଂ ୱସିତ୍ୱା ଥେରୋ ହୁତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ''ପଟିସଲ୍ଲାନସାରୁପ୍ପମିଦଂ ଠାନଂ, ହନ୍ଦ ନଂ ସହାୟକସ୍ସାପି ଆରୋଚେମୀ''ତି। ତତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଥୂପାରାମଂ ପାୱିସି। ପୱିସନ୍ତଂୟେୱ ଚ ନଂ ଦିସ୍ୱା ସମାନୱସ୍ସିକତ୍ଥେରୋ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରଂ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ୱତ୍ତଂ ଅକାସି। ଆଗନ୍ତୁକତ୍ଥେରୋ ସେନାସନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ''ଇଦାନି ମେ ସହାୟୋ ସପ୍ପିଂ ୱା ଫାଣିତଂ ୱା ପାନକଂ ୱା ପେସେସ୍ସତି। ଅୟଞ୍ହି ଇମସ୍ମିଂ ନଗରେ ଚିରନିୱାସୀ''ତି। ସୋ ରତ୍ତିଂ ଅଲଦ୍ଧା ପାତୋ ଚିନ୍ତେସି ''ଇଦାନି ଉପଟ୍ଠାକେହି ଗହିତଂ ୟାଗୁଖଜ୍ଜକଂ ପେସେସ୍ସତୀ''ତି। ତମ୍ପି ଅଦିସ୍ୱା ''ପହିଣନ୍ତା ନତ୍ଥି, ପୱିଟ୍ଠସ୍ସ ମଞ୍ଞେ ଦସ୍ସତୀ''ତି ପାତୋୱ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଗାମଂ ପାୱିସି। ତେ ଦ୍ୱେ ଏକଂ ୱୀଥିଂ ଚରିତ୍ୱା ଉଳୁଙ୍କମତ୍ତଂ ୟାଗୁଂ ଲଭିତ୍ୱା ଆସନସାଲାୟଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ପିୱିଂସୁ। ତତୋ ଆଗନ୍ତୁକୋ ଚିନ୍ତେସି ''ନିବଦ୍ଧୟାଗୁ ମଞ୍ଞେ ନତ୍ଥି, ଭତ୍ତକାଲେ ଇଦାନି ମନୁସ୍ସା ପଣୀତଂ ଭତ୍ତଂ ଦସ୍ସନ୍ତୀ''ତି, ତତୋ ଭତ୍ତକାଲେପି ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ଲଦ୍ଧମେୱ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଇତରୋ ଆହ – ''କିଂ, ଭନ୍ତେ, ସବ୍ବକାଲଂ ଏୱଂ ୟାପେଥା''ତି? ଆମାୱୁସୋତି। ଭନ୍ତେ, ପାଚିନଖଣ୍ଡରାଜି ଫାସୁକା, ତତ୍ଥ ଗଚ୍ଛାମାତି। ଥେରୋ ନଗରତୋ ଦକ୍ଖିଣଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖମନ୍ତୋ କୁମ୍ଭକାରଗାମମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜି। ଇତରୋ ଆହ – ''କିଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଇମଂ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପନ୍ନତ୍ଥା''ତି? ନନୁ ତ୍ୱମାୱୁସୋ, ପାଚିନଖଣ୍ଡରାଜିୟା ୱଣ୍ଣଂ ଅଭାସୀତି? କିଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକଂ ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ୱସିତଟ୍ଠାନେ ନ କୋଚି ଅତିରେକପରିକ୍ଖାରୋ ଅତ୍ଥୀତି? ଆମାୱୁସୋ ମଞ୍ଚପୀଠଂ ସଙ୍ଘିକଂ, ତଂ ପଟିସାମିତମେୱ, ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି ନତ୍ଥୀତି। ମୟ୍ହଂ ପନ, ଭନ୍ତେ , କତ୍ତରଦଣ୍ଡୋ ତେଲନାଳି ଉପାହନତ୍ଥୱିକା ଚ ତତ୍ଥେୱାତି। ତୟାୱୁସୋ, ଏକଦିୱସଂ ୱସିତ୍ୱା ଏତ୍ତକଂ ଠପିତନ୍ତି? ଆମ, ଭନ୍ତେ। ସୋ ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ଥେରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ''ତୁମ୍ହାଦିସାନଂ, ଭନ୍ତେ, ସବ୍ବତ୍ଥ ଅରଞ୍ଞୱାସୋୟେୱ। ଥୂପାରାମୋ ଚତୁନ୍ନଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଧାତୁନିଧାନଟ୍ଠାନଂ, ଲୋହପାସାଦେ ସପ୍ପାୟଂ ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ ମହାଚେତିୟଦସ୍ସନଂ ଥେରଦସ୍ସନଞ୍ଚ ଲବ୍ଭତି, ବୁଦ୍ଧକାଲୋ ୱିୟ ପୱତ୍ତତି। ଇଧେୱ ତୁମ୍ହେ ୱସଥା''ତି ଦୁତିୟଦିୱସେ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଗହେତ୍ୱା ସୟମେୱ ଅଗମାସୀତି। ଈଦିସସ୍ସ ଆୱାସୋ ନ ପଲିବୋଧୋ ହୋତି।

କୁଲନ୍ତି ଞାତିକୁଲଂ ୱା ଉପଟ୍ଠାକକୁଲଂ ୱା। ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ହି ଉପଟ୍ଠାକକୁଲମ୍ପି ''ସୁଖିତେସୁ ସୁଖିତୋ''ତିଆଦିନା (ୱିଭ। ୮୮୮; ସଂ। ନି। ୪।୨୪୧) ନୟେନ ସଂସଟ୍ଠସ୍ସ ୱିହରତୋ ପଲିବୋଧୋ ହୋତି, ସୋ କୁଲମାନୁସକେହି ୱିନା ଧମ୍ମସ୍ସୱନାୟ ସାମନ୍ତୱିହାରମ୍ପି ନ ଗଚ୍ଛତି। ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ମାତାପିତରୋପି ପଲିବୋଧା ନ ହୋନ୍ତି, କୋରଣ୍ଡକୱିହାରୱାସିତ୍ଥେରସ୍ସ ଭାଗିନେୟ୍ୟଦହରଭିକ୍ଖୁନୋ ୱିୟ।

ସୋ କିର ଉଦ୍ଦେସତ୍ଥଂ ରୋହଣଂ ଅଗମାସି। ଥେରଭଗିନୀପି ଉପାସିକା ସଦା ଥେରଂ ତସ୍ସ ପୱତ୍ତିଂ ପୁଚ୍ଛତି। ଥେରୋ ଏକଦିୱସଂ ଦହରଂ ଆନେସ୍ସାମୀତି ରୋହଣାଭିମୁଖୋ ପାୟାସି। ଦହରୋପି ''ଚିରଂ ମେ ଇଧ ୱୁତ୍ଥଂ, ଉପଜ୍ଝାୟଂ ଦାନି ପସ୍ସିତ୍ୱା ଉପାସିକାୟ ଚ ପୱତ୍ତିଂ ଞତ୍ୱା ଆଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ରୋହଣତୋ ନିକ୍ଖମି। ତେ ଉଭୋପି ଗଙ୍ଗାତୀରେ ସମାଗଚ୍ଛିଂସୁ। ସୋ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ଥେରସ୍ସ ୱତ୍ତଂ କତ୍ୱା ''କୁହିଂ ୟାସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତୋ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ଥେରୋ ସୁଟ୍ଠୁ ତେ କତଂ, ଉପାସିକାପି ସଦା ପୁଚ୍ଛତି, ଅହମ୍ପି ଏତଦତ୍ଥମେୱ ଆଗତୋ, ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱଂ, ଅହଂ ପନ ଇଧେୱ ଇମଂ ୱସ୍ସଂ ୱସିସ୍ସାମୀତି ତଂ ଉୟ୍ୟୋଜେସି। ସୋ ୱସ୍ସୂପନାୟିକଦିୱସେୟେୱ ତଂ ୱିହାରଂ ପତ୍ତୋ। ସେନାସନମ୍ପିସ୍ସ ପିତରା କାରିତମେୱ ପତ୍ତଂ।

ଅଥସ୍ସ ପିତା ଦୁତିୟଦିୱସେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କସ୍ସ, ଭନ୍ତେ, ଅମ୍ହାକଂ ସେନାସନଂ ପତ୍ତ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ''ଆଗନ୍ତୁକସ୍ସ ଦହରସ୍ସା''ତି ସୁତ୍ୱା ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଆହ – ''ଭନ୍ତେ, ଅମ୍ହାକଂ ସେନାସନେ ୱସ୍ସଂ ଉପଗତସ୍ସ ୱତ୍ତଂ ଅତ୍ଥୀ''ତି। କିଂ ଉପାସକାତି? ତେମାସଂ ଅମ୍ହାକଂୟେୱ ଘରେ ଭିକ୍ଖଂ ଗହେତ୍ୱା ପୱାରେତ୍ୱା ଗମନକାଲେ ଆପୁଚ୍ଛିତବ୍ବନ୍ତି। ସୋ ତୁଣ୍ହିଭାୱେନ ଅଧିୱାସେସି। ଉପାସକୋପି ଘରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ଅମ୍ହାକଂ ଆୱାସେ ଏକୋ ଆଗନ୍ତୁକୋ ଅୟ୍ୟୋ ଉପଗତୋ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଉପଟ୍ଠାତବ୍ବୋ''ତି ଆହ। ଉପାସିକା ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ପଣୀତଂ ଖାଦନୀୟଂ ଭୋଜନୀୟଂ ପଟିୟାଦେସି।

ଦହରୋପି ଭତ୍ତକାଲେ ଞାତିଘରଂ ଅଗମାସି। ନ ନଂ କୋଚି ସଞ୍ଜାନି।

ସୋ ତେମାସମ୍ପି ତତ୍ଥ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ୱସ୍ସଂୱୁଟ୍ଠୋ ''ଅହଂ ଗଚ୍ଛାମୀ''ତି ଆପୁଚ୍ଛି। ଅଥସ୍ସ ଞାତକା ''ସ୍ୱେ, ଭନ୍ତେ, ଗଚ୍ଛଥା''ତି ଦୁତିଯଦିୱସେ ଘରେଯେୱ ଭୋଜେତ୍ୱା ତେଲନାଳିଂ ପୂରେତ୍ୱା ଏକଂ ଗୁଳପିଣ୍ଡଂ ନୱହତ୍ଥଞ୍ଚ ସାଟକଂ ଦତ୍ୱା ''ଗଚ୍ଛଥ, ଭନ୍ତେ''ତି ଆହଂସୁ। ସୋ ଅନୁମୋଦନଂ କତ୍ୱା ରୋହଣାଭିମୁଖୋ ପାଯାସି।

ଉପଜ୍ଝାଯୋପିସ୍ସ ପୱାରେତ୍ୱା ପଟିପଥଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ପୁବ୍ବେ ଦିଟ୍ଠଟ୍ଠାନେଯେୱ ତଂ ଅଦ୍ଦସ। ସୋ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ଥେରସ୍ସ ୱତ୍ତଂ ଅକାସି। ଅଥ ନଂ ଥେରୋ ପୁଚ୍ଛି ''କିଂ, ଭଦ୍ଦମୁଖ, ଦିଟ୍ଠା ତେ ଉପାସିକା''ତି? ସୋ ''ଆମ, ଭନ୍ତେ''ତି ସବ୍ବଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ତେନ ତେଲେନ ଥେରସ୍ସ ପାଦେ ମକ୍ଖେତ୍ୱା ଗୁଳେନ ପାନକଂ କତ୍ୱା ତମ୍ପି ସାଟକଂ ଥେରସ୍ସେୱ ଦତ୍ୱା ଥେରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ''ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ରୋହଣଂଯେୱ ସପ୍ପାଯ''ନ୍ତି ଅଗମାସି। ଥେରୋପି ୱିହାରଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦୁତିଯଦିୱସେ କୋରଣ୍ଡକଗାମଂ ପାୱିସି।

ଉପାସିକାପି ''ମଯ୍ହଂ ଭାତା ମମ ପୁତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଇଦାନି ଆଗଚ୍ଛତୀ''ତି ସଦା ମଗ୍ଗଂ ଓଲୋକଯମାନାୱ ତିଟ୍ଠତି। ସା ତଂ ଏକକମେୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ମତୋ ମେ ମଞ୍ଞେ ପୁତ୍ତୋ, ଅଯଂ ଥେରୋ ଏକକୋୱ ଆଗଚ୍ଛତୀ''ତି ଥେରସ୍ସ ପାଦମୂଲେ ନିପତିତ୍ୱା ପରିଦେୱମାନା ରୋଦି। ଥେରୋ ''ନୂନ ଦହରୋ ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାଯ ଅତ୍ତାନଂ ଅଜାନାପେତ୍ୱାୱ ଗତୋ''ତି ତଂ ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ପତ୍ତତ୍ଥୱିକତୋ ତଂ ସାଟକଂ ନୀହରିତ୍ୱା ଦସ୍ସେସି।

ଉପାସିକା ପସୀଦିତ୍ୱା ପୁତ୍ତେନ ଗତଦିସାଭିମୁଖୀ ଉରେନ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନମସ୍ସମାନା ଆହ – ''ମଯ୍ହଂ ପୁତ୍ତସଦିସଂ ୱତ ମଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୁଂ କାଯସକ୍ଖିଂ କତ୍ୱା ଭଗୱା ରଥୱିନୀତପଟିପଦଂ (ମ। ନି। ୧।୨୫୨ ଆଦଯୋ), ନାଲକପଟିପଦଂ (ସୁ। ନି। ୬୮୪ ଆଦଯୋ), ତୁୱଟ୍ଟକପଟିପଦଂ (ସୁ। ନି। ୯୨୧ ଆଦଯୋ), ଚତୁପଚ୍ଚଯସନ୍ତୋସଭାୱନାରାମତାଦୀପକଂ ମହାଅରିଯୱଂସପଟିପଦଞ୍ଚ (ଅ। ନି। ୪।୨୮; ଦୀ। ନି। ୩।୩୦୯) ଦେସେସି । ୱିଜାତମାତୁଯା ନାମ ଗେହେ ତେମାସଂ ଭୁଞ୍ଜମାନୋପି 'ଅହଂ ପୁତ୍ତୋ ତ୍ୱଂ ମାତା'ତି ନ ୱକ୍ଖତି, ଅହୋ ଅଚ୍ଛରିଯମନୁସ୍ସୋ''ତି। ଏୱରୂପସ୍ସ ମାତାପିତରୋପି ପଲିବୋଧା ନ ହୋନ୍ତି, ପଗେୱ ଅଞ୍ଞୋ ଉପଟ୍ଠାକକୁଲ''ନ୍ତି।

ଲାଭୋତି ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚଯା। ତେ କଥଂ ପଲିବୋଧା ହୋନ୍ତି? ପୁଞ୍ଞୱନ୍ତସ୍ସ ହି ଭିକ୍ଖୁନୋ ଗତଗତଟ୍ଠାନେ ମନୁସ୍ସା ମହାପରିୱାରେ ପଚ୍ଚଯେ ଦେନ୍ତି। ସୋ ତେସଂ ଅନୁମୋଦେନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ସମଣଧମ୍ମଂ କାତୁଂ ନ ଓକାସଂ ଲଭତି। ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନତୋ ଯାୱ ପଠମଯାମୋ, ତାୱ ମନୁସ୍ସସଂସଗ୍ଗୋ ନ ଉପଚ୍ଛିଜ୍ଜତି। ପୁନ ବଲୱପଚ୍ଚୂସେଯେୱ ବାହୁଲ୍ଲିକପିଣ୍ଡପାତିକା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''ଭନ୍ତେ, ଅସୁକୋ ଉପାସକୋ ଉପାସିକା ଅମଚ୍ଚୋ ଅମଚ୍ଚଧୀତା ତୁମ୍ହାକଂ ଦସ୍ସନକାମା''ତି ୱଦନ୍ତି, ସୋ ଗଣ୍ହାହୁସୋ, ପତ୍ତଚୀୱରନ୍ତି ଗମନସଜ୍ଜୋୱ ହୋତୀତି ନିଚ୍ଚବ୍ୟାୱଟୋ, ତସ୍ସେୱ ତେ ପଚ୍ଚଯା ପଲିବୋଧା ହୋନ୍ତି। ତେନ ଗଣଂ ପହାଯ ଯତ୍ଥ ନଂ ନ ଜାନନ୍ତି, ତତ୍ଥ ଏକକେନ ଚରିତବ୍ବଂ। ଏୱଂ ସୋ ପଲିବୋଧୋ ଉପଚ୍ଛିଜ୍ଜତୀତି।

ଗଣୋତି ସୁତ୍ତନ୍ତିକଗଣୋ ୱା ଆଭିଧମ୍ମିକଗଣୋ ୱା, ଯୋ ତସ୍ସ ଉଦ୍ଦେସଂ ୱା ପରିପୁଚ୍ଛଂ ୱା ଦେନ୍ତୋ ସମଣଧମ୍ମସ୍ସ ଓକାସଂ ନ ଲଭତି, ତସ୍ସେୱ ଗଣୋ ପଲିବୋଧୋ ହୋତି, ତେନ ସୋ ଏୱଂ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦିତବ୍ବୋ। ସଚେ ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ବହୁ ଗହିତଂ ହୋତି, ଅପ୍ପଂ ଅୱସିଟ୍ଠଂ, ତଂ ନିଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତବ୍ବଂ। ସଚେ ଅପ୍ପଂ ଗହିତଂ, ବହୁ ଅୱସିଟ୍ଠଂ, ଯୋଜନତୋ ପରଂ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ଅନ୍ତୋଯୋଜନପରିଚ୍ଛେଦେ ଅଞ୍ଞଂ ଗଣୱାଚକଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''ଇମେ ଆଯସ୍ମା ଉଦ୍ଦେସାଦୀହି ସଙ୍ଗଣ୍ହତୂ''ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଏୱଂ ଅଲଭମାନେନ ''ମଯ୍ହମାୱୁସୋ, ଏକଂ କିଚ୍ଚଂ ଅତ୍ଥି, ତୁମ୍ହେ ଯଥାଫାସୁକଟ୍ଠାନାନି ଗଚ୍ଛଥା''ତି ଗଣଂ ପହାଯ ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମଂ କତ୍ତବ୍ବନ୍ତି।

କମ୍ମନ୍ତି ନୱକମ୍ମଂ। ତଂ କରୋନ୍ତେନ ୱଡ୍ଢକୀଆଦୀହି ଲଦ୍ଧାଲଦ୍ଧଂ ଜାନିତବ୍ବଂ, କତାକତେ ଉସ୍ସୁକ୍କଂ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ସବ୍ବଦା ପଲିବୋଧୋ ହୋତି। ସୋପି ଏୱଂ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦିତବ୍ବୋ, ସଚେ ଅପ୍ପଂ ଅୱସିଟ୍ଠଂ ହୋତି ନିଟ୍ଠପେତବ୍ବଂ। ସଚେ ବହୁ, ସଙ୍ଘିକଞ୍ଚେ ନୱକମ୍ମଂ, ସଙ୍ଘସ୍ସ ୱା ସଙ୍ଘଭାରହାରକଭିକ୍ଖୂନଂ ୱା ନିଯ୍ୟାଦେତବ୍ବଂ। ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଞ୍ଚେ, ଅତ୍ତନୋ ଭାରହାରକାନଂ ନିଯ୍ୟାଦେତବ୍ବଂ। ତାଦିସେ ଅଲଭନ୍ତେନ ସଙ୍ଘସ୍ସ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି।

ଅଦ୍ଧାନନ୍ତି ମଗ୍ଗଗମନଂ। ଯସ୍ସ ହି କତ୍ଥଚି ପବ୍ବଜ୍ଜାପେକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, ପଚ୍ଚଯଜାତଂ ୱା କିଞ୍ଚି ଲଦ୍ଧବ୍ବଂ ହୋତି। ସଚେ ତଂ ଅଲଭନ୍ତୋ ନ ସକ୍କୋତି ଅଧିୱାସେତୁଂ, ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋନ୍ତସ୍ସପି ଗମିକଚିତ୍ତଂ ନାମ ଦୁପ୍ପଟିୱିନୋଦନୀଯଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ କିଚ୍ଚଂ ତୀରେତ୍ୱାୱ ସମଣଧମ୍ମେ ଉସ୍ସୁକ୍କଂ କାତବ୍ବନ୍ତି।

ଞାତୀତି ୱିହାରେ ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯସଦ୍ଧିୱିହାରିକଅନ୍ତେୱାସିକସମାନୁପଜ୍ଝାଯକସମାନାଚରିଯକା, ଘରେ ମାତା ପିତା ଭାତାତି ଏୱମାଦିକା। ତେ

ଗିଲାନା ଇମସ୍ସ ପଲିବୋଧା ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ସୋ ପଲିବୋଧୋ ଉପଟ୍ଠହିତ୍ୱା ତେସଂ ପାକତିକକରଣେନ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦିତବ୍ବୋ।

ତତ୍ଥ ଉପଜ୍ଝାୟୋ ତାୱ ଗିଲାନୋ ସଚେ ଲହୁଂ ନ ୱୁଟ୍ଠାତି, ଯାୱଜୀୱମ୍ପି ପଟିଜଗ୍ଗିତବ୍ବୋ। ତଥା ପବ୍ବଜ୍ଜାଚରିୟୋ ଉପସମ୍ପଦାଚରିୟୋ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକୋ ଉପସମ୍ପାଦିତପବ୍ବାଜିତଅନ୍ତେୱାସିକସମାନୁପଜ୍ଝାୟକା ଚ। ନିସ୍ସୟାଚରିୟୌଦ୍ଦେସାଚରିୟନିସ୍ସୟନ୍ତେୱାସିକୌଦ୍ଦେସନ୍ତେୱାସିକସମାନାଚରିୟକା ପନ ଯାୱ ନିସ୍ସୟୌଦ୍ଦେସା ଅନୁପଚ୍ଛିନ୍ନା, ତାୱ ପଟିଜଗ୍ଗିତବ୍ବା। ପହୋନ୍ତେନ ତତୋ ଉଦ୍ଧମ୍ପି ପଟିଜଗ୍ଗିତବ୍ବା ଏୱ। ମାତାପିତୂସୁ ଉପଜ୍ଝାୟେ ୱିୟ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ। ସଚେପି ହି ତେ ରଜ୍ଜେ ଠିତା ହୋନ୍ତି, ପୁତ୍ତତୋ ଚ ଉପଟ୍ଠାନଂ ପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତି, କାତବ୍ବମେୱ। ଅଥ ତେସଂ ଭେସଜ୍ଜଂ ନତ୍ଥି, ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂ ଦାତବ୍ବଂ। ଅସତି ଭିକ୍ଖାଚରିୟାୟ ପରିୟେସିତ୍ୱାପି ଦାତବ୍ବମେୱ। ଭାତୁଭଗିନୀନଂ ପନ ତେସଂ ସନ୍ତକମେୱ ୟୋଜେତ୍ୱା ଦାତବ୍ବଂ। ସଚେ ନତ୍ଥି ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂ ତାୱକାଲିକଂ ଦତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଲଭନ୍ତେନ ଗଣ୍ହିତବ୍ବଂ। ଅଲଭନ୍ତେନ ନ ଚୋଦେତବ୍ବା। ଅଞ୍ଞାତକସ୍ସ ଭଗିନିସାମିକସ୍ସ ଭେସଜ୍ଜଂ ନେୱ କାତୁଂ ନ ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ''ତୁୟ୍ହଂ ସାମିକସ୍ସ ଦେହୀ''ତି ୱତ୍ୱା ପନ ଭଗିନିୟା ଦାତବ୍ବଂ। ଭାତୁଜାୟାୟପି ଏସେୱ ନୟୋ। ତେସଂ ପନ ପୁତ୍ତା ଇମସ୍ସ ଞାତକା ଏୱାତି ତେସଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି।

ଆବାଧୋତି ୟୋକୋଚି ରୋଗୋ। ସୋ ବାଧୟମାନୋ ପଲିବୋଧୋ ହୋତି, ତସ୍ମା ଭେସଜ୍ଜକରଣେନ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦିତବ୍ବୋ। ସଚେ ପନ କତିପାହଂ ଭେସଜ୍ଜଂ କରୋନ୍ତସ୍ସପି ନ ୱୂପସମ୍ମତି, ନାହଂ ତୁୟ୍ହଂ ଦାସୋ, ନ ଭଟକୋ, ତଂୟେୱ ହି ପୋସେନ୍ତୋ ଅନମତଗ୍ଗେ ସଂସାରୱଟ୍ଟେ ଦୁକ୍ଖଂ ପତ୍ତୋତି ଅତ୍ତଭାୱଂ ଗରହିତ୍ୱା ସମଣଧମ୍ମୋ କାତବ୍ବୋତି।

ଗନ୍ଥୋତି ପରିୟତ୍ତିହରଣଂ। ତଂ ସଜ୍ଝାୟାଦୀହି ନିଚ୍ଚବ୍ୟାୱଟସ୍ସ ପଲିବୋଧୋ ହୋତି, ନ ଇତରସ୍ସ। ତତ୍ରିମାନି ୱତ୍ଥୂନି –

ମଜ୍ଝିମଭାଣକଦେୱତ୍ଥେରୋ କିର ମଲୟୱାସିଦେୱତ୍ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ୟାଚି। ଥେରୋ କୀଦିସୋସି, ଆୱୁସୋ, ପରିୟତ୍ତିୟନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ମଜ୍ଝିମୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ପଗୁଣୋତି। ଆୱୁସୋ, ମଜ୍ଝିମୋ ନାମେସୋ ଦୁପ୍ପରିହାରୋ, ମୂଲପଣ୍ଣାସଂ ସଜ୍ଝାୟନ୍ତସ୍ସ ମଜ୍ଝିମପଣ୍ଣାସକୋ ଆଗଚ୍ଛତି, ତଂ ସଜ୍ଝାୟନ୍ତସ୍ସ ଉପରିପଣ୍ଣାସକୋ। କୁତୋ ତୁୟ୍ହଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନନ୍ତି? ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକଂ ସନ୍ତିକେ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଲଭିତ୍ୱା ପୁନ ନ ଓଲୋକେସ୍ସାମୀତି କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକୂନୱୀସତିୱସ୍ସାନି ସଜ୍ଝାୟଂ ଅକତ୍ୱା ୱୀସତିମେ ୱସ୍ସେ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ସଜ୍ଝାୟତ୍ଥାୟ ଆଗତାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ''ୱୀସତି ମେ, ଆୱୁସୋ, ୱସ୍ସାନି ପରିୟତ୍ତିଂ ଅନୋଲୋକେନ୍ତସ୍ସ, ଅପିଚ ଖୋ କତପରିଚୟୋ ଅହମେତ୍ଥ ଆରଭଥା''ତି ୱତ୍ୱା ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ୟାୱ ପରିୟୋସାନା ଏକବ୍ୟଞ୍ଜନେପିସ୍ସ କଙ୍ଖା ନାହୋସି।

କରୁଳିୟଗିରିୱାସୀନାଗତ୍ଥେରୋପି ଅଟ୍ଠାରସୱସ୍ସାନି ପରିୟତ୍ତିଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଧାତୁକଥଂ ଉଦ୍ଦିସି। ତେସଂ ଗାମୱାସିକତ୍ଥେରେହି ସଦ୍ଧିଂ ସଂସନ୍ଦେନ୍ତାନଂ ଏକପଞ୍ହୋପି ଉପ୍ପଟିପାଟିୟା ଆଗତୋ ନାହୋସି।

ମହାୱିହାରେପି ତିପିଟକଚୂଳାଭୟତ୍ଥେରୋ ନାମ ଅଟ୍ଠକଥଂ ଅନୁଗ୍ଗହେତ୍ୱାୱ ପଞ୍ଚନିକାୟମଣ୍ଡଲେ ତୀଣି ପିଟକାନି ପରିୱତ୍ତେସ୍ସାମୀତି ସୁୱଣ୍ଣଭେରିଂ ପହରାପେସି। ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ କତମାଚରିୟାନଂ ଉଗ୍ଗହୋ, ଅତ୍ତନୋ ଆଚରିୟୁଗ୍ଗହଞ୍ଞେୱ ୱଦତୁ, ଇତରଥା ୱତ୍ତୁଂ ନ ଦେମାତି ଆହ। ଉପଜ୍ଝାୟୋପି ନଂ ଅତ୍ତନୋ ଉପଟ୍ଠାନମାଗତଂ ପୁଚ୍ଛି ''ତ୍ୱମାୱୁସୋ, ଭେରିଂ ପହରାପେସୀ''ତି? ଆମ, ଭନ୍ତେ। କିଂ କାରଣାତି? ପରିୟତ୍ତିଂ, ଭନ୍ତେ, ପରିୱତ୍ତେସ୍ସାମୀତି। ଆୱୁସୋ ଅଭୟ, ଆଚରିୟା ଇଦଂ ପଦଂ କଥଂ ୱଦନ୍ତୀତି? ଏୱଂ ୱଦନ୍ତି, ଭନ୍ତେତି। ଥେରୋ ହୁନ୍ତି ପଟିବାହି। ପୁନ ସୋ ଅଞ୍ଞେନ ଅଞ୍ଞେନ ପରିୟାୟେନ ଏୱଂ ୱଦନ୍ତି ଭନ୍ତେତି ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଆହ। ଥେରୋ ସବ୍ବଂ ହୁନ୍ତି ପଟିବାହିତ୍ୱା ''ଆୱୁସୋ, ତୟା ପଠମଂ କଥିତୋ ଏୱ ଆଚରିୟମଗ୍ଗୋ, ଆଚରିୟମୁଖତୋ ପନ ଅନୁଗ୍ଗହିତତ୍ତା 'ଏୱଂ ଆଚରିୟା ୱଦନ୍ତୀ'ତି ସଣ୍ଠାତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ଗଚ୍ଛ ଅତ୍ତନୋ ଆଚରିୟାନଂ ସନ୍ତିକେ ସୁଣାହୀ''ତି। କୁହିଂ, ଭନ୍ତେ, ଗଚ୍ଛାମୀତି? ଗଙ୍ଗାୟ ପରତୋ ରୋହଣଜନପଦେ ତୁଲାଧାରପବ୍ବତୱିହାରେ ସବ୍ବପରିୟତ୍ତିକୋ ମହାଧମ୍ମରକ୍ଖିତତ୍ଥେରୋ ନାମ ୱସତି, ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗଚ୍ଛାତି। ସାଧୁ, ଭନ୍ତେତି ଥେରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପଞ୍ଚହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସୀଦି। ଥେରୋ କସ୍ମା ଆଗତୋସୀତି ପୁଚ୍ଛି। ଧମ୍ମଂ ସୋତୁଂ, ଭନ୍ତେତି। ଆୱୁସୋ ଅଭୟ, ଦୀଘମଜ୍ଝିମେସୁ ମଂ କାଲେନ କାଲଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି। ଅୱସେସଂ ପନ ମେ ତିଂସମତ୍ତାନି ୱସ୍ସାନି ନ ଓଲୋକିତପୁବ୍ବଂ। ଅପିଚ ତ୍ୱଂ ରତ୍ତିଂ ମମ ସନ୍ତିକେ ପରିୱତ୍ତେହି। ଅହଂ ତେ ଦିୱା କଥୟିସ୍ସାମୀତି। ସୋ ସାଧୁ, ଭନ୍ତେତି ତଥା ଅକାସି। ପରିୱେଣଦ୍ୱାରେ ମହାମଣ୍ଡପଂ କାରେତ୍ୱା ଗାମୱାସିନୋ ଦିୱସେ ଦିୱସେ ଧମ୍ମସ୍ସୱନତ୍ଥାୟ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଥେରୋ ରତ୍ତିଂ ପରିୱତ୍ତି। ତଂ ଦିୱା କଥୟନ୍ତୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଦେସନଂ ନିଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଅଭୟତ୍ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ତଟ୍ଟିକାୟ ନିସୀଦିତ୍ୱା ''ଆୱୁସୋ, ମୟ୍ହଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେହୀ''ତି ଆହ। ଭନ୍ତେ, କିଂ ଭଣଥ, ନନୁ ମୟା ତୁମ୍ହାକମେୱ ସନ୍ତିକେ ସୁତଂ? କିମହଂ ତୁମ୍ହେହି ଅଞ୍ଞାତଂ କଥେସ୍ସାମୀତି? ତତୋ ନଂ ଥେରୋ ଅଞ୍ଞୋ ଏସ, ଆୱୁସୋ, ଗତକସ୍ସ ମଗ୍ଗୋ ନାମାତି ଆହ। ଅଭୟଥେରୋ କିର ତଦା ସୋତାପନ୍ନୋ ହୋତି। ଅଥସ୍ସ ସୋ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଦତ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଲୋହପାସାଦେ ଧମ୍ମଂ ପରିୱତ୍ତେନ୍ତୋ ଥେରୋ ପରିନିବ୍ବୁତୋତି ଅସ୍ସୋସି। ସୁତ୍ୱା ''ଆହରଥାୱୁସୋ, ଚୀୱର''ନ୍ତି ଚୀୱରଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ''ଅନୁଚ୍ଛୱିକୋ, ଆୱୁସୋ, ଅମ୍ହାକଂ ଆଚରିୟସ୍ସ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ।

ଆଚରିଯୋ ନୋ, ଆୱୁସୋ, ଉଜୁ ଆଜାନୀଯୋ। ସୋ ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମନ୍ତେୱାସିକସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ନିସୀଦିତ୍ୱା 'ମଯ୍ହଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେହୀ'ତି ଆହ। ଅନୁଚ୍ଛୱିକୋ, ଆୱୁସୋ, ଥେରସ୍ସ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ''ତି। ଏୱରୂପାନଂ ଗନ୍ଥୋ ପଲିବୋଧୋ ନ ହୋତୀତି।

ଇଦ୍ଧୀତି ପୋଥୁଜ୍ଜନିକା ଇଦ୍ଧି। ସା ହି ଉତ୍ତାନସେଯ୍ୟକଦାରକୋ ୱିଯ ତରୁଣସସ୍ସଂ ୱିଯ ଚ ଦୁପ୍ପରିହାରା ହୋତି। ଅପ୍ପମତ୍ତକେନେୱ ଭିଜ୍ଜତି। ସା ପନ ୱିପସ୍ସନାଯ ପଲିବୋଧୋ ହୋତି, ନ ସମାଧିସ୍ସ, ସମାଧିଂ ପତ୍ୱା ପତ୍ତବ୍ବତୋ। ତସ୍ମା ୱିପସ୍ସନତ୍ଥିକେନ ଇଦ୍ଧିପଲିବୋଧୋ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦିତବ୍ବୋ, ଇତରେନ ଅୱସେସାତି ଅଯଂ ତାୱ ପଲିବୋଧକଥାଯ ୱିତ୍ଥାରୋ।

କମ୍ମଟ୍ଠାନଦାଯକୱଣ୍ଣନା

୪୨।କମ୍ମଟ୍ଠାନଦାଯକଂକଲ୍ୟାଣମିତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ପନ ଦୁୱିଧଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ସବ୍ବତ୍ଥକକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ପାରିହାରିଯକମ୍ମଟ୍ଠାନଞ୍ଚ। ତତ୍ଥ ସବ୍ବତ୍ଥକକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ନାମ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘାଦୀସୁ ମେତ୍ତା ମରଣସ୍ସତି ଚ। ଅସୁଭସଞ୍ଞାତିପି ଏକେ।

କମ୍ମଟ୍ଠାନିକେନ ହି ଭିକ୍ଖୁନା ପଠମଂ ତାୱ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସୀମଟ୍ଠକଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ସୁଖିତା ହୋନ୍ତୁ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜାତି ମେତ୍ତା ଭାୱେତବ୍ବା। ତତୋ ସୀମଟ୍ଠକଦେୱତାସୁ। ତତୋ ଗୋଚରଗାମମ୍ହି ଇସ୍ସରଜନେ। ତତୋ ତତ୍ଥ ମନୁସ୍ସେ ଉପାଦାଯ ସବ୍ବସତ୍ତେସୁ। ସୋ ହି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ମେତ୍ତାଯ ସହୱାସୀନଂ ମୁଦୁଚିତ୍ତତଂ ଜନେତି। ଅଥସ୍ସ ତେ ସୁଖସଂୱାସା ହୋନ୍ତି। ସୀମଟ୍ଠକଦେୱତାସୁ ମେତ୍ତାଯ ମୁଦୁକତଚିତ୍ତାହି ଦେୱତାହି ଧମ୍ମିକାଯ ରକ୍ଖାଯ ସୁସଂୱିହିତରକ୍ଖୋ ହୋତି। ଗୋଚରଗାମମ୍ହି ଇସ୍ସରଜନେ ମେତ୍ତାଯ ମୁଦୁକତଚିତ୍ତସନ୍ତାନେହି ଇସ୍ସରେହି ଧମ୍ମିକାଯ ରକ୍ଖାଯ ସୁରକ୍ଖିତପରିକ୍ଖାରୋ ହୋତି। ତତ୍ଥ ମନୁସ୍ସେସୁ ମେତ୍ତାଯ ପସାଦିତଚିତ୍ତେହି ତେହି ଅପରିଭୂତୋ ହୁତ୍ୱା ୱିଚରତି। ସବ୍ବସତ୍ତେସୁ ମେତ୍ତାଯ ସବ୍ବତ୍ଥ ଅପ୍ପଟିହତଚାରୋ ହୋତି। ମରଣସ୍ସତିଯା ପନ ଅୱସ୍ସଂ ମଯା ମରିତବ୍ବନ୍ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ଅନେସନଂ ପହାଯ ଉପରୂପରି ୱଡ୍ଢମାନସଂୱେଗୋ ଅନୋଲୀନୱୁତ୍ତିକୋ ହୋତି। ଅସୁଭସଞ୍ଞାପରିଚିତଚିତ୍ତସ୍ସ ପନସ୍ସ ଦିବ୍ବାନିପି ଆରମ୍ମଣାନି ଲୋଭୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ନ ପରିଯାଦିଯନ୍ତି।

ଏୱଂ ବହୂପକାରତ୍ତା ସବ୍ବତ୍ଥ ଅତ୍ଥଯିତବ୍ବଂ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବନ୍ତି ଚ ଅଧିପ୍ପେତସ୍ସ ଯୋଗାନୁଯୋଗକମ୍ମସ୍ସ ଠାନଞ୍ଚାତି ସବ୍ବତ୍ଥକକମ୍ମଟ୍ଠାନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ଚତ୍ତାଲୀସାଯ ପନ କମ୍ମଟ୍ଠାନେସୁ ଯଂ ଯସ୍ସ ଚରିଯାନୁକୂଲଂ, ତଂ ତସ୍ସ ନିଚ୍ଚଂ ପରିହରିତବ୍ବତ୍ତା ଉପରିମସ୍ସ ଚ ଉପରିମସ୍ସ ଭାୱନାକମ୍ମସ୍ସ ପଦଟ୍ଠାନତ୍ତା ପାରିହାରିଯକମ୍ମଟ୍ଠାନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇତି ଇମଂ ଦୁୱିଧମ୍ପି କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଯୋ ଦେତି, ଅଯଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଦାଯକୋ ନାମ। ତଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଦାଯକଂ।

କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତନ୍ତି –

ପିଯୋ ଗରୁ ଭାୱନୀଯୋ, ୱତ୍ତା ଚ ୱଚନକ୍ଖମୋ;

ଗମ୍ଭୀରଞ୍ଚ କଥଂ କତ୍ତା, ନୋ ଚଟ୍ଠାନେ ନିଯୋଜକୋତି। (ଅ। ନି। ୭।୩୭);

ଏୱମାଦିଗୁଣସମନ୍ନାଗତଂ ଏକନ୍ତେନ ହିତେସିଂ ୱୁଦ୍ଧିପକ୍ଖେ ଠିତଂ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତଂ।

''ମମଂ ହି, ଆନନ୍ଦ, କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତଂ ଆଗମ୍ମ ଜାତିଧମ୍ମା ସତ୍ତା ଜାତିଯା ପରିମୁଚ୍ଚନ୍ତୀ''ତି (ସଂ। ନି। ୧।୧୨୯; ୫।୨) ଆଦିୱଚନତୋ ପନ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋଯେୱ ସବ୍ବାକାରସମ୍ପନ୍ନୋ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତୋ। ତସ୍ମା ତସ୍ମିଂ ସତି ତସ୍ସେୱ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଗହିତକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ସୁଗହିତଂ ହୋତି। ପରିନିବ୍ବୁତେ ପନ ତସ୍ମିଂ ଅସୀତିଯା ମହାସାୱକେସୁ ଯୋ ଧରତି, ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ତସ୍ମିଂ ଅସତି ଯଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତୁକାମୋ ହୋତି, ତସ୍ସେୱ ୱସେନ ଚତୁକ୍କପଞ୍ଚକଜ୍ଝାନାନି ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଝାନପଦଟ୍ଠାନଂ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଆସୱକ୍ଖଯପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ଖୀଣାସୱସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଗହେତବ୍ବଂ।

କିଂ ପନ ଖୀଣାସୱୋ ଅହଂ ଖୀଣାସୱୋତି ଅତ୍ତାନଂ ପକାସେତୀତି? କିଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, କାରକଭାୱଂ ହି ଜାନିତ୍ୱା ପକାସେତି। ନନୁ ଅସ୍ସଗୁତ୍ତତ୍ଥେରୋ ଆରଦ୍ଧକମ୍ମଟ୍ଠାନସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ''କମ୍ମଟ୍ଠାନକାରକୋ ଅଯ''ନ୍ତି ଜାନିତ୍ୱା ଆକାସେ ଚମ୍ମଖଣ୍ଡଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସିନ୍ନୋ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେସୀତି।

ତସ୍ମା ସଚେ ଖୀଣାସୱଂ ଲଭତି, ଇଚ୍ଚେତଂ କୁସଲଂ, ନୋ ଚେ ଲଭତି,
ଅନାଗାମିସକଦାଗାମିସୋତାପନ୍ନଝାନଲାଭୀପୁଥୁଜ୍ଜନତିପିଟକଧରଦ୍ୱିପିଟକଧରଏକପିଟକଧରେସୁ ପୁରିମସ୍ସ ପୁରିମସ୍ସ ସନ୍ତିକେ। ଏକପିଟକଧରେପି

ଅସତି ଯସ୍ସ ଏକସଙ୍ଗୀତିପି ଅଟ୍ଠକଥାଯ ସଦ୍ଧିଂ ପଗୁଣା, ଅଯଞ୍ଚ ଲଜ୍ଜୀ ହୋତି, ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଗହେତବ୍ବଂ। ଏୱରୂପୋ ହି ତନ୍ତିଧରୋ ୱଂସାନୁରକ୍ଖକୋ ପୱେଣୀପାଲକୋ ଆଚରିଯୋ ଆଚରିଯମତିକୋୱ ହୋତି, ନ ଅତ୍ତନୋମତିକୋ ହୋତି। ତେନେୱ ପୋରାଣକତ୍ଥେରା ‘‘ଲଜ୍ଜୀ ରକ୍ଖିସ୍ସତି ଲଜ୍ଜୀ ରକ୍ଖିସ୍ସତୀ’’ତି ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଆହଂସୁ।

ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତଖୀଣାସୱାଦଯୋ ଚେତ୍ଥ ଅତ୍ତନା ଅଧିଗତମଗ୍ଗମେୱ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତି। ବହୁସ୍ସୁତୋ ପନ ତଂ ତଂ ଆଚରିଯଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଉଗ୍ଗହପରିପୁଚ୍ଛାନଂ ୱିସୋଧିତତ୍ତା ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ସୁତ୍ତଞ୍ଚ କାରଣଞ୍ଚ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ସପ୍ପାଯାସପ୍ପାଯଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ଗହନଟ୍ଠାନେ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ମହାହତ୍ଥୀ ୱିଯ ମହାମଗ୍ଗଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେସ୍ସତି। ତସ୍ମା ଏୱରୂପଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଦାଯକଂ କଲ୍ଯାଣମିତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତସ୍ସ ୱତ୍ତପଟିପତ୍ତିଂ କତ୍ୱା କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତବ୍ବଂ।

ସଚେ ପନେତଂ ଏକୱିହାରେଯେୱ ଲଭତି, ଇଚ୍ଚେତଂ କୁସଲଂ, ନୋ ଚେ ଲଭତି, ଯତ୍ଥ ସୋ ୱସତି, ତତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ଗଚ୍ଛନ୍ତେନ ଚ ନ ଧୋତମକ୍ଖିତେହି ପାଦେହି ଉପାହନା ଆରୂହିତ୍ୱା ଛତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ତେଲନାଳିମଧୁଫାଣିତାଦୀନି ଗାହାପେତ୍ୱା ଅନ୍ତେୱାସିକପରିୱୁତେନ ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ଗମିକୱତ୍ତଂ ପନ ପୂରେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ସଯମେୱ ଗହେତ୍ୱା ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଯଂ ଯଂ ୱିହାରଂ ପୱିସତି ସବ୍ବତ୍ଥ ୱତ୍ତପଟିପତ୍ତିଂ କୁରୁମାନେନ ସଲ୍ଲହୁକପରିକ୍ଖାରେନ ପରମସଲ୍ଲେଖୱୁତ୍ତିନା ହୁତ୍ୱା ଗନ୍ତବ୍ବଂ।

ତଂ ୱିହାରଂ ପୱିସନ୍ତେନ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେଯେୱ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ କପ୍ପିଯଂ କାରାପେତ୍ୱା ଗହେତ୍ୱା ପୱିସିତବ୍ବଂ, ନ ଚ ‘‘ମୁହୁତ୍ତଂ ୱିସ୍ସମେତ୍ୱା ପାଦଧୋୱନମକ୍ଖନାଦୀନି କତ୍ୱା ଆଚରିଯସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅଞ୍ଞଂ ପରିୱେଣଂ ପୱିସିତବ୍ବଂ। କସ୍ମା? ସଚେ ହିସ୍ସ ତତ୍ର ଆଚରିଯସ୍ସ ୱିସଭାଗା ଭିକ୍ଖୂ ଭୱେଯ୍ଯୁଂ, ତେ ଆଗମନକାରଣଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଆଚରିଯସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣଂ ପକାସେତ୍ୱା ‘‘ନଟ୍ଠୋସି, ସଚେ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତୋ’’ତି ୱିପ୍ପଟିସାରଂ ଉପ୍ପାଦେଯ୍ଯୁଂ, ଯେନ ତତୋୱ ପଟିନିୱତ୍ତେଯ୍ଯ, ତସ୍ମା ଆଚରିଯସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଉଜୁକଂ ତତ୍ଥେୱ ଗନ୍ତବ୍ବଂ।

ସଚେ ଆଚରିଯୋ ଦହରତରୋ ହୋତି, ପତ୍ତଚୀୱରପଟିଗ୍ଗହଣାଦୀନି ନ ସାଦିତବ୍ବାନି। ସଚେ ୱୁଡ୍ଢତରୋ ହୋତି, ଗନ୍ତ୍ୱା ଆଚରିଯଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଠାତବ୍ବଂ। ‘‘ନିକ୍ଖିପାୱୁସୋ, ପତ୍ତଚୀୱର’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେନ ନିକ୍ଖିପିତବ୍ବଂ। ‘‘ପାନୀଯଂ ପିୱା’’ତି ୱୁତ୍ତେନ ସଚେ ଇଚ୍ଛତି ପାତବ୍ବଂ। ‘‘ପାଦେ ଧୋୱାହୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେନ ନ ତାୱ ପାଦା ଧୋୱିତବ୍ବା। ସଚେ ହି ଆଚରିଯେନ ଆଭତଂ ଉଦକଂ ଭୱେଯ୍ଯ, ନ ସାରୁପ୍ପଂ ସିଯା। ‘‘ଧୋୱାହାୱୁସୋ, ନ ମଯା ଆଭତଂ, ଅଞ୍ଞେହି ଆଭତ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେନ ପନ ଯତ୍ଥ ଆଚରିଯୋ ନ ପସ୍ସତି, ଏୱରୂପେ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନେ ୱା ଓକାସେ, ଅବ୍ଭୋକାସେ ୱିହାରସ୍ସାପି ୱା ଏକମନ୍ତେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ପାଦା ଧୋୱିତବ୍ବା।

ସଚେ ଆଚରିଯୋ ତେଲନାଳିଂ ଆହରତି ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଉଭୋହି ହତ୍ଥେହି ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଗହେତବ୍ବା। ସଚେ ହି ନ ଗଣ୍ହେଯ୍ଯ, ‘‘ଅଯଂ ଭିକ୍ଖୁ ଇତୋ ଏୱ ପଟ୍ଠାଯ ସମ୍ଭୋଗଂ କୋପେତୀ’’ତି ଆଚରିଯସ୍ସ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ ଭୱେଯ୍ଯ। ଗହେତ୍ୱା ପନ ନ ଆଦିତୋୱ ପାଦା ମକ୍ଖେତବ୍ବା। ସଚେ ହି ତଂ ଆଚରିଯସ୍ସ ଗତ୍ତବ୍ଭଞ୍ଜନତେଲଂ ଭୱେଯ୍ଯ, ନ ସାରୁପ୍ପଂ ସିଯା। ତସ୍ମା ସୀସଂ ମକ୍ଖେତ୍ୱା ଖନ୍ଧାଦୀନି ମକ୍ଖେତବ୍ବାନି। ‘‘ସବ୍ବପାରିହାରିଯତେଲମିଦଂ, ଆୱୁସୋ, ପାଦେପି ମକ୍ଖେହୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେନ ପନ ଥୋକଂ ସୀସେ କତ୍ୱା ପାଦେ ମକ୍ଖେତ୍ୱା ‘‘ଇମଂ ତେଲନାଳିଂ ଠପେମି, ଭନ୍ତେ’’ତି ୱତ୍ୱା ଆଚରିଯେ ଗଣ୍ହନ୍ତେ ଦାତବ୍ବା।

ଆଗତଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାଯ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ମେ, ଭନ୍ତେ, କଥେଥ ଇଚ୍ଚେୱଂ ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଦୁତିଯଦିୱସତୋ ପନ ପଟ୍ଠାଯ ସଚେ ଆଚରିଯସ୍ସ ପକତିଉପଟ୍ଠାକୋ ଅତ୍ଥି, ତଂ ଯାଚିତ୍ୱା ୱତ୍ତଂ କାତବ୍ବଂ। ସଚେ ଯାଚିତୋପି ନ ଦେତି, ଓକାସେ ଲଦ୍ଧେଯେୱ କାତବ୍ବଂ। କରୋନ୍ତେନ ଖୁଦ୍ଦକମଜ୍ଝିମମହନ୍ତାନି ତୀଣି ଦନ୍ତକଟ୍ଠାନି ଉପନାମେତବ୍ବାନି। ସୀତଂ ଉଣ୍ହନ୍ତି ଦୁୱିଧଂ ମୁଖଧୋୱନୋଦକଞ୍ଚ ନ୍ହାନୋଦକଞ୍ଚ ପଟିଯାଦେତବ୍ବଂ। ତତୋ ଯଂ ଆଚରିଯୋ ତୀଣି ଦିୱସାନି ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ତାଦିସମେୱ ନିଚ୍ଚଂ ଉପନାମେତବ୍ବଂ। ନିଯମଂ ଅକତ୍ୱା ଯଂ ୱା ତଂ ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଯଥାଲଦ୍ଧଂ ଉପନାମେତବ୍ବଂ। କିଂ ବହୁନା ୱୁତ୍ତେନ? ଯଂ ତଂ ଭଗୱତା ‘‘ଅନ୍ତେୱାସିକେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଚରିଯମ୍ହି ସମ୍ମା ୱତ୍ତିତବ୍ବଂ। ତତ୍ରାଯଂ ସମ୍ମା ୱତ୍ତନା, କାଲସ୍ସେୱ ଉଟ୍ଠାଯ ଉପାହନା ଓମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ କରିତ୍ୱା ଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ ଦାତବ୍ବଂ, ମୁଖୋଦକଂ ଦାତବ୍ବଂ, ଆସନଂ ପଞ୍ଞପେତବ୍ବଂ। ସଚେ ଯାଗୁ ହୋତି, ଭାଜନଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ଯାଗୁ ଉପନାମେତବ୍ବା’’ତି (ମହାୱ। ୭୮) ଆଦିକଂ ଖନ୍ଧକେ ସମ୍ମାୱତ୍ତଂ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ, ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି କାତବ୍ବଂ।

ଏୱଂ ୱତ୍ତସମ୍ପତ୍ତିଯା ଗରୁଂ ଆରାଧଯମାନେନ ସାଯଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଯାହୀତି ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତେନ ଗନ୍ତବ୍ବଂ, ଯଦା ସୋ କିସ୍ସାଗତୋସୀତି ପୁଚ୍ଛତି, ତଦା ଆଗମନକାରଣଂ କଥେତବ୍ବଂ। ସଚେ ସୋ ନେୱ ପୁଚ୍ଛତି, ୱତ୍ତଂ ପନ ସାଦିଯତି, ଦସାହେ ୱା ପକ୍ଖେ ୱା ୱୀତିୱତ୍ତେ ଏକଦିୱସଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତେନାପି ଅଗନ୍ତ୍ୱା ଓକାସଂ କାରେତ୍ୱା ଆଗମନକାରଣଂ ଆରୋଚେତବ୍ବଂ। ଅକାଲେ ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା କିମତ୍ଥମାଗତୋସୀତି ପୁଟ୍ଠେନ ଆରୋଚେତବ୍ବଂ। ସଚେ ସୋ ପାତୋୱ ଆଗଚ୍ଛାତି ୱଦତି, ପାତୋୱ ଗନ୍ତବ୍ବଂ।

ସଚେ ପନସ୍ସ ତାଯ ୱେଲାଯ ପିଣ୍ଡାବାଧେନ ୱା କୁଚ୍ଛି ପରିଡଯ୍ହତି, ଅଗ୍ଗିମନ୍ଦତାଯ ୱା ଭତ୍ତଂ ନ ଜୀରତି, ଅଞ୍ଞୋ ୱା କୋଚି ରୋଗୋ ବାଧତି, ତଂ ଯଥାଭୂତଂ ଆୱିକତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସପ୍ପାଯୱେଲଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ତାଯ ୱେଲାଯ ଉପସଙ୍କମିତବ୍ବଂ। ଅସପ୍ପାଯୱେଲାଯ ହି ୱୁଚ୍ଚମାନମ୍ପି କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ନ ସକ୍କା ହୋତି ମନସିକାତୁନ୍ତି। ଅଯଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଦାଯକଂ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ୱିତ୍ଥାରୋ।

ଚରିଯାୱଣ୍ଣନା

୪୩। ଇଦାନି ଅତ୍ତନୋ ଚରିଯାନୁକୂଲନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଚରିଯାତି ଛ ଚରିଯା ରାଗଚରିଯା, ଦୋସଚରିଯା, ମୋହଚରିଯା, ସଦ୍ଧାଚରିଯା, ବୁଦ୍ଧିଚରିଯା, ୱିତକ୍କଚରିଯାତି। କେଚି ପନ ରାଗାଦୀନଂ ସଂସଗ୍ଗସନ୍ନିପାତୱସେନ ଅପରାପି ଚତସ୍ସୋ, ତଥା ସଦ୍ଧାଦୀନନ୍ତି ଇମାହି ଅଟ୍ଠହି ସଦ୍ଧିଂ ଚୁଦ୍ଦସ ଇଚ୍ଛନ୍ତି। ଏୱଂ ପନ ଭେଦେ ୱୁଚ୍ଚମାନେ ରାଗାଦୀନଂ ସଦ୍ଧାଦୀହିପି ସଂସଗ୍ଗଂ କତ୍ୱା ଅନେକା ଚରିଯା ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ସଙ୍ଖେପେନ ଛଳେୱ ଚରିଯା ୱେଦିତବ୍ବା। ଚରିଯା, ପକତି, ଉସ୍ସନ୍ନତାତି ଅତ୍ଥତୋ ଏକଂ। ତାସଂ ୱସେନ ଛଳେୱ ପୁଗ୍ଗଲା ହୋନ୍ତି ରାଗଚରିତୋ, ଦୋସଚରିତୋ, ମୋହଚରିତୋ, ସଦ୍ଧାଚରିତୋ, ବୁଦ୍ଧିଚରିତୋ, ୱିତକ୍କଚରିତୋତି।

ତତ୍ଥ ଯସ୍ମା ରାଗଚରିତସ୍ସ କୁସଲପ୍ପୱତ୍ତିସମଯେ ସଦ୍ଧା ବଲୱତୀ ହୋତି, ରାଗସ୍ସ ଆସନ୍ନଗୁଣତ୍ତା। ଯଥା ହି ଅକୁସଲପକ୍ଖେ ରାଗୋ ସିନିଦ୍ଧୋ ନାତିଲୂଖୋ, ଏୱଂ କୁସଲପକ୍ଖେ ସଦ୍ଧା। ଯଥା ରାଗୋ ୱତ୍ଥୁକାମେ ପରିଯେସତି, ଏୱଂ ସଦ୍ଧା ସୀଲାଦିଗୁଣେ। ଯଥା ରାଗୋ ଅହିତଂ ନ ପରିଚ୍ଚଜତି, ଏୱଂ ସଦ୍ଧା ହିତଂ ନ ପରିଚ୍ଚଜତି, ତସ୍ମା ରାଗଚରିତସ୍ସ ସଦ୍ଧାଚରିତୋ ସଭାଗୋ।

ଯସ୍ମା ପନ ଦୋସଚରିତସ୍ସ କୁସଲପ୍ପୱତ୍ତିସମଯେ ପଞ୍ଞା ବଲୱତୀ ହୋତି, ଦୋସସ୍ସ ଆସନ୍ନଗୁଣତ୍ତା। ଯଥା ହି ଅକୁସଲପକ୍ଖେ ଦୋସୋ ନିସ୍ସିନେହୋ ନ ଆରମ୍ମଣଂ ଅଲ୍ଲୀଯତି, ଏୱଂ କୁସଲପକ୍ଖେ ପଞ୍ଞା। ଯଥା ଚ ଦୋସୋ ଅଭୂତମ୍ପି ଦୋସମେୱ ପରିଯେସତି, ଏୱଂ ପଞ୍ଞା ଭୂତଂ ଦୋସମେୱ। ଯଥା ଦୋସୋ ସତ୍ତପରିୱଜ୍ଜନାକାରେନ ପୱତ୍ତତି, ଏୱଂ ପଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରପରିୱଜ୍ଜନାକାରେନ, ତସ୍ମା ଦୋସଚରିତସ୍ସ ବୁଦ୍ଧିଚରିତୋ ସଭାଗୋ।

ଯସ୍ମା ପନ ମୋହଚରିତସ୍ସ ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପ୍ପାଦାଯ ୱାଯମମାନସ୍ସ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଅନ୍ତରାଯକରା ୱିତକ୍କା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ମୋହସ୍ସ ଆସନ୍ନଲକ୍ଖଣତ୍ତା। ଯଥା ହି ମୋହୋ ପରିବ୍ଭାକୁଲତାଯ ଅନୱଟ୍ଠିତୋ, ଏୱଂ ୱିତକ୍କୋ ନାନପ୍ପକାରୱିତକ୍କନତାଯ। ଯଥା ଚ ମୋହୋ ଅପରିଯୋଗାହଣତାଯ ଚଞ୍ଚଲୋ। ତଥା ୱିତକ୍କୋ ଲହୁପରିକପ୍ପନତାଯ, ତସ୍ମା ମୋହଚରିତସ୍ସ ୱିତକ୍କଚରିତୋ ସଭାଗୋତି।

ଅପରେ ତଣ୍ହାମାନଦିଟ୍ଠିୱସେନ ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ଚରିଯା ୱଦନ୍ତି। ତତ୍ଥ ତଣ୍ହା ରାଗୋଯେୱ, ମାନୋ ଚ ତଂସମ୍ପଯୁତ୍ତୋତି ତଦୁଭଯଂ ରାଗଚରିଯଂ ନାତିୱତ୍ତତି । ମୋହନିଦାନତ୍ତା ଚ ଦିଟ୍ଠିଯା ଦିଟ୍ଠିଚରିଯା ମୋହଚରିଯମେୱ ଅନୁପତତି।

୪୪। ତା ପନେତା ଚରିଯା କିଂନିଦାନା? କଥଞ୍ଚ ଜାନିତବ୍ବଂ ‘‘ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ରାଗଚରିତୋ, ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦୋସାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରଚରିତୋ’’ତି? କିଂ ଚରିତସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ କିଂ ସପ୍ପାଯନ୍ତି?

ତତ୍ର ପୁରିମା ତାୱ ତିସ୍ସୋ ଚରିଯା ପୁବ୍ବାଚିଣ୍ଣନିଦାନା, ଧାତୁଦୋସନିଦାନା ଚାତି ଏକଚ୍ଚେ ୱଦନ୍ତି। ପୁବ୍ବେ କିର ଇଟ୍ଠପ୍ପଯୋଗସୁଭକମ୍ମବହୁଲୋ ରାଗଚରିତୋ ହୋତି, ସଗ୍ଗା ୱା ଚୱିତ୍ୱା ଇଧୂପପନ୍ନୋ। ପୁବ୍ବେ ଛେଦନୱଧବନ୍ଧନୱେରକମ୍ମବହୁଲୋ ଦୋସଚରିତୋ ହୋତି, ନିରଯନାଗଯୋନୀହି ୱା ଚୱିତ୍ୱା ଇଧୂପପନ୍ନୋ। ପୁବ୍ବେ ମଜ୍ଜପାନବହୁଲୋ ସୁତପରିପୁଚ୍ଛାୱିହୀନୋ ଚ ମୋହଚରିତୋ ହୋତି, ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଯା ୱା ଚୱିତ୍ୱା ଇଧୂପପନ୍ନୋତି ଏୱଂ ପୁବ୍ବାଚିଣ୍ଣନିଦାନାତି ୱଦନ୍ତି। ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପନ ଧାତୂନଂ ଉସ୍ସନ୍ନତ୍ତା ପୁଗ୍ଗଲୋ ମୋହଚରିତୋ ହୋତି ପଥୱୀଧାତୁଯା ଚ ଆପୋଧାତୁଯା ଚ। ଇତରାସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଉସ୍ସନ୍ନତ୍ତା ଦୋସଚରିତୋ। ସବ୍ବାସଂ ସମତ୍ତା ପନ ରାଗଚରିତୋତି। ଦୋସେସୁ ଚ ସେମ୍ହାଧିକୋ ରାଗଚରିତୋ ହୋତି। ୱାତାଧିକୋ ମୋହଚରିତୋ। ସେମ୍ହାଧିକୋ ୱା ମୋହଚରିତୋ। ୱାତାଧିକୋ ରାଗଚରିତୋତି ଏୱଂ ଧାତୁଦୋସନିଦାନାତି ୱଦନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଯସ୍ମା ପୁବ୍ବେ ଇଟ୍ଠପ୍ପଯୋଗସୁଭକମ୍ମବହୁଲାପି ସଗ୍ଗା ଚୱିତ୍ୱା ଇଧୂପପନ୍ନାପି ଚ ନ ସବ୍ବେ ରାଗଚରିତାଯେୱ ହୋନ୍ତି, ନ ଇତରେ ୱା ଦୋସମୋହଚରିତା। ଏୱଂ ଧାତୂନଞ୍ଚ ଯଥାୱୁତ୍ତେନେୱ ନଯେନ ଉସ୍ସଦନିଯମୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ଦୋସନିଯମେ ଚ ରାଗମୋହଦ୍ୱଯମେୱ ୱୁତ୍ତଂ, ତମ୍ପି ଚ ପୁବ୍ବାପରୱିରୁଦ୍ଧମେୱ। ସଦ୍ଧାଚରିଯାଦୀସୁ ଚ ଏକିସ୍ସାପି ନିଦାନଂ ନ ୱୁତ୍ତମେୱ। ତସ୍ମା ସବ୍ବମେତଂ ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନୱଚନଂ।

ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ଅଟ୍ଠକଥାଚରିଯାନଂ ମତାନୁସାରେନ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ, ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଉସ୍ସଦକିତ୍ତନେ (ଧ। ସ। ଅଟ୍ଠ। ୪୯୮) ‘‘ଇମେ ସତ୍ତା ପୁବ୍ବହେତୁନିଯାମେନ ଲୋଭୁସ୍ସଦା ଦୋସୁସ୍ସଦା ମୋହୁସ୍ସଦା ଅଲୋଭୁସ୍ସଦା ଅଦୋସୁସ୍ସଦା ଅମୋହୁସ୍ସଦା ଚ ହୋନ୍ତି।

ଯସ୍ସ ହି କମ୍ମାଯୂହନକ୍ଖଣେ ଲୋଭୋ ବଲଵା ହୋତି ଅଲୋଭୋ ମନ୍ଦୋ, ଅଦୋସାମୋହା ବଲଵନ୍ତୋ ଦୋସମୋହା ମନ୍ଦା, ତସ୍ସ ମନ୍ଦୋ ଅଲୋଭୋ ଲୋଭଂ ପରିଯାଦାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ଅଦୋସାମୋହା ପନ ବଲଵନ୍ତୋ ଦୋସମୋହେ ପରିଯାଦାତୁଂ ସକ୍କୋତି। ତସ୍ମା ସୋ ତେନ କମ୍ମେନ ଦିନ୍ନପଟିସନ୍ଧିଵସେନ ନିବ୍ବତ୍ତୋ ଲୁଦ୍ଧୋ ହୋତି ସୁଖସୀଲୋ ଅକ୍କୋଧନୋ ପଞ୍ଞଵା ଵଜିରୂପମଞାଣୋ।

ଯସ୍ସ ପନ କମ୍ମାଯୂହନକ୍ଖଣେ ଲୋଭଦୋସା ବଲଵନ୍ତୋ ହୋନ୍ତି ଅଲୋଭାଦୋସା ମନ୍ଦା, ଅମୋହୋ ବଲଵା ମୋହୋ ମନ୍ଦୋ, ସୋ ପୁରିମନଯେନେଵ ଲୁଦ୍ଧୋ ଚେଵ ହୋତି ଦୁଟ୍ଠୋ ଚ। ପଞ୍ଞଵା ପନ ହୋତି ଵଜିରୂପମଞାଣୋ ଦତ୍ତାଭଯତ୍ଥେରୋ ଵିଯ।

ଯସ୍ସ କମ୍ମାଯୂହନକ୍ଖଣେ ଲୋଭାଦୋସମୋହା ବଲଵନ୍ତୋ ହୋନ୍ତି ଇତରେ ମନ୍ଦା, ସୋ ପୁରିମନଯେନେଵ ଲୁଦ୍ଧୋ ଚେଵ ହୋତି ଦନ୍ଧୋ ଚ, ସୀଲକୋ ପନ ହୋତି ଅକ୍କୋଧନୋ (ବାକୁଲତ୍ଥେରୋ ଵିଯ)।

ତଥା ଯସ୍ସ କମ୍ମାଯୂହନକ୍ଖଣେ ତଯୋପି ଲୋଭଦୋସମୋହା ବଲଵନ୍ତୋ ହୋନ୍ତି ଅଲୋଭାଦଯୋ ମନ୍ଦା, ସୋ ପୁରିମନଯେନେଵ ଲୁଦ୍ଧୋ ଚେଵ ହୋତି ଦୁଟ୍ଠୋ ଚ ମୂଳ୍ହୋ ଚ।

ଯସ୍ସ ପନ କମ୍ମାଯୂହନକ୍ଖଣେ ଅଲୋଭଦୋସମୋହା ବଲଵନ୍ତୋ ହୋନ୍ତି ଇତରେ ମନ୍ଦା, ସୋ ପୁରିମନଯେନେଵ ଅଲୁଦ୍ଧୋ ଅପ୍ପକିଲେସୋ ହୋତି ଦିବ୍ବାରମ୍ମଣମ୍ପି ଦିସ୍ଵା ନିଚ୍ଚଲୋ, ଦୁଟ୍ଠୋ ପନ ହୋତି ଦନ୍ଧପଞ୍ଞୋ ଚ।

ଯସ୍ସ ପନ କମ୍ମାଯୂହନକ୍ଖଣେ ଅଲୋଭାଦୋସମୋହା ବଲଵନ୍ତୋ ହୋନ୍ତି ଇତରେ ମନ୍ଦା, ସୋ ପୁରିମନଯେନେଵ ଅଲୁଦ୍ଧୋ ଚେଵ ହୋତି ଅଦୁଟ୍ଠୋ ସୀଲକୋ ଚ, ଦନ୍ଧୋ ପନ ହୋତି।

ତଥା ଯସ୍ସ କମ୍ମାଯୂହନକ୍ଖଣେ ଅଲୋଭଦୋସାମୋହା ବଲଵନ୍ତୋ ହୋନ୍ତି ଇତରେ ମନ୍ଦା, ସୋ ପୁରିମନଯେନେଵ ଅଲୁଦ୍ଧୋ ଚେଵ ହୋତି ପଞ୍ଞଵା ଚ, ଦୁଟ୍ଠୋ ଚ ପନ ହୋତି କୋଧନୋ।

ଯସ୍ସ ପନ କମ୍ମାଯୂହନକ୍ଖଣେ ତଯୋପି ଅଲୋଭାଦୋସାମୋହା ବଲଵନ୍ତୋ ହୋନ୍ତି ଲୋଭାଦଯୋ ମନ୍ଦା, ସୋ ପୁରିମନଯେନେଵ ମହାସଙ୍ଘରକ୍ଖିତତ୍ଥେରୋ ଵିଯ ଅଲୁଦ୍ଧୋ ଅଦୁଟ୍ଠୋ ପଞ୍ଞଵା ଚ ହୋତୀ''ତି।

ଏତ୍ଥ ଚ ଯୋ ଲୁଦ୍ଧୋତି ଵୁତ୍ତୋ, ଅଯଂ ରାଗଚରିତୋ। ଦୁଟ୍ଠଦନ୍ଧା ଦୋସମୋହଚରିତା। ପଞ୍ଞଵା ବୁଦ୍ଧିଚରିତୋ। ଅଲୁଦ୍ଧଅଦୁଟ୍ଠା ପସନ୍ନପକତିତାଯ ସଦ୍ଧାଚରିତା। ଯଥା ଵା ଅମୋହପରିଵାରେନ କମ୍ମୁନା ନିବ୍ବତ୍ତୋ ବୁଦ୍ଧିଚରିତୋ, ଏଵଂ ବଲଵସଦ୍ଧାପରିଵାରେନ କମ୍ମୁନା ନିବ୍ବତ୍ତୋ ସଦ୍ଧାଚରିତୋ। କାମଵିତକ୍କାଦିପରିଵାରେନ କମ୍ମୁନା ନିବ୍ବତ୍ତୋ ଵିତକ୍କଚରିତୋ। ଲୋଭାଦିନା ଵୋମିସ୍ସପରିଵାରେନ କମ୍ମୁନା ନିବ୍ବତ୍ତୋ ଵୋମିସ୍ସଚରିତୋତି। ଏଵଂ ଲୋଭାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରପରିଵାରଂ ପଟିସନ୍ଧିଜନକଂ କମ୍ମଂ ଚରିଯାନଂ ନିଦାନନ୍ତି ଵେଦିତବ୍ବଂ।

୪୫। ଯଂ ପନ ଵୁତ୍ତଂ କଥଞ୍ଚ ଜାନିତବ୍ବଂ ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ରାଗଚରିତୋତିଆଦି। ତତ୍ରାଯଂ ନଯୋ।

ଇରିଯାପଥତୋ କିଚ୍ଚା, ଭୋଜନା ଦସ୍ସନାଦିତୋ;

ଧମ୍ମପ୍ପଵତ୍ତିତୋ ଚେଵ, ଚରିଯାଯୋ ଵିଭାଵଯେତି।

ତତ୍ଥ ଇରିଯାପଥତୋତି ରାଗଚରିତୋ ହି ପକତିଗମନେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଚାତୁରିଯେନ ଗଚ୍ଛତି, ସଣିକଂ ପାଦଂ ନିକ୍ଖିପତି, ସମଂ ନିକ୍ଖିପତି, ସମଂ ଉଦ୍ଧରତି, ଉକ୍କୁଟିକଞ୍ଚସ୍ସ ପଦଂ ହୋତି। ଦୋସଚରିତୋ ପାଦଗ୍ଗେହି ଖଣନ୍ତୋ ଵିଯ ଗଚ୍ଛତି, ସହସା ପାଦଂ ନିକ୍ଖିପତି, ସହସା ଉଦ୍ଧରତି, ଅନୁକଡ୍ଢିତଞ୍ଚସ୍ସ ପଦଂ ହୋତି। ମୋହଚରିତୋ ପରିବ୍ୟାକୁଲାଯ ଗତିଯା ଗଚ୍ଛତି, ଛମ୍ଭିତୋ ଵିଯ ପଦଂ ନିକ୍ଖିପତି, ଛମ୍ଭିତୋ ଵିଯ ଉଦ୍ଧରତି, ସହସାନୁପୀଳିତଞ୍ଚସ୍ସ ପଦଂ ହୋତି। ଵୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ ମାଗଣ୍ଡିଯସୁତ୍ତୁପ୍ପତ୍ତିଯଂ –

''ରତ୍ତସ୍ସ ହି ଉକ୍କୁଟିକଂ ପଦଂ ଭଵେ,

ଦୁଟ୍ଠସ୍ସ ହୋତି ଅନୁକଡ୍ଢିତଂ ପଦଂ;

ମୂଳ୍ହସ୍ସ ହୋତି ସହସାନୁପୀଳିତଂ,

ୱିୱଟ୍ଟଚ୍ଛଦସ୍ସ ଇଦମୀଦିସଂ ପଦ''ନ୍ତି।

ଠାନମ୍ପି ରାଗଚରିତସ୍ସ ପାସାଦିକଂ ହୋତି ମଧୁରାକାରଂ, ଦୋସଚରିତସ୍ସ ଥଦ୍ଧାକାରଂ, ମୋହଚରିତସ୍ସ ଆକୁଲାକାରଂ। ନିସଜ୍ଜାଯପି ଏସେୱ ନଯୋ। ରାଗଚରିତୋ ଚ ଅତରମାନୋ ସମଂ ସେଯ୍ୟଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ସଣିକଂ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗାନି ସମୋଧାଯ ପାସାଦିକେନ ଆକାରେନ ସଯତି, ୱୁଟ୍ଠାପିଯମାନୋ ଚ ସୀଘଂ ଅୱୁଟ୍ଠାଯ ସଙ୍କିତୋ ୱିଯ ସଣିକଂ ପଟିୱଚନଂ ଦେତି। ଦୋସଚରିତୋ ତରମାନୋ ଯଥା ୱା ତଥା ୱା ସେଯ୍ୟଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ପକ୍ଖିତ୍ତକାଯୋ ଭାକୁଟିଂ କତ୍ୱା ସଯତି, ୱୁଟ୍ଠାପିଯମାନୋ ଚ ସୀଘଂ ୱୁଟ୍ଠାଯ କୁପିତୋ ୱିଯ ପଟିୱଚନଂ ଦେତି। ମୋହଚରିତୋ ଦୁସ୍ସଣ୍ଠାନଂ ସେଯ୍ୟଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ୱିକ୍ଖିତ୍ତକାଯୋ ବହୁଲଂ ଅଧୋମୁଖୋ ସଯତି, ୱୁଟ୍ଠାପିଯମାନୋ ଚ ହୁଙ୍କାରଂ କରୋନ୍ତୋ ଦନ୍ଧଂ ୱୁଟ୍ଠାତି। ସଦ୍ଧାଚରିତାଦଯୋ ପନ ଯସ୍ମା ରାଗଚରିତାଦୀନଂ ସଭାଗା, ତସ୍ମା ତେସମ୍ପି ତାଦିସୋୱ ଇରିଯାପଥୋ ହୋତୀତି। ଏୱଂ ତାୱ ଇରିଯାପଥତୋ ଚରିଯାଯୋ ୱିଭାୱଯେ।

କିଚ୍ଚାତି ସମ୍ମଜ୍ଜନାଦୀସୁ ଚ କିଚ୍ଚେସୁ ରାଗଚରିତୋ ସାଧୁକଂ ସମ୍ମଜ୍ଜନିଂ ଗହେତ୍ୱା ଅତରମାନୋ ୱାଲିକଂ ଅୱିପ୍ପକିରନ୍ତୋ ସିନ୍ଦୁୱାରକୁସୁମସନ୍ଥରମିୱ ସନ୍ଥରନ୍ତୋ ସୁଦ୍ଧଂ ସମଂ ସମ୍ମଜ୍ଜତି। ଦୋସଚରିତୋ ଗାଳ୍ହଂ ସମ୍ମଜ୍ଜନିଂ ଗହେତ୍ୱା ତରମାନରୂପୋ ଉଭତୋ ୱାଲିକଂ ଉସ୍ସାରେନ୍ତୋ ଖରେନ ସଦ୍ଦେନ ଅସୁଦ୍ଧଂ ୱିସମଂ ସମ୍ମଜ୍ଜତି। ମୋହଚରିତୋ ସିଥିଲଂ ସମ୍ମଜ୍ଜନିଂ ଗହେତ୍ୱା ସମ୍ପରିୱତ୍ତକଂ ଆଳୋଳଯମାନୋ ଅସୁଦ୍ଧଂ ୱିସମଂ ସମ୍ମଜ୍ଜତି।

ଯଥା ସମ୍ମଜ୍ଜନେ, ଏୱଂ ଚୀୱରଧୋୱନରଜନାଦୀସୁପି ସବ୍ବକିଚ୍ଚେସୁ ନିପୁଣମଧୁରସମସକ୍କଚ୍ଚକାରୀ ରାଗଚରିତୋ। ଗାଳ୍ହଥଦ୍ଧୱିସମକାରୀ ଦୋସଚରିତୋ। ଅନିପୁଣବ୍ୟାକୁଲୱିସମାପରିଚ୍ଛିନ୍ନକାରୀ ମୋହଚରିତୋ। ଚୀୱରଧାରଣମ୍ପି ଚ ରାଗଚରିତସ୍ସ ନାତିଗାଳ୍ହଂ ନାତିସିଥିଲଂ ହୋତି ପାସାଦିକଂ ପରିମଣ୍ଡଲଂ। ଦୋସଚରିତସ୍ସ ଅତିଗାଳ୍ହଂ ଅପରିମଣ୍ଡଲଂ। ମୋହଚରିତସ୍ସ ସିଥିଲଂ ପରିବ୍ୟାକୁଲଂ। ସଦ୍ଧାଚରିତାଦଯୋ ତେସଂଯେୱାନୁସାରେନ ୱେଦିତବ୍ବା, ତଂ ସଭାଗତ୍ତାତି। ଏୱଂ କିଚ୍ଚତୋ ଚରିଯାଯୋ ୱିଭାୱଯେ।

ଭୋଜନାତି ରାଗଚରିତୋ ସିନିଦ୍ଧମଧୁରଭୋଜନପ୍ପିଯୋ ହୋତି, ଭୁଞ୍ଜମାନୋ ଚ ନାତିମହନ୍ତଂ ପରିମଣ୍ଡଲଂ ଆଲୋପଂ କତ୍ୱା ରସପଟିସଂୱେଦୀ ଅତରମାନୋ ଭୁଞ୍ଜତି, କିଞ୍ଚିଦେୱ ଚ ସାଦୁଂ ଲଭିତ୍ୱା ସୋମନସ୍ସଂ ଆପଜ୍ଜତି । ଦୋସଚରିତୋ ଲୂଖଅମ୍ବିଲଭୋଜନପ୍ପିଯୋ ହୋତି, ଭୁଞ୍ଜମାନୋ ଚ ମୁଖପୂରକଂ ଆଲୋପଂ କତ୍ୱା ଅରସପଟିସଂୱେଦୀ ତରମାନୋ ଭୁଞ୍ଜତି, କିଞ୍ଚିଦେୱ ଚ ଅସାଦୁଂ ଲଭିତ୍ୱା ଦୋମନସ୍ସଂ ଆପଜ୍ଜତି। ମୋହଚରିତୋ ଅନିଯତରୁଚିକୋ ହୋତି, ଭୁଞ୍ଜମାନୋ ଚ ଅପରିମଣ୍ଡଲଂ ପରିତ୍ତଂ ଆଲୋପଂ କତ୍ୱା ଭାଜନେ ଛଡ୍ଡେନ୍ତୋ ମୁଖଂ ମକ୍ଖେନ୍ତୋ ୱିକ୍ଖିତ୍ତଚିତ୍ତୋ ତଂ ତଂ ୱିତକ୍କେନ୍ତୋ ଭୁଞ୍ଜତି। ସଦ୍ଧାଚରିତାଦଯୋପି ତେସଂଯେୱାନୁସାରେନ ୱେଦିତବ୍ବା, ତଂସଭାଗତ୍ତାତି। ଏୱଂ ଭୋଜନତୋ ଚରିଯାଯୋ ୱିଭାୱଯେ।

ଦସ୍ସନାଦିତୋତି ରାଗଚରିତୋ ଈସକମ୍ପି ମନୋରମଂ ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ୱିମ୍ହଯଜାତୋ ୱିଯ ଚିରଂ ଓଲୋକେତି, ପରିତ୍ତେପି ଗୁଣେ ସଜ୍ଜତି, ଭୂତମ୍ପି ଦୋସଂ ନ ଗଣ୍ହାତି, ପକ୍କମନ୍ତୋପି ଅମୁଞ୍ଚିତୁକାମୋୱ ହୁତ୍ୱା ସାପେକ୍ଖୋ ପକ୍କମତି। ଦୋସଚରିତୋ ଈସକମ୍ପି ଅମନୋରମଂ ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା କିଲନ୍ତରୂପୋ ୱିଯ ନ ଚିରଂ ଓଲୋକେତି, ପରିତ୍ତେପି ଦୋସେ ପଟିହଞ୍ଞତି, ଭୂତମ୍ପି ଗୁଣଂ ନ ଗଣ୍ହାତି, ପକ୍କମନ୍ତୋପି ମୁଞ୍ଚିତୁକାମୋୱ ହୁତ୍ୱା ଅନପେକ୍ଖୋ ପକ୍କମତି। ମୋହଚରିତୋ ଯଂକିଞ୍ଚି ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ପରପଚ୍ଚଯିକୋ ହୋତି, ପରଂ ନିନ୍ଦନ୍ତଂ ସୁତ୍ୱା ନିନ୍ଦତି, ପସଂସନ୍ତଂ ସୁତ୍ୱା ପସଂସତି, ସଯଂ ପନ ଅଞ୍ଞାଣୁପେକ୍ଖାଯ ଉପେକ୍ଖକୋୱ ହୋତି। ଏସ ନଯୋ ସଦ୍ଦସୱନାଦୀସୁପି। ସଦ୍ଧାଚରିତାଦଯୋ ପନ ତେସଂଯେୱାନୁସାରେନ ୱେଦିତବ୍ବା, ତଂସଭାଗତ୍ତାତି। ଏୱଂ ଦସ୍ସନାଦିତୋ ଚରିଯାଯୋ ୱିଭାୱଯେ।

ଧମ୍ମପ୍ପୱତ୍ତିତୋ ଚେୱାତି ରାଗଚରିତସ୍ସ ଚ ମାଯା, ସାଠେଯ୍ୟଂ, ମାନୋ, ପାପିଚ୍ଛତା, ମହିଚ୍ଛତା, ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠିତା, ସିଙ୍ଗଂ, ଚାପଲ୍ଲନ୍ତି ଏୱମାଦଯୋ ଧମ୍ମା ବହୁଲଂ ପୱତ୍ତନ୍ତି। ଦୋସଚରିତସ୍ସ କୋଧୋ, ଉପନାହୋ, ମକ୍ଖୋ, ପଳାସୋ, ଇସ୍ସା, ମଚ୍ଛରିଯନ୍ତି ଏୱମାଦଯୋ। ମୋହଚରିତସ୍ସ ଥିନଂ, ମିଦ୍ଧଂ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ, କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ, ୱିଚିକିଚ୍ଛା, ଆଧାନଗ୍ଗାହିତା, ଦୁପ୍ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗିତାତି ଏୱମାଦଯୋ। ସଦ୍ଧାଚରିତସ୍ସ ମୁତ୍ତଚାଗତା, ଅରିଯାନଂ ଦସ୍ସନକାମତା, ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ସୋତୁକାମତା, ପାମୋଜ୍ଜବହୁଲତା, ଅସଠତା, ଅମାଯାୱିତା, ପସାଦନୀଯେସୁ ଠାନେସୁ ପସାଦୋତି ଏୱମାଦଯୋ। ବୁଦ୍ଧିଚରିତସ୍ସ ସୋୱଚସ୍ସତା, କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତା, ଭୋଜନେମତ୍ତଞ୍ଞୁତା, ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ, ଜାଗରିଯାନୁଯୋଗୋ, ସଂୱେଜନୀଯେସୁ ଠାନେସୁ ସଂୱେଗୋ, ସଂୱିଗ୍ଗସ୍ସ ଚ ଯୋନିସୋ ପଧାନନ୍ତି ଏୱମାଦଯୋ। ୱିତକ୍କଚରିତସ୍ସ ଭସ୍ସବହୁଲତା, ଗଣାରାମତା, କୁସଲାନୁଯୋଗେ ଅରତି, ଅନୱଟ୍ଠିତକିଚ୍ଚତା, ରତ୍ତିଂ ଧୂମାଯନା , ଦିୱା ପଜ୍ଜଲନା, ହୁରାହୁରଂ ଧାୱନାତି ଏୱମାଦଯୋ ଧମ୍ମା ବହୁଲଂ ପୱତ୍ତନ୍ତୀତି। ଏୱଂ ଧମ୍ମପ୍ପୱତ୍ତିତୋ ଚରିଯାଯୋ ୱିଭାୱଯେ।

ଯସ୍ମା ପନ ଇଦଂ ଚରିଯାୱିଭାୱନୱିଧାନଂ ସବ୍ବାକାରେନ ନେୱ ପାଳିଇଯଂ ନ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ଆଗତଂ, କେୱଲଂ ଆଚରିଯମତାନୁସାରେନ ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ନ ସାରତୋ ପଚ୍ଚେତବ୍ବଂ। ରାଗଚରିତସ୍ସ ହି ୱୁତ୍ତାନି ଇରିଯାପଥାଦୀନି ଦୋସଚରିତାଦଯୋପି ଅପ୍ପମାଦୱିହାରିନୋ କାତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି। ସଂସଟ୍ଠଚରିତସ୍ସ ଚ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଏକସ୍ସେୱ ଭିନ୍ନଲକ୍ଖଣା ଇରିଯାପଥାଦଯୋ ନ ଉପପଜ୍ଜନ୍ତି। ଯଂ ପନେତଂ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ଚରିଯାୱିଭାୱନୱିଧାନଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତଦେୱ ସାରତୋ ପଚ୍ଚେତବ୍ବଂ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ''ଚେତୋପରିଯଞାଣସ୍ସ ଲାଭୀ ଆଚରିଯୋ ଚରିଯଂ ଞତ୍ୱା କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେସ୍ସତି, ଇତରେନ ଅନ୍ତେୱାସିକୋ ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବୋ''ତି। ତସ୍ମା ଚେତୋପରିଯଞାଣେନ ୱା ତଂ ୱା ପୁଗ୍ଗଲଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଜାନିତବ୍ବଂ। ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ରାଗଚରିତୋ, ଅଯଂ ଦୋସାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରଚରିତୋତି।

୪୬। କିଂ ଚରିତସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ କିଂ ସପ୍ପାଯନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପନ ସେନାସନଂ ତାୱ ରାଗଚରିତସ୍ସ ଅଧୋତୱେଦିକଂ ଭୂମଟ୍ଠକଂ ଅକତପବ୍ଭାରକଂ ତିଣକୁଟିକଂ ପଣ୍ଣସାଲାଦୀନଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ରଜୋକିଣ୍ଣଂ ଜତୁକାଭରିତଂ ଓଲୁଗ୍ଗୱିଲୁଗ୍ଗଂ ଅତିଉଚ୍ଚଂ ୱା ଅତିନୀଚଂ ୱା ଉଜ୍ଜଙ୍ଗଲଂ ସାସଙ୍କଂ ଅସୁଚିୱିସମମଗ୍ଗଂ, ଯତ୍ଥ ମଞ୍ଚପୀଠମ୍ପି ମଙ୍କୁଣଭରିତଂ ଦୁରୂପଂ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣଂ, ଯଂ ଓଲୋକେନ୍ତସ୍ସେୱ ଜିଗୁଚ୍ଛା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତାଦିସଂ ସପ୍ପାଯଂ। ନିୱାସନପାରୁପନଂ ଅନ୍ତଚ୍ଛିନ୍ନଂ ଓଲମ୍ବୱିଲମ୍ବସୁତ୍ତକାକିଣ୍ଣଂ ଜାଲପୂୱସଦିସଂ ସାଣି ୱିଯ ଖରସମ୍ଫସ୍ସଂ କିଲିଟ୍ଠଂ ଭାରିକଂ କିଚ୍ଛପରିହରଣଂ ସପ୍ପାଯଂ। ପତ୍ତୋପି ଦୁବ୍ବଣ୍ଣୋ ମତ୍ତିକାପତ୍ତୋ ୱା ଆଣିଗଣ୍ଠିକାହତୋ ଅଯୋପତ୍ତୋ ୱା ଗରୁକୋ ଦୁସ୍ସଣ୍ଠାନୋ ସୀସକପାଲମିୱ ଜେଗୁଚ୍ଛୋ ୱଟ୍ଟତି। ଭିକ୍ଖାଚାରମଗ୍ଗୋପି ଅମନାପୋ ଅନାସନ୍ନଗାମୋ ୱିସମୋ ୱଟ୍ଟତି। ଭିକ୍ଖାଚାରଗାମୋପି ଯତ୍ଥ ମନୁସ୍ସା ଅପସ୍ସନ୍ତା ୱିଯ ଚରନ୍ତି, ଯତ୍ଥ ଏକକୁଲେପି ଭିକ୍ଖଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମନ୍ତଂ ''ଏହି, ଭନ୍ତେ''ତି ଆସନସାଲଂ ପୱେସେତ୍ୱା ଯାଗୁଭତ୍ତଂ ଦତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଗାୱୀ ୱିଯ ୱଜେ ପୱେସେତ୍ୱା ଅନପଲୋକେନ୍ତା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତାଦିସୋ ୱଟ୍ଟତି । ପରିୱିସକମନୁସ୍ସାପି ଦାସା ୱା କମ୍ମକରା ୱା ଦୁବ୍ବଣ୍ଣା ଦୁଦ୍ଦସିକା କିଲିଟ୍ଠୱସନା ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧା ଜେଗୁଚ୍ଛା, ଯେ ଅଚିତ୍ତୀକାରେନ ଯାଗୁଭତ୍ତଂ ଛଡ୍ଡେନ୍ତା ୱିଯ ପରିୱିସନ୍ତି, ତାଦିସା ସପ୍ପାଯା। ଯାଗୁଭତ୍ତଖଜ୍ଜକମ୍ପି ଲୂଖଂ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣଂ ସାମାକକୁଦ୍ରୂସକକଣାଜକାଦିମଯଂ ପୂତିତକ୍କଂ ବିଲଙ୍ଗଂ ଜିଣ୍ଣସାକସୂପେଯ୍ୟଂ ଯଂକିଞ୍ଚିଦେୱ କେୱଲଂ ଉଦରପୂରମତ୍ତଂ ୱଟ୍ଟତି। ଇରିଯାପଥୋପିସ୍ସ ଠାନଂ ୱା ଚଙ୍କମୋ ୱା ୱଟ୍ଟତି। ଆରମ୍ମଣଂ ନୀଲାଦୀସୁ ୱଣ୍ଣକସିଣେସୁ ଯଂକିଞ୍ଚି ଅପରିସୁଦ୍ଧୱଣ୍ଣନ୍ତି ଇଦଂ ରାଗଚରିତସ୍ସ ସପ୍ପାଯଂ।

ଦୋସଚରିତସ୍ସ ସେନାସନଂ ନାତିଉଚ୍ଚଂ ନାତିନୀଚଂ ଛାଯୂଦକସମ୍ପନ୍ନଂ ସୁୱିଭତ୍ତଭିତ୍ତିଥମ୍ଭସୋପାନଂ ସୁପରିନିଟ୍ଠିତମାଲାକମ୍ମଲତାକମ୍ମନାନାୱିଧଚିତ୍ତକମ୍ମସମୁଜ୍ଜଲସମସିନିଦ୍ଧମୁଦୁଭୂମିତଲଂ ବ୍ରହ୍ମୱିମାନମିୱ କୁସୁମଦାମୱିଚିତ୍ରୱଣ୍ଣଚେଲୱିତାନସମଲଙ୍କତଂ ସୁପଞ୍ଞତ୍ତସୁଚିମନୋରମତ୍ଥରଣମଞ୍ଚପୀଠଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱାସତ୍ଥାଯ ନିକ୍ଖିତ୍ତକୁସୁମୱାସଗନ୍ଧସୁଗନ୍ଧଂ ଯଂ ଦସ୍ସନମତ୍ତେନେୱ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜଂ ଜନଯତି, ଏୱରୂପଂ ସପ୍ପାଯଂ। ତସ୍ସ ପନ ସେନାସନସ୍ସ ମଗ୍ଗୋପି ସବ୍ବପରିସ୍ସଯୱିମୁତ୍ତୋ ସୁଚିସମତଲୋ ଅଲଙ୍କତପଟିଯତ୍ତୋୱ ୱଟ୍ଟତି। ସେନାସନପରିକ୍ଖାରୋପେତ୍ଥ କୀଟମଙ୍କୁଣଦୀଘଜାତିମୂସିକାନଂ ନିସ୍ସଯପରିଚ୍ଛିନ୍ଦନତ୍ଥଂ ନାତିବହୁକୋ, ଏକମଞ୍ଚପୀଠମତ୍ତମେୱ ୱଟ୍ଟତି। ନିୱାସନପାରୁପନମ୍ପିସ୍ସ ଚୀନପଟ୍ଟସୋମାରପଟ୍ଟକୋସେଯ୍ୟକପ୍ପାସିକସୁଖୁମଖୋମାଦୀନଂ ଯଂ ଯଂ ପଣୀତଂ, ତେନ ତେନ ଏକପଟ୍ଟଂ ୱା ଦୁପଟ୍ଟଂ ୱା ସଲ୍ଲହୁକଂ ସମଣସାରୁପ୍ପେନ ସୁରତ୍ତଂ ସୁଦ୍ଧୱଣ୍ଣଂ ୱଟ୍ଟତି। ପତ୍ତୋ ଉଦକପୁପ୍ଫୁଳମିୱ ସୁସଣ୍ଠାନୋ ମଣି ୱିଯ ସୁମଟ୍ଠୋ ନିମ୍ମଲୋ ସମଣସାରୁପ୍ପେନ ସୁପରିସୁଦ୍ଧୱଣ୍ଣୋ ଅଯୋମଯୋ ୱଟ୍ଟତି। ଭିକ୍ଖାଚାରମଗ୍ଗୋ ପରିସ୍ସଯୱିମୁତ୍ତୋ ସମୋ ମନାପୋ ନାତିଦୂରନାଚ୍ଚାସନ୍ନଗାମୋ ୱଟ୍ଟତି। ଭିକ୍ଖାଚାରଗାମୋପି ଯତ୍ଥ ମନୁସ୍ସା ''ଇଦାନି ଅୟ୍ୟୋ ଆଗମିସ୍ସତୀ''ତି ସିତ୍ତସମ୍ମଟ୍ଠେ ପଦେସେ ଆସନଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ଆଦାଯ ଘରଂ ପୱେସେତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ସକ୍କଚ୍ଚଂ ସହତ୍ଥା ପରିୱିସନ୍ତି, ତାଦିସୋ ୱଟ୍ଟତି। ପରିୱେସକା ପନସ୍ସ ଯେ ହୋନ୍ତି ଅଭିରୂପା ପାସାଦିକା ସୁନ୍ହାତା ସୁୱିଲିତ୍ତା ଧୂପୱାସକୁସୁମଗନ୍ଧସୁରଭିନୋ ନାନାୱିରାଗସୁଚିମନୁଞ୍ଞୱତ୍ଥାଭରଣପଟିମଣ୍ଡିତା ସକ୍କଚ୍ଚକାରିନୋ, ତାଦିସା ସପ୍ପାଯା। ଯାଗୁଭତ୍ତଖଜ୍ଜକମ୍ପି ୱଣ୍ଣଗନ୍ଧରସସମ୍ପନ୍ନଂ ଓଜୱନ୍ତଂ ମନୋରମଂ ସବ୍ବାକାରପଣୀତଂ ଯାୱଦତ୍ଥଂ ୱଟ୍ଟତି। ଇରିଯାପଥୋପିସ୍ସ ସେଯ୍ୟା ୱା ନିସଜ୍ଜା ୱା ୱଟ୍ଟତି, ଆରମ୍ମଣଂ ନୀଲାଦୀସୁ ୱଣ୍ଣକସିଣେସୁ ଯଂକିଞ୍ଚି ସୁପରିସୁଦ୍ଧୱଣ୍ଣନ୍ତି ଇଦଂ ଦୋସଚରିତସ୍ସ ସପ୍ପାଯଂ।

ମୋହଚରିତସ୍ସ ସେନାସନଂ ଦିସାମୁଖଂ ଅସମ୍ବାଧଂ ୱଟ୍ଟତି, ଯତ୍ଥ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ୱିୱଟା ଦିସା ଖାଯନ୍ତି , ଇରିଯାପଥେସୁ ଚଙ୍କମୋ ୱଟ୍ଟତି। ଆରମ୍ମଣଂ ପନସ୍ସ ପରିତ୍ତଂ ସୁପ୍ପମତ୍ତଂ ସରାୱମତ୍ତଂ ୱା (ଖୁଦ୍ଦକଂ) ନ ୱଟ୍ଟତି। ସମ୍ବାଧସ୍ମିଞ୍ହି ଓକାସେ ଚିତ୍ତଂ ଭିଯ୍ୟୋ ସମ୍ମୋହମାପଜ୍ଜତି, ତସ୍ମା ୱିପୁଲଂ ମହାକସିଣଂ ୱଟ୍ଟତି। ସେସଂ ଦୋସଚରିତସ୍ସ ୱୁତ୍ତସଦିସମେୱାତି ଇଦଂ ମୋହଚରିତସ୍ସ ସପ୍ପାଯଂ।

ସଦ୍ଧାଚରିତସ୍ସ ସବ୍ବମ୍ପି ଦୋସଚରିତମ୍ହି ୱୁତ୍ତୱିଧାନଂ ସପ୍ପାଯଂ। ଆରମ୍ମଣେସୁ ଚସ୍ସ ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି।

ବୁଦ୍ଧିଚରିତସ୍ସ ସେନାସନାଦୀସୁ ଇଦଂ ନାମ ଅସପ୍ପାଯନ୍ତି ନତ୍ଥି।

ୱିତକ୍କଚରିତସ୍ସ ସେନାସନଂ ୱିୱଟଂ ଦିସାମୁଖଂ ଯତ୍ଥ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଆରାମୱନପୋକ୍ଖରଣୀରାମଣେଯ୍ୟକାନି ଗାମନିଗମଜନପଦପଟିପାଟିଯୋ ନୀଲୋଭାସା ଚ ପବ୍ବତା ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ତଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ତଞ୍ହି ୱିତକ୍କୱିଧାୱନସ୍ସେୱ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି, ତସ୍ମା ଗମ୍ଭୀରେ ଦରୀମୁଖେ ୱନପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନେ

ହତ୍ଥିକୁଚ୍ଛିପବ୍ଭାରମହିନ୍ଦଗୁହାସଦିସେ ସେନାସନେ ୱସିତବ୍ବଂ। ଆରମ୍ମଣମ୍ପିସ୍ସ ୱିପୁଲଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ତାଦିସଞ୍ହି ୱିତକ୍କୱସେନ ସନ୍ଧାୱନସ୍ସ ପଚ୍ଚୟୋ ହୋତି। ପରିତ୍ତଂ ପନ ୱଟ୍ଟତି।

ସେସଂ ରାଗଚରିତସ୍ସ ୱୁତ୍ତସଦିସମେୱାତି ଇଦଂ ୱିତକ୍କଚରିତସ୍ସ ସପ୍ପାୟଂ। ଅୟଂ ଅତ୍ତନୋ ଚରିୟାନୁକୂଲନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଆଗତଚରିୟାନଂ ପଭେଦନିଦାନୱିଭାୱନସପ୍ପାୟପରିଚ୍ଛେଦତୋ ୱିତ୍ଥାରୋ। ନ ଚ ତାୱ ଚରିୟାନୁକୂଲଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ସବ୍ବାକାରେନ ଆୱିକତଂ। ତଞ୍ହି ଅନନ୍ତରସ୍ସ ମାତିକାପଦସ୍ସ ୱିତ୍ଥାରେ ସୟମେୱ ଆୱିଭୱିସ୍ସତି।

ଚତ୍ତାଲୀସକମ୍ମଟ୍ଠାନୱଣ୍ଣନା

୪୭। ତସ୍ମା ୟଂ ୱୁତ୍ତଂ ଚତ୍ତାଲୀସାୟ କମ୍ମଟ୍ଠାନେସୁ ଅଞ୍ଞତରଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ସଙ୍ଖାତନିଦ୍ଦେସତୋ, ଉପଚାରପ୍ପନାୱହତୋ, ଝାନପ୍ପଭେଦତୋ, ସମତିକ୍କମତୋ, ୱଡ୍ଢନାୱଡ୍ଢନତୋ, ଆରମ୍ମଣତୋ, ଭୂମିତୋ, ଗହଣତୋ, ପଚ୍ଚୟତୋ, ଚରିୟାନୁକୂଲତୋତି ଇମେହି ତାୱ ଦସହାକାରେହି କମ୍ମଟ୍ଠାନୱିନିଚ୍ଛୟୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ତତ୍ଥ ସଙ୍ଖାତନିଦ୍ଦେସତୋତି ଚତ୍ତାଲୀସାୟ କମ୍ମଟ୍ଠାନେସୂତି ହି ୱୁତ୍ତଂ, ତତ୍ରିମାନି ଚତ୍ତାଲୀସ କମ୍ମଟ୍ଠାନାନି ଦସ କସିଣା, ଦସ ଅସୁଭା, ଦସ ଅନୁସ୍ସତିୟୋ, ଚତ୍ତାରୋ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରା, ଚତ୍ତାରୋ ଆରୁପ୍ପା, ଏକା ସଞ୍ଞା, ଏକଂ ୱୱତ୍ଥାନନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ପଥୱୀକସିଣଂ, ଆପୋକସିଣଂ, ତେଜୋକସିଣଂ, ୱାୟୋକସିଣଂ, ନୀଲକସିଣଂ, ପୀତକସିଣଂ, ଲୋହିତକସିଣଂ, ଓଦାତକସିଣଂ, ଆଲୋକକସିଣଂ, ପରିଚ୍ଛିନ୍ନାକାସକସିଣନ୍ତି ଇମେ ଦସ କସିଣା।

ଉଦ୍ଧୁମାତକଂ, ୱିନୀଲକଂ, ୱିପୁବ୍ବକଂ, ୱିଚ୍ଛିଦ୍ଦକଂ, ୱିକ୍ଖାୟିତକଂ, ୱିକ୍ଖିତ୍ତକଂ, ହତୱିକ୍ଖିତ୍ତକଂ, ଲୋହିତକଂ, ପୁଳୱକଂ, ଅଟ୍ଠିକନ୍ତି ଇମେ ଦସ ଅସୁଭା।

ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତି, ଧମ୍ମାନୁସ୍ସତି, ସଙ୍ଘାନୁସ୍ସତି, ସୀଲାନୁସ୍ସତି, ଚାଗାନୁସ୍ସତି, ଦେୱତାନୁସ୍ସତି, ମରଣାନୁସ୍ସତି, କାୟଗତାସତି, ଆନାପାନସ୍ସତି, ଉପସମାନୁସ୍ସତୀତି ଇମା ଦସ ଅନୁସ୍ସତିୟୋ।

ମେତ୍ତା, କରୁଣା, ମୁଦିତା, ଉପେକ୍ଖାତି ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରା।

ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନଂ, ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନଂ, ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନଂ, ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନନ୍ତି ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଆରୁପ୍ପା। ଆହାରେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞା ଏକା ସଞ୍ଞା। ଚତୁଧାତୁୱୱତ୍ଥାନଂ ଏକଂ ୱୱତ୍ଥାନନ୍ତି ଏୱଂ ସଙ୍ଖାତନିଦ୍ଦେସତୋ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଉପଚାରପ୍ପନାୱହତୋତି ଠପେତ୍ୱା କାୟଗତାସତିଞ୍ଚ ଆନାପାନସ୍ସତିଞ୍ଚ ଅୱସେସା ଅଟ୍ଠ ଅନୁସ୍ସତିୟୋ, ଆହାରେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞା, ଚତୁଧାତୁୱୱତ୍ଥାନନ୍ତି ଇମାନେୱ ହେତ୍ଥ ଦସକମ୍ମଟ୍ଠାନାନି ଉପଚାରୱହାନି। ସେସାନି ଅପ୍ପନାୱହାନି। ଏୱଂ ଉପଚାରପ୍ପନାୱହତୋ।

ଝାନପ୍ପଭେଦତୋତି ଅପ୍ପନାୱହେସୁ ଚେତ୍ଥ ଆନାପାନସ୍ସତିୟା ସଦ୍ଧିଂ ଦସ କସିଣା ଚତୁକ୍କଜ୍ଝାନିକା ହୋନ୍ତି। କାୟଗତାସତିୟା ସଦ୍ଧିଂ ଦସ ଅସୁଭା ପଠମଜ୍ଝାନିକା। ପୁରିମା ତୟୋ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରା ତିକଜ୍ଝାନିକା। ଚତୁତ୍ଥବ୍ରହ୍ମୱିହାରୋ ଚତ୍ତାରୋ ଚ ଆରୁପ୍ପା ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନିକାତି ଏୱଂ ଝାନପ୍ପଭେଦତୋ।

ସମତିକ୍କମତୋତି ଦ୍ୱେ ସମତିକ୍କମା ଅଙ୍ଗସମତିକ୍କମୋ ଚ ଆରମ୍ମଣସମତିକ୍କମୋ ଚ। ତତ୍ଥ ସବ୍ବେସୁପି ତିକଚତୁକ୍କଜ୍ଝାନିକେସୁ କମ୍ମଟ୍ଠାନେସୁ ଅଙ୍ଗସମତିକ୍କମୋ ହୋତି ୱିତକ୍କୱିଚାରାଦୀନି ଝାନଙ୍ଗାନି ସମତିକ୍କମିତ୍ୱା ତେସ୍ୱେୱାରମ୍ମଣେସୁ ଦୁତିୟଜ୍ଝାନାଦୀନଂ ପତ୍ତବ୍ବତୋ। ତଥା ଚତୁତ୍ଥବ୍ରହ୍ମୱିହାରେ। ସୋପି ହି ମେତ୍ତାଦୀନଂୟେୱ ଆରମ୍ମଣେ ସୋମନସ୍ସଂ ସମତିକ୍କମିତ୍ୱା ପତ୍ତବ୍ବୋତି। ଚତୂସୁ ପନ ଆରୁପ୍ପେସୁ ଆରମ୍ମଣସମତିକ୍କମୋ ହୋତି। ପୁରିମେସୁ ହି ନୱସୁ କସିଣେସୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ସମତିକ୍କମିତ୍ୱା ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନଂ ପତ୍ତବ୍ବଂ। ଆକାସାଦୀନି ଚ ସମତିକ୍କମିତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନାଦୀନି। ସେସେସୁ ସମତିକ୍କମୋ ନତ୍ଥୀତି ଏୱଂ ସମତିକ୍କମତୋ।

ୱଡ୍ଢନାୱଡ୍ଢନତୋତି ଇମେସୁ ଚତ୍ତାଲୀସାୟ କମ୍ମଟ୍ଠାନେସୁ ଦସ କସିଣାନେୱ ୱଡ୍ଢେତବ୍ବାନି। ୟତ୍ତକଞ୍ହି ଓକାସଂ କସିଣେନ ଫରତି, ତଦବ୍ଭନ୍ତରେ ଦିବ୍ବାୟ ସୋତଧାତୁୟା ସଦ୍ଦଂ ସୋତୁଂ ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପାନି ପସ୍ସିତୁଂ ପରସତ୍ତାନଞ୍ଚ ଚେତସା ଚିତ୍ତମଞ୍ଞାତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ହୋତି। କାୟଗତାସତି ପନ ଅସୁଭାନି ଚ ନ ୱଡ୍ଢେତବ୍ବାନି। କସ୍ମା? ଓକାସେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ତା ଆନିସଂସାଭାୱା ଚ। ସା ଚ ନେସଂ ଓକାସେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନତା ଭାୱନାନୟେ

ଆୱିଭୱିସ୍ସତି। ତେସୁ ପନ ୱଡ୍ଢିତେସୁ କୁଣପରାସିୟେୱ ୱଡ୍ଢତି, ନ କୋଚି ଆନିସଂସୋ ଅତ୍ଥି। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ ସୋପାକପଞ୍ହାବ୍ୟାକରଣେ, ‘‘ୱିଭୂତା ଭଗୱା ରୂପସଞ୍ଞା ଅୱିଭୂତା ଅଟ୍ଠିକସଞ୍ଞା’’ତି। ତତ୍ର ହି ନିମିତ୍ତୱଡ୍ଢନୱସେନ ରୂପସଞ୍ଞା ୱିଭୂତାତି ୱୁତ୍ତା। ଅଟ୍ଠିକସଞ୍ଞା ଅୱଡ୍ଢନୱସେନ ଅୱିଭୂତାତି ୱୁତ୍ତା।

ୟଂ ପନେତଂ ‘‘କେୱଲଂ ଅଟ୍ଠିସଞ୍ଞାୟ, ଅଫରୀ ପଥୱିଂ ଇମ’’ନ୍ତି (ଥେରଗା। ୧୮) ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ଲାଭିସ୍ସ ସତୋ ଉପଟ୍ଠାନାକାରୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ୟଥେୱ ହି ଧମ୍ମାସୋକକାଲେ କରୱୀକସକୁଣୋ ସମନ୍ତା ଆଦାସଭିତ୍ତୀସୁ ଅତ୍ତନୋ ଛାୟଂ ଦିସ୍ୱା ସବ୍ବଦିସାସୁ କରୱୀକସଞ୍ଞୀ ହୁତ୍ୱା ମଧୁରଂ ଗିରଂ ନିଚ୍ଛାରେସି, ଏୱଂ ଥେରୋପି ଅଟ୍ଠିକସଞ୍ଞାୟ ଲାଭିତ୍ତା ସବ୍ବଦିସାସୁ ଉପଟ୍ଠିତଂ ନିମିତ୍ତଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ କେୱଲାପି ପଥୱୀ ଅଟ୍ଠିକଭରିତାତି ଚିନ୍ତେସୀତି।

ୟଦି ଏୱଂ ୟା ଅସୁଭଜ୍ଝାନାନଂ ଅପ୍ପମାଣାରମ୍ମଣତା ୱୁତ୍ତା, ସା ୱିରୁଜ୍ଝତୀତି। ସା ଚ ନ ୱିରୁଜ୍ଝତି। ଏକଚ୍ଚୋ ହି ଉଦ୍ଧୁମାତକେ ୱା ଅଟ୍ଠିକେ ୱା ମହନ୍ତେ ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହାତି। ଏକଚ୍ଚୋ ଅପ୍ପକେ। ଇମିନା ପରିୟାୟେନ ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ପରିତ୍ତାରମ୍ମଣଂ ଝାନଂ ହୋତି। ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ଅପ୍ପମାଣାରମ୍ମଣନ୍ତି। ୟୋ ୱା ଏତଂ ୱଡ୍ଢନେ ଆଦୀନୱଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ୱଡ୍ଢେତି। ତଂ ସନ୍ଧାୟ ‘‘ଅପ୍ପମାଣାରମ୍ମଣ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଆନିସଂସାଭାୱା ପନ ନ ୱଡ୍ଢେତବ୍ବାନୀତି।

ୟଥା ଚ ଏତାନି, ଏୱଂ ସେସାନିପି ନ ୱଡ୍ଢେତବ୍ବାନି। କସ୍ମା? ତେସୁ ହି ଆନାପାନନିମିତ୍ତଂ ତାୱ ୱଡ୍ଢୟତୋ ୱାତରାସିୟେୱ ୱଡ୍ଢତି, ଓକାସେନ ଚ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ। ଇତି ସାଦୀନୱତ୍ତା ଓକାସେନ ଚ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ତା ନ ୱଡ୍ଢେତବ୍ବଂ। ବ୍ରହ୍ମୱିହାରା ସତ୍ତାରମ୍ମଣା, ତେସଂ ନିମିତ୍ତଂ ୱଡ୍ଢୟତୋ ସତ୍ତରାସିୟେୱ ୱଡ୍ଢେୟ୍ୟ, ନ ଚ ତେନ ଅତ୍ଥୋ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ମା ତମ୍ପି ନ ୱଡ୍ଢେତବ୍ବଂ। ୟଂ ପନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା’’ତି (ଦୀ। ନି। ୧। ୫୫୬) ଆଦି, ତଂ ପରିଗ୍ଗହୱସେନେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ଏକାୱାସଦ୍ୱିଆୱାସାଦିନା ହି ଅନୁକ୍କମେନ ଏକିସ୍ସା ଦିସାୟ ସତ୍ତେ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଭାୱେନ୍ତୋ ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱାତି ୱୁତ୍ତୋ। ନ ନିମିତ୍ତଂ ୱଡ୍ଢେନ୍ତୋ। ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତମେୱ ଚେତ୍ଥ ନତ୍ଥି। ୟଦୟଂ ୱଡ୍ଢେୟ୍ୟ, ପରିତ୍ତଅପ୍ପମାଣାରମ୍ମଣତାପେତ୍ଥ ପରିଗ୍ଗହୱସେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବା। ଆରୁପ୍ପାରମ୍ମଣେସୁପି ଆକାସଂ କସିଣୁଗ୍ଘାଟିମତ୍ତା। ତଞ୍ହି କସିଣାପଗମୱସେନେୱ ମନସି କାତବ୍ବଂ। ତତୋ ପରଂ ୱଡ୍ଢୟତୋପି ନ କିଞ୍ଚି ହୋତି। ୱିଞ୍ଞାଣଂ ସଭାୱଧମ୍ମତ୍ତା। ନ ହି ସକ୍କା ସଭାୱଧମ୍ମଂ ୱଡ୍ଢେତୁଂ। ୱିଞ୍ଞାଣାପଗମୋ ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଅଭାୱମତ୍ତତ୍ତା। ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନାରମ୍ମଣଂ ସଭାୱଧମ୍ମତ୍ତାୟେୱ ନ ୱଡ୍ଢେତବ୍ବଂ। ସେସାନି ଅନିମିତ୍ତତ୍ତା। ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତଞ୍ହି ୱଡ୍ଢେତବ୍ବଂ ନାମ ଭୱେୟ୍ୟ। ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତିଆଦୀନଞ୍ଚ ନେୱ ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତଂ ଆରମ୍ମଣଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ତଂ ନ ୱଡ୍ଢେତବ୍ବନ୍ତି ଏୱଂ ୱଡ୍ଢନାୱଡ୍ଢନତୋ।

ଆରମ୍ମଣତୋତି ଇମେସୁ ଚ ଚତ୍ତାଲୀସାୟ କମ୍ମଟ୍ଠାନେସୁ ଦସକସିଣା, ଦସଅସୁଭା, ଆନାପାନସ୍ସତି, କାୟଗତାସତୀତି ଇମାନି ଦ୍ୱାୱୀସତିପଟିଭାଗନିମିତ୍ତାରମ୍ମଣାନି। ସେସାନି ନ ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତାରମ୍ମଣାନି। ତଥା ଦସସୁ ଅନୁସ୍ସତୀସୁ ଠପେତ୍ୱା ଆନାପାନସ୍ସତିଞ୍ଚ କାୟଗତାସତିଞ୍ଚ ଅୱସେସା ଅଟ୍ଠ ଅନୁସ୍ସତିୟୋ, ଆହାରେ ପଟିକ୍କୂଲସଞ୍ଞା, ଚତୁଧାତୁୱୱତ୍ଥାନଂ, ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନଂ, ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନନ୍ତି ଇମାନି ଦ୍ୱାଦସ ସଭାୱଧମ୍ମାରମ୍ମଣାନି। ଦସ କସିଣା, ଦସ ଅସୁଭା, ଆନାପାନସ୍ସତି, କାୟଗତାସତୀତି ଇମାନି ଦ୍ୱାୱୀସତି ନିମିତ୍ତାରମ୍ମଣାନି। ସେସାନି ଛ ନ ୱତ୍ତବ୍ବାରମ୍ମଣାନି। ତଥା ୱିପୁବ୍ବକଂ, ଲୋହିତକଂ, ପୁଳୱକଂ, ଆନାପାନସ୍ସତି, ଆପୋକସିଣଂ, ତେଜୋକସିଣଂ, ୱାୟୋକସିଣଂ, ୟଞ୍ଚ ଆଲୋକକସିଣେ ସୂରିୟାଦୀନଂ ଓଭାସମଣ୍ଡଲାରମ୍ମଣନ୍ତି ଇମାନି ଅଟ୍ଠ ଚଲିତାରମ୍ମଣାନି, ତାନି ଚ ଖୋ ପୁବ୍ବଭାଗେ, ପଟିଭାଗଂ ପନ ସନ୍ନିସିନ୍ନମେୱ ହୋତି। ସେସାନି ନ ଚଲିତାରମ୍ମଣାନୀତି ଏୱଂ ଆରମ୍ମଣତୋ।

ଭୂମିତୋତି ଏତ୍ଥ ଚ ଦସ ଅସୁଭା, କାୟଗତାସତି, ଆହାରେ ପଟିକ୍କୂଲସଞ୍ଞାତି ଇମାନି ଦ୍ୱାଦସ ଦେୱେସୁ ନପ୍ପୱତ୍ତନ୍ତି। ତାନି ଦ୍ୱାଦସ, ଆନାପାନସ୍ସତି ଚାତି ଇମାନି ତେରସ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନପ୍ପୱତ୍ତନ୍ତି । ଅରୂପଭୱେ ପନ ଠପେତ୍ୱା ଚତ୍ତାରୋ ଆରୁପ୍ପେ ଅଞ୍ଞଂ ନପ୍ପୱତ୍ତତି। ମନୁସ୍ସେସୁ ସବ୍ବାନିପି ପୱତ୍ତନ୍ତୀତି ଏୱଂ ଭୂମିତୋ।

ଗହଣତୋତି ଦିଟ୍ଠଫୁଟ୍ଠସୁତଗ୍ଗହଣତୋପେତ୍ଥ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତତ୍ର ଠପେତ୍ୱା ୱାୟୋକସିଣଂ ସେସା ନୱ କସିଣା, ଦସ ଅସୁଭାତି ଇମାନି ଏକୂନୱୀସତି ଦିଟ୍ଠେନ ଗହେତବ୍ବାନି। ପୁବ୍ବଭାଗେ ଚକ୍ଖୁନା ଓଲୋକେତ୍ୱା ନିମିତ୍ତଂ ନେସଂ ଗହେତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କାୟଗତାସତିୟଂ ତଚପଞ୍ଚକଂ ଦିଟ୍ଠେନ, ସେସଂ ସୁତେନାତି ଏୱଂ ତସ୍ସା ଆରମ୍ମଣଂ ଦିଟ୍ଠସୁତେନ ଗହେତବ୍ବଂ। ଆନାପାନସ୍ସତି ଫୁଟ୍ଠେନ, ୱାୟୋକସିଣଂ ଦିଟ୍ଠଫୁଟ୍ଠେନ, ସେସାନି ଅଟ୍ଠାରସ ସୁତେନ ଗହେତବ୍ବାନି। ଉପେକ୍ଖାବ୍ରହ୍ମୱିହାରୋ, ଚତ୍ତାରୋ ଆରୁପ୍ପାତି ଇମାନି ଚେତ୍ଥ ନ ଆଦିକମ୍ମିକେନ ଗହେତବ୍ବାନି। ସେସାନି ପଞ୍ଚତିଂସ ଗହେତବ୍ବାନୀତି ଏୱଂ ଗହଣତୋ।

ପଚ୍ଚୟତୋତି ଇମେସୁ ପନ କମ୍ମଟ୍ଠାନେସୁ ଠପେତ୍ୱା ଆକାସକସିଣଂ ସେସା ନୱ କସିଣା ଆରୁପ୍ପାନଂ ପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ଦସ କସିଣା ଅଭିଞ୍ଞାନଂ, ତୟୋ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରା ଚତୁତ୍ଥବ୍ରହ୍ମୱିହାରସ୍ସ, ହେଟ୍ଠିମଂ ହେଟ୍ଠିମଂ ଆରୁପ୍ପଂ ଉପରିମସ୍ସ ଉପରିମସ୍ସ, ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନଂ ନିରୋଧସମାପତ୍ତିୟା,

ସବ୍ବାନିପି ସୁଖଵିହାରଵିପସ୍ସନାଭଵସମ୍ପତ୍ତୀନନ୍ତି ଏଵଂ ପଦଯତୋ।

ଚରିଯାନୁକୂଲତୋତି ଚରିଯାନଂ ଅନୁକୂଲତୋପେତ୍ଥ ଵିନିଚ୍ଛଯୋ ଵେଦିତବ୍ବୋ। ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ରାଗଚରିତସ୍ସ ତାଵ ଏତ୍ଥ ଦସ ଅସୁଭା, କାଯଗତାସତୀତି ଏକାଦସ କମ୍ମଟ୍ଠାନାନି ଅନୁକୂଲାନି। ଦୋସଚରିତସ୍ସ ଚତ୍ତାରୋ ବ୍ରହ୍ମଵିହାରା, ଚତ୍ତାରି ଵଣ୍ଣକସିଣାନୀତି ଅଟ୍ଠ। ମୋହଚରିତସ୍ସ, ଵିତକ୍କଚରିତସ୍ସ ଚ ଏକଂ ଆନାପାନସ୍ସତି କମ୍ମଟ୍ଠାନମେଵ। ସଦ୍ଧାଚରିତସ୍ସ ପୁରିମା ଛ ଅନୁସ୍ସତିଯୋ। ବୁଦ୍ଧିଚରିତସ୍ସ ମରଣସ୍ସତି, ଉପସମାନୁସ୍ସତି, ଚତୁଧାତୁଵଵତ୍ଥାନଂ, ଆହାରେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞାତି ଚତ୍ତାରି। ସେସକସିଣାନି, ଚତ୍ତାରୋ ଚ ଆରୁପ୍ପା ସବ୍ବଚରିତାନଂ ଅନୁକୂଲାନି। କସିଣେସୁ ଚ ଯଂକିଞ୍ଚି ପରିତ୍ତଂ ଵିତକ୍କଚରିତସ୍ସ, ଅପ୍ପମାଣଂ ମୋହଚରିତସ୍ସାତି।

ଏଵମେତ୍ଥ ଚରିଯାନୁକୂଲତୋ ଵିନିଚ୍ଛଯୋ ଵେଦିତବ୍ବୋତି ସବ୍ବଞ୍ଚେତଂ ଉଜୁଵିପଚ୍ଚନୀକଵସେନ ଚ ଅତିସପ୍ପାଯଵସେନ ଚ ଵୁତ୍ତଂ। ରାଗାଦୀନଂ ପନ ଅଵିକ୍ଖମ୍ଭିକା ସଦ୍ଧାଦୀନଂ ଵା ଅନୁପକାରା କୁସଲଭାଵନା ନାମ ନତ୍ଥି। ଵୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ ମେଘିଯସୁତ୍ତେ –

“ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ଉତ୍ତରି ଭାଵେତବ୍ବା। ଅସୁଭା ଭାଵେତବ୍ବା ରାଗସ୍ସ ପହାନାଯ। ମେତ୍ତା ଭାଵେତବ୍ବା ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ପହାନାଯ। ଆନାପାନସ୍ସତି ଭାଵେତବ୍ବା ଵିତକ୍କୁପଚ୍ଛେଦାଯ। ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞା ଭାଵେତବ୍ବା ଅସ୍ମିମାନସମୁଗ୍ଘାତାଯା”ତି।

ରାହୁଲସୁତ୍ତେପି “ମେତ୍ତଂ, ରାହୁଲ, ଭାଵନଂ ଭାଵେହୀ”ତିଆଦିନା (ମ। ନି। ୨।୧୨୦) ନଯେନ ଏକସ୍ସେଵ ସତ୍ତ କମ୍ମଟ୍ଠାନାନି ଵୁତ୍ତାନି। ତସ୍ମା ଵଚନମତ୍ତେ ଅଭିନିଵେସଂ ଅକତ୍ଵା ସବ୍ବତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋ ପରିଯେସିତବ୍ବୋତି ଅଯଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ଵାତି ଏତ୍ଥ କମ୍ମଟ୍ଠାନକଥା ଵିନିଚ୍ଛଯୋ।

୪୮।ଗହେତ୍ଵାତି ଇମସ୍ସ ପନ ପଦସ୍ସ ଅଯମତ୍ଥଦୀପନା। “ତେନ ଯୋଗିନା କମ୍ମଟ୍ଠାନଦାଯକଂ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା”ତି ଏତ୍ଥ ଵୁତ୍ତନଯେନେଵ ଵୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଵା ଭଗଵତୋ ଆଚରିଯସ୍ସ ଵା ଅତ୍ତାନଂ ନିଯ୍ୟାତେତ୍ଵା ସମ୍ପନ୍ନଜ୍ଝାସଯେନ ସମ୍ପନ୍ନାଧିମୁତ୍ତିନା ଚ ହୁତ୍ଵା କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଯାଚିତବ୍ବଂ।

ତତ୍ର “ଇମାହଂ ଭଗଵା ଅତ୍ତଭାଵଂ ତୁମ୍ହାକଂ ପରିଚ୍ଚଜାମୀ”ତି ଏଵଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗଵତୋ ଅତ୍ତା ନିଯ୍ୟାତେତବ୍ବୋ। ଏଵଞ୍ହି ଅନିଯ୍ୟାତେତ୍ଵା ପନ୍ତେସୁ ସେନାସନେସୁ ଵିହରନ୍ତୋ ଭେରଵାରମ୍ମଣେ ଆପାଥମାଗତେ ସଣ୍ଠାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଗାମନ୍ତଂ ଓସରିତ୍ଵା ଗିହୀହି ସଂସଟ୍ଠୋ ହୁତ୍ଵା ଅନେସନଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ଵା ଅନଯବ୍ୟସନଂ ପାପୁଣେଯ୍ୟ। ନିଯ୍ୟାତିତତ୍ତଭାଵସ୍ସ ପନସ୍ସ ଭେରଵାରମ୍ମଣେ ଆପାଥମାଗତେପି ଭଯଂ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। “ନନୁ ତଯା, ପଣ୍ଡିତ, ପୁରିମମେଵ ଅତ୍ତା ବୁଦ୍ଧାନଂ ନିଯ୍ୟାତିତୋ”ତି ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖତୋ ପନସ୍ସ ସୋମନସ୍ସମେଵ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଯଥା ହି ପୁରିସସ୍ସ ଉତ୍ତମଂ କାସିକଵତ୍ଥଂ ଭଵେଯ୍ୟ, ତସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ମୂସିକାଯ ଵା କୀଟେହି ଵା ଖାଦିତେ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟ ଦୋମନସ୍ସଂ । ସଚେ ପନ ତଂ ଅଚୀଵରକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦଦେଯ୍ୟ, ଅଥସ୍ସ ତଂ ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଖଣ୍ଡାଖଣ୍ଡଂ କରିଯମାନଂ ଦିସ୍ଵାପି ସୋମନସ୍ସମେଵ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟ। ଏଵଂସମ୍ପଦମିଦଂ ଵେଦିତବ୍ବଂ।

ଆଚରିଯସ୍ସ ନିଯ୍ୟାତେନ୍ତେନାପି “ଇମାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଅତ୍ତଭାଵଂ ତୁମ୍ହାକଂ ପରିଚ୍ଚଜାମୀ”ତି ଵତ୍ତବ୍ବଂ। ଏଵଂ ଅନିଯ୍ୟାତିତତ୍ତଭାଵୋ ହି ଅତଜ୍ଜନୀଯୋ ଵା ହୋତି, ଦୁବ୍ବଚୋ ଵା ଅନୋଵାଦକରୋ, ଯେନକାମଂଗମୋ ଵା ଆଚରିଯଂ ଅନାପୁଚ୍ଛାଵ ଯତ୍ଥିଚ୍ଛତି, ତତ୍ଥ ଗନ୍ତା, ତମେନଂ ଆଚରିଯୋ ଆମିସେନ ଵା ଧମ୍ମେନ ଵା ନ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି, ଗୂଳ୍ହଂ ଗନ୍ଥଂ ନ ସିକ୍ଖାପେତି। ସୋ ଇମଂ ଦୁଵିଧଂ ସଙ୍ଗହଂ ଅଲଭନ୍ତୋ ସାସନେ ପତିଟ୍ଠଂ ନ ଲଭତି, ନଚିରସ୍ସେଵ ଦୁସ୍ସୀଲ୍ୟଂ ଵା ଗିହିଭାଵଂ ଵା ପାପୁଣାତି। ନିଯ୍ୟାତିତତ୍ତଭାଵୋ ପନ ନେଵ ଅତଜ୍ଜନୀଯୋ ହୋତି, ନ ଯେନକାମଂଗମୋ, ସୁଵଚୋ ଆଚରିଯାଯତ୍ତଵୁତ୍ତିଯେଵ ହୋତି। ସୋ ଆଚରିଯତୋ ଦୁଵିଧଂ ସଙ୍ଗହଂ ଲଭନ୍ତୋ ସାସନେ ଵୁଦ୍ଧିଂ ଵିରୂଳ୍ହିଂ ଵେପୁଲ୍ଲଂ ପାପୁଣାତି ଚୂଳପିଣ୍ଡପାତିକତିସ୍ସତ୍ଥେରସ୍ସ ଅନ୍ତେଵାସିକା ଵିଯ।

ଥେରସ୍ସ କିର ସନ୍ତିକଂ ତଯୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆଗମଂସୁ। ତେସୁ ଏକୋ “ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକମତ୍ଥାଯା”ତି ଵୁତ୍ତେ ସତପୋରିସେ ପପାତେ ପତିତୁଂ ଉସ୍ସହେଯ୍ୟନ୍ତି ଆହ। ଦୁତିଯୋ “ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକମତ୍ଥାଯା”ତି ଵୁତ୍ତେ ଇମଂ ଅତ୍ତଭାଵଂ ପଣ୍ହିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପାସାଣପିଟ୍ଠେ ଘଂସେନ୍ତୋ ନିରଵସେସଂ ଖେପେତୁଂ ଉସ୍ସହେଯ୍ୟନ୍ତି ଆହ। ତତିଯୋ “ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକମତ୍ଥାଯା”ତି ଵୁତ୍ତେ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେ ଉପରୁନ୍ଧିତ୍ଵା କାଲକିରିଯଂ କାତୁଂ ଉସ୍ସହେଯ୍ୟନ୍ତି ଆହ। ଥେରୋ ଭବ୍ବାଵତିମେ ଭିକ୍ଖୂତି କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେସି। ତେ ତସ୍ସ ଓଵାଦେ ଠତ୍ଵା ତଯୋପି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିଂସୂତି ଅଯମାନିସଂସୋ ଅତ୍ତନିଯ୍ୟାତନେ। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ “ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଵା ଭଗଵତୋ ଆଚରିଯସ୍ସ ଵା ଅତ୍ତାନଂ ନିଯ୍ୟାତେତ୍ଵା”ତି।

୪୯।ସମ୍ପନ୍ନଜ୍ଝାସଯେନ ସମ୍ପନ୍ନାଧିମୁତ୍ତିନା ଚ ହୁତ୍ଵାତି ଏତ୍ଥ ପନ ତେନ ଯୋଗିନା ଅଲୋଭାଦୀନଂ ଵସେନ ଛହାକାରେହି ସମ୍ପନ୍ନଜ୍ଝାସଯେନ ଭଵିତବ୍ବଂ। ଏଵଂ ସମ୍ପନ୍ନଜ୍ଝାସଯୋ ହି ତିସ୍ସନ୍ନଂ ବୋଧୀନଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ପାପୁଣାତି। ଯଥାହ, “ଛ ଅଜ୍ଝାସଯା ବୋଧିସତ୍ତାନଂ ବୋଧିପରିପାକାଯ ସଂଵତ୍ତନ୍ତି, ଅଲୋଭଜ୍ଝାସଯା ଚ ବୋଧିସତ୍ତା ଲୋଭେ ଦୋସଦସ୍ସାଵିନୋ, ଅଦୋସଜ୍ଝାସଯା ଚ ବୋଧିସତ୍ତା ଦୋସେ ଦୋସଦସ୍ସାଵିନୋ, ଅମୋହଜ୍ଝାସଯା ଚ

ବୋଧିସତ୍ତା ମୋହେ ଦୋସଦସ୍ସାୱିନୋ, ନେକ୍ଖମ୍ମଜ୍ଝାସଯା ଚ ବୋଧିସତ୍ତା ଘରାୱାସେ ଦୋସଦସ୍ସାୱିନୋ, ପୱିୱେକଜ୍ଝାସଯା ଚ ବୋଧିସତ୍ତା ସଙ୍ଗଣିକାଯ ଦୋସଦସ୍ସାୱିନୋ, ନିସ୍ସରଣଜ୍ଝାସଯା ଚ ବୋଧିସତ୍ତା ସବ୍ବଭୱଗତୀସୁ ଦୋସଦସ୍ସାୱିନୋ''ତି। ଯେ ହି କେଚି ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନା ସୋତାପନ୍ନସକଦାଗାମିଅନାଗାମିଖୀଣାସୱପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା, ସବ୍ବେ ତେ ଇମେହେୱ ଛହାକାରେହି ଅତ୍ତନା ଅତ୍ତନା ପତ୍ତବ୍ବଂ ୱିସେସଂ ପତ୍ତା। ତସ୍ମା ଇମେହି ଛହାକାରେହି ସମ୍ପନ୍ନଜ୍ଝାସଯେନ ଭୱିତବ୍ବଂ। ତଦଧିମୁତ୍ତତାଯ ପନ ଅଧିମୁତ୍ତିସମ୍ପନ୍ନେନ ଭୱିତବ୍ବଂ। ସମାଧାଧିମୁତ୍ତେନ ସମାଧିଗରୁକେନ ସମାଧିପବ୍ଭାରେନ, ନିବ୍ବାନାଧିମୁତ୍ତେନ ନିବ୍ବାନଗରୁକେନ ନିବ୍ବାନପବ୍ଭାରେନ ଚ ଭୱିତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

୫୦। ଏୱଂ ସମ୍ପନ୍ନଜ୍ଝାସଯାଧିମୁତ୍ତିନୋ ପନସ୍ସ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଯାଚତୋ ଚେତୋପରିଯଞ୍ଞାଣଲାଭିନା ଆଚରିଯେନ ଚିତ୍ତାଚାରଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଚରିଯା ଜାନିତବ୍ବା। ଇତରେନ କିଂ ଚରିତୋସି? କେ ୱା ତେ ଧମ୍ମା ବହୁଲଂ ସମୁଦାଚରନ୍ତି? କିଂ ୱା ତେ ମନସିକରୋତୋ ଫାସୁ ହୋତି? କତରସ୍ମିଂ ୱା ତେ କମ୍ମଟ୍ଠାନେ ଚିତ୍ତଂ ନମତୀତି ଏୱମାଦୀହି ନଯେହି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଜାନିତବ୍ବା। ଏୱଂ ଞତ୍ୱା ଚରିଯାନୁକୂଲଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେତବ୍ବଂ।

କଥେନ୍ତେନ ଚ ତିୱିଧେନ କଥେତବ୍ବଂ। ପକତିଯା ଉଗ୍ଗହିତକମ୍ମଟ୍ଠାନସ୍ସ ଏକଂ ଦ୍ୱେ ନିସଜ୍ଜାନି ସଜ୍ଝାଯଂ କାରେତ୍ୱା ଦାତବ୍ବଂ। ସନ୍ତିକେ ୱସନ୍ତସ୍ସ ଆଗତାଗତକ୍ଖଣେ କଥେତବ୍ବଂ। ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ର ଗନ୍ତୁକାମସ୍ସ ନାତିସଂଖିତ୍ତଂ ନାତିୱିତ୍ଥାରିକଂ କତ୍ୱା କଥେତବ୍ବଂ।

ତତ୍ଥ ପଥୱୀକସିଣଂ ତାୱ କଥେନ୍ତେନ ଚତ୍ତାରୋ କସିଣଦୋସା, କସିଣକରଣଂ, କତସ୍ସ ଭାୱନାନଯୋ, ଦୁୱିଧଂ ନିମିତ୍ତଂ, ଦୁୱିଧୋ ସମାଧି, ସତ୍ତୱିଧଂ ସପ୍ପାଯାସପ୍ପାଯଂ, ଦସୱିଧଂ ଅପ୍ପନାକୋସଲ୍ଲଂ, ୱୀରିଯସମତା, ଅପ୍ପନାୱିଧାନନ୍ତି ଇମେ ନୱ ଆକାରା କଥେତବ୍ବା। ସେସକମ୍ମଟ୍ଠାନେସୁପି ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଅନୁରୂପଂ କଥେତବ୍ବଂ। ତଂ ସବ୍ବଂ ତେସଂ ଭାୱନାୱିଧାନେ ଆୱିଭୱିସ୍ସତି।

ଏୱଂ କଥିଯମାନେ ପନ କମ୍ମଟ୍ଠାନେ ତେନ ଯୋଗିନା ନିମିତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ସୋତବ୍ବଂ। ନିମିତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱାତି ଇଦଂ ହେଟ୍ଠିମପଦଂ, ଇଦଂ ଉପରିମପଦଂ, ଅଯମସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ , ଅଯମଧିପ୍ପାଯୋ, ଇଦମୋପମ୍ମନ୍ତି ଏୱଂ ତଂ ତଂ ଆକାରଂ ଉପନିବନ୍ଧିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଂ ନିମିତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ସକ୍କଚ୍ଚଂ ସୁଣନ୍ତେନ ହି କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ ହୋତି। ଅଥସ୍ସ ତଂ ନିସ୍ସାଯ ୱିସେସାଧିଗମୋ ସମ୍ପଜ୍ଜତି, ନ ଇତରସ୍ସାତି ଅଯଂ ଗହେତ୍ୱାତି ଇମସ୍ସ ପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥପରିଦୀପନା।

ଏତ୍ତାୱତା କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଚରିଯାନୁକୂଲଂ ଚତ୍ତାଲୀସାଯ କମ୍ମଟ୍ଠାନେସୁ ଅଞ୍ଞତରଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱାତି ଇମାନି ପଦାନି ସବ୍ବାକାରେନ ୱିତ୍ଥାରିତାନି ହୋନ୍ତୀତି।

ଇତି ସାଧୁଜନପାମୋଜ୍ଜତ୍ଥାଯ କତେ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ

ସମାଧିଭାୱନାଧିକାରେ

କମ୍ମଟ୍ଠାନଗ୍ଗହଣନିଦ୍ଦେସୋ ନାମ

ତତିଯୋ ପରିଚ୍ଛେଦୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୪। ପଥୱୀକସିଣନିଦ୍ଦେସୋ

୫୧। ଇଦାନି ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସମାଧିଭାୱନାଯ ଅନନୁରୂପଂ ୱିହାରଂ ପହାଯ ଅନୁରୂପେ ୱିହାରେ ୱିହରନ୍ତେନା’’ତି ଏତ୍ଥ ଯସ୍ସ ତାୱାଚରିଯେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକୱିହାରେ ୱସତୋ ଫାସୁ ହୋତି, ତେନ ତତ୍ଥେୱ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ପରିସୋଧେନ୍ତେନ ୱସିତବ୍ବଂ। ସଚେ ତତ୍ଥ ଫାସୁ ନ ହୋତି, ଯୋ ଅଞ୍ଞୋ ଗାୱୁତେ ୱା ଅଡ୍ଢଯୋଜନେ ୱା ଯୋଜନମତ୍ତେପି ୱା ସପ୍ପାଯୋ ୱିହାରୋ ହୋତି, ତତ୍ଥ ୱସିତବ୍ବଂ। ଏୱଞ୍ହି ସତି କମ୍ମଟ୍ଠାନସ୍ସ କିସ୍ମିଞ୍ଚିଦେୱ ଠାନେ ସନ୍ଦେହେ ୱା ସତିସମ୍ମୋସେ ୱା ଜାତେ କାଲସ୍ସେୱ ୱିହାରେ ୱତ୍ତଂ କତ୍ୱା ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ଭତ୍ତକିଚ୍ଚପରିଯୋସାନେଯେୱ ଆଚରିଯସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂଦିୱସମାଚରିଯସ୍ସ ସନ୍ତିକେ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ସୋଧେତ୍ୱା ଦୁତିଯଦିୱସେ ଆଚରିଯଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ଅକିଲମନ୍ତୋଯେୱ ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଆଗନ୍ତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସତି। ଯୋ ପନ ଯୋଜନପ୍ପମାଣେପି ଫାସୁକଟ୍ଠାନଂ ନ ଲଭତି, ତେନ କମ୍ମଟ୍ଠାନେ ସବ୍ବଂ ଗଣ୍ଠିଟ୍ଠାନଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସୁୱିସୁଦ୍ଧଂ ଆୱଜ୍ଜନପଟିବଦ୍ଧଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା ଦୂରମ୍ପି ଗନ୍ତ୍ୱା ସମାଧିଭାୱନାଯ ଅନନୁରୂପଂ ୱିହାରଂ ପହାଯ ଅନୁରୂପେ ୱିହାରେ ୱିହାତବ୍ବଂ।

ଅନନୁରୂପୱିହାରୋ

୫୨। ତତ୍ଥ ଅନନୁରୂପୋ ନାମ ଅଟ୍ଠାରସନ୍ନଂ ଦୋସାନଂ ଅଞ୍ଞତରେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ତତ୍ରିମେ ଅଟ୍ଠାରସ ଦୋସା – ମହତ୍ତଂ, ନୱତ୍ତଂ, ଜିଣ୍ଣତ୍ତଂ, ପନ୍ଥନିସ୍ସିତତ୍ତଂ, ସୋଣ୍ଡୀ, ପଣ୍ଣଂ, ପୁପ୍ଫଂ, ଫଲଂ, ପତ୍ଥନୀଯତା, ନଗରସନ୍ନିସ୍ସିତତା, ଦାରୁସନ୍ନିସ୍ସିତତା, ଖେତ୍ତସନ୍ନିସ୍ସିତତା, ୱିସଭାଗାନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଅତ୍ଥିତା, ପଟ୍ଟନସନ୍ନିସ୍ସିତତା, ପଚ୍ଚନ୍ତସନ୍ନିସ୍ସିତତା, ରଜ୍ଜସୀମସନ୍ନିସ୍ସିତତା, ଅସପ୍ପାଯତା, କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତାନଂ ଅଲାଭୋତି ଇମେସଂ ଅଟ୍ଠାରସନ୍ନଂ ଦୋସାନଂ ଅଞ୍ଞତରେନ ଦୋସେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅନନୁରୂପୋ ନାମ। ନ ତତ୍ଥ ୱିହାତବ୍ବଂ।

କସ୍ମା? ମହାୱିହାରେ ତାୱ ବହୂ ନାନାଛନ୍ଦା ସନ୍ନିପତନ୍ତି, ତେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପଟିୱିରୁଦ୍ଧତାଯ ୱତ୍ତଂ ନ କରୋନ୍ତି। ବୋଧିଯଙ୍ଗଣାଦୀନି ଅସମ୍ମଟ୍ଠାନେୱ ହୋନ୍ତି। ଅନୁପଟ୍ଠାପିତଂ ପାନୀଯଂ ପରିଭୋଜନୀଯଂ। ତତ୍ରାଯଂ ଗୋଚରଗାମେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିସ୍ସାମୀତି ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ସଚେ ପସ୍ସତି ୱତ୍ତଂ ୱା ଅକତଂ ପାନୀଯଘଟଂ ୱା ରିତ୍ତଂ, ଅଥାନେନ ୱତ୍ତଂ କାତବ୍ବଂ ହୋତି, ପାନୀଯଂ ଉପଟ୍ଠାପେତବ୍ବଂ। ଅକରୋନ୍ତୋ ୱତ୍ତଭେଦେ ଦୁକ୍କଟଂ ଆପଜ୍ଜତି। କରୋନ୍ତସ୍ସ କାଲୋ ଅତିକ୍କମତି, ଅତିଦିୱା ପୱିଟ୍ଠୋ ନିଟ୍ଠିତାଯ ଭିକ୍ଖାଯ କିଞ୍ଚି ନ ଲଭତି। ପଟିସଲ୍ଲାନଗତୋପି ସାମଣେରଦହରଭିକ୍ଖୂନଂ ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦେନ ସଙ୍ଘକମ୍ମେହି ଚ ୱିକ୍ଖିପତି। ଯତ୍ଥ ପନ ସବ୍ବଂ ୱତ୍ତଂ କତମେୱ ହୋତି, ଅୱସେସାପି ଚ ସଙ୍ଘଟ୍ଟନା ନତ୍ଥି। ଏୱରୂପେ ମହାୱିହାରେପି ୱିହାତବ୍ବଂ।

ନୱୱିହାରେ ବହୁ ନୱକମ୍ମଂ ହୋତି, ଅକରୋନ୍ତଂ ଉଜ୍ଝାଯନ୍ତି। ଯତ୍ଥ ପନ ଭିକ୍ଖୂ ଏୱଂ ୱଦନ୍ତି ‘‘ଆଯସ୍ମା ଯଥାସୁଖଂ ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋତୁ, ମଯଂ ନୱକମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମା’’ତି ଏୱରୂପେ ୱିହାତବ୍ବଂ।

ଜିଣ୍ଣୱିହାରେ ପନ ବହୁ ପଟିଜଗ୍ଗିତବ୍ବଂ ହୋତି, ଅନ୍ତମସୋ ଅତ୍ତନୋ ସେନାସନମତ୍ତମ୍ପି ଅପ୍ପଟିଜଗ୍ଗନ୍ତଂ ଉଜ୍ଝାଯନ୍ତି, ପଟିଜଗ୍ଗନ୍ତସ୍ସ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ପରିହାଯତି।

ପନ୍ଥନିସ୍ସିତେ ମହାପଥୱିହାରେ ରତ୍ତିନ୍ଦିୱଂ ଆଗନ୍ତୁକା ସନ୍ନିପତନ୍ତି। ୱିକାଲେ ଆଗତାନଂ ଅତ୍ତନୋ ସେନାସନଂ ଦତ୍ୱା ରୁକ୍ଖମୂଲେ ୱା ପାସାଣପିଟ୍ଠେ ୱା ୱସିତବ୍ବଂ ହୋତି। ପୁନଦିୱସେପି ଏୱମେୱାତି କମ୍ମଟ୍ଠାନସ୍ସ ଓକାସୋ ନ ହୋତି। ଯତ୍ଥ ପନ ଏୱରୂପୋ ଆଗନ୍ତୁକସମ୍ବାଧୋ ନ ହୋତି, ତତ୍ଥ ୱିହାତବ୍ବଂ।

ସୋଣ୍ଡୀ ନାମ ପାସାଣପୋକ୍ଖରଣୀ ହୋତି, ତତ୍ଥ ପାନୀଯତ୍ଥଂ ମହାଜନୋ ସମୋସରତି, ନଗରୱାସୀନଂ ରାଜକୁଲୂପକତ୍ଥେରାନଂ ଅନ୍ତେୱାସିକା ରଜନକମ୍ମତ୍ଥାଯ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତେସଂ ଭାଜନଦାରୁଦୋଣିକାଦୀନି ପୁଚ୍ଛନ୍ତାନଂ ଅସୁକେ ଚ ଅସୁକେ ଚ ଠାନେତି ଦସ୍ସେତବ୍ବାନି ହୋନ୍ତି, ଏୱଂ ସବ୍ବକାଲମ୍ପି ନିଚ୍ଚବ୍ୟାୱଟୋ ହୋତି।

ଯତ୍ଥ ନାନାୱିଧଂ ସାକପଣ୍ଣଂ ହୋତି, ତତ୍ଥସ୍ସ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସିନ୍ନସ୍ସାପି ସନ୍ତିକେ ସାକହାରିକା ଗାଯମାନା ପଣ୍ଣଂ ଉଚ୍ଚିନନ୍ତିଯୋ ୱିସଭାଗସଦ୍ଦସଙ୍ଘଟ୍ଟନେନ କମ୍ମଟ୍ଠାନନ୍ତରାଯଂ କରୋନ୍ତି।

ଯତ୍ଥ ପନ ନାନାୱିଧା ମାଲାଗଚ୍ଛା ସୁପୁପ୍ଫିତା ହୋନ୍ତି, ତତ୍ରାପି ତାଦିସୋଯେୱ ଉପଦ୍ଦୱୋ।

ଯତ୍ଥ ନାନାୱିଧଂ ଅମ୍ବଜମ୍ବୁପନସାଦିଫଲଂ ହୋତି, ତତ୍ଥ ଫଲତ୍ଥିକା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଯାଚନ୍ତି, ଅଦେନ୍ତସ୍ସ କୁଜ୍ଝନ୍ତି, ବଲକ୍କାରେନ ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତି, ସାଯନ୍ହସମଯେ

ୱିହାରମଜ୍ଝେ ଚଙ୍କମନ୍ତେନ ତେ ଦିସ୍ୱା ''କିଂ ଉପାସକା ଏୱଂ କରୋଥା''ତି ୱୁତ୍ତା ଯଥାରୁଚି ଅକ୍କୋସନ୍ତି। ଅୱାସାୟପିସ୍ସ ପରକ୍କମନ୍ତି।

ପତ୍ଥନୀଯେ ପନ ଲେଣସମ୍ମତେ ଦକ୍ଖିଣଗିରିହତ୍ଥିକୁଚ୍ଛିଚେତିଯଗିରିଚିତ୍ତଲପବ୍ବତସଦିସେ ୱିହାରେ ୱିହରନ୍ତଂ ଅଯମରହାତି ସମ୍ଭାୱେତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତୁକାମା ମନୁସ୍ସା ସମନ୍ତା ଓସରନ୍ତି, ତେନସ୍ସ ନ ଫାସୁ ହୋତି, ଯସ୍ସ ପନ ତଂ ସପ୍ପାଯଂ ହୋତି, ତେନ ଦିୱା ଅଞ୍ଞତ୍ର ଗନ୍ତ୍ୱା ରତ୍ତିଂ ୱସିତବ୍ବଂ।

ନଗରସନ୍ନିସ୍ସିତେ ୱିସଭାଗାରମ୍ମଣାନି ଆପାଥମାଗଚ୍ଛନ୍ତି, କୁମ୍ଭଦାସିଯୋପି ଘଟେହି ନିଘଂସନ୍ତିଯୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଓକ୍କମିତ୍ୱା ମଗ୍ଗଂ ନ ଦେନ୍ତି, ଇସ୍ସରମନୁସ୍ସାପି ୱିହାରମଜ୍ଝେ ସାଣିଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ନିସୀଦନ୍ତି।

ଦାରୁସନ୍ନିସ୍ସଯେ ପନ ଯତ୍ଥ କଟ୍ଠାନି ଚ ଦବ୍ବୁପକରଣରୁକ୍ଖା ଚ ସନ୍ତି, ତତ୍ଥ କଟ୍ଠହାରିକା ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତସାକପୁପ୍ଫହାରିକା ୱିଯ ଅଫାସୁଂ କରୋନ୍ତି, ୱିହାରେ ରୁକ୍ଖା ସନ୍ତି, ତେ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଘରାନି କରିସ୍ସାମାତି ମନୁସ୍ସା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଛିନ୍ଦନ୍ତି। ସଚେ ସାଯନ୍ହସମଯଂ ପଧାନଘରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ୱିହାରମଜ୍ଝେ ଚଙ୍କମନ୍ତୋ ତେ ଦିସ୍ୱା ''କିଂ ଉପାସକା ଏୱଂ କରୋଥା''ତି ୱଦତି, ଯଥାରୁଚି ଅକ୍କୋସନ୍ତି, ଅୱାସାୟପିସ୍ସ ପରକ୍କମନ୍ତି।

ଯୋ ପନ ଖେତ୍ତସନ୍ନିସ୍ସିତୋ ହୋତି ସମନ୍ତା ଖେତ୍ତେହି ପରିୱାରିତୋ, ତତ୍ଥ ମନୁସ୍ସା ୱିହାରମଜ୍ଝେଯେୱ ଖଲଂ କତ୍ୱା ଧଞ୍ଞଂ ମଦ୍ଦନ୍ତି, ପମୁଖେସୁ ସଯନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମ୍ପି ବହୁଂ ଅଫାସୁଂ କରୋନ୍ତି। ଯତ୍ରାପି ମହାସଙ୍ଘଭୋଗୋ ହୋତି, ଆରାମିକା କୁଲାନଂ ଗାୱୋ ରୁନ୍ଧନ୍ତି, ଉଦକୱାରଂ ପଟିସେଧେନ୍ତି, ମନୁସ୍ସା ୱୀହିସୀସଂ ଗହେତ୍ୱା ''ପସ୍ସଥ ତୁମ୍ହାକଂ ଆରାମିକାନଂ କମ୍ମ''ନ୍ତି ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦସ୍ସେନ୍ତି। ତେନ ତେନ କାରଣେନ ରାଜରାଜମହାମତ୍ତାନଂ ଘରଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତବ୍ବଂ ହୋତି, ଅଯମ୍ପି ଖେତ୍ତସନ୍ନିସ୍ସିତେନେୱ ସଙ୍ଗହିତୋ।

ୱିସଭାଗାନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଅତ୍ଥିତାତି ଯତ୍ଥ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱିସଭାଗୱେରୀ ଭିକ୍ଖୂ ୱିହରନ୍ତି, ଯେ କଲହଂ କରୋନ୍ତା ମା, ଭନ୍ତେ, ଏୱଂ କରୋଥାତି ୱାରିଯମାନା ଏତସ୍ସ ପଂସୁକୂଲିକସ୍ସ ଆଗତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନଟ୍ଠମ୍ହାତି ୱତ୍ତାରୋ ଭୱନ୍ତି।

ଯୋପି ଉଦକପଟ୍ଟନଂ ୱା ଥଲପଟ୍ଟନଂ ୱା ନିସ୍ସିତୋ ହୋତି, ତତ୍ଥ ଅଭିଣ୍ହଂ ନାୱାହି ଚ ସତ୍ଥେହି ଚ ଆଗତମନୁସ୍ସା ଓକାସଂ ଦେଥ, ପାନୀଯଂ ଦେଥ, ଲୋଣଂ ଦେଥାତି ଘଟ୍ଟଯନ୍ତା ଅଫାସୁଂ କରୋନ୍ତି।

ପଚ୍ଚନ୍ତସନ୍ନିସ୍ସିତେ ପନ ମନୁସ୍ସା ବୁଦ୍ଧାଦୀସୁ ଅପ୍ପସନ୍ନା ହୋନ୍ତି।

ରଜ୍ଜସୀମସନ୍ନିସ୍ସିତେ ରାଜଭଯଂ ହୋତି। ତଞ୍ହି ପଦେସଂ ଏକୋ ରାଜା ନ ମଯ୍ହଂ ୱସେ ୱତ୍ତତୀତି ପହରତି, ଇତରୋପି ନ ମଯ୍ହଂ ୱସେ ୱତ୍ତତୀତି। ତତ୍ରାଯଂ ଭିକ୍ଖୁ କଦାଚି ଇମସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ୱିଜିତେ ୱିଚରତି, କଦାଚି ଏତସ୍ସ। ଅଥ ନଂ ''ଚରପୁରିସୋ ଅଯ''ନ୍ତି ମଞ୍ଞମାନା ଅନଯବ୍ଯସନଂ ପାପେନ୍ତି।

ଅସପ୍ପାଯତାତି ୱିସଭାଗରୂପାଦିଆରମ୍ମଣସମୋସରଣେନ ୱା ଅମନୁସ୍ସପରିଗ୍ଗହିତତାଯ ୱା ଅସପ୍ପାଯତା। ତତ୍ରିଦଂ ୱତ୍ଥୁ। ଏକୋ କିର ଥେରୋ ଅରଞ୍ଞେ ୱସତି। ଅଥସ୍ସ ଏକା ଯକ୍ଖିନୀ ପଣ୍ଣସାଲଦ୍ୱାରେ ଠତ୍ୱା ଗାଯି। ସୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଦ୍ୱାରେ ଅଟ୍ଠାସି, ସା ଗନ୍ତ୍ୱା ଚଙ୍କମନସୀସେ ଗାଯି। ଥେରୋ ଚଙ୍କମନସୀସଂ ଅଗମାସି। ସା ସତପୋରିସେ ପପାତେ ଠତ୍ୱା ଗାଯି। ଥେରୋ ପଟିନିୱତ୍ତି। ଅଥ ନଂ ସା ୱେଗେନାଗନ୍ତ୍ୱା ଗହେତ୍ୱା ''ମଯା, ଭନ୍ତେ, ନ ଏକୋ ନ ଦ୍ୱେ ତୁମ୍ହାଦିସା ଖାଦିତା''ତି ଆହ।

କଲ୍ଯାଣମିତ୍ତାନଂ ଅଲାଭୋତି ଯତ୍ଥ ନ ସକ୍କା ହୋତି ଆଚରିଯଂ ୱା ଆଚରିଯସମଂ ୱା ଉପଜ୍ଝାଯଂ ୱା ଉପଜ୍ଝାଯସମଂ ୱା କଲ୍ଯାଣମିତ୍ତଂ ଲଦ୍ଧୁଂ। ତତ୍ଥ ସୋ କଲ୍ଯାଣମିତ୍ତାନଂ ଅଲାଭୋ ମହାଦୋସୋଯେୱାତି ଇମେସଂ ଅଟ୍ଠାରସନ୍ନଂ ଦୋସାନଂ ଅଞ୍ଞତରେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅନନୁରୂପୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ –

ମହାୱାସଂ ନୱାୱାସଂ, ଜରାୱାସଞ୍ଚ ପନ୍ଥନିଂ;

ସୋଣ୍ଡିଂ ପଣ୍ଣଞ୍ଚ ପୁପ୍ଫଞ୍ଚ, ଫଲଂ ପତ୍ଥିତମେୱ ଚ।

ନଗରଂ ଦାରୁନା ଖେତ୍ତଂ, ୱିସଭାଗେନ ପଟ୍ଟନଂ;

ପଚ୍ଚନ୍ତସୀମାସପ୍ପାଯଂ, ଯତ୍ଥ ମିତ୍ତୋ ନ ଲବ୍ଭତି।

ଅଟ୍ଠାରସେତାନି ଠାନାନି, ଇତି ୱିଞ୍ଞାଯ ପଣ୍ଡିତୋ;

ଆରକା ପରିୱଜ୍ଜେଯ୍ଯ, ମଗ୍ଗଂ ସପ୍ପଟିଭଯଂ ଯଥାତି।

ଅନୁରୂପୱିହାରୋ

୫୩। ଯୋ ପନ ଗୋଚରଗାମତୋ ନାତିଦୂରନାଚ୍ଚାସନ୍ନତାଦୀହି ପଞ୍ଚହଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ, ଅଯଂ ଅନୁରୂପୋ ନାମ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସେନାସନଂ ପଞ୍ଚଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଂ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସେନାସନଂ ନାତିଦୂରଂ ହୋତି ନାଚ୍ଚାସନ୍ନଂ ଗମନାଗମନସମ୍ପନ୍ନଂ, ଦିୱା ଅପ୍ପାକିଣ୍ଣଂ ରତ୍ତିଂ ଅପ୍ପସଦ୍ଦଂ ଅପ୍ପନିଗ୍ଘୋସଂ, ଅପ୍ପଡଂସମକସୱାତାତପସରୀସପସମ୍ଫସ୍ସଂ, ତସ୍ମିଂ ଖୋ ପନ ସେନାସନେ ୱିହରନ୍ତସ୍ସ ଅପ୍ପକସିରେନେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରା। ତସ୍ମିଂ ଖୋ ପନ ସେନାସନେ ଥେରା ଭିକ୍ଖୂ ୱିହରନ୍ତି ବହୁସ୍ସୁତା ଆଗତାଗମା ଧମ୍ମଧରା ୱିନଯଧରା ମାତିକାଧରା, ତେ କାଲେନ କାଲଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପରିପୁଚ୍ଛତି ପରିପଞ୍ହତି ‘ଇଦଂ, ଭନ୍ତେ, କଥଂ ଇମସ୍ସ କୋ ଅତ୍ଥୋ’ତି, ତସ୍ସ ତେ ଆଯସ୍ମନ୍ତୋ ଅୱିୱଟଞ୍ଚେୱ ୱିୱରନ୍ତି, ଅନୁତ୍ତାନୀକତଞ୍ଚ ଉତ୍ତାନୀକରୋନ୍ତି, ଅନେକୱିହିତେସୁ ଚ କଙ୍ଖଟ୍ଠାନିଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ କଙ୍ଖଂ ପଟିୱିନୋଦେନ୍ତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସେନାସନଂ ପଞ୍ଚଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଂ ହୋତୀ’’ତି (ଅ॰ ନି॰ ୧୦.୧୧)।

ଅଯଂ ‘‘ସମାଧିଭାୱନାଯ ଅନନୁରୂପଂ ୱିହାରଂ ପହାଯ ଅନୁରୂପେ ୱିହାରେ ୱିହରନ୍ତେନା’’ତି ଏତ୍ଥ ୱିତ୍ଥାରୋ।

ଖୁଦ୍ଦକପଲିବୋଧା

୫୪। ଖୁଦ୍ଦକପଲିବୋଧୁପଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱାତି ଏୱଂ ପତିରୂପେ ୱିହାରେ ୱିହରନ୍ତେନ ଯେପିସ୍ସ ତେ ହୋନ୍ତି ଖୁଦ୍ଦକପଲିବୋଧା, ତେପି ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦିତବ୍ବା। ସେଯ୍ଯଥିଦଂ, ଦୀଘାନି କେସନଖଲୋମାନି ଛିନ୍ଦିତବ୍ବାନି। ଜିଣ୍ଣଚୀୱରେସୁ ଦଳ୍ହୀକମ୍ମଂ ୱା ତୁନ୍ନକମ୍ମଂ ୱା କାତବ୍ବଂ। କିଲିଟ୍ଠାନି ୱା ରଜିତବ୍ବାନି। ସଚେ ପତ୍ତେ ମଲଂ ହୋତି, ପତ୍ତୋ ପଚିତବ୍ବୋ। ମଞ୍ଚପୀଠାଦୀନି ସୋଧେତବ୍ବାନୀତି। ‘‘ଅଯଂ ଖୁଦ୍ଦକପଲିବୋଧୁପଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱା’’ତି ଏତ୍ଥ ୱିତ୍ଥାରୋ।

ଭାୱନାୱିଧାନଂ

୫୫। ଇଦାନି ସବ୍ବଂ ଭାୱନାୱିଧାନଂ ଅପରିହାପେନ୍ତେନ ଭାୱେତବ୍ବୋତି ଏତ୍ଥ ଅଯଂ ପଥୱୀକସିଣଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବକମ୍ମଟ୍ଠାନୱସେନ ୱିତ୍ଥାରକଥା ହୋତି।

ଏୱଂ ଉପଚ୍ଛିନ୍ନଖୁଦ୍ଦକପଲିବୋଧେନ ହି ଭିକ୍ଖୁନା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତେନ ଭତ୍ତସମ୍ମଦଂ ପଟିୱିନୋଦେତ୍ୱା ପୱିୱିତ୍ତେ ଓକାସେ ସୁଖନିସିନ୍ନେନ କତାଯ ୱା ଅକତାଯ ୱା ପଥୱିଯା ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହିତବ୍ବଂ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ –

‘‘ପଥୱୀକସିଣଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ପଥୱିଯଂ ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହାତି କତେ ୱା ଅକତେ ୱା ସାନ୍ତକେ, ନୋ ଅନନ୍ତକେ, ସକୋଟିଯେ, ନୋ ଅକୋଟିଯେ, ସୱଟ୍ଟୁମେ, ନୋ ଅୱଟ୍ଟୁମେ, ସପରିଯନ୍ତେ, ନୋ ଅପରିଯନ୍ତେ, ସୁପ୍ପମତ୍ତେ ୱା ସରାୱମତ୍ତେ ୱା। ସୋ ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ କରୋତି, ସୂପଧାରିତଂ ଉପଧାରେତି, ସୁୱୱତ୍ଥିତଂ ୱୱତ୍ଥପେତି। ସୋ ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ କତ୍ୱା ସୂପଧାରିତଂ ଉପଧାରେତ୍ୱା ସୁୱୱତ୍ଥିତଂ ୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱା ଆନିସଂସଦସ୍ସାୱୀ ରତନସଞ୍ଞୀ ହୁତ୍ୱା ଚିତ୍ତୀକାରଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ସମ୍ପିଯାଯମାନୋ ତସ୍ମିଂ ଆରମ୍ମଣେ ଚିତ୍ତଂ ଉପନିବନ୍ଧତି ‘ଅଦ୍ଧା ଇମାଯ ପଟିପଦାଯ ଜରାମରଣମ୍ହା ମୁଚ୍ଚିସ୍ସାମୀ’ତି। ସୋ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି…ପେ… ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯେନ ଅତୀତଭୱେପି ସାସନେ ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ପଥୱୀକସିଣେ ଚତୁକ୍କପଞ୍ଚକଜ୍ଝାନାନି ନିବ୍ବତ୍ତିତପୁବ୍ବାନି, ଏୱରୂପସ୍ସ ପୁଞ୍ଞୱତୋ ଉପନିସ୍ସଯସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଅକତାଯ ପଥୱିଯା କସିତଟ୍ଠାନେ ୱା ଖଲମଣ୍ଡଲେ ୱା ନିମିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ମଲ୍ଲକତ୍ଥେରସ୍ସ ୱିଯ। ତସ୍ସ କିରାଯସ୍ମତୋ କସିତଟ୍ଠାନଂ ଓଲୋକେନ୍ତସ୍ସ ତଂଠାନପ୍ପମାଣମେୱ ନିମିତ୍ତଂ ଉଦପାଦି। ସୋ ତଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ପଞ୍ଚକଜ୍ଝାନାନି ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଝାନପଦଟ୍ଠାନଂ ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି।

ଯୋ ପନେୱଂ ଅକତାଧିକାରୋ ହୋତି, ତେନ ଆଚରିଯସନ୍ତିକେ ଉଗ୍ଗହିତକମ୍ମଟ୍ଠାନୱିଧାନଂ ଅୱିରାଧେତ୍ୱା ଚତ୍ତାରୋ କସିଣଦୋସେ ପରିହରନ୍ତେନ କସିଣଂ କାତବ୍ବଂ। ନୀଲପୀତଲୋହିତଓଦାତସମ୍ଭେଦୱସେନ ହି ଚତ୍ତାରୋ ପଥୱୀକସିଣଦୋସା। ତସ୍ମା ନୀଲାଦିୱଣ୍ଣଂ ମତ୍ତିକଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଗଙ୍ଗାୱହେ

ମତ୍ତିକାସଦିସାୟ ଅରୁଣୱଣ୍ଣାୟ ମତ୍ତିକାୟ କସିଣଂ କାତବ୍ବଂ। ତଞ୍ଚ ଖୋ ୱିହାରମଜ୍ଝେ ସାମଣେରାଦୀନଂ ସଞ୍ଚରଣଟ୍ଠାନେ ନ କାତବ୍ବଂ। ୱିହାରପଚ୍ଚନ୍ତେ ପନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଟ୍ଠାନେ ପବ୍ଭାରେ ୱା ପଣ୍ଣସାଲାୟ ୱା ସଂହାରିମଂ ୱା ତତ୍ରଟ୍ଠକଂ ୱା କାତବ୍ବଂ। ତତ୍ର ସଂହାରିମଂ ଚତୂସୁ ଦଣ୍ଡକେସୁ ପିଲୋତିକଂ ୱା ଚମ୍ମଂ ୱା କଟସାରକଂ ୱା ବନ୍ଧିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଅପନୀତତିଣମୂଲସକ୍ଖରକଥଲିକାୟ ସୁମଦ୍ଦିତାୟ ମତ୍ତିକାୟ ୱୁତ୍ତପ୍ପମାଣଂ ୱଟ୍ଟଂ ଲିମ୍ପେତ୍ୱା କାତବ୍ବଂ। ତଂ ପରିକମ୍ମକାଲେ ଭୂମିୟଂ ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା ଓଲୋକେତବ୍ବଂ। ତତ୍ରଟ୍ଠକଂ ଭୂମିୟଂ ପଦୁମକଣ୍ଣିକାକାରେନ ଖାଣୁକେ ଆକୋଟେତ୍ୱା ୱଲ୍ଲୀହି ୱିନନ୍ଧିତ୍ୱା କାତବ୍ବଂ। ଯଦି ସା ମତ୍ତିକା ନପ୍ପହୋତି, ଅଧୋ ଅଞ୍ଞଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଉପରିଭାଗେ ସୁପରିସୋଧିତାୟ ଅରୁଣୱଣ୍ଣାୟ ମତ୍ତିକାୟ ୱିଦତ୍ଥିଚତୁରଙ୍ଗୁଲୱିତ୍ଥାରଂ ୱଟ୍ଟଂ କାତବ୍ବଂ। ଏତଦେୱ ହି ପମାଣଂ ସନ୍ଧାୟ ''ସୁପ୍ପମତ୍ତଂ ୱା ସରାୱମତ୍ତଂ ୱା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ''ସାନ୍ତକେ ନୋ ଅନନ୍ତକେ''ତିଆଦି ପନସ୍ସ ପରିଚ୍ଛେଦତ୍ଥାୟ ୱୁତ୍ତଂ।

୫୬। ତସ୍ମା ଏୱଂ ୱୁତ୍ତପ୍ପମାଣପରିଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱା ରୁକ୍ଖପାଣିକା ୱିସଭାଗୱଣ୍ଣଂ ସମୁଟ୍ଠପେତି। ତସ୍ମା ତଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପାସାଣପାଣିକାୟ ଘଂସେତ୍ୱା ସମଂ ଭେରୀତଲସଦିସଂ କତ୍ୱା ତଂ ଠାନଂ ସମ୍ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ନ୍ହତ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା କସିଣମଣ୍ଡଲତୋ ଅଡ୍ଢତେୟ୍ୟହତ୍ଥନ୍ତରେ ପଦେସେ ପଞ୍ଞତ୍ତେ ୱିଦତ୍ଥିଚତୁରଙ୍ଗୁଲପାଦକେ ସୁଅତ୍ଥତେ ପୀଠେ ନିସୀଦିତବ୍ବଂ। ତତୋ ଦୂରତରେ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ହି କସିଣଂ ନ ଉପଟ୍ଠାତି, ଆସନ୍ନତରେ କସିଣଦୋସା ପଞ୍ଞାୟନ୍ତି। ଉଚ୍ଚତରେ ନିସିନ୍ନେନ ଗୀୱଂ ଓନମିତ୍ୱା ଓଲୋକେତବ୍ବଂ ହୋତି, ନୀଚତରେ ଜଣ୍ଣୁକାନି ରୁଜନ୍ତି। ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ନିସୀଦିତ୍ୱା ''ଅପ୍ପସ୍ସାଦା କାମା''ତିଆଦିନା ନୟେନ କାମେସୁ ଆଦୀନୱଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା କାମନିସ୍ସରଣେ ସବ୍ବଦୁକ୍ଖସମତିକ୍କମୁପାୟଭୂତେ ନେକ୍ଖମ୍ମେ ଜାତାଭିଲାସେନ ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମସଙ୍ଘଗୁଣାନୁସ୍ସରଣେନ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜଂ ଜନୟିତ୍ୱା ''ଅୟଂ ଦାନି ସା ସବ୍ବବୁଦ୍ଧ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧ ଅରିୟସାୱକେହି ପଟିପନ୍ନା ନେକ୍ଖମ୍ମପଟିପଦା''ତି ପଟିପତ୍ତିୟା ସଞ୍ଜାତଗାରୱେନ ''ଅଦ୍ଧା ଇମାୟ ପଟିପଦାୟ ପୱିୱେକସୁଖରସସ୍ସ ଭାଗୀ ଭୱିସ୍ସାମୀ''ତି ଉସ୍ସାହଂ ଜନୟିତ୍ୱା ସମେନ ଆକାରେନ ଚକ୍ଖୂନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହନ୍ତେନ ଭାୱେତବ୍ବଂ।

ଅତିଉମ୍ମୀଲୟତୋ ହି ଚକ୍ଖୁ କିଲମତି, ମଣ୍ଡଲଞ୍ଚ ଅତିୱିଭୂତଂ ହୋତି, ତେନସ୍ସ ନିମିତ୍ତଂ ନୁପ୍ପଜ୍ଜତି। ଅତିମନ୍ଦଂ ଉମ୍ମୀଲୟତୋ ମଣ୍ଡଲମୱିଭୂତଂ ହୋତି, ଚିତ୍ତଞ୍ଚ ଲୀନଂ ହୋତି, ଏୱମ୍ପି ନିମିତ୍ତଂ ନୁପ୍ପଜ୍ଜତି। ତସ୍ମା ଆଦାସତଲେ ମୁଖନିମିତ୍ତଦସ୍ସିନା ୱିୟ ସମେନାକାରେନ ଚକ୍ଖୂନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହନ୍ତେନ ଭାୱେତବ୍ବଂ, ନ ୱଣ୍ଣୋ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବୋ, ନ ଲକ୍ଖଣଂ ମନସିକାତବ୍ବଂ। ଅପିଚ ୱଣ୍ଣଂ ଅମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ନିସ୍ସୟସୱଣ୍ଣଂ କତ୍ୱା ଉସ୍ସଦୱସେନ ପଣ୍ଣତ୍ତିଧମ୍ମେ ଚିତ୍ତଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ମନସି କାତବ୍ବଂ। ପଥୱୀ ମହୀ, ମେଦିନୀ, ଭୂମି, ୱସୁଧା, ୱସୁନ୍ଧରାତିଆଦୀସୁ ପଥୱୀନାମେସୁ ଯମିଚ୍ଛତି, ଯଦସ୍ସ ସଞ୍ଞାନୁକୂଲଂ ହୋତି, ତଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଅପିଚ ପଥୱୀତି ଏତଦେୱ ନାମଂ ପାକଟଂ, ତସ୍ମା ପାକଟୱସେନେୱ ପଥୱୀ ପଥୱୀତି ଭାୱେତବ୍ବଂ। କାଲେନ ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା କାଲେନ ନିମୀଲେତ୍ୱା ଆୱଜ୍ଜିତବ୍ବଂ। ଯାୱ ଉଗ୍ଗହନିମିତ୍ତଂ ନୁପ୍ପଜ୍ଜତି, ତାୱ କାଲସତମ୍ପି କାଲସହସ୍ସମ୍ପି ତତୋ ଭିୟ୍ୟୋପି ଏତେନେୱ ନୟେନ ଭାୱେତବ୍ବଂ।

୫୭। ତସ୍ସେୱଂ ଭାୱୟତୋ ଯଦା ନିମୀଲେତ୍ୱା ଆୱଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଉମ୍ମୀଲିତକାଲେ ୱିୟ ଆପାଥମାଗଚ୍ଛତି, ତଦା ଉଗ୍ଗହନିମିତ୍ତଂ ଜାତଂ ନାମ ହୋତି। ତସ୍ସ ଜାତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ନ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ନିସୀଦିତବ୍ବଂ। ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନିସିନ୍ନେନ ଭାୱେତବ୍ବଂ। ପାଦଧୋୱନପପଞ୍ଚପରିହାରତ୍ଥଂ ପନସ୍ସ ଏକପଟଲିକୁପାହନା ଚ କତ୍ତରଦଣ୍ଡୋ ଚ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବୋ। ଅଥାନେନ ସଚେ ତରୁଣୋ ସମାଧି କେନଚିଦେୱ ଅସପ୍ପାୟକାରଣେନ ନସ୍ସତି, ଉପାହନା ଆରୁୟ୍ହ କତ୍ତରଦଣ୍ଡଂ ଗହେତ୍ୱା ତଂ ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିମିତ୍ତଂ ଆଦାୟ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସୁଖନିସିନ୍ନେନ ଭାୱେତବ୍ବଂ, ପୁନପ୍ପୁନଂ ସମନ୍ନାହରିତବ୍ବଂ, ତକ୍କାହତଂ ୱିତକ୍କାହତଂ କାତବ୍ବଂ। ତସ୍ସେୱଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଅନୁକ୍କମେନ ନୀୱରଣାନି ୱିକ୍ଖମ୍ଭନ୍ତି, କିଲେସା ସନ୍ନିସୀଦନ୍ତି, ଉପଚାରସମାଧିନା ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିୟତି, ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

ତତ୍ରାୟଂ ପୁରିମସ୍ସ ଚ ଉଗ୍ଗହନିମିତ୍ତସ୍ସ ଇମସ୍ସ ଚ ୱିସେସୋ, ଉଗ୍ଗହନିମିତ୍ତେ କସିଣଦୋସୋ ପଞ୍ଞାୟତି, ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତଂ ଥୱିକତୋ ନିହତାଦାସମଣ୍ଡଲଂ ୱିୟ ସୁଧୋତସଙ୍ଖଥାଲଂ ୱିୟ ୱଲାହକନ୍ତରା ନିକ୍ଖନ୍ତଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ୱିୟ ମେଘମୁଖେ ବଲାକା ୱିୟ ଉଗ୍ଗହନିମିତ୍ତଂ ପଦାଲେତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତମିୱ ତତୋ ସତଗୁଣଂ ସହସ୍ସଗୁଣଂ ସୁପରିସୁଦ୍ଧଂ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତି। ତଞ୍ଚ ଖୋ ନେୱ ୱଣ୍ଣୱନ୍ତଂ, ନ ସଣ୍ଠାନୱନ୍ତଂ। ଯଦି ହି ତଂ ଈଦିସଂ ଭୱେୟ୍ୟ, ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ ସିୟା ଓଳାରିକଂ ସମ୍ମସନୁପଗଂ ତିଲକ୍ଖଣବ୍ଭାହତଂ, ନ ପନେତଂ ତାଦିସଂ। କେୱଲଞ୍ହି ସମାଧିଲାଭିନୋ ଉପଟ୍ଠାନାକାରମତ୍ତଂ ସଞ୍ଞଜମେତନ୍ତି।

୫୮। ଉପ୍ପନ୍ନକାଲତୋ ଚ ପନସ୍ସ ପଟ୍ଠାୟ ନୀୱରଣାନି ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତାନେୱ ହୋନ୍ତି, କିଲେସା ସନ୍ନିସିନ୍ନାୱ, ଉପଚାରସମାଧିନା ଚିତ୍ତଂ ସମାହିତମେୱାତି।

ଦୁୱିଧୋ ହି ସମାଧି ଉପଚାରସମାଧି ଚ ଅପ୍ପନାସମାଧି ଚ। ଦ୍ୱୀହାକାରେହି ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିୟତି ଉପଚାରଭୂମିୟଂ ୱା ପଟିଲାଭଭୂମିୟଂ ୱା। ତତ୍ଥ ଉପଚାରଭୂମିୟଂ ନୀୱରଣପ୍ପହାନେନ ଚିତ୍ତଂ ସମାହିତଂ ହୋତି। ପଟିଲାଭଭୂମିୟଂ ଅଙ୍ଗପାତୁଭାୱେନ।

ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପନ ସମାଧୀନଂ ଇଦଂ ନାନାକାରଣଂ, ଉପଚାରେ ଅଙ୍ଗାନି ନ ଥାମଜାତାନି ହୋନ୍ତି, ଅଙ୍ଗାନଂ ଅଥାମଜାତତ୍ତା, ଯଥା ନାମ ଦହରୋ କୁମାରକୋ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠପିଯମାନୋ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଭୂମିଯଂ ପତତି, ଏୱମେୱ ଉପଚାରେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଚିତ୍ତଂ କାଲେନ ନିମିତ୍ତମାରମ୍ମଣଂ କରୋତି, କାଲେନ ଭୱଙ୍ଗମୋତରତି। ଅପ୍ପନାଯଂ ପନ ଅଙ୍ଗାନି ଥାମଜାତାନି ହୋନ୍ତି, ତେସଂ ଥାମଜାତତ୍ତା, ଯଥା ନାମ ବଲୱା ପୁରିସୋ ଆସନା ୱୁଟ୍ଠାଯ ଦିୱସମ୍ପି ତିଟ୍ଠେଯ୍ୟ, ଏୱମେୱ ଅପ୍ପନାସମାଧିମ୍ହି ଉପ୍ପନ୍ନେ ଚିତ୍ତଂ ସକିଂ ଭୱଙ୍ଗୱାରଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା କେୱଲମ୍ପି ରତ୍ତିଂ କେୱଲମ୍ପି ଦିୱସଂ ତିଟ୍ଠତି, କୁସଲଜୱନପଟିପାଟିୱସେନେୱ ପୱତ୍ତତୀତି।

ତତ୍ର ଯଦେତଂ ଉପଚାରସମାଧିନା ସଦ୍ଧିଂ ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ତସ୍ସ ଉପ୍ପାଦନଂ ନାମ ଅତିଦୁକ୍କରଂ। ତସ୍ମା ସଚେ ତେନେୱ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅପ୍ପନଂ ଅଧିଗନ୍ତୁଂ ସକ୍କୋତି, ସୁନ୍ଦରଂ। ନୋ ଚେ ସକ୍କୋତି, ଅଥାନେନ ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ଅପ୍ପମତ୍ତେନ ଚକ୍କୱତ୍ତିଗବ୍ଭୋ ୱିଯ ରକ୍ଖିତବ୍ବଂ। ଏୱଞ୍ହି –

ନିମିତ୍ତଂ ରକ୍ଖତୋ ଲଦ୍ଧ-ପରିହାନି ନ ୱିଜ୍ଜତି;

ଆରକ୍ଖମ୍ହି ଅସନ୍ତମ୍ହି, ଲଦ୍ଧଂ ଲଦ୍ଧଂ ୱିନସ୍ସତି।

ସତ୍ତସପ୍ପାଯା

୫୯। ତତ୍ରାଯଂ ରକ୍ଖଣୱିଧି –

ଆୱାସୋ ଗୋଚରୋ ଭସ୍ସଂ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଭୋଜନଂ ଉତୁ;

ଇରିଯାପଥୋତି ସତ୍ତେତେ, ଅସପ୍ପାଯେ ୱିୱଜ୍ଜଯେ।

ସପ୍ପାଯେ ସତ୍ତ ସେୱେଥ, ଏୱଞ୍ହି ପଟିପଜ୍ଜତୋ;

ନଚିରେନେୱ କାଲେନ, ହୋତି କସ୍ସଚି ଅପ୍ପନା।

ତତ୍ରସ୍ସ ଯସ୍ମିଂ ଆୱାସେ ୱସନ୍ତସ୍ସ ଅନୁପ୍ପନ୍ନଂ ୱା ନିମିତ୍ତଂ ନୁପ୍ପଜ୍ଜତି, ଉପ୍ପନ୍ନଂ ୱା ୱିନସ୍ସତି, ଅନୁପଟ୍ଠିତା ଚ ସତି ନ ଉପଟ୍ଠାତି, ଅସମାହିତଞ୍ଚ ଚିତ୍ତଂ ନ ସମାଧିଯତି, ଅଯଂ ଅସପ୍ପାଯୋ। ଯତ୍ଥ ନିମିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଚେୱ ଥାୱରଞ୍ଚ ହୋତି , ସତି ଉପଟ୍ଠାତି, ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିଯତି ନାଗପବ୍ବତୱାସୀପଧାନିଯତିସ୍ସତ୍ଥେରସ୍ସ ୱିଯ, ଅଯଂ ସପ୍ପାଯୋ। ତସ୍ମା ଯସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ବହୂ ଆୱାସା ହୋନ୍ତି, ତତ୍ଥ ଏକମେକସ୍ମିଂ ତୀଣି ତୀଣି ଦିୱସାନି ୱସିତ୍ୱା ଯତ୍ଥସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଏକଗ୍ଗଂ ହୋତି, ତତ୍ଥ ୱସିତବ୍ବଂ। ଆୱାସସପ୍ପାଯତାଯ ହି ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପମ୍ହି ଚୂଳନାଗଲେଣେ ୱସନ୍ତା ତତ୍ଥେୱ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ପଞ୍ଚସତା ଭିକ୍ଖୂ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିଂସୁ। ସୋତାପନ୍ନାଦୀନଂ ପନ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଅରିଯଭୂମିଂ ପତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତାନଞ୍ଚ ଗଣନା ନତ୍ଥି। ଏୱମଞ୍ଞେସୁପି ଚିତ୍ତଲପବ୍ବତୱିହାରାଦୀସୁ।

ଗୋଚରଗାମୋ ପନ ଯୋ ସେନାସନତୋ ଉତ୍ତରେନ ୱା ଦକ୍ଖିଣେନ ୱା ନାତିଦୂରେ ଦିଯଡ୍ଢକୋସବ୍ଭନ୍ତରେ ହୋତି ସୁଲଭସମ୍ପନ୍ନଭିକ୍ଖୋ, ସୋ ସପ୍ପାଯୋ। ୱିପରୀତୋ ଅସପ୍ପାଯୋ।

ଭସ୍ସନ୍ତି ଦ୍ୱତ୍ତିଂସତିରଚ୍ଛାନକଥାପରିଯାପନ୍ନଂ ଅସପ୍ପାଯଂ, ତଞ୍ହିସ୍ସ ନିମିତ୍ତନ୍ତରଧାନାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ଦସକଥାୱତ୍ଥୁନିସ୍ସିତଂ ସପ୍ପାଯଂ, ତମ୍ପି ମତ୍ତାଯ ଭାସିତବ୍ବଂ।

ପୁଗ୍ଗଲୋପି ଅତିରଚ୍ଛାନକଥିକୋ ସୀଲାଦିଗୁଣସମ୍ପନ୍ନୋ, ଯଂ ନିସ୍ସାଯ ଅସମାହିତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିଯତି, ସମାହିତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ଥିରତରଂ ହୋତି, ଏୱରୂପୋ ସପ୍ପାଯୋ। କାଯଦଳ୍ହୀବହୁଲୋ ପନ ତିରଚ୍ଛାନକଥିକୋ ଅସପ୍ପାଯୋ। ସୋ ହି ତଂ କଦ୍ଦମୋଦକମିୱ ଅଚ୍ଛଂ ଉଦକଂ ମଲୀନମେୱ କରୋତି, ତାଦିସଞ୍ଚ ଆଗମ୍ମ କୋଟପବ୍ବତୱାସୀଦହରସ୍ସେୱ ସମାପତ୍ତିପି ନସ୍ସତି, ପଗେୱ ନିମିତ୍ତଂ।

ଭୋଜନଂ ପନ କସ୍ସଚି ମଧୁରଂ, କସ୍ସଚି ଅମ୍ବିଲଂ ସପ୍ପାଯଂ ହୋତି। ଉତୁପି କସ୍ସଚି ସୀତୋ, କସ୍ସଚି ଉଣ୍ହୋ ସପ୍ପାଯୋ ହୋତି। ତସ୍ମା ଯଂ ଭୋଜନଂ ୱା ଉତୁଂ ୱା ସେୱନ୍ତସ୍ସ ଫାସୁ ହୋତି, ଅସମାହିତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିଯତି, ସମାହିତଂ ୱା ଥିରତରଂ ହୋତି, ତଂ ଭୋଜନଂ ସୋ ଚ ଉତୁ ସପ୍ପାଯୋ।

ଇତରଂ ଭୋଜନଂ ଇତରୋ ଚ ଉତୁ ଅସପ୍ପାୟୋ।

ଇରିୟାପଥେସୁପି କସ୍ସଚି ଚଙ୍କମୋ ସପ୍ପାୟୋ ହୋତି, କସ୍ସଚି ସୟନଟ୍ଠାନନିସଜ୍ଜାନଂ ଅଞ୍ଞତରୋ। ତସ୍ମା ତଂ ଆୱାସଂ ୱିୟ ତୀଣି ଦିୱସାନି ଉପପରିକ୍ଖିତ୍ୱା ୟସ୍ମିଂ ଇରିୟାପଥେ ଅସମାହିତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିୟତି, ସମାହିତଂ ୱା ଥିରତରଂ ହୋତି, ସୋ ସପ୍ପାୟୋ। ଇତରୋ ଅସପ୍ପାୟୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଇତି ଇମଂ ସତ୍ତୱିଧଂ ଅସପ୍ପାୟଂ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ସପ୍ପାୟଂ ସେୱିତବ୍ବଂ। ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନସ୍ସ ହି ନିମିତ୍ତାସେୱନବହୁଲସ୍ସ ନଚିରେନେୱ କାଲେନ ହୋତି କସ୍ସଚି ଅପ୍ପନା।

ଦସୱିଧଅପ୍ପନାକୋସଲ୍ଲଂ

୬୦। ୟସ୍ସ ପନ ଏୱମ୍ପି ପଟିପଜ୍ଜତୋ ନ ହୋତି, ତେନ ଦସୱିଧଂ ଅପ୍ପନାକୋସଲ୍ଲଂ ସମ୍ପାଦେତବ୍ବଂ। ତତ୍ରାୟଂ ନୟୋ, ଦସାହାକାରେହି ଅପ୍ପନାକୋସଲ୍ଲଂ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବଂ, ୱତ୍ଥୁୱିସଦକିରିୟତୋ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟସମତ୍ତପଟିପାଦନତୋ, ନିମିତ୍ତକୁସଲତୋ, ୟସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ୟସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚିତ୍ତଂ ନିଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚିତ୍ତଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ୟସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚିତ୍ତଂ ସମ୍ପହଂସିତବ୍ବଂ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚିତ୍ତଂ ସମ୍ପହଂସେତି, ୟସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତବ୍ବଂ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି, ଅସମାହିତପୁଗ୍ଗଲପରିୱଜ୍ଜନତୋ, ସମାହିତପୁଗ୍ଗଲସେୱନତୋ, ତଦଧିମୁତ୍ତତୋତି।

୬୧। ତତ୍ଥ ୱତ୍ଥୁୱିସଦକିରିୟା ନାମ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକବାହିରାନଂ ୱତ୍ଥୂନଂ ୱିସଦଭାୱକରଣଂ। ୟଦା ହିସ୍ସ କେସନଖଲୋମାନି ଦୀଘାନି ହୋନ୍ତି, ସରୀରଂ ୱା ସେଦମଲଗ୍ଗହିତଂ, ତଦା ଅଜ୍ଝତ୍ତିକୱତ୍ଥୁ ଅୱିସଦଂ ହୋତି ଅପରିସୁଦ୍ଧଂ। ୟଦା ପନସ୍ସ ଚୀୱରଂ ଜିଣ୍ଣଂ କିଲିଟ୍ଠଂ ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧଂ ହୋତି, ସେନାସନଂ ୱା ଉକ୍ଲାପଂ ହୋତି, ତଦା ବାହିରୱତ୍ଥୁ ଅୱିସଦଂ ହୋତି ଅପରିସୁଦ୍ଧଂ। ଅଜ୍ଝତ୍ତିକବାହିରେ ଚ ୱତ୍ଥୁମ୍ହି ଅୱିସଦେ ଉପ୍ପନ୍ନେସୁ ଚିତ୍ତଚେତସିକେସୁ ଞାଣମ୍ପି ଅପରିସୁଦ୍ଧଂ ହୋତି, ଅପରିସୁଦ୍ଧାନି ଦୀପକପଲ୍ଲିକୱଟ୍ଟିତେଲାନି ନିସ୍ସାୟ ଉପ୍ପନ୍ନଦୀପସିଖାୟ ଓଭାସୋ ୱିୟ। ଅପରିସୁଦ୍ଧେନ ଞାଣେନ ସଙ୍ଖାରେ ସମ୍ମସତୋ ସଙ୍ଖାରାପି ଅୱିଭୂତା ହୋନ୍ତି, କମ୍ମଟ୍ଠାନମନୁୟୁଞ୍ଜତୋ କମ୍ମଟ୍ଠାନମ୍ପି ୱୁଡ୍ଢିଂ ୱିରୂଳ୍ହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ନ ଗଚ୍ଛତି। ୱିସଦେ ପନ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକବାହିରେ ୱତ୍ଥୁମ୍ହି ଉପ୍ପନ୍ନେସୁ ଚିତ୍ତଚେତସିକେସୁ ଞାଣମ୍ପି ୱିସଦଂ ହୋତି ପରିସୁଦ୍ଧଂ, ପରିସୁଦ୍ଧାନି ଦୀପକପଲ୍ଲିକୱଟ୍ଟିତେଲାନି ନିସ୍ସାୟ ଉପ୍ପନ୍ନଦୀପସିଖାୟ ଓଭାସୋ ୱିୟ। ପରିସୁଦ୍ଧେନ ଚ ଞାଣେନ ସଙ୍ଖାରେ ସମ୍ମସତୋ ସଙ୍ଖାରାପି ୱିଭୂତା ହୋନ୍ତି, କମ୍ମଟ୍ଠାନମନୁୟୁଞ୍ଜତୋ କମ୍ମଟ୍ଠାନମ୍ପି ୱୁଡ୍ଢିଂ ୱିରୂଳ୍ହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଗଚ୍ଛତି।

୬୨।ଇନ୍ଦ୍ରିୟସମତ୍ତପଟିପାଦନଂ ନାମ ସଦ୍ଧାଦୀନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ସମଭାୱକରଣଂ। ସଚେ ହିସ୍ସ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ବଲୱଂ ହୋତି ଇତରାନି ମନ୍ଦାନି, ତତୋ ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ପଗ୍ଗହକିଚ୍ଚଂ , ସତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଉପଟ୍ଠାନକିଚ୍ଚଂ, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅୱିକ୍ଖେପକିଚ୍ଚଂ, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦସ୍ସନକିଚ୍ଚଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ତସ୍ମା ତଂ ଧମ୍ମସଭାୱପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣେନ ୱା ୟଥା ୱା ମନସିକରୋତୋ ବଲୱଂ ଜାତଂ, ତଥା ଅମନସିକାରେନ ହାପେତବ୍ବଂ। ୱକ୍କଲିତ୍ଥେରୱତ୍ଥୁ ଚେତ୍ଥ ନିଦସ୍ସନଂ। ସଚେ ପନ ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ବଲୱଂ ହୋତି, ଅଥ ନେୱ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଧିମୋକ୍ଖକିଚ୍ଚଂ କାତୁଂ ସକ୍କୋତି, ନ ଇତରାନି ଇତରକିଚ୍ଚଭେଦଂ, ତସ୍ମା ତଂ ପସ୍ସଦ୍ଧାଦିଭାୱନାୟ ହାପେତବ୍ବଂ। ତତ୍ରାପି ସୋଣତ୍ଥେରୱତ୍ଥୁ ଦସ୍ସେତବ୍ବଂ। ଏୱଂ ସେସେସୁପି ଏକସ୍ସ ବଲୱଭାୱେ ସତି ଇତରେସଂ ଅତ୍ତନୋ କିଚ୍ଚେସୁ ଅସମତ୍ଥତା ୱେଦିତବ୍ବା। ୱିସେସତୋ ପନେତ୍ଥ ସଦ୍ଧାପଞ୍ଞାନଂ ସମାଧିୱୀରିୟାନଞ୍ଚ ସମତଂ ପସଂସନ୍ତି। ବଲୱସଦ୍ଧୋ ହି ମନ୍ଦପଞ୍ଞୋ ମୁଦ୍ଧପ୍ପସନ୍ନୋ ହୋତି, ଅୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ପସୀଦତି। ବଲୱପଞ୍ଞୋ ମନ୍ଦସଦ୍ଧୋ କେରାଟିକପକ୍ଖଂ ଭଜତି, ଭେସଜ୍ଜସମୁଟ୍ଠିତୋ ୱିୟ ରୋଗୋ ଅତେକିଚ୍ଛୋ ହୋତି। ଉଭିନ୍ନଂ ସମତାୟ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂୟେୱ ପସୀଦତି। ବଲୱସମାଧିଂ ପନ ମନ୍ଦୱୀରିୟଂ ସମାଧିସ୍ସ କୋସଜ୍ଜପକ୍ଖତ୍ତା କୋସଜ୍ଜଂ ଅଭିଭୱତି। ବଲୱୱୀରିୟଂ ମନ୍ଦସମାଧିଂ ୱୀରିୟସ୍ସ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚପକ୍ଖତ୍ତା ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ଅଭିଭୱତି। ସମାଧି ପନ ୱୀରିୟେନ ସଂୟୋଜିତୋ କୋସଜ୍ଜେ ପତିତୁଂ ନ ଲଭତି। ୱୀରିୟଂ ସମାଧିନା ସଂୟୋଜିତଂ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେ ପତିତୁଂ ନ ଲଭତି, ତସ୍ମା ତଦୁଭୟଂ ସମଂ କାତବ୍ବଂ। ଉଭୟସମତାୟ ହି ଅପ୍ପନା ହୋତି। ଅପିଚ ସମାଧିକମ୍ମିକସ୍ସ ବଲୱତୀପି ସଦ୍ଧା ୱଟ୍ଟତି। ଏୱଂ ସଦ୍ଦହନ୍ତୋ ଓକପ୍ପେନ୍ତୋ ଅପ୍ପନଂ ପାପୁଣିସ୍ସତି। ସମାଧିପଞ୍ଞାସୁ ପନ ସମାଧିକମ୍ମିକସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ବଲୱତୀ ୱଟ୍ଟତି। ଏୱଞ୍ହି ସୋ ଅପ୍ପନଂ ପାପୁଣାତି। ୱିପସ୍ସନାକମ୍ମିକସ୍ସ ପଞ୍ଞା ବଲୱତୀ ୱଟ୍ଟତି। ଏୱଞ୍ହି ସୋ ଲକ୍ଖଣପଟିୱେଧଂ ପାପୁଣାତି। ଉଭିନ୍ନଂ ପନ ସମତାୟପି ଅପ୍ପନା ହୋତିୟେୱ। ସତି ପନ ସବ୍ବତ୍ଥ ବଲୱତୀ ୱଟ୍ଟତି। ସତି ହି ଚିତ୍ତଂ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚପକ୍ଖିକାନଂ ସଦ୍ଧାୱୀରିୟପଞ୍ଞାନଂ ୱସେନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚପାତତୋ କୋସଜ୍ଜପକ୍ଖେନ ଚ ସମାଧିନା କୋସଜ୍ଜପାତତୋ ରକ୍ଖତି, ତସ୍ମା ସା ଲୋଣଧୂପନଂ ୱିୟ ସବ୍ବବ୍ୟଞ୍ଜନେସୁ, ସବ୍ବକମ୍ମିକଅମଚ୍ଚୋ ୱିୟ ଚ ସବ୍ବରାଜକିଚ୍ଚେସୁ ସବ୍ବତ୍ଥ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବା। ତେନାହ – ''ସତି ଚ ପନ ସବ୍ବତ୍ଥିକା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା। କିଂ କାରଣା? ଚିତ୍ତଞ୍ହି ସତିପଟିସରଣଂ, ଆରକ୍ଖପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନା ଚ ସତି, ନ ୱିନା ସତିୟା ଚିତ୍ତସ୍ସ ପଗ୍ଗହନିଗ୍ଗହୋ ହୋତୀ''ତି।

୬୩। ନିମିତ୍ତକୋସଲ୍ଲଂ ନାମ ପଥଵୀକସିଣାଦିକସ୍ସ ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତାନିମିତ୍ତସ୍ସ ଅକତସ୍ସ କରଣକୋସଲ୍ଲଂ, କତସ୍ସ ଚ ଭାଵନାକୋସଲ୍ଲଂ, ଭାଵନାଯ ଲଦ୍ଧସ୍ସ ରକ୍ଖଣକୋସଲ୍ଲଞ୍ଚ, ତଂ ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତଂ।

୬୪। କଥଞ୍ଚ ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗହେତଵ୍ବଂ, ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି? ଯଦାସ୍ସ ଅତିସିଥିଲଵୀରିଯତାଦୀହି ଲୀନଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ତଦା ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାଦଯୋ ତଯୋ ଅଭାଵେତ୍ଵା ଧମ୍ମଵିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାଦଯୋ ଭାଵେତି। ଵୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗଵତା –

''ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁରିସୋ ପରିତ୍ତଂ ଅଗ୍ଗିଂ ଉଜ୍ଜାଲେତୁକାମୋ ଅସ୍ସ, ସୋ ତତ୍ଥ ଅଲ୍ଲାନି ଚେଵ ତିଣାନି ପକ୍ଖିପେଯ୍ୟ, ଅଲ୍ଲାନି ଚ ଗୋମଯାନି ପକ୍ଖିପେଯ୍ୟ, ଅଲ୍ଲାନି ଚ କଟ୍ଠାନି ପକ୍ଖିପେଯ୍ୟ, ଉଦକଵାତଞ୍ଚ ଦଦେଯ୍ୟ, ପଂସୁକେନ ଚ ଓକିରେଯ୍ୟ, ଭବ୍ବୋ ନୁ ଖୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁରିସୋ ପରିତ୍ତଂ ଅଗ୍ଗିଂ ଉଜ୍ଜାଲେତୁନ୍ତି? ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ। ଏଵମେଵ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଲୀନଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ଅକାଲୋ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଭାଵନାଯ, ଅକାଲୋ ସମାଧି…ପେ… ଅକାଲୋ ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଭାଵନାଯ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଲୀନଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଚିତ୍ତଂ, ତଂ ଏତେହି ଧମ୍ମେହି ଦୁସମୁଟ୍ଠାପଯଂ ହୋତି। ଯସ୍ମିଂ ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଲୀନଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, କାଲୋ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଧମ୍ମଵିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଭାଵନାଯ, କାଲୋ ଵୀରିଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଭାଵନାଯ, କାଲୋ ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଭାଵନାଯ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଲୀନଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଚିତ୍ତଂ, ତଂ ଏତେହି ଧମ୍ମେହି ସୁସମୁଟ୍ଠାପଯଂ ହୋତି। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁରିସୋ ପରିତ୍ତଂ ଅଗ୍ଗିଂ ଉଜ୍ଜାଲେତୁକାମୋ ଅସ୍ସ, ସୋ ତତ୍ଥ ସୁକ୍ଖାନି ଚେଵ ତିଣାନି ପକ୍ଖିପେଯ୍ୟ, ସୁକ୍ଖାନି ଚ ଗୋମଯାନି ପକ୍ଖିପେଯ୍ୟ, ସୁକ୍ଖାନି ଚ କଟ୍ଠାନି ପକ୍ଖିପେଯ୍ୟ, ମୁଖଵାତଞ୍ଚ ଦଦେଯ୍ୟ, ନ ଚ ପଂସୁକେନ ଓକିରେଯ୍ୟ, ଭବ୍ବୋ ନୁ ଖୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁରିସୋ ପରିତ୍ତଂ ଅଗ୍ଗିଂ ଉଜ୍ଜାଲେତୁନ୍ତି? ଏଵଂ ଭନ୍ତେ''ତି (ସଂ। ନି। ୫।୨୩୪)।

ଏତ୍ଥ ଚ ଯଥାସକମାହାରଵସେନ ଧମ୍ମଵିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାଦୀନଂ ଭାଵନା ଵେଦିତବ୍ବା। ଵୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ –

''ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖଵେ, କୁସଲାକୁସଲା ଧମ୍ମା ସାଵଜ୍ଜାନଵଜ୍ଜା ଧମ୍ମା ହୀନପ୍ପଣୀତା ଧମ୍ମା କଣ୍ହସୁକ୍କସପ୍ପଟିଭାଗା ଧମ୍ମା। ତତ୍ଥ ଯୋନିସୋ ମନସିକାରବହୁଲୀକାରୋ, ଅଯମାହାରୋ ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଵା ଧମ୍ମଵିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାଯ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଵା ଧମ୍ମଵିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଭିଯ୍ୟୋଭାଵାଯ ଵେପୁଲ୍ଲାଯ ଭାଵନାଯ ପାରିପୂରିଯା ସଂଵତ୍ତତୀ''ତି (ସଂ। ନି। ୫।୨୩୨)।

ତଥା ''ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଆରମ୍ଭଧାତୁ ନିକ୍କମଧାତୁ ପରକ୍କମଧାତୁ। ତତ୍ଥ ଯୋନିସୋ ମନସିକାରବହୁଲୀକାରୋ, ଅଯମାହାରୋ ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଵା ଵୀରିଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାଯ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଵା ଵୀରିଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଭିଯ୍ୟୋଭାଵାଯ ଵେପୁଲ୍ଲାଯ ଭାଵନାଯ ପାରିପୂରିଯା ସଂଵତ୍ତତୀ''ତି (ସଂ। ନି। ୫। ୨୩୨)।

ତଥା ''ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଟ୍ଠାନିଯା ଧମ୍ମା। ତତ୍ଥ ଯୋନିସୋ ମନସିକାରବହୁଲୀକାରୋ, ଅଯମାହାରୋ ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଵା ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାଯ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଵା ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଭିଯ୍ୟୋଭାଵାଯ ଵେପୁଲ୍ଲାଯ ଭାଵନାଯ ପାରିପୂରିଯା ସଂଵତ୍ତତୀ''ତି (ସଂ। ନି। ୫। ୨୩୨)।

ତତ୍ଥ ସଭାଵସାମଞ୍ଞଲକ୍ଖଣପଟିଵେଧଵସେନ ପଵତ୍ତମନସିକାରୋ କୁସଲାଦୀସୁ ଯୋନିସୋ ମନସିକାରୋ ନାମ। ଆରମ୍ଭଧାତୁଆଦୀନଂ ଉପ୍ପାଦନଵସେନ ପଵତ୍ତମନସିକାରୋ ଆରମ୍ଭଧାତୁଆଦୀସୁ ଯୋନିସୋ ମନସିକାରୋ ନାମ। ତତ୍ଥ ଆରମ୍ଭଧାତୂତି ପଠମଵୀରିଯଂ ଵୁଚ୍ଚତି। ନିକ୍କମଧାତୂତି କୋସଜ୍ଜତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତତ୍ତା ତତୋ ବଲଵତରଂ। ପରକ୍କମଧାତୂତି ପରଂ ପରଂ ଠାନଂ ଅକ୍କମନତୋ ତତୋପି ବଲଵତରଂ। ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଟ୍ଠାନିଯା ଧମ୍ମାତି ପନ ପୀତିଯା ଏଵ ଏତଂ ନାମଂ। ତସ୍ସାପି ଉପ୍ପାଦକମନସିକାରୋଵ ଯୋନିସୋ ମନସିକାରୋ ନାମ।

ଅପିଚ ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ଧମ୍ମଵିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାଯ ସଂଵତ୍ତନ୍ତି ପରିପୁଚ୍ଛକତା, ଵତ୍ଥୁଵିସଦକିରିଯା, ଇନ୍ଦ୍ରିଯସମତ୍ତପଟିପାଦନା, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞପୁଗ୍ଗଲପରିଵଜ୍ଜନା, ପଞ୍ଞଵନ୍ତପୁଗ୍ଗଲସେଵନା, ଗମ୍ଭୀରଞାଣଚରିଯପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣା, ତଦଧିମୁତ୍ତତାତି।

ଏକାଦସଧମ୍ମା ଵୀରିଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାଯ ସଂଵତ୍ତନ୍ତି ଅପାଯାଦିଭଯପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣତା, ଵୀରିଯାଯତ୍ତଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରଵିସେସାଧିଗମାନିସଂସଦସ୍ସିତା, ''ବୁଦ୍ଧପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧମହାସାଵକେହି ଗତମଗ୍ଗୋ ମଯା ଗନ୍ତବ୍ବୋ, ସୋ ଚ ନ ସକ୍କା କୁସୀତେନ ଗନ୍ତୁ''ନ୍ତି ଏଵଂ ଗମନଵୀଥିପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣତା, ଦାଯକାନଂ ମହପ୍ଫଲଭାଵକରଣେନ ପିଣ୍ଡାପଚାଯନତା, ''ଵୀରିଯାରମ୍ଭସ୍ସ ଵଣ୍ଣଵାଦୀ ମେ ସତ୍ଥା, ସୋ ଚ ଅନତିକ୍କମନୀଯସାସନୋ ଅମ୍ହାକଞ୍ଚ ବହୂପକାରୋ ପଟିପତ୍ତିଯା ଚ ପୂଜିଯମାନୋ ପୂଜିତୋ ହୋତି ନ ଇତରଥା''ତି ଏଵଂ ସତ୍ଥୁ ମହତ୍ତପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣତା, ''ସଦ୍ଧମ୍ମସଙ୍ଖାତଂ ମେ ମହାଦାଯଜ୍ଜଂ ଗହେତବ୍ବଂ, ତଞ୍ଚ ନ ସକ୍କା କୁସୀତେନ ଗହେତୁ''ନ୍ତି ଏଵଂ ଦାଯଜ୍ଜମହତ୍ତପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣତା,

ଆଲୋକସଞ୍ଞାମନସିକାରୈରିଯାପଥପରିୱତ୍ତନଅବ୍ଭୋକାସସେୱନାଦୀହି ଥିନମିଦ୍ଧୱିନୋଦନତା, କୁସୀତପୁଗ୍ଗଲପରିୱଜ୍ଜନତା, ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯପୁଗ୍ଗଲସେୱନତା, ସମ୍ମପ୍ପଧାନପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣତା, ତଦଧିମୁତ୍ତତାତି।

ଏକାଦସଧମ୍ମା ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତି, ଧମ୍ମ... ସଙ୍ଘ... ସୀଲ... ଚାଗ... ଦେୱତାନୁସ୍ସତି, ଉପସମାନୁସ୍ସତି, ଲୂଖପୁଗ୍ଗଲପରିୱଜ୍ଜନତା, ସିନିଦ୍ଧପୁଗ୍ଗଲସେୱନତା, ପସାଦନିଯସୁତ୍ତନ୍ତପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣତା, ତଦଧିମୁତ୍ତତାତି। ଇତି ଇମେହି ଆକାରେହି ଏତେ ଧମ୍ମେ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତୋ ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାଦଯୋ ଭାୱେତି ନାମ। ଏୱଂ ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ, ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି।

୬୫। କଥଂ ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ନିଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ, ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହାତି? ଯଦାସ୍ସ ଅଚ୍ଚାରଦ୍ଧୱୀରିଯତାଦୀହି ଉଦ୍ଧତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ତଦା ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାଦଯୋ ତଯୋ ଅଭାୱେତ୍ୱା ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାଦଯୋ ଭାୱେତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା –

''ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁରିସୋ ମହନ୍ତଂ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧଂ ନିବ୍ବାପେତୁକାମୋ ଅସ୍ସ, ସୋ ତତ୍ଥ ସୁକ୍ଖାନି ଚେୱ ତିଣାନି ପକ୍ଖିପେଯ୍ୟ...ପେ... ନ ଚ ପଂସୁକେନ ଓକିରେଯ୍ୟ, ଭବ୍ବୋ ନୁ ଖୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁରିସୋ ମହନ୍ତଂ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧଂ ନିବ୍ବାପେତୁନ୍ତି? ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ। ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଉଦ୍ଧତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ଅକାଲୋ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଭାୱନାଯ, ଅକାଲୋ ୱୀରିଯ...ପେ... ଅକାଲୋ ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଭାୱନାଯ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଉଦ୍ଧତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚିତ୍ତଂ, ତଂ ଏତେହି ଧମ୍ମେହି ଦୁୱୂପସମଯଂ ହୋତି। ଯସ୍ମିଂ ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଯେ ଉଦ୍ଧତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, କାଲୋ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଭାୱନାଯ, କାଲୋ ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଭାୱନାଯ, କାଲୋ ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଭାୱନାଯ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଉଦ୍ଧତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚିତ୍ତଂ, ତଂ ଏତେହି ଧମ୍ମେହି ସୁୱୂପସମଯଂ ହୋତି। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁରିସୋ ମହନ୍ତଂ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧଂ ନିବ୍ବାପେତୁକାମୋ ଅସ୍ସ, ସୋ ତତ୍ଥ ଅଲ୍ଲାନି ଚେୱ ତିଣାନି ପକ୍ଖିପେଯ୍ୟ...ପେ... ପଂସୁକେନ ଚ ଓକିରେଯ୍ୟ, ଭବ୍ବୋ ନୁ ଖୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁରିସୋ ମହନ୍ତଂ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧଂ ନିବ୍ବାପେତୁନ୍ତି? ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''ତି (ସଂ। ନି। ୫।୨୩୪)।

ଏତ୍ଥାପି ଯଥାସକଂ ଆହାରୱସେନ ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାଦୀନଂ ଭାୱନା ୱେଦିତବ୍ବା। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା –

''ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, କାଯପସ୍ସଦ୍ଧି ଚିତ୍ତପସ୍ସଦ୍ଧି। ତତ୍ଥ ଯୋନିସୋ ମନସିକାରବହୁଲୀକାରୋ, ଅଯମାହାରୋ ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାଯ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଭିଯ୍ୟୋଭାୱାଯ ୱେପୁଲ୍ଲାଯ ଭାୱନାଯ ପାରିପୂରିଯା ସଂୱତ୍ତତୀ''ତି (ସଂ। ନି। ୫।୨୩୨)।

ତଥା ''ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଥନିମିତ୍ତଂ ଅବ୍ୟଗ୍ଗନିମିତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଯୋନିସୋ ମନସିକାରବହୁଲୀକାରୋ, ଅଯମାହାରୋ ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାଯ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଭିଯ୍ୟୋଭାୱାଯ ୱେପୁଲ୍ଲାଯ ଭାୱନାଯ ପାରିପୂରିଯା ସଂୱତ୍ତତୀ''ତି (ସଂ। ନି। ୫। ୨୩୨)।

ତଥା ''ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଟ୍ଠାନିଯା ଧମ୍ମା। ତତ୍ଥ ଯୋନିସୋ ମନସିକାରବହୁଲୀକାରୋ, ଅଯମାହାରୋ ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାଯ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଭିଯ୍ୟୋଭାୱାଯ ୱେପୁଲ୍ଲାଯ ଭାୱନାଯ ପାରିପୂରିଯା ସଂୱତ୍ତତୀ''ତି (ସଂ। ନି। ୫।୨୩୨)।

ତତ୍ଥ ଯଥାସ୍ସ ପସ୍ସଦ୍ଧିଆଦଯୋ ଉପ୍ପନ୍ନପୁବ୍ବା, ତଂ ଆକାରଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ତେସଂ ଉପ୍ପାଦନୱସେନ ପୱତ୍ତମନସିକାରୋୱ ତୀସୁପି ପଦେସୁ ଯୋନିସୋ ମନସିକାରୋ ନାମ। ସମଥନିମିତ୍ତନ୍ତି ଚ ସମଥସ୍ସେୱେତମଧିୱଚନଂ। ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ଚ ତସ୍ସେୱ ଅବ୍ୟଗ୍ଗନିମିତ୍ତନ୍ତି।

ଅପିଚ ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି ପଣୀତଭୋଜନସେୱନତା, ଉତୁସୁଖସେୱନତା, ଇରିଯାପଥସୁଖସେୱନତା, ମଜ୍ଝତ୍ତପଯୋଗତା, ସାରଦ୍ଧକାଯପୁଗ୍ଗଲପରିୱଜ୍ଜନତା, ପସ୍ସଦ୍ଧକାଯପୁଗ୍ଗଲସେୱନତା, ତଦଧିମୁତ୍ତତାତି।

ଏକାଦସ ଧମ୍ମା ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି ୱତ୍ଥୁୱିସଦତା, ନିମିତ୍ତକୁସଲତା, ଇନ୍ଦ୍ରିଯସମତ୍ତପଟିପାଦନତା, ସମଯେ ଚିତ୍ତସ୍ସ ନିଗ୍ଗହଣତା, ସମଯେ ଚିତ୍ତସ୍ସ ପଗ୍ଗହଣତା , ନିରସ୍ସାଦସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ସଦ୍ଧାସଂୱେଗୱସେନ ସମ୍ପହଂସନତା, ସମ୍ମାପୱତ୍ତସ୍ସ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖନତା, ଅସମାହିତପୁଗ୍ଗଲପରିୱଜ୍ଜନତା, ସମାହିତପୁଗ୍ଗଲସେୱନତା, ଝାନୱିମୋକ୍ଖପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣତା, ତଦଧିମୁତ୍ତତାତି।

ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି ସତ୍ତମଜ୍ଝତ୍ତତା, ସଙ୍ଖାରମଜ୍ଝତ୍ତତା, ସତ୍ତସଙ୍ଖାରକେଲାଯନପୁଗ୍ଗଲପରିୱଜ୍ଜନତା,

ସତ୍ତସଙ୍ଖାରମଜ୍ଝତ୍ତପୁଗ୍ଗଲସେୱନତା, ତଦଧିମୁତ୍ତତାତି। ଇତି ଇମେହାକାରେହି ଏତେ ଧମ୍ମେ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତୋ ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାଦୟୋ ଭାୱେତି ନାମ। ଏୱଂ ଯସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚିତ୍ତଂ ନିଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚିତ୍ତଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହାତି।

୬୬। କଥଂ ଯସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚିତ୍ତଂ ସମ୍ପହଂସିତବ୍ବଂ, ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚିତ୍ତଂ ସମ୍ପହଂସେତି? ଯଦାସ୍ସ ପଞ୍ଞାପୟୋଗମନ୍ଦତାୟ ୱା ଉପସମସୁଖାନଧିଗମେନ ୱା ନିରସ୍ସାଦଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ତଦା ନଂ ଅଟ୍ଠସଂୱେଗୱତ୍ଥୁପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣେନ ସଂୱେଜେତି। ଅଟ୍ଠ ସଂୱେଗୱତ୍ଥୂନି ନାମ ଜାତିଜରାବ୍ୟାଧିମରଣାନି ଚତ୍ତାରି, ଅପାୟଦୁକ୍ଖଂ ପଞ୍ଚମଂ, ଅତୀତେ ୱଟ୍ଟମୂଲକଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ଅନାଗତେ ୱଟ୍ଟମୂଲକଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ଆହାରପରିୟେଟ୍ଠିମୂଲକଂ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି। ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମସଙ୍ଘଗୁଣାନୁସ୍ସରଣେନ ଚସ୍ସ ପସାଦଂ ଜନେତି। ଏୱଂ ଯସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚିତ୍ତଂ ସମ୍ପହଂସିତବ୍ବଂ, ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚିତ୍ତଂ ସମ୍ପହଂସେତି।

କଥଂ ଯସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତବ୍ବଂ, ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି? ଯଦାସ୍ସ ଏୱଂ ପଟିପଜ୍ଜତୋ ଅଲୀନଂ ଅନୁଦ୍ଧତଂ ଅନିରସ୍ସାଦଂ ଆରମ୍ମଣେ ସମପ୍ପୱତ୍ତଂ ସମଥୱୀଥିପଟିପନ୍ନଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ତଦାସ୍ସ ପଗ୍ଗହନିଗ୍ଗହସମ୍ପହଂସନେସୁ ନ ବ୍ୟାପାରଂ ଆପଜ୍ଜତି, ସାରଥି ୱିୟ ସମପ୍ପୱତ୍ତେସୁ ଅସ୍ସେସୁ। ଏୱଂ ଯସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତବ୍ବଂ, ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି।

ଅସମାହିତପୁଗ୍ଗଲପରିୱଜ୍ଜନତା ନାମ ନେକ୍ଖମ୍ମପଟିପଦଂ ଅନାରୁଳ୍ହପୁବ୍ବାନଂ ଅନେକକିଚ୍ଚପସୁତାନଂ ୱିକ୍ଖିତ୍ତହଦୟାନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଆରକା ପରିଚ୍ଚାଗୋ।

ସମାହିତପୁଗ୍ଗଲସେୱନତା ନାମ ନେକ୍ଖମ୍ମପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନାନଂ ସମାଧିଲାଭୀନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ କାଲେନ କାଲଂ ଉପସଙ୍କମନଂ।

ତଦଧିମୁତ୍ତତା ନାମ ସମାଧିଅଧିମୁତ୍ତତା ସମାଧିଗରୁସମାଧିନିନ୍ନସମାଧିପୋଣସମାଧିପବ୍ଭାରତାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱମେତଂ ଦସୱିଧଂ ଅପ୍ପନାକୋସଲ୍ଲଂ ସମ୍ପାଦେତବ୍ବଂ।

୬୭।

ଏୱଞ୍ହି ସମ୍ପାଦୟତୋ, ଅପ୍ପନାକୋସଲ୍ଲଂ ଇମଂ;

ପଟିଲଦ୍ଧେ ନିମିତ୍ତସ୍ମିଂ, ଅପ୍ପନା ସମ୍ପୱତ୍ତତି।

ଏୱଞ୍ହି ପଟିପନ୍ନସ୍ସ, ସଚେ ସା ନପ୍ପୱତ୍ତତି;

ତଥାପି ନ ଜହେ ୟୋଗଂ, ୱାୟମେଥେୱ ପଣ୍ଡିତୋ।

ହିତ୍ୱା ହି ସମ୍ମାୱାୟାମଂ, ୱିସେସଂ ନାମ ମାଣୱୋ;

ଅଧିଗଚ୍ଛେ ପରିତ୍ତମ୍ପି, ଠାନମେତଂ ନ ୱିଜ୍ଜତି।

ଚିତ୍ତପ୍ପୱତ୍ତିଆକାରଂ, ତସ୍ମା ସଲ୍ଲକ୍ଖୟଂ ବୁଧୋ;

ସମତଂ ୱୀରିୟସ୍ସେୱ, ୟୋଜୟେଥ ପୁନପ୍ପୁନଂ।

ଈସକମ୍ପି ଲୟଂ ଯନ୍ତଂ, ପଗ୍ଗଣ୍ହେଥେୱ ମାନସଂ;

ଅଚ୍ଚାରଦ୍ଧଂ ନିସେଧେତ୍ୱା, ସମମେୱ ପୱତ୍ତୟେ।

ରେଣୁମ୍ହି ଉପ୍ପଲଦଲେ, ସୁତ୍ତେ ନାୱାୟ ନାଳିୟା;

ଯଥା ମଧୁକରାଦୀନଂ, ପୱତ୍ତି ସମ୍ପୱଣ୍ଣିତା।

ଲୀନୌଦ୍ଧତଭାୱେହି, ମୋଚୟିତ୍ୱାନ ସବ୍ବସୋ;

ଏୱଂ ନିମିତ୍ତାଭିମୁଖଂ, ମାନସଂ ପଟିପାଦୟେତି।

ନିମିତ୍ତାଭିମୁଖପଟିପାଦନଂ

୬୮। ତତ୍ରାୟମତ୍ଥଦୀପନା – ଯଥା ହି ଅଛେକୋ ମଧୁକରୋ ଅସୁକସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖେ ପୁପ୍ଫଂ ପୁପ୍ଫିତନ୍ତି ଞତ୍ୱା ତିକ୍ଖେନ ୱେଗେନ ପକ୍ଖନ୍ଦୋ ତଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ପଟିନିୱତ୍ତେନ୍ତୋ ଖୀଣେ ରେଣୁମ୍ହି ସମ୍ପାପୁଣାତି। ଅପରୋ ଅଛେକୋ ମନ୍ଦେନ ଜୱେନ ପକ୍ଖନ୍ଦୋ ଖୀଣେୟେୱ ସମ୍ପାପୁଣାତି। ଛେକୋ ପନ ସମେନ ଜୱେନ ପକ୍ଖନ୍ଦୋ ସୁଖେନ ପୁପ୍ଫରାସିଂ ସମ୍ପତ୍ୱା ଯାୱଦିଚ୍ଛକଂ ରେଣୁଂ ଆଦାୟ ମଧୁଂ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ମଧୁରସମନୁଭୱତି।

ଯଥା ଚ ସଲ୍ଲକତ୍ତଅନ୍ତେୱାସିକେସୁ ଉଦକଥାଲଗତେ ଉପ୍ପଲପତ୍ତେ ସତ୍ଥକମ୍ମଂ ସିକ୍ଖନ୍ତେସୁ ଏକୋ ଅଛେକୋ ୱେଗେନ ସତ୍ଥଂ ପାତେନ୍ତୋ ଉପ୍ପଲପତ୍ତଂ ଦ୍ୱିଧା ୱା ଛିନ୍ଦତି, ଉଦକେ ୱା ପୱେସେତି। ଅପରୋ ଅଛେକୋ ଛିଜ୍ଜନପୱେସନଭୟା ସତ୍ଥକେନ ଫୁସିତୁମ୍ପି ନ ୱିସହତି। ଛେକୋ ପନ ସମେନ ପୟୋଗେନ ତତ୍ଥ ସତ୍ଥପହାରଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପରିୟୋଦାତସିପ୍ପୋ ହୁତ୍ୱା ତଥାରୂପେସୁ ଠାନେସୁ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଲାଭଂ ଲଭତି।

ଯଥା ଚ ଯୋ ଚତୁବ୍ୟାମପ୍ପମାଣଂ ମକ୍କଟସୁତ୍ତମାହରତି, ସୋ ଚତ୍ତାରି ସହସ୍ସାନି ଲଭତୀତି ରଞ୍ଞୋ ୱୁତ୍ତେ ଏକୋ ଅଛେକପୁରିସୋ ୱେଗେନ ମକ୍କଟସୁତ୍ତମାକଡ୍ଢନ୍ତୋ ତହିଂ ତହିଂ ଛିନ୍ଦତିୟେୱ। ଅପରୋ ଅଛେକୋ ଛେଦନଭୟା ହତ୍ଥେନ ଫୁସିତୁମ୍ପି ନ ୱିସହତି। ଛେକୋ ପନ କୋଟିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସମେନ ପୟୋଗେନ ଦଣ୍ଡକେ ୱେଠେତ୍ୱା ଆହରିତ୍ୱା ଲାଭଂ ଲଭତି।

ଯଥା ଚ ଅଛେକୋ ନିୟାମକୋ ବଲୱୱାତେ ଲଙ୍କାରଂ ପୂରେନ୍ତୋ ନାୱଂ ୱିଦେସଂ ପକ୍ଖନ୍ଦାପେତି। ଅପରୋ ଅଛେକୋ ମନ୍ଦୱାତେ ଲଙ୍କାରଂ ଓରୋପେନ୍ତୋ ନାୱଂ ତତ୍ଥେୱ ଠପେତି। ଛେକୋ ପନ ମନ୍ଦୱାତେ ଲଙ୍କାରଂ ପୂରେତ୍ୱା ବଲୱୱାତେ ଅଡ୍ଢଲଙ୍କାରଂ କତ୍ୱା ସୋତ୍ଥିନା ଇଚ୍ଛିତଟ୍ଠାନଂ ପାପୁଣାତି।

ଯଥା ଚ ଯୋ ତେଲେନ ଅଛଡ୍ଡେନ୍ତୋ ନାଢଇଂ ପୂରେତି, ସୋ ଲାଭଂ ଲଭତୀତି ଆଚରିୟେନ ଅନ୍ତେୱାସିକାନଂ ୱୁତ୍ତେ ଏକୋ ଅଛେକୋ ଲାଭଲୁଦ୍ଧୋ ୱେଗେନ ପୂରେନ୍ତୋ ତେଲଂ ଛଡ୍ଡେତି। ଅପରୋ ଅଛେକୋ ତେଲଛଡ୍ଡନଭୟା ଆସିଞ୍ଚିତୁମ୍ପି ନ ୱିସହତି। ଛେକୋ ପନ ସମେନ ପୟୋଗେନ ପୂରେତ୍ୱା ଲାଭଂ ଲଭତି।

ଏୱମେୱ ଏକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଉପ୍ପନ୍ନେ ନିମିତ୍ତେ ସୀଘମେୱ ଅପ୍ପନଂ ପାପୁଣିସ୍ସାମୀତି ଗାଢହଂ ୱୀରିୟଂ କରୋତି, ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଅଚ୍ଚାରଦ୍ଧୱୀରିୟତ୍ତା ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେ ପତତି, ସୋ ନ ସକ୍କୋତି ଅପ୍ପନଂ ପାପୁଣିତୁଂ। ଏକୋ ଅଚ୍ଚାରଦ୍ଧୱୀରିୟତାୟ ଦୋସଂ ଦିସ୍ୱା କିଂ ଦାନିମେ ଅପ୍ପନାୟାତି ୱୀରିୟଂ ହାପେତି, ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଅତିଲୀନୱୀରିୟତ୍ତା କୋସଜ୍ଜେ ପତତି, ସୋପି ନ ସକ୍କୋତି ଅପ୍ପନଂ ପାପୁଣିତୁଂ। ଯୋ ପନ ଈସକମ୍ପି ଲୀନଂ ଲୀନଭାୱତୋ ଉଦ୍ଧତଂ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚତୋ ମୋଚେତ୍ୱା ସମେନ ପୟୋଗେନ ନିମିତ୍ତାଭିମୁଖଂ ପୱତ୍ତେତି, ସୋ ଅପ୍ପନଂ ପାପୁଣାତି, ତାଦିସେନ ଭୱିତବ୍ବଂ। ଇମମତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାୟ ଏତଂ ୱୁତ୍ତଂ –

ରେଣୁମ୍ହି ଉପ୍ପଲଦଲେ, ସୁତ୍ତେ ନାୱାୟ ନାଢଇୟା;

ଯଥା ମଧୁକରାଦୀନଂ, ପୱତ୍ତି ସମ୍ପୱଣ୍ଣିତା।

ଲୀନୌଦ୍ଧତଭାୱେହି , ମୋଚୟିତ୍ୱାନ ସବ୍ବସୋ;

ଏୱଂ ନିମିତ୍ତାଭିମୁଖଂ, ମାନସଂ ପଟିପାଦୟେତି।

ପଠମଜ୍ଝାନକଥା

୬୯। ଇତି ଏୱଂ ନିମିତ୍ତାଭିମୁଖଂ ମାନସଂ ପଟିପାଦୟତୋ ପନସ୍ସ ଇଦାନି ଅପ୍ପନା ଇଜ୍ଝିସ୍ସତୀତି ଭୱଙ୍ଗଂ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଥୱୀ ପଥୱୀତି

ଅନୁଯୋଗୱସେନ ଉପଟ୍ଠିତଂ ତଦେୱ ପଥୱୀକସିଣଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ମନୋଦ୍ୱାରାୱଜ୍ଜନମୁପ୍ପଜ୍ଜତି। ତତୋ ତସ୍ମିଂଯେୱାରମ୍ମଣେ ଚତ୍ତାରି ପଞ୍ଚ ୱା ଜୱନାନି ଜୱନ୍ତି। ତେସୁ ଅୱସାନେ ଏକଂ ରୂପାୱଚରଂ, ସେସାନି କାମାୱଚରାନି। ପକତିଚିତ୍ତେହି ବଲୱତରୱିତକ୍କୱିଚାରପୀତିସୁଖଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତାନି ଯାନି ଅପ୍ପନାଯ ପରିକମ୍ମତ୍ତା ପରିକମ୍ମାନୀତିପି, ଯଥା ଗାମାଦୀନଂ ଆସନ୍ନପଦେସୋ ଗାମୂପଚାରୋ ନଗରୂପଚାରୋତି ୱୁଚ୍ଚତି, ଏୱଂ ଅପ୍ପନାଯ ଆସନ୍ନତ୍ତା ସମୀପଚାରତ୍ତା ୱା ଉପଚାରାନୀତିପି, ଇତୋ ପୁବ୍ବେ ପରିକମ୍ମାନଂ, ଉପରି ଅପ୍ପନାଯ ଚ ଅନୁଲୋମତୋ ଅନୁଲୋମାନୀତିପି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଯଞ୍ଚେତ୍ଥ ସବ୍ବନ୍ତିମଂ, ତଂ ପରିତ୍ତଗୋତ୍ତାଭିଭୱନତୋ, ମହଗ୍ଗତଗୋତ୍ତଭାୱନତୋ ଚ ଗୋତ୍ରଭୂତିପି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅଗହିତଗ୍ଗହଣେନ ପନେତ୍ଥ ପଠମଂ ପରିକମ୍ମଂ, ଦୁତିଯଂ ଉପଚାରଂ, ତତିଯଂ ଅନୁଲୋମଂ, ଚତୁତ୍ଥଂ ଗୋତ୍ରଭୁ। ପଠମଂ ୱା ଉପଚାରଂ, ଦୁତିଯଂ ଅନୁଲୋମଂ, ତତିଯଂ ଗୋତ୍ରଭୁ, ଚତୁତ୍ଥଂ ପଞ୍ଚମଂ ୱା ଅପ୍ପନାଚିତ୍ତଂ। ଚତୁତ୍ଥମେୱ ହି ପଞ୍ଚମଂ ୱା ଅପ୍ପେତି, ତଞ୍ଚ ଖୋ ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞୱସେନ। ତତୋ ପରଂ ଜୱନଂ ପତତି। ଭୱଙ୍ଗସ୍ସ ୱାରୋ ହୋତି।

ଆଭିଧମ୍ମିକଗୋଦତ୍ତତ୍ଥେରୋ ପନ ‘‘ପୁରିମା ପୁରିମା କୁସଲା ଧମ୍ମା ପଚ୍ଛିମାନଂ ପଚ୍ଛିମାନଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଆସେୱନପଚ୍ଚଯେନ ପଚ୍ଚଯୋ’’ତି (ପଟ୍ଠା। ୧।୧।୧୨) ଇମଂ ସୁତ୍ତଂ ୱତ୍ୱା ଆସେୱନପଚ୍ଚଯେନ ପଚ୍ଛିମୋ ପଚ୍ଛିମୋ ଧମ୍ମୋ ବଲୱା ହୋତି, ତସ୍ମା ଛଟ୍ଠେପି ସତ୍ତମେପି ଅପ୍ପନା ହୋତୀତି ଆହ, ତଂ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ‘‘ଅତ୍ତନୋ ମତିମତ୍ତଂ ଥେରସ୍ସେତ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ। ଚତୁତ୍ଥପଞ୍ଚମେସୁଯେୱ ପନ ଅପ୍ପନା ହୋତି। ପରତୋ ଜୱନଂ ପତିତଂ ନାମ ହୋତି, ଭୱଙ୍ଗସ୍ସ ଆସନ୍ନତ୍ତାତି ୱୁତ୍ତଂ । ତମେୱ ୱିଚାରେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତତ୍ତା ନ ସକ୍କା ପଟିକ୍ଖିପିତୁଂ। ଯଥା ହି ପୁରିସୋ ଛିନ୍ନପପାତାଭିମୁଖୋ ଧାୱନ୍ତୋ ଠାତୁକାମୋପି ପରିଯନ୍ତେ ପାଦଂ କତ୍ୱା ଠାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି ପପାତେ ଏୱ ପତତି, ଏୱଂ ଛଟ୍ଠେ ୱା ସତ୍ତମେ ୱା ଅପ୍ପେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଭୱଙ୍ଗସ୍ସ ଆସନ୍ନତ୍ତା। ତସ୍ମା ଚତୁତ୍ଥପଞ୍ଚମେସୁଯେୱ ଅପ୍ପନା ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ସା ଚ ପନ ଏକଚିତ୍ତକ୍ଖଣିକାଯେୱ। ସତ୍ତସୁ ହି ଠାନେସୁ ଅଦ୍ଧାନପରିଚ୍ଛେଦୋ ନାମ ନତ୍ଥି ପଠମପ୍ପନାଯଂ, ଲୋକିଯାଭିଞ୍ଞାସୁ, ଚତୂସୁ ମଗ୍ଗେସୁ, ମଗ୍ଗାନନ୍ତରଫଲେ, ରୂପାରୂପଭୱେସୁ ଭୱଙ୍ଗଜ୍ଝାନେ, ନିରୋଧସ୍ସ ପଚ୍ଚଯେ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନେ, ନିରୋଧା ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତସ୍ସ ଫଲସମାପତ୍ତିଯନ୍ତି। ଏତ୍ଥ ମଗ୍ଗାନନ୍ତରଫଲଂ ତିଣ୍ଣଂ ଉପରି ନ ହୋତି। ନିରୋଧସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନମୁପରି ନ ହୋତି। ରୂପାରୂପେସୁ ଭୱଙ୍ଗସ୍ସ ପରିମାଣଂ ନତ୍ଥି, ସେସଟ୍ଠାନେସୁ ଏକମେୱ ଚିତ୍ତନ୍ତି। ଇତି ଏକଚିତ୍ତକ୍ଖଣିକାଯେୱ ଅପ୍ପନା। ତତୋ ଭୱଙ୍ଗପାତୋ। ଅଥ ଭୱଙ୍ଗଂ ୱୋଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଝାନପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣତ୍ଥାଯ ଆୱଜ୍ଜନଂ, ତତୋ ଝାନପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣନ୍ତି।

ଏତ୍ତାୱତା ଚ ପନେସ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାରଂ ୱିୱେକଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି (ଧ। ସ। ୧୬୦; ଦୀ। ନି। ୧।୨୨୬)। ଏୱମନେନ ପଞ୍ଚଙ୍ଗୱିପ୍ପହୀନଂ ପଞ୍ଚଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଂ ତିୱିଧକଲ୍ୟାଣଂ ଦସଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନଂ ପଠମଂ ଝାନଂ ଅଧିଗତଂ ହୋତି ପଥୱୀକସିଣଂ।

୭୦। ତତ୍ଥ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହୀତି କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚିତ୍ୱା ୱିନା ହୁତ୍ୱା ଅପକ୍କମିତ୍ୱା। ଯୋ ପନାଯମେତ୍ଥ ଏୱକାରୋ, ସୋ ନିଯମତ୍ଥୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଯସ୍ମା ଚ ନିଯମତ୍ଥୋ, ତସ୍ମା ତସ୍ମିଂ ପଠମଜ୍ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରଣସମଯେ ଅୱିଜ୍ଜମାନାନମ୍ପି କାମାନଂ ତସ୍ସ ପଠମଜ୍ଝାନସ୍ସ ପଟିପକ୍ଖଭାୱଂ କାମପରିଚ୍ଚାଗେନେୱ ଚସ୍ସ ଅଧିଗମଂ ଦୀପେତି।

କଥଂ? ‘‘ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହୀ’’ତି ଏୱଞ୍ହି ନିଯମେ କରିଯମାନେ ଇଦଂ ପଞ୍ଞାଯତି, ନୂନ ଝାନସ୍ସ କାମା ପଟିପକ୍ଖଭୂତା ଯେସୁ ସତି ଇଦଂ ନପ୍ପୱତ୍ତତି, ଅନ୍ଧକାରେ ସତି ପଦୀପୋଭାସୋ ୱିଯ। ତେସଂ ପରିଚ୍ଚାଗେନେୱ ଚସ୍ସ ଅଧିଗମୋ ହୋତି, ଓରିମତୀରପରିଚ୍ଚାଗେନ ପାରିମତୀରସ୍ସେୱ। ତସ୍ମା ନିଯମଂ କରୋତୀତି।

ତତ୍ଥ ସିଯା, କସ୍ମା ପନେସ ପୁବ୍ବପଦେଯେୱ ୱୁତ୍ତୋ, ନ ଉତ୍ତରପଦେ, କିଂ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ଅୱିୱିଚ୍ଚାପି ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରେଯ୍ୟାତି? ନ ଖୋ ପନେତଂ ଏୱଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତଂନିସ୍ସରଣତୋ ହି ପୁବ୍ବପଦେ ଏସ ୱୁତ୍ତୋ। କାମଧାତୁସମତିକ୍କମନତୋ ହି କାମରାଗପଟିପକ୍ଖତୋ ଚ ଇଦଂ ଝାନଂ କାମାନମେୱ ନିସ୍ସରଣଂ। ଯଥାହ, ‘‘କାମାନମେତଂ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଦିଦଂ ନେକ୍ଖମ୍ମ’’ନ୍ତି (ଦୀ। ନି। ୩।୩୫୩)। ଉତ୍ତରପଦେପି ପନ ଯଥା ‘‘ଇଧେୱ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଣୋ, ଇଧ ଦୁତିଯୋ ସମଣୋ’’ତି (ମ। ନି। ୧।୧୩୯; ଅ। ନି। ୪।୨୪୧) ଏତ୍ଥ ଏୱକାରୋ ଆନେତ୍ୱା ୱୁଚ୍ଚତି, ଏୱଂ ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ନ ହି ସକ୍କା ଇତୋ ଅଞ୍ଞେହିପି ନୀୱରଣସଙ୍ଖାତେହି ଅକୁସଲଧମ୍ମେହି ଅୱିୱିଚ୍ଚ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିତୁଂ। ତସ୍ମା ‘‘ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚେୱ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହୀ’’ତି ଏୱଂ ପଦଦ୍ୱଯେପି ଏସ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ପଦଦ୍ୱଯେପି ଚ କିଞ୍ଚାପି ୱିୱିଚ୍ଚାତି ଇମିନା ସାଧାରଣୱଚନେନ ତଦଙ୍ଗୱିୱେକାଦଯୋ, କାଯୱିୱେକାଦଯୋ ଚ ସବ୍ବେପି ୱିୱେକା ସଙ୍ଗହଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତଥାପି କାଯୱିୱେକୋ ଚିତ୍ତୱିୱେକୋ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନୱିୱେକୋତି ତଯୋ ଏୱ ଇଧ ଦଟ୍ଠବ୍ବା।

କାମେହୀତି ଇମିନା ପନ ପଦେନ ଯେ ଚ ନିଦ୍ଦେସେ ‘‘କତମେ ୱତ୍ଥୁକାମା, ମନାପିଯା ରୂପା’’ତିଆଦିନା (ମହାନି। ୧) ନଯେନ ୱତ୍ଥୁକାମା ୱୁତ୍ତା, ଯେ ଚ ତତ୍ଥେୱ ୱିଭଙ୍ଗେ ଚ ‘‘ଛନ୍ଦୋ କାମୋ, ରାଗୋ କାମୋ, ଛନ୍ଦରାଗୋ କାମୋ, ସଙ୍କପ୍ପୋ କାମୋ, ରାଗୋ କାମୋ, ସଙ୍କପ୍ପରାଗୋ କାମୋ, ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି କାମା’’ତି (ମହାନି। ୧; ୱିଭ। ୫୬୪) ଏୱଂ କିଲେସକାମା ୱୁତ୍ତା, ତେ ସବ୍ବେପି ସଙ୍ଗହିତାଇଚ୍ଚେୱ ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ଏୱଞ୍ହି ସତି ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହୀତି ୱତ୍ଥୁକାମେହିପି ୱିୱିଚ୍ଚେୱାତି ଅତ୍ଥୋ ଯୁଜ୍ଜତି, ତେନ କାଯୱିୱେକୋ ୱୁତ୍ତୋ ହୋତି। ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହୀତି କିଲେସକାମେହି ସବ୍ବାକୁସଲେହି ୱା ୱିୱିଚ୍ଚାତି ଅତ୍ଥୋ ଯୁଜ୍ଜତି, ତେନ ଚିତ୍ତୱିୱେକୋ ୱୁତ୍ତୋ ହୋତି। ପୁରିମେନ ଚେତ୍ଥ ୱତ୍ଥୁକାମେହି ୱିୱେକୱଚନତୋ ଏୱ କାମସୁଖପରିଚ୍ଚାଗୋ, ଦୁତିଯେନ କିଲେସକାମେହି ୱିୱେକୱଚନତୋ ନେକ୍ଖମ୍ମସୁଖପରିଗ୍ଗହୋ ୱିଭାୱିତୋ ହୋତି। ଏୱଂ ୱତ୍ଥୁକାମକିଲେସକାମୱିୱେକୱଚନତୋଯେୱ ଚ ଏତେସଂ ପଠମେନ ସଂକିଲେସୱତ୍ଥୁପ୍ପହାନଂ, ଦୁତିଯେନ ସଂକିଲେସପ୍ପହାନଂ। ପଠମେନ ଲୋଲଭାୱସ୍ସ ହେତୁପରିଚ୍ଚାଗୋ, ଦୁତିଯେନ ବାଲଭାୱସ୍ସ। ପଠମେନ ଚ ପଯୋଗସୁଦ୍ଧି , ଦୁତିଯେନ ଆସଯପୋସନଂ ୱିଭାୱିତଂ ହୋତୀତି ୱିଞ୍ଞାତବ୍ବଂ। ଏସ ତାୱ ନଯୋ କାମେହୀତି ଏତ୍ଥ ୱୁତ୍ତକାମେସୁ ୱତ୍ଥୁକାମପକ୍ଖେ।

କିଲେସକାମପକ୍ଖେ ପନ ଛନ୍ଦୋତି ଚ ରାଗୋତି ଚ ଏୱମାଦୀହି ଅନେକଭେଦୋ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋଯେୱ କାମୋତି ଅଧିପ୍ପେତୋ। ସୋ ଚ ଅକୁସଲପରିଯାପନ୍ନୋପି ସମାନୋ ‘‘ତତ୍ଥ କତମୋ କାମୋ ଛନ୍ଦୋ କାମୋ’’ତିଆଦିନା (ୱିଭ। ୫୬୪) ନଯେନ ୱିଭଙ୍ଗେ ଝାନପଟିପକ୍ଖତୋ ୱିସୁଂ ୱୁତ୍ତୋ। କିଲେସକାମତ୍ତା ୱା ପୁରିମପଦେ ୱୁତ୍ତୋ, ଅକୁସଲପରିଯାପନ୍ନତ୍ତା ଦୁତିଯପଦେ। ଅନେକଭେଦତୋ ଚସ୍ସ କାମତୋତି ଅୱତ୍ୱା କାମେହୀତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଅଞ୍ଞେସମ୍ପି ଚ ଧମ୍ମାନଂ ଅକୁସଲଭାୱେ ୱିଜ୍ଜମାନେ ‘‘ତତ୍ଥ କତମେ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା, କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ୱିଭଙ୍ଗେ ଉପରି ଝାନଙ୍ଗାନଂ ପଚ୍ଚନୀକପଟିପକ୍ଖଭାୱଦସ୍ସନତୋ ନୀୱରଣାନେୱ ୱୁତ୍ତାନି। ନୀୱରଣାନି ହି ଝାନଙ୍ଗପଚ୍ଚନୀକାନି, ତେସଂ ଝାନଙ୍ଗାନେୱ ପଟିପକ୍ଖାନି ୱିଦ୍ଧଂସକାନି ୱିଘାତକାନୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତଥା ହି ସମାଧି କାମଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ସ ପଟିପକ୍ଖୋ, ପୀତି ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ, ୱିତକ୍କୋ ଥିନମିଦ୍ଧସ୍ସ, ସୁଖଂ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚସ୍ସ, ୱିଚାରୋ ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯାତି ପେଟକେ ୱୁତ୍ତଂ।

ଏୱମେତ୍ଥ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହୀତି ଇମିନା କାମଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ସ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନୱିୱେକୋ ୱୁତ୍ତୋ ହୋତି। ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହୀତି ଇମିନା ପଞ୍ଚନ୍ନମ୍ପି ନୀୱରଣାନଂ, ଅଗହିତଗ୍ଗହଣେନ ପନ ପଠମେନ କାମଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ସ, ଦୁତିଯେନ ସେସନୀୱରଣାନଂ। ତଥା ପଠମେନ ତୀସୁ ଅକୁସଲମୂଲେସୁ ପଞ୍ଚକାମଗୁଣଭେଦୱିସଯସ୍ସ ଲୋଭସ୍ସ, ଦୁତିଯେନ ଆଘାତୱତ୍ଥୁଭେଦାଦିୱିସଯାନଂ ଦୋସମୋହାନଂ। ଓଘାଦୀସୁ ୱା ଧମ୍ମେସୁ ପଠମେନ କାମୋଘକାମଯୋଗକାମାସୱକାମୁପାଦାନଅଭିଜ୍ଝାକାଯଗନ୍ଥକାମରାଗସଂଯୋଜନାନଂ, ଦୁତିଯେନ ଅୱସେସଓଘଯୋଗାସୱୌପାଦାନଗନ୍ଥସଂଯୋଜନାନଂ। ପଠମେନ ଚ ତଣ୍ହାଯ ତଂସମ୍ପଯୁତ୍ତକାନଞ୍ଚ, ଦୁତିଯେନ ଅୱିଜ୍ଜାଯ ତଂସମ୍ପଯୁତ୍ତକାନଞ୍ଚ। ଅପିଚ ପଠମେନ ଲୋଭସମ୍ପଯୁତ୍ତାନଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦାନଂ, ଦୁତିଯେନ ସେସାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଅକୁସଲଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦାନଂ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନୱିୱେକୋ ୱୁତ୍ତୋ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅଯଂ ତାୱ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହୀତି ଏତ୍ଥ ଅତ୍ଥପ୍ପକାସନା।

୭୧। ଏତ୍ତାୱତା ଚ ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ପହାନଙ୍ଗଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ସମ୍ପଯୋଗଙ୍ଗଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାରନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ୱିତକ୍କନଂ ୱିତକ୍କୋ, ଊହନନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସ୍ୱାଯଂ ଆରମ୍ମଣେ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିନିରୋପନଲକ୍ଖଣୋ, ଆହନନପରିଯାହନନରସୋ। ତଥା ହି ତେନ ଯୋଗାୱଚରୋ ଆରମ୍ମଣଂ ୱିତକ୍କାହତଂ ୱିତକ୍କପରିଯାହତଂ କରୋତୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଆରମ୍ମଣେ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଆନଯନପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନୋ।

ୱିଚରଣଂ ୱିଚାରୋ, ଅନୁସଞ୍ଚରଣନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସ୍ୱାଯଂ ଆରମ୍ମଣାନୁମଜ୍ଜନଲକ୍ଖଣୋ, ତତ୍ଥ ସହଜାତାନୁଯୋଜନରସୋ, ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅନୁପ୍ପବନ୍ଧନପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନୋ।

ସନ୍ତେପି ଚ ନେସଂ କତ୍ଥଚି ଅୱିପ୍ପଯୋଗେ ଓଳାରିକଟ୍ଠେନ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମଟ୍ଠେନ ଚ ଘଣ୍ଡାଭିଘାତୋ ୱିଯ ଚେତସୋ ପଠମାଭିନିପାତୋ ୱିତକ୍କୋ। ସୁଖୁମଟ୍ଠେନ ଅନୁମଜ୍ଜନସଭାୱେନ ଚ ଘଣ୍ଡାନୁରୱୋ ୱିଯ ଅନୁପ୍ପବନ୍ଧୋ ୱିଚାରୋ। ୱିପ୍ଫାରୱା ଚେତ୍ଥ ୱିତକ୍କୋ ପଠମୁପ୍ପତ୍ତିକାଲେ ପରିପ୍ଫନ୍ଦନଭୂତୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଆକାସେ ଉପ୍ପତିତୁକାମସ୍ସ ପକ୍ଖିନୋ ପକ୍ଖୱିକ୍ଖେପୋ ୱିଯ ପଦୁମାଭିମୁଖପାତୋ ୱିଯ ଚ ଗନ୍ଧାନୁବନ୍ଧଚେତସୋ ଭମରସ୍ସ। ସନ୍ତୱୁତ୍ତି ୱିଚାରୋ ନାତିପରିପ୍ଫନ୍ଦନଭାୱୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଆକାସେ ଉପ୍ପତିତସ୍ସ ପକ୍ଖିନୋ ପକ୍ଖପ୍ପସାରଣଂ ୱିଯ, ପରିବ୍ଭମନଂ ୱିଯ ଚ ପଦୁମାଭିମୁଖପତିତସ୍ସ ଭମରସ୍ସ ପଦୁମସ୍ସ ଉପରିଭାଗେ। ଦୁକନିପାତଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ‘‘ଆକାସେ ଗଚ୍ଛତୋ ମହାସକୁଣସ୍ସ ଉଭୋହି ପକ୍ଖେହି ୱାତଂ ଗହେତ୍ୱା ପକ୍ଖେ ସନ୍ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଗମନଂ ୱିଯ ଆରମ୍ମଣେ ଚେତସୋ ଅଭିନିରୋପନଭାୱେନ ପୱତ୍ତୋ ୱିତକ୍କୋ। ୱାତଗ୍ଗହଣତ୍ଥଂ ପକ୍ଖେ ଫନ୍ଦାପଯମାନସ୍ସ ଗମନଂ ୱିଯ ଅନୁମଜ୍ଜନଭାୱେନ ପୱତ୍ତୋ ୱିଚାରୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ଅନୁପ୍ପବନ୍ଧେନ ପୱତ୍ତିଯଂ ଯୁଜ୍ଜତି। ସୋ ପନ ନେସଂ ୱିସେସୋ ପଠମଦୁତିଯଜ୍ଝାନେସୁ ପାକଟୋ ହୋତି।

ଅପିଚ ମଲଗ୍ଗହିତଂ କଂସଭାଜନଂ ଏକେନ ହତ୍ଥେନ ଦଳ୍ହଂ ଗହେତ୍ୱା ଇତରେନ ହତ୍ଥେନ ଚୁଣ୍ଣତେଲୱାଲଣ୍ଡୁପକେନ ପରିମଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଦଳ୍ହଗହଣହତ୍ଥୋ ୱିଯ ୱିତକ୍କୋ, ପରିମଜ୍ଜନହତ୍ଥୋ ୱିଯ ୱିଚାରୋ। ତଥା କୁମ୍ଭକାରସ୍ସ ଦଣ୍ଡପ୍ପହାରେନ ଚକ୍କଂ ଭମଯିତ୍ୱା ଭାଜନଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପୀଳନହତ୍ଥୋ ୱିଯ ୱିତକ୍କୋ, ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ସଞ୍ଚରଣହତ୍ଥୋ ୱିଯ ୱିଚାରୋ। ତଥା ମଣ୍ଡଲଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ସନ୍ନିରୁମ୍ଭିତ୍ୱା ଠିତକଣ୍ଟକୋ ୱିଯ ଅଭିନିରୋପନୋ ୱିତକ୍କୋ, ବହି ପରିବ୍ଭମନକଣ୍ଟକୋ ୱିଯ ଅନୁମଜ୍ଜନୋ ୱିଚାରୋ। ଇତି ଇମିନା ଚ ୱିତକ୍କେନ ଇମିନା ଚ ୱିଚାରେନ ସହ ୱତ୍ତତି ରୁକ୍ଖୋ ୱିଯ ପୁପ୍ଫେନ ଫଲେନ ଚାତି ଇଦଂ ଝାନଂ ''ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାର''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ୱିଭଙ୍ଗେ ପନ ''ଇମିନା ଚ ୱିତକ୍କେନ ଇମିନା ଚ ୱିଚାରେନ ଉପେତୋ ହୋତି ସମୁପେତୋ''ତିଆଦିନା (ୱିଭ। ୫୬୫) ନଯେନ ପୁଗ୍ଗଲାଧିଟ୍ଠାନା ଦେସନା କତା। ଅତ୍ଥୋ ପନ ତତ୍ରାପି ଏୱମେୱ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ୱିୱେକଜନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୱିୱିତ୍ତି ୱିୱେକୋ, ନୀୱରଣୱିଗମୋତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିୱିତ୍ତୋତି ୱା ୱିୱେକୋ, ନୀୱରଣୱିୱିତ୍ତୋ ଝାନସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମରାସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ମା ୱିୱେକା, ତସ୍ମିଂ ୱା ୱିୱେକେ ଜାତନ୍ତି ୱିୱେକଜଂ।

୭୨।ପୀତିସୁଖନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପୀଣଯତୀତି ପୀତି। ସା ସମ୍ପିଯାଯନଲକ୍ଖଣା, କାଯଚିତ୍ତପୀନନରସା, ଫରଣରସା ୱା, ଓଦଗ୍ୟପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନା। ସା ପନେସା ଖୁଦ୍ଦିକା ପୀତି, ଖଣିକାପୀତି, ଓକ୍କନ୍ତିକାପୀତି, ଉବ୍ବେଗାପୀତି, ଫରଣାପୀତୀତି ପଞ୍ଚୱିଧା ହୋତି। ତତ୍ଥ ଖୁଦ୍ଦିକାପୀତି ସରୀରେ ଲୋମହଂସମତ୍ତମେୱ କାତୁଂ ସକ୍କୋତି। ଖଣିକାପୀତି ଖଣେ ଖଣେ ୱିଜ୍ଜୁପ୍ପାଦସଦିସା ହୋତି। ଓକ୍କନ୍ତିକାପୀତି ସମୁଦ୍ଦତୀରଂ ୱୀଚି ୱିଯ କାଯଂ ଓକ୍କମିତ୍ୱା ଓକ୍କମିତ୍ୱା ଭିଜ୍ଜତି। ଉବ୍ବେଗାପୀତି ବଲୱତୀ ହୋତି କାଯଂ ଉଦ୍ଧଗ୍ଗଂ କତ୍ୱା ଆକାସେ ଲଙ୍ଘାପନପ୍ପମାଣପ୍ପତ୍ତା। ତଥା ହି ପୁଣ୍ଣୱଲ୍ଲିକୱାସୀ ମହାତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ପୁଣ୍ଣମଦିୱସେ ସାଯଂ ଚେତିଯଙ୍ଗଣଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଚନ୍ଦାଲୋକଂ ଦିସ୍ୱା ମହାଚେତିଯାଭିମୁଖୋ ହୁତ୍ୱା ''ଇମାଯ ୱତ ୱେଲାଯ ଚତସ୍ସୋ ପରିସା ମହାଚେତିଯଂ ୱନ୍ଦନ୍ତୀ''ତି ପକତିଯା ଦିଟ୍ଠାରମ୍ମଣୱସେନ ବୁଦ୍ଧାରମ୍ମଣଂ ଉବ୍ବେଗାପୀତିଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ସୁଧାତଲେ ପହଟଚିତ୍ରଗେଣ୍ଡୁକୋ ୱିଯ ଆକାସେ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ମହାଚେତିଯଙ୍ଗଣେଯେୱ ପତିଟ୍ଠାସି। ତଥା ଗିରିକଣ୍ଡକୱିହାରସ୍ସ ଉପନିସ୍ସଯେ ୱତ୍ତକାଲକଗାମେ ଏକା କୁଲଧୀତାପି ବଲୱବୁଦ୍ଧାରମ୍ମଣାଯ ଉବ୍ବେଗାପୀତିଯା ଆକାସେ ଲଙ୍ଘେସି।

ତସ୍ସା କିର ମାତାପିତରୋ ସାଯଂ ଧମ୍ମସ୍ସୱନତ୍ଥାଯ ୱିହାରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ''ଅମ୍ମ ତ୍ୱଂ ଗରୁଭାରା ଅକାଲେ ୱିଚରିତୁଂ ନ ସକ୍କୋସି, ମଯଂ ତୁଯ୍ହଂ ପତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ସୋସ୍ସାମା''ତି ଅଗମଂସୁ। ସା ଗନ୍ତୁକାମାପି ତେସଂ ୱଚନଂ ପଟିବାହିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ଘରେ ଓହୀଯିତ୍ୱା ଘରାଜିରେ ଠତ୍ୱା ଚନ୍ଦାଲୋକେନ ଗିରିକଣ୍ଡକେ ଆକାସଚେତିଯଙ୍ଗଣଂ ଓଲୋକେନ୍ତୀ ଚେତିଯସ୍ସ ଦୀପପୂଜଂ ଅଦ୍ଦସ, ଚତସ୍ସୋ ଚ ପରିସା ମାଲାଗନ୍ଧାଦୀହି ଚେତିଯପୂଜଂ କତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କରୋନ୍ତିଯୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଚ ଗଣସଜ୍ଝାଯସଦ୍ଦଂ ଅସ୍ସୋସି। ଅଥସ୍ସା ''ଧଞ୍ଞାୱତିମେ, ଯେ ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏୱରୂପେ ଚେତିଯଙ୍ଗଣେ ଅନୁସଞ୍ଚରିତୁଂ, ଏୱରୂପଞ୍ଚ ମଧୁରଧମ୍ମକଥଂ ସୋତୁଂ ଲଭନ୍ତୀ''ତି ମୁତ୍ତରାସିସଦିସଂ ଚେତିଯଂ ପସ୍ସନ୍ତିଯା ଏୱ ଉବ୍ବେଗାପୀତି ଉଦପାଦି। ସା ଆକାସେ ଲଙ୍ଘିତ୍ୱା ମାତାପିତୂନଂ ପୁରିମତରଂୟେୱ ଆକାସତୋ ଚେତିଯଙ୍ଗଣେ ଓରୁଯ୍ହ ଚେତିଯଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ସୁଣମାନା ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ନଂ ମାତାପିତରୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''ଅମ୍ମ ତ୍ୱଂ କତରେନ ମଗ୍ଗେନ ଆଗତାସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ସା ''ଆକାସେନ ଆଗତାମ୍ହି, ନ ମଗ୍ଗେନା''ତି ୱତ୍ୱା ''ଅମ୍ମ ଆକାସେନ ନାମ ଖୀଣାସୱା ସଞ୍ଚରନ୍ତି, ତ୍ୱଂ କଥଂ ଆଗତା''ତି ୱୁତ୍ତା ଆହ – ''ମଯ୍ହଂ ଚନ୍ଦାଲୋକେନ ଚେତିଯଂ ଆଲୋକେନ୍ତିଯା ଠିତାଯ ବୁଦ୍ଧାରମ୍ମଣା ବଲୱପୀତି ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ଅଥାହଂ ନେୱ ଅତ୍ତନୋ ଠିତଭାୱଂ, ନ ନିସିନ୍ନଭାୱଂ ଅଞ୍ଞାସିଂ, ଗହିତନିମିତ୍ତେନେୱ ପନ ଆକାସେ ଲଙ୍ଘିତ୍ୱା ଚେତିଯଙ୍ଗଣେ ପତିଟ୍ଠିତାମ୍ହୀ''ତି।

ଏୱଂ ଉବ୍ବେଗାପୀତି ଆକାସେ ଲଙ୍ଘାପନପ୍ପମାଣା ହୋତି। ଫରଣାପୀତିଯା ପନ ଉପ୍ପନ୍ନାଯ ସକଲସରୀରଂ ଧମିତ୍ୱା ପୂରିତୱତ୍ଥି ୱିଯ ମହତା ଉଦକୋଘେନ ପକ୍ଖନ୍ଦପବ୍ବତକୁଚ୍ଛି ୱିଯ ଚ ଅନୁପରିପ୍ଫୁଟଂ ହୋତି।

ସା ପନେସା ପଞ୍ଚୱିଧା ପୀତି ଗବ୍ଭଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୀ ପରିପାକଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ଦୁୱିଧଂ ପସ୍ସଦ୍ଧିଂ ପରିପୂରେତି କାଯପସ୍ସଦ୍ଧିଞ୍ଚ ଚିତ୍ତପସ୍ସଦ୍ଧିଞ୍ଚ। ପସ୍ସଦ୍ଧି ଗବ୍ଭଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୀ ପରିପାକଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ଦୁୱିଧମ୍ପି ସୁଖଂ ପରିପୂରେତି କାଯିକଞ୍ଚ ଚେତସିକଞ୍ଚ। ସୁଖଂ ଗବ୍ଭଂ ଗଣ୍ହନ୍ତଂ ପରିପାକଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ତିୱିଧଂ ସମାଧିଂ ପରିପୂରେତି ଖଣିକସମାଧିଂ ଉପଚାରସମାଧିଂ ଅପ୍ପନା ସମାଧିନ୍ତି। ତାସୁ ଯା ଅପ୍ପନାସମାଧିସ୍ସ ମୂଲଂ ହୁତ୍ୱା ୱଡ୍ଢମାନା ସମାଧିସମ୍ପଯୋଗଂ ଗତା ଫରଣାପୀତି, ଅଯଂ ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ଅଧିପ୍ପେତା ପୀତୀତି।

୭୩। ଇତରଂ ପନ ସୁଖନଂ ସୁଖଂ, ସୁଟ୍ଠୁ ୱା ଖାଦତି, ଖନତି ଚ କାଯଚିତ୍ତାବାଧନ୍ତି ସୁଖଂ, ତଂ ସାତଲକ୍ଖଣଂ, ସମ୍ପଯୁତ୍ତାନଂ ଉପବ୍ରୂହନରସଂ, ଅନୁଗ୍ଗହପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନଂ। ସତିପି ଚ ନେସଂ କତ୍ଥଚି ଅୱିପ୍ପଯୋଗେ ଇଟ୍ଠାରମ୍ମଣପଟିଲାଭତୁଟ୍ଠି ପୀତି। ପଟିଲଦ୍ଧରସାନୁଭୱନଂ ସୁଖଂ। ଯତ୍ଥ ପୀତି, ତତ୍ଥ ସୁଖଂ। ଯତ୍ଥ ସୁଖଂ, ତତ୍ଥ ନ ନିଯମତୋ ପୀତି। ସଙ୍ଖାରକ୍ଖନ୍ଧସଙ୍ଗହିତା ପୀତି। ୱେଦନାକ୍ଖନ୍ଧସଙ୍ଗହିତଂ ସୁଖଂ। କନ୍ତାରଖିନ୍ନସ୍ସ ୱନନ୍ତୁଦକଦସ୍ସନସୱନେସୁ ୱିଯ ପୀତି। ୱନଚ୍ଛାଯାପୱେସନୌଦକପରିଭୋଗେସୁ ୱିଯ ସୁଖଂ। ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ପାକଟଭାୱତୋ ଚେତଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଇତି ଅଯଞ୍ଚ

ପୀତି ଇଦଞ୍ଚ ସୁଖଂ ଅସ୍ସ ଝାନସ୍ସ, ଅସ୍ମିଂ ୱା ଝାନେ ଅତ୍ଥୀତି ଇଦଂ ଝାନଂ ପୀତିସୁଖନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ଅଥ ୱା ପୀତି ଚ ସୁଖଞ୍ଚ ପୀତିସୁଖଂ, ଧମ୍ମୱିନଯାଦଯୋ ୱିଯ। ୱିୱେକଜଂ ପୀତିସୁଖମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ, ଅସ୍ମିଂ ୱା ଝାନେ ଅତ୍ଥୀତି ଏୱମ୍ପି ୱିୱେକଜଂପୀତିସୁଖଂ। ଯଥେୱ ହି ଝାନଂ, ଏୱଂ ପୀତିସୁଖମ୍ପେତ୍ଥ ୱିୱେକଜମେୱ ହୋତି, ତଞ୍ଚସ୍ସ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ମା ଏକପଦେନେୱ ''ୱିୱେକଜଂପୀତିସୁଖ''ନ୍ତିପି ୱତ୍ତୁଂ ଯୁଜ୍ଜତି। ୱିଭଙ୍ଗେ ପନ ''ଇଦଂ ସୁଖଂ ଇମାଯ ପୀତିଯା ସହଗତ''ନ୍ତିଆଦିନା (ୱିଭ। ୫୬୭) ନଯେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଅତ୍ଥୋ ପନ ତତ୍ଥାପି ଏୱମେୱ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ପଠମଂ ଝାନନ୍ତି ଇଦଂ ପରତୋ ଆୱିଭୱିସ୍ସତି। ଉପସମ୍ପଜ୍ଜାତି ଉପଗନ୍ତ୍ୱା, ପାପୁଣିତ୍ୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଉପସମ୍ପାଦଯିତ୍ୱା ୱା, ନିପ୍ଫାଦେତ୍ୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ୱିଭଙ୍ଗେ ପନ ''ଉପସମ୍ପଜ୍ଜାତି ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭୋ ପଟିଲାଭୋ ପତ୍ତି ସମ୍ପତ୍ତି ଫୁସନା ସଚ୍ଛିକିରିଯା ଉପସମ୍ପଦା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ସାପି ଏୱମେୱତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ୱିହରତୀତି ତଦନୁରୂପେନ ଇରିଯାପଥୱିହାରେନ ଇତିୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଝାନସମଙ୍ଗୀ ହୁତ୍ୱା ଅତ୍ତଭାୱସ୍ସ ଇରିଯଂ ୱୁତ୍ତିଂ ପାଲନଂ ଯପନଂ ଯାପନଂ ଚାରଂ ୱିହାରଂ ଅଭିନିପ୍ଫାଦେତି । ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ୱିଭଙ୍ଗେ ''ୱିହରତୀତି ଇରିଯତି ୱତ୍ତତି ପାଲେତି ଯପେତି ଯାପେତି ଚରତି ୱିହରତି, ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି ୱିହରତୀ''ତି (ୱିଭ। ୫୪୦)।

ପଞ୍ଚଙ୍ଗୱିପ୍ପହୀନାଦି

୭୪। ଯଂ ପନ ୱୁତ୍ତଂ ''ପଞ୍ଚଙ୍ଗୱିପ୍ପହୀନଂ ପଞ୍ଚଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତ''ନ୍ତି, ତତ୍ଥ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ, ବ୍ୟାପାଦୋ, ଥିନମିଦ୍ଧଂ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ, ୱିଚିକିଚ୍ଛାତି ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ନୀୱରଣାନଂ ପହାନୱସେନ ପଞ୍ଚଙ୍ଗୱିପ୍ପହୀନତା ୱେଦିତବ୍ବା। ନ ହି ଏତେସୁ ଅପ୍ପହୀନେସୁ ଝାନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତେନସ୍ସେତାନି ପହାନଙ୍ଗାନୀତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। କିଞ୍ଚାପି ହି ଝାନକ୍ଖଣେ ଅଞ୍ଞେପି ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ପହୀଯନ୍ତି, ତଥାପି ଏତାନେୱ ୱିସେସେନ ଝାନନ୍ତରାଯକରାନି। କାମଚ୍ଛନ୍ଦେନ ହି ନାନାୱିସଯପ୍ପଲୋଭିତଂ ଚିତ୍ତଂ ନ ଏକତ୍ତାରମ୍ମଣେ ସମାଧିଯତି। କାମଚ୍ଛନ୍ଦାଭିଭୂତଂ ୱା ତଂ ନ କାମଧାତୁପ୍ପହାନାଯ ପଟିପଦଂ ପଟିପଜ୍ଜତି। ବ୍ୟାପାଦେନ ଚାରମ୍ମଣେ ପଟିହଞ୍ଞମାନଂ ନ ନିରନ୍ତରଂ ପୱତ୍ତତି । ଥିନମିଦ୍ଧାଭିଭୂତଂ ଅକମ୍ମଞ୍ଞଂ ହୋତି। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚପରେତଂ ଅୱୂପସନ୍ତମେୱ ହୁତ୍ୱା ପରିବ୍ଭମତି। ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ଉପହତଂ ଝାନାଧିଗମସାଧିକଂ ପଟିପଦଂ ନାରୋହତି। ଇତି ୱିସେସେନ ଝାନନ୍ତରାଯକରତ୍ତା ଏତାନେୱ ପହାନଙ୍ଗାନୀତି ୱୁତ୍ତାନୀତି।

ଯସ୍ମା ପନ ୱିତକ୍କୋ ଆରମ୍ମଣେ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିରୋପେତି, ୱିଚାରୋ ଅନୁପ୍ପବନ୍ଧତି, ତେହି ଅୱିକ୍ଖେପାଯ ସମ୍ପାଦିତପ୍ପଯୋଗସ୍ସ ଚେତସୋ ପଯୋଗସମ୍ପତ୍ତିସମ୍ଭୱା ପୀତି ପୀଣନଂ, ସୁଖଞ୍ଚ ଉପବ୍ରୂହନଂ କରୋତି। ଅଥ ନଂ ସସେସସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମଂ ଏତେହି ଅଭିନିରୋପନାନୁପ୍ପବନ୍ଧନପୀଣନୌପବ୍ରୂହନେହି ଅନୁଗ୍ଗହିତା ଏକଗ୍ଗତା ଏକତ୍ତାରମ୍ମଣେ ସମଂ ସମ୍ମା ଚ ଆଧିଯତି, ତସ୍ମା ୱିତକ୍କୋ ୱିଚାରୋ ପୀତି ସୁଖଂ ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତାତି ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଉପ୍ପତ୍ତିୱସେନ ପଞ୍ଚଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତତା ୱେଦିତବ୍ବା। ଉପ୍ପନ୍ନେସୁ ହି ଏତେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ଝାନଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ନାମ ହୋତି। ତେନସ୍ସ ଏତାନି ପଞ୍ଚ ସମନ୍ନାଗତଙ୍ଗାନୀତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ତସ୍ମା ନ ଏତେହି ସମନ୍ନାଗତଂ ଅଞ୍ଞଦେୱ ଝାନଂ ନାମ ଅତ୍ଥୀତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଯଥା ପନ ଅଙ୍ଗମତ୍ତୱସେନେୱ ଚତୁରଙ୍ଗିନୀ ସେନା, ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକଂ ତୂରିଯଂ, ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ଚ ମଗ୍ଗୋତି ୱୁଚ୍ଚତି, ଏୱମିଦମ୍ପି ଅଙ୍ଗମତ୍ତୱସେନେୱ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକନ୍ତି ୱା ପଞ୍ଚଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତନ୍ତି ୱା ୱୁଚ୍ଚତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଏତାନି ଚ ପଞ୍ଚଙ୍ଗାନି କିଞ୍ଚାପି ଉପଚାରକ୍ଖଣେପି ଅତ୍ଥି, ଅଥ ଖୋ ଉପଚାରେ ପକତିଚିତ୍ତତୋ ବଲୱତରାନି। ଇଧ ପନ ଉପଚାରତୋପି ବଲୱତରାନି ରୂପାୱଚରଲକ୍ଖଣପ୍ପତ୍ତାନି। ଏତ୍ଥ ହି ୱିତକ୍କୋ ସୁୱିସଦେନ ଆକାରେନ ଆରମ୍ମଣେ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିରୋପଯମାନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ୱିଚାରୋ ଅତିୱିଯ ଆରମ୍ମଣଂ ଅନୁମଜ୍ଜମାନୋ। ପୀତିସୁଖଂ ସବ୍ବାୱନ୍ତମ୍ପି କାଯଂ ଫରମାନଂ। ତେନେୱାହ – ''ନାସ୍ସ କିଞ୍ଚି ସବ୍ବାୱତୋ କାଯସ୍ସ ୱିୱେକଜେନ ପୀତିସୁଖେନ ଅପ୍ଫୁଟଂ ହୋତୀ''ତି (ଦୀ। ନି। ୧।୨୨୮)। ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତାପି ହେଟ୍ଠିମମ୍ହି ସମୁଗ୍ଗପଟଲେ ଉପରିମଂ ସମୁଗ୍ଗପଟଲଂ ୱିଯ ଆରମ୍ମଣେସୁ ଫୁସିତା ହୁତ୍ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଅଯମେତେସଂ ଇତରେହି ୱିସେସୋ। ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତା କିଞ୍ଚାପି ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାରନ୍ତି ଇମସ୍ମିଂ ପାଠେ ନ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠା, ତଥାପି ୱିଭଙ୍ଗେ ''ଝାନନ୍ତି ୱିତକ୍କୋ ୱିଚାରୋ ପୀତି ସୁଖଂ ଚିତ୍ତସ୍ସେକଗ୍ଗତା''ତି (ୱିଭ। ୫୬୯) ଏୱଂ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଅଙ୍ଗମେୱ। ଯେନ ହି ଅଧିପ୍ପାଯେନ ଭଗୱତା ଉଦ୍ଦେସୋ କତୋ, ସୋଯେୱ ତେନ ୱିଭଙ୍ଗେ ପକାସିତୋତି।

ତିୱିଧକଲ୍ୟାଣଂ

୭୫।ତିୱିଧକଲ୍ୟାଣଂଦସଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପନ ଆଦିମଜ୍ଝପରିଯୋସାନୱସେନ ତିୱିଧକଲ୍ୟାଣତା। ତେସଂଯେୱ ଚ ଆଦିମଜ୍ଝପରିଯୋସାନାନଂ

ଲକ୍ଖଣଵସେନ ଦସଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନତା ଵେଦିତବ୍ବା।

ତତ୍ରାଯଂ ପାଳି –

''ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ପଟିପଦାଵିସୁଦ୍ଧି ଆଦି, ଉପେକ୍ଖାନୁବ୍ରୂହନା ମଜ୍ଝେ, ସମ୍ପହଂସନା ପରିଯୋସାନଂ, ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ପଟିପଦାଵିସୁଦ୍ଧି ଆଦି, ଆଦିସ୍ସ କତି ଲକ୍ଖଣାନି? ଆଦିସ୍ସ ତୀଣି ଲକ୍ଖଣାନି, ଯୋ ତସ୍ସ ପରିବନ୍ଧୋ, ତତୋ ଚିତ୍ତଂ ଵିସୁଜ୍ଝତି, ଵିସୁଦ୍ଧତ୍ତା ଚିତ୍ତଂ ମଜ୍ଝିମଂ ସମଥନିମିତ୍ତଂ ପଟିପଜ୍ଜତି, ପଟିପନ୍ନତ୍ତା ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି। ଯଞ୍ଚ ପରିବନ୍ଧତୋ ଚିତ୍ତଂ ଵିସୁଜ୍ଝତି, ଯଞ୍ଚ ଵିସୁଦ୍ଧତ୍ତା ଚିତ୍ତଂ ମଜ୍ଝିମଂ ସମଥନିମିତ୍ତଂ ପଟିପଜ୍ଜତି, ଯଞ୍ଚ ପଟିପନ୍ନତ୍ତା ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି। ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ପଟିପଦାଵିସୁଦ୍ଧି ଆଦି, ଆଦିସ୍ସ ଇମାନି ତୀଣି ଲକ୍ଖଣାନି। ତେନ ଵୁଚ୍ଚତି ପଠମଂ ଝାନଂ ଆଦିକଲ୍ୟାଣଞ୍ଚେଵ ହୋତି ତିଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ।

''ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଉପେକ୍ଖାନୁବ୍ରୂହନା ମଜ୍ଝେ, ମଜ୍ଝସ୍ସ କତି ଲକ୍ଖଣାନି? ମଜ୍ଝସ୍ସ ତୀଣି ଲକ୍ଖଣାନି, ଵିସୁଦ୍ଧଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି, ସମଥପଟିପନ୍ନଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି, ଏକତ୍ତୁପଟ୍ଠାନଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି। ଯଞ୍ଚ ଵିସୁଦ୍ଧଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି, ଯଞ୍ଚ ସମଥପଟିପନ୍ନଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି, ଯଞ୍ଚ ଏକତ୍ତୁପଟ୍ଠାନଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି। ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଉପେକ୍ଖାନୁବ୍ରୂହନା ମଜ୍ଝେ, ମଜ୍ଝସ୍ସ ଇମାନି ତୀଣି ଲକ୍ଖଣାନି। ତେନ ଵୁଚ୍ଚତି ପଠମଂ ଝାନଂ ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣଞ୍ଚେଵ ହୋତି ତିଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ।

''ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ସମ୍ପହଂସନା ପରିଯୋସାନଂ, ପରିଯୋସାନସ୍ସ କତି ଲକ୍ଖଣାନି? ପରିଯୋସାନସ୍ସ ଚତ୍ତାରି ଲକ୍ଖଣାନି, ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିଵତ୍ତନଟ୍ଠେନ ସମ୍ପହଂସନା, ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ସମ୍ପହଂସନା, ତଦୁପଗଵୀରିଯଵାହନଟ୍ଠେନ ସମ୍ପହଂସନା, ଆସେଵନଟ୍ଠେନ ସମ୍ପହଂସନା। ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ସମ୍ପହଂସନା ପରିଯୋସାନଂ, ପରିଯୋସାନସ୍ସ ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ଲକ୍ଖଣାନି। ତେନ ଵୁଚ୍ଚତି ପଠମଂ ଝାନଂ ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣଞ୍ଚେଵ ହୋତି ଚତୁଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚା''ତି (ପଟି। ମ। ୧।୧୫୮)।

ତତ୍ର ପଟିପଦାଵିସୁଦ୍ଧି ନାମ ସସମ୍ଭାରିକୋ ଉପଚାରୋ। ଉପେକ୍ଖାନୁବ୍ରୂହନା ନାମ ଅପ୍ପନା। ସମ୍ପହଂସନା ନାମ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣାତି ଏଵମେକେ ଵଣ୍ଣଯନ୍ତି। ଯସ୍ମା ପନ ''ଏକତ୍ତଗତଂ ଚିତ୍ତଂ ପଟିପଦାଵିସୁଦ୍ଧିପକ୍ଖନ୍ଦଞ୍ଚେଵ ହୋତି ଉପେକ୍ଖାନୁବ୍ରୂହିତଞ୍ଚ ଞାଣେନ ଚ ସମ୍ପହଂସିତ''ନ୍ତି (ପଟି। ମ। ୧।୧୫୮) ପାଳିଯଂ ଵୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ଅନ୍ତୋଅପ୍ପନାଯମେଵ ଆଗମନଵସେନ ପଟିପଦାଵିସୁଦ୍ଧି, ତତ୍ରମଜ୍ଝତ୍ତୁପେକ୍ଖାଯ କିଚ୍ଚଵସେନ ଉପେକ୍ଖାନୁବ୍ରୂହନା, ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିଵତ୍ତନାଦିଭାଵସାଧନେନ ପରିଯୋଦାପକସ୍ସ ଞାଣସ୍ସ କିଚ୍ଚନିପ୍ଫତ୍ତିଵସେନ ସମ୍ପହଂସନା ଚ ଵେଦିତବ୍ବା।

କଥଂ? ଯସ୍ମିଞ୍ହି ଵାରେ ଅପ୍ପନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତସ୍ମିଂ ଯୋ ନୀଵରଣସଙ୍ଖାତୋ କିଲେସଗଣୋ ତସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ପରିବନ୍ଧୋ, ତତୋ ଚିତ୍ତଂ ଵିସୁଜ୍ଝତି। ଵିସୁଦ୍ଧତ୍ତା ଆଵରଣଵିରହିତଂ ହୁତ୍ୱା ମଜ୍ଝିମଂ ସମଥନିମିତ୍ତଂ ପଟିପଜ୍ଜତି। ମଜ୍ଝିମଂ ସମଥନିମିତ୍ତଂ ନାମ ସମପ୍ପଵତ୍ତୋ ଅପ୍ପନାସମାଧିଯେଵ। ତଦନନ୍ତରଂ ପନ ପୁରିମଚିତ୍ତଂ ଏକସନ୍ତତିପରିଣାମନଯେନ ତଥତ୍ତମୁପଗଚ୍ଛମାନଂ ମଜ୍ଝିମଂ ସମଥନିମିତ୍ତଂ ପଟିପଜ୍ଜତି ନାମ, ଏଵଂ ପଟିପନ୍ନତ୍ତା ତଥତ୍ତୁପଗମନେନ ତତ୍ଥ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ନାମ। ଏଵଂ ତାଵ ପୁରିମଚିତ୍ତେ ଵିଜ୍ଜମାନାକାରନିପ୍ଫାଦିକା ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣେଯେଵ ଆଗମନଵସେନ ପଟିପଦାଵିସୁଦ୍ଧି ଵେଦିତବ୍ବା।

ଏଵଂ ଵିସୁଦ୍ଧସ୍ସ ପନ ତସ୍ସ ପୁନ ଵିସୋଧେତବ୍ବାଭାଵତୋ ଵିସୋଧନେ ବ୍ୟାପାରଂ ଅକରୋନ୍ତୋ ଵିସୁଦ୍ଧଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି ନାମ। ସମଥଭାଵୂପଗମନେନ ସମଥପଟିପନ୍ନସ୍ସ ପୁନ ସମାଧାନେ ବ୍ୟାପାରଂ ଅକରୋନ୍ତୋ ସମଥପଟିପନ୍ନଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି ନାମ। ସମଥପଟିପନ୍ନଭାଵତୋ ଏଵ ଚସ୍ସ କିଲେସସଂସଗ୍ଗଂ ପହାଯ ଏକତ୍ତେନ ଉପଟ୍ଠିତସ୍ସ ପୁନ ଏକତ୍ତୁପଟ୍ଠାନେ ବ୍ୟାପାରଂ ଅକରୋନ୍ତୋ ଏକତ୍ତୁପଟ୍ଠାନଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି ନାମ। ଏଵଂ ତତ୍ରମଜ୍ଝତ୍ତୁପେକ୍ଖାଯ କିଚ୍ଚଵସେନ ଉପେକ୍ଖାନୁବ୍ରୂହନା ଵେଦିତବ୍ବା।

ଯେ ପନେତେ ଏଵଂ ଉପେକ୍ଖାନୁବ୍ରୂହିତେ ତତ୍ଥ ଜାତା ସମାଧିପଞ୍ଞାସଙ୍ଖାତା ଯୁଗନଦ୍ଧଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅନତିଵତ୍ତମାନା ହୁତ୍ୱା ପଵତ୍ତା, ଯାନି ଚ ସଦ୍ଧାଦୀନି ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନାନାକିଲେସେହି ଵିମୁତ୍ତତ୍ତା ଵିମୁତ୍ତିରସେନ ଏକରସାନି ହୁତ୍ୱା ପଵତ୍ତାନି, ଯଞ୍ଚେସ ତଦୁପଗଂ ତେସଂ ଅନତିଵତ୍ତନଏକରସଭାଵାନଂ ଅନୁଚ୍ଛଵିକଂ ଵୀରିଯଂ ଵାହଯତି, ଯା ଚସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ପଵତ୍ତା ଆସେଵନା, ସବ୍ବେପି ତେ ଆକାରା ଯସ୍ମା ଞାଣେନ ସଂକିଲେସଵୋଦାନେସୁ ତଂ ତଂ ଆଦୀନଵଞ୍ଚ ଆନିସଂସଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱା ତଥା ତଥା ସମ୍ପହଂସିତତ୍ତା ଵିସୋଧିତତ୍ତା ପରିଯୋଦାପିତତ୍ତା ନିପ୍ଫନ୍ନାଵ, ତସ୍ମା ''ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିଵତ୍ତନାଦିଭାଵସାଧନେନ ପରିଯୋଦାପକସ୍ସ ଞାଣସ୍ସ କିଚ୍ଚନିପ୍ଫତ୍ତିଵସେନ ସମ୍ପହଂସନା ଵେଦିତବ୍ବା''ତି ଵୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ ଯସ୍ମା ଉପେକ୍ଖାଵସେନ ଞାଣଂ ପାକଟଂ ହୋତି। ଯଥାହ – ''ତଥାପଗ୍ଗହିତଂ ଚିତ୍ତଂ ସାଧୁକଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି, ଉପେକ୍ଖାଵସେନ ପଞ୍ଞାଵସେନ

ପଞ୍ଚଙ୍ଗିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି, ଉପେକ୍ଖାୱସେନ ନାନତ୍ତକିଲେସେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି, ୱିମୋକ୍ଖୱସେନ ପଞ୍ଚଞ୍ଚାୱସେନ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ୱିମୁତ୍ତତ୍ତା ତେ ଧମ୍ମା ଏକରସା ହୋନ୍ତି। ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା’’ତି (ପଟି॰ ମ॰ ୧।୨୦୧)। ତସ୍ମା ଞାଣକିଚ୍ଚଭୂତା ସମ୍ପହଂସନା ପରିୟୋସାନନ୍ତି ୱୁତ୍ତା।

ଇଦାନି ପଠମଂ ଝାନଂ ଅଧିଗତଂ ହୋତି ପଥୱୀକସିଣନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଗଣନାନୁପୁବ୍ବତା ପଠମଂ, ପଠମଂ ଉପ୍ପନ୍ନନ୍ତିପି ପଠମଂ। ଆରମ୍ମଣୂପନିଜ୍ଝାନତୋ ପଚ୍ଚନୀକଝାପନତୋ ୱା ଝାନଂ। ପଥୱୀମଣ୍ଡଲଂ ପନ ସକଲଟ୍ଠେନ ପଥୱୀକସିଣନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତଂ ନିସ୍ସାୟ ପଟିଲଦ୍ଧନିମିତ୍ତମ୍ପି, ପଥୱୀକସିଣନିମିତ୍ତେ ପଟିଲଦ୍ଧଝାନମ୍ପି। ତତ୍ର ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ଝାନଂ ପଥୱୀକସିଣନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ପଠମଂ ଝାନଂ ଅଧିଗତଂ ହୋତି ପଥୱୀକସିଣ’’ନ୍ତି।

ଚିରଟ୍ଠିତିସମ୍ପାଦନଂ

୭୬। ଏୱମଧିଗତେ ପନ ଏତସ୍ମିଂ ତେନ ୟୋଗିନା ୱାଲୱେଧିନା ୱିୟ, ସୂଦେନ ୱିୟ ଚ ଆକାରା ପରିଗ୍ଗହେତବ୍ବା। ୟଥା ହି ସୁକୁସଲୋ ଧନୁଗ୍ଗହୋ ୱାଲୱେଧାୟ କମ୍ମଂ କୁରୁମାନୋ ୟସ୍ମିଂ ୱାରେ ୱାଲଂ ୱିଜ୍ଝତି, ତସ୍ମିଂ ୱାରେ ଅକ୍କନ୍ତପଦାନଞ୍ଚ ଧନୁଦଣ୍ଡସ୍ସ ଚ ଜିୟାୟ ଚ ସରସ୍ସ ଚ ଆକାରଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ। ‘‘ଏୱଂ ମେ ଠିତେନ ଏୱଂ ଧନୁଦଣ୍ଡଂ ଏୱଂ ଜିୟଂ ଏୱଂ ସରଂ ଗହେତ୍ୱା ୱାଲୋ ୱିଦ୍ଧୋ’’ତି। ସୋ ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ତଥେୱ ତେ ଆକାରେ ସମ୍ପାଦେନ୍ତୋ ଅୱିରାଧେତ୍ୱା ୱାଲଂ ୱିଜ୍ଝେୟ୍ୟ। ଏୱମେୱ ୟୋଗିନାପି ‘‘ଇମଂ ନାମ ମେ ଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଏୱରୂପଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ସେୱମାନେନ ଏୱରୂପେ ସେନାସନେ ଇମିନା ନାମ ଇରିୟାପଥେନ ଇମସ୍ମିଂ କାଲେ ଇଦଂ ଅଧିଗତ’’ନ୍ତି ଏତେ ଭୋଜନସପ୍ପାୟାଦୟୋ ଆକାରା ପରିଗ୍ଗହେତବ୍ବା। ଏୱଞ୍ହି ସୋ ନଟ୍ଠେ ୱା ତସ୍ମିଂ ତେ ଆକାରେ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ପୁନ ଉପ୍ପାଦେତୁଂ, ଅପ୍ପଗୁଣଂ ୱା ପଗୁଣଂ କରୋନ୍ତୋ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଅପ୍ପେତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସତି।

ୟଥା ଚ କୁସଲୋ ସୂଦୋ ଭତ୍ତାରଂ ପରିୱିସନ୍ତୋ ତସ୍ସ ୟଂ ୟଂ ରୁଚିୟା ଭୁଞ୍ଜତି, ତଂ ତଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ତାଦିସମେୱ ଉପନାମେନ୍ତୋ ଲାଭସ୍ସ ଭାଗୀ ହୋତି, ଏୱମୟମ୍ପି ଅଧିଗତକ୍ଖଣେ ଭୋଜନାଦୟୋ ଆକାରେ ଗହେତ୍ୱା ତେ ସମ୍ପାଦେନ୍ତୋ ନଟ୍ଠେ ନଟ୍ଠେ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଅପ୍ପନାୟ ଲାଭୀ ହୋତି। ତସ୍ମା ତେନ ୱାଲୱେଧିନା ୱିୟ ସୂଦେନ ୱିୟ ଚ ଆକାରା ପରିଗ୍ଗହେତବ୍ବା। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ ଭଗୱତା –

‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଣ୍ଡିତୋ ବ୍ୟତ୍ତୋ କୁସଲୋ ସୂଦୋ ରାଜାନଂ ୱା ରାଜମହାମତ୍ତଂ ୱା ନାନଚ୍ଚୟେହି ସୂପେହି ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତୋ ଅସ୍ସ ଅମ୍ବିଲଗ୍ଗେହିପି ତିତ୍ତକଗ୍ଗେହିପି କଟୁକଗ୍ଗେହିପି ମଧୁରଗ୍ଗେହିପି ଖାରିକେହିପି ଅଖାରିକେହିପି ଲୋଣିକେହିପି ଅଲୋଣିକେହିପି। ସ ଖୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଣ୍ଡିତୋ ବ୍ୟତ୍ତୋ କୁସଲୋ ସୂଦୋ ସକସ୍ସ ଭତ୍ତୁ ନିମିତ୍ତଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାତି ‘ଇଦଂ ୱା ମେ ଅଜ୍ଜ ଭତ୍ତୁ ସୂପେୟ୍ୟଂ ରୁଚ୍ଚତି, ଇମସ୍ସ ୱା ଅଭିହରତି, ଇମସ୍ସ ୱା ବହୁଂ ଗଣ୍ହାତି, ଇମସ୍ସ ୱା ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି, ଅମ୍ବିଲଗ୍ଗଂ ୱା ମେ ଅଜ୍ଜ ଭତ୍ତୁ ସୂପେୟ୍ୟଂ ରୁଚ୍ଚତି, ଅମ୍ବିଲଗ୍ଗସ୍ସ ୱା ଅଭିହରତି, ଅମ୍ବିଲଗ୍ଗସ୍ସ ୱା ବହୁଂ ଗଣ୍ହାତି, ଅମ୍ବିଲଗ୍ଗସ୍ସ ୱା ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି…ପେ… ଅଲୋଣିକସ୍ସ ୱା ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତୀ’ତି। ସ ଖୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଣ୍ଡିତୋ ବ୍ୟତ୍ତୋ କୁସଲୋ ସୂଦୋ ଲାଭୀ ଚେୱ ହୋତି ଅଚ୍ଛାଦନସ୍ସ, ଲାଭୀ ୱେତନସ୍ସ, ଲାଭୀ ଅଭିହାରାନଂ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତଥା ହି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଣ୍ଡିତୋ ବ୍ୟତ୍ତୋ କୁସଲୋ ସୂଦୋ ସକସ୍ସ ଭତ୍ତୁ ନିମିତ୍ତଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପଣ୍ଡିତୋ ବ୍ୟତ୍ତୋ କୁସଲୋ ଭିକ୍ଖୁ କାୟେ କାୟାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି…ପେ… ୱେଦନାସୁ ୱେଦନା… ଚିତ୍ତେ ଚିତ୍ତା… ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି ଆତାପୀ ସମ୍ପଜାନୋ ସତିମା ୱିନେୟ୍ୟ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସଂ। ତସ୍ସ ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସିନୋ ୱିହରତୋ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିୟତି, ଉପକ୍କିଲେସା ପହୀୟନ୍ତି, ସୋ ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ସ ଖୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଣ୍ଡିତୋ ବ୍ୟତ୍ତୋ କୁସଲୋ ଭିକ୍ଖୁ ଲାଭୀ ଚେୱ ହୋତି ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନଂ, ଲାଭୀ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞସ୍ସ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତଥା ହି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଣ୍ଡିତୋ ବ୍ୟତ୍ତୋ କୁସଲୋ ଭିକ୍ଖୁ ସକସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ନିମିତ୍ତଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାତୀ’’ତି (ସଂ॰ ନି॰ ୫।୩୭୪)।

ନିମିତ୍ତଗ୍ଗହଣେନ ଚସ୍ସ ପୁନ ତେ ଆକାରେ ସମ୍ପାଦୟତୋ ଅପ୍ପନାମତ୍ତମେୱ ଇଜ୍ଝତି, ନ ଚିରଟ୍ଠାନଂ। ଚିରଟ୍ଠାନଂ ପନ ସମାଧିପରିବନ୍ଧାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସୁୱିସୋଧିତତ୍ତା ହୋତି। ୟୋ ହି ଭିକ୍ଖୁ କାମାଦୀନୱପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାଦୀହି କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ନ ସୁଟ୍ଠୁ ୱିକ୍ଖମ୍ଭେତ୍ୱା, କାୟପସ୍ସଦ୍ଧିୱସେନ କାୟଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲଂ ନ ସୁପ୍ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧଂ କତ୍ୱା, ଆରମ୍ଭଧାତୁମନସିକାରାଦିୱସେନ ଥିନମିଦ୍ଧଂ ନ ସୁଟ୍ଠୁ ପଟିୱିନୋଦେତ୍ୱା, ସମଥନିମିତ୍ତମନସିକାରାଦିୱସେନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ନ ସୁସମୂହତଂ କତ୍ୱା, ଅଞ୍ଞେପି ସମାଧିପରିବନ୍ଧେ ଧମ୍ମେ ନ ସୁଟ୍ଠୁ ୱିସୋଧେତ୍ୱା ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜତି, ସୋ ଅୱିସୋଧିତଂ ଆସୟଂ ପୱିଟ୍ଠଭମରୋ ୱିୟ ଅୱିସୁଦ୍ଧଂ ଉୟ୍ୟାନଂ ପୱିଟ୍ଠରାଜା ୱିୟ ଚ ଖିପ୍ପମେୱ ନିକ୍ଖମତି। ୟୋ ପନ ସମାଧିପରିବନ୍ଧେ ଧମ୍ମେ ସୁଟ୍ଠୁ ୱିସୋଧେତ୍ୱା ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜତି, ସୋ ସୁୱିସୋଧିତଂ ଆସୟଂ ପୱିଟ୍ଠଭମରୋ ୱିୟ ସୁପରିସୁଦ୍ଧଂ ଉୟ୍ୟାନଂ ପୱିଟ୍ଠରାଜା ୱିୟ ଚ ସକଲମ୍ପି ଦିୱସଭାଗଂ ଅନ୍ତୋସମାପତ୍ତିୟଂୟେୱ ହୋତି। ତେନାହୁ ପୋରାଣା –

‘‘କାମେସୁ ଛନ୍ଦଂ ପଟିଘଂ ୱିନୋଦୟେ,

ଉଦ୍ଧଚ୍ଚମିଦ୍ଧଂ ୱିଚିକିଚ୍ଛପଞ୍ଚମଂ;

ୱିୱେକପାମୋଜ୍ଜକରେନ ଚେତସା,

ରାଜାୱ ସୁଦ୍ଧନ୍ତଗତୋ ତହିଂ ରମେ’’ତି।

ତସ୍ମା ଚିରଟ୍ଠିତିକାମେନ ପରିବନ୍ଧକଧମ୍ମେ ୱିସୋଧେତ୍ୱା ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ। ଚିତ୍ତଭାୱନାୱେପୁଲ୍ଲତ୍ଥଞ୍ଚ ଯଥାଲଦ୍ଧଂ ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତଂ ୱଡ୍ଢେତବ୍ବଂ। ତସ୍ସ ଦ୍ୱେ ୱଡ୍ଢନାଭୂମିଯୋ ଉପଚାରଂ ୱା ଅପ୍ପନଂ ୱା। ଉପଚାରଂ ପତ୍ୱାପି ହି ତଂ ୱଡ୍ଢେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି ଅପ୍ପନଂ ପତ୍ୱାପି। ଏକସ୍ମିଂ ପନ ଠାନେ ଅୱସ୍ସଂ ୱଡ୍ଢେତବ୍ବଂ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଯଥାଲଦ୍ଧଂ ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତଂ ୱଡ୍ଢେତବ୍ବ’’ନ୍ତି।

ନିମିତ୍ତୱଡ୍ଢନନଯୋ

୭୭। ତତ୍ରାଯଂ ୱଡ୍ଢନନଯୋ, ତେନ ଯୋଗିନା ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ପତ୍ତୱଡ୍ଢନପୂୱୱଡ୍ଢନଭତ୍ତୱଡ୍ଢନଲତାୱଡ୍ଢନଦୁସ୍ସୱଡ୍ଢନଯୋଗେନ ଅୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଯଥା ନାମ କସ୍ସକୋ କସିତବ୍ବଟ୍ଠାନଂ ନଙ୍ଗଲେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପରିଚ୍ଛେଦବ୍ଭନ୍ତରେ କସତି, ଯଥା ୱା ପନ ଭିକ୍ଖୂ ସୀମଂ ବନ୍ଧନ୍ତା ପଠମଂ ନିମିତ୍ତାନି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ବନ୍ଧନ୍ତି, ଏୱମେୱ ତସ୍ସ ଯଥାଲଦ୍ଧସ୍ସ ନିମିତ୍ତସ୍ସ ଅନୁକ୍କମେନ ଏକଙ୍ଗୁଲଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲତିୱଙ୍ଗୁଲଚତୁରଙ୍ଗୁଲମତ୍ତଂ ମନସା ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଯଥାପରିଚ୍ଛେଦଂ ୱଡ୍ଢେତବ୍ବଂ। ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପନ ନ ୱଡ୍ଢେତବ୍ବଂ। ତତୋ ୱିଦତ୍ଥିରତନପମୁଖପରିୱେଣୱିହାରସୀମାନଂ ଗାମନିଗମଜନପଦରଜ୍ଜସମୁଦ୍ଦସୀମାନଞ୍ଚ ପରିଚ୍ଛେଦୱସେନ ୱଡ୍ଢଯନ୍ତେନ ଚକ୍କୱାଳପରିଚ୍ଛେଦେନ ୱା ତତୋ ୱାପି ଉତ୍ତରି ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ୱଡ୍ଢେତବ୍ବଂ।

ଯଥା ହି ହଂସପୋତକା ପକ୍ଖାନଂ ଉଟ୍ଠିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପରିତ୍ତଂ ପରିତ୍ତଂ ପଦେସଂ ଉପ୍ପତନ୍ତା ପରିଚଯଂ କତ୍ୱା ଅନୁକ୍କମେନ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯସନ୍ତିକଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଏୱମେୱ ଭିକ୍ଖୁ ୱୁତ୍ତନଯେନ ନିମିତ୍ତଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ୱଡ୍ଢେନ୍ତୋ ଯାୱ ଚକ୍କୱାଳପରିଚ୍ଛେଦା ତତୋ ୱା ଉତ୍ତରି ୱଡ୍ଢେତି। ଅଥସ୍ସ ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ୱଡ୍ଢିତୱଡ୍ଢିତଟ୍ଠାନେ ପଥୱିଯା ଉକ୍କୂଲୱିକୂଲନଦୀୱିଦୁଗ୍ଗପବ୍ବତୱିସମେସୁ ସଙ୍କୁସତସମବ୍ଭାହତଂ ଉସଭଚମ୍ମଂ ୱିଯ ହୋତି।

ତସ୍ମିଂ ପନ ନିମିତ୍ତେ ପତ୍ତପଠମଜ୍ଝାନେନ ଆଦିକମ୍ମିକେନ ସମାପଜ୍ଜନବହୁଲେନ ଭୱିତବ୍ବଂ, ନ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣବହୁଲେନ। ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣବହୁଲସ୍ସ ହି ଝାନଙ୍ଗାନି ଥୂଲାନି ଦୁବ୍ବଲାନି ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି। ଅଥସ୍ସ ତାନି ଏୱଂ ଉପଟ୍ଠିତତ୍ତା ଉପରି ଉସ୍ସୁକ୍କନାଯ ପଚ୍ଚଯତଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି। ସୋ ଅପ୍ପଗୁଣେ ଝାନେ ଉସ୍ସୁକ୍କମାନୋ ପତ୍ତପଠମଜ୍ଝାନା ଚ ପରିହାଯତି, ନ ଚ ସକ୍କୋତି ଦୁତିଯଂ ପାପୁଣିତୁଂ। ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଗାୱୀ ପବ୍ବତେଯ୍ୟା ବାଲା ଅବ୍ୟତ୍ତା ଅଖେତ୍ତଞ୍ଞୂ ଅକୁସଲା ୱିସମେ ପବ୍ବତେ ଚରିତୁଂ। ତସ୍ସା ଏୱମସ୍ସ ‘ଯଂନୂନାହଂ ଅଗତପୁବ୍ବଞ୍ଚେୱ ଦିସଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟଂ, ଅଖାଦିତପୁବ୍ବାନି ଚ ତିଣାନି ଖାଦେଯ୍ୟଂ, ଅପୀତପୁବ୍ବାନି ଚ ପାନୀଯାନି ପିୱେଯ୍ୟ’ନ୍ତି। ସା ପୁରିମଂ ପାଦଂ ନ ସୁପତିଟ୍ଠିତଂ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମଂ ପାଦଂ ଉଦ୍ଧରେଯ୍ୟ, ସା ନ ଚେୱ ଅଗତପୁବ୍ବଂ ଦିସଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ, ନ ଚ ଅଖାଦିତପୁବ୍ବାନି ତିଣାନି ଖାଦେଯ୍ୟ, ନ ଚ ଅପୀତପୁବ୍ବାନି ପାନୀଯାନି ପିୱେଯ୍ୟ। ଯସ୍ମିଞ୍ଚସ୍ସା ପଦେସେ ଠିତାଯ ଏୱମସ୍ସ ‘ଯଂନୂନାହଂ ଅଗତପୁବ୍ବଞ୍ଚେୱ…ପେ… ପିୱେଯ୍ୟ’ନ୍ତି। ତଞ୍ଚ ପଦେସଂ ନ ସୋତ୍ଥିନା ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ ? ତଥା ହି ସା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଗାୱୀ ପବ୍ବତେଯ୍ୟା ବାଲା ଅବ୍ୟତ୍ତା ଅଖେତ୍ତଞ୍ଞୂ ଅକୁସଲା ୱିସମେ ପବ୍ବତେ ଚରିତୁଂ, ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଭିକ୍ଖୁ ବାଲୋ ଅବ୍ୟତ୍ତୋ ଅଖେତ୍ତଞ୍ଞୂ ଅକୁସଲୋ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି…ପେ… ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିତୁଂ। ସୋ ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ନାସେୱତି, ନ ଭାୱେତି, ନ ବହୁଲୀକରୋତି, ନ ସ୍ୱାଧିଟ୍ଠିତଂ ଅଧିଟ୍ଠାତି, ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି ‘ଯଂନୂନାହଂ ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା…ପେ… ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରେଯ୍ୟ’ନ୍ତି। ସୋ ନ ସକ୍କୋତି ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା…ପେ… ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିତୁଂ। ତସ୍ସେୱଂ ହୋତି ‘ଯଂନୂନାହଂ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି…ପେ… ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରେଯ୍ୟ’ନ୍ତି। ସୋ ନ ସକ୍କୋତି ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି…ପେ… ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିତୁଂ। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଉଭତୋ ଭଟ୍ଠୋ ଉଭତୋ ପରିହୀନୋ, ସେଯ୍ୟଥାପି ସା ଗାୱୀ ପବ୍ବତେଯ୍ୟା ବାଲା ଅବ୍ୟତ୍ତା ଅଖେତ୍ତଞ୍ଞୂ ଅକୁସଲା ୱିସମେ ପବ୍ବତେ ଚରିତୁ’’ନ୍ତି (ଅ॰ ନି॰ ୯।୩୫)।

ତସ୍ମାନେନ ତସ୍ମିଂଯେୱ ତାୱ ପଠମଜ୍ଝାନେ ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଚିଣ୍ଣୱସିନା ଭୱିତବ୍ବଂ।

ପଞ୍ଚୱସୀକଥା

୭୮। ତତ୍ରିମା ପଞ୍ଚ ୱସିଯୋ ଆୱଜ୍ଜନୱସୀ, ସମାପଜ୍ଜନୱସୀ, ଅଧିଟ୍ଠାନୱସୀ, ୱୁଟ୍ଠାନୱସୀ, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣୱସୀତି। ପଠମଂ ଝାନଂ ଯତ୍ଥିଚ୍ଛକଂ ଯଦିଚ୍ଛକଂ ଯାୱଦିଚ୍ଛକଂ ଆୱଜ୍ଜେତି, ଆୱଜ୍ଜନାଯ ଦନ୍ଧାଯିତତ୍ତଂ ନତ୍ଥୀତି ଆୱଜ୍ଜନୱସୀ। ପଠମଂ ଝାନଂ ଯତ୍ଥିଚ୍ଛକଂ…ପେ… ସମାପଜ୍ଜତି, ସମାପଜ୍ଜନାଯ ଦନ୍ଧାଯିତତ୍ତଂ ନତ୍ଥୀତି ସମାପଜ୍ଜନୱସୀ। ଏୱଂ ସେସାପି ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବା।

ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ଅତ୍ଥପ୍ପକାସନା, ପଠମଜ୍ଝାନତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ପଠମଂ ୱିତକ୍କଂ ଆୱଜ୍ଜଯତୋ ଭୱଙ୍ଗଂ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନାୱଜ୍ଜନାନନ୍ତରଂ ୱିତକ୍କାରମ୍ମଣାନେୱ ଚତ୍ତାରି ପଞ୍ଚ ୱା ଜୱନାନି ଜୱନ୍ତି। ତତୋ ଦ୍ୱେ ଭୱଙ୍ଗାନି, ତତୋ ପୁନ ୱିଚାରାରମ୍ମଣଂ ଆୱଜ୍ଜନଂ, ୱୁତ୍ତନଯାନେୱ ଜୱନାନୀତି ଏୱଂ ପଞ୍ଚସୁ ଝାନଙ୍ଗେସୁ ଯଦା ନିରନ୍ତରଂ ଚିତ୍ତଂ ପେସେତୁଂ ସକ୍କୋତି, ଅଥସ୍ସ ଆୱଜ୍ଜନୱସୀ ସିଦ୍ଧା ହୋତି। ଅଯଂ ପନ ମତ୍ଥକପ୍ପତ୍ତା ୱସୀ ଭଗୱତୋ ଯମକପାଟିହାରିଯେ ଲବ୍ଭତି , ଅଞ୍ଞେସଂ ୱା ଏୱରୂପେ କାଲେ। ଇତୋ ପରଂ ସୀଘତରା ଆୱଜ୍ଜନୱସୀ ନାମ ନତ୍ଥି।

ଆଯସ୍ମତୋ ପନ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସ୍ସ ନନ୍ଦୋପନନ୍ଦନାଗରାଜଦମନେ ୱିଯ ସୀଘଂ ସମାପଜ୍ଜନସମତ୍ଥତା ସମାପଜ୍ଜନୱସୀ ନାମ।

ଅଚ୍ଛରାମତ୍ତଂ ୱା ଦସଚ୍ଛରାମତ୍ତଂ ୱା ଖଣଂ ଠପେତୁଂ ସମତ୍ଥତା ଅଧିଟ୍ଠାନୱସୀ ନାମ। ତଥେୱ ଲହୁଂ ୱୁଟ୍ଠାତୁଂ ସମତ୍ଥତା ୱୁଟ୍ଠାନୱସୀ ନାମ। ତଦୁଭଯଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତତ୍ଥେରସ୍ସ ୱତ୍ଥୁଂ କଥେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ସୋ ହାଯସ୍ମା ଉପସମ୍ପଦାଯ ଅଟ୍ଠୱସ୍ସିକୋ ହୁତ୍ୱା ଥେରମ୍ବତ୍ଥଲେ ମହାରୋହଣଗୁତ୍ତତ୍ଥେରସ୍ସ ଗିଲାନୁପଟ୍ଠାନଂ ଆଗତାନଂ ତିଂସମତ୍ତାନଂ ଇଦ୍ଧିମନ୍ତସହସ୍ସାନଂ ମଜ୍ଝେ ନିସିନ୍ନୋ ଥେରସ୍ସ ଯାଗୁଂ ପଟିଗ୍ଗାହଯମାନଂ ଉପଟ୍ଠାକନାଗରାଜାନଂ ଗହେସ୍ସାମୀତି ଆକାସତୋ ପକ୍ଖନ୍ଦନ୍ତଂ ସୁପଣ୍ଣରାଜାନଂ ଦିସ୍ୱା ତାୱଦେୱ ପବ୍ବତଂ ନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ନାଗରାଜାନଂ ବାହାଯଂ ଗହେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପାୱିସି। ସୁପଣ୍ଣରାଜା ପବ୍ବତେ ପହାରଂ ଦତ୍ୱା ପଲାଯି। ମହାଥେରୋ ଆହ – ‘‘ସଚେ, ଆୱୁସୋ, ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତୋ ନାଭୱିସ୍ସ, ସବ୍ବେୱ ଗାରଯ୍ହା ଅସ୍ସାମା’’ତି।

ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣୱସୀ ପନ ଆୱଜ୍ଜନୱସିଯା ଏୱ ୱୁତ୍ତା। ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଜୱନାନେୱ ହି ତତ୍ଥ ଆୱଜ୍ଜନାନନ୍ତରାନୀତି।

ଦୁତିଯଜ୍ଝାନକଥା

୭୯। ଇମାସୁ ପନ ପଞ୍ଚସୁ ୱସୀସୁ ଚିଣ୍ଣୱସିନା ପଗୁଣପଠମଜ୍ଝାନତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ‘‘ଅଯଂ ସମାପତ୍ତି ଆସନ୍ନନୀୱରଣପଚ୍ଚତ୍ଥିକା, ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ଓଳାରିକତ୍ତା ଅଙ୍ଗଦୁବ୍ବଲା’’ତି ଚ ତତ୍ଥ ଦୋସଂ ଦିସ୍ୱା ଦୁତିଯଜ୍ଝାନଂ ସନ୍ତତୋ ମନସିକତ୍ୱା ପଠମଜ୍ଝାନେ ନିକନ୍ତିଂ ପରିଯାଦାଯ ଦୁତିଯାଧିଗମାଯ ଯୋଗୋ କାତବ୍ବୋ। ଅଥସ୍ସ ଯଦା ପଠମଜ୍ଝାନା ୱୁଟ୍ଠାଯ ସତସ୍ସ ସମ୍ପଜାନସ୍ସ ଝାନଙ୍ଗାନି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ ୱିତକ୍କୱିଚାରା ଓଳାରିକତୋ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ପୀତିସୁଖଞ୍ଚେୱ ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତା ଚ ସନ୍ତତୋ ଉପଟ୍ଠାତି, ତଦାସ୍ସ ଓଳାରିକଙ୍ଗଂ ପହାନାଯ ସନ୍ତଅଙ୍ଗପଟିଲାଭାଯ ଚ ତଦେୱ ନିମିତ୍ତଂ ‘‘ପଥୱୀ ପଥୱୀ’’ତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ମନସିକରୋତୋ ‘‘ଇଦାନି ଦୁତିଯଜ୍ଝାନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀ’’ତି ଭୱଙ୍ଗଂ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ତଦେୱ ପଥୱୀକସିଣଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ମନୋଦ୍ୱାରାୱଜ୍ଜନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି । ତତୋ ତସ୍ମିଂଯେୱାରମ୍ମଣେ ଚତ୍ତାରି ପଞ୍ଚ ୱା ଜୱନାନି ଜୱନ୍ତି, ଯେସମୱସାନେ ଏକଂ ରୂପାୱଚରଂ ଦୁତିଯଜ୍ଝାନିକଂ। ସେସାନି ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରାନେୱ କାମାୱଚରାନୀତି।

ଏତ୍ତାୱତା ଚେସ ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସମ୍ପସାଦନଂ ଚେତସୋ ଏକୋଦିଭାୱଂ ଅୱିତକ୍କଂ ଅୱିଚାରଂ ସମାଧିଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଏୱମନେନ ଦ୍ୱଙ୍ଗୱିପ୍ପହୀନଂ ତିୱଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଂ ତିୱିଧକଲ୍ୟାଣଂ ଦସଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନଂ ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ଅଧିଗତଂ ହୋତି ପଥୱୀକସିଣଂ।

୮୦। ତତ୍ଥ ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମାତି ୱିତକ୍କସ୍ସ ଚ ୱିଚାରସ୍ସ ଚାତି ଇମେସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ୱୂପସମା ସମତିକ୍କମା, ଦୁତିଯଜ୍ଝାନକ୍ଖଣେ ଅପାତୁଭାୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ଦୁତିଯଜ୍ଝାନେ ସବ୍ବେପି ପଠମଜ୍ଝାନଧମ୍ମା ନ ସନ୍ତି। ଅଞ୍ଞେଯେୱ ହି ପଠମଜ୍ଝାନେ ଫସ୍ସାଦଯୋ, ଅଞ୍ଞେ ଇଧ। ଓଳାରିକସ୍ସ ପନ ଓଳାରିକସ୍ସ ଅଙ୍ଗସ୍ସ ସମତିକ୍କମା ପଠମଜ୍ଝାନତୋ ପରେସଂ ଦୁତିଯଜ୍ଝାନାଦୀନଂ ଅଧିଗମୋ ହୋତୀତି ଦୀପନତ୍ଥଂ ‘‘ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା’’ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଅଜ୍ଝତ୍ତନ୍ତି ଇଧ ନିଯକଜ୍ଝତ୍ତମଧିପ୍ପେତଂ। ୱିଭଙ୍ଗେ ପନ ‘‘ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତ’’ନ୍ତି ଏତ୍ତକମେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ଯସ୍ମା ଚ ନିଯକଜ୍ଝତ୍ତମଧିପ୍ପେତଂ, ତସ୍ମା ଅତ୍ତନି ଜାତଂ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତାନେ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି ଅଯମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ। ସମ୍ପସାଦନନ୍ତି ସମ୍ପସାଦନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସଦ୍ଧା। ସମ୍ପସାଦନଯୋଗତୋ ଝାନମ୍ପି ସମ୍ପସାଦନଂ। ନୀଲୱଣ୍ଣଯୋଗତୋ ନୀଲୱତ୍ଥଂ ୱିଯ। ଯସ୍ମା ୱା ତଂ ଝାନଂ ସମ୍ପସାଦନସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ୱିତକ୍କୱିଚାରକ୍ଖୋଭୱୂପସମନେନ ଚ ଚେତସୋ ସମ୍ପସାଦଯତି,

ତସ୍ମାପି ସମ୍ପସାଦନନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ଅତ୍ଥୱିକପ୍ପେ ସମ୍ପସାଦନଂ ଚେତସୋତି ଏୱଂ ପଦସମ୍ବନ୍ଧୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ପୁରିମସ୍ମିଂ ପନ ଅତ୍ଥୱିକପ୍ପେ ଚେତସୋତି ଏତଂ ଏକୋଦିଭାୱେନ ସଦ୍ଧିଂ ଯୋଜେତବ୍ବଂ।

ତତ୍ରାଯମତ୍ଥଯୋଜନା, ଏକୋ ଉଦେତୀତି ଏକୋଦି, ୱିତକ୍କୱିଚାରେହି ଅନଜ୍ଝାରୂଳ୍ହତ୍ତା ଅଗ୍ଗୋ ସେଟ୍ଠୋ ହୁତ୍ୱା ଉଦେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସେଟ୍ଠୋପି ହି ଲୋକେ ଏକୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ୱିତକ୍କୱିଚାରୱିରହତୋ ୱା ଏକୋ ଅସହାଯୋ ହୁତ୍ୱା ଇତିପି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଅଥ ୱା ସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମେ ଉଦାଯତୀତି ଉଦି, ଉଟ୍ଠାପେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସେଟ୍ଠଟ୍ଠେନ ଏକୋ ଚ ସୋ ଉଦି ଚାତି ଏକୋଦି, ସମାଧିସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଇତି ଇମଂ ଏକୋଦିଂ ଭାୱେତି ୱଡ୍ଢେତୀତି ଇଦଂ ଦୁତିଯଜ୍ଝାନଂ ଏକୋଦିଭାୱଂ। ସୋ ପନାଯଂ ଏକୋଦି ଯସ୍ମା ଚେତସୋ, ନ ସତ୍ତସ୍ସ, ନ ଜୀୱସ୍ସ, ତସ୍ମା ଏତଂ ଚେତସୋ ଏକୋଦିଭାୱନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ନନୁ ଚାଯଂ ସଦ୍ଧା ପଠମଜ୍ଝାନେପି ଅତ୍ଥି, ଅଯଞ୍ଚ ଏକୋଦିନାମକୋ ସମାଧି, ଅଥ କସ୍ମା ଇଦମେୱ ‘‘ସମ୍ପସାଦନଂ ଚେତସୋ ଏକୋଦିଭାୱଞ୍ଚା’’ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି। ୱୁଚ୍ଚତେ, ଅଦୁଞ୍ହି ପଠମଜ୍ଝାନଂ ୱିତକ୍କୱିଚାରକ୍ଖୋଭେନ ୱୀଚିତରଙ୍ଗସମାକୁଲମିୱ ଜଲଂ ନ ସୁପ୍ପସନ୍ନଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ସତିଯାପି ସଦ୍ଧାଯ ‘‘ସମ୍ପସାଦନ’’ନ୍ତି ନ ୱୁତ୍ତଂ। ନ ସୁପ୍ପସନ୍ନତ୍ତାଯେୱ ଚେତ୍ଥ ସମାଧିପି ନ ସୁଟ୍ଠୁ ପାକଟୋ, ତସ୍ମା ‘‘ଏକୋଦିଭାୱ’’ନ୍ତିପି ନ ୱୁତ୍ତଂ। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଝାନେ ୱିତକ୍କୱିଚାରପଲିବୋଧାଭାୱେନ ଲଦ୍ଧୋକାସା ବଲୱତୀ ସଦ୍ଧା, ବଲୱସଦ୍ଧାସହାଯପଟିଲାଭେନେୱ ଚ ସମାଧିପି ପାକଟୋ, ତସ୍ମା ଇଦମେୱ ଏୱଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ୱିଭଙ୍ଗେ ପନ ‘‘ସମ୍ପସାଦନନ୍ତି ଯା ସଦ୍ଧା ସଦ୍ଦହନା ଓକପ୍ପନା ଅଭିପ୍ପସାଦୋ। ଚେତସୋ ଏକୋଦିଭାୱନ୍ତି ଯା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଠିତି…ପେ… ସମ୍ମାସମାଧୀ’’ତି ଏତ୍ତକମେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେନ ପନ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅଯମତ୍ଥୱଣ୍ଣନା ଯଥା ନ ୱିରୁଜ୍ଝତି, ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ ସଂସନ୍ଦତି ଚେୱ ସମେତି ଚ, ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବା।

୮୧।ଅୱିତକ୍କଂ ଅୱିଚାରନ୍ତି ଭାୱନାଯ ପହୀନତ୍ତା ଏତସ୍ମିଂ, ଏତସ୍ସ ୱା ୱିତକ୍କୋ ନତ୍ଥୀତି ଅୱିତକ୍କଂ। ଇମିନାୱ ନଯେନ ଅୱିଚାରଂ। ୱିଭଙ୍ଗେପି ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଇତି ଅଯଞ୍ଚ ୱିତକ୍କୋ ଅଯଞ୍ଚ ୱିଚାରୋ ସନ୍ତା ହୋନ୍ତି ସମିତା ୱୂପସନ୍ତା ଅତ୍ଥଙ୍ଗତା ଅବ୍ଭତ୍ଥଙ୍ଗତା ଅପ୍ପିତା ବ୍ୟପ୍ପିତା ସୋସିତା ୱିସୋସିତା ବ୍ୟନ୍ତିକତା, ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି ଅୱିତକ୍କଂ ଅୱିଚାର’’ନ୍ତି (ୱିଭ। ୫୭୬)।

ଏତ୍ଥାହ ‘‘ନନୁ ଚ ‘ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା’ତି ଇମିନାପି ଅଯମତ୍ଥୋ ସିଦ୍ଧୋ, ଅଥ କସ୍ମା ପୁନ ୱୁତ୍ତଂ ‘ଅୱିତକ୍କଂ ଅୱିଚାର’ନ୍ତି’’। ୱୁଚ୍ଚତେ, ଏୱମେତଂ ସିଦ୍ଧୋୱାଯମତ୍ଥୋ, ନ ପନେତଂ ତଦତ୍ଥଦୀପକଂ। ନନୁ ଅୱୋଚୁମ୍ହ ‘‘ଓଳାରିକସ୍ସ ପନ ଓଳାରିକସ୍ସ ଅଙ୍ଗସ୍ସ ସମତିକ୍କମା ପଠମଜ୍ଝାନତୋ ପରେସଂ ଦୁତିଯଜ୍ଝାନାଦୀନଂ ସମଧିଗମୋ ହୋତୀତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମାତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି।

ଅପିଚ ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା ଇଦଂ ସମ୍ପସାଦନଂ, ନ କିଲେସକାଲୁସ୍ସିଯସ୍ସ। ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଞ୍ଚ ୱୂପସମା ଏକୋଦିଭାୱଂ, ନ ଉପଚାରଜ୍ଝାନମିୱ ନୀୱରଣପ୍ପହାନା , ପଠମଜ୍ଝାନମିୱ ଚ ନ ଅଙ୍ଗପାତୁଭାୱାତି ଏୱଂ ସମ୍ପସାଦନଏକୋଦିଭାୱାନଂ ହେତୁପରିଦୀପକମିଦଂ ୱଚନଂ। ତଥା ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା ଇଦଂ ଅୱିତକ୍କଂ ଅୱିଚାରଂ, ନ ତତିଯଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନାନି ୱିଯ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣାଦୀନି ୱିଯ ଚ ଅଭାୱାତି ଏୱଂ ଅୱିତକ୍କଅୱିଚାରଭାୱସ୍ସ ହେତୁପରିଦୀପକଞ୍ଚ, ନ ୱିତକ୍କୱିଚାରାଭାୱମତ୍ତପରିଦୀପକଂ। ୱିତକ୍କୱିଚାରାଭାୱମତ୍ତପରିଦୀପକମେୱ ପନ ‘‘ଅୱିତକ୍କଂ ଅୱିଚାର’’ନ୍ତି ଇଦଂ ୱଚନଂ। ତସ୍ମା ପୁରିମଂ ୱତ୍ୱାପି ୱତ୍ତବ୍ବମେୱାତି।

ସମାଧିଜନ୍ତି ପଠମଜ୍ଝାନସମାଧିତୋ ସମ୍ପଯୁତ୍ତସମାଧିତୋ ୱା ଜାତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ପଠମମ୍ପି ସମ୍ପଯୁତ୍ତସମାଧିତୋ ଜାତଂ, ଅଥ ଖୋ ଅଯମେୱ ସମାଧି ‘‘ସମାଧୀ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବତଂ ଅରହତି ୱିତକ୍କୱିଚାରକ୍ଖୋଭୱିରହେନ ଅତିୱିଯ ଅଚଲତ୍ତା, ସୁପ୍ପସନ୍ନତ୍ତା ଚ, ତସ୍ମା ଇମସ୍ସ ୱଣ୍ଣଭଣନତ୍ଥଂ ଇଦମେୱ ‘‘ସମାଧିଜ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ପୀତିସୁଖନ୍ତି ଇଦଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଦୁତିଯନ୍ତି ଗଣନାନୁପୁବ୍ବତା ଦୁତିଯଂ। ଇଦଂ ଦୁତିଯଂ ସମାପଜ୍ଜତୀତିପି ଦୁତିଯଂ। ଯଂ ପନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଦ୍ୱଙ୍ଗୱିପ୍ପହୀନଂ ତିୱଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତ’’ନ୍ତି, ତତ୍ଥ ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ପହାନୱସେନ ଦ୍ୱଙ୍ଗୱିପ୍ପହୀନତା ୱେଦିତବ୍ବା। ଯଥା ଚ ପଠମଜ୍ଝାନସ୍ସ ଉପଚାରକ୍ଖଣେ ନୀୱରଣାନି ପହୀଯନ୍ତି, ନ ତଥା ଇମସ୍ସ ୱିତକ୍କୱିଚାରା। ଅପ୍ପନାକ୍ଖଣେଯେୱ ଚ ପନେତଂ ୱିନା ତେହି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତେନସ୍ସ ତେ ‘‘ପହାନଙ୍ଗ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ପୀତି ସୁଖଂ ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତାତି ଇମେସଂ ପନ ତିଣ୍ଣଂ ଉପ୍ପତ୍ତିୱସେନ ତିୱଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତତା ୱେଦିତବ୍ବା। ତସ୍ମା ଯଂ ୱିଭଙ୍ଗେ ‘‘ଝାନନ୍ତି ସମ୍ପସାଦୋ ପୀତି ସୁଖଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା’’ତି (ୱିଭ। ୫୮୦) ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ସପରିକ୍ଖାରଂ ଝାନଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ପରିଯାଯେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଠପେତ୍ୱା ପନ ସମ୍ପସାଦନଂ ନିପ୍ପରିଯାଯେନ ଉପନିଜ୍ଝାନଲକ୍ଖଣପ୍ପତ୍ତାନଂ ଅଙ୍ଗାନଂ ୱସେନ ତିୱଙ୍ଗିକମେୱ ଏତଂ ହୋତି। ଯଥାହ – ‘‘କତମଂ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ତିୱଙ୍ଗିକଂ ଝାନଂ ହୋତି, ପୀତି ସୁଖଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା’’ତି (ଧ। ସ। ୧୬୧; ୱିଭ। ୬୨୮)। ସେସଂ ପଠମଜ୍ଝାନେ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ତତିଯଜ୍ଝାନକଥା

୮୨। ଏୱମଧିଗତେ ପନ ତସ୍ମିଂ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଚିଣ୍ଣୱସିନା ହୁତ୍ୱା ପଗୁଣଦୁତିଯଜ୍ଝାନତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ “ଅଯଂ ସମାପତ୍ତି ଆସନ୍ନୱିତକ୍କୱିଚାରପଚ୍ଚତ୍ଥିକା, ‘ଯଦେୱ ତତ୍ଥ ପୀତିଗତଂ ଚେତସୋ ଉପ୍ପିଲାୱିତଂ, ଏତେନେତଂ ଓଳାରିକଂ ଅକ୍ଖାଯତୀ’ତି (ଦୀ। ନି। ୧।୯୬) ୱୁତ୍ତାଯ ପୀତିଯା ଓଳାରିକତ୍ତା ଅଙ୍ଗଦୁବ୍ବଲା”ତି ଚ ତତ୍ଥ ଦୋସଂ ଦିସ୍ୱା ତତିଯଜ୍ଝାନଂ ସନ୍ତତୋ ମନସିକରିତ୍ୱା ଦୁତିଯଜ୍ଝାନେ ନିକନ୍ତିଂ ପରିଯାଦାଯ ତତିଯାଧିଗମାଯ ଯୋଗୋ କାତବ୍ବୋ। ଅଥସ୍ସ ଯଦା ଦୁତିଯଜ୍ଝାନତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ସତସ୍ସ ସମ୍ପଜାନସ୍ସ ଝାନଙ୍ଗାନି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ ପୀତି ଓଳାରିକତୋ ଉପଟ୍ଠାତି, ସୁଖଞ୍ଚେୱ ଏକଗ୍ଗତା ଚ ସନ୍ତତୋ ଉପଟ୍ଠାତି। ତଦାସ୍ସ ଓଳାରିକଙ୍ଗପ୍ପହାନାଯ ସନ୍ତଅଙ୍ଗପଟିଲାଭାଯ ଚ ତଦେୱ ନିମିତ୍ତଂ “ପଥୱୀ ପଥୱୀ”ତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ମନସିକରୋତୋ “ଇଦାନି ତତିଯଜ୍ଝାନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀ”ତି ଭୱଙ୍ଗଂ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ତଦେୱ ପଥୱୀକସିଣଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ମନୋଦ୍ୱାରାୱଜ୍ଜନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତତୋ ତସ୍ମିଂଯେୱାରମ୍ମଣେ ଚତ୍ତାରି ପଞ୍ଚ ୱା ଜୱନାନି ଜୱନ୍ତି, ଯେସଂ ଅୱସାନେ ଏକଂ ରୂପାୱଚରଂ ତତିଯଜ୍ଝାନିକଂ, ସେସାନି ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ କାମାୱଚରାନୀତି। ଏତ୍ତାୱତା ଚ ପନେସ ପୀତିଯା ଚ ୱିରାଗା ଉପେକ୍ଖକୋ ଚ ୱିହରତି ସତୋ ଚ ସମ୍ପଜାନୋ, ସୁଖଞ୍ଚ କାଯେନ ପଟିସଂୱେଦେତି, ଯଂ ତଂ ଅରିଯା ଆଚିକ୍ଖନ୍ତି ଉପେକ୍ଖକୋ ସତିମା ସୁଖୱିହାରୀତି, ତତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତୀତି (ଦୀ। ନି। ୧।୨୩୦; ଧ। ସ। ୧୬୩)। ଏୱମନେନ ଏକଙ୍ଗୱିପ୍ପହୀନଂ ଦୁୱଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଂ ତିୱିଧକଲ୍ଯାଣଂ ଦସଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନଂ ତତିଯଂ ଝାନଂ ଅଧିଗତଂ ହୋତି ପଥୱୀକସିଣଂ।

୮୩। ତତ୍ଥ ପୀତିଯା ଚ ୱିରାଗାତି ୱିରାଗୋ ନାମ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରାଯ ପୀତିଯା ଜିଗୁଚ୍ଛନଂ ୱା ସମତିକ୍କମୋ ୱା। ଉଭିନ୍ନଂ ପନ ଅନ୍ତରା ଚସଦ୍ଦୋ ସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥୋ, ସୋ ୱୂପସମଂ ୱା ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମଂ ୱା। ତତ୍ଥ ଯଦା ୱୂପସମମେୱ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି, ତଦା “ପୀତିଯା ଚ ୱିରାଗା କିଞ୍ଚ ଭିଯ୍ୟୋ ୱୂପସମା ଚା”ତି ଏୱଂ ଯୋଜନା ୱେଦିତବ୍ବା। ଇମିସ୍ସା ଚ ଯୋଜନାଯ ୱିରାଗୋ ଜିଗୁଚ୍ଛନତ୍ଥୋ ହୋତି, ତସ୍ମା “ପୀତିଯା ଜିଗୁଚ୍ଛନା ଚ ୱୂପସମା ଚା”ତି ଅଯମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଯଦା ପନ ୱିତକ୍କୱିଚାରୱୂପସମଂ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି, ତଦା “ପୀତିଯା ଚ ୱିରାଗା, କିଞ୍ଚ ଭିଯ୍ୟୋ ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଞ୍ଚ ୱୂପସମା”ତି ଏୱଂ ଯୋଜନା ୱେଦିତବ୍ବା। ଇମିସ୍ସା ଚ ଯୋଜନାଯ ୱିରାଗୋ ସମତିକ୍କମନତ୍ଥୋ ହୋତି, ତସ୍ମା “ପୀତିଯା ଚ ସମତିକ୍କମା ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଞ୍ଚ ୱୂପସମା”ତି ଅଯମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

କାମଞ୍ଚେତେ ୱିତକ୍କୱିଚାରା ଦୁତିଯଜ୍ଝାନେଯେୱ ୱୂପସନ୍ତା, ଇମସ୍ସ ପନ ଝାନସ୍ସ ମଗ୍ଗପରିଦୀପନତ୍ଥଂ ୱଣ୍ଣଭଣନତ୍ଥଞ୍ଚେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଞ୍ଚ ୱୂପସମାତି ହି ୱୁତ୍ତେ ଇଦଂ ପଞ୍ଞାଯତି, ନୂନ ୱିତକ୍କୱିଚାରୱୂପସମୋ ମଗ୍ଗୋ ଇମସ୍ସ ଝାନସ୍ସାତି। ଯଥା ଚ ତତିଯେ ଅରିଯମଗ୍ଗେ ଅପ୍ପହୀନାନମ୍ପି ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠାଦୀନଂ “ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପହାନା”ତି (ଦୀ। ନି। ୧।୩୭୩; ମ। ନି। ୨।୧୩୩; ସଂ। ନି। ୫।୧୮୪; ଅ। ନି। ୩।୮୮) ଏୱଂ ପହାନଂ ୱୁଚ୍ଚମାନଂ ୱଣ୍ଣଭଣନଂ ହୋତି, ତଦଧିଗମାଯ ଉସ୍ସୁକ୍କାନଂ ଉସ୍ସାହଜନକଂ, ଏୱମେୱ ଇଧ ଅୱୂପସନ୍ତାନମ୍ପି ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମୋ ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ୱଣ୍ଣଭଣନଂ ହୋତି। ତେନାଯମତ୍ଥୋ ୱୁତ୍ତୋ “ପୀତିଯା ଚ ସମତିକ୍କମା ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଞ୍ଚ ୱୂପସମା”ତି।

୮୪।ଉପେକ୍ଖକୋ ଚ ୱିହରତୀତି ଏତ୍ଥ ଉପପତ୍ତିତୋ ଇକ୍ଖତୀତି ଉପେକ୍ଖା। ସମଂ ପସ୍ସତି, ଅପକ୍ଖପତିତା ହୁତ୍ୱା ପସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତାଯ ୱିସଦାଯ ୱିପୁଲାଯ ଥାମଗତାଯ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ତତିଯଜ୍ଝାନସମଙ୍ଗୀ ଉପେକ୍ଖକୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ଉପେକ୍ଖା ପନ ଦସୱିଧା ହୋତି ଛଳଙ୍ଗୁପେକ୍ଖା, ବ୍ରହ୍ମୱିହାରୁପେକ୍ଖା, ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୁପେକ୍ଖା, ୱୀରିଯୁପେକ୍ଖା, ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା, ୱେଦନୁପେକ୍ଖା, ୱିପସ୍ସନୁପେକ୍ଖା, ତତ୍ରମଜ୍ଝତ୍ତୁପେକ୍ଖା, ଝାନୁପେକ୍ଖା, ପାରିସୁଦ୍ଧୁପେକ୍ଖାତି।

ତତ୍ଥ ଯା “ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ନେୱ ସୁମନୋ ହୋତି, ନ ଦୁମ୍ମନୋ, ଉପେକ୍ଖକୋ ଚ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ”ତି (ଅ। ନି। ୬।୧) ଏୱମାଗତା ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଛସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠଛଳାରମ୍ମଣାପାଥେ ପରିସୁଦ୍ଧପକତିଭାୱାୱିଜହନାକାରଭୂତା ଉପେକ୍ଖା, ଅଯଂ ଛଳଙ୍ଗୁପେକ୍ଖା ନାମ।

ଯା ପନ “ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତୀ”ତି (ଦୀ। ନି। ୧।୫୫୬; ମ। ନି। ୧।୭୭) ଏୱମାଗତା ସତ୍ତେସୁ ମଜ୍ଝତ୍ତାକାରଭୂତା ଉପେକ୍ଖା, ଅଯଂ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରୁପେକ୍ଖା ନାମ।

ଯା “ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେତି ୱିୱେକନିସ୍ସିତ”ନ୍ତି (ମ। ନି। ୧।୨୭) ଏୱମାଗତା ସହଜାତଧମ୍ମାନଂ ମଜ୍ଝତ୍ତାକାରଭୂତା ଉପେକ୍ଖା, ଅଯଂ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୁପେକ୍ଖା ନାମ।

ଯା ପନ ‘‘କାଲେନକାଲଂ ଉପେକ୍ଖାନିମିତ୍ତଂ ମନସିକରୋତୀ’’ତି (ଅ। ନି। ୩।୧୦୩) ଏୱମାଗତା ଅନଚ୍ଚାରଦ୍ଧନାତିସିଥିଲୱୀରିଯସଙ୍ଖାତା ଉପେକ୍ଖା, ଅଯଂ ୱୀରିଯୁପେକ୍ଖା ନାମ।

ଯା ‘‘କତି ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା ସମଥୱସେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, କତି ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା ୱିପସ୍ସନାୱସେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି । ଅଟ୍ଠ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା ସମଥୱସେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଦସ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା ୱିପସ୍ସନାୱସେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀ’’ତି (ପଟି। ମ। ୧।୫୭) ଏୱମାଗତା ନୀୱରଣାଦିପଟିସଙ୍ଖାସନ୍ତିଟ୍ଠନା ଗହଣେ ମଜ୍ଝତ୍ତଭୂତା ଉପେକ୍ଖା, ଅଯଂ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା ନାମ।

ଯା ପନ ‘‘ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ କାମାୱଚରଂ କୁସଲଂ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ହୋତି ଉପେକ୍ଖାସହଗତ’’ନ୍ତି (ଧ। ସ। ୧୫୦) ଏୱମାଗତା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖସଞ୍ଞିତା ଉପେକ୍ଖା, ଅଯଂ ୱେଦନୁପେକ୍ଖା ନାମ।

ଯା ‘‘ଯଦତ୍ଥି ଯଂ ଭୂତଂ, ତଂ ପଜହତି, ଉପେକ୍ଖଂ ପଟିଲଭତୀ’’ତି (ମ। ନି। ୩।୭୧; ଅ। ନି। ୭।୫୫) ଏୱମାଗତା ୱିଚିନନେ ମଜ୍ଝତ୍ତଭୂତା ଉପେକ୍ଖା, ଅଯଂ ୱିପସ୍ସନୁପେକ୍ଖା ନାମ।

ଯା ପନ ଛନ୍ଦାଦୀସୁ ଯେୱାପନକେସୁ ଆଗତା ସହଜାତାନଂ ସମୱାହିତଭୂତା ଉପେକ୍ଖା, ଅଯଂ ତତ୍ରମଜ୍ଝତ୍ତୁପେକ୍ଖା ନାମ।

ଯା ‘‘ଉପେକ୍ଖକୋ ଚ ୱିହରତୀ’’ତି (ଦୀ। ନି। ୧।୨୩୦; ଧ। ସ। ୧୬୩) ଏୱମାଗତା ଅଗ୍ଗସୁଖେପି ତସ୍ମିଂ ଅପକ୍ଖପାତଜନନୀ ଉପେକ୍ଖା, ଅଯଂ ଝାନୁପେକ୍ଖା ନାମ।

ଯା ପନ ‘‘ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନ’’ନ୍ତି (ଦୀ। ନି। ୧।୨୩୨; ଧ। ସ। ୧୬୫) ଏୱମାଗତା ସବ୍ବପଚ୍ଚନୀକପରିସୁଦ୍ଧା ପଚ୍ଚନୀକୱୂପସମନେପି ଅବ୍ୟାପାରଭୂତା ଉପେକ୍ଖା, ଅଯଂ ପାରିସୁଦ୍ଧୁପେକ୍ଖା ନାମ।

ତତ୍ର ଛଳଙ୍ଗୁପେକ୍ଖା ଚ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରୁପେକ୍ଖା ଚ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୁପେକ୍ଖା ଚ ତତ୍ରମଜ୍ଝତ୍ତୁପେକ୍ଖା ଚ ଝାନୁପେକ୍ଖା ଚ ପାରିସୁଦ୍ଧୁପେକ୍ଖା ଚ ଅତ୍ଥତୋ ଏକା, ତତ୍ରମଜ୍ଝତ୍ତୁପେକ୍ଖାୱ ହୋତି। ତେନ ତେନ ଅୱତ୍ଥାଭେଦେନ ପନସ୍ସା ଅଯଂ ଭେଦୋ। ଏକସ୍ସାପି ସତୋ ସତ୍ତସ୍ସ କୁମାରଯୁୱଥେରସେନାପତିରାଜାଦିୱସେନ ଭେଦୋ ୱିଯ। ତସ୍ମା ତାସୁ ଯତ୍ଥ ଛଳଙ୍ଗୁପେକ୍ଖା, ନ ତତ୍ଥ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୁପେକ୍ଖାଦଯୋ। ଯତ୍ଥ ୱା ପନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୁପେକ୍ଖା, ନ ତତ୍ଥ ଛଳଙ୍ଗୁପେକ୍ଖାଦଯୋ ହୋନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ଯଥା ଚେତାସମତ୍ଥତୋ ଏକୀଭାୱୋ, ଏୱଂ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା ୱିପସ୍ସନୁପେକ୍ଖାନମ୍ପି। ପଞ୍ଞା ଏୱ ହି ସା କିଚ୍ଚୱସେନ ଦ୍ୱିଧା ଭିନ୍ନା। ଯଥା ହି ପୁରିସସ୍ସ ସାଯଂ ଗେହଂ ପୱିଟ୍ଠଂ ସପ୍ପଂ ଅଜପଦଦଣ୍ଡଂ ଗହେତ୍ୱା ପରିଯେସମାନସ୍ସ ତଂ ଥୁସକୋଟ୍ଠକେ ନିପନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ସପ୍ପୋ ନୁ ଖୋ, ନୋ’’ତି ଅୱଲୋକେନ୍ତସ୍ସ ସୋୱତ୍ଥିକତ୍ତଯଂ ଦିସ୍ୱା ନିବ୍ବେମତିକସ୍ସ ‘‘ସପ୍ପୋ, ନ ସପ୍ପୋ’’ତି ୱିଚିନନେ ମଜ୍ଝତ୍ତତା ହୋତି, ଏୱମେୱ ଯା ଆରଦ୍ଧୱିପସ୍ସକସ୍ସ ୱିପସ୍ସନାଞାଣେନ ଲକ୍ଖଣତ୍ତଯେ ଦିଟ୍ଠେ ସଙ୍ଖାରାନଂ ଅନିଚ୍ଚଭାୱାଦିୱିଚିନନେ ମଜ୍ଝତ୍ତତା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଅଯଂ ୱିପସ୍ସନୁପେକ୍ଖା ନାମ। ଯଥା ପନ ତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଅଜପଦଦଣ୍ଡେନ ଗାଳ୍ହଂ ସପ୍ପଂ ଗହେତ୍ୱା ‘‘କିଂ ତାହଂ ଇମଂ ସପ୍ପଂ ଅୱିହେଠେନ୍ତୋ ଅତ୍ତାନଞ୍ଚ ଇମିନା ଅଡଂସାପେନ୍ତୋ ମୁଞ୍ଚେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି ମୁଞ୍ଚନାକାରମେୱ ପରିଯେସତୋ ଗହଣେ ମଜ୍ଝତ୍ତତା ହୋତି। ଏୱମେୱ ଯା ଲକ୍ଖଣତ୍ତଯସ୍ସ ଦିଟ୍ଠତ୍ତା ଆଦିତ୍ତେ ୱିଯ ତଯୋ ଭୱେ ପସ୍ସତୋ ସଙ୍ଖାରଗ୍ଗହଣେ ମଜ୍ଝତ୍ତତା, ଅଯଂ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା ନାମ। ଇତି ୱିପସ୍ସନୁପେକ୍ଖାଯ ସିଦ୍ଧାଯ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାପି ସିଦ୍ଧାୱ ହୋତି। ଇମିନା ପନେସା ୱିଚିନନଗ୍ଗହଣେସୁ ମଜ୍ଝତ୍ତସଙ୍ଖାତେନ କିଚ୍ଚେନ ଦ୍ୱିଧା ଭିନ୍ନାତି। ୱୀରିଯୁପେକ୍ଖା ପନ ୱେଦନୁପେକ୍ଖା ଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଞ୍ଚ ଅୱସେସାହି ଚ ଅତ୍ଥତୋ ଭିନ୍ନା ଏୱାତି।

ଇତି ଇମାସୁ ଉପେକ୍ଖାସୁ ଝାନୁପେକ୍ଖା ଇଧାଧିପ୍ପେତା। ସା ମଜ୍ଝତ୍ତଲକ୍ଖଣା, ଅନାଭୋଗରସା, ଅବ୍ୟାପାରପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନା, ପୀତିୱିରାଗପଦଟ୍ଠାନାତି। ଏତ୍ଥାହ, ନନୁ ଚାଯମତ୍ଥତୋ ତତ୍ରମଜ୍ଝତ୍ତୁପେକ୍ଖାୱ ହୋତି, ସା ଚ ପଠମଦୁତିଯଜ୍ଝାନେସୁପି ଅତ୍ଥି। ତସ୍ମା ତତ୍ରାପି ଉପେକ୍ଖକୋ ଚ ୱିହରତୀତି ଏୱମଯଂ ୱତ୍ତବ୍ବା ସିଯା, ସା କସ୍ମା ନ ୱୁତ୍ତାତି। ଅପରିବ୍ୟତ୍ତକିଚ୍ଚତୋ। ଅପରିବ୍ୟତ୍ତଞ୍ହି ତସ୍ସା ତତ୍ଥ କିଚ୍ଚଂ ୱିତକ୍କାଦୀହି ଅଭିଭୂତତ୍ତା। ଇଧ ପନାଯଂ ୱିତକ୍କୱିଚାରପୀତୀହି ଅନଭିଭୂତତ୍ତା ଉକ୍ଖିତ୍ତସିରା ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ପରିବ୍ୟତ୍ତକିଚ୍ଚା ଜାତା, ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତାତି।

ନିଟ୍ଠିତା ଉପେକ୍ଖକୋ ଚ ୱିହରତୀତି ଏତସ୍ସ

ସଙ୍ଗଯୋ ଅନ୍ତୱଣ୍ଣନା।

୮୫। ଇଦାନି ସତୋ ଚ ସମ୍ପଜାନୋତି ଏତ୍ଥ ସରତୀତି ସତୋ। ସମ୍ପଜାନାତୀତି ସମ୍ପଜାନୋ। ପୁଗ୍ଗଲେନ ସତି ଚ ସମ୍ପଜଞ୍ଞଞ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ସରଣଲକ୍ଖଣା ସତି, ଅସମ୍ମୁସ୍ସନରସା, ଆରକ୍ଖପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନା। ଅସମ୍ମୋହଲକ୍ଖଣଂ ସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ, ତୀରଣରସଂ, ପୱିଚଯପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନଂ।

ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ଇଦଂ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ ପୁରିମଜ୍ଝାନେସୁପି ଅତ୍ଥି। ମୁଟ୍ଠସତିସ୍ସ ହି ଅସମ୍ପଜାନସ୍ସ ଉପଚାରମତ୍ତମ୍ପି ନ ସମ୍ପଜ୍ଜତି, ପଗେୱ ଅପ୍ପନା। ଓଠଆରିକତ୍ତା ପନ ତେସଂ ଝାନାନଂ ଭୂମିଯଂ ୱିଯ ପୁରିସସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଗତି ସୁଖା ହୋତି, ଅବ୍ୟତ୍ତଂ ତତ୍ଥ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞକିଚ୍ଚଂ। ଓଠଆରିକଙ୍ଗପ୍ପହାନେନ ପନ ସୁଖୁମତ୍ତା ଇମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଖୁରଧାରାଯଂ ୱିଯ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞକିଚ୍ଚପରିଗ୍ଗହିତା ଏୱ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଗତି ଇଚ୍ଛିତବ୍ବାତି ଇଧେୱ ୱୁତ୍ତଂ। କିଞ୍ଚ ଭିୟ୍ୟୋ, ଯଥା ଧେନୁପଗୋ ୱଚ୍ଛୋ ଧେନୁତୋ ଅପନୀତୋ ଅରକ୍ଖିଯମାନୋ ପୁନଦେୱ ଧେନୁଂ ଉପଗଚ୍ଛତି, ଏୱମିଦଂ ତତିଯଜ୍ଝାନସୁଖଂ ପୀତିତୋ ଅପନୀତଂ, ତଂ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞାରକ୍ଖେନ ଅରକ୍ଖିଯମାନଂ ପୁନଦେୱ ପୀତିଂ ଉପଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ପୀତିସମ୍ପଯୁତ୍ତମେୱ ସିଯା। ସୁଖେ ୱାପି ସତ୍ତା ସାରଜ୍ଜନ୍ତି, ଇଦଞ୍ଚ ଅତିମଧୁରଂ ସୁଖଂ, ତତୋ ପରଂ ସୁଖାଭାୱା। ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞାନୁଭାୱେନ ପନେତ୍ଥ ସୁଖେ ଅସାରଜ୍ଜନା ହୋତି, ନୋ ଅଞ୍ଞଥାତି ଇମମ୍ପି ଅତ୍ଥୱିସେସଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଇଦମିଧେୱ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଇଦାନି ସୁଖଞ୍ଚ କାଯେନ ପଟିସଂୱେଦେତୀତି ଏତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ତତିଯଜ୍ଝାନସମଙ୍ଗିନୋ ସୁଖପଟିସଂୱେଦନାଭୋଗୋ ନତ୍ଥି। ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ଯସ୍ମା ତସ୍ସ ନାମକାଯେନ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ସୁଖଂ। ଯଂ ୱା ତଂ ନାମକାଯସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ସୁଖଂ, ତଂସମୁଟ୍ଠାନେନସ୍ସ ଯସ୍ମା ଅତିପଣୀତେନ ରୂପେନ ରୂପକାଯୋ ଫୁଟୋ, ଯସ୍ସ ଫୁଟତ୍ତା ଝାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋପି ସୁଖଂ ପଟିସଂୱେଦେୟ୍ୟ। ତସ୍ମା ଏତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ସୁଖଞ୍ଚ କାଯେନ ପଟିସଂୱେଦେତୀତି ଆହ।

୮୬। ଇଦାନି ଯଂ ତଂ ଅରିଯା ଆଚିକ୍ଖନ୍ତି ଉପେକ୍ଖକୋ ସତିମା ସୁଖୱିହାରୀତି ଏତ୍ଥ ଯଂଝାନହେତୁ ଯଂଝାନକାରଣା ତଂ ତତିଯଜ୍ଝାନସମଙ୍ଗିପୁଗ୍ଗଲଂ ବୁଦ୍ଧାଦଯୋ ଅରିଯା ଆଚିକ୍ଖନ୍ତି ଦେସେନ୍ତି ପଞ୍ଞପେନ୍ତି ପଟ୍ଠପେନ୍ତି ୱିୱରନ୍ତି ୱିଭଜନ୍ତି ଉତ୍ତାନୀକରୋନ୍ତି ପକାସେନ୍ତି, ପସଂସନ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। କିନ୍ତି? ଉପେକ୍ଖକୋ ସତିମା ସୁଖୱିହାରୀତି। ତଂ ତତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତୀତି ଏୱମେତ୍ଥ ଯୋଜନା ୱେଦିତବ୍ବା।

କସ୍ମା ପନ ତଂ ତେ ଏୱଂ ପସଂସନ୍ତୀତି? ପସଂସାରହତୋ। ଅଯଞ୍ହି ଯସ୍ମା ଅତିମଧୁରସୁଖେ ସୁଖପାରମିପ୍ପତ୍ତେପି ତତିଯଜ୍ଝାନେ ଉପେକ୍ଖକୋ, ନ ତତ୍ଥ ସୁଖାଭିସଙ୍ଗେନ ଆକଡ୍ଢିଯତି। ଯଥା ଚ ପୀତି ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଏୱଂ ଉପଟ୍ଠିତସତିତାଯ ସତିମା। ଯସ୍ମା ଚ ଅରିଯକନ୍ତଂ ଅରିଯଜନସେୱିତମେୱ ଚ ଅସଂକିଲିଟ୍ଠଂ ସୁଖଂ ନାମକାଯେନ ପଟିସଂୱେଦେତି, ତସ୍ମା ପସଂସାରହୋ ହୋତି । ଇତି ପସଂସାରହତୋ ନଂ ଅରିଯା ତେ ଏୱଂ ପସଂସାହେତୁଭୂତେ ଗୁଣେ ପକାସେନ୍ତୋ ''ଉପେକ୍ଖକୋ ସତିମା ସୁଖୱିହାରୀ''ତି ଏୱଂ ପସଂସନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ତତିଯନ୍ତି ଗଣନାନୁପୁବ୍ବତା ତତିଯଂ, ଇଦଂ ତତିଯଂ ସମାପଜ୍ଜତୀତିପି ତତିଯଂ। ଯଂ ପନ ୱୁତ୍ତଂ ''ଏକଙ୍ଗୱିପ୍ପହୀନଂ ଦୁୱଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତ''ନ୍ତି, ଏତ୍ଥ ପୀତିଯା ପହାନୱସେନ ଏକଙ୍ଗୱିପ୍ପହୀନତା ୱେଦିତବ୍ବା । ସା ପନେସା ଦୁତିଯଜ୍ଝାନସ୍ସ ୱିତକ୍କୱିଚାରା ୱିଯ ଅପ୍ପନାକ୍ଖଣେଯେୱ ପହୀଯତି। ତେନ ନସ୍ସ ସା ପହାନଙ୍ଗନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସୁଖଂ ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତାତି ଇମେସଂ ପନ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଉପ୍ପତ୍ତିୱସେନ ଦୁୱଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତତା ୱେଦିତବ୍ବା। ତସ୍ମା ଯଂ ୱିଭଙ୍ଗେ ''ଝାନନ୍ତି ଉପେକ୍ଖା ସତି ସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ ସୁଖଂ ଚିତ୍ତସ୍ସେକଗ୍ଗତା''ତି (ୱିଭ। ୫୯୧) ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ସପରିକ୍ଖାରଂ ଝାନଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ପରିଯାଯେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଠପେତ୍ୱା ପନ ଉପେକ୍ଖାସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞାନି ନିପ୍ପରିଯାଯେନ ଉପନିଜ୍ଝାନଲକ୍ଖଣପ୍ପତ୍ତାନଂ ଅଙ୍ଗାନଂ ୱସେନ ଦୁୱଙ୍ଗିକମେୱେତଂ ହୋତି। ଯଥାହ – ''କତମଂ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଦୁୱଙ୍ଗିକଂ ଝାନଂ ହୋତି, ସୁଖଂ ଚିତ୍ତସ୍ସେକଗ୍ଗତା''ତି (ଧ। ସ। ୧୬୩; ୱିଭ। ୬୨୪)। ସେସଂ ପଠମଜ୍ଝାନେ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନକଥା

୮୭। ଏୱମଧିଗତେ ପନ ତସ୍ମିଂପି ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଚିଣ୍ଣୱସିନା ହୁତ୍ୱା ପଗୁଣତତିଯଜ୍ଝାନତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ''ଅଯଂ ସମାପତ୍ତି ଆସନ୍ନପୀତିପଚ୍ଚତ୍ଥିକା, 'ଯଦେୱ ତତ୍ଥ ସୁଖମିତି ଚେତସୋ ଆଭୋଗୋ, ଏତେନେତଂ ଓଠଆରିକଂ ଅକ୍ଖାଯତୀ'ତି (ଦୀ। ନି। ୧।୯୬) ଏୱଂ ୱୁତ୍ତସ୍ସ ସୁଖସ୍ସ ଓଠଆରିକତ୍ତା ଅଙ୍ଗଦୁବ୍ବଲା''ତି ଚ ତତ୍ଥ ଦୋସଂ ଦିସ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ସନ୍ତତୋ ମନସିକତ୍ୱା ତତିଯଜ୍ଝାନେ ନିକନ୍ତିଂ ପରିଯାଦାଯ ଚତୁତ୍ଥାଧିଗମାଯ ଯୋଗୋ କାତବ୍ବୋ। ଅଥସ୍ସ ଯଦା ତତିଯଜ୍ଝାନତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ସତସ୍ସ ସମ୍ପଜାନସ୍ସ ଝାନଙ୍ଗାନି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ ଚେତସିକସୋମନସ୍ସସଙ୍ଖାତଂ ସୁଖଂ ଓଠଆରିକତୋ ଉପଟ୍ଠାତି, ଉପେକ୍ଖାୱେଦନା ଚେୱ ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତା ଚ ସନ୍ତତୋ ଉପଟ୍ଠାତି, ତଦାସ୍ସ ଓଠଆରିକଙ୍ଗପ୍ପହାନାଯ ସନ୍ତଅଙ୍ଗପଟିଲାଭାଯ ଚ ତଦେୱ ନିମିତ୍ତଂ ''ପଥୱୀ ପଥୱୀ''ତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ମନସିକରୋତୋ ''ଇଦାନି ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀ''ତି ଭୱଙ୍ଗଂ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ତଦେୱ ପଥୱୀକସିଣଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ମନୋଦ୍ୱାରାୱଜ୍ଜନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତତୋ ତସ୍ମିଂଯେୱାରମ୍ମଣେ ଚତ୍ତାରି ପଞ୍ଚ

ୱା ଜଓନାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି , ଯେସଂ ଅଓସାନେ ଏକଂ ରୂପାଓଚରଂ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନିକଂ, ସେସାନି ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରାନେୱ କାମାଓଚରାନି। ଅଯଂ ପନ ୱିସେସୋ, ଯସ୍ମା ସୁଖୱେଦନା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖାଯ ୱେଦନାଯ ଆସେୱନପଚ୍ଚଯେନ ପଚ୍ଚଯୋ ନ ହୋତି, ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନେ ଚ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖାଯ ୱେଦନାଯ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ, ତସ୍ମା ତାନି ଉପେକ୍ଖାୱେଦନାସମ୍ପଯୁତ୍ତାନି ହୋନ୍ତି। ଉପେକ୍ଖାସମ୍ପଯୁତ୍ତତ୍ତାଯେୱ ଚେତ୍ଥ ପୀତିପି ପରିହାଯତୀତି। ଏତ୍ତାୱତା ଚେସ ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ପୁବ୍ବେୱ ସୋମନସ୍ସଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି (ଦୀ। ନି। ୧।୨୩୨; ଧ। ସ। ୧୬୫)। ଏୱମନେନ ଏକଙ୍ଗୱିପ୍ପହୀନଂ ଦୁୱଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଂ ତିୱିଧକଲ୍ୟାଣଂ ଦସଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଅଧିଗତଂ ହୋତି ପଥୱୀକସିଣଂ।

୮୮। ତତ୍ଥ ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ପହାନାତି କାଯିକସୁଖସ୍ସ ଚ କାଯିକଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ପହାନା। ପୁବ୍ବେୱାତି ତଞ୍ଚ ଖୋ ପୁବ୍ବେୱ, ନ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନକ୍ଖଣେ। ସୋମନସ୍ସଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମାତି ଚେତସିକସୁଖସ୍ସ ଚ ଚେତସିକଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚାତି ଇମେସମ୍ପି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପୁବ୍ବେୱ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା, ପହାନା ଇଚ୍ଚେୱ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

କଦା ପନ ନେସଂ ପହାନଂ ହୋତୀତି। ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଉପଚାରକ୍ଖଣେ। ସୋମନସ୍ସଞ୍ହି ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନସ୍ସ ଉପଚାରକ୍ଖଣେଯେୱ ପହୀଯତି। ଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସସୁଖାନି ପଠମଦୁତିଯତତିଯଜ୍ଝାନାନଂ ଉପଚାରକ୍ଖଣେସୁ। ଏୱମେତେସଂ ପହାନକ୍କମେନ ଅୱୁତ୍ତାନମ୍ପି ଇନ୍ଦ୍ରିଯୱିଭଙ୍ଗେ ପନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଉଦ୍ଦେସକ୍କମେନେୱ ଇଧାପି ୱୁତ୍ତାନଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖସୋମନସ୍ସଦୋମନସ୍ସାନଂ ପହାନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଯଦି ପନେତାନି ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଉପଚାରକ୍ଖଣେଯେୱ ପହୀଯନ୍ତି, ଅଥ କସ୍ମା ''କତ୍ଥ ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଦୁକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅପରିସେସଂ ନିରୁଜ୍ଝତି, ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହିପି…ପେ… ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଏତ୍ଥ ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଦୁକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅପରିସେସଂ ନିରୁଜ୍ଝତି। କତ୍ଥ ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଦୋମନସ୍ସିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ସୁଖିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ସୋମନସ୍ସିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅପରିସେସଂ ନିରୁଜ୍ଝତି, ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା…ପେ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ଏତ୍ଥ ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ସୋମନସ୍ସିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅପରିସେସଂ ନିରୁଜ୍ଝତୀ''ତି (ସଂ। ନି। ୫।୫୧୦) ଏୱଂ ଝାନେସ୍ୱେୱ ନିରୋଧୋ ୱୁତ୍ତୋତି? ଅତିସଯନିରୋଧତ୍ତା। ଅତିସଯନିରୋଧୋ ହି ନେସଂ ପଠମଜ୍ଝାନାଦୀସୁ, ନ ନିରୋଧୋଯେୱ। ନିରୋଧୋଯେୱ ପନ ଉପଚାରକ୍ଖଣେ, ନାତିସଯନିରୋଧୋ।

ତଥା ହି ନାନାୱଜ୍ଜନେ ପଠମଜ୍ଝାନୁପଚାରେ ନିରୁଦ୍ଧସ୍ସାପି ଦୁକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଡଂସମକସାଦିସମ୍ଫସ୍ସେନ ୱା ୱିସମାସନୁପତାପେନ ୱା ସିଯା ଉପ୍ପତ୍ତି, ନ ତ୍ୱେୱ ଅନ୍ତୋଅପ୍ପନାଯଂ। ଉପଚାରେ ୱା ନିରୁଦ୍ଧମ୍ପେତଂ ନ ସୁଟ୍ଠୁ ନିରୁଦ୍ଧଂ ହୋତି, ପଟିପକ୍ଖେନ ଅୱିହତତ୍ତା। ଅନ୍ତୋଅପ୍ପନାଯଂ ପନ ପୀତିଫରଣେନ ସବ୍ବୋ କାଯୋ ସୁଖୋକ୍କନ୍ତୋ ହୋତି, ସୁଖୋକ୍କନ୍ତକାଯସ୍ସ ଚ ସୁଟ୍ଠୁ ନିରୁଦ୍ଧଂ ହୋତି ଦୁକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ପଟିପକ୍ଖେନ ୱିହତତ୍ତା। ନାନାୱଜ୍ଜନେଯେୱ ଚ ଦୁତିଯଜ୍ଝାନୁପଚାରେ ପହୀନସ୍ସ ଦୋମନସ୍ସିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଯସ୍ମା ଏତଂ ୱିତକ୍କୱିଚାରପଚ୍ଚଯେପି କାଯକିଲମଥେ ଚିତ୍ତୁପଘାତେ ଚ ସତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ୱିତକ୍କୱିଚାରାଭାୱେ ଚ ନେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଯତ୍ଥ ପନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତତ୍ଥ ୱିତକ୍କୱିଚାରଭାୱେ, ଅପ୍ପହୀନା ଏୱ ଚ ଦୁତିଯଜ୍ଝାନୁପଚାରେ ୱିତକ୍କୱିଚାରାତି ତତ୍ଥସ୍ସ ସିଯା ଉପ୍ପତ୍ତି, ନ ତ୍ୱେୱ ଦୁତିଯଜ୍ଝାନେ, ପହୀନପଚ୍ଚଯତ୍ତା। ତଥା ତତିଯଜ୍ଝାନୁପଚାରେ ପହୀନସ୍ସାପି ସୁଖିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ପୀତିସମୁଟ୍ଠାନପଣୀତରୂପଫୁଟକାଯସ୍ସ ସିଯା ଉପ୍ପତ୍ତି, ନ ତ୍ୱେୱ ତତିଯଜ୍ଝାନେ। ତତିଯଜ୍ଝାନେ ହି ସୁଖସ୍ସ ପଚ୍ଚଯଭୂତା ପୀତି ସବ୍ବସୋ ନିରୁଦ୍ଧାତି। ତଥା ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନୁପଚାରେ ପହୀନସ୍ସାପି ସୋମନସ୍ସିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଆସନ୍ନତ୍ତା ଅପ୍ପନାପ୍ପତ୍ତାଯ ଉପେକ୍ଖାଯ ଅଭାୱେନ ସମ୍ମା ଅନତିକ୍କନ୍ତତ୍ତା ଚ ସିଯା ଉପ୍ପତ୍ତି, ନ ତ୍ୱେୱ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନେ। ତସ୍ମା ଏୱ ଚ ଏତ୍ଥୁପ୍ପନ୍ନଂ ଦୁକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅପରିସେସଂ ନିରୁଜ୍ଝତୀତି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଅପରିସେସଗ୍ଗହଣଂ କତନ୍ତି।

ଏତ୍ଥାହ ''ଅଥେୱଂ ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଝାନସ୍ସୁପଚାରେ ପହୀନାପି ଏତା ୱେଦନା ଇଧ କସ୍ମା ସମାହଟା''ତି? ସୁଖଗ୍ଗହଣତ୍ଥଂ। ଯା ହି ଅଯଂ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖା ୱେଦନା ୱୁତ୍ତା, ସା ସୁଖୁମା ଦୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ନ ସକ୍କା ସୁଖେନ ଗହେତୁଂ, ତସ୍ମା ଯଥା ନାମ ଦୁଟ୍ଠସ୍ସ ଯଥା ୱା ତଥା ୱା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଗହେତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେଯ୍ୟସ୍ସ ଗୋଣସ୍ସ ସୁଖଗ୍ଗହଣତ୍ଥଂ ଗୋପୋ ଏକସ୍ମିଂ ୱଜେ ସବ୍ବା ଗାୱୋ ସମାହରତି, ଅଥେକେକଂ ନୀହରନ୍ତୋ ପଟିପାଟିଯା ଆଗତଂ ''ଅଯଂ ସୋ ଗଣ୍ହଥ ନ''ନ୍ତି ତମ୍ପି ଗାହଯତି, ଏୱମେୱ ଭଗୱା ସୁଖଗ୍ଗହଣତ୍ଥଂ ସବ୍ବା ଏତା ସମାହରି। ଏୱଞ୍ହି ସମାହଟା ଏତା ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଯଂ ନେୱ ସୁଖଂ ନ ଦୁକ୍ଖଂ ନ ସୋମନସ୍ସଂ ନ ଦୋମନସ୍ସଂ, ଅଯଂ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖା ୱେଦନାତି ସକ୍କା ହୋତି ଏସା ଗାହଯିତୁଂ।

ଅପିଚ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚଯଦସ୍ସନତ୍ଥଞ୍ଚାପି ଏତା ୱୁତ୍ତାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଦୁକ୍ଖପ୍ପହାନାଦଯୋ ହି ତସ୍ସା ପଚ୍ଚଯା। ଯଥାହ – ''ଚତ୍ତାରୋ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ପଚ୍ଚଯା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ସମାପତ୍ତିଯା। ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା…ପେ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇମେ ଖ୍ୱାୱୁସୋ, ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚଯା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ସମାପତ୍ତିଯା''ତି (ମ। ନି। ୧।୪୫୮)।

ଯଥା ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ପହୀନାପି ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିଆଦଯୋ ତତିଯମଗ୍ଗସ୍ସ ୱଣ୍ଣଭଣନତ୍ଥଂ ତତ୍ଥ ପହୀନାତି ୱୁତ୍ତା, ଏୱଂ ୱଣ୍ଣଭଣନତ୍ଥମ୍ପେତସ୍ସ ଝାନସ୍ସେତା ଇଧ ୱୁତ୍ତାତିପି ୱେଦିତବ୍ବା।

ପଚ୍ଚଯଘାତେନ ୱା ଏତ୍ଥ ରାଗଦୋସାନମତିଦୂରଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁମ୍ପେତା ୱୁତ୍ତାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଏତାସୁ ହି ସୁଖଂ ସୋମନସ୍ସସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ, ସୋମନସ୍ସଂ ରାଗସ୍ସ। ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ, ଦୋମନସ୍ସଂ ଦୋସସ୍ସ। ସୁଖାଦିଘାତେନ ଚସ୍ସ ସପ୍ପଚ୍ଚଯା ରାଗଦୋସା ହତାତି ଅତିଦୂରେ ହୋନ୍ତୀତି।

ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖନ୍ତି ଦୁକ୍ଖାଭାୱେନ ଅଦୁକ୍ଖଂ। ସୁଖାଭାୱେନ ଅସୁଖଂ। ଏତେନେତ୍ଥ ଦୁକ୍ଖସୁଖପଟିପକ୍ଖଭୂତଂ ତତିଯୱେଦନଂ ଦୀପେତି, ନ ଦୁକ୍ଖସୁଖାଭାୱମତ୍ତଂ। ତତିଯୱେଦନା ନାମ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖା , ଉପେକ୍ଖାତିପି ୱୁଚ୍ଚତି। ସା ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠୱିପରୀତାନୁଭୱନଲକ୍ଖଣା, ମଜ୍ଝତ୍ତରସା, ଅୱିଭୂତପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନା, ସୁଖଦୁକ୍ଖନିରୋଧପଦଟ୍ଠାନାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

୮୯।ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧିନ୍ତି ଉପେକ୍ଖାଯ ଜନିତସତିଯା ପାରିସୁଦ୍ଧିଂ। ଇମସ୍ମିଞ୍ହି ଝାନେ ସୁପରିସୁଦ୍ଧା ସତି, ଯା ଚ ତସ୍ସା ସତିଯା ପାରିସୁଦ୍ଧି, ସା ଉପେକ୍ଖାଯ କତା, ନ ଅଞ୍ଞେନ। ତସ୍ମା ଏତଂ ''ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧି''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ୱିଭଙ୍ଗେପି ୱୁତ୍ତଂ ''ଅଯଂ ସତି ଇମାଯ ଉପେକ୍ଖାଯ ୱିସଦା ହୋତି ପରିସୁଦ୍ଧା ପରିଯୋଦାତା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧୀ''ତି (ୱିଭ। ୫୯୭)। ଯାଯ ଚ ଉପେକ୍ଖାଯ ଏତ୍ଥ ସତିଯା ପାରିସୁଦ୍ଧି ହୋତି, ସା ଅତ୍ଥତୋ ତତ୍ରମଜ୍ଝତ୍ତତାତିୱେଦିତବ୍ବା। ନ କେୱଲଞ୍ଚେତ୍ଥ ତାଯ ସତିଯେୱ ପରିସୁଦ୍ଧା, ଅପିଚ ଖୋ ସବ୍ବେପି ସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମା, ସତିସୀସେନ ପନ ଦେସନା ୱୁତ୍ତା।

ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ଅଯଂ ଉପେକ୍ଖା ହେଟ୍ଠାପି ତୀସୁ ଝାନେସୁ ୱିଜ୍ଜତି। ଯଥା ପନ ଦିୱା ସୂରିଯପ୍ପଭାଭିଭୱା ସୋମ୍ମଭାୱେନ ଚ ଅତ୍ତନୋ ଉପକାରକତ୍ତେନ ୱା ସଭାଗାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଲାଭା ଦିୱା ୱିଜ୍ଜମାନାପି ଚନ୍ଦଲେଖା ଅପରିସୁଦ୍ଧା ହୋତି ଅପରିଯୋଦାତା, ଏୱମଯମ୍ପି ତତ୍ରମଜ୍ଝତ୍ତୁପେକ୍ଖାଚନ୍ଦଲେଖା ୱିତକ୍କାଦିପଚ୍ଚନୀକଧମ୍ମତେଜାଭିଭୱା ସଭାଗାଯ ଚ ଉପେକ୍ଖାୱେଦନାରତ୍ତିଯା ଅପ୍ପଟିଲାଭା ୱିଜ୍ଜମାନାପି ପଠମାଦିଜ୍ଝାନଭେଦେସୁ ଅପରିସୁଦ୍ଧା ହୋତି। ତସ୍ସା ଚ ଅପରିସୁଦ୍ଧାଯ ଦିୱା ଅପରିସୁଦ୍ଧଚନ୍ଦଲେଖାଯ ପଭା ୱିଯ ସହଜାତାପି ସତିଆଦଯୋ ଅପରିସୁଦ୍ଧାୱ ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ତେସୁ ଏକମ୍ପି ''ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧି''ନ୍ତି ନ ୱୁତ୍ତଂ। ଇଧ ପନ ୱିତକ୍କାଦିପଚ୍ଚନୀକଧମ୍ମତେଜାଭିଭୱାଭାୱା ସଭାଗାଯ ଚ ଉପେକ୍ଖାୱେଦନାରତ୍ତିଯା ପଟିଲାଭା ଅଯଂ ତତ୍ରମଜ୍ଝତ୍ତୁପେକ୍ଖାଚନ୍ଦଲେଖା ଅତିୱିଯ ପରିସୁଦ୍ଧା। ତସ୍ସା ପରିସୁଦ୍ଧତ୍ତା ପରିସୁଦ୍ଧଚନ୍ଦଲେଖାଯ ପଭା ୱିଯ ସହଜାତାପି ସତିଆଦଯୋ ପରିସୁଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି ପରିଯୋଦାତା। ତସ୍ମା ଇଦମେୱ ''ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧି''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଚତୁତ୍ଥନ୍ତି ଗଣନାନୁପୁବ୍ବତା ଚତୁତ୍ଥଂ। ଇଦଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ସମାପଜ୍ଜତୀତିପି ଚତୁତ୍ଥଂ। ଯଂ ପନ ୱୁତ୍ତଂ ''ଏକଙ୍ଗୱିପ୍ପହୀନଂ ଦୁୱଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତ''ନ୍ତି, ତତ୍ଥ ସୋମନସ୍ସସ୍ସ ପହାନୱସେନ ଏକଙ୍ଗୱିପ୍ପହୀନତା ୱେଦିତବ୍ବା। ତଞ୍ଚ ପନ ସୋମନସ୍ସଂ ଏକୱୀଥିଯଂ ପୁରିମଜୱନେସୁଯେୱ ପହୀଯତି। ତେନସ୍ସ ତଂ ପହାନଙ୍ଗନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଉପେକ୍ଖାୱେଦନା ଚିତ୍ତସ୍ସେକଗ୍ଗତାତି ଇମେସଂ ପନ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଉପ୍ପତ୍ତିୱସେନ ଦୁୱଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତତା ୱେଦିତବ୍ବା। ସେସଂ ପଠମଜ୍ଝାନେ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ। ଏସ ତାୱ ଚତୁକ୍କଜ୍ଝାନେ ନଯୋ।

ପଞ୍ଚକଜ୍ଝାନକଥା

୯୦। ପଞ୍ଚକଜ୍ଝାନଂ ପନ ନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତେନ ପଗୁଣପଠମଜ୍ଝାନତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ''ଅଯଂ ସମାପତ୍ତି ଆସନ୍ନନୀୱରଣପଚ୍ଚତ୍ଥିକା, ୱିତକ୍କସ୍ସ ଓଳାରିକତ୍ତା ଅଙ୍ଗଦୁବ୍ବଲା''ତି ଚ ତତ୍ଥ ଦୋସଂ ଦିସ୍ୱା ଦୁତିଯଜ୍ଝାନଂ ସନ୍ତତୋ ମନସିକରିତ୍ୱା ପଠମଜ୍ଝାନେ ନିକନ୍ତିଂ ପରିଯାଦାଯ ଦୁତିଯାଧିଗମାଯ ଯୋଗୋ କାତବ୍ବୋ। ଅଥସ୍ସ ଯଦା ପଠମଜ୍ଝାନା ୱୁଟ୍ଠାଯ ସତସ୍ସ ସମ୍ପଜାନସ୍ସ ଝାନଙ୍ଗାନି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ ୱିତକ୍କମତ୍ତଂ ଓଳାରିକତୋ ଉପଟ୍ଠାତି, ୱିଚାରାଦଯୋ ସନ୍ତତୋ। ତଦାସ୍ସ ଓଳାରିକଙ୍ଗପ୍ପହାନାଯ ସନ୍ତଙ୍ଗପଟିଲାଭାଯ ଚ ତଦେୱ ନିମିତ୍ତଂ ''ପଥୱୀ ପଥୱୀ''ତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ମନସିକରୋତୋ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଦୁତିଯଜ୍ଝାନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତସ୍ସ ୱିତକ୍କମତ୍ତମେୱ ପହାନଙ୍ଗଂ। ୱିଚାରାଦୀନି ଚତ୍ତାରି ସମନ୍ନାଗତଙ୍ଗାନି। ସେସଂ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରମେୱ।

ଏୱମଧିଗତେ ପନ ତସ୍ମିମ୍ପି ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଚିଣ୍ଣୱସିନା ହୁତ୍ୱା ପଗୁଣଦୁତିଯଜ୍ଝାନତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ''ଅଯଂ ସମାପତ୍ତି ଆସନ୍ନୱିତକ୍କପଚ୍ଚତ୍ଥିକା, ୱିଚାରସ୍ସ ଓଳାରିକତ୍ତା ଅଙ୍ଗଦୁବ୍ବଲା''ତି ଚ ତତ୍ଥ ଦୋସଂ ଦିସ୍ୱା ତତିଯଂ ଝାନଂ ସନ୍ତତୋ ମନସିକରିତ୍ୱା ଦୁତିଯଜ୍ଝାନେ ନିକନ୍ତିଂ ପରିଯାଦାଯ ତତିଯାଧିଗମାଯ ଯୋଗୋ କାତବ୍ବୋ। ଅଥସ୍ସ ଯଦା ଦୁତିଯଜ୍ଝାନତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ସତସ୍ସ ସମ୍ପଜାନସ୍ସ ଝାନଙ୍ଗାନି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ ୱିଚାରମତ୍ତଂ ଓଳାରିକତୋ ଉପଟ୍ଠାତି, ପୀତିଆଦୀନି ସନ୍ତତୋ। ତଦାସ୍ସ ଓଳାରିକଙ୍ଗପ୍ପହାନାଯ ସନ୍ତଙ୍ଗପଟିଲାଭାଯ ଚ ତଦେୱ ନିମିତ୍ତଂ ''ପଥୱୀ ପଥୱୀ''ତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ମନସିକରୋତୋ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ତତିଯଂ ଝାନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତସ୍ସ ୱିଚାରମତ୍ତମେୱ ପହାନଙ୍ଗଂ ଚତୁକ୍କନଯସ୍ସ ଦୁତିଯଜ୍ଝାନେ ୱିଯ

ପୀତିଆଦୀନି ତୀଣି ସମନ୍ନାଗତଙ୍ଗାନି। ସେସଂ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରମେୱ।

ଇତି ଯଂ ଚତୁକ୍କନଯେ ଦୁତିଯଂ, ତଂ ଦ୍ୱିଧା ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଞ୍ଚକନଯେ ଦୁତିଯଞ୍ଚେୱ ତତିଯଞ୍ଚ ହୋତି। ଯାନି ଚ ତତ୍ଥ ତତିଯଚତୁତ୍ଥାନି, ତାନି ଚ ଚତୁତ୍ଥପଞ୍ଚମାନି ହୋନ୍ତି। ପଠମଂ ପଠମମେୱାତି।

ଇତି ସାଧୁଜନପାମୋଜ୍ଜତ୍ଥାଯ କତେ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ

ସମାଧିଭାୱନାଧିକାରେ

ପଥୱୀକସିଣନିଦ୍ଦେସୋ ନାମ

ଚତୁତ୍ଥୋ ପରିଚ୍ଛେଦୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୫। ସେସକସିଣନିଦ୍ଦେସୋ

ଆପୋକସିଣକଥା

୯୧। ଇଦାନି ପଥୱୀକସିଣାନନ୍ତରେ ଆପୋକସିଣେ ୱିତ୍ଥାରକଥା ହୋତି। ଯଥେୱ ହି ପଥୱୀକସିଣଂ, ଏୱଂ ଆପୋକସିଣମ୍ପି ଭାୱେତୁକାମେନ ସୁଖନିସିନ୍ନେନ ଆପସ୍ମିଂ ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହିତବ୍ବଂ, କତେ ୱା ଅକତେ ୱାତି ସବ୍ବଂ ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବଂ। ଯଥା ଚ ଇଧ, ଏୱଂ ସବ୍ବତ୍ଥ। ଇତୋ ପରଞ୍ହି ଏତ୍ତକମ୍ପି ଅୱତ୍ୱା ୱିସେସମତ୍ତମେୱ ୱକ୍ଖାମ।

ଇଧାପି ପୁବ୍ବେକତାଧିକାରସ୍ସ ପୁଞ୍ଞୱତୋ ଅକତେ ଆପସ୍ମିଂ ପୋକ୍ଖରଣିଯା ୱା ତଳାକେ ୱା ଲୋଣିଯଂ ୱା ସମୁଦ୍ଦେ ୱା ନିମିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଚୂଳସିୱତ୍ଥେରସ୍ସ ୱିଯ। ତସ୍ସ କିରାଯସ୍ମତୋ ଲାଭସକ୍କାରଂ ପହାଯ ୱିୱିତ୍ତୱାସଂ ୱସିସ୍ସାମୀତି ମହାତିତ୍ଥେ ନାୱମାରୂହିତ୍ୱା ଜମ୍ବୁଦୀପଂ ଗଚ୍ଛତୋ ଅନ୍ତରା ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ଓଲୋକଯତୋ ତପ୍ପଟିଭାଗଂ କସିଣନିମିତ୍ତଂ ଉଦପାଦି।

ଅକତାଧିକାରେନ ଚତ୍ତାରୋ କସିଣଦୋସେ ପରିହରନ୍ତେନ ନୀଲପୀତଲୋହିତୋଦାତୱଣ୍ଣାନମଞ୍ଞତରୱଣ୍ଣଂ ଆପଂ ଅଗହେତ୍ୱା ଯଂ ପନ ଭୂମିଂ ଅସମ୍ପତ୍ତମେୱ ଆକାସେ ସୁଦ୍ଧୱତ୍ଥେନ ଗହିତଂ ଉଦକଂ, ଅଞ୍ଞଂ ୱା ତଥାରୂପଂ ୱିପ୍ପସନ୍ନଂ ଅନାୱିଲଂ, ତେନ ପତ୍ତଂ ୱା କୁଣ୍ଡିକଂ ୱା ସମତିତ୍ତିକଂ ପୂରେତ୍ୱା ୱିହାରପଚ୍ଚନ୍ତେ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରେ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନେ ଓକାସେ ଠପେତ୍ୱା ସୁଖନିସିନ୍ନେନ ନ ୱଣ୍ଣୋ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବୋ। ନ ଲକ୍ଖଣଂ ମନସି କାତବ୍ବଂ। ନିସ୍ସଯସୱଣ୍ଣମେୱ କତ୍ୱା ଉସ୍ସଦୱସେନ ପଣ୍ଣତ୍ତିଧମ୍ମେ ଚିତ୍ତଂ ଠପେତ୍ୱା ଅମ୍ବୁ, ଉଦକଂ, ୱାରି, ସଲିଲନ୍ତିଆଦୀସୁ ଆପୋନାମେସୁ ପାକଟନାମୱସେନେୱ ''ଆପୋ ଆପୋ''ତି ଭାୱେତବ୍ବଂ।

ତସ୍ସେୱଂ ଭାୱଯତୋ ଅନୁକ୍କମେନ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ନିମିତ୍ତଦ୍ୱଯଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଇଧ ପନ ଉଗ୍ଗହନିମିତ୍ତଂ ଚଲମାନଂ ୱିଯ ଉପଟ୍ଠାତି, ସଚେ ଫେଣପୁପ୍ଫୁଳମିସ୍ସଂ ଉଦକଂ ହୋତି, ତାଦିସମେୱ ଉପଟ୍ଠାତି, କସିଣଦୋସୋ ପଞ୍ଞାଯତି। ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତଂ ପନ ନିପ୍ପରିପ୍ଫନ୍ଦଂ ଆକାସେ ଠପିତମଣିତାଲୱଣ୍ଟଂ ୱିଯ ମଣିମଯାଦାସମଣ୍ଡଲମିୱ ଚ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତି। ସୋ ତସ୍ସ ସହ ଉପଟ୍ଠାନେନେୱ ଉପଚାରଜ୍ଝାନଂ, ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଚତୁକ୍କପଞ୍ଚକଜ୍ଝାନାନି ଚ ପାପୁଣାତୀତି। ଆପୋକସିଣଂ।

ତେଜୋକସିଣକଥା

୯୨। ତେଜୋକସିଣଂ ଭାୱେତୁକାମେନାପି ତେଜସ୍ମିଂ ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହିତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ କତାଧିକାରସ୍ସ ପୁଞ୍ଞୱତୋ ଅକତେ ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ଦୀପସିଖାଯ ୱା ଉଦ୍ଧନେ ୱା ପତ୍ତପଚନଟ୍ଠାନେ ୱା ଦୱଦାହେ ୱା ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଅଗ୍ଗିଜାଲଂ ଓଲୋକେନ୍ତସ୍ସ ନିମିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଚିତ୍ତଗୁତ୍ତତ୍ଥେରସ୍ସ ୱିଯ। ତସ୍ସ ହାଯସ୍ମତୋ ଧମ୍ମସ୍ସୱନଦିୱସେ ଉପୋସଥାଗାରଂ ପୱିଟ୍ଠସ୍ସ ଦୀପସିଖଂ ଓଲୋକେନ୍ତସ୍ସେୱ ନିମିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି।

ଇତରେନ ପନ କାତବ୍ବଂ। ତତ୍ରିଦଂ କରଣୱିଧାନଂ, ସିନିଦ୍ଧାନି ସାରଦାରୂନି ଫାଲେତ୍ୱା ସୁକ୍ଖାପେତ୍ୱା ଘଟିକଂ ଘଟିକଂ କତ୍ୱା ପତିରୂପଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ୱା ମଣ୍ଡପଂ ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ପତ୍ତପଚନାକାରେନ ରାସିଂ କତ୍ୱା ଆଲିମ୍ପେତ୍ୱା କଟସାରକେ ୱା ଚମ୍ମେ ୱା ପଟେ ୱା ୱିଦତ୍ଥିଚତୁରଙ୍ଗୁଲପ୍ପମାଣଂ ଛିଦ୍ଦଂ କାତବ୍ବଂ। ତଂ ପୁରତୋ ଠପେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ନିସୀଦିତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା ତିଣକଟ୍ଠଂ ୱା ଉପରି ଧୂମସିଖଂ ୱା ଅମନସିକରିତ୍ୱା ୱେମଜ୍ଝେ ଘନଜାଲାଯ ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହିତବ୍ବଂ, ନୀଲନ୍ତି ୱା ପୀତନ୍ତି ୱାତିଆଦିୱସେନ ୱଣ୍ଣୋ ନ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବୋ, ଉଣ୍ହତ୍ତୱସେନ ଲକ୍ଖଣଂ ନ ମନସି କାତବ୍ବଂ। ନିସ୍ସଯସୱଣ୍ଣମେୱ କତ୍ୱା ଉସ୍ସଦୱସେନ ପଣ୍ଣତ୍ତିଧମ୍ମେ ଚିତ୍ତଂ ଠପେତ୍ୱା ପାୱକୋ, କଣ୍ହୱତ୍ତନୀ, ଜାତୱେଦୋ, ହୁତାସନୋତିଆଦୀସୁ ଅଗ୍ଗିନାମେସୁ ପାକଟନାମୱସେନେୱ ''ତେଜୋ ତେଜୋ''ତି ଭାୱେତବ୍ବଂ।

ତସ୍ସେୱଂ ଭାୱଯତୋ ଅନୁକ୍କମେନ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ନିମିତ୍ତଦ୍ୱଯଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତତ୍ଥ ଉଗ୍ଗହନିମିତ୍ତଂ ଜାଲଂ ଛିଜ୍ଜିତ୍ୱା ଛିଜ୍ଜିତ୍ୱା ପତନସଦିସଂ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତି। ଅକତେ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ପନ କସିଣଦୋସୋ ପଞ୍ଞାଯତି, ଅଲାତଖଣ୍ଡଂ ୱା ଅଙ୍ଗାରପିଣ୍ଡୋ ୱା ଛାରିକା ୱା ଧୂମୋ ୱା ଉପଟ୍ଠାତି। ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତଂ ନିଚ୍ଚଲଂ ଆକାସେ ଠପିତରତ୍ତକମ୍ବଲକ୍ଖଣ୍ଡଂ ୱିଯ ସୁୱଣ୍ଣତାଲୱଣ୍ଟଂ ୱିଯ କଞ୍ଚନତ୍ଥମ୍ଭୋ ୱିଯ ଚ ଉପଟ୍ଠାତି। ସୋ ତସ୍ସ ସହ ଉପଟ୍ଠାନେନେୱ ଉପଚାରଜ୍ଝାନଂ, ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଚତୁକ୍କପଞ୍ଚକଜ୍ଝାନାନି ଚ ପାପୁଣାତୀତି। ତେଜୋକସିଣଂ।

ୱାଯୋକସିଣକଥା

୯୩। ୱାଯୋକସିଣଂ ଭାୱେତୁକାମେନାପି ୱାଯୁସ୍ମିଂ ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହିତବ୍ବଂ। ତଞ୍ଚ ଖୋ ଦିଟ୍ଠୱସେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠୱସେନ ୱା। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ‘‘ୱାଯୋକସିଣଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ୱାଯୁସ୍ମିଂ ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହାତି, ଉଚ୍ଛଗ୍ଗଂ ୱା ଏରିତଂ ସମେରିତଂ ଉପଲକ୍ଖେତି, ୱେଳଗ୍ଗଂ ୱା…ପେ… ରୁକ୍ଖଗ୍ଗଂ ୱା କେସଗ୍ଗଂ ୱା ଏରିତଂ ସମେରିତଂ ଉପଲକ୍ଖେତି, କାଯସ୍ମିଂ ୱା ଫୁଟ୍ଠଂ ଉପଲକ୍ଖେତୀ’’ତି। ତସ୍ମା ସମସୀସଟ୍ଠିତଂ ଘନପତ୍ତଂ ଉଚ୍ଛୁଂ ୱା ୱେଳୁଂ ୱା ରୁକ୍ଖଂ ୱା ଚତୁରଙ୍ଗୁଲପ୍ପମାଣଂ ଘନକେସସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ସୀସଂ ୱା ୱାତେନ ପହରିଯମାନଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ୱାତୋ ଏତସ୍ମିଂ ଠାନେ ପହରତୀ’’ତି ସତିଂ ଠପେତ୍ୱା, ଯଂ ୱା ପନସ୍ସ ୱାତପାନନ୍ତରିକାଯ ୱା ଭିତ୍ତିଛିଦ୍ଦେନ ୱା ପୱିସିତ୍ୱା ୱାତୋ କାଯପ୍ପଦେସଂ ପହରତି, ତତ୍ଥ ସତିଂ ଠପେତ୍ୱା ୱାତମାଲୁତଅନିଲାଦୀସୁ ୱାଯୁନାମେସୁ ପାକଟନାମୱସେନେୱ ‘‘ୱାତୋ ୱାତୋ’’ତି ଭାୱେତବ୍ବଂ। ଇଧ ଉଗ୍ଗହନିମିତ୍ତଂ ଓଦ୍ଧନତୋ ଓତାରିତମତ୍ତସ୍ସ ପାଯାସସ୍ସ ଉସୁମୱଟ୍ଟିସଦିସଂ ଚଲଂ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତି। ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତଂ ସନ୍ନିସିନ୍ନଂ ହୋତି ନିଚ୍ଚଲଂ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି। ୱାଯୋକସିଣଂ।

ନୀଲକସିଣକଥା

୯୪। ତଦନନ୍ତରଂ ପନ ନୀଲକସିଣଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ନୀଲକସ୍ମିଂ ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହାତି ପୁପ୍ଫସ୍ମିଂ ୱା ୱତ୍ଥସ୍ମିଂ ୱା ୱଣ୍ଣଧାତୁଯା ୱାତି ୱଚନତୋ କତାଧିକାରସ୍ସ ପୁଞ୍ଞୱତୋ ତାୱ ତଥାରୂପଂ ମାଲାଗଚ୍ଛଂ ୱା ପୂଜାଠାନେସୁ ପୁପ୍ଫସନ୍ଥରଂ ୱା ନୀଲୱତ୍ଥମଣୀନଂ ୱା ଅଞ୍ଞତରଂ ଦିସ୍ୱାୱ ନିମିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଇତରେନ ନୀଲୁପ୍ପଲଗିରିକଣ୍ଣିକାଦୀନି ପୁପ୍ଫାନି ଗହେତ୍ୱା ଯଥା କେସରଂ ୱା ୱଣ୍ଟଂ ୱା ନ ପଞ୍ଞାଯତି, ଏୱଂ ଚଙ୍ଗୋଟକଂ ୱା କରଣ୍ଡପଟଲଂ ୱା ପତ୍ତେହିଯେୱ ସମତିତ୍ତିକଂ ପୂରେତ୍ୱା ସନ୍ଥରିତବ୍ବଂ। ନୀଲୱଣ୍ଣେନ ୱା ୱତ୍ଥେନ ଭଣ୍ଡିକଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ପୂରେତବ୍ବଂ। ମୁଖୱଟ୍ଟିଯଂ ୱା ଅସ୍ସ ଭେରିତଲମିୱ ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। କଂସନୀଲପଲାସନୀଲଅଞ୍ଜନନୀଲାନଂ ୱା ଅଞ୍ଞତରେନ ଧାତୁନା ପଥୱୀକସିଣେ ୱୁତ୍ତନଯେନ ସଂହାରିମଂ ୱା ଭିତ୍ତିଯଂଯେୱ ୱା କସିଣମଣ୍ଡଲଂ କତ୍ୱା ୱିସଭାଗୱଣ୍ଣେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତବ୍ବଂ। ତତୋ ପଥୱୀକସିଣେ ୱୁତ୍ତନଯେନ ‘‘ନୀଲଂ ନୀଲ’’ନ୍ତି ମନସିକାରୋ ପୱତ୍ତେତବ୍ବୋ। ଇଧାପି ଉଗ୍ଗହନିମିତ୍ତେ କସିଣଦୋସୋ ପଞ୍ଞାଯତି, କେସରଦଣ୍ଡକପତ୍ତନ୍ତରିକାଦୀନି ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି। ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତଂ କସିଣମଣ୍ଡଲତୋ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଆକାସେ ମଣିତାଲୱଣ୍ଟସଦିସଂ ଉପଟ୍ଠାତି। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି। ନୀଲକସିଣଂ।

ପୀତକସିଣକଥା

୯୫। ପୀତକସିଣେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ପୀତକସିଣଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ପୀତକସ୍ମିଂ ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହାତି ପୁପ୍ଫସ୍ମିଂ ୱା ୱତ୍ଥସ୍ମିଂ ୱା ୱଣ୍ଣଧାତୁଯା ୱାତି। ତସ୍ମା ଇଧାପି କତାଧିକାରସ୍ସ ପୁଞ୍ଞୱତୋ ତଥାରୂପଂ ମାଲାଗଚ୍ଛଂ ୱା ପୁପ୍ଫସନ୍ଥରଂ ୱା ପୀତୱତ୍ଥଧାତୂନଂ ୱା ଅଞ୍ଞତରଂ ଦିସ୍ୱାୱ ନିମିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଚିତ୍ତଗୁତ୍ତତ୍ଥେରସ୍ସ ୱିଯ। ତସ୍ସ କିରାଯସ୍ମତୋ ଚିତ୍ତଲପବ୍ବତେ ପତ୍ତଙ୍ଗପୁପ୍ଫେହି କତଂ ଆସନପୂଜଂ ପସ୍ସତୋ ସହ ଦସ୍ସନେନେୱ ଆସନପ୍ପମାଣଂ ନିମିତ୍ତଂ ଉଦପାଦି। ଇତରେନ କଣିକାରପୁପ୍ଫାଦିନା ୱା ପୀତୱତ୍ଥେନ ୱା ଧାତୁନା ୱା ନୀଲକସିଣେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ କସିଣଂ କତ୍ୱା ‘‘ପୀତକଂ ପୀତକ’’ନ୍ତି ମନସିକାରୋ ପୱତ୍ତେତବ୍ବୋ। ସେସଂ ତାଦିସମେୱାତି। ପୀତକସିଣଂ।

ଲୋହିତକସିଣକଥା

୯୬। ଲୋହିତକସିଣେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଲୋହିତକସିଣଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଲୋହିତକସ୍ମିଂ ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହାତି ପୁପ୍ଫସ୍ମିଂ ୱା ୱତ୍ଥସ୍ମିଂ ୱା ୱଣ୍ଣଧାତୁଯା ୱାତି। ତସ୍ମା ଇଧାପି କତାଧିକାରସ୍ସ ପୁଞ୍ଞୱତୋ ତଥାରୂପଂ ବନ୍ଧୁଜୀୱକାଦିମାଲାଗଚ୍ଛଂ ୱା ପୁପ୍ଫସନ୍ଥରଂ ୱା ଲୋହିତକୱତ୍ଥମଣିଧାତୂନଂ ୱା ଅଞ୍ଞତରଂ ଦିସ୍ୱାୱ ନିମିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଇତରେନ ଜଯସୁମନବନ୍ଧୁଜୀୱକରତ୍ତକୋରଣ୍ଡକାଦିପୁପ୍ଫେହି ୱା ରତ୍ତୱତ୍ଥେନ ୱା ଧାତୁନା ୱା ନୀଲକସିଣେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ କସିଣଂ କତ୍ୱା ‘‘ଲୋହିତକଂ ଲୋହିତକ’’ନ୍ତି ମନସିକାରୋ ପୱତ୍ତେତବ୍ବୋ। ସେସଂ ତାଦିସମେୱାତି। ଲୋହିତକସିଣଂ।

ଓଦାତକସିଣକଥା

୯୭। ଓଦାତକସିଣେପି ଓଦାତକସିଣଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଓଦାତସ୍ମିଂ ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହାତି ପୁପ୍ଫସ୍ମିଂ ୱା ୱତ୍ଥସ୍ମିଂ ୱା ୱଣ୍ଣଧାତୁଯା ୱାତି ୱଚନତୋ କତାଧିକାରସ୍ସ ତାୱ ପୁଞ୍ଞୱତୋ ତଥାରୂପଂ ମାଲାଗଚ୍ଛଂ ୱା ୱସ୍ସିକସୁମନାଦିପୁପ୍ଫସନ୍ଥରଂ ୱା କୁମୁଦପଦୁମରାସିଂ ୱା ଓଦାତୱତ୍ଥଧାତୂନଂ ୱା ଅଞ୍ଞତରଂ ଦିସ୍ୱାୱ ନିମିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତିପୁମଣ୍ଡଲରଜତମଣ୍ଡଲଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲେସୁପି ଉପ୍ପଜ୍ଜତିଯେୱ। ଇତରେନ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରେହି ଓଦାତପୁପ୍ଫେହି ୱା ଓଦାତୱତ୍ଥେନ ୱା ଧାତୁନା ୱା ନୀଲକସିଣେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ କସିଣଂ କତ୍ୱା ‘‘ଓଦାତଂ ଓଦାତ’’ନ୍ତି ମନସିକାରୋ ପୱତ୍ତେତବ୍ବୋ। ସେସଂ ତାଦିସମେୱାତି। ଓଦାତକସିଣଂ।

ଆଲୋକକସିଣକଥା

୯୮। ଆଲୋକକସିଣେ ପନ ଆଲୋକକସିଣଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଆଲୋକସ୍ମିଂ ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହାତି ଭିତ୍ତିଛିଦ୍ଦେ ୱା ତାଳଛିଦ୍ଦେ ୱା ୱାତପାନନ୍ତରିକାଯ ୱାତି ୱଚନତୋ କତାଧିକାରସ୍ସ ତାୱ ପୁଞ୍ଞୱତୋ ଯଂ ଭିତ୍ତିଛିଦ୍ଦାଦୀନଂ ଅଞ୍ଞତରେନ ସୂରିଯାଲୋକୋ ୱା ଚନ୍ଦାଲୋକୋ ୱା ପୱିସିତ୍ୱା ଭିତ୍ତିଯଂ ୱା ଭୂମିଯଂ ୱା ମଣ୍ଡଲଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତି, ଘନପଣ୍ଣରୁକ୍ଖସାଖନ୍ତରେନ ୱା ଘନସାଖାମଣ୍ଡପନ୍ତରେନ ୱା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଭୂମିଯମେୱ ମଣ୍ଡଲଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତି, ତଂ ଦିସ୍ୱାୱ ନିମିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଇତରେନାପି ତଦେୱ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରମୋଭାସମଣ୍ଡଲଂ ‘‘ଓଭାସୋ ଓଭାସୋ’’ତି ୱା ‘‘ଆଲୋକୋ ଆଲୋକୋ’’ତି ୱା ଭାୱେତବ୍ବଂ। ତଥା ଅସକ୍କୋନ୍ତେନ ଘଟେ ଦୀପଂ ଜାଲେତ୍ୱା ଘଟମୁଖଂ ପିଦହିତ୍ୱା ଘଟେ ଛିଦ୍ଦଂ କତ୍ୱା ଭିତ୍ତିମୁଖଂ ଠପେତବ୍ବଂ। ତେନ ଛିଦ୍ଦେନ ଦୀପାଲୋକୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଭିତ୍ତିଯଂ ମଣ୍ଡଲଂ କରୋତି, ତଂ ଆଲୋକୋ ଆଲୋକୋତି ଭାୱେତବ୍ବଂ। ଇଦମିତରେହି ଚିରଟ୍ଠିତିକଂ ହୋତି। ଇଧ ଉଗ୍ଗହନିମିତ୍ତଂ ଭିତ୍ତିଯଂ ୱା ଭୂମିଯଂ ୱା ଉଟ୍ଠିତମଣ୍ଡଲସଦିସମେୱ ହୋତି। ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତଂ ଘନୱିପ୍ପସନ୍ନଆଲୋକପୁଞ୍ଜସଦିସଂ। ସେସଂ ତାଦିସମେୱାତି। ଆଲୋକକସିଣଂ।

ପରିଚ୍ଛିନ୍ନାକାସକସିଣକଥା

୯୯। ପରିଚ୍ଛିନ୍ନାକାସକସିଣେପି ଆକାସକସିଣଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଆକାସସ୍ମିଂ ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହାତି ଭିତ୍ତିଛିଦ୍ଦେ ୱା ତାଳଛିଦ୍ଦେ ୱା ୱାତପାନନ୍ତରିକାଯ ୱାତି ୱଚନତୋ କତାଧିକାରସ୍ସ ତାୱ ପୁଞ୍ଞୱତୋ ଭିତ୍ତିଛିଦ୍ଦାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ଦିସ୍ୱାୱ ନିମିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଇତରେନ ସୁଚ୍ଛନ୍ନମଣ୍ଡପେ ୱା ଚମ୍ମକଟସାରକାଦୀନଂ ୱା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ୱିଦତ୍ଥିଚତୁରଙ୍ଗୁଲପ୍ପମାଣଂ ଛିଦ୍ଦଂ କତ୍ୱା ତଦେୱ ୱା ଭିତ୍ତିଛିଦ୍ଦାଦିଭେଦଂ ଛିଦ୍ଦଂ ‘‘ଆକାସୋ ଆକାସୋ’’ତି ଭାୱେତବ୍ବଂ। ଇଧ ଉଗ୍ଗହନିମିତ୍ତଂ ସଦ୍ଧିଂ ଭିତ୍ତିପରିଯନ୍ତାଦୀହି ଛିଦ୍ଦସଦିସମେୱ ହୋତି, ୱଡ୍ଢିଯମାନମ୍ପି ନ ୱଡ୍ଢତି। ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତମାକାସମଣ୍ଡଲମେୱ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତି, ୱଡ୍ଢିଯମାନଞ୍ଚ ୱଡ୍ଢତି। ସେସଂ ପଥୱୀକସିଣେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି। ପରିଚ୍ଛିନ୍ନାକାସକସିଣଂ।

ଇତି କସିଣାନି ଦସବଲୋ,

ଦସ ଯାନି ଅୱୋଚ ସବ୍ବଧମ୍ମଦସୋ;

ରୂପାୱଚରମ୍ହି ଚତୁକ୍କପଞ୍ଚକଜ୍ଝାନହେତୂନି।

ଏୱଂ ତାନି ଚ ତେସଞ୍ଚ,

ଭାୱନାନଯମିମଂ ୱିଦିତ୍ୱାନ;

ତେସ୍ୱେୱ ଅଯଂ ଭିଯ୍ୟୋ,

ପକିଣ୍ଣକକଥାପି ୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା।

ପକିଣ୍ଣକକଥା

୧୦୦। ଇମେସୁ ହି ପଥୱୀକସିଣୱସେନ ଏକୋପି ହୁତ୍ୱା ବହୁଧା ହୋତୀତିଆଦିଭାୱୋ, ଆକାସେ ୱା ଉଦକେ ୱା ପଥୱିଂ ନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ପଦସା ଗମନଂ, ଠାନନିସଜ୍ଜାଦିକପ୍ପନଂ ୱା, ପରିତ୍ତଅପ୍ପମାଣନଯେନ ଅଭିଭାଯତନପଟିଲାଭୋତି ଏୱମାଦୀନି ଇଜ୍ଝନ୍ତି।

ଆପୋକସିଣୱସେନ ପଥୱିଯଂ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନନିମ୍ମୁଜ୍ଜନଂ, ଉଦକୱୁଟ୍ଠିସମୁପ୍ପାଦନଂ, ନଦୀସମୁଦ୍ଦାଦିନିମ୍ମାନଂ, ପଥୱୀପବ୍ବତପାସାଦାଦୀନଂ କମ୍ପନନ୍ତି ଏୱମାଦୀନି ଇଜ୍ଝନ୍ତି।

ତେଜୋକସିଣୱସେନ ଧୂମାଯନା, ପଜ୍ଜଲନା, ଅଙ୍ଗାରୱୁଟ୍ଠିସମୁପ୍ପାଦନଂ, ତେଜସା ତେଜୋପରିଯାଦାନଂ, ଯଦେୱ ସୋ ଇଚ୍ଛତି ତସ୍ସ ଡହନସମତ୍ଥତା, ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଦସ୍ସନତ୍ଥାଯ ଆଲୋକକରଣଂ, ପରିନିବ୍ବାନସମଯେ ତେଜୋଧାତୁଯା ସରୀରଜ୍ଝାପନନ୍ତି ଏୱମାଦୀନି ଇଜ୍ଝନ୍ତି।

ୱାଯୋକସିଣୱସେନ ୱାଯୁଗତିଗମନଂ, ୱାତୱୁଟ୍ଠିସମୁଟ୍ଠାଦନନ୍ତି ଏୱମାଦୀନି ଇଜ୍ଝନ୍ତି।

ନୀଲକସିଣୱସେନ ନୀଲରୂପନିମ୍ମାନଂ, ଅନ୍ଧକାରକରଣଂ, ସୁୱଣ୍ଣଦୁବ୍ବଣ୍ଣନଯେନ ଅଭିଭାଯତନପଟିଲାଭୋ, ସୁଭୱିମୋକ୍ଖାଧିଗମୋତି ଏୱମାଦୀନି ଇଜ୍ଝନ୍ତି।

ପୀତକସିଣୱସେନ ପୀତକରୂପନିମ୍ମାନଂ, ସୁୱଣ୍ଣନ୍ତି ଅଧିମୁଚ୍ଚନା, ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଅଭିଭାଯତନପଟିଲାଭୋ, ସୁଭୱିମୋକ୍ଖାଧିଗମୋ ଚାତି ଏୱମାଦୀନି ଇଜ୍ଝନ୍ତି।

ଲୋହିତକସିଣୱସେନ ଲୋହିତକରୂପନିମ୍ମାନଂ, ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଅଭିଭାଯତନପଟିଲାଭୋ, ସୁଭୱିମୋକ୍ଖାଧିଗମୋତି ଏୱମାଦୀନି ଇଜ୍ଝନ୍ତି।

ଓଦାତକସିଣୱସେନ ଓଦାତରୂପନିମ୍ମାନଂ, ଥିନମିଦ୍ଧସ୍ସ ଦୂରଭାୱକରଣଂ, ଅନ୍ଧକାରୱିଧମନଂ, ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଦସ୍ସନତ୍ଥାଯ ଆଲୋକକରଣନ୍ତି ଏୱମାଦୀନି ଇଜ୍ଝନ୍ତି।

ଆଲୋକକସିଣୱସେନ ସପ୍ପଭାରୂପନିମ୍ମାନଂ, ଥିନମିଦ୍ଧସ୍ସ ଦୂରଭାୱକରଣଂ, ଅନ୍ଧକାରୱିଧମନଂ, ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଆଲୋକକରଣନ୍ତି ଏୱମାଦୀନି ଇଜ୍ଝନ୍ତି।

ଆକାସକସିଣୱସେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାନଂ ୱିୱଟକରଣଂ, ଅନ୍ତୋପଥୱୀପବ୍ବତାଦୀସୁପି ଆକାସଂ ନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ଇରିଯାପଥକପ୍ପନଂ, ତିରୋକୁଟ୍ଟାଦୀସୁ ଅସଜ୍ଜମାନଗମନନ୍ତି ଏୱମାଦୀନି ଇଜ୍ଝନ୍ତି।

ସବ୍ବାନେୱ ଉଦ୍ଧଂ ଅଧୋ ତିରିଯଂ ଅଦ୍ୱଯଂ ଅପ୍ପମାଣନ୍ତି ଇମଂ ପଭେଦଂ ଲଭନ୍ତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ''ପଥୱୀକସିଣମେକୋ ସଞ୍ଜାନାତି। ଉଦ୍ଧମଧୋତିରିଯଂ ଅଦ୍ୱଯମପ୍ପମାଣ''ନ୍ତିଆଦି।

ତତ୍ଥ ଉଦ୍ଧନ୍ତି ଉପରିଗଗନତଲାଭିମୁଖଂ। ଅଧୋତି ହେଟ୍ଠାଭୂମିତଲାଭିମୁଖଂ। ତିରିଯନ୍ତି ଖେତ୍ତମଣ୍ଡଲମିୱ ସମନ୍ତା ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତଂ। ଏକଚ୍ଚୋ ହି ଉଦ୍ଧମେୱ କସିଣଂ ୱଡ୍ଢେତି, ଏକଚ୍ଚୋ ଅଧୋ, ଏକଚ୍ଚୋ ସମନ୍ତତୋ। ତେନ ତେନ ୱା କାରଣେନ ଏୱଂ ପସାରେତି। ଆଲୋକମିୱ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ରୂପଦସ୍ସନକାମୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଉଦ୍ଧମଧୋତିରିଯନ୍ତି। ଅଦ୍ୱଯନ୍ତି ଇଦଂ ପନ ଏକସ୍ସ ଅଞ୍ଞଭାୱାନୁପଗମନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଯଥା ହି ଉଦକଂ ପୱିଟ୍ଠସ୍ସ ସବ୍ବଦିସାସୁ ଉଦକମେୱ ହୋତି, ନ ଅଞ୍ଞଂ, ଏୱମେୱ ପଥୱୀକସିଣଂ ପଥୱୀକସିଣମେୱ ହୋତି, ନତ୍ଥି ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞୋ କସିଣସମ୍ଭେଦୋତି। ଏସେୱ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ଅପ୍ପମାଣନ୍ତି ଇଦଂ ତସ୍ସ ଫରଣଅପ୍ପମାଣୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ତଞ୍ହି ଚେତସା ଫରନ୍ତୋ ସକଲମେୱ ଫରତି। ନ ଅଯମସ୍ସ ଆଦି ଇଦଂ ମଜ୍ଝନ୍ତି ପମାଣଂ ଗଣ୍ହାତୀତି।

୧୦୧। ଯେ ଚ ତେ ସତ୍ତା କମ୍ମାୱରଣେନ ୱା ସମନ୍ନାଗତା କିଲେସାୱରଣେନ ୱା ସମନ୍ନାଗତା ୱିପାକାୱରଣେନ ୱା ସମନ୍ନାଗତା ଅସଦ୍ଧା ଅଚ୍ଛନ୍ଦିକା ଦୁପ୍ପଞ୍ଞା ଅଭବ୍ବା ନିଯାମଂ ଓକ୍କମିତୁଂ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମ୍ମତ୍ତନ୍ତି ୱୁତ୍ତା, ତେସମେକସ୍ସାପେକକସିଣେପି ଭାୱନା ନ ଇଜ୍ଝତି। ତତ୍ଥ କମ୍ମାୱରଣେନ ସମନ୍ନାଗତାତି ଆନନ୍ତରିଯକମ୍ମସମଙ୍ଗିନୋ। କିଲେସାୱରଣେନ ସମନ୍ନାଗତାତି ନିଯତମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକା ଚେୱ ଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକପଣ୍ଡକା ଚ। ୱିପାକାୱରଣେନ ସମନ୍ନାଗତାତି ଅହେତୁକଦ୍ୱିହେତୁକପଟିସନ୍ଧିକା। ଅସଦ୍ଧାତି ବୁଦ୍ଧାଦୀସୁ ସଦ୍ଧାୱିରହିତା। ଅଚ୍ଛନ୍ଦିକାତି ଅପଚ୍ଚନୀକପଟିପଦାଯଂ ଛନ୍ଦୱିରହିତା । ଦୁପ୍ପଞ୍ଞାତି ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା ୱିରହିତା। ଅଭବ୍ବାନିଯାମଂ ଓକ୍କମିତୁଂ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମ୍ମତ୍ତନ୍ତି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ନିଯାମସଙ୍ଖାତଂ ସମ୍ମତ୍ତସଙ୍ଖାତଞ୍ଚ ଅରିଯମଗ୍ଗଂ ଓକ୍କମିତୁଂ ଅଭବ୍ବାତି ଅତ୍ଥୋ। ନ କେୱଲଞ୍ଚ କସିଣେଯେୱ, ଅଞ୍ଞେସୁପି କମ୍ମଟ୍ଠାନେସୁ ଏତେସମେକସ୍ସପି ଭାୱନା ନ ଇଜ୍ଝତି। ତସ୍ମା ୱିଗତୱିପାକାୱରଣେନପି କୁଲପୁତ୍ତେନ କମ୍ମାୱରଣଞ୍ଚ କିଲେସାୱରଣଞ୍ଚ ଆରକା ପରିୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସୱନସପ୍ପୁରିସୂପନିସ୍ସଯାଦୀହି ସଦ୍ଧଞ୍ଚ ଛନ୍ଦଞ୍ଚ ପଞ୍ଞଞ୍ଚ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା କମ୍ମଟ୍ଠାନାନୁଯୋଗେ ଯୋଗୋ କରଣୀଯୋତି।

ଇତି ସାଧୁଜନପାମୋଜ୍ଜତ୍ଥାଯ କତେ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ

ସମାଧିଭାୱନାଧିକାରେ

ସେସକସିଣନିଦ୍ଦେସୋ ନାମ

ପଞ୍ଚମୋ ପରିଚ୍ଛେଦୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୬। ଅସୁଭକମ୍ମଟ୍ଠାନନିଦ୍ଦେସୋ

ଉଦ୍ଧୁମାତକାଦିପଦବ୍ଭଣ୍ଣନା

୧୦୨। କସିଣାନନ୍ତରମୁଦ୍ଦିଟ୍ଠେସୁ ପନ ଉଦ୍ଧୁମାତକଂ, ୱିନୀଲକଂ, ୱିପୁବ୍ବକଂ, ୱିଚ୍ଛିଦ୍ଦକଂ, ୱିକ୍ଖାଯିତକଂ, ୱିକ୍ଖିତ୍ତକଂ, ହତୱିକ୍ଖିତ୍ତକଂ, ଲୋହିତକଂ, ପୁଳୱକଂ, ଅଟ୍ଠିକନ୍ତି ଦସସୁ ଅୱିଞ୍ଞାଣକାସୁଭେସୁ ଭସ୍ତା ୱିଯ ୱାଯୁନା ଉଦ୍ଧଂ ଜୀୱିତପରିଯାଦାନା ଯଥାନୁକ୍କମଂ ସମୁଗ୍ଗତେନ ସୂନଭାୱେନ ଉଦ୍ଧୁମାତତ୍ତା ଉଦ୍ଧୁମାତଂ, ଉଦ୍ଧୁମାତମେୱ ଉଦ୍ଧୁମାତକଂ। ପଟିକ୍କୂଲତ୍ତା ୱା କୁଚ୍ଛିତଂ ଉଦ୍ଧୁମାତନ୍ତି ଉଦ୍ଧୁମାତକଂ। ତଥାରୂପସ୍ସ ଛୱସରୀରସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ।

ୱିନୀଲଂ ୱୁଚ୍ଚତି ୱିପରିଭିନ୍ନନୀଲୱଣ୍ଣଂ, ୱିନୀଲମେୱ ୱିନୀଲକଂ। ପଟିକ୍କୂଲତ୍ତା ୱା କୁଚ୍ଛିତଂ ୱିନୀଲନ୍ତି ୱିନୀଲକଂ। ମଂସୁସ୍ସଦଟ୍ଠାନେସୁ ରତ୍ତୱଣ୍ଣସ୍ସ ପୁବ୍ବସନ୍ନିଚଯଟ୍ଠାନେସୁ ସେତୱଣ୍ଣସ୍ସ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଚ ନୀଲୱଣ୍ଣସ୍ସ ନୀଲଟ୍ଠାନେ ନୀଲସାଟକପାରୁତସ୍ସେୱ ଛୱସରୀରସ୍ସେତମଧିୱଚନଂ।

ପରିଭିନ୍ନଟ୍ଠାନେସୁ ୱିସ୍ସନ୍ଦମାନଂ ପୁବ୍ବଂ ୱିପୁବ୍ବଂ, ୱିପୁବ୍ବମେୱ ୱିପୁବ୍ବକଂ। ପଟିକ୍କୂଲତ୍ତା ୱା କୁଚ୍ଛିତଂ ୱିପୁବ୍ବନ୍ତି ୱିପୁବ୍ବକଂ। ତଥାରୂପସ୍ସ ଛୱସରୀରସ୍ସେତମଧିୱଚନଂ।

ୱିଚ୍ଛିଦ୍ଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଦ୍ୱିଧା ଛିନ୍ଦନେନ ଅପଧାରିତଂ, ୱିଚ୍ଛିଦ୍ଦମେୱ ୱିଚ୍ଛିଦ୍ଦକଂ। ପଟିକ୍କୂଲତ୍ତା ୱା କୁଚ୍ଛିତଂ ୱିଚ୍ଛିଦ୍ଦନ୍ତି ୱିଚ୍ଛିଦ୍ଦକଂ। ୱେମଜ୍ଝେ ଛିନ୍ନସ୍ସ ଛୱସରୀରସ୍ସେତମଧିୱଚନଂ।

ଇତୋ ଚ ଏତ୍ତୋ ଚ ୱିୱିଧାକାରେନ ସୋଣସିଙ୍ଗାଲାଦୀହି ଖାଦିତନ୍ତି ୱିକ୍ଖାଯିତଂ, ୱିକ୍ଖାଯିତମେୱ ୱିକ୍ଖାଯିତକଂ। ପଟିକ୍କୂଲତ୍ତା ୱା କୁଚ୍ଛିତଂ ୱିକ୍ଖାଯିତନ୍ତି ୱିକ୍ଖାଯିତକଂ। ତଥାରୂପସ୍ସ ଛୱସରୀରସ୍ସେତମଧିୱଚନଂ।

ୱିୱିଧଂ ଖିତ୍ତଂ ୱିକ୍ଖିତ୍ତଂ, ୱିକ୍ଖିତ୍ତମେୱ ୱିକ୍ଖିତ୍ତକଂ। ପଟିକ୍କୂଲତ୍ତା ୱା କୁଚ୍ଛିତଂ ୱିକ୍ଖିତ୍ତନ୍ତି ୱିକ୍ଖିତ୍ତକଂ। ଅଞ୍ଞେନ ହତ୍ଥଂ ଅଞ୍ଞେନ ପାଦଂ ଅଞ୍ଞେନ ସୀସନ୍ତି ଏୱଂ ତତୋ ତତୋ ଖିତ୍ତସ୍ସ ଛୱସରୀରସ୍ସେତମଧିୱଚନଂ।

ହତଞ୍ଚ ତଂ ପୁରିମନଯେନେୱ ୱିକ୍ଖିତ୍ତକଞ୍ଚାତି ହତୱିକ୍ଖିତ୍ତକଂ। କାକପଦାକାରେନ ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗେସୁ ସତ୍ଥେନ ହନିତ୍ୱା ୱୁତ୍ତନଯେନ ୱିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ଛୱସରୀରସ୍ସେତମଧିୱଚନଂ।

ଲୋହିତଂ କିରତି ୱିକ୍ଖିପତି ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ପଗ୍ଘରତୀତି ଲୋହିତକଂ। ପଗ୍ଘରିତଲୋହିତମକ୍ଖିତସ୍ସ ଛୱସରୀରସ୍ସେତମଧିୱଚନଂ।

ପୁଳୱା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି କିମଯୋ, ପୁଳୱେ କିରତୀତି ପୁଳୱକଂ। କିମିପରିପୁଣ୍ଣସ୍ସ ଛୱସରୀରସ୍ସେତମଧିୱଚନଂ।

ଅଟ୍ଠିଯେୱ ଅଟ୍ଠିକଂ। ପଟିକ୍କୂଲତ୍ତା ୱା କୁଚ୍ଛିତଂ ଅଟ୍ଠୀତି ଅଟ୍ଠିକଂ। ଅଟ୍ଠିସଙ୍ଖଲିକାଯପି ଏକଟ୍ଠିକସ୍ସପେତମଧିୱଚନଂ। ଇମାନି ଚ ପନ ଉଦ୍ଧୁମାତକାଦୀନି ନିସ୍ସାଯ ଉପ୍ପନ୍ନନିମିତ୍ତାନମ୍ପି ନିମିତ୍ତେସୁ ପଟିଲଦ୍ଧଜ୍ଝାନାନମ୍ପେତାନେୱ ନାମାନି।

ଉଦ୍ଧୁମାତକକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ

୧୦୩। ତତ୍ଥ ଉଦ୍ଧୁମାତକସରୀରେ ଉଦ୍ଧୁମାତକନିମିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଉଦ୍ଧୁମାତକସଙ୍ଖାତଂ ଝାନଂ ଭାୱେତୁକାମେନ ଯୋଗିନା ପଥୱୀକସିଣେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ ଆଚରିଯଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଉଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ। ତେନସ୍ସ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେନ୍ତେନ ଅସୁଭନିମିତ୍ତତ୍ଥାଯ ଗମନୱିଧାନଂ, ସମନ୍ତା ନିମିତ୍ତୁପଲକ୍ଖଣଂ, ଏକାଦସୱିଧେନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୋ, ଗତାଗତମଗ୍ଗପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣନ୍ତି ଏୱଂ ଅପ୍ପନାୱିଧାନପରିଯୋସାନଂ ସବ୍ବଂ କଥେତବ୍ବଂ। ତେନାପି ସବ୍ବଂ ସାଧୁକଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ ସେନାସନଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଉଦ୍ଧୁମାତକନିମିତ୍ତଂ ପରିଯେସନ୍ତେନ ୱିହାତବ୍ବଂ।

୧୦୪। ଏୱଂ ୱିହରନ୍ତେନ ଚ ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ ଗାମଦ୍ୱାରେ ୱା ଅଟୱିମୁଖେ ୱା ପନ୍ଥେ ୱା ପବ୍ବତପାଦେ ୱା ରୁକ୍ଖମୂଲେ ୱା ସୁସାନେ ୱା

ଉଦ୍ଧୁମାତକସରୀରଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତନ୍ତି କଥେନ୍ତାନଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱାପି ନ ତାୱଦେୱ ଅତିକ୍କେନ ପକ୍କନ୍ଦନ୍ତେନ ୱିଯ ଗନ୍ତବ୍ବଂ। କସ୍ମା? ଅସୁଭଂ ହି ନାମେତଂ ୱାଳଅମିଗାଧିଟ୍ଠିତମ୍ପି ଅମନୁସ୍ସାଧିଟ୍ଠିତମ୍ପି ହୋତି। ତତ୍ରସ୍ସ ଜୀୱିତନ୍ତରାଯୋପି ସିଯା। ଗମନମଗ୍ଗୋ ୱା ପନେତ୍ଥ ଗାମଦ୍ୱାରେନ ୱା ନହାନତିତ୍ଥେନ ୱା କେଦାରକୋଟିଯା ୱା ହୋତି। ତତ୍ଥ ୱିସଭାଗରୂପଂ ଆପାଥମାଗଚ୍ଛତି, ତଦେୱ ୱା ସରୀରଂ ୱିସଭାଗଂ ହୋତି। ପୁରିସସ୍ସ ହି ଇତ୍ଥିସରୀରଂ ଇତ୍ଥିଯା ଚ ପୁରିସସରୀରଂ ୱିସଭାଗଂ, ତଦେତଂ ଅଧୁନାମତଂ ସୁଭତୋପି ଉପଟ୍ଠାତି, ତେନସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯନ୍ତରାଯୋପି ସିଯା। ସଚେ ପନ ''ନଯିଦଂ ମାଦିସସ୍ସ ଭାରିଯ''ନ୍ତି ଅତ୍ତାନଂ ତକ୍କଯତି, ଏୱଂ ତକ୍କଯମାନେନ ଗନ୍ତବ୍ବଂ।

୧୦୫। ଗଚ୍ଛନ୍ତେନ ଚ ସଙ୍ଘତ୍ଥେରସ୍ସ ୱା ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ୱା ଅଭିଞ୍ଞାତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ କଥେତ୍ୱା ଗନ୍ତବ୍ବଂ। କସ୍ମା? ସଚେ ହିସ୍ସ ସୁସାନେ ଅମନୁସ୍ସସୀହବ୍ୟଗ୍ଘାଦୀନଂ ରୂପସଦ୍ଦାଦିଅନିଟ୍ଠାରମ୍ମଣାଭିଭୂତସ୍ସ ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗାନି ୱା ପୱେଧେନ୍ତି, ଭୁତ୍ତଂ ୱା ନ ପରିସଣ୍ଠାତି, ଅଞ୍ଞୋ ୱା ଆବାଧୋ ହୋତି। ଅଥସ୍ସ ସୋ ୱିହାରେ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ସୁରକ୍ଖିତଂ କରିସ୍ସତି। ଦହରେ ୱା ସାମଣେରେ ୱା ପହିଣିତ୍ୱା ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ପଟିଜଗ୍ଗିସ୍ସତି। ଅପିଚ ସୁସାନଂ ନାମ ନିରାସଙ୍କଟ୍ଠାନନ୍ତି ମଞ୍ଞମାନା କତକମ୍ମାପି ଅକତକମ୍ମାପି ଚୋରା ସମୋସରନ୍ତି। ତେ ମନୁସ୍ସେହି ଅନୁବଦ୍ଧା ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ସମୀପେ ଭଣ୍ଡକଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱାପି ପଲାଯନ୍ତି। ମନୁସ୍ସା ''ସହୋଡ୍ଢଂ ଚୋରଂ ଅଦ୍ଦସାମା''ତି ଭିକ୍ଖୁଂ ଗହେତ୍ୱା ୱିହେଠେନ୍ତି। ଅଥସ୍ସ ସୋ ''ମା ଇମଂ ୱିହେଠଯିତ୍ଥ, ମମାଯଂ କଥେତ୍ୱା ଇମିନା ନାମ କମ୍ମେନ ଗତୋ''ତି ତେ ମନୁସ୍ସେ ସଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ସୋତ୍ଥିଭାୱଂ କରିସ୍ସତି। ଅଯଂ ଆନିସଂସୋ କଥେତ୍ୱା ଗମନେ। ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ କଥେତ୍ୱା ଅସୁଭନିମିତ୍ତଦସ୍ସନେ ସଞ୍ଜାତାଭିଲାସେନ ଯଥାନାମ ଖତ୍ତିଯୋ ଅଭିସେକଟ୍ଠାନଂ, ଯଜମାନୋ ଯଞ୍ଞସାଲଂ, ଅଧନୋ ୱା ପନ ନିଧିଟ୍ଠାନଂ ପୀତିସୋମନସ୍ସଜାତୋ ଗଚ୍ଛତି, ଏୱଂ ପୀତିସୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତେନ ୱିଧିନା ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ –

''ଉଦ୍ଧୁମାତକଂ ଅସୁଭନିମିତ୍ତଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଏକୋ ଅଦୁତିଯୋ ଗଚ୍ଛତି ଉପଟ୍ଠିତାଯ ସତିଯା ଅସମ୍ମୁଟ୍ଠାଯ ଅନ୍ତୋଗତେହି ଇନ୍ଦ୍ରିଯେହି ଅବହିଗତେନ ମାନସେନ ଗତାଗତମଗ୍ଗଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ। ଯସ୍ମିଂ ପଦେସେ ଉଦ୍ଧୁମାତକଂ ଅସୁଭନିମିତ୍ତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ହୋତି, ତସ୍ମିଂ ପଦେସେ ପାସାଣଂ ୱା ୱମ୍ମିକଂ ୱା ରୁକ୍ଖଂ ୱା ଗଚ୍ଛଂ ୱା ଲତଂ ୱା ସନିମିତ୍ତଂ କରୋତି, ସାରମ୍ମଣଂ କରୋତି। ସନିମିତ୍ତଂ କତ୍ୱା ସାରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ଉଦ୍ଧୁମାତକଂ ଅସୁଭନିମିତ୍ତଂ ସଭାୱଭାୱତୋ ଉପଲକ୍ଖେତି, ୱଣ୍ଣତୋପି ଲିଙ୍ଗତୋପି ସଣ୍ଠାନତୋପି ଦିସତୋପି ଓକାସତୋପି ପରିଚ୍ଛେଦତୋପି ସନ୍ଧିତୋ ୱିୱରତୋ ନିନ୍ନତୋ ଥଲତୋ ସମନ୍ତତୋ। ସୋ ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ କରୋତି , ସୂପଧାରିତଂ ଉପଧାରେତି, ସୁୱୱତ୍ଥିତଂ ୱୱତ୍ଥପେତି। ସୋ ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ କତ୍ୱା ସୂପଧାରିତଂ ଉପଧାରେତ୍ୱା ସୁୱୱତ୍ଥିତଂ ୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱା ଏକୋ ଅଦୁତିଯୋ ଗଚ୍ଛତି ଉପଟ୍ଠିତାଯ ସତିଯା ଅସମ୍ମୁଟ୍ଠାଯ ଅନ୍ତୋଗତେହି ଇନ୍ଦ୍ରିଯେହି ଅବହିଗତେନ ମାନସେନ ଗତାଗତମଗ୍ଗଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ। ସୋ ଚଙ୍କମନ୍ତୋପି ତବ୍ଭାଗିଯଞ୍ଞେୱ ଚଙ୍କମଂ ଅଧିଟ୍ଠାତି। ନିସୀଦନ୍ତୋପି ତବ୍ଭାଗିଯଞ୍ଞେୱ ଆସନଂ ପଞ୍ଞପେତି।

''ସମନ୍ତା ନିମିତ୍ତୁପଲକ୍ଖଣା କିମତ୍ଥିଯା କିମାନିସଂସାତି? ସମନ୍ତା ନିମିତ୍ତୁପଲକ୍ଖଣା ଅସମ୍ମୋହତ୍ଥା ଅସମ୍ମୋହାନିସଂସା। ଏକାଦସୱିଧେନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୋ କିମତ୍ଥିଯୋ କିମାନିସଂସୋତି? ଏକାଦସୱିଧେନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୋ ଉପନିବନ୍ଧନତ୍ଥୋ ଉପନିବନ୍ଧନାନିସଂସୋ। ଗତାଗତମଗ୍ଗପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣା କିମତ୍ଥିଯା କିମାନିସଂସାତି? ଗତାଗତମଗ୍ଗପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣା ୱୀଥିସମ୍ପଟିପାଦନତ୍ଥା ୱୀଥିସମ୍ପଟିପାଦନାନିସଂସା।

''ସୋ ଆନିସଂସଦସ୍ସାୱୀ ରତନସଞ୍ଞୀ ହୁତ୍ୱା ଚିତ୍ତୀକାରଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ସମ୍ପିଯାଯମାନୋ ତସ୍ମିଂ ଆରମ୍ମଣେ ଚିତ୍ତଂ ଉପନିବନ୍ଧତି 'ଅଦ୍ଧା ଇମାଯ ପଟିପଦାଯ ଜରାମରଣମ୍ହା ପରିମୁଚ୍ଚିସ୍ସାମୀ'ତି। ସୋ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି…ପେ… ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ତସ୍ସାଧିଗତଂ ହୋତି ରୂପାୱଚରଂ ପଠମଂ ଝାନଂ ଦିବ୍ବୋ ଚ ୱିହାରୋ ଭାୱନାମଯଞ୍ଚ ପୁଞ୍ଞକିରିଯୱତ୍ଥୁ''ନ୍ତି।

୧୦୬। ତସ୍ମା ଯୋ ଚିତ୍ତସଞ୍ଞତ୍ତତ୍ଥାଯ ସିୱଥିକଦସ୍ସନଂ ଗଚ୍ଛତି, ସୋ ଘଣ୍ଡିଂ ପହରିତ୍ୱା ଗଣଂ ସନ୍ନିପାତେତ୍ୱାପି ଗଚ୍ଛତୁ। କମ୍ମଟ୍ଠାନସୀସେନ ପନ ଗଚ୍ଛନ୍ତେନ ଏକକେନ ଅଦୁତିଯେନ ମୂଲକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ତଂ ମନସିକରୋନ୍ତେନେୱ ସୁସାନେ ସୋଣାଦିପରିସ୍ସଯୱିନୋଦନତ୍ଥଂ କତ୍ତରଦଣ୍ଡଂ ୱା ଯଟ୍ଠିଂ ୱା ଗହେତ୍ୱା, ସୂପଟ୍ଠିତ ଭାୱସମ୍ପାଦନେନ ଅସମ୍ମୁଟ୍ଠଂ ସତିଂ କତ୍ୱା, ମନଚ୍ଛଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଅନ୍ତୋଗତଭାୱସମ୍ପାଦନତୋ ଅବହିଗତମନେନ ହୁତ୍ୱା ଗନ୍ତବ୍ବଂ।

ୱିହାରତୋ ନିକ୍ଖମନ୍ତେନେୱ ଅସୁକଦିସାଯ ଅସୁକଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖନ୍ତୋମ୍ହୀତି ଦ୍ୱାରଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତବ୍ବଂ। ତତୋ ଯେନ ମଗ୍ଗେନ ଗଚ୍ଛତି, ସୋ ମଗ୍ଗୋ ୱୱତ୍ଥପେତବ୍ବୋ, ଅଯଂ ମଗ୍ଗୋ ପାଚିନଦିସାଭିମୁଖୋ ୱା ଗଚ୍ଛତି, ପଚ୍ଛିମୌତ୍ତରଦକ୍ଖିଣଦିସାଭିମୁଖୋ ୱା ୱିଦିସାଭିମୁଖୋୱାତି। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଠାନେ ୱାମତୋ ଗଚ୍ଛତି, ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ଦକ୍ଖିଣତୋ, ଇମସ୍ମିଂ ଚସ୍ସ ଠାନେ ପାସାଣୋ , ଇମସ୍ମିଂ ୱମ୍ମିକୋ, ଇମସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖୋ, ଇମସ୍ମିଂ ଗଚ୍ଛୋ, ଇମସ୍ମିଂ ଲତାତି। ଏୱଂ ଗମନମଗ୍ଗଂ ୱୱତ୍ଥପେନ୍ତେନ ନିମିତ୍ତଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ନୋ ଚ ଖୋ ପଟିୱାତଂ। ପଟିୱାତଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ହି କୁଣପଗନ୍ଧୋ ଘାନଂ ପହରିତ୍ୱା ମତ୍ଥଲୁଙ୍ଗଂ ୱା ସଙ୍ଖୋଭେଯ୍ୟ, ଆହାରଂ ୱା ଛଡ୍ଡାପେଯ୍ୟ, ୱିପ୍ପଟିସାରଂ ୱା ଜନେଯ୍ୟ ''ଈଦିସଂ ନାମ କୁଣପଟ୍ଠାନଂ ଆଗତୋମ୍ହୀ''ତି। ତସ୍ମା ପଟିୱାତଂ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା

ଅନୁୱାତଂ ଗନ୍ତଙ୍ଗଂ। ସଚେ ଅନୁୱାତମଗ୍ଗେନ ନ ସକ୍କା ହୋତି ଗନ୍ତୁଂ, ଅନ୍ତରା ପବ୍ବତୋ ୱା ପପାତୋ ୱା ପାସାଣୋ ୱା ୱତି ୱା କଣ୍ଟକଟ୍ଠାନଂ ୱା ଉଦକଂ ୱା ଚିକ୍ଖଲ୍ଲଂ ୱା ହୋତି, ଚୀୱରକଣ୍ଣେନ ନାସଂ ପିଦହିତ୍ୱା ଗନ୍ତଙ୍ଗଂ। ଇଦମସ୍ସ ଗମନୱତ୍ତଂ।

୧୦୭। ଏୱଂ ଗତେନ ପନ ନ ତାୱ ଅସୁଭନିମିତ୍ତଂ ଓଲୋକେତଙ୍ଗଂ। ଦିସା ୱୱତ୍ଥପେତଙ୍ଗା। ଏକସ୍ମିଂ ହି ଦିସାଭାଗେ ଠିତସ୍ସ ଆରମ୍ମଣଞ୍ଚ ନ ୱିଭୂତଂ ହୁତ୍ୱା ଖାଯତି, ଚିତ୍ତଞ୍ଚ ନ କମ୍ମନିଯଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ତଂ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଯତ୍ଥ ଠିତସ୍ସ ଆରମ୍ମଣଞ୍ଚ ୱିଭୂତଂ ହୁତ୍ୱା ଖାଯତି, ଚିତ୍ତଞ୍ଚ କମ୍ମନିଯଂ ହୋତି, ତତ୍ଥ ଠାତଙ୍ଗଂ। ପଟିୱାତାନୁୱାତଞ୍ଚ ପହାତଙ୍ଗଂ। ପଟିୱାତେ ଠିତସ୍ସ ହି କୁଣପଗନ୍ଧେନ ଉବ୍ବାଳ୍ହସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ୱିଧାୱତି। ଅନୁୱାତେ ଠିତସ୍ସ ସଚେ ତତ୍ଥ ଅଧିୱତ୍ଥା ଅମନୁସ୍ସା ହୋନ୍ତି, ତେ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଅନତ୍ଥଂ କରୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ଈସକଂ ଉକ୍କମ୍ମ ନାତିଅନୁୱାତେ ଠାତଙ୍ଗଂ। ଏୱଂ ତିଟ୍ଠମାନେନାପି ନାତିଦୂରେ ନାଚ୍ଚାସନ୍ନେ ନାନୁପାଦଂ ନାନୁସୀସଂ ଠାତଙ୍ଗଂ। ଅତିଦୂରେ ଠିତସ୍ସ ହି ଆରମ୍ମଣଂ ଅୱିଭୂତଂ ହୋତି। ଅଚ୍ଚାସନ୍ନେ ଭଯମୁପ୍ପଜ୍ଜତି। ଅନୁପାଦଂ ୱା ଅନୁସୀସଂ ୱା ଠିତସ୍ସ ସଙ୍ଗଂ ଅସୁଭଂ ସମଂ ନ ପଞ୍ଞାଯତି। ତସ୍ମା ନାତିଦୂରେ ନାଚ୍ଚାସନ୍ନେ ଓଲୋକେନ୍ତସ୍ସ ଫାସୁକଟ୍ଠାନେ ସରୀରୱେମଜ୍ଝଭାଗେ ଠାତଙ୍ଗଂ।

୧୦୮। ଏୱଂ ଠିତେନ ''ତସ୍ମିଂ ପଦେସେ ପାସାଣଂ ୱା...ପେ... ଲତଂ ୱା ସନିମିତ୍ତଂ କରୋତୀ''ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତାନି ସମନ୍ତା ନିମିତ୍ତାନି ଉପଲକ୍ଖେତଙ୍ଗାନି। ତତ୍ରିଦଂ ଉପଲକ୍ଖଣୱିଧାନଂ, ସଚେ ତସ୍ସ ନିମିତ୍ତସ୍ସ ସମନ୍ତା ଚକ୍ଖୁପଥେ ପାସାଣୋ ହୋତି, ସୋ ''ଅଯଂ ପାସାଣୋ ଉଚ୍ଚୋ ୱା ନୀଚୋ ୱା ଖୁଦ୍ଦକୋ ୱା ମହନ୍ତୋ ୱା ତମ୍ବୋ ୱା କାଳୋ ୱା ସେତୋ ୱା ଦୀଘୋ ୱା ପରିମଣ୍ଡଲୋ ୱା''ତି ୱୱତ୍ଥପେତଙ୍ଗୋ। ତତୋ ''ଇମସ୍ମିଂ ନାମ ଓକାସେ ଅଯଂ ପାସାଣୋ ଇଦଂ ଅସୁଭନିମିତ୍ତଂ, ଇଦଂ ଅସୁଭନିମିତ୍ତଂ ଅଯଂ ପାସାଣୋ''ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତଙ୍ଗଂ। ସଚେ ୱମ୍ମିକୋ ହୋତି, ସୋପି ''ଉଚ୍ଚୋ ୱା ନୀଚୋ ୱା ଖୁଦ୍ଦକୋ ୱା ମହନ୍ତୋ ୱା ତମ୍ବୋ ୱା କାଳୋ ୱା ସେତୋ ୱା ଦୀଘୋ ୱା ପରିମଣ୍ଡଲୋ ୱା''ତି ୱୱତ୍ଥପେତଙ୍ଗୋ। ତତୋ ''ଇମସ୍ମିଂ ନାମ ଓକାସେ ଅଯଂ ୱମ୍ମିକୋ ଇଦଂ ଅସୁଭନିମିତ୍ତ''ନ୍ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତଙ୍ଗଂ। ସଚେ ରୁକ୍ଖୋ ହୋତି, ସୋପି ''ଅସ୍ସତ୍ଥୋ ୱା ନିଗ୍ରୋଧୋ ୱା କଚ୍ଛକୋ ୱା କପୀତନୋ ୱା ଉଚ୍ଚୋ ୱା ନୀଚୋ ୱା ଖୁଦ୍ଦକୋ ୱା ମହନ୍ତୋ ୱା ତମ୍ବୋ ୱା କାଳୋ ୱା ସେତୋ ୱା''ତି ୱୱତ୍ଥପେତଙ୍ଗୋ। ତତୋ ''ଇମସ୍ମିଂ ନାମ ଓକାସେ ଅଯଂ ରୁକ୍ଖୋ ଇଦଂ ଅସୁଭନିମିତ୍ତ''ନ୍ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତଙ୍ଗଂ। ସଚେ ଗଚ୍ଛୋ ହୋତି, ସୋପି ''ସିନ୍ଦିୱା କରମନ୍ଦୋ ୱା କଣୱୀରୋ ୱା କୁରଣ୍ଡକୋ ୱା ଉଚ୍ଚୋ ୱା ନୀଚୋ ୱା ଖୁଦ୍ଦକୋ ୱା ମହନ୍ତୋ ୱା''ତି ୱୱତ୍ଥପେତଙ୍ଗୋ। ତତୋ ''ଇମସ୍ମିଂ ନାମ ଓକାସେ ଅଯଂ ଗଚ୍ଛୋ ଇଦଂ ଅସୁଭନିମିତ୍ତ''ନ୍ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତଙ୍ଗଂ। ସଚେ ଲତା ହୋତି, ସାପି ''ଲାବୁ ୱା କୁମ୍ଭଣ୍ଡୀ ୱା ସାମା ୱା କାଳୱଲ୍ଲି ୱା ପୂତିଲତା ୱା''ତି ୱୱତ୍ଥପେତଙ୍ଗା। ତତୋ ''ଇମସ୍ମିଂ ନାମ ଓକାସେ ଅଯଂ ଲତା ଇଦଂ ଅସୁଭନିମିତ୍ତଂ, ଇଦଂ ଅସୁଭନିମିତ୍ତଂ ଅଯଂ ଲତା''ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତଙ୍ଗଂ।

୧୦୯। ଯଂ ପନ ୱୁତ୍ତଂ ସନିମିତ୍ତଂ କରୋତି ସାରମ୍ମଣଂ କରୋତୀତି, ତଂ ଇଧେୱ ଅନ୍ତୋଗଧଂ। ପୁନପ୍ପୁନଂ ୱୱତ୍ଥପେନ୍ତୋ ହି ସନିମିତ୍ତଂ କରୋତି ନାମ। ଅଯଂ ପାସାଣୋ ଇଦଂ ଅସୁଭନିମିତ୍ତଂ, ଇଦଂ ଅସୁଭନିମିତ୍ତଂ ଅଯଂ ପାସାଣୋତି ଏୱଂ ଦ୍ୱେ ଦ୍ୱେ ସମାସେତ୍ୱା ସମାସେତ୍ୱା ୱୱତ୍ଥପେନ୍ତୋ ସାରମ୍ମଣଂ କରୋତି ନାମ।

ଏୱଂ ସନିମିତ୍ତଂ ସାରମ୍ମଣଞ୍ଚ କତ୍ୱା ପନ ସଭାୱଭାୱତୋ ୱୱତ୍ଥପେତୀତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଯ୍ୱାସ୍ସ ସଭାୱଭାୱୋ ଅନଞ୍ଞସାଧାରଣୋ ଅତ୍ତନିଯୋ ଉଦ୍ଧୁମାତକଭାୱୋ, ତେନ ମନସିକାତଙ୍ଗଂ। ୱଣିତଂ ଉଦ୍ଧୁମାତକନ୍ତି ଏୱଂ ସଭାୱେନ ସରସେନ ୱୱତ୍ଥପେତଙ୍ଗନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

୧୧୦। ଏୱଂ ୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱା ୱଣ୍ଣତୋପି ଲିଙ୍ଗତୋପି ସଣ୍ଠାନତୋପି ଦିସତୋପି ଓକାସତୋପି ପରିଚ୍ଛେଦତୋପୀତି ଛବ୍ବିଧେନ ନିମିତ୍ତଂ ଗହେତଙ୍ଗଂ। କଥଂ? ତେନ ହି ଯୋଗିନା ଇଦଂ ସରୀରଂ କାଳସ୍ସ ୱା ଓଦାତସ୍ସ ୱା ମଙ୍ଗୁରଚ୍ଛୱିନୋ ୱାତି ୱଣ୍ଣତୋ ୱୱତ୍ଥପେତଙ୍ଗଂ। ଲିଙ୍ଗତୋ ପନ ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗଂ ୱା ପୁରିସଲିଙ୍ଗଂ ୱାତି ଅୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱା ପଠମୱଯେ ୱା ମଜ୍ଝିମୱଯେ ୱା ପଚ୍ଛିମୱଯେ ୱା ଠିତସ୍ସ ଇଦଂ ସରୀରନ୍ତି ୱୱତ୍ଥପେତଙ୍ଗଂ। ସଣ୍ଠାନତୋ ଉଦ୍ଧୁମାତକସ୍ସ ସଣ୍ଠାନୱସେନେୱ ଇଦମସ୍ସ ସୀସସଣ୍ଠାନଂ, ଇଦଂ ଗୀୱାସଣ୍ଠାନଂ, ଇଦଂ ହତ୍ଥସଣ୍ଠାନଂ, ଇଦଂ ଉଦରସଣ୍ଠାନଂ, ଇଦଂ ନାଭିସଣ୍ଠାନଂ, ଇଦଂ କଟିସଣ୍ଠାନଂ, ଇଦଂ ଊରୁସଣ୍ଠାନଂ, ଇଦଂ ଜଙ୍ଘାସଣ୍ଠାନଂ, ଇଦଂ ପାଦସଣ୍ଠାନନ୍ତି ୱୱତ୍ଥପେତଙ୍ଗଂ। ଦିସତୋ ପନ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ଦ୍ୱେ ଦିସା ନାଭିଯା ଅଧୋ ହେଟ୍ଠିମଦିସା ଉଦ୍ଧଂ ଉପରିମଦିସାତି ୱୱତ୍ଥପେତଙ୍ଗଂ। ଅଥ ୱା ଅହଂ ଇମିସ୍ସା ଦିସାଯ ଠିତୋ ଅସୁଭନିମିତ୍ତଂ ଇମିସ୍ସାତି ୱୱତ୍ଥପେତଙ୍ଗଂ। ଓକାସତୋ ପନ ଇମସ୍ମିଂ ନାମ ଓକାସେ ହତ୍ଥା, ଇମସ୍ମିଂ ପାଦା, ଇମସ୍ମିଂ ସୀସଂ, ଇମସ୍ମିଂ ମଜ୍ଝିମକାଯୋ ଠିତୋତି ୱୱତ୍ଥପେତଙ୍ଗଂ। ଅଥ ୱା ଅହଂ ଇମସ୍ମିଂ ଓକାସେ ଠିତୋ ଅସୁଭନିମିତ୍ତଂ ଇମସ୍ମିନ୍ତି ୱୱତ୍ଥପେତଙ୍ଗଂ। ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ଇଦଂ ସରୀରଂ ଅଧୋ ପାଦତଲେନ ଉପରି କେସମତ୍ଥକେନ ତିରିଯଂ ତଚେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ, ଯଥାପରିଚ୍ଛିନ୍ନେ ଚ ଠାନେ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସକୁଣପଭରିତମେୱାତି ୱୱତ୍ଥପେତଙ୍ଗଂ। ଅଥ ୱା ଅଯମସ୍ସ ହତ୍ଥପରିଚ୍ଛେଦୋ, ଅଯଂ ପାଦପରିଚ୍ଛେଦୋ, ଅଯଂ ସୀସପରିଚ୍ଛେଦୋ, ଅଯଂ ମଜ୍ଝିମକାଯପରିଚ୍ଛେଦୋତି ୱୱତ୍ଥପେତଙ୍ଗଂ। ଯତ୍ତକଂ ୱା ପନ ଠାନଂ ଗଣ୍ହାତି, ତତ୍ତକମେୱ ଇଦଂ ଈଦିସଂ ଉଦ୍ଧୁମାତକନ୍ତି ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତଙ୍ଗଂ। ପୁରିସସ୍ସ ପନ ଇତ୍ଥିସରୀରଂ ଇତ୍ଥିଯା ୱା ପୁରିସସରୀରଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ୱିସଭାଗେ ସରୀରେ ଆରମ୍ମଣଂ ନ ଉପଟ୍ଠାତି, ୱିପ୍ଫନ୍ଦନସ୍ସେୱ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି। ''ଉଗ୍ଘାଟିତାପି ହି ଇତ୍ଥୀ ପୁରିସସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ପରିଯାଦାଯ ତିଟ୍ଠତୀ''ତି (ଅ। ନି। ୫।୫୫) ମଜ୍ଝିମଟ୍ଠକଥାଯଂ

ଖ୍ଖୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ସଭାଗସରୀରେଯେଓ ଏୱଂ ଛନ୍ଦିଧେନ ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହିତବ୍ବଂ।

୧୧୧। ଯୋ ପନ ପୁରିମବୁଦ୍ଧାନଂ ସନ୍ତିକେ ଆସେୱିତକମ୍ମଟ୍ଠାନୋ ପରିହତଧୁତଙ୍ଗୋ ପରିମଦ୍ଦିତମହାଭୂତୋ ପରିଗ୍ଗହିତସଙ୍ଖାରୋ ୱୱତ୍ଥାପିତନାମରୂପୋ ଉଗ୍ଘାଟିତସନ୍ତତିସଞ୍ଞୋ କତସମଣଧମ୍ମୋ ୱାସିତୱାସନୋ ଭାୱିତଭାୱନୋ ସବୀଜୋ ଞାଣୁତ୍ତରୋ ଅପ୍ପକିଲେସୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ, ତସ୍ସ ଓଲୋକିତୋଲୋକିତଟ୍ଠାନେଯେଓ ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠାତି। ନୋ ଚେ ଏୱଂ ଉପଟ୍ଠାତି, ଅଥେୱଂ ଛନ୍ଦିଧେନ ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହତୋ ଉପଟ୍ଠାତି। ଯସ୍ସ ପନ ଏୱମ୍ପି ନ ଉପଟ୍ଠାତି, ତେନ ସନ୍ଧିତୋ ୱିୱରତୋ ନିନ୍ନତୋ ଥଲତୋ ସମନ୍ତତୋତି ପୁନପି ପଞ୍ଚୱିଧେନ ନିମିତ୍ତଂ ଗହେତବ୍ବଂ।

୧୧୨। ତତ୍ଥ ସନ୍ଧିତୋତି ଅସୀତିସତସନ୍ଧିତୋ। ଉଦ୍ଧୁମାତକେ ପନ କଥଂ ଅସୀତିସତସନ୍ଧୟୋ ୱୱତ୍ଥପେସ୍ସତି। ତସ୍ମାନେନ ତୟୋ ଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥସନ୍ଧୀ, ତୟୋ ୱାମହତ୍ଥସନ୍ଧୀ, ତୟୋ ଦକ୍ଖିଣପାଦସନ୍ଧୀ, ତୟୋ ୱାମପାଦସନ୍ଧୀ , ଏକୋ ଗୀୱସନ୍ଧି, ଏକୋ କଟିସନ୍ଧୀତି ଏୱଂ ଚୁଦ୍ଦସମହାସନ୍ଧିୱସେନ ସନ୍ଧିତୋ ୱୱତ୍ଥପେତବ୍ବଂ। ୱିୱରତୋତି ୱିୱରଂ ନାମ ହତ୍ଥନ୍ତରଂ ପାଦନ୍ତରଂ ଉଦରନ୍ତରଂ କଣ୍ଣନ୍ତରନ୍ତି ଏୱଂ ୱିୱରତୋ ୱୱତ୍ଥପେତବ୍ବଂ। ଅକ୍ଖୀନମ୍ପି ନିମ୍ମୀଲିତଭାୱୋ ୱା ଉମ୍ମୀଲିତଭାୱୋ ୱା ମୁଖସ୍ସ ଚ ପିହିତଭାୱୋ ୱା ୱିୱଟଭାୱୋ ୱା ୱୱତ୍ଥପେତବ୍ବୋ। ନିନ୍ନତୋତି ଯଂ ସରୀରେ ନିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ଅକ୍ଖିକୂପୋ ୱା ଅନ୍ତୋମୁଖଂ ୱା ଗଲୱାଟକୋ ୱା, ତଂ ୱୱତ୍ଥପେତବ୍ବଂ। ଅଥ ୱା ଅହଂ ନିନ୍ନେ ଠିତୋ ସରୀରଂ ଉନ୍ନତେତି ୱୱତ୍ଥପେତବ୍ବଂ। ଥଲତୋତି ଯଂ ସରୀରେ ଉନ୍ନତଟ୍ଠାନଂ ଜଣ୍ଣୁକଂ ୱା ଉରୋ ୱା ନଲାଟଂ ୱା, ତଂ ୱୱତ୍ଥପେତବ୍ବଂ। ଅଥ ୱା ଅହଂ ଥଲେ ଠିତୋ ସରୀରଂ ନିନ୍ନେତି ୱୱତ୍ଥପେତବ୍ବଂ। ସମନ୍ତତୋତି ସବ୍ବଂ ସରୀରଂ ସମନ୍ତତୋ ୱୱତ୍ଥପେତବ୍ବଂ। ସକଲସରୀରେ ଞାଣଂ ଚାରେତ୍ୱା ଯଂ ଠାନଂ ୱିଭୂତଂ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତି, ତତ୍ଥ ''ଉଦ୍ଧୁମାତକଂ ଉଦ୍ଧୁମାତକ''ନ୍ତି ଚିତ୍ତଂ ଠପେତବ୍ବଂ। ସଚେ ଏୱମ୍ପି ନ ଉପଟ୍ଠାତି, ଉଦରପରିୟୋସାନଂ ଅତିରେକଂ ଉଦ୍ଧୁମାତକଂ ହୋତି, ତତ୍ଥ ''ଉଦ୍ଧୁମାତକଂ ଉଦ୍ଧୁମାତକ''ନ୍ତି ଚିତ୍ତଂ ଠପେତବ୍ବଂ।

୧୧୩। ଇଦାନି ''ସୋ ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ କରୋତୀ''ତିଆଦୀସୁ ଅୟଂ ୱିନିଚ୍ଛୟକଥା –

ତେନ ଯୋଗିନା ତସ୍ମିଂ ସରୀରେ ଯଥାୱୁତ୍ତନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୱସେନ ସୁଟ୍ଠୁ ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହିତବ୍ବଂ। ସତିଂ ସୂପଟ୍ଠିତଂ କତ୍ୱା ଆୱଜ୍ଜିତବ୍ବଂ। ଏୱଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ କରୋନ୍ତେନ ସାଧୁକଂ ଉପଧାରେତବ୍ବଞ୍ଚେୱ ୱୱତ୍ଥପେତବ୍ବଞ୍ଚ। ସରୀରତୋ ନାତିଦୂରେ ନାଚ୍ଚାସନ୍ନେ ପଦେସେ ଠିତେନ ୱା ନିସିନ୍ନେନ ୱା ଚକ୍ଖୁଂ ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ଓଲୋକେତ୍ୱା ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହିତବ୍ବଂ। ''ଉଦ୍ଧୁମାତକପଟିକ୍କୂଲଂ ଉଦ୍ଧୁମାତକପଟିକ୍କୂଲ''ନ୍ତି ସତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସହସ୍ସକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ଓଲୋକେତବ୍ବଂ, ନିମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ଆୱଜ୍ଜିତବ୍ବଂ। ଏୱଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଉଗ୍ଗହନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ ହୋତି। କଦା ସୁଗ୍ଗହିତଂ ହୋତି? ଯଦା ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତସ୍ସ ନିମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତସ୍ସ ଚ ଏକସଦିସଂ ହୁତ୍ୱା ଆପାଥମାଗଚ୍ଛତି, ତଦା ସୁଗ୍ଗହିତଂ ନାମ ହୋତି।

ସୋ ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ଏୱଂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ କତ୍ୱା ସୂପଧାରିତଂ ଉପଧାରେତ୍ୱା ସୁୱୱତ୍ଥିତଂ ୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱା ସଚେ ତତ୍ଥେୱ ଭାୱନାପରିୟୋସାନଂ ପତ୍ତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଅଥାନେନ ଆଗମନକାଲେ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ଏକକେନ ଅଦୁତିୟେନ ତଦେୱ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ମନସିକରୋନ୍ତେନ ସୂପଟ୍ଠିତଂ ସତିଂ କତ୍ୱା ଅନ୍ତୋଗତେହି ଇନ୍ଦ୍ରିୟେହି ଅବହିଗତେନ ମାନସେନ ଅତ୍ତନୋ ସେନାସନମେୱ ଗନ୍ତବ୍ବଂ।

ସୁସାନା ନିକ୍ଖମନ୍ତେନେୱ ଚ ଆଗମନମଗ୍ଗୋ ୱୱତ୍ଥପେତବ୍ବୋ, ଯେନ ମଗ୍ଗେନ ନିକ୍ଖନ୍ତୋସ୍ମି, ଅୟଂ ମଗ୍ଗୋ ପାଚୀନଦିସାଭିମୁଖୋ ୱା ଗଚ୍ଛତି, ପଚ୍ଛିମୌତ୍ତରଦକ୍ଖିଣଦିସାଭିମୁଖୋ ୱା ଗଚ୍ଛତି, ୱିଦିସାଭିମୁଖୋ ୱା ଗଚ୍ଛତି। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଠାନେ ୱାମତୋ ଗଚ୍ଛତି, ଇମସ୍ମିଂ ଦକ୍ଖିଣତୋ, ଇମସ୍ମିଂ ଚସ୍ସ ଠାନେ ପାସାଣୋ, ଇମସ୍ମିଂ ୱମ୍ମିକୋ, ଇମସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖୋ, ଇମସ୍ମିଂ ଗଚ୍ଛୋ, ଇମସ୍ମିଂ ଲତାତି ଏୱଂ ଆଗମନମଗ୍ଗଂ ୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱା ଆଗତେନ ଚଙ୍କମନ୍ତେନାପି ତବ୍ଭାଗିୟୋୱ ଚଙ୍କମୋ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବୋ, ଅସୁଭନିମିତ୍ତଦିସାଭିମୁଖେ ଭୂମିପ୍ପଦେସେ ଚଙ୍କମିତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ନିସୀଦନ୍ତେନ ଆସନମ୍ପି ତବ୍ଭାଗିୟମେୱ ପଞ୍ଞପେତବ୍ବଂ। ସଚେ ପନ ତସ୍ସଂ ଦିସାୟଂ ସୋବ୍ଭୋ ୱା ପପାତୋ ୱା ରୁକ୍ଖୋ ୱା ୱତି ୱା କଲଲଂ ୱା ହୋତି, ନ ସକ୍କା ତଂଦିସାଭିମୁଖେ ଭୂମିପ୍ପଦେସେ ଚଙ୍କମିତୁଂ, ଆସନମ୍ପି ଅନୋକାସତ୍ତା ନ ସକ୍କା ପଞ୍ଞପେତୁଂ। ତଂ ଦିସଂ ଅନପଲୋକେନ୍ତେନାପି ଓକାସାନୁରୂପେ ଠାନେ ଚଙ୍କମିତବ୍ବଞ୍ଚେୱ ନିସୀଦିତବ୍ବଞ୍ଚ। ଚିତ୍ତଂ ପନ ତଂଦିସାଭିମୁଖଂଯେୱ କାତବ୍ବଂ।

୧୧୪। ଇଦାନି ''ସମନ୍ତା ନିମିତ୍ତୁପଲକ୍ଖଣା କିମତ୍ଥିୟା''ତିଆଦିପଞ୍ହାନଂ ''ଅସମ୍ମୋହତ୍ଥା''ତିଆଦିୱିସ୍ସଜ୍ଜନେ ଅୟଂ ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଯସ୍ସ ହି ଅୱେଲାୟଂ ଉଦ୍ଧୁମାତକନିମିତ୍ତଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସମନ୍ତା ନିମିତ୍ତୁପଲକ୍ଖଣଂ କତ୍ୱା ନିମିତ୍ତଗ୍ଗହଣତ୍ଥଂ ଚକ୍ଖୁଂ ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତସ୍ସେୱ ତଂ ମତସରୀରଂ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଠିତଂ ୱିୟ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରମାନଂ ୱିୟ ଅନୁବନ୍ଧମାନଂ ୱିୟ ଚ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତି, ସୋ ତଂ ବୀଭଚ୍ଛଂ ଭେରୱାରମ୍ମଣଂ ଦିସ୍ୱା ୱିକ୍ଖିତ୍ତଚିତ୍ତୋ ଉମ୍ମତ୍ତକୋ ୱିୟ ହୋତି, ଭୟଂ ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଲୋମହଂସଂ ପାପୁଣାତି। ପାଳିୟଂ ହି ୱିଭତ୍ତଅଟ୍ଠତିଂସାରମ୍ମଣେସୁ ଅଞ୍ଞଂ ଏୱରୂପଂ ଭେରୱାରମ୍ମଣଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ଇମସ୍ମିଂ ହି କମ୍ମଟ୍ଠାନେ ଝାନୱିବ୍ଭନ୍ତକୋ ନାମ ହୋତି। କସ୍ମା? ଅତିଭେରୱତ୍ତା କମ୍ମଟ୍ଠାନସ୍ସ। ତସ୍ମା ତେନ ଯୋଗିନା ସନ୍ଥମ୍ଭେତ୍ୱା ସତିଂ ସୂପଟ୍ଠିତଂ କତ୍ୱା ମତସରୀରଂ

ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅନୁବନ୍ଧନକଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ସଚେ ହି ସୋ ‘‘ଏତସ୍ସ ସମୀପେ ଠିତୋ ପାସାଣୋ ୱା ଲତା ୱା ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ସରୀରମ୍ପି ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ। ଯଥା ପନ ସୋ ପାସାଣୋ ୱା ଲତା ୱା ନାଗଚ୍ଛତି, ଏୱଂ ସରୀରମ୍ପି ନାଗଚ୍ଛତି। ଅଯଂ ପନ ତୁୟ୍ହଂ ଉପଟ୍ଠାନାକାରୋ ସଞ୍ଜଞ୍ଜୋ ସଞ୍ଜଞ୍ଜାସମ୍ଭୱୋ, କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ତେ ଅଜ୍ଜ ଉପଟ୍ଠିତଂ, ମା ଭାଯି ଭିକ୍ଖୂ’’ତି ତାସଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ହାସଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ନିମିତ୍ତେ ଚିତ୍ତଂ ସଞ୍ଚରାପେତବ୍ବଂ। ଏୱଂ ୱିସେସମଧିଗଚ୍ଛତି। ଇଦମେତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସମନ୍ତା ନିମିତ୍ତୁପଲକ୍ଖଣା ଅସମ୍ମୋହତ୍ଥା’’ତି।

ଏକାଦସୱିଧେନ ପନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହଂ ସମ୍ପାଦେନ୍ତୋ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଉପନିବନ୍ଧତି। ତସ୍ସ ହି ଚକ୍ଖୂନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ଓଲୋକନପଚ୍ଚଯା ଉଗ୍ଗହନିମିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତସ୍ମିଂ ମାନସଂ ଚାରେନ୍ତସ୍ସ ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତତ୍ଥ ମାନସଂ ଚାରେନ୍ତୋ ଅପ୍ପନଂ ପାପୁଣାତି। ଅପ୍ପନାଯଂ ଠତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେନ୍ତୋ ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକରୋତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଏକାଦସୱିଧେନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୋ ଉପନିବନ୍ଧନତ୍ଥୋ’’ତି।

୧୧୫। ଗତାଗତମଗ୍ଗପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣା ୱୀଥିସମ୍ପଟିପାଦନତ୍ଥାତି ଏତ୍ଥ ପନ ଯା ଗତମଗ୍ଗସ୍ସ ଚ ଆଗତମଗ୍ଗସ୍ସ ଚ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣା ୱୁତ୍ତା, ସା କମ୍ମଟ୍ଠାନୱୀଥିଯା ସମ୍ପଟିପାଦନତ୍ଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ସଚେ ହି ଇମଂ ଭିକ୍ଖୁଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ କେଚି ଅଜ୍ଜ, ଭନ୍ତେ, କତିମୀତି ଦିୱସଂ ୱା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ପଞ୍ହଂ ୱା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ପଟିସନ୍ଥାରଂ ୱା କରୋନ୍ତି, ଅହଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନିକୋତି ତୁଣ୍ହୀଭୂତେନ ଗନ୍ତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଦିୱସୋ କଥେତବ୍ବୋ, ପଞ୍ହୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତବ୍ବୋ। ସଚେ ନ ଜାନାତି, ନ ଜାନାମୀତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଧମ୍ମିକୋ ପଟିସନ୍ଥାରୋ କାତବ୍ବୋ। ତସ୍ସେୱଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଉଗ୍ଗହିତଂ ତରୁଣନିମିତ୍ତଂ ନସ୍ସତି। ତସ୍ମିଂ ନସ୍ସନ୍ତେପି ଦିୱସଂ ପୁଟ୍ଠେନ କଥେତବ୍ବମେୱ। ପଞ୍ହଂ ଅଜାନନ୍ତେନ ନ ଜାନାମୀତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଜାନନ୍ତେନ ଏକଦେସେନ କଥେତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି, ପଟିସନ୍ଥାରୋପି କାତବ୍ବୋ। ଆଗନ୍ତୁକଂ ପନ ଭିକ୍ଖୁଂ ଦିସ୍ୱା ଆଗନ୍ତୁକପଟିସନ୍ଥାରୋ କାତବ୍ବୋୱ। ଅୱସେସାନିପି ଚେତିଯଙ୍ଗଣୱତ୍ତବୋଧିଯଙ୍ଗଣୱତ୍ତଉପୋସଥାଗାରୱତ୍ତଭୋଜନସାଲାଜନ୍ତାଘରଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯଆଗନ୍ତୁକଗମିକୱତ୍ତାଦୀନି ସବ୍ବାନି ଖନ୍ଧକୱତ୍ତାନି ପୂରେତବ୍ବାନେୱ। ତସ୍ସ ତାନି ପୂରେନ୍ତସ୍ସାପି ତଂ ତରୁଣନିମିତ୍ତଂ ନସ୍ସତି, ପୁନ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀତି ଗନ୍ତୁକାମସ୍ସାପି ଅମନୁସ୍ସେହି ୱା ୱାଳମିଗେହି ୱା ଅଧିଟ୍ଠିତତ୍ତା ସୁସାନମ୍ପି ଗନ୍ତୁଂ ନ ସକ୍କା ହୋତି, ନିମିତ୍ତଂ ୱା ଅନ୍ତରଧାଯତି। ଉଦ୍ଧୁମାତକଂ ହି ଏକମେୱ ୱା ଦ୍ୱେ ୱା ଦିୱସେ ଠତ୍ୱା ୱିନୀଲକାଦିଭାୱଂ ଗଚ୍ଛତି। ସବ୍ବକମ୍ମଟ୍ଠାନେସୁ ଏତେନ ସମଂ ଦୁଲ୍ଲଭଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ତସ୍ମା ଏୱଂ ନଟ୍ଠେ ନିମିତ୍ତେ ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ରତ୍ତିଟ୍ଠାନେ ୱା ଦିୱାଠାନେ ୱା ନିସୀଦିତ୍ୱା ଅହଂ ଇମିନା ନାମ ଦ୍ୱାରେନ ୱିହାରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅସୁକଦିସାଭିମୁଖଂ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ ଠାନେ ୱାମଂ ଗଣ୍ହିଂ, ଅସୁକସ୍ମିଂ ଦକ୍ଖିଣଂ। ତସ୍ସ ଅସୁକସ୍ମିଂ ଠାନେ ପାସାଣୋ, ଅସୁକସ୍ମିଂ ୱମ୍ମିକରୁକ୍ଖଗଚ୍ଛଲତାନମଞ୍ଞତରଂ। ସୋହଂ ତେନ ମଗ୍ଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ ଠାନେ ଅସୁଭଂ ଅଦ୍ଦସଂ। ତତ୍ଥ ଅସୁକଦିସାଭିମୁଖୋ ଠତ୍ୱା ଏୱଞ୍ଚେୱଞ୍ଚ ସମନ୍ତା ନିମିତ୍ତାନି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଏୱଂ ଅସୁଭନିମିତ୍ତଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଅସୁକଦିସାଯ ସୁସାନତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଏୱରୂପେନ ନାମ ମଗ୍ଗେନ ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ କରୋନ୍ତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଇଧ ନିସିନ୍ନୋତି ଏୱଂ ଯାୱ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ, ତାୱ ଗତାଗତମଗ୍ଗୋ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବୋ। ତସ୍ସେୱଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ପାକଟଂ ହୋତି, ପୁରତୋ ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ୱିଯ ଉପଟ୍ଠାତି। କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ପୁରିମାକାରେନେୱ ୱୀଥିଂ ପଟିପଜ୍ଜତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଗତାଗତମଗ୍ଗପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣା ୱୀଥିସମ୍ପଟିପାଦନତ୍ଥା’’ତି।

୧୧୬। ଇଦାନି ଆନିସଂସଦସ୍ସାୱୀ ରତନସଞ୍ଞୀ ହୁତ୍ୱା ଚିତ୍ତୀକାରଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ସମ୍ପିଯାଯମାନୋ ତସ୍ମିଂ ଆରମ୍ମଣେ ଚିତ୍ତଂ ଉପନିବନ୍ଧତୀତି ଏତ୍ଥ ଉଦ୍ଧୁମାତକପଟିକ୍କୂଲେ ମାନସଂ ଚାରେତ୍ୱା ଝାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଝାନପଦଟ୍ଠାନଂ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେନ୍ତୋ ‘‘ଅଦ୍ଧା ଇମାଯ ପଟିପଦାଯ ଜରାମରଣମ୍ହା ପରିମୁଚ୍ଚିସ୍ସାମୀ’’ତି ଏୱଂ ଆନିସଂସଦସ୍ସାୱିନା ଭୱିତବ୍ବଂ।

ଯଥା ପନ ଦୁଗ୍ଗତୋ ପୁରିସୋ ମହଗ୍ଘଂ ମଣିରତନଂ ଲଭିତ୍ୱା ଦୁଲ୍ଲଭଂ ୱତ ମେ ଲଦ୍ଧନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ରତନସଞ୍ଞୀ ହୁତ୍ୱା ଗାରୱଂ ଜନେତ୍ୱା ୱିପୁଲେନ ପେମେନ ସମ୍ପିଯାଯମାନୋ ତଂ ରକ୍ଖେୟ୍ୟ, ଏୱମେୱ ‘‘ଦୁଲ୍ଲଭଂ ମେ ଇଦଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଲଦ୍ଧଂ ଦୁଗ୍ଗତସ୍ସ ମହଗ୍ଘମଣିରତନସଦିସଂ। ଚତୁଧାତୁକମ୍ମଟ୍ଠାନିକୋ ହି ଅତ୍ତନୋ ଚତ୍ତାରୋ ମହାଭୂତେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ଆନାପାନକମ୍ମଟ୍ଠାନିକୋ ଅତ୍ତନୋ ନାସିକୱାତଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, କସିଣକମ୍ମଟ୍ଠାନିକୋ କସିଣଂ କତ୍ୱା ଯଥାସୁଖଂ ଭାୱେତି, ଏୱଂ ଇତରାନି କମ୍ମଟ୍ଠାନାନି ସୁଲଭାନି। ‘ଇଦଂ ପନ ଏକମେୱ ୱା ଦ୍ୱେ ୱା ଦିୱସେ ତିଟ୍ଠତି, ତତୋ ପରଂ ୱିନୀଲକାଦିଭାୱଂ ପାପୁଣାତୀ’ତି ନତ୍ଥି ଇତୋ ଦୁଲ୍ଲଭତର’’ନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ରତନସଞ୍ଞିନା ହୁତ୍ୱା ଚିତ୍ତୀକାରଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ସମ୍ପିଯାଯମାନେନ ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ରକ୍ଖିତବ୍ବଂ। ରତ୍ତିଟ୍ଠାନେ ଚ ଦିୱାଠାନେ ଚ ‘‘ଉଦ୍ଧୁମାତକପଟିକ୍କୂଲଂ ଉଦ୍ଧୁମାତକପଟିକ୍କୂଲ’’ନ୍ତି ତତ୍ଥ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଚିତ୍ତଂ ଉପନିବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ପୁନପ୍ପୁନଂ ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ଆୱଜ୍ଜିତବ୍ବଂ, ମନସିକାତବ୍ବଂ। ତକ୍କାହତଂ ୱିତକ୍କାହତଂ କାତବ୍ବଂ।

୧୧୭। ତସ୍ସେୱଂ କରୋତୋ ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତତ୍ରିଦଂ ନିମିତ୍ତଦ୍ୱଯସ୍ସ ନାନାକରଣଂ, ଉଗ୍ଗହନିମିତ୍ତଂ ୱିରୂପଂ ବୀଭଚ୍ଛଂ ଭେରୱଦସ୍ସନଂ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତି । ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତଂ ପନ ଯାୱଦତ୍ଥଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ନିପନ୍ନୋ ଥୂଲଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗପୁରିସୋ ୱିଯ। ତସ୍ସ ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତପଟିଲାଭସମକାଲମେୱ ବହିଦ୍ଧା କାମାନଂ ଅମନସିକାରା ୱିକ୍ଖମ୍ଭନୱସେନ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ ପହୀଯତି। ଅନୁନଯପ୍ପହାନେନେୱ ଚସ୍ସ ଲୋହିତପ୍ପହାନେନ ପୁବ୍ବୋ ୱିଯ ବ୍ୟାପାଦୋପି

ପହୀୟତି। ତଥା ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟତାୟ ଥିନମିଦ୍ଧଂ, ଅୱିପ୍ପଟିସାରକରସନ୍ତଧମ୍ମାନୁୟୋଗୱସେନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ, ଅଧିଗତୱିସେସସ୍ସ ପଚ୍ଚକ୍ଖତାୟ ପଟିପତ୍ତିଦେସକେ ସତ୍ଥରି ପଟିପତ୍ତିୟଂ ପଟିପତ୍ତିଫଲେ ଚ ୱିଚିକିଚ୍ଛା ପହୀୟତୀତି ପଞ୍ଚ ନୀୱରଣାନି ପହୀୟନ୍ତି। ତସ୍ମିଞ୍ଚେୱ ଚ ନିମିତ୍ତେ ଚେତସୋ ଅଭିନିରୋପନଲକ୍ଖଣୋ ୱିତକ୍କୋ, ନିମିତ୍ତାନୁମଜ୍ଜନକିଚ୍ଚଂ ସାଧୟମାନୋ ୱିଚାରୋ, ପଟିଲଦ୍ଧୱିସେସାଧିଗମପଚ୍ଚୟା ପୀତି, ପୀତିମନସ୍ସ ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ଭୱତୋ ପସ୍ସଦ୍ଧି, ତନ୍ନିମିତ୍ତଂ ସୁଖଂ, ସୁଖିତସ୍ସ ଚିତ୍ତସମାଧିସମ୍ଭୱତୋ ସୁଖନିମିତ୍ତା ଏକଗ୍ଗତା ଚାତି ଝାନଙ୍ଗାନି ପାତୁଭୱନ୍ତି। ଏୱମସ୍ସ ପଠମଜ୍ଝାନପଟିବିମ୍ବଭୂତଂ ଉପଚାରଜ୍ଝାନମ୍ପି ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ଇତୋ ପରଂ ୟାୱ ପଠମଜ୍ଝାନସ୍ସ ଅପ୍ପନା ଚେୱ ୱସିପ୍ପତ୍ତି ଚ, ତାୱ ସବ୍ବଂ ପଥୱୀକସିଣେ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ୱିନୀଲକାଦିକମ୍ମଟ୍ଠାନାନି

୧୧୮। ଇତୋ ପରେସୁ ପନ ୱିନୀଲକାଦୀସୁପି ୟଂ ତଂ ''ଉଦ୍ଧୁମାତକଂ ଅସୁଭନିମିତ୍ତଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଏକୋ ଅଦୁତିୟୋ ଗଚ୍ଛତି ଉପଟ୍ଠିତାୟ ସତିୟା''ତିଆଦିନା ନୟେନ ଗମନଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଲକ୍ଖଣଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ସବ୍ବଂ ''ୱିନୀଲକଂ ଅସୁଭନିମିତ୍ତଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ, ୱିପୁବ୍ବକଂ ଅସୁଭନିମିତ୍ତଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ''ତି ଏୱଂ ତସ୍ସ ତସ୍ସ ୱସେନ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଉଦ୍ଧୁମାତକପଦମତ୍ତଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ସୱିନିଚ୍ଛୟାଧିପ୍ପାୟଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଅୟଂ ପନ ୱିସେସୋ – ୱିନୀଲକେ ''ୱିନୀଲକପଟିକ୍କୂଲଂ ୱିନୀଲକପଟିକ୍କୂଲ''ନ୍ତି ମନସିକାରୋ ପୱତ୍ତେତବ୍ବୋ। ଉଗ୍ଗହନିମିତ୍ତଞ୍ଚେତ୍ଥ କବରକବରୱଣ୍ଣଂ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତି। ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତଂ ପନ ଉସ୍ସଦୱସେନ ଉପଟ୍ଠାତି।

ୱିପୁବ୍ବକେ ''ୱିପୁବ୍ବକପଟିକ୍କୂଲଂ ୱିପୁବ୍ବକପଟିକ୍କୂଲ''ନ୍ତି ମନସିକାରୋ ପୱତ୍ତେତବ୍ବୋ। ଉଗ୍ଗହନିମିତ୍ତଂ ପନେତ୍ଥ ପଗ୍ଘରନ୍ତମିୱ ଉପଟ୍ଠାତି। ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତଂ ନିଚ୍ଚଲଂ ସନ୍ନିସିନ୍ନଂ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତି।

ୱିଚ୍ଛିଦ୍ଦକଂ ୟୁଦ୍ଧମଣ୍ଡଲେ ୱା ଚୋରାଟୱିୟଂ ୱା ସୁସାନେ ୱା ୟତ୍ଥ ରାଜାନୋ ଚୋରେ ଛିନ୍ଦାପେନ୍ତି। ଅରଞ୍ଞେ ୱା ପନ ସୀହବ୍ୟଗ୍ଘେହି ଛିନ୍ନପୁରିସଟ୍ଠାନେ ଲବ୍ଭତି। ତସ୍ମା ତଥାରୂପଂ ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସଚେ ନାନାଦିସାୟଂ ପତିତମ୍ପି ଏକାୱଜ୍ଜନେନ ଆପାଥମାଗଚ୍ଛତି ଇଚ୍ଚେତଂ କୁସଲଂ। ନୋ ଚେ ଆଗଚ୍ଛତି, ସୟଂ ହତ୍ଥେନ ନ ପରାମସିତବ୍ବଂ। ପରାମସନ୍ତୋ ହି ୱିସ୍ସାସଂ ଆପଜ୍ଜତି। ତସ୍ମା ଆରାମିକେନ ୱା ସମଣୁଦ୍ଦେସେନ ୱା ଅଞ୍ଞେନ ୱା କେନଚି ଏକଟ୍ଠାନେ କାରେତବ୍ବଂ। ଅଲଭନ୍ତେନ କତ୍ତରୟଟ୍ଠିୟା ୱା ଦଣ୍ଡକେନ ୱା ଏକଙ୍ଗୁଲନ୍ତରଂ କତ୍ୱା ଉପନାମେତବ୍ବଂ। ଏୱଂ ଉପନାମେତ୍ୱା ''ୱିଚ୍ଛିଦ୍ଦକପଟିକ୍କୂଲଂ ୱିଚ୍ଛିଦ୍ଦକପଟିକ୍କୂଲ''ନ୍ତି ମନସିକାରୋ ପୱତ୍ତେତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥ ଉଗ୍ଗହନିମିତ୍ତଂ ମଜ୍ଝେ ଛିଦ୍ଦଂ ୱିୟ ଉପଟ୍ଠାତି। ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତଂ ପନ ପରିପୁଣ୍ଣଂ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତି।

ୱିକ୍ଖାୟିତକେ ୱିକ୍ଖାୟିତକପଟିକ୍କୂଲଂ ୱିକ୍ଖାୟିତକପଟିକ୍କୂଲନ୍ତି ମନସିକାରୋ ପୱତ୍ତେତବ୍ବୋ। ଉଗ୍ଗହନିମିତ୍ତଂ ପନେତ୍ଥ ତହିଂ ତହିଂ ଖାୟିତସଦିସମେୱ ଉପଟ୍ଠାତି। ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂୱ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତି।

ୱିକ୍ଖିତ୍ତକମ୍ପି ୱିଚ୍ଛିଦ୍ଦକେ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ଅଙ୍ଗୁଲଙ୍ଗୁଲନ୍ତରଂ କାରେତ୍ୱା ୱା କତ୍ୱା ୱା ''ୱିକ୍ଖିତ୍ତକପଟିକ୍କୂଲଂ ୱିକ୍ଖିତ୍ତକପଟିକ୍କୂଲ''ନ୍ତି ମନସିକାରୋ ପୱତ୍ତେତବ୍ବୋ। ଏତ୍ଥ ଉଗ୍ଗହନିମିତ୍ତଂ ପାକଟନ୍ତରଂ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତି। ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତଂ ପନ ପରିପୁଣ୍ଣଂୱ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତି।

ହତୱିକ୍ଖିତ୍ତକମ୍ପି ୱିଚ୍ଛିଦ୍ଦକେ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରେସୁୟେୱ ଠାନେସୁ ଲବ୍ଭତି। ତସ୍ମା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ଅଙ୍ଗୁଲଙ୍ଗୁଲନ୍ତରଂ କାରେତ୍ୱା ୱା କତ୍ୱା ୱା ''ହତୱିକ୍ଖିତ୍ତକପଟିକ୍କୂଲଂ ହତୱିକ୍ଖିତ୍ତକପଟିକ୍କୂଲ''ନ୍ତି ମନସିକାରୋ ପୱତ୍ତେତବ୍ବୋ। ଉଗ୍ଗହନିମିତ୍ତଂ ପନେତ୍ଥ ପଞ୍ଞାୟମାନଂ ପହାରମୁଖଂ ୱିୟ ହୋତି। ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତଂ ପରିପୁଣ୍ଣମେୱ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତି।

ଲୋହିତକଂ ୟୁଦ୍ଧମଣ୍ଡଲାଦୀସୁ ଲଦ୍ଧପ୍ପହାରାନଂ ହତ୍ଥପାଦାଦୀସୁ ୱା ଛିନ୍ନେସୁ ଭିନ୍ନଗଣ୍ଡପୀଳକାଦୀନଂ ୱା ମୁଖତୋ ପଗ୍ଘରମାନକାଲେ ଲବ୍ଭତି। ତସ୍ମା ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଲୋହିତକପଟିକ୍କୂଲଂ ଲୋହିତକପଟିକ୍କୂଲ''ନ୍ତି ମନସିକାରୋ ପୱତ୍ତେତବ୍ବୋ। ଏତ୍ଥ ଉଗ୍ଗହନିମିତ୍ତଂ ୱାତପ୍ପହତା ୱିୟ ରତ୍ତପଟାକା ଚଲମାନାକାରଂ ଉପଟ୍ଠାତି। ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତଂ ପନ ସନ୍ନିସିନ୍ନଂ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତି।

ପୁଳୱକଂ ଦ୍ୱୀହତୀହଚ୍ଚୟେନ କୁଣପସ୍ସ ନୱହି ୱଣମୁଖେହି କିମିରାସିପଗ୍ଘରଣକାଲେ ହୋତି। ଅପିଚ ତଂ ସୋଣସିଙ୍ଗାଲମନୁସ୍ସଗୋମହିଂସହତ୍ଥିଅସ୍ସଅଜଗରାଦୀନଂ ସରୀରପ୍ପମାଣମେୱ ହୁତ୍ୱା ସାଲିଭତ୍ତରାସି ୱିୟ ତିଟ୍ଠତି । ତେସୁ ୟତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ''ପୁଳୱକପଟିକ୍କୂଲଂ ପୁଳୱକପଟିକ୍କୂଲ''ନ୍ତି ମନସିକାରୋ ପୱତ୍ତେତବ୍ବୋ। ଚୂଳପିଣ୍ଡପାତିକତିସ୍ସତ୍ଥେରସ୍ସ ହି କାଳଦୀଘୱାପିୟା ଅନ୍ତୋ

ହତ୍ଥିକୁଣପେ ନିମିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠାସି। ଉଗ୍ଗହନିମିତ୍ତଂ ପନେତ୍ଥ ଚଲମାନଂ ୱିଯ ଉପଟ୍ଠାତି। ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତଂ ସାଲିଭତ୍ତପିଣ୍ଡୋ ୱିଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନଂ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତି।

ଅଟ୍ଠିକଂ ''ସେଯ୍ୟଥାପି ପସ୍ସେଯ୍ୟ ସରୀରଂ ସିୱଥିକାଯ ଛଡ୍ଡିତଂ ଅଟ୍ଠିସଙ୍ଖଲିକଂ ସମଂସଲୋହିତଂ ନହାରୁସମ୍ବନ୍ଧ''ନ୍ତିଆଦିନା (ମ। ନି। ୩।୧୫୪) ନଯେନ ନାନପ୍ପକାରତୋ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ହୋତି, ତତ୍ଥ ପୁରିମନଯେନେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ସମନ୍ତା ପାସାଣାଦୀନଂ ୱସେନ ସନିମିତ୍ତଂ ସାରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ଇଦଂ ଅଟ୍ଠିକନ୍ତି ସଭାୱଭାୱତୋ ଉପଲକ୍ଖେତ୍ୱା ୱଣ୍ଣାଦିୱସେନ ଏକାଦସହାକାରେହି ନିମିତ୍ତଂ ଉଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ।

୧୧୯। ତଂ ପନ ୱଣ୍ଣତୋ ସେତନ୍ତି ଓଲୋକେନ୍ତସ୍ସ ନ ଉପଟ୍ଠାତି, ଓଦାତକସିଣସମ୍ଭେଦୋ ହୋତି। ତସ୍ମା ଅଟ୍ଠିକନ୍ତି ପଟିକ୍କୂଲୱସେନେୱ ଓଲୋକେତବ୍ବଂ। ଲିଙ୍ଗନ୍ତି ଇଧ ହତ୍ଥାଦୀନଂ ନାମଂ। ତସ୍ମା ହତ୍ଥପାଦସୀସୌରବାହୁକଟିଊରୁଜଙ୍ଘାନଂ ୱସେନ ଲିଙ୍ଗତୋ ୱୱତ୍ଥପେତବ୍ବଂ। ଦୀଘରସ୍ସୱଟ୍ଟଚତୁରସ୍ସଖୁଦ୍ଦକମହନ୍ତୱସେନ ପନ ସଣ୍ଠାନତୋ ୱୱତ୍ଥପେତବ୍ବଂ। ଦିସୋକାସା ୱୁତ୍ତନଯା ଏୱ। ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଅଟ୍ଠିନୋ ପରିଯନ୍ତୱସେନ ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱା ଯଦେୱେତ୍ଥ ପାକଟଂ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତି, ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଅପ୍ପନା ପାପୁଣିତବ୍ବା। ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଅଟ୍ଠିନୋ ନିନ୍ନଟ୍ଠାନଥଲଟ୍ଠାନୱସେନ ପନ ନିନ୍ନତୋ ଚ ଥଲତୋ ଚ ୱୱତ୍ଥପେତବ୍ବଂ। ପଦେସୱସେନାପି ଅହଂ ନିନ୍ନେ ଠିତୋ, ଅଟ୍ଠି ଥଲେ, ଅହଂ ଥଲେ, ଅଟ୍ଠି ନିନ୍ନେତିପି ୱୱତ୍ଥପେତବ୍ବଂ। ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପନ ଅଟ୍ଠିକାନଂ ଘଟିତଘଟିତଟ୍ଠାନୱସେନ ସନ୍ଧିତୋ ୱୱତ୍ଥପେତବ୍ବଂ। ଅଟ୍ଠିକାନଂଯେୱ ଅନ୍ତରୱସେନ ୱିୱରତୋ ୱୱତ୍ଥପେତବ୍ବଂ। ସବ୍ବତ୍ଥେୱ ପନ ଞାଣଂ ଚାରେତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ଇଦମଟ୍ଠୀତି ସମନ୍ତତୋ ୱୱତ୍ଥପେତବ୍ବଂ। ଏୱମ୍ପି ନିମିତ୍ତେ ଅନୁପଟ୍ଠହନ୍ତେ ନଲାଟଟ୍ଠିମ୍ହି ଚିତ୍ତଂ ସଣ୍ଠପେତବ୍ବଂ।

୧୨୦। ଯଥା ଚେତ୍ଥ, ଏୱଂ ଇଦଂ ଏକାଦସୱିଧେନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗହଣଂ ଇତୋ ପୁରିମେସୁ ପୁଳୱକାଦୀସୁପି ଯୁଜ୍ଜମାନୱସେନ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତବ୍ବଂ। ଇଦଞ୍ଚ ପନ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ସକଲାଯପି ଅଟ୍ଠିକସଙ୍ଖଲିକାଯ ଏକସ୍ମିମ୍ପି ଅଟ୍ଠିକେ ସମ୍ପଜ୍ଜତି। ତସ୍ମା ତେସୁ ଯତ୍ଥକତ୍ଥଚି ଏକାଦସୱିଧେନ ନିମିତ୍ତଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ''ଅଟ୍ଠିକପଟିକ୍କୂଲଂ ଅଟ୍ଠିକପଟିକ୍କୂଲ''ନ୍ତି ମନସିକାରୋ ପୱତ୍ତେତବ୍ବୋ। ଇଧ ଉଗ୍ଗହନିମିତ୍ତମ୍ପି ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତମ୍ପି ଏକସଦିସମେୱ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ଏକସ୍ମିଂ ଅଟ୍ଠିକେ ଯୁତ୍ତଂ। ଅଟ୍ଠିକସଙ୍ଖଲିକାଯ ପନ ଉଗ୍ଗହନିମିତ୍ତେ ପଞ୍ଞାଯମାନେ ୱିୱରତା। ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତେ ପରିପୁଣ୍ଣଭାୱୋ ଯୁଜ୍ଜତି। ଏକଟ୍ଠିକେପି ଚ ଉଗ୍ଗହନିମିତ୍ତେନ ବୀଭଚ୍ଛେନ ଭଯାନକେନ ଭୱିତବ୍ବଂ। ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତେନ ପୀତିସୋମନସ୍ସଜନକେନ, ଉପଚାରାୱହତ୍ତା।

ଇମସ୍ମିଂ ହି ଓକାସେ ଯଂ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ଦ୍ୱାରଂ ଦତ୍ୱାୱ ୱୁତ୍ତଂ। ତଥା ହି ତତ୍ଥ ''ଚତୂସୁ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରେସୁ ଦସସୁ ଚ ଅସୁଭେସୁ ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତଂ ନତ୍ଥି। ବ୍ରହ୍ମୱିହାରେସୁ ହି ସୀମସମ୍ଭେଦୋଯେୱ ନିମିତ୍ତଂ। ଦସସୁ ଚ ଅସୁଭେସୁ ନିବ୍ବିକପ୍ପଂ କତ୍ୱା ପଟିକ୍କୂଲଭାୱେଯେୱ ଦିଟ୍ଠେ ନିମିତ୍ତଂ ନାମ ହୋତୀ''ତି ୱତ୍ୱାପି ପୁନ ଅନନ୍ତରମେୱ ''ଦୁୱିଧଂ ଇଧ ନିମିତ୍ତଂ ଉଗ୍ଗହନିମିତ୍ତଂ ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତଂ। ଉଗ୍ଗହନିମିତ୍ତଂ ୱିରୂପଂ ବୀଭଚ୍ଛଂ ଭଯାନକଂ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତୀ''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ଯଂ ୱିଚାରେତ୍ୱା ଅୱୋଚୁମ୍ହ, ଇଦମେୱେତ୍ଥ ଯୁତ୍ତଂ।

ଅପିଚ ମହାତିସ୍ସତ୍ଥେରସ୍ସ ଦନ୍ତଟ୍ଠିକମତ୍ତାୱଲୋକନେନ ସକଲିତ୍ଥିସରୀରସ୍ସ ଅଟ୍ଠିସଙ୍ଘାତଭାୱେନ ଉପଟ୍ଠାନାଦୀନି ଚେତ୍ଥ ନିଦସ୍ସନାନୀତି।

ଇତି ଅସୁଭାନି ସୁଭଗୁଣୋ, ଦସସତଲୋଚନେନ ଥୁତକିତ୍ତି;

ଯାନି ଅୱୋଚ ଦସବଲୋ, ଏକେକଜ୍ଝାନହେତୂନୀତି।

ଏୱଂ ତାନି ଚ ତେସଞ୍ଚ, ଭାୱନାନଯମିମଂ ୱିଦିତ୍ୱାନ;

ତେସ୍ୱେୱ ଅଯଂ ଭିଯ୍ୟୋ, ପକିଣ୍ଣକକଥାପି ୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା।

ପକିଣ୍ଣକକଥା

୧୨୧। ଏତେସୁ ହି ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଅଧିଗତଜ୍ଝାନୋ ସୁୱିକ୍ଖମ୍ଭିତରାଗତ୍ତା ୱୀତରାଗୋ ୱିଯ ନିଲ୍ଲୋଲୁପ୍ପଚାରୋ ହୋତି। ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ଯ୍ୱାଯଂ ଅସୁଭପ୍ପଭେଦୋ ୱୁତ୍ତୋ, ସୋ ସରୀରସଭାୱପ୍ପତ୍ତିୱସେନ ଚ ରାଗଚରିତଭେଦୱସେନ ଚାତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଛୱସରୀରଂ ହି ପଟିକ୍କୂଲଭାୱଂ ଆପଜ୍ଜମାନଂ ଉଦ୍ଧୁମାତକସଭାୱପ୍ପତ୍ତଂ ୱା ସିଯା, ୱିନୀଲକାଦୀନଂ ୱା ଅଞ୍ଞତରସଭାୱପ୍ପତ୍ତଂ। ଇତି ଯାଦିସଂ ଯାଦିସଂ ସକ୍କା ହୋତି ଲଦ୍ଧୁଂ, ତାଦିସେ ତାଦିସେ ଉଦ୍ଧୁମାତକପଟିକ୍କୂଲଂ ୱିନୀଲକପଟିକ୍କୂଲନ୍ତି ଏୱଂ ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହିତବ୍ବମେୱାତି ସରୀରସଭାୱପ୍ପତ୍ତିୱସେନ ଦସଧା ଅସୁଭପ୍ପଭେଦୋ ୱୁତ୍ତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ୱିସେସତୋ ଚେତ୍ଥ ଉଦ୍ଧୁମାତକଂ ସରୀରସଣ୍ଠାନୱିପତ୍ତିପ୍ପକାସନତୋ ସଣ୍ଠାନରାଗିନୋ ସପ୍ପାୟଂ। ୱିନୀଲକଂ ଛୱିରାଗୱିପତ୍ତିପ୍ପକାସନତୋ ସରୀରୱଣ୍ଣରାଗିନୋ ସପ୍ପାୟଂ। ୱିପୁବ୍ବକଂ କାୟୱଣପଟିବଦ୍ଧସ୍ସ ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧଭାୱସ୍ସ ପକାସନତୋ ମାଲାଗନ୍ଧାଦିୱସେନ ସମୁଟ୍ଠାପିତସରୀରଗନ୍ଧରାଗିନୋ ସପ୍ପାୟଂ। ୱିଚ୍ଛିଦ୍ଦକଂ ଅନ୍ତୋସୁସିରଭାୱପ୍ପକାସନତୋ ସରୀରେ ଘନଭାୱରାଗିନୋ ସପ୍ପାୟଂ। ୱିକ୍ଖାୟିତକଂ ମଂସୁପଚୟସମ୍ପତ୍ତିୱିନାସପ୍ପକାସନତୋ ଥନାଦୀସୁ ସରୀରପ୍ପଦେସେସୁ ମଂସୁପଚୟରାଗିନୋ ସପ୍ପାୟଂ। ୱିକ୍ଖିତ୍ତକଂ ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗାନଂ ୱିକ୍ଖେପପ୍ପକାସନତୋ ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗଲୀଲାରାଗିନୋ ସପ୍ପାୟଂ। ହତୱିକ୍ଖିତ୍ତକଂ ସରୀରସଙ୍ଘାତଭେଦୱିକାରପ୍ପକାସନତୋ ସରୀରସଙ୍ଘାତସମ୍ପତ୍ତିରାଗିନୋ ସପ୍ପାୟଂ। ଲୋହିତକଂ ଲୋହିତମକ୍ଖିତପଟିକ୍କୂଲଭାୱପ୍ପକାସନତୋ ଅଲଙ୍କାରଜନିତସୋଭରାଗିନୋ ସପ୍ପାୟଂ। ପୁଳୱକଂ କାୟସ୍ସ ଅନେକକିମିକୁଲସାଧାରଣଭାୱପ୍ପକାସନତୋ କାୟେ ମମତ୍ତରାଗିନୋ ସପ୍ପାୟଂ। ଅଟ୍ଠିକଂ ସରୀରଟ୍ଠୀନଂ ପଟିକ୍କୂଲଭାୱପ୍ପକାସନତୋ ଦନ୍ତସମ୍ପତ୍ତିରାଗିନୋ ସପ୍ପାୟନ୍ତି ଏୱଂ ରାଗଚରିତଭେଦୱସେନାପି ଦସଧା ଅସୁଭପ୍ପଭେଦୋ ୱୁତ୍ତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ୟସ୍ମା ପନ ଦସୱିଧେପି ଏତସ୍ମିଂ ଅସୁଭେ ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ଅପରିସଣ୍ଠିତଜଲାୟ ସୀଘସୋତାୟ ନଦିୟା ଅରିତ୍ତବଲେନେୱ ନାୱା ତିଟ୍ଠତି, ୱିନା ଅରିତ୍ତେନ ନ ସକ୍କା ଠପେତୁଂ, ଏୱମେୱ ଦୁବ୍ବଲତ୍ତା ଆରମ୍ମଣସ୍ସ ୱିତକ୍କବଲେନେୱ ଚିତ୍ତଂ ଏକଗ୍ଗଂ ହୁତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି, ୱିନା ୱିତକ୍କେନ ନ ସକ୍କା ଠପେତୁଂ, ତସ୍ମା ପଠମଜ୍ଝାନମେୱେତ୍ଥ ହୋତି, ନ ଦୁତିୟାଦୀନି।

ପଟିକ୍କୂଲେପି ଚ ଏତସ୍ମିଂ ଆରମ୍ମଣେ ‘‘ଅଦ୍ଧା ଇମାୟ ପଟିପଦାୟ ଜରାମରଣମ୍ହା ପରିମୁଚ୍ଚିସ୍ସାମୀ’’ତି ଏୱମାନିସଂସଦସ୍ସାୱିତାୟ ଚେୱ ନୀୱରଣସନ୍ତାପପ୍ପହାନେନ ଚ ପୀତିସୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ‘‘ବହୁଂ ଦାନି ୱେତନଂ ଲଭିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆନିସଂସଦସ୍ସାୱିନୋ ପୁପ୍ଫଛଡ୍ଡକସ୍ସ ଗୂଥରାସିମ୍ହି ୱିୟ, ଉସ୍ସନ୍ନବ୍ୟାଧିଦୁକ୍ଖସ୍ସ ରୋଗିନୋ ୱମନୱିରେଚନପ୍ପୱତ୍ତିୟଂ ୱିୟ ଚ।

୧୨୨। ଦସୱିଧମ୍ପି ଚେତଂ ଅସୁଭଂ ଲକ୍ଖଣତୋ ଏକମେୱ ହୋତି। ଦସୱିଧସ୍ସାପି ହେତସ୍ସ ଅସୁଚିଦୁଗ୍ଗନ୍ଧଜେଗୁଚ୍ଛପଟିକ୍କୂଲଭାୱୋ ଏୱ ଲକ୍ଖଣଂ। ତଦେତଂ ଇମିନା ଲକ୍ଖଣେନ ନ କେୱଲଂ ମତସରୀରେ, ଦନ୍ତଟ୍ଠିକଦସ୍ସାୱିନୋ ପନ ଚେତିୟପବ୍ବତୱାସିନୋ ମହାତିସ୍ସତ୍ଥେରସ୍ସ ୱିୟ, ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧଗତଂ ରାଜାନଂ ଓଲୋକେନ୍ତସ୍ସ ସଙ୍ଘରକ୍ଖିତତ୍ଥେରୂପଟ୍ଠାକସାମଣେରସ୍ସ ୱିୟ ଚ ଜୀୱମାନକସରୀରେପି ଉପଟ୍ଠାତି। ୟଥେୱ ହି ମତସରୀରଂ, ଏୱଂ ଜୀୱମାନକମ୍ପି ଅସୁଭମେୱ। ଅସୁଭଲକ୍ଖଣଂ ପନେତ୍ଥ ଆଗନ୍ତୁକେନ ଅଲଙ୍କାରେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନତ୍ତା ନ ପଞ୍ଞାୟତି। ପକତିୟା ପନ ଇଦଂ ସରୀରଂ ନାମ ଅତିରେକତିସତଅଟ୍ଠିକସମୁସ୍ସୟଂ ଅସୀତିସତସନ୍ଧିସଙ୍ଘଟିତଂ ନୱନ୍ହାରୁସତନିବନ୍ଧନଂ ନୱମଂସପେସିସତାନୁଲିତ୍ତଂ ଅଲ୍ଲଚମ୍ମପରିୟୋନଦ୍ଧଂ ଛୱିୟା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ଛିଦ୍ଦାୱଛିଦ୍ଦଂ ମେଦକଥାଲିକା ୱିୟ ନିଚ୍ଚୁଗ୍ଘରିତପଗ୍ଘରିତଂ କିମିସଙ୍ଘନିସେୱିତଂ ରୋଗାନଂ ଆୟତନଂ ଦୁକ୍ଖଧମ୍ମାନଂ ୱତ୍ଥୁ ପରିଭିନ୍ନପୁରାଣଗଣ୍ଡୋ ୱିୟ ନୱହି ୱଣମୁଖେହି ସତତୱିସ୍ସନ୍ଦନଂ। ୟସ୍ସ ଉଭୋହି ଅକ୍ଖୀହି ଅକ୍ଖିଗୂଥକୋ ପଗ୍ଘରତି, କଣ୍ଣବିଲେହି କଣ୍ଣଗୂଥକୋ, ନାସାପୁଟେହି ସିଙ୍ଘାଣିକା, ମୁଖତୋ ଆହାରପିତ୍ତସେମ୍ହରୁଧିରାନି, ଅଧୋଦ୍ୱାରେହି ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାୱା, ନୱନୱୁତିୟା ଲୋମକୂପସହସ୍ସେହି ଅସୁଚିସେଦୟୂସୋ ପଗ୍ଘରତି। ନୀଲମକ୍ଖିକାଦୟୋ ସମ୍ପରିୱାରେନ୍ତି। ୟଂ ଦନ୍ତକଟ୍ଠମୁଖଧୋୱନସୀସମକ୍ଖନନହାନନିୱାସନପାରୁପନାଦୀହି ଅପ୍ପଟିଜଗ୍ଗିତ୍ୱା ୟଥାଜାତୋୱ ଫରୁସୱିପ୍ପକିଣ୍ଣକେସୋ ହୁତ୍ୱା ଗାମେନ ଗାମଂ ୱିଚରନ୍ତୋ ରାଜାପି ପୁପ୍ଫଛଡ୍ଡକଚଣ୍ଡାଲାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରୋପି ସମସରୀରପଟିକ୍କୂଲତାୟ ନିବ୍ବିସେସୋ ହୋତି, ଏୱଂ ଅସୁଚିଦୁଗ୍ଗନ୍ଧଜେଗୁଚ୍ଛପଟିକ୍କୂଲତାୟ ରଞ୍ଞୋ ୱା ଚଣ୍ଡାଲସ୍ସ ୱା ସରୀରେ ୱେମତ୍ତଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ଦନ୍ତକଟ୍ଠମୁଖଧୋୱନାଦୀହି ପନେତ୍ଥ ଦନ୍ତମଲାଦୀନି ପମଜ୍ଜିତ୍ୱା ନାନାୱତ୍ଥେହି ହିରିକୋପୀନଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ନାନାୱଣ୍ଣେନ ସୁରଭିୱିଲେପନେନ ୱିଲିମ୍ପିତ୍ୱା ପୁପ୍ଫାଭରଣାଦୀହି ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ ମମ’’ନ୍ତି ଗହେତବ୍ବାକାରପ୍ପତ୍ତଂ କରୋନ୍ତି। ତତୋ ଇମିନା ଆଗନ୍ତୁକେନ ଅଲଙ୍କାରେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନତ୍ତା ତଦସ୍ସ ୟାଥାୱସରସଂ ଅସୁଭଲକ୍ଖଣଂ ଅସଞ୍ଜାନନ୍ତା ପୁରିସା ଇତ୍ଥୀସୁ, ଇତ୍ଥିୟୋ ଚ ପୁରିସେସୁ ରତିଂ କରୋନ୍ତି। ପରମତ୍ଥତୋ ପନେତ୍ଥ ରଜ୍ଜିତବ୍ବକୟୁତ୍ତଟ୍ଠାନଂ ନାମ ଅଣୁମତ୍ତମ୍ପି ନତ୍ଥି। ତଥା ହି କେସଲୋମନଖଦନ୍ତଖେଳସିଙ୍ଘାଣିକୌଚ୍ଚାରପସ୍ସାୱାଦୀସୁ ଏକକୋଟ୍ଠାସମ୍ପି ସରୀରତୋ ବହି ପତିତଂ ସତ୍ତା ହତ୍ଥେନ ଛୁପିତୁମ୍ପି ନ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ଅଟ୍ଟୀୟନ୍ତି ହରାୟନ୍ତି ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତି। ୟଂ ୟଂ ପନେତ୍ଥ ଅୱସେସଂ ହୋତି, ତଂ ତଂ ଏୱଂ ପଟିକ୍କୂଲମ୍ପି ସମାନଂ ଅୱିଜ୍ଜନ୍ଧକାରପରିୟୋନଦ୍ଧା ଅତ୍ତସିନେହରାଗରତ୍ତା ‘‘ଇଟ୍ଠଂ କନ୍ତଂ ନିଚ୍ଚଂ ସୁଖଂ ଅତ୍ତା’’ତି ଗଣ୍ହନ୍ତି। ତେ ଏୱଂ ଗଣ୍ହନ୍ତା ଅଟୱିୟଂ କିଂସୁକରୁକ୍ଖଂ ଦିସ୍ୱା ରୁକ୍ଖତୋ ଅପତିତପୁପ୍ଫଂ ‘‘ଅୟଂ ମଂସପେସୀ’’ତି ୱିହଞ୍ଞମାନେନ ଜରସିଙ୍ଗାଲେନ ସମାନତଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି। ତସ୍ମା –

ୟଥାପି ପୁପ୍ଫିତଂ ଦିସ୍ୱା, ସିଙ୍ଗାଲୋ କିଂସୁକଂ ୱନେ;

ମଂସରୁକ୍ଖୋ ମୟା ଲଦ୍ଧୋ, ଇତି ଗନ୍ତ୍ୱାନ ୱେଗସା।

ପତିତଂ ପତିତଂ ପୁପ୍ଫଂ, ଡଂସିତ୍ୱା ଅତିଲୋଲୁପୋ;

ନୟିଦଂ ମଂସଂ ଅଦୁଂ ମଂସଂ, ଯଂ ରୁକ୍ଖସ୍ମିନ୍ତି ଗଣ୍ହତି।

କୋଟ୍ଠାସଂ ପଟିଚଂଯେଓ, ଅସୁଭନ୍ତି ତଥା ବୁଧୋ;

ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱାନ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ, ସରୀରଟ୍ଠମ୍ପି ନଂ ତଥା।

ଇମଞ୍ହି ସୁଭତୋ କାୟଂ, ଗହେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ମୁଚ୍ଛିତା;

ବାଲା କରୋନ୍ତା ପାପାନି, ଦୁକ୍ଖା ନ ପରିମୁଚ୍ଚରେ।

ତସ୍ମା ପସ୍ସେୟ୍ୟ ମେଧାୱୀ, ଜୀୱତୋ ୱା ମତସ୍ସ ୱା;

ସଭାୱଂ ପୂତିକାୟସ୍ସ, ସୁଭଭାୱେନ ୱଜ୍ଜିତଂ।

ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ –

ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧୋ ଅସୁଚି କାୟୋ, କୁଣପୋ ଉକ୍କରୂପମୋ;

ନିନ୍ଦିତୋ ଚକ୍ଖୁଭୂତେହି, କାୟୋ ବାଲାଭିନନ୍ଦିତୋ।

ଅଲ୍ଲଚମ୍ମପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋ, ନୱଦ୍ୱାରୋ ମହାୱଣୋ;

ସମନ୍ତତୋ ପଗ୍ଘରତି, ଅସୁଚି ପୂତିଗନ୍ଧିୟୋ।

ସଚେ ଇମସ୍ସ କାୟସ୍ସ, ଅନ୍ତୋ ବାହିରକୋ ସିୟା;

ଦଣ୍ଡଂ ନୂନ ଗହେତ୍ୱାନ, କାକେ ସୋଣେ ନିୱାରୟେତି।

ତସ୍ମା ଦକ୍ଖଜାତିକେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଜୀୱମାନସରୀରଂ ୱା ହୋତୁ

ମତସରୀରଂ ୱା ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ଅସୁଭାକାରୋ ପଞ୍ଞାୟତି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥେୱ ନିମିତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅପ୍ପନଂ ପାପେତବ୍ବନ୍ତି।

ଇତି ସାଧୁଜନପାମୋଜ୍ଜତ୍ଥାୟ କତେ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ

ସମାଧିଭାୱନାଧିକାରେ

ଅସୁଭକମ୍ମଟ୍ଠାନନିଦ୍ଦେସୋ ନାମ

ଛଟ୍ଠୋ ପରିଚ୍ଛେଦୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୭। ଛଅନୁସ୍ସତିନିଦ୍ଦେସୋ

୧। ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତିକଥା

୧୨୩। ଅସୁଭାନନ୍ତରଂ ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠାସୁ ପନ ଦସସୁ ଅନୁସ୍ସତୀସୁ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜନତୋ ସତିୟେୱ ଅନୁସ୍ସତି, ପୱତ୍ତିତଦ୍ଦଟ୍ଠାନମ୍ହିୟେୱ ୱା ପୱତ୍ତତ୍ତା ସଦ୍ଧାପବ୍ବଜିତସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ଅନୁରୂପା ସତୀତିପି ଅନୁସ୍ସତି, ବୁଦ୍ଧଂ ଆରବ୍ଭ ଉପ୍ପନ୍ନା ଅନୁସ୍ସତି ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତି, ବୁଦ୍ଧଗୁଣାରମ୍ମଣାୟ ସତିୟା ଏତମଧିୱଚନଂ। ଧମ୍ମଂ ଆରବ୍ଭ ଉପ୍ପନ୍ନା ଅନୁସ୍ସତି ଧମ୍ମାନୁସ୍ସତି, ସ୍ୱାକ୍ଖାତତାଦିଧମ୍ମଗୁଣାରମ୍ମଣାୟ ସତିୟା ଏତମଧିୱଚନଂ। ସଙ୍ଘଂ ଆରବ୍ଭ ଉପ୍ପନ୍ନା ଅନୁସ୍ସତି ସଙ୍ଘାନୁସ୍ସତି, ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନତାଦିସଙ୍ଘଗୁଣାରମ୍ମଣାୟ ସତିୟା ଏତମଧିୱଚନଂ। ସୀଲଂ ଆରବ୍ଭ ଉପ୍ପନ୍ନା ଅନୁସ୍ସତି ସୀଲାନୁସ୍ସତି, ଅଖଣ୍ଡତାଦିସୀଲଗୁଣାରମ୍ମଣାୟ ସତିୟା ଏତମଧିୱଚନଂ। ଚାଗଂ ଆରବ୍ଭ ଉପ୍ପନ୍ନା ଅନୁସ୍ସତି ଚାଗାନୁସ୍ସତି, ମୁତ୍ତଚାଗତାଦିଚାଗଗୁଣାରମ୍ମଣାୟ ସତିୟା ଏତମଧିୱଚନଂ। ଦେୱତା ଆରବ୍ଭ ଉପ୍ପନ୍ନା ଅନୁସ୍ସତି ଦେୱତାନୁସ୍ସତି, ଦେୱତା ସକ୍ଖିଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସଦ୍ଧାଦିଗୁଣାରମ୍ମଣାୟ ସତିୟା ଏତମଧିୱଚନଂ। ମରଣଂ ଆରବ୍ଭ ଉପ୍ପନ୍ନା ଅନୁସ୍ସତି ମରଣାନୁସ୍ସତି, ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିୟୁପଚ୍ଛେଦାରମ୍ମଣାୟ ସତିୟା ଏତମଧିୱଚନଂ। କେସାଦିଭେଦଂ ରୂପକାୟଂ ଗତା, କାୟେ ୱା ଗତାତି କାୟଗତା, କାୟଗତା ଚ ସା ସତି ଚାତି କାୟଗତସତୀତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ରସ୍ସଂ ଅକତ୍ୱା କାୟଗତାସତୀତି ୱୁତ୍ତା, କେସାଦିକାୟକୋଟ୍ଠାସନିମିତ୍ତାରମ୍ମଣାୟ ସତିୟା ଏତମଧିୱଚନଂ। ଆନାପାନେ ଆରବ୍ଭ ଉପ୍ପନ୍ନା ସତି ଆନାପାନସ୍ସତି, ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସନିମିତ୍ତାରମ୍ମଣାୟ ସତିୟା ଏତମଧିୱଚନଂ। ଉପସମଂ ଆରବ୍ଭ ଉପ୍ପନ୍ନା ଅନୁସ୍ସତି ଉପସମାନୁସ୍ସତି, ସବ୍ବଦୁକ୍ଖୂପସମାରମ୍ମଣାୟ ସତିୟା ଏତମଧିୱଚନଂ।

୧୨୪। ଇତି ଇମାସୁ ଦସସୁ ଅନୁସ୍ସତୀସୁ ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତିଂ ତାୱ ଭାୱେତୁକାମେନ ଅୱେଚ୍ଚପ୍ପସାଦସମନ୍ନାଗତେନ ୟୋଗିନା ପତିରୂପସେନାସନେ ରହୋଗତେନ ପଟିସଲ୍ଲୀନେନ ''ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକୱିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା''ତି (ଅ। ନି। ୬।୧୦) ଏୱଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଗୁଣା ଅନୁସ୍ସରିତବ୍ବା।

ତତ୍ରାୟଂ ଅନୁସ୍ସରଣନୟୋ – ସୋ ଭଗୱା ଇତିପି ଅରହଂ, ଇତିପି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ…ପେ… ଇତିପି ଭଗୱାତି ଅନୁସ୍ସରତି। ଇମିନା ଚ ଇମିନା ଚ କାରଣେନାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

୧୨୫। ତତ୍ଥ ଆରକତ୍ତା ଅରୀନଂ ଅରାନଞ୍ଚ ହତତ୍ତା ପଚ୍ଚୟାଦୀନଂ ଅରହତ୍ତା ପାପକରଣେ ରହାଭାୱାତି ଇମେହି ତାୱ କାରଣେହି ସୋ ଭଗୱା ଅରହନ୍ତି ଅନୁସ୍ସରତି। ଆରକା ହି ସୋ ସବ୍ବକିଲେସେହି ସୁୱିଦୂରୱିଦୂରେ ଠିତୋ ମଗ୍ଗେନ ସୱାସନାନଂ କିଲେସାନଂ ୱିଦ୍ଧଂସିତତ୍ତାତି ଆରକତ୍ତା ଅରହଂ।

ସୋ ତତୋ ଆରକା ନାମ, ୟସ୍ସ ୟେନାସମଙ୍ଗିତା;

ଅସମଙ୍ଗୀ ଚ ଦୋସେହି, ନାଥୋ ତେନାରହଂ ମତୋତି।

୧୨୬। ତେ ଚାନେନ କିଲେସାରୟୋ ମଗ୍ଗେନ ହତାତି ଅରୀନଂ ହତତ୍ତାପି ଅରହଂ।

ୟସ୍ମା ରାଗାଦିସଙ୍ଖାତା, ସବ୍ବେପି ଅରୟୋ ହତା;

ପଞ୍ଞାସତ୍ଥେନ ନାଥେନ, ତସ୍ମାପି ଅରହଂ ମତୋତି।

୧୨୭। ୟଞ୍ଚେତଂ ଅୱିଜ୍ଜାଭୱତଣ୍ହାମୟନାଭି ପୁଞ୍ଞାଦିଅଭିସଙ୍ଖାରାରଂ ଜରାମରଣନେମି ଆସୱସମୁଦୟମୟେନ ଅକ୍ଖେନ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ତିଭୱରଥେ ସମାୟୋଜିତଂ ଅନାଦିକାଲପ୍ପୱତ୍ତଂ ସଂସାରଚକ୍କଂ, ତସ୍ସାନେନ ବୋଧିମଣ୍ଡେ ୱୀରିୟପାଦେହି ସୀଲପଥୱିୟଂ ପତିଟ୍ଠାୟ ସଦ୍ଧାହତ୍ଥେନ କମ୍ମକ୍ଖୟକରଂ ଞାଣଫରସୁଂ ଗହେତ୍ୱା ସବ୍ବେ ଅରା ହତାତି ଅରାନଂ ହତତ୍ତାପି ଅରହଂ।

୧୨୮। ଅଥ ୱା ସଂସାରଚକ୍କନ୍ତି ଅନମତଗ୍ଗଂ ସଂସାରୱଟ୍ଟଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ସ ଚ ଅୱିଜ୍ଜା ନାଭି, ମୂଲତ୍ତା। ଜରାମରଣଂ ନେମି, ପରିୟୋସାନତ୍ତା। ସେସା ଦସ ଧମ୍ମା ଅରା, ଅୱିଜ୍ଜାମୂଲକତ୍ତା ଜରାମରଣପରିୟନ୍ତତ୍ତା ଚ, ତତ୍ଥ ଦୁକ୍ଖାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞାଣଂ ଅୱିଜ୍ଜା। କାମଭୱେ ଚ ଅୱିଜ୍ଜା କାମଭୱେ ସଙ୍ଖାରାନଂ

ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି, ରୂପଭଵେ ଅଵିଜ୍ଜା ରୂପଭଵେ ସଙ୍ଖାରାନଂ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି, ଅରୂପଭଵେ ଅଵିଜ୍ଜା ଅରୂପଭଵେ ସଙ୍ଖାରାନଂ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି। କାମଭଵେ ସଙ୍ଖାରା କାମଭଵେ ପଟିସନ୍ଧିଵିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଏସ ନଯୋ ଇତରେସୁ। କାମଭଵେ ପଟିସନ୍ଧିଵିଞ୍ଞାଣଂ କାମଭଵେ ନାମରୂପସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି, ତଥା ରୂପଭଵେ। ଅରୂପଭଵେ ନାମସ୍ସେଵ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି। କାମଭଵେ ନାମରୂପଂ କାମଭଵେ ସଳାଯତନସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି, ରୂପଭଵେ ନାମରୂପଂ ରୂପଭଵେ ତିଣ୍ଣଂ ଆଯତନାନଂ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି, ଅରୂପଭଵେ ନାମଂ ଅରୂପଭଵେ ଏକସ୍ସ ଆଯତନସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି। କାମଭଵେ ସଳାଯତନଂ କାମଭଵେ ଛବ୍ବିଧସ୍ସ ଫସ୍ସସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି, ରୂପଭଵେ ତୀଣି ଆଯତନାନି ରୂପଭଵେ ତିଣ୍ଣଂ ଫସ୍ସାନଂ ପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅରୂପଭଵେ ଏକଂ ଆଯତନଂ ଅରୂପଭଵେ ଏକସ୍ସ ଫସ୍ସସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି। କାମଭଵେ ଛ ଫସ୍ସା କାମଭଵେ ଛନ୍ନଂ ଵେଦନାନଂ ପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ରୂପଭଵେ ତଯୋ ଫସ୍ସା ତତ୍ଥେଵ ତିସ୍ସନ୍ନଂ, ଅରୂପଭଵେ ଏକୋ ତତ୍ଥେଵ ଏକିସ୍ସା ଵେଦନାଯ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି। କାମଭଵେ ଛ ଵେଦନା କାମଭଵେ ଛନ୍ନଂ ତଣ୍ହାକାଯାନଂ ପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ରୂପଭଵେ ତିସ୍ସୋ ତତ୍ଥେଵ ତିଣ୍ଣଂ, ଅରୂପଭଵେ ଏକା ଵେଦନା ଅରୂପଭଵେ ଏକସ୍ସ ତଣ୍ହାକାଯସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ସା ସା ତଣ୍ହା ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଉପାଦାନସ୍ସ, ଉପାଦାନାଦଯୋ ଭଵାଦୀନଂ।

କଥଂ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ କାମେ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମୀତି କାମୁପାଦାନପଚ୍ଚଯା କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ଵାଚାଯ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ଦୁଚ୍ଚରିତପାରିପୂରିଯା ଅପାଯେ ଉପପଜ୍ଜତି। ତତ୍ଥସ୍ସ ଉପପତ୍ତିହେତୁଭୂତଂ କମ୍ମଂ କମ୍ମଭଵୋ, କମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତା ଖନ୍ଧା ଉପପତ୍ତିଭଵୋ, ଖନ୍ଧାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତି ଜାତି, ପରିପାକୋ ଜରା, ଭେଦୋ ମରଣଂ।

ଅପରୋ ସଗ୍ଗସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭଵିସ୍ସାମୀତି ତଥେଵ ସୁଚରିତଂ ଚରତି, ସୁଚରିତପାରିପୂରିଯା ସଗ୍ଗେ ଉପପଜ୍ଜତି। ତତ୍ଥସ୍ସ ଉପପତ୍ତିହେତୁଭୂତଂ କମ୍ମଂ କମ୍ମଭଵୋତି ସୋ ଏଵ ନଯୋ।

ଅପରୋ ପନ ବ୍ରହ୍ମଲୋକସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭଵିସ୍ସାମୀତି କାମୁପାଦାନପଚ୍ଚଯାଏଵ ମେତ୍ତଂ ଭାଵେତି, କରୁଣଂ, ମୁଦିତଂ, ଉପେକ୍ଖଂ ଭାଵେତି, ଭାଵନାପାରିପୂରିଯା ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ତତ୍ଥସ୍ସ ନିବ୍ବତ୍ତିହେତୁଭୂତଂ କମ୍ମଂ କମ୍ମଭଵୋତି ସୋ ଏଵ ନଯୋ।

ଅପରୋ ଅରୂପଭଵେ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭଵିସ୍ସାମୀତି ତଥେଵ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନାଦିସମାପତ୍ତିଯୋ ଭାଵେତି, ଭାଵନାପାରିପୂରିଯା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ତତ୍ଥସ୍ସ ନିବ୍ବତ୍ତିହେତୁଭୂତଂ କମ୍ମଂ କମ୍ମଭଵୋ, କମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତା ଖନ୍ଧା ଉପପତ୍ତିଭଵୋ, ଖନ୍ଧାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତି ଜାତି, ପରିପାକୋ ଜରା, ଭେଦୋ ମରଣନ୍ତି। ଏସ ନଯୋ ସେସୁପାଦାନମୂଲିକାସୁପି ଯୋଜନାସୁ।

ଏଵଂ ଅଯଂ ଅଵିଜ୍ଜା ହେତୁ, ସଙ୍ଖାରା ହେତୁସମୁପ୍ପନ୍ନା, ଉଭୋପେତେ ହେତୁସମୁପ୍ପନ୍ନାତି ପଚ୍ଚଯପରିଗ୍ଗହେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣଂ। ଅତୀତମ୍ପି ଅଦ୍ଧାନଂ ଅନାଗତମ୍ପି ଅଦ୍ଧାନଂ ଅଵିଜ୍ଜା ହେତୁ, ସଙ୍ଖାରା ହେତୁସମୁପ୍ପନ୍ନା, ଉଭୋପେତେ ହେତୁସମୁପ୍ପନ୍ନାତି ପଚ୍ଚଯପରିଗ୍ଗହେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣନ୍ତି ଏତେନେଵ ନଯେନ ସବ୍ବପଦାନି ଵିତ୍ଥାରେତବ୍ବାନି।

ତତ୍ଥ ଅଵିଜ୍ଜାସଙ୍ଖାରା ଏକୋ ସଙ୍ଖେପୋ, ଵିଞ୍ଞାଣନାମରୂପସଳାଯତନଫସ୍ସଵେଦନା ଏକୋ, ତଣ୍ହୁପାଦାନଭଵା ଏକୋ, ଜାତିଜରାମରଣଂ ଏକୋ। ପୁରିମସଙ୍ଖେପୋ ଚେତ୍ଥ ଅତୀତୋ ଅଦ୍ଧା, ଦ୍ଵେ ମଜ୍ଝିମା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୋ, ଜାତିଜରାମରଣଂ ଅନାଗତୋ। ଅଵିଜ୍ଜାସଙ୍ଖାରଗ୍ଗହଣେନ ଚେତ୍ଥ ତଣ୍ହୁପାଦାନଭଵା ଗହିତାଵ ହୋନ୍ତୀତି ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଅତୀତେ କମ୍ମଵଟ୍ଟଂ, ଵିଞ୍ଞାଣାଦଯୋ ପଞ୍ଚ ଏତରହି ଵିପାକଵଟ୍ଟଂ, ତଣ୍ହୁପାଦାନଭଵଗ୍ଗହଣେନ ଅଵିଜ୍ଜାସଙ୍ଖାରା ଗହିତାଵ ହୋନ୍ତୀତି ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଏତରହି କମ୍ମଵଟ୍ଟଂ, ଜାତିଜରାମରଣାପଦେସେନ ଵିଞ୍ଞାଣାଦୀନଂ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠତ୍ତା ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଆଯତିଂ ଵିପାକଵଟ୍ଟଂ। ତେ ଆକାରତୋ ଵୀସତିଵିଧା ହୋନ୍ତି। ସଙ୍ଖାରଵିଞ୍ଞାଣାନଞ୍ଚେତ୍ଥ ଅନ୍ତରା ଏକୋ ସନ୍ଧି, ଵେଦନାତଣ୍ହାନମନ୍ତରା ଏକୋ, ଭଵଜାତୀନମନ୍ତରା ଏକୋତି, ଇତି ଭଗଵା ଏତଂ ଚତୁସଙ୍ଖେପଂ ତିଯଦ୍ଧଂ ଵୀସତାକାରଂ ତିସନ୍ଧିଂ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦଂ ସବ୍ବାକାରତୋ ଜାନାତି ପସ୍ସତି ଅଞ୍ଞାତି ପଟିଵିଜ୍ଝତି। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା, ତେନ ଵୁଚ୍ଚତି ପଚ୍ଚଯପରିଗ୍ଗହେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣନ୍ତି। ଇମିନା ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣେନ ଭଗଵା ତେ ଧମ୍ମେ ଯଥାଭୂତଂ ଞତ୍ଵା ତେସୁ ନିବ୍ବିନ୍ଦନ୍ତୋ ଵିରଜ୍ଜନ୍ତୋ ଵିମୁଚ୍ଚନ୍ତୋ ଵୁତ୍ତପ୍ପକାରସ୍ସ ଇମସ୍ସ ସଂସାରଚକ୍କସ୍ସ ଅରେ ହନି ଵିହନି ଵିଦ୍ଧଂସେସି। ଏଵମ୍ପି ଅରାନଂ ହତତ୍ତା ଅରହଂ।

ଅରା ସଂସାରଚକ୍କସ୍ସ, ହତା ଞାଣାସିନା ଯତୋ;

ଲୋକନାଥେନ ତେନେସ, ଅରହନ୍ତି ପଵୁଚ୍ଚତି।

୧୨୯। ଅଗ୍ଗଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟତ୍ତା ଚ ଚୀଵରାଦିପଚ୍ଚଯେ ଅରହତି ପୂଜାଵିସେସଞ୍ଚ। ତେନେଵ ଚ ଉପ୍ପନ୍ନେ ତଥାଗତେ ଯେକେଚି ମହେସକ୍ଖା ଦେଵମନୁସ୍ସା, ନ

ତେ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ପୂଜଂ କରୋନ୍ତି। ତଥା ହି ବ୍ରହ୍ମା ସହମ୍ପତି ସିନେରୁମତ୍ତେନ ରତନଦାମେନ ତଥାଗତଂ ପୂଜେସି। ଯଥାବଲଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞେ ଦେୱା ମନୁସ୍ସା ଚ ବିମ୍ବିସାରକୋସଲରାଜାଦଯୋ। ପରିନିବ୍ବୁତମ୍ପି ଚ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଛନ୍ନୱୁତିକୋଟିଧନଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅସୋକମହାରାଜା ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ଚତୁରାସୀତିୱିହାରସହସ୍ସାନି ପତିଟ୍ଠାପେସି। କୋ ପନ ୱାଦୋ ଅଞ୍ଞେସଂ ପୂଜାୱିସେସାନନ୍ତି ପଚ୍ଚଯାଦୀନଂ ଅରହତ୍ତାପି ଅରହଂ।

ପୂଜାୱିସେସଂ ସହ ପଚ୍ଚଯେହି,

ଯସ୍ମା ଅଯଂ ଅରହତି ଲୋକନାଥୋ;

ଅତ୍ଥାନୁରୂପଂ ଅରହନ୍ତି ଲୋକେ,

ତସ୍ମା ଜିନୋ ଅରହତି ନାମମେତଂ।

୧୩୦। ଯଥା ଚ ଲୋକେ ଯେକେଚି ପଣ୍ଡିତମାନିନୋ ବାଲା ଅସିଲୋକଭଯେନ ରହୋ ପାପଂ କରୋନ୍ତି, ଏୱମେସ ନ କଦାଚି କରୋତୀତି ପାପକରଣେ ରହାଭାୱତୋପି ଅରହଂ।

ଯସ୍ମା ନତ୍ଥି ରହୋ ନାମ, ପାପକମ୍ମେସୁ ତାଦିନୋ;

ରହାଭାୱେନ ତେନେସ, ଅରହଂ ଇତି ୱିସ୍ସୁତୋ।

ଏୱଂ ସବ୍ବଥାପି –

ଆରକତ୍ତା ହତତ୍ତା ଚ, କିଲେସାରୀନ ସୋ ମୁନି;

ହତସଂସାରଚକ୍କାରୋ, ପଚ୍ଚଯାଦୀନ ଚାରହୋ;

ନ ରହୋ କରୋତି ପାପାନି, ଅରହଂ ତେନ ୱୁଚ୍ଚତୀତି।

୧୩୧। ସମ୍ମା ସାମଞ୍ଚ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ ବୁଦ୍ଧତ୍ତା ପନ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ତଥାହି ଏସ ସବ୍ବଧମ୍ମେ ସମ୍ମା ସାମଞ୍ଚ ବୁଦ୍ଧୋ, ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟେ ଧମ୍ମେ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟତୋ ବୁଦ୍ଧୋ, ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟେ ଧମ୍ମେ ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟତୋ, ପହାତବ୍ବେ ଧମ୍ମେ ପହାତବ୍ବତୋ, ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବେ ଧମ୍ମେ ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବତୋ, ଭାୱେତବ୍ବେ ଧମ୍ମେ ଭାୱେତବ୍ବତୋ। ତେନେୱ ଚାହ –

ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ଅଭିଞ୍ଞାତଂ, ଭାୱେତବ୍ବଞ୍ଚ ଭାୱିତଂ;

ପହାତବ୍ବଂ ପହୀନଂ ମେ, ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋସ୍ମି ବ୍ରାହ୍ମଣାତି। (ମ। ନି। ୨।୩୯୯; ସୁ। ନି। ୫୬୩);

୧୩୨। ଅପିଚ ଚକ୍ଖୁଂ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ, ତସ୍ସ ମୂଲକାରଣଭାୱେନ ସମୁଟ୍ଠାପିକା ପୁରିମତଣ୍ହା ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ, ଉଭିନ୍ନଂ ଅପ୍ପୱତ୍ତି ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ, ନିରୋଧପଜାନନା ପଟିପଦା ମଗ୍ଗସଚ୍ଚନ୍ତି ଏୱଂ ଏକେକପଦୁଦ୍ଧାରେନାପି ସବ୍ବଧମ୍ମେ ସମ୍ମା ସାମଞ୍ଚ ବୁଦ୍ଧୋ, ଏସ ନଯୋ ସୋତଘାନଜିୱ୍ହାକାଯମନେସୁ। ଏତେନେୱ ନଯେନ ରୂପାଦୀନି ଛ ଆଯତନାନି, ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣାଦଯୋ ଛୱିଞ୍ଞାଣକାଯା, ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସାଦଯୋ ଛ ଫସ୍ସା, ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସଜାଦଯୋ ଛ ୱେଦନା, ରୂପସଞ୍ଞାଦଯୋ ଛ ସଞ୍ଞା, ରୂପସଞ୍ଚେତନାଦଯୋ ଛ ଚେତନା, ରୂପତଣ୍ହାଦଯୋ ଛ ତଣ୍ହାକାଯା, ରୂପୱିତକ୍କାଦଯୋ ଛ ୱିତକ୍କା, ରୂପୱିଚାରାଦଯୋ ଛ ୱିଚାରା, ରୂପକ୍ଖନ୍ଧାଦଯୋ ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧା, ଦସ କସିଣାନି, ଦସ ଅନୁସ୍ସତିଯୋ, ଉଦ୍ଧୁମାତକସଞ୍ଞାଦିୱସେନ ଦସ ସଞ୍ଞା, କେସାଦଯୋ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାକାରା, ଦ୍ୱାଦସାଯତନାନି, ଅଟ୍ଠାରସ ଧାତୁଯୋ, କାମଭୱାଦଯୋ ନୱ ଭୱା, ପଠମାଦୀନି ଚତ୍ତାରି ଝାନାନି, ମେତ୍ତାଭାୱନାଦଯୋ ଚତସ୍ସୋ ଅପ୍ପମଞ୍ଞା, ଚତସ୍ସୋ ଅରୂପସମାପତ୍ତିଯୋ, ପଟିଲୋମତୋ ଜରାମରଣାଦୀନି, ଅନୁଲୋମତୋ ଅୱିଜ୍ଜାଦୀନି ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦଙ୍ଗାନି ଚ ଯୋଜେତବ୍ବାନି।

ତତ୍ରାଯଂ ଏକପଦଯୋଜନା, ଜରାମରଣଂ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ, ଜାତି ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ, ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ନିସ୍ସରଣଂ ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ, ନିରୋଧପଜାନନା ପଟିପଦା

ମଗ୍ଗସଚ୍ଚନ୍ତି ଏୱମେକେକପଦୁଦ୍ଧାରେନ ସଜ୍ଝଧମ୍ମେ ସମ୍ମା ସାମଞ୍ଚ ବୁଦ୍ଧୋ ଅନୁବୁଦ୍ଧୋ ପଟିବୁଦ୍ଧୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ସମ୍ମା ସାମଞ୍ଚ ସଜ୍ଝଧମ୍ମାନଂ ବୁଦ୍ଧତ୍ତା ପନ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ''ତି।

୧୩୩। ୱିଜ୍ଜାହି ପନ ଚରଣେନ ଚ ସମ୍ପନ୍ନତ୍ତା ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ। ତତ୍ଥ ୱିଜ୍ଜାତି ତିସ୍ସୋପି ୱିଜ୍ଜା ଅଟ୍ଠପି ୱିଜ୍ଜା। ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା ଭୟଭେରୱସୁତ୍ତେ (ମ। ନି। ୧।୫୨ ଆଦୟୋ) ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବା, ଅଟ୍ଠ ଅମ୍ବଟ୍ଠସୁତ୍ତେ (ଦୀ। ନି। ୧।୨୭୮ ଆଦୟୋ)। ତତ୍ର ହି ୱିପସ୍ସନାଞ୍ଚାଣେନ ମନୋମୟିଦ୍ଧିୟା ଚ ସହ ଛ ଅଭିଞ୍ଞା ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠ ୱିଜ୍ଜା ୱୁତ୍ତା। ଚରଣନ୍ତି ସୀଲସଂୱରୋ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରତା, ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତା, ଜାଗରିୟାନୁୟୋଗୋ, ସତ୍ତ ସଦ୍ଧମ୍ମା, ଚତ୍ତାରି ରୂପାୱଚରଜ୍ଝାନାନୀତି ଇମେ ପନ୍ନରସ ଧମ୍ମା ୱେଦିତବ୍ବା। ଇମେୟେୱ ହି ପନ୍ନରସ ଧମ୍ମା ଯସ୍ମା ଏତେହି ଚରତି ଅରିୟସାୱକୋ ଗଚ୍ଛତି ଅମତଂ ଦିସଂ, ତସ୍ମା ଚରଣନ୍ତି ୱୁତ୍ତା। ଯଥାହ – ''ଇଧ, ମହାନାମ, ଅରିୟସାୱକୋ ସୀଲୱା ହୋତୀ''ତି (ମ। ନି। ୨। ୨୪) ସବ୍ବଂ ମଜ୍ଝିମପଣ୍ଣାସକେ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଭଗୱା ଇମାହି ୱିଜ୍ଜାହି ଇମିନା ଚ ଚରଣେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋତି।

ତତ୍ଥ ୱିଜ୍ଜାସମ୍ପଦା ଭଗୱତୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପୂରେତ୍ୱା ଠିତା। ଚରଣସମ୍ପଦା ମହାକାରୁଣିକତଂ। ସୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତାୟ ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ ଅତ୍ଥାନତ୍ଥଂ ଞତ୍ୱା ମହାକାରୁଣିକତାୟ ଅନତ୍ଥଂ ପରିୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅତ୍ଥେ ନିୟୋଜେତି। ଯଥା ତଂ ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ। ତେନସ୍ସ ସାୱକା ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନା ହୋନ୍ତି, ନୋ ଦୁପ୍ପଟିପନ୍ନା ୱିଜ୍ଜାଚରଣୱିପନ୍ନାନଂ ସାୱକା ଅତ୍ତନ୍ତପାଦୟୋ ୱିୟ।

୧୩୪। ସୋଭନଗମନତ୍ତା, ସୁନ୍ଦରଂ ଠାନଂ ଗତତ୍ତା, ସମ୍ମା ଗତତ୍ତା, ସମ୍ମା ଚ ଗଦତ୍ତା ସୁଗତୋ। ଗମନମ୍ପି ହି ଗତନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତଞ୍ଚ ଭଗୱତୋ ସୋଭନଂ ପରିସୁଦ୍ଧମନୱଜ୍ଜଂ। କିଂ ପନ ତନ୍ତି? ଅରିୟମଗ୍ଗୋ। ତେନ ହେସ ଗମନେନ ଖେମଂ ଦିସଂ ଅସଜ୍ଜମାନୋ ଗତୋତି ସୋଭନଗମନତ୍ତା ସୁଗତୋ। ସୁନ୍ଦରଞ୍ଚେସ ଠାନଂ ଗତୋ ଅମତଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ସୁନ୍ଦରଂ ଠାନଂ ଗତତ୍ତାପି ସୁଗତୋ। ସମ୍ମା ଚ ଗତୋ ତେନ ତେନ ମଗ୍ଗେନ ପହୀନେ କିଲେସେ ପୁନ ଅପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛନ୍ତୋ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ – ''ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗେନ ଯେ କିଲେସା ପହୀନା, ତେ କିଲେସେ ନ ପୁନେତି ନ ପଚ୍ଚେତି ନ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତୀତି ସୁଗତୋ... ପେ... ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ଯେ କିଲେସା ପହୀନା, ତେ କିଲେସେ ନ ପୁନେତି ନ ପଚ୍ଚେତି ନ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତୀତି ସୁଗତୋ''ତି, ସମ୍ମା ୱା ଗତୋ ଦୀପଙ୍କରପାଦମୂଲତୋ ପଭୁତି ଯାୱ ବୋଧିମଣ୍ଡା ତାୱ ସମତିଂସପାରମୀପୂରିକାୟ ସମ୍ମାପଟିପତ୍ତିୟା ସବ୍ବଲୋକସ୍ସ ହିତସୁଖମେୱ କରୋନ୍ତୋ ସସ୍ସତଂ, ଉଚ୍ଛେଦଂ, କାମସୁଖଂ, ଅତ୍ତକିଲମଥନ୍ତି ଇମେ ଚ ଅନ୍ତେ ଅନୁପଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଗତୋତି ସମ୍ମା ଗତତ୍ତାପି ସୁଗତୋ। ସମ୍ମା ଚେସ ଗଦତି ଯୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଯୁତ୍ତମେୱ ୱାଚଂ ଭାସତୀତି ସମ୍ମା ଗଦତ୍ତାପି ସୁଗତୋ। ତତ୍ରିଦଂ ସାଧକସୁତ୍ତଂ ''ଯଂ ତଥାଗତୋ ୱାଚଂ ଜାନାତି ଅଭୂତଂ ଅତଚ୍ଛଂ ଅନତ୍ଥସଞ୍ହିତଂ, ସା ଚ ପରେସଂ ଅପ୍ପିୟା ଅମନାପା, ନ ତଂ ତଥାଗତୋ ୱାଚଂ ଭାସତି। ଯମ୍ପି ତଥାଗତୋ ୱାଚଂ ଜାନାତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ ଅନତ୍ଥସଞ୍ହିତଂ, ସା ଚ ପରେସଂ ଅପ୍ପିୟା ଅମନାପା, ତମ୍ପି ତଥାଗତୋ ୱାଚଂ ନ ଭାସତି। ଯଞ୍ଚ ଖୋ ତଥାଗତୋ ୱାଚଂ ଜାନାତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ ଅତ୍ଥସଞ୍ହିତଂ, ସା ଚ ପରେସଂ ଅପ୍ପିୟା ଅମନାପା, ତତ୍ର କାଲଞ୍ଞୂ ତଥାଗତୋ ହୋତି ତସ୍ସା ୱାଚାୟ ୱେୟ୍ୟାକରଣାୟ। ଯଂ ତଥାଗତୋ ୱାଚଂ ଜାନାତି ଅଭୂତଂ ଅତଚ୍ଛଂ ଅନତ୍ଥସଞ୍ହିତଂ, ସା ଚ ପରେସଂ ପିୟା ମନାପା, ନ ତଂ ତଥାଗତୋ ୱାଚଂ ଭାସତି। ଯମ୍ପି ତଥାଗତୋ ୱାଚଂ ଜାନାତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ ଅନତ୍ଥସଞ୍ହିତଂ, ସା ଚ ପରେସଂ ପିୟା ମନାପା, ତମ୍ପି ତଥାଗତୋ ୱାଚଂ ନ ଭାସତି। ଯଞ୍ଚ ଖୋ ତଥାଗତୋ ୱାଚଂ ଜାନାତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ ଅତ୍ଥସଞ୍ହିତଂ, ସା ଚ ପରେସଂ ପିୟା ମନାପା, ତତ୍ର କାଲଞ୍ଞୂ ତଥାଗତୋ ହୋତି ତସ୍ସା ୱାଚାୟ ୱେୟ୍ୟାକରଣାୟା''ତି (ମ। ନି। ୨।୮୬)। ଏୱଂ ସମ୍ମା ଗଦତ୍ତାପି ସୁଗତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୧୩୫। ସବ୍ବଥାପି ୱିଦିତଲୋକତ୍ତା ପନ ଲୋକୱିଦୂ। ସୋ ହି ଭଗୱା ସଭାୱତୋ ସମୁଦୟତୋ ନିରୋଧତୋ ନିରୋଧୂପାୟତୋତି ସବ୍ବଥା ଲୋକଂ ଅୱେଦି ଅଞ୍ଞାସି ପଟିୱିଜ୍ଝି। ଯଥାହ – ''ଯତ୍ଥ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ନ ଜାୟତି ନ ଜୀୟତି ନ ମୀୟତି ନ ଚୱତି ନ ଉପପଜ୍ଜତି, ନାହଂ ତଂ ଗମନେନ ଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତଂ ଞାତେୟ୍ୟଂ ଦଟ୍ଠେୟ୍ୟଂ ପତ୍ତେୟ୍ୟନ୍ତି ୱଦାମି, ନ ଚାହଂ, ଆୱୁସୋ, ଅପତ୍ୱାୱ ଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅନ୍ତକିରିୟଂ ୱଦାମି। ଅପି ଚାହଂ, ଆୱୁସୋ, ଇମସ୍ମିଞ୍ଞେୱ ବ୍ୟାମମତ୍ତେ କଳେୱରେ ସସଞ୍ଞିମ୍ହି ସମନକେ ଲୋକଞ୍ଚ ପଞ୍ଞପେମି ଲୋକସମୁଦୟଞ୍ଚ ଲୋକନିରୋଧଞ୍ଚ ଲୋକନିରୋଧଗାମିନିଞ୍ଚ ପଟିପଦଂ।

ଗମନେନ ନ ପତ୍ତବ୍ବୋ, ଲୋକସ୍ସନ୍ତୋ କୁଦାଚନଂ;

ନ ଚ ଅପତ୍ୱା ଲୋକନ୍ତଂ, ଦୁକ୍ଖା ଅତ୍ଥି ପମୋଚନଂ।

ତସ୍ମା ହୱେ ଲୋକୱିଦୂ ସୁମେଧୋ,

ଲୋକନ୍ତଗୂ ୱୁସିତବ୍ରହ୍ମଚରିୟୋ;

ଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତଂ ସମିତାୱି ଞତ୍ୱା,

ନାସୀସତି ଲୋକମିମଂ ପରଞ୍ଚାତି। (ସଂ। ନି। ୧।୧୦୭; ଅ। ନି। ୪।୪୫);

୧୩୬। ଅପିଚ ତୟୋ ଲୋକା ସଙ୍ଖାରଲୋକୋ ସତ୍ତଲୋକୋ ଓକାସଲୋକୋତି। ତତ୍ଥ ଏକୋ ଲୋକୋ ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ଆହାରଟ୍ଠିତିକାତି (ପଟି। ମ। ୧।୧୧୨) ଆଗତଟ୍ଠାନେ ସଙ୍ଖାରଲୋକୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋତି ୱା ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋତି ୱାତି (ଦୀ। ନି। ୧।୪୨୧) ଆଗତଟ୍ଠାନେ ସତ୍ତଲୋକୋ।

ୟାୱତା ଚନ୍ଦିମସୂରିୟା ପରିହରନ୍ତି, ଦିସା ଭନ୍ତି ୱିରୋଚମାନା;

ତାୱ ସହସ୍ସଧା ଲୋକୋ, ଏତ୍ଥ ତେ ୱତ୍ତତୀ ୱସୋତି। (ମ। ନି। ୧।୫୦୩) –

ଆଗତଟ୍ଠାନେ ଓକାସଲୋକୋ। ତମ୍ପି ଭଗୱା ସବ୍ବଥା ଅୱେଦି। ତଥା ହିସ୍ସ ''ଏକୋ ଲୋକୋ ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ଆହାରଟ୍ଠିତିକା। ଦ୍ୱେ ଲୋକା ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ। ତୟୋ ଲୋକା ତିସ୍ସୋ ୱେଦନା। ଚତ୍ତାରୋ ଲୋକା ଚତ୍ତାରୋ ଆହାରା। ପଞ୍ଚ ଲୋକା ପଞ୍ଚୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧା। ଛ ଲୋକା ଛ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାନି ଆୟତନାନି। ସତ୍ତ ଲୋକା ସତ୍ତ ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିୟୋ। ଅଟ୍ଠ ଲୋକା ଅଟ୍ଠ ଲୋକଧମ୍ମା। ନୱ ଲୋକା ନୱ ସତ୍ତାୱାସା। ଦସ ଲୋକା ଦସାୟତନାନି। ଦ୍ୱାଦସ ଲୋକା ଦ୍ୱାଦସାୟତନାନି। ଅଟ୍ଠାରସ ଲୋକା ଅଟ୍ଠାରସ ଧାତୁୟୋ''ତି (ପଟି। ମ। ୧।୧୧୨) ଅୟଂ ସଙ୍ଖାରଲୋକୋପି ସବ୍ବଥା ୱିଦିତୋ।

ୟସ୍ମା ପନେସ ସବ୍ବେସମ୍ପି ସତ୍ତାନଂ ଆସୟଂ ଜାନାତି, ଅନୁସୟଂ ଜାନାତି, ଚରିତଂ ଜାନାତି, ଅଧିମୁତ୍ତିଂ ଜାନାତି, ଅପ୍ପରଜକ୍ଖେ ମହାରଜକ୍ଖେ, ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିୟେ ମୁଦିନ୍ଦ୍ରିୟେ, ସ୍ୱାକାରେ ଦ୍ୱାକାରେ, ସୁୱିଞ୍ଞାପୟେ ଦୁୱିଞ୍ଞାପୟେ, ଭବ୍ବେ ଅଭବ୍ବେ ସତ୍ତେ ଜାନାତି। ତସ୍ମାସ୍ସ ସତ୍ତଲୋକୋପି ସବ୍ବଥା ୱିଦିତୋ।

୧୩୭। ୟଥା ଚ ସତ୍ତଲୋକୋ, ଏୱଂ ଓକାସଲୋକୋପି। ତଥା ହେସ ଏକଂ ଚକ୍କୱାଳଂ ଆୟାମତୋ ଚ ୱିତ୍ଥାରତୋ ଚ ୟୋଜନାନଂ ଦ୍ୱାଦସସତସହସ୍ସାନି ଚତୁତିଂସସତାନି ଚ ପଞ୍ଞାସଞ୍ଚ ୟୋଜନାନି। ପରିକ୍ଖେପତୋ ପନ –

ସବ୍ବଂ ସତସହସ୍ସାନି, ଛତ୍ତିଂସପରିମଣ୍ଡଲଂ;

ଦସ ଚେୱ ସହସ୍ସାନି, ଅଡ୍ଢୁଡ୍ଢାନି ସତାନି ଚ।

ତତ୍ଥ –

ଦୁୱେ ସତସହସ୍ସାନି, ଚତ୍ତାରି ନହୁତାନି ଚ;

ଏତ୍ତକଂ ବହଲତ୍ତେନ, ସଙ୍ଖାତାୟଂ ୱସୁନ୍ଧରା।

ତସ୍ସାୟେୱ ସନ୍ଧାରକଂ –

ଚତ୍ତାରି ସତସହସ୍ସାନି, ଅଟ୍ଠେୱ ନହୁତାନି ଚ;

ଏତ୍ତକଂ ବହଲତ୍ତେନ, ଜଲଂ ୱାତେ ପତିଟ୍ଠିତଂ।

ତସ୍ସାପି ସନ୍ଧାରକୋ –

ନୱ ସତସହସ୍ସାନି, ମାଲୁତୋ ନଭମୁଗ୍ଗତୋ;

ସଟ୍ଠିଞ୍ଚେୱ ସହସ୍ସାନି, ଏସା ଲୋକସ୍ସ ସଣ୍ଠିତି।

ଏୱଂ ସଣ୍ଠିତେ ଚେତ୍ଥ ଯୋଜନାନଂ –

ଚତୁରାସୀତି ସହସ୍ସାନି, ଅଜ୍ଝୋଗାଲ୍ହୋ ମହଣ୍ଣୱେ;

ଅଚ୍ଚୁଗ୍ଗତୋ ତାୱଦେୱ, ସିନେରୁ ପଜ୍ଜତୁତ୍ତମୋ।

ତତୋ ଉପଡ୍ଢୁପଡ୍ଢେନ, ପମାଣେନ ଯଥାକ୍କମଂ;

ଅଜ୍ଝୋଗାଲ୍ହୁଗ୍ଗତା ଦିବ୍ଜା, ନାନାରତନଚିତ୍ତିତା।

ଯୁଗନ୍ଧରୋ ଈସଧରୋ, କରୱୀକୋ ସୁଦସ୍ସନୋ;

ନେମିନ୍ଧରୋ ୱିନତକୋ, ଅସ୍ସକଣ୍ଣୋ ଗିରି ବ୍ରହା।

ଏତେ ସତ୍ତ ମହାସେଲା, ସିନେରୁସ୍ସ ସମନ୍ତତୋ;

ମହାରାଜାନମାୱାସା, ଦେୱଯକ୍ଖନିସେୱିତା।

ଯୋଜନାନଂ ସତାନୁଚ୍ଚୋ, ହିମୱା ପଞ୍ଚ ପଜ୍ଜତୋ;

ଯୋଜନାନଂ ସହସ୍ସାନି, ତୀଣି ଆଯତୱିତ୍ଥତୋ।

ଚତୁରାସୀତିସହସ୍ସେହି, କୂଟେହି ପଟିମଣ୍ଡିତୋ;

ତିପଞ୍ଚଯୋଜନକ୍ଖନ୍ଧ-ପରିକ୍ଖେପା ନଗୱ୍ହଯା।

ପଞ୍ଞାସଯୋଜନକ୍ଖନ୍ଧ-ସାଖାଯାମା ସମନ୍ତତୋ;

ସତଯୋଜନୱିତ୍ଥିଣ୍ଣା, ତାୱଦେୱ ଚ ଉଗ୍ଗତା;

ଜମ୍ବୂ ଯସ୍ସାନୁଭାୱେନ, ଜମ୍ବୁଦୀପୋ ପକାସିତୋ।

ଯଞ୍ଚେତଂ ଜମ୍ବୁଯା ପମାଣଂ, ଏତଦେୱ ଅସୁରାନଂ ଚିତ୍ରପାଟଲିଯା, ଗରୁଳାନଂ ସିମ୍ବଲିରୁକ୍ଖସ୍ସ, ଅପରଗୋଯାନେ କଦମ୍ବସ୍ସ, ଉତ୍ତରକୁରୂସୁ କପ୍ପରୁକ୍ଖସ୍ସ, ପୁଜ୍ଜୱିଦେହେ ସିରୀସସ୍ସ, ତାୱତିଂସେସୁ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକସ୍ସାତି। ତେନାହୁ ପୋରାଣା –

''ପାଟଲୀ ସିମ୍ବଲୀ ଜମ୍ବୂ, ଦେୱାନଂ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକୋ;

କଦମ୍ବୋ କପ୍ପରୁକ୍ଖୋ ଚ, ସିରୀସେନ ଭୱତି ସତ୍ତମନ୍ତି।

''ଦ୍ୱେଅସୀତି ସହସ୍ସାନି, ଅଜ୍ଝୋଗାଲ୍ହୋ ମହଣ୍ଣୱେ;

ଅଚ୍ଚୁଗ୍ଗତୋ ତାୱଦେୱ, ଚକ୍କୱାଳସିଲୁଚ୍ଚଯୋ;

ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତଂ ସଜ୍ଜଂ, ଲୋକଧାତୁମଯଂ ଠିତୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ଏକୂନପଞ୍ଞାସଯୋଜନଂ। ସୂରିଯମଣ୍ଡଲଂ ପଞ୍ଞାସଯୋଜନଂ। ତାୱତିଂସଭୱନଂ ଦସସହସ୍ସଯୋଜନଂ। ତଥା ଅସୁରଭୱନଂ

ଅୱୀଚିମହାନିରଯୋ ଜମ୍ବୁଦୀପୋ ଚା ଅପରଗୋଯାନଂ ସତ୍ତସହସ୍ସଯୋଜନଂ। ତଥା ପୁବ୍ବୱିଦେହଂ। ଉତ୍ତରକୁରୁ ଅଟ୍ଠସହସ୍ସଯୋଜନଂ। ଏକମେକୋ ଚେତ୍ଥ ମହାଦୀପୋ ପଞ୍ଚସତପଞ୍ଚସତପରିତ୍ତଦୀପପରିୱାରୋ। ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ଏକଂ ଚକ୍କୱାଳଂ ଏକା ଲୋକଧାତୁ। ତଦନ୍ତରେସୁ ଲୋକନ୍ତରିକନିରଯା।

ଏୱଂ ଅନନ୍ତାନି ଚକ୍କୱାଳାନି ଅନନ୍ତା ଲୋକଧାତୁଯୋ ଭଗୱା ଅନନ୍ତେନ ବୁଦ୍ଧଞ୍ଞାଣେନ ଅୱେଦି ଅଞ୍ଞାସି ପଟିୱିଜ୍ଝି। ଏୱମସ୍ସ ଓକାସଲୋକୋପି ସବ୍ବଥା ୱିଦିତୋ। ଏୱମ୍ପି ସବ୍ବଥା ୱିଦିତଲୋକତ୍ତା ଲୋକୱିଦୂ।

୧୩୮। ଅତ୍ତନା ପନ ଗୁଣେହି ୱିସିଟ୍ଠତରସ୍ସ କସ୍ସଚି ଅଭାୱତୋ ନତ୍ଥି ଏତସ୍ସ ଉତ୍ତରୋତି ଅନୁତ୍ତରୋ। ତଥା ହେସ ସୀଲଗୁଣେନାପି ସବ୍ବଂ ଲୋକମଭିଭୱତି, ସମାଧିପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନଗୁଣେନାପି। ସୀଲଗୁଣେନାପି ଅସମୋ ଅସମସମୋ ଅପ୍ପଟିମୋ ଅପ୍ପଟିଭାଗୋ ଅପ୍ପଟିପୁଗ୍ଗଲୋ…ପେ… ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନଗୁଣେନାପି। ଯଥାହ – ‘‘ନ ଖୋ ପନାହଂ ସମନୁପସ୍ସାମି ସଦେୱକେ ଲୋକେ ସମାରକେ…ପେ… ସଦେୱମନୁସ୍ସାଯ ପଜାଯ ଅତ୍ତନା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନତର’’ନ୍ତି ୱିତ୍ଥାରୋ। ଏୱଂ ଅଗ୍ଗପସାଦସୁତ୍ତାଦୀନି (ଅ। ନି। ୪।୩୪; ଇତିୱୁ। ୯୦) ‘‘ନ ମେ ଆଚରିଯୋ ଅତ୍ଥୀ’’ତିଆଦିକା (ମ। ନି। ୧।୨୮୫; ମହାୱ। ୧୧) ଗାଥାଯୋ ଚ ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବା।

୧୩୯। ପୁରିସଦମ୍ମେ ସାରେତୀତି ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି। ଦମେତି ୱିନେତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତତ୍ଥ ପୁରିସଦମ୍ମାତି ଅଦନ୍ତା ଦମେତୁଂ ଯୁତ୍ତା ତିରଚ୍ଛାନପୁରିସାପି ମନୁସ୍ସପୁରିସାପି ଅମନୁସ୍ସପୁରିସାପି। ତଥା ହି ଭଗୱତା ତିରଚ୍ଛାନପୁରିସାପି ଅପଲାଲୋ ନାଗରାଜା, ଚୂଳୋଦରୋ, ମହୋଦରୋ, ଅଗ୍ଗିସିଖୋ, ଧୂମସିଖୋ, ଅରୱାଳୋ ନାଗରାଜା, ଧନପାଲକୋ ହତ୍ଥୀତି ଏୱମାଦଯୋ ଦମିତା ନିବ୍ବିସା କତା ସରଣେସୁ ଚ ସୀଲେସୁ ଚ ପତିଟ୍ଠାପିତା, ମନୁସ୍ସପୁରିସାପି ସଚ୍ଚକନିଗଣ୍ଠପୁତ୍ତଅମ୍ବଟ୍ଠମାଣୱପୋକ୍ଖରସାତି ସୋଣଦନ୍ତକୂଟଦନ୍ତାଦଯୋ, ଅମନୁସ୍ସପୁରିସାପି ଆଳୱକସୂଚିଲୋମଖରଲୋମଯକ୍ଖସକ୍କଦେୱରାଜାଦଯୋ ଦମିତା ୱିନୀତା ୱିଚିତ୍ରେହି ୱିନଯନୂପାଯେହି। ‘‘ଅହଂ ଖୋ, କେସି, ପୁରିସଦମ୍ମେ ସଣ୍ହେନପି ୱିନେମି, ଫରୁସେନପି ୱିନେମି, ସଣ୍ହଫରୁସେନପି ୱିନେମୀ’’ତି (ଅ। ନି। ୪।୧୧୧) ଇଦଞ୍ଚେତ୍ଥ ସୁତ୍ତଂ ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବଂ।

ଅପିଚ ଭଗୱା ୱିସୁଦ୍ଧସୀଲାଦୀନଂ ପଠମଜ୍ଝାନାଦୀନି ସୋତାପନ୍ନାଦୀନଞ୍ଚ ଉତ୍ତରି ମଗ୍ଗପଟିପଦଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ଦନ୍ତେପି ଦମେତିଯେୱ।

ଅଥ ୱା ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥୀତି ଏକମେୱିଦଂ ଅତ୍ଥପଦଂ। ଭଗୱା ହି ତଥା ପୁରିସଦମ୍ମେ ସାରେତି, ଯଥା ଏକପଲ୍ଲଙ୍କେନେୱ ନିସିନ୍ନା ଅଟ୍ଠ ଦିସା ଅସଜ୍ଜମାନା ଧାୱନ୍ତି। ତସ୍ମା ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ‘‘ହତ୍ଥିଦମକେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ହତ୍ଥିଦମ୍ମୋ ସାରିତୋ ଏକଂଯେୱ ଦିସଂ ଧାୱତୀ’’ତି ଇଦଞ୍ଚେତ୍ଥ ସୁତ୍ତଂ (ମ। ନି। ୩।୩୧୨) ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବଂ।

୧୪୦। ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକସମ୍ପରାଯିକପରମତ୍ଥେହି ଯଥାରହଂ ଅନୁସାସତୀତି ସତ୍ଥା। ଅପିଚ ସତ୍ଥା ୱିଯାତି ସତ୍ଥା, ଭଗୱା ସତ୍ଥୱାହୋ। ଯଥା ସତ୍ଥୱାହୋ ସତ୍ଥେ କନ୍ତାରଂ ତାରେତି ଚୋରକନ୍ତାରଂ ତାରେତି ୱାଳକନ୍ତାରଂ ତାରେତି ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖକନ୍ତାରଂ ତାରେତି ନିରୁଦକକନ୍ତାରଂ ତାରେତି ଉତ୍ତାରେତି ନିତ୍ତାରେତି ପତାରେତି ଖେମନ୍ତଭୂମିଂ ସମ୍ପାପେତି, ଏୱମେୱ ଭଗୱା ସତ୍ଥା ସତ୍ଥୱାହୋ ସତ୍ତେ କନ୍ତାରଂ ତାରେତି, ଜାତିକନ୍ତାରଂ ତାରେତୀତିଆଦିନା ନିଦ୍ଦେସନଯେନପେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଦେୱମନୁସ୍ସାନନ୍ତି ଦେୱାନଞ୍ଚ ମନୁସ୍ସାନଞ୍ଚ। ଉକ୍କଟ୍ଠପରିଚ୍ଛେଦୱସେନ, ଭବ୍ବପୁଗ୍ଗଲପରିଚ୍ଛେଦୱସେନ ଚେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଭଗୱା ପନ ତିରଚ୍ଛାନଗତାନମ୍ପି ଅନୁସାସନିପ୍ପଦାନେନ ସତ୍ଥାଯେୱ। ତେପି ହି ଭଗୱତୋ ଧମ୍ମସ୍ସୱନେନ ଉପନିସ୍ସଯସମ୍ପତ୍ତିଂ ପତ୍ୱା ତାଯ ଏୱ ଉପନିସ୍ସଯସମ୍ପତ୍ତିଯା ଦୁତିଯେ ୱା ତତିଯେ ୱା ଅତ୍ତଭାୱେ ମଗ୍ଗଫଲଭାଗିନୋ ହୋନ୍ତି। ମଣ୍ଡୂକଦେୱପୁତ୍ତାଦଯୋ ଚେତ୍ଥ ନିଦସ୍ସନଂ।

ଭଗୱତି କିର ଗଗ୍ଗରାଯ ପୋକ୍ଖରଣିଯା ତୀରେ ଚମ୍ପାନଗରୱାସୀନଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସିଯମାନେ ଏକୋ ମଣ୍ଡୂକୋ ଭଗୱତୋ ସରେ ନିମିତ୍ତଂ ଅଗ୍ଗହେସି, ତଂ ଏକୋ ୱଚ୍ଛପାଲକୋ ଦଣ୍ଡଂ ଓଲୁବ୍ଭ ତିଟ୍ଠନ୍ତୋ ସୀସେ ସନ୍ନିରୁମ୍ଭିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ସୋ ତାୱଦେୱ କାଲଙ୍କତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକେ କନକୱିମାନେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ସୁତ୍ତପ୍ପବୁଦ୍ଧୋ ୱିଯ ଚ ତତ୍ଥ ଅଚ୍ଛରାସଙ୍ଘପରିୱୁତଂ ଅତ୍ତାନଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅରେ ଅହମ୍ପି ନାମ ଇଧ ନିବ୍ବତ୍ତୋ, କିଂ ନୁ ଖୋ କମ୍ମମକାସି’’ନ୍ତି ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ନ ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି ଅଦ୍ଦସ ଅଞ୍ଞତ୍ର ଭଗୱତୋ ସରେ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହା। ସୋ ତାୱଦେୱ ସହ ୱିମାନେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦି। ଭଗୱା ଜାନନ୍ତୋୱ ପୁଚ୍ଛି –

‘‘କୋ ମେ ୱନ୍ଦତି ପାଦାନି, ଇଦ୍ଧିଯା ଯସସା ଜଲଂ;

ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ୱଣ୍ଣେନ, ସବ୍ବା ଓଭାସଯଂ ଦିସା’’ତି।

ମଣ୍ଡୂକୋହଂ ପୁରେ ଆସିଂ, ଉଦକେ ୱାରିଗୋଚରୋ;

ତଞ୍ଚ ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତସ୍ସ, ଅଞ୍ଚଧି ଞ୍ଚଚ୍ଛପାଲକୋଡି।

ଭଗଞ୍ଚା ତସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ଚତୁରାସୀତିୟା ପାଣସହସ୍ସାନଂ ଧମ୍ମାଭିସମୟୋ ଅହୋସି। ଦେଞ୍ଚପୁତ୍ତୋପି ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାୟ ସିତଂ କତ୍ୱା ପକ୍କମୀତି।

୧୪୧। ୟଂ ପନ କିଞ୍ଚି ଅତ୍ଥି ଞ୍ଚେୟ୍ୟଂ ନାମ, ସବ୍ବସ୍ସେଞ୍ଚ ବୁଦ୍ଧତ୍ତା ଞ୍ଚିମୋକ୍ଖନ୍ତିକଞ୍ଞାଣଞ୍ଚସେନ ବୁଦ୍ଧୋ। ୟସ୍ମା ଞ୍ଚା ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଅତ୍ତନାପି ବୁଜ୍ଝି, ଅଞ୍ଞେପି ସତ୍ତେ ବୋଧେସି, ତସ୍ମା ଏଞ୍ଚମାଦୀହିପି କାରଣେହି ବୁଦ୍ଧୋ। ଇମସ୍ସ ଚ ପନତ୍ଥସ୍ସ ଞ୍ଚିଞ୍ଞାପନତ୍ଥଂ ''ବୁଜ୍ଝିତା ସଚ୍ଚାନୀତି ବୁଦ୍ଧୋ। ବୋଧେତା ପଜାୟାତି ବୁଦ୍ଧୋ''ତି ଏଞ୍ଚଂ ପଞ୍ଚତ୍ତୋ ସବ୍ବୋପି ନିଦ୍ଦେସନୟୋ (ମହାନି। ୧୯୨) ପଟିସମ୍ଭିଦାନୟୋ (ପଟି। ମ। ୧।୧୬୨) ଞ୍ଚା ଞ୍ଚିତ୍ଥାରେତବ୍ବୋ।

୧୪୨।ଭଗଞ୍ଚାତି ଇଦଂ ପନସ୍ସ ଗୁଣଞ୍ଚିସିଟ୍ଠସବ୍ବସତ୍ତୁତ୍ତମଗରୁଗାରଞ୍ଚାଧିଞ୍ଚଚନଂ। ତେନାହୁ ପୋରାଣା –

''ଭଗଞ୍ଚାତି ଞ୍ଚଚନଂ ସେଟ୍ଠଂ, ଭଗଞ୍ଚାତି ଞ୍ଚଚନମୁତ୍ତମଂ;

ଗରୁଗାରଞ୍ଚୟୁତ୍ତୋ ସୋ, ଭଗଞ୍ଚା ତେନ ଞ୍ଚୁଚ୍ଚତୀ''ତି।

ଚତୁବ୍ବିଧଂ ଞ୍ଚା ନାମଂ ଆଞ୍ଚତ୍ଥିକଂ ଲିଙ୍ଗିକଂ ନେମିତ୍ତିକଂ ଅଧିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନନ୍ତି। ଅଧିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନଂ ନାମ ଲୋକିୟଞ୍ଚୋହାରେନ ୟଦିଚ୍ଛକନ୍ତି ଞ୍ଚୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତତ୍ଥ ଞ୍ଚଚ୍ଛୋ ଦମ୍ମୋ ବଲୀବଦ୍ଦୋତି ଏଞ୍ଚମାଦି ଆଞ୍ଚତ୍ଥିକଂ। ଦଣ୍ଡୀ ଛତ୍ତୀ ସିଖୀ କରୀତି ଏଞ୍ଚମାଦି ଲିଙ୍ଗିକଂ। ତେଞ୍ଚିଜ୍ଜୋ ଛଳଭିଞ୍ଞୋତି ଏଞ୍ଚମାଦି ନେମିତ୍ତିକଂ। ସିରିଞ୍ଚଡ୍ଢକୋ ଧନଞ୍ଚଡ୍ଢକୋତି ଏଞ୍ଚମାଦି ଞ୍ଚଚନତ୍ଥଂ ଅନପେକ୍ଖିତ୍ୱା ପଞ୍ଚତ୍ତଂ ଅଧିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନଂ। ଇଦଂ ପନ ଭଗଞ୍ଚାତି ନାମଂ ନେମିତ୍ତିକଂ, ନ ମହାମାୟାୟ, ନ ସୁଦ୍ଧୋଦନମହାରାଜେନ, ନ ଅସୀତିୟା ଞାତିସହସ୍ସେହି କତଂ, ନ ସକ୍କସନ୍ତୁସିତାଦୀହି ଦେଞ୍ଚତାଞ୍ଚିସେସେହି। ଞ୍ଚୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ ଧମ୍ମସେନାପତିନା ''ଭଗଞ୍ଚାତି ନେତଂ ନାମଂ ମାତରା କତଂ…ପେ… ଞ୍ଚିମୋକ୍ଖନ୍ତିକମେତଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଭଗଞ୍ଚନ୍ତାନଂ ବୋଧିୟା ମୂଲେ ସହ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣସ୍ସ ପଟିଲାଭା ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି ୟଦିଦଂ ଭଗଞ୍ଚା''ତି (ମହାନି। ୮୪)।

୧୪୩। ୟଂଗୁଣନେମିତ୍ତିକଞ୍ଚେତଂ ନାମଂ, ତେସଂ ଗୁଣାନଂ ପକାସନତ୍ଥଂ ଇମଂ ଗାଥଂ ଞ୍ଚଦନ୍ତି –

''ଭଗୀ ଭଜୀ ଭାଗି ଞ୍ଚିଭତ୍ତଞ୍ଚା ଇତି,

ଅକାସି ଭଗ୍ଗନ୍ତି ଗରୂତି ଭାଗ୍ୟଞ୍ଚା;

ବହୂହି ଞାୟେହି ସୁଭାଞ୍ଚିତତ୍ତନୋ,

ଭଞ୍ଚନ୍ତଗୋ ସୋ ଭଗଞ୍ଚାତି ଞ୍ଚୁଚ୍ଚତୀ''ତି। –

ନିଦ୍ଦେସେ (ମହାନି। ୮୪) ଞ୍ଚୁତ୍ତନୟେନେଞ୍ଚ ତେସ୍ଥ ତେସଂ ତେସଂ ପଦାନଂ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

୧୪୪। ଅୟଂ ପନ ଅପରୋ ନୟୋ।

ଭାଗ୍ୟଞ୍ଚା ଭଗ୍ଗଞ୍ଚା ୟୁତ୍ତୋ, ଭଗେହି ଚ ଞ୍ଚିଭତ୍ତଞ୍ଚା;

ଭତ୍ତଞ୍ଚା ଞ୍ଚନ୍ତଗମନୋ, ଭଞ୍ଚେସୁ ଭଗଞ୍ଚା ତତୋତି।

ତତ୍ଥ ଞ୍ଚଣ୍ଣାଗମୋ ଞ୍ଚଣ୍ଣଞ୍ଚିପରିୟୟୋତିଆଦିକଂ ନିରୁତ୍ତିଲକ୍ଖଣଂ ଗହେତ୍ୱା ସଦ୍ଦନୟେନ ଞ୍ଚା ପିସୋଦରାଦିପକ୍ଖେପଲକ୍ଖଣଂ ଗହେତ୍ୱା ୟସ୍ମା ଲୋକିୟଲୋକୁତ୍ତରସୁଖାଭିନିବ୍ବତ୍ତକଂ ଦାନସୀଲାଦିପାରପ୍ପତ୍ତଂ ଭାଗ୍ୟମସ୍ସ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ମା ଭାଗ୍ୟଞ୍ଚାତି ଞ୍ଚତ୍ତବ୍ବେ ଭଗଞ୍ଚାତି ଞ୍ଚୁଚ୍ଚତୀତି ଞାତବ୍ବଂ।

ୟସ୍ମା ପନ ଅହିରିକାନୋତ୍ତପ୍ପକୋଧୂପନାହମକ୍ଖପଳାସଇସ୍ସାମଚ୍ଛରିୟମାୟାସାଠେୟ୍ୟଥମ୍ଭସାରମ୍ଭମାନାତିମାନମଦପମାଦତଣ୍ହାଅଞ୍ଚିଜ୍ଜା-

ତିୱିଧାକୁସଲମୂଲଦୁଚ୍ଚରିତସଂକିଲେସମଲୱିସମସଞ୍ଞାୱିତକ୍କପପଞ୍ଚଚତୁବ୍ବିଧୱିପରିୟେସ-
ଆସୱଗନ୍ଥଓଘୟୋଗଅଗତିତଣ୍ହୁପ୍ପାଦୁପାଦାନପଞ୍ଚଚେତୋଖୀଲୱିନିବନ୍ଧନୀୱରଣାଭିନନ୍ଦନା-
ଛୱିୱାଦମୂଲତଣ୍ହାକାୟସତ୍ତାନୁସୟଅଟ୍ଠମିଚ୍ଛତ୍ତନୱତଣ୍ହାମୂଲକଦସାକୁସଲକମ୍ମପଥଦ୍ୱାସଟ୍ଠିଦିଟ୍ଠିଗତ-
ଅଟ୍ଠସତତଣ୍ହାୱିଚରିତପ୍ପଭେଦସବ୍ବଦରଥପରିଳାହକିଲେସସତସହସ୍ସାନି , ସଙ୍ଖେପତୋ ୱା ପଞ୍ଚ କିଲେସଖନ୍ଧଅଭିସଙ୍ଖାରଦେୱପୁତ୍ତମଚ୍ଚୁମାରେ ଅଭଞ୍ଜି। ତସ୍ମା ଭଗ୍ଗତ୍ତା ଏତେସଂ ପରିସ୍ସୟାନଂ ଭଗ୍ଗୱାତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ଭଗୱାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଆହ ଚେତ୍ଥ –

‘‘ଭଗ୍ଗରାଗୋ ଭଗ୍ଗଦୋସୋ, ଭଗ୍ଗମୋହୋ ଅନାସୱୋ;

ଭଗ୍ଗାସ୍ସ ପାପକା ଧମ୍ମା, ଭଗୱା ତେନ ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

ଭାଗ୍ୟୱତାୟ ଚସ୍ସ ସତପୁଞ୍ଞଲକ୍ଖଣଧରସ୍ସ ରୂପକାୟସମ୍ପତ୍ତି ଦୀପିତା ହୋତି। ଭଗ୍ଗଦୋସତାୟ ଧମ୍ମକାୟସମ୍ପତ୍ତି। ତଥା ଲୋକିୟସରିକ୍ଖକାନଂ ବହୁମତଭାୱୋ, ଗହଟ୍ଠପବ୍ବଜିତେହି ଅଭିଗମନୀୟତା, ଅଭିଗତାନଞ୍ଚ ନେସଂ କାୟଚିତ୍ତଦୁକ୍ଖାପନୟନେ ପଟିବଲଭାୱୋ, ଆମିସଦାନଧମ୍ମଦାନେହି ଉପକାରିତା, ଲୋକିୟଲୋକୁତ୍ତରସୁଖେହି ଚ ସଂୟୋଜନସମତ୍ଥତା ଦୀପିତା ହୋତି।

ୟସ୍ମା ଚ ଲୋକେ ଇସ୍ସରିୟଧମ୍ମୟସସିରିକାମପୟତ୍ତେସୁ ଛସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଭଗସଦ୍ଦୋ ପୱତ୍ତତି, ପରମଞ୍ଚସ୍ସ ସକଚିତ୍ତେ ଇସ୍ସରିୟଂ, ଅଣିମାଲଘିମାଦିକଂ ୱା ଲୋକିୟସମ୍ମତଂ ସବ୍ବାକାରପରିପୂରଂ ଅତ୍ଥି। ତଥା ଲୋକୁତ୍ତରୋ ଧମ୍ମୋ। ଲୋକତ୍ତୟବ୍ୟାପକୋ ୟଥାଭୁଚ୍ଚଗୁଣାଧିଗତୋ ଅତିୱିୟ ପରିସୁଦ୍ଧୋ ୟସୋ। ରୂପକାୟଦସ୍ସନବ୍ୟାୱଟଜନନୟନପ୍ପସାଦଜନନସମତ୍ଥା ସବ୍ବାକାରପରିପୂରା ସବ୍ବଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗସିରୀ। ୟଂ ୟଂ ଏତେନ ଇଚ୍ଛିତଂ ପତ୍ଥିତଂ ଅତ୍ତହିତଂ ପରହିତଂ ୱା, ତସ୍ସ ତସ୍ସ ତଥେୱ ଅଭିନିପ୍ଫନ୍ନତ୍ତା ଇଚ୍ଛିତତ୍ଥନିବ୍ବତ୍ତିସଞ୍ଞିତୋ କାମୋ। ସବ୍ବଲୋକଗରୁଭାୱପ୍ପତ୍ତିହେତୁଭୂତୋ ସମ୍ମାୱାୟାମସଙ୍ଖାତୋ ପୟତ୍ତୋ ଚ ଅତ୍ଥି। ତସ୍ମା ଇମେହି ଭଗେହି ୟୁତ୍ତତ୍ତାପି ଭଗା ଅସ୍ସ ସନ୍ତୀତି ଇମିନା ଅତ୍ଥେନ ଭଗୱାତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ୟସ୍ମା ପନ କୁସଲାଦୀହି ଭେଦେହି ସବ୍ବଧମ୍ମେ, ଖନ୍ଧାୟତନଧାତୁସଚ୍ଚଇନ୍ଦ୍ରିୟପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦାଦୀହି ୱା କୁସଲାଦିଧମ୍ମେ, ପୀଳଅନସଙ୍ଖତସନ୍ତାପୱିପରିଣାମଟ୍ଠେନ ୱା ଦୁକ୍ଖଂ ଅରିୟସଚ୍ଚଂ, ଆୟୂହନନିଦାନସଂୟୋଗପଲିବୋଧଟ୍ଠେନ ସମୁଦୟଂ, ନିସ୍ସରଣୱିୱେକାସଙ୍ଖତଅମତଟ୍ଠେନ ନିରୋଧଂ, ନିୟ୍ୟାନିକହେତୁଦସ୍ସନାଧିପତେୟ୍ୟଟ୍ଠେନ ମଗ୍ଗଂ ୱିଭତ୍ତୱା, ୱିଭଜିତ୍ୱା ୱିୱରିତ୍ୱା ଦେସିତୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ୱିଭତ୍ତୱାତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ଭଗୱାତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ୟସ୍ମା ଚ ଏସ ଦିବ୍ବବ୍ରହ୍ମଅରିୟୱିହାରେ କାୟଚିତ୍ତୌପଧିୱିୱେକେ ସୁଞ୍ଞତପ୍ପଣିହିତାନିମିତ୍ତୱିମୋକ୍ଖେ ଅଞ୍ଞେ ଚ ଲୋକିୟଲୋକୁତ୍ତରେ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମେ ଭଜି ସେୱି ବହୁଲଂ ଅକାସି, ତସ୍ମା ଭତ୍ତୱାତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ଭଗୱାତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ୟସ୍ମା ପନ ତୀସୁ ଭୱେସୁ ତଣ୍ହାସଙ୍ଖାତଂ ଗମନଂ ଅନେନ ୱନ୍ତଂ, ତସ୍ମା ଭୱେସୁ ୱନ୍ତଗମନୋତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ଭୱସଦ୍ଦତୋ ଭକାରଂ ଗମନସଦ୍ଦତୋ ଗକାରଂ ୱନ୍ତସଦ୍ଦତୋ ୱକାରଞ୍ଚ ଦୀଘଂ କତ୍ୱା ଆଦାୟ ଭଗୱାତି ୱୁଚ୍ଚତି ୟଥା ଲୋକେ ମେହନସ୍ସ ଖସ୍ସ ମାଲାତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ମେଖଲାତି।

୧୪୫। ତସ୍ସେୱଂ ଇମିନା ଚ ଇମିନା ଚ କାରଣେନ ସୋ ଭଗୱା ଅରହଂ…ପେ… ଇମିନା ଚ ଇମିନା ଚ କାରଣେନ ଭଗୱାତି ବୁଦ୍ଧଗୁଣେ ଅନୁସ୍ସରତୋ ନେୱ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ରାଗପରିୟୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନ ଦୋସପରିୟୁଟ୍ଠିତଂ, ନ ମୋହପରିୟୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି। ଉଜୁଗତମେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି ତଥାଗତମାରବ୍ଭ (ଅ। ନି। ୬।୧୦)। ଇଚ୍ଚସ୍ସ ଏୱଂ ରାଗାଦିପରିୟୁଟ୍ଠାନାଭାୱେନ ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତନୀୱରଣସ୍ସ କମ୍ମଟ୍ଠାନାଭିମୁଖତାୟ ଉଜୁଗତଚିତ୍ତସ୍ସ ବୁଦ୍ଧଗୁଣପୋଣା ୱିତକ୍କୱିଚାରା ପୱତ୍ତନ୍ତି। ବୁଦ୍ଧଗୁଣେ ଅନୁୱିତକ୍କୟତୋ ଅନୁୱିଚାରୟତୋ ପୀତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ପୀତିମନସ୍ସ ପୀତିପଦଟ୍ଠାନାୟ ପସ୍ସଦ୍ଧିୟା କାୟଚିତ୍ତଦରଥା ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭନ୍ତି। ପସ୍ସଦ୍ଧଦରଥସ୍ସ କାୟିକମ୍ପି ଚେତସିକମ୍ପି ସୁଖଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ସୁଖିନୋ ବୁଦ୍ଧଗୁଣାରମ୍ମଣଂ ହୁତ୍ୱା ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିୟତୀତି ଅନୁକ୍କମେନ ଏକକ୍ଖଣେ ଝାନଙ୍ଗାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ବୁଦ୍ଧଗୁଣାନଂ ପନ ଗମ୍ଭୀରତାୟ ନାନପ୍ପକାରଗୁଣାନୁସ୍ସରଣାଧିମୁତ୍ତତାୟ ୱା ଅପ୍ପନଂ ଅପ୍ପତ୍ୱା ଉପଚାରପ୍ପତ୍ତମେୱ ଝାନଂ ହୋତି। ତଦେତଂ ବୁଦ୍ଧଗୁଣାନୁସ୍ସରଣୱସେନ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତିଚ୍ଚେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି।

ଇମଞ୍ଚ ପନ ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତିଂ ଅନୁୟୁତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ସଗାରୱୋ ହୋତି ସପ୍ପତିସ୍ସୋ, ସଦ୍ଧାୱେପୁଲ୍ଲଂ ସତିୱେପୁଲ୍ଲଂ ପଞ୍ଞାୱେପୁଲ୍ଲଂ ପୁଞ୍ଞୱେପୁଲ୍ଲଞ୍ଚ ଅଧିଗଚ୍ଛତି, ପୀତିପାମୋଜ୍ଜବହୁଲୋ ହୋତି, ଭୟଭେରୱସହୋ ଦୁକ୍ଖାଧିୱାସନସମତ୍ଥୋ, ସତ୍ଥାରା ସଂୱାସସଞ୍ଞଂ ପଟିଲଭତି। ବୁଦ୍ଧଗୁଣାନୁସ୍ସତିୟା ଅଜ୍ଝାୱୁତ୍ଥଞ୍ଚସ୍ସ ସରୀରମ୍ପି ଚେତିୟଘରମିୱ ପୂଜାରହଂ ହୋତି। ବୁଦ୍ଧଭୂମିୟଂ ଚିତ୍ତଂ ନମତି। ୱୀତିକ୍କମିତବ୍ବୱତ୍ଥୁସମାୟୋଗେ ଚସ୍ସ ସମ୍ମୁଖା ସତ୍ଥାରଂ

ପସ୍ସତୋ ୱିଯ ହିରୋଉପ୍ପଂ ପଜ୍ଜୁପଟ୍ଠାତି। ଉତ୍ତରି ଅପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ ପନ ସୁଗତିପରାଯନୋ ହୋତି।

ତସ୍ମା ହୱେ ଅପ୍ପମାଦଂ, କଯିରାଥ ସୁମେଧସୋ;

ଏୱଂ ମହାନୁଭାୱାଯ, ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତିଯା ସଦାତି।

ଇଦଂ ତାୱ ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତିଯଂ ୱିତ୍ଥାରକଥାମୁଖଂ।

୨। ଧମ୍ମାନୁସ୍ସତିକଥା

୧୪୬। ଧମ୍ମାନୁସ୍ସତିଂ ଭାୱେତୁକାମେନାପି ରହୋଗତେନ ପଟିସଲ୍ଲୀନେନ ‘‘ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ ଭଗୱତା ଧମ୍ମୋ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ ଅକାଲିକୋ ଏହିପସ୍ସିକୋ ଓପନେଯ୍ୟିକୋ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ୱେଦିତବ୍ବୋ ୱିଞ୍ଞୂହୀ’’ତି (ଅ। ନି। ୬।୧୦) ଏୱଂ ପରିଯତ୍ତିଧମ୍ମସ୍ସ ଚେୱ ନୱୱିଧସ୍ସ ଚ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମସ୍ସ ଗୁଣା ଅନୁସ୍ସରିତବ୍ବା।

୧୪୭।ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋତି ଇମସ୍ମିଂ ହି ପଦେ ପରିଯତ୍ତିଧମ୍ମୋପି ସଙ୍ଗହଂ ଗଚ୍ଛତି, ଇତରେସୁ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମୋୱ। ତତ୍ଥ ପରିଯତ୍ତିଧମ୍ମୋ ତାୱ ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ ଆଦିମଜ୍ଝପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣତ୍ତା ସାତ୍ଥସବ୍ୟଞ୍ଜନକେୱଲପରିପୁଣ୍ଣପରିସୁଦ୍ଧବ୍ରହ୍ମଚରିଯପ୍ପକାସନତ୍ତା ଚ। ଯଞ୍ହି ଭଗୱା ଏକଗାଥମ୍ପି ଦେସେତି, ସା ସମନ୍ତଭଦ୍ଦକତ୍ତା ଧମ୍ମସ୍ସ ପଠମପାଦେନ ଆଦିକଲ୍ୟାଣା, ଦୁତିଯତତିଯପାଦେହି ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣା, ପଚ୍ଛିମପାଦେନ ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣା। ଏକାନୁସନ୍ଧିକଂ ସୁତ୍ତଂ ନିଦାନେନ ଆଦିକଲ୍ୟାଣଂ, ନିଗମନେନ ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣଂ, ସେସେନ ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣଂ। ନାନାନୁସନ୍ଧିକଂ ସୁତ୍ତଂ ପଠମାନୁସନ୍ଧିନା ଆଦିକଲ୍ୟାଣଂ, ପଚ୍ଛିମେନ ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣଂ, ସେସେହି ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣଂ। ଅପିଚ ସନିଦାନସଉପ୍ପତ୍ତିକତ୍ତା ଆଦିକଲ୍ୟାଣଂ, ୱେନେଯ୍ୟାନଂ ଅନୁରୂପତୋ ଅତ୍ଥସ୍ସ ଅୱିପରୀତତାଯ ଚ ହେତୁଦାହରଣଯୁତ୍ତତୋ ଚ ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣଂ, ସୋତୂନଂ ସଦ୍ଧାପଟିଲାଭଜନନେନ ନିଗମନେନ ଚ ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣଂ।

ସକଲୋପି ସାସନଧମ୍ମୋ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥଭୂତେନ ସୀଲେନ ଆଦିକଲ୍ୟାଣୋ, ସମଥୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗଫଲେହି ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣୋ, ନିବ୍ବାନେନ ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣୋ। ସୀଲସମାଧୀହି ୱା ଆଦିକଲ୍ୟାଣୋ, ୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗେହି ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣୋ, ଫଲନିବ୍ବାନେହି ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣୋ। ବୁଦ୍ଧସୁବୋଧିତାଯ ୱା ଆଦିକଲ୍ୟାଣୋ, ଧମ୍ମସୁଧମ୍ମତାଯ ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣୋ, ସଙ୍ଘସୁପ୍ପଟିପତ୍ତିଯା ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣୋ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ତଥତ୍ତାଯ ପଟିପନ୍ନେନ ଅଧିଗନ୍ତବ୍ବାଯ ଅଭିସମ୍ବୋଧିଯା ୱା ଆଦିକଲ୍ୟାଣୋ, ପଚ୍ଚେକବୋଧିଯା ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣୋ, ସାୱକବୋଧିଯା ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣୋ।

ସୁଯ୍ୟମାନୋ ଚେସ ନୀୱରଣୱିକ୍ଖମ୍ଭନତୋ ସୱନେନପି କଲ୍ୟାଣମେୱ ଆୱହତୀତି ଆଦିକଲ୍ୟାଣୋ, ପଟିପଜ୍ଜିଯମାନୋ ସମଥୱିପସ୍ସନାସୁଖାୱହନତୋ ପଟିପତ୍ତିଯାପି କଲ୍ୟାଣଂ ଆୱହତୀତି ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣୋ, ତଥାପଟିପନ୍ନୋ ଚ ପଟିପତ୍ତିଫଲେ ନିଟ୍ଠିତେ ତାଦିଭାୱାୱହନତୋ ପଟିପତ୍ତିଫଲେନପି କଲ୍ୟାଣଂ ଆୱହତୀତି ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣୋତି ଏୱଂ ଆଦିମଜ୍ଝପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣତ୍ତା ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ।

ଯଂ ପନେସ ଭଗୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ସାସନବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ମଗ୍ଗବ୍ରହ୍ମଚରିଯଞ୍ଚ ପକାସେତି ନାନାନଯେହି ଦୀପେତି, ତଂ ଯଥାନୁରୂପଂ ଅତ୍ଥସମ୍ପତ୍ତିଯା ସାତ୍ଥଂ, ବ୍ୟଞ୍ଜନସମ୍ପତ୍ତିଯା ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ। ସଙ୍କାସନପକାସନୱିୱରଣୱିଭଜନଉତ୍ତାନୀକରଣପଞ୍ଞତ୍ତିଅତ୍ଥପଦସମାଯୋଗତୋ ସାତ୍ଥଂ, ଅକ୍ଖରପଦବ୍ୟଞ୍ଜନାକାରନିରୁତ୍ତିନିଦ୍ଦେସସମ୍ପତ୍ତିଯା ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ। ଅତ୍ଥଗମ୍ଭୀରତାପଟିୱେଧଗମ୍ଭୀରତାହି ସାତ୍ଥଂ, ଧମ୍ମଗମ୍ଭୀରତାଦେସନାଗମ୍ଭୀରତାହି ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ। ଅତ୍ଥପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦାୱିସଯତୋ ସାତ୍ଥଂ, ଧମ୍ମନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦାୱିସଯତୋ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ। ପଣ୍ଡିତୱେଦନୀଯତୋ ପରିକ୍ଖକଜନପ୍ପସାଦକନ୍ତି ସାତ୍ଥଂ, ସଦ୍ଧେଯ୍ୟତୋ ଲୋକିଯଜନପ୍ପସାଦକନ୍ତି ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ। ଗମ୍ଭୀରାଧିପ୍ପାଯତୋ ସାତ୍ଥଂ, ଉତ୍ତାନପଦତୋ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ। ଉପନେତବ୍ବସ୍ସ ଅଭାୱତୋ ସକଲପରିପୁଣ୍ଣଭାୱେନ କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣଂ। ଅପନେତବ୍ବସ୍ସ ଅଭାୱତୋ ନିଦ୍ଦୋସଭାୱେନ ପରିସୁଦ୍ଧଂ।

ଅପିଚ ପଟିପତ୍ତିଯା ଅଧିଗମବ୍ୟତ୍ତିତୋ ସାତ୍ଥଂ, ପରିଯତ୍ତିଯା ଆଗମବ୍ୟତ୍ତିତୋ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ, ସୀଲାଦିପଞ୍ଚଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧଯୁତ୍ତତୋ କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣଂ, ନିରୁପକ୍କିଲେସତୋ ନିତ୍ଥରଣତ୍ଥାଯ ପୱତ୍ତିତୋ ଲୋକାମିସନିରପେକ୍ଖତୋ ଚ ପରିସୁଦ୍ଧନ୍ତି ଏୱଂ ସାତ୍ଥସବ୍ୟଞ୍ଜନକେୱଲପରିପୁଣ୍ଣପରିସୁଦ୍ଧବ୍ରହ୍ମଚରିଯପ୍ପକାସନତୋ ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ।

ଅତ୍ଥୱିପଲ୍ଲାସାଭାୱତୋ ୱା ସୁଟ୍ଠୁ ଅକ୍ଖାତୋତି ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ। ଯଥା ହି ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯାନଂ ଧମ୍ମସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ ୱିପଲ୍ଲାସମାପଜ୍ଜତି, ଅନ୍ତରାଯିକାତି ୱୁତ୍ତଧମ୍ମାନଂ

ଅନ୍ତରାୟିକତ୍ତାଭାୱତୋ, ନିୟ୍ୟାନିକାତି ୱୁତ୍ତଧମ୍ମାନଂ ନିୟ୍ୟାନିକତ୍ତାଭାୱତୋ। ତେନ ତେ ଦୁରକ୍ଖାତଧମ୍ମାଯେୱ ହୋନ୍ତି, ନ ତଥା ଭଗୱତୋ ଧମ୍ମସ୍ସ ଅଞ୍ଞୋ ୱିପଲ୍ଲାସମାପଜ୍ଜତି। ଇମେ ଧମ୍ମା ଅନ୍ତରାୟିକା, ଇମେ ଧମ୍ମା ନିୟ୍ୟାନିକାତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଧମ୍ମାନଂ ତଥାଭାୱାନତିକ୍କମନତୋତି। ଏୱଂ ତାୱ ପରିୟତ୍ତିଧମ୍ମୋ ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ।

ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମୋ ପନ ନିବ୍ବାନାନୁରୂପାୟ ପଟିପତ୍ତିୟା ପଟିପଦାନୁରୂପସ୍ସ ଚ ନିବ୍ବାନସ୍ସ ଅକ୍ଖାତତ୍ତା ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ। ଯଥାହ – ''ସୁପଞ୍ଞତ୍ତା ଖୋ ପନ ତେନ ଭଗୱତା ସାୱକାନଂ ନିବ୍ବାନଗାମିନୀ ପଟିପଦା ସଂସନ୍ଦତି ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ପଟିପଦା ଚ। ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ଗଙ୍ଗୋଦକଂ ଯମୁନୋଦକେନ ସଂସନ୍ଦତି ସମେତି, ଏୱମେୱ ସୁପଞ୍ଞତ୍ତା (ଦୀ। ନି। ୨।୨୯୬) ତେନ ଭଗୱତା ସାୱକାନଂ ନିବ୍ବାନଗାମିନୀ ପଟିପଦା ସଂସନ୍ଦତି ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ପଟିପଦା ଚା''ତି। ଅରିୟମଗ୍ଗୋ ଚେତ୍ଥ ଅନ୍ତଦ୍ୱୟଂ ଅନୁପଗମ୍ମ ମଜ୍ଝିମା ପଟିପଦାଭୂତୋୱ ''ମଜ୍ଝିମା ପଟିପଦା''ତି ଅକ୍ଖାତତ୍ତା ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ। ସାମଞ୍ଞଫଲାନି ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧକିଲେସାନେୱ ''ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧକିଲେସାନୀ''ତି ଅକ୍ଖାତତ୍ତା ସ୍ୱାକ୍ଖାତାନି। ନିବ୍ବାନଂ ସସ୍ସତାମତତାଣଲେଣାଦିସଭାୱମେୱ ସସ୍ସତାଦିସଭାୱୱସେନ ଅକ୍ଖାତତ୍ତା ସ୍ୱାକ୍ଖାତନ୍ତି ଏୱଂ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମୋପି ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ।

୧୪୮।ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋତି ଏତ୍ଥ ପନ ଅରିୟମଗ୍ଗୋ ତାୱ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତାନେ ରାଗାଦୀନଂ ଅଭାୱଂ କରୋନ୍ତେନ ଅରିୟପୁଗ୍ଗଲେନ ସାମଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋତି ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ। ଯଥାହ –''ରତ୍ତୋ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ରାଗେନ ଅଭିଭୂତୋ ପରିୟାଦିଣ୍ଣଚିତ୍ତୋ ଅତ୍ତବ୍ୟାବାଧାୟପି ଚେତେତି, ପରବ୍ୟାବାଧାୟପି ଚେତେତି, ଉଭୟବ୍ୟାବାଧାୟପି ଚେତେତି। ଚେତସିକଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେତି। ରାଗେ ପହୀନେ ନେୱ ଅତ୍ତବ୍ୟାବାଧାୟ ଚେତେତି, ନ ପରବ୍ୟାବାଧାୟ ଚେତେତି, ନ ଉଭୟବ୍ୟାବାଧାୟ ଚେତେତି, ନ ଚେତସିକଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେତି। ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ ଧମ୍ମୋ ହୋତୀ''ତି(ଅ। ନି। ୩।୫୪)। ଅପିଚ ନୱୱିଧୋପି ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମୋ ଯେନ ଯେନ ଅଧିଗତୋ ହୋତି, ତେନ ତେନ ପରସଦ୍ଧାୟ ଗନ୍ତବ୍ବତଂ ହିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଞାଣେନ ସୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋତି ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ। ଅଥ ୱା ପସତ୍ଥା ଦିଟ୍ଠି ସନ୍ଦିଟ୍ଠି, ସନ୍ଦିଟ୍ଠିୟା ଜୟତୀତି ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ। ତଥା ହେତ୍ଥ ଅରିୟମଗ୍ଗୋ ସମ୍ପୟୁତ୍ତାୟ, ଅରିୟଫଲଂ କାରଣଭୂତାୟ, ନିବ୍ବାନଂ ୱିସୟିଭୂତାୟ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିୟା କିଲେସେ ଜୟତି। ତସ୍ମା ଯଥା ରଥେନ ଜୟତୀତି ରଥିକୋ, ଏୱଂ ନୱୱିଧୋପି ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମୋ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିୟା ଜୟତୀତି ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ।

ଅଥ ୱା ଦିଟ୍ଠନ୍ତି ଦସ୍ସନଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ଦିଟ୍ଠମେୱ ସନ୍ଦିଟ୍ଠଂ, ଦସ୍ସନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସନ୍ଦିଟ୍ଠଂ ଅରହତୀତି ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ। ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମୋ ହି ଭାୱନାଭିସମୟୱସେନ ସଚ୍ଛିକିରିୟାଭିସମୟୱସେନ ଚ ଦିସ୍ସମାନୋଯେୱ ୱଟ୍ଟଭୟଂ ନିୱତ୍ତେତି। ତସ୍ମା ଯଥା ୱତ୍ଥଂ ଅରହତୀତି ୱତ୍ଥିକୋ, ଏୱଂ ସନ୍ଦିଟ୍ଠଂ ଅରହତୀତି ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ।

୧୪୯। ଅତ୍ତନୋ ଫଲଦାନଂ ସନ୍ଧାୟ ନାସ୍ସ କାଲୋତି ଅକାଲୋ। ଅକାଲୋଯେୱ ଅକାଲିକୋ। ନ ପଞ୍ଚାହସତ୍ତାହାଦିଭେଦଂ କାଲଂ ଖେପେତ୍ୱା ଫଲଂ ଦେତି, ଅତ୍ତନୋ ପନ ପୱତ୍ତିସମନନ୍ତରମେୱ ଫଲଦୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅଥ ୱା ଅତ୍ତନୋ ଫଲଦାନେ ପକଟ୍ଠୋ କାଲୋ ପତ୍ତୋ ଅସ୍ସାତି କାଲିକୋ। କୋ ସୋ? ଲୋକିୟୋ କୁସଲଧମ୍ମୋ। ଅୟଂ ପନ ସମନନ୍ତରଫଲତ୍ତା ନ କାଲିକୋତି ଅକାଲିକୋ। ଇଦଂ ମଗ୍ଗମେୱ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ।

୧୫୦। ''ଏହି ପସ୍ସ ଇମଂ ଧମ୍ମ''ନ୍ତି ଏୱଂ ପୱତ୍ତଂ ଏହିପସ୍ସୱିଧିଂ ଅରହତୀତି ଏହିପସ୍ସିକୋ। କସ୍ମା ପନେସ ତଂ ୱିଧିଂ ଅରହତୀତି? ୱିଜ୍ଜମାନତ୍ତା ପରିସୁଦ୍ଧତ୍ତା ଚ । ରିତ୍ତମୁଟ୍ଠିୟଂ ହି ହିରଞ୍ଞଂ ୱା ସୁୱଣ୍ଣଂ ୱା ଅତ୍ଥୀତି ୱତ୍ୱାପି ''ଏହି ପସ୍ସ ଇମ''ନ୍ତି ନ ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ। କସ୍ମା? ଅୱିଜ୍ଜମାନତ୍ତା। ୱିଜ୍ଜମାନମ୍ପି ଚ ଗୂଥଂ ୱା ମୁତ୍ତଂ ୱା ମନୁଞ୍ଞଭାୱପ୍ପକାସନେନ ଚିତ୍ତସମ୍ପହଂସନତ୍ଥଂ ''ଏହି ପସ୍ସ ଇମ''ନ୍ତି ନ ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ। ଅପିଚ ଖୋ ପନ ତିଣେହି ୱା ପଣ୍ଣେହି ୱା ପଟିଚ୍ଛାଦେତବ୍ବମେୱ ହୋତି। କସ୍ମା? ଅପରିସୁଦ୍ଧତ୍ତା। ଅୟଂ ପନ ନୱୱିଧୋପି ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମୋ ସଭାୱତୋୱ ୱିଜ୍ଜମାନୋ ୱିଗତୱଲାହକେ ଆକାସେ ସମ୍ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ୱିୟ ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଜାତିମଣି ୱିୟ ଚ ପରିସୁଦ୍ଧୋ। ତସ୍ମା ୱିଜ୍ଜମାନତ୍ତା ପରିସୁଦ୍ଧତ୍ତା ଚ ଏହିପସ୍ସୱିଧିଂ ଅରହତୀତି ଏହିପସ୍ସିକୋ।

୧୫୧। ଉପନେତବ୍ବୋତି ଓପନେୟ୍ୟିକୋ। ଅୟଂ ପନେତ୍ଥ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ, ଉପନୟନଂ ଉପନୟୋ, ଆଦିତ୍ତଂ ଚେଲଂ ୱା ସୀସଂ ୱା ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତ୍ୱାପି ଭାୱନାୱସେନ ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତେ ଉପନୟନଂ ଅରହତୀତି ଓପନୟିକୋ। ଓପନୟିକୋୱ ଓପନେୟ୍ୟିକୋ। ଇଦଂ ସଙ୍ଖତେ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମେ ଯୁଜ୍ଜତି। ଅସଙ୍ଖତେ ପନ ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତେନ ଉପନୟନଂ ଅରହତୀତି ଓପନେୟ୍ୟିକୋ। ସଚ୍ଛିକିରିୟାୱସେନ ଅଲ୍ଲୀୟନଂ ଅରହତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଥ ୱା ନିବ୍ବାନଂ ଉପନେତୀତି ଅରିୟମଗ୍ଗୋ ଉପନେୟ୍ୟୋ। ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବତଂ ଉପନେତବ୍ବୋତି ଫଲନିବ୍ବାନଧମ୍ମୋ ଉପନେୟ୍ୟୋ। ଉପନେୟ୍ୟୋ ଏୱ ଓପନେୟ୍ୟିକୋ।

୧୫୨।ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ୱେଦିତବ୍ବୋ ୱିଞ୍ଞୂହୀତି ସବ୍ବେହିପି ଉଗ୍ଘଟିତଞ୍ଞୂଆଦୀହି ୱିଞ୍ଞୂହି ଅତ୍ତନି ଅତ୍ତନି ୱେଦିତବ୍ବୋ ''ଭାୱିତୋ ମେ ମଗ୍ଗୋ, ଅଧିଗତଂ ଫଲଂ, ସଚ୍ଛିକତୋ ନିରୋଧୋ''ତି। ନ ହି ଉପଜ୍ଝାୟେନ ଭାୱିତେନ ମଗ୍ଗେନ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକସ୍ସ କିଲେସା ପହୀୟନ୍ତି, ନ ସୋ ତସ୍ସ ଫଲସମାପତ୍ତିୟା ଫାସୁୱିହରତି, ନ ତେନ ସଚ୍ଛିକତଂ ନିବ୍ବାନଂ ସଚ୍ଛିକରୋତି। ତସ୍ମା ନ ଏସ ପରସ୍ସ ସୀସେ ଆଭରଣଂ ୱିୟ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ, ଅତ୍ତନୋ ପନ ଚିତ୍ତେୟେୱ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ, ଅନୁଭୱିତବ୍ବୋ ୱିଞ୍ଞୂହୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ବାଲାନଂ ପନ ଅୱିସୟୋ ଚେସ।

ଅପିଚ ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ ଅୟଂ ଧମ୍ମୋ। କସ୍ମା? ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକତ୍ତା। ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ, ଅକାଲିକତ୍ତା। ଅକାଲିକୋ, ଏହିପସ୍ସିକତ୍ତା। ଯୋ ଚ ଏହିପସ୍ସିକୋ, ସୋ ନାମ ଓପନେୟ୍ୟିକୋ ହୋତୀତି।

୧୫୩। ତସ୍ସେୱଂ ସ୍ୱାକ୍ଖାତତାଦିଭେଦେ ଧମ୍ମଗୁଣେ ଅନୁସ୍ସରତୋ ନେୱ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ରାଗପରିୟୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି। ନ ଦୋସ…ପେ… ନ ମୋହପରିୟୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି। ଉଜୁଗତମେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି ଧମ୍ମଂ ଆରବ୍ଭାତି (ଅ। ନି। ୬।୧୦) ପୁରିମନୟେନେୱ ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତନୀୱରଣସ୍ସ ଏକକ୍ଖଣେ ଝାନଙ୍ଗାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଧମ୍ମଗୁଣାନଂ ପନ ଗମ୍ଭୀରତାୟ ନାନପ୍ପକାରଗୁଣାନୁସ୍ସରଣାଧିମୁତ୍ତତାୟ ୱା ଅପ୍ପନଂ ଅପ୍ପତ୍ୱା ଉପଚାରପ୍ପତ୍ତମେୱ ଝାନଂ ହୋତି। ତଦେତଂ ଧମ୍ମଗୁଣାନୁସ୍ସରଣୱସେନ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ଧମ୍ମାନୁସ୍ସତିଚ୍ଚେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି।

ଇମଞ୍ଚ ପନ ଧମ୍ମାନୁସ୍ସତିଂ ଅନୁୟୁତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ଓପନେୟ୍ୟିକସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ ଦେସେତାରଂ ଇମିନାପଙ୍ଗେନ ସମନ୍ନାଗତଂ ସତ୍ଥାରଂ ନେୱ ଅତୀତଂସେ ସମନୁପସ୍ସାମି, ନ ପନେତରହି ଅଞ୍ଞତ୍ର ତେନ ଭଗୱତାତି ଏୱଂ ଧମ୍ମଗୁଣଦସ୍ସନେନେୱ ସତ୍ଥରି ସଗାରୱୋ ହୋତି ସପ୍ପତିସ୍ସୋ। ଧମ୍ମେ ଗରୁଚିତ୍ତୀକାରୋ ସଦ୍ଧାଦିୱେପୁଲ୍ଲଂ ଅଧିଗଚ୍ଛତି, ପୀତିପାମୋଜ୍ଜବହୁଲୋ ହୋତି, ଭୟଭେରୱସହୋ, ଦୁକ୍ଖାଧିୱାସନସମତ୍ଥୋ, ଧମ୍ମେନ ସଂୱାସସଞ୍ଞଂ ପଟିଲଭତି, ଧମ୍ମଗୁଣାନୁସ୍ସତିୟା ଅଜ୍ଝାୱୁତ୍ଥଞ୍ଚସ୍ସ ସରୀରମ୍ପି ଚେତିୟଘରମିୱ ପୂଜାରହଂ ହୋତି, ଅନୁତ୍ତରଧମ୍ମାଧିଗମାୟ ଚିତ୍ତଂ ନମତି, ୱୀତିକ୍କମିତବ୍ବୱତ୍ଥୁସମାୟୋଗେ ଚସ୍ସ ଧମ୍ମସୁଧମ୍ମତଂ ସମନୁସ୍ସରତୋ ହିରୋତ୍ତପ୍ପଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାତି। ଉତ୍ତରି ଅପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ ପନ ସୁଗତିପରାୟନୋ ହୋତି।

ତସ୍ମା ହୱେ ଅପ୍ପମାଦଂ, କୟିରାଥ ସୁମେଧସୋ;

ଏୱଂ ମହାନୁଭାୱାୟ, ଧମ୍ମାନୁସ୍ସତିୟା ସଦାତି।

ଇଦଂ ଧମ୍ମାନୁସ୍ସତିୟଂ ୱିତ୍ଥାରକଥାମୁଖଂ।

୩। ସଙ୍ଘାନୁସ୍ସତିକଥା

୧୫୪। ସଙ୍ଘାନୁସ୍ସତିଂ ଭାୱେତୁକାମେନାପି ରହୋଗତେନ ପଟିସଲ୍ଲୀନେନ ''ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ, ଉଜୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ, ଞାୟପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ, ସାମୀଚିପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ, ୟଦିଦଂ ଚତ୍ତାରି ପୁରିସୟୁଗାନି ଅଟ୍ଠ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲା , ଏସ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ ଆହୁନେୟ୍ୟୋ, ପାହୁନେୟ୍ୟୋ, ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟୋ, ଅଞ୍ଜଲିକରଣୀୟୋ, ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସା''ତି (ଅ। ନି। ୬।୧୦) ଏୱଂ ଅରିୟସଙ୍ଘଗୁଣା ଅନୁସ୍ସରିତବ୍ବା।

୧୫୫। ତତ୍ଥ ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋତି ସୁଟ୍ଠୁ ପଟିପନ୍ନୋ, ସମ୍ମାପଟିପଦଂ ଅନିୱତ୍ତିପଟିପଦଂ ଅନୁଲୋମପଟିପଦଂ ଅପଚ୍ଚନୀକପଟିପଦଂ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଭଗୱତୋ ୱୋୱାଦାନୁସାସନିଂ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ସୁଣନ୍ତୀତି ସାୱକା। ସାୱକାନଂ ସଙ୍ଘୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ, ସୀଲଦିଟ୍ଠିସାମଞ୍ଞତାୟ ସଙ୍ଘାତଭାୱମାପନ୍ନୋ ସାୱକସମୂହୋତି ଅତ୍ଥୋ। ୟସ୍ମା ପନ ସା ସମ୍ମାପଟିପଦା ଉଜୁ ଅୱଙ୍କା ଅକୁଟିଲା ଅଜିମ୍ହା, ଅରିୟୋ ଚ ଞାୟୋତିପି ୱୁଚ୍ଚତି, ଅନୁଚ୍ଛୱିକତ୍ତା ଚ ସାମୀଚୀତିପି ସଙ୍ଖଂ ଗତା। ତସ୍ମା ତମ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଅରିୟସଙ୍ଘୋ ଉଜୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଞାୟପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ସାମୀଚିପ୍ପଟିପନ୍ନୋତିପି ୱୁତ୍ତୋ।

ଏତ୍ଥ ଚ ୟେ ମଗ୍ଗଟ୍ଠା, ତେ ସମ୍ମାପଟିପତ୍ତିସମଙ୍ଗିତାୟ ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନା। ୟେ ଫଲଟ୍ଠା, ତେ ସମ୍ମାପଟିପଦାୟ ଅଧିଗନ୍ତବ୍ବସ୍ସ ଅଧିଗତତ୍ତା ଅତୀତଂ ପଟିପଦଂ ସନ୍ଧାୟ ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ଅପିଚ ସ୍ୱାକ୍ଖାତେ ଧମ୍ମୱିନୟେ ୟଥାନୁସିଟ୍ଠଂ ପଟିପନ୍ନତ୍ତାପି ଅପଣ୍ଣକପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନତ୍ତାପି ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ।

ମଜ୍ଝିମାୟ ପଟିପଦାୟ ଅନ୍ତଦ୍ୱୟମନୁପଗମ୍ମ ପଟିପନ୍ନତ୍ତା କାୟୱଚୀମନୋୱଙ୍କକୁଟିଲଜିମ୍ହଦୋସପ୍ପହାନାୟ ପଟିପନ୍ନତ୍ତା ଚ ଉଜୁପ୍ପଟିପନ୍ନତ୍ତା ଚ

ଉଜୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ।

ଞାୟୋ ୱୁଚ୍ଚତି ନିବ୍ବାନଂ। ତଦତ୍ଥାୟ ପଟିପନ୍ନତ୍ତା ଞାୟପ୍ପଟିପନ୍ନୋ।

ଯଥା ପଟିପନ୍ନା ସାମୀଚିପ୍ପଟିପନ୍ନାରହା ହୋନ୍ତି, ତଥା ପଟିପନ୍ନତ୍ତା ସାମୀଚିପ୍ପଟିପନ୍ନୋ।

୧୫୬।ଯଦିଦନ୍ତି ଯାନି ଇମାନି। ଚତ୍ତାରି ପୁରିସଯୁଗାନୀତି ଯୁଗଳଅୱସେନ ପଠମମଗ୍ଗଟ୍ଠୋ ଫଲଟ୍ଠୋତି ଇଦମେକଂ ଯୁଗଳଅନ୍ତି ଏୱଂ ଚତ୍ତାରି ପୁରିସଯୁଗଳଆନି ହୋନ୍ତି। ଅଟ୍ଠ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲାତି ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲଅୱସେନ ଏକୋ ପଠମମଗ୍ଗଟ୍ଠୋ ଏକୋ ଫଲଟ୍ଠୋତି ଇମିନା ନୟେନ ଅଟ୍ଠେୱ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲା ହୋନ୍ତି । ଏତ୍ଥ ଚ ପୁରିସୋତି ୱା ପୁଗ୍ଗଲୋତି ୱା ଏକତ୍ଥାନି ଏତାନି ପଦାନି। ୱେନେୟ୍ୟୱସେନ ପନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଏସ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋତି ଯାନିମାନି ଯୁଗୱସେନ ଚତ୍ତାରି ପୁରିସଯୁଗାନି, ପାଟିଏକ୍କତୋ ଅଟ୍ଠ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲା, ଏସ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ, ଆହୁନେୟ୍ୟୋତିଆଦୀସୁ ଆନେତ୍ୱା ହୁନିତବ୍ବନ୍ତି ଆହୁନଂ, ଦୂରତୋପି ଆନେତ୍ୱା ସୀଲୱନ୍ତେସୁ ଦାତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଚତୁନ୍ନଂ ପଚ୍ଚୟାନମେତମଧିୱଚନଂ। ତଂ ଆହୁନଂ ପଟିଗ୍ଗହେତୁଂ ଯୁତ୍ତୋ ତସ୍ସ ମହପ୍ଫଲକରଣତୋତି ଆହୁନେୟ୍ୟୋ। ଅଥ ୱା ଦୂରତୋପି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବସାପତେୟ୍ୟମ୍ପି ଏତ୍ଥ ହୁନିତବ୍ବନ୍ତି ଆହୱନୀୟୋ। ସକ୍କାଦୀନମ୍ପି ୱା ଆହୱନଂ ଅରହତୀତି ଆହୱନୀୟୋ। ଯୋ ଚାୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଆହୱନୀୟୋ ନାମ ଅଗ୍ଗି, ଯତ୍ଥ ହୁତଂ ମହପ୍ଫଲନ୍ତି ତେସଂ ଲଦ୍ଧି। ସଚେ ହୁତସ୍ସ ମହପ୍ଫଲତାୟ ଆହୱନୀୟୋ, ସଙ୍ଘୋୱ ଆହୱନୀୟୋ। ସଙ୍ଘେ ହୁତଞ୍ହି ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି। ଯଥାହ –

''ଯୋ ଚ ୱସ୍ସସତଂ ଜନ୍ତୁ, ଅଗ୍ଗିଂ ପରିଚରେ ୱନେ;

ଏକଞ୍ଚ ଭାୱିତତ୍ତାନଂ, ମୁହୁତ୍ତମପି ପୂଜୟେ;

ସାୟେୱ ପୂଜନା ସେୟ୍ୟୋ, ଯଞ୍ଚେ ୱସ୍ସସତଂ ହୁତ''ନ୍ତି। (ଧ। ପ। ୧୦୭);

ତଦେତଂ ନିକାୟନ୍ତରେ ଆହୱନୀୟୋତି ପଦଂ ଇଧ ଆହୁନେୟ୍ୟୋତି ଇମିନା ପଦେନ ଅତ୍ଥତୋ ଏକଂ। ବ୍ୟଞ୍ଜନତୋ ପନେତ୍ଥ କିଞ୍ଚିମତ୍ତମେୱ ନାନଂ। ଇତି ଆହୁନେୟ୍ୟୋ।

ପାହୁନେୟ୍ୟୋତି ଏତ୍ଥ ପନ ପାହୁନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଦିସାୱିଦିସତୋ ଆଗତାନଂ ପିୟମନାପାନଂ ଞାତିମିତ୍ତାନମତ୍ଥାୟ ସକ୍କାରେନ ପଟିୟତ୍ତଂ ଆଗନ୍ତୁକଦାନଂ। ତମ୍ପି ଠପେତ୍ୱା ତେ ତଥାରୂପେ ପାହୁନକେ ସଙ୍ଘସ୍ସେୱ ଦାତୁଂ ଯୁତ୍ତଂ, ସଙ୍ଘୋୱ ତଂ ପଟିଗ୍ଗହେତୁଂ ଯୁତ୍ତୋ। ସଙ୍ଘସଦିସୋ ହି ପାହୁନକୋ ନତ୍ଥି। ତଥା ହେସ ଏକବୁଦ୍ଧନ୍ତରେ ଚ ଦିସ୍ସତି, ଅବୋକିଣ୍ଣଞ୍ଚ ପିୟମନାପତ୍ତକରେହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋତି। ଏୱଂ ପାହୁନମସ୍ସ ଦାତୁଂ ଯୁତ୍ତଂ ପାହୁନଞ୍ଚ ପଟିଗ୍ଗହେତୁଂ ଯୁତ୍ତୋତି ପାହୁନେୟ୍ୟୋ। ଯେସଂ ପନ ପାହୱନୀୟୋତି ପାଠୋ, ତେସଂ ଯସ୍ମା ସଙ୍ଘୋ ପୁବ୍ବକାରମରହତି, ତସ୍ମା ସବ୍ବପଠମଂ ଆନେତ୍ୱା ଏତ୍ଥ ହୁନିତବ୍ବନ୍ତି ପାହୱନୀୟୋ। ସବ୍ବପ୍ପକାରେନ ୱା ଆହୱନମରହତୀତି ପାହୱନୀୟୋ। ସ୍ୱାୟମିଧ ତେନେୱ ଅତ୍ଥେନ ପାହୁନେୟ୍ୟୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ଦକ୍ଖିଣାତି ପନ ପରଲୋକଂ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ଦାତବ୍ବଦାନଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ତଂ ଦକ୍ଖିଣଂ ଅରହତି, ଦକ୍ଖିଣାୟ ୱା ହିତୋ ଯସ୍ମା ନଂ ମହପ୍ଫଲକରଣତାୟ ୱିସୋଧେତୀତି ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟୋ।

ଉଭୋ ହତ୍ଥେ ସିରସ୍ମିଂ ପତିଟ୍ଠପେତ୍ୱା ସବ୍ବଲୋକେନ କୟିରମାନଂ ଅଞ୍ଜଲିକମ୍ମଂ ଅରହତୀତି ଅଞ୍ଜଲିକରଣୀୟୋ।

ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସାତି ସବ୍ବଲୋକସ୍ସ ଅସଦିସଂ ପୁଞ୍ଞୱିରୂହନଟ୍ଠାନଂ। ଯଥା ହି ରଞ୍ଞୋ ୱା ଅମଚ୍ଚସ୍ସ ୱା ସାଲୀନଂ ୱା ଯୱାନଂ ୱା ୱିରୂହନଟ୍ଠାନଂ ରଞ୍ଞୋ ସାଲିକ୍ଖେତ୍ତଂ ରଞ୍ଞୋ ଯୱକ୍ଖେତ୍ତନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ଏୱଂ ସଙ୍ଘୋ ସବ୍ବଲୋକସ୍ସ ପୁଞ୍ଞାନଂ ୱିରୂହନଟ୍ଠାନଂ। ସଙ୍ଘଂ ନିସ୍ସାୟ ହି ଲୋକସ୍ସ ନାନପ୍ପକାରହିତସୁଖସଂୱତ୍ତନିକାନି ପୁଞ୍ଞାନି ୱିରୂହନ୍ତି। ତସ୍ମା ସଙ୍ଘୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସାତି।

୧୫୭। ଏୱଂ ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନତାଦିଭେଦେ ସଙ୍ଘଗୁଣେ ଅନୁସ୍ସରତୋ ନେୱ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ରାଗପରିୟୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି। ନ ଦୋସ…ପେ… ନ ମୋହପରିୟୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି। ଉଜୁଗତମେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି ସଙ୍ଘଂ ଆରବ୍ଭାତି (ଅ। ନି। ୬।୧୦) ପୁରିମନୟେନେୱ ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତନୀୱରଣସ୍ସ ଏକକ୍ଖଣେ ଝାନଙ୍ଗାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ସଙ୍ଘଗୁଣାନଂ ପନ ଗମ୍ଭୀରତାୟ ନାନପ୍ପକାରଗୁଣାନୁସ୍ସରଣାଧିମୁତ୍ତତାୟ ୱା ଅପ୍ପନଂ ଅପ୍ପତ୍ୱା ଉପଚାରପ୍ପତ୍ତମେୱ ଝାନଂ ହୋତି। ତଦେତଂ ସଙ୍ଘଗୁଣାନୁସ୍ସରଣୱସେନ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ସଙ୍ଘାନୁସ୍ସତିଚ୍ଚେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି।

ଇମଞ୍ଚ ପନ ସଙ୍ଘାନୁସ୍ସତିଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଘେ ସଗାରୱୋ ହୋତି ସପ୍ପତିସ୍ସୋ। ସଦ୍ଧାଦିୱେପୁଲ୍ଲଂ ଅଧିଗଚ୍ଛତି, ପୀତିପାମୋଜ୍ଜବହୁଲୋ ହୋତି, ଭଯଭେରୱସହୋ, ଦୁକ୍ଖାଧିୱାସନସମତ୍ଥୋ, ସଙ୍ଘେନ ସଂୱାସସଞ୍ଞଂ ପଟିଲଭତି। ସଙ୍ଘଗୁଣାନୁସ୍ସତିଯା ଅଜ୍ଝାୱୁତ୍ଥଞ୍ଚସ୍ସ ସରୀରଂ ସନ୍ନିପତିତସଙ୍ଘମିୱ ଉପୋସଥାଗାରଂ ପୂଜାରହଂ ହୋତି, ସଙ୍ଘଗୁଣାଧିଗମାଯ ଚିତ୍ତଂ ନମତି, ୱୀତିକ୍କମିତବ୍ବୱତ୍ଥୁସମାଯୋଗେ ଚସ୍ସ ସମ୍ମୁଖା ସଙ୍ଘଂ ପସ୍ସତୋ ୱିଯ ହିରୋତ୍ତପ୍ପଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାତି, ଉତ୍ତରି ଅପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ ପନ ସୁଗତିପରାଯନୋ ହୋତି।

ତସ୍ମା ହୱେ ଅପ୍ପମାଦଂ, କଯିରାଥ ସୁମେଧସୋ;

ଏୱଂ ମହାନୁଭାୱାଯ, ସଙ୍ଘାନୁସ୍ସତିଯା ସଦାତି।

ଇଦଂ ସଙ୍ଘାନୁସ୍ସତିଯଂ ୱିତ୍ଥାରକଥାମୁଖଂ।

୪। ସୀଲାନୁସ୍ସତିକଥା

୧୫୮। ସୀଲାନୁସ୍ସତିଂ ଭାୱେତୁକାମେନ ପନ ରହୋଗତେନ ପଟିସଲ୍ଲୀନେନ ‘‘ଅହୋ ୱତ ମେ ସୀଲାନି ଅଖଣ୍ଡାନି ଅଚ୍ଛିଦ୍ଦାନି ଅସବଲାନି ଅକମ୍ମାସାନି ଭୁଜିସ୍ସାନି ୱିଞ୍ଞୁପ୍ପସତ୍ଥାନି ଅପରାମଟ୍ଠାନି ସମାଧିସଂୱତ୍ତନିକାନୀ’’ତି (ଅ॰ ନି॰ ୬।୧୦) ଏୱଂ ଅଖଣ୍ଡତାଦିଗୁଣୱସେନ ଅତ୍ତନୋ ସୀଲାନି ଅନୁସ୍ସରିତବ୍ବାନି। ତାନି ଚ ଗହଟ୍ଠେନ ଗହଟ୍ଠସୀଲାନି, ପବ୍ବଜିତେନ ପବ୍ବଜିତସୀଲାନି।

ଗହଟ୍ଠସୀଲାନି ୱା ହୋନ୍ତୁ ପବ୍ବଜିତସୀଲାନି ୱା, ଯେସଂ ଆଦିମ୍ହି ୱା ଅନ୍ତେ ୱା ଏକମ୍ପି ନ ଭିନ୍ନଂ, ତାନି ପରିଯନ୍ତେ ଛିନ୍ନସାଟକୋ ୱିଯ ନ ଖଣ୍ଡାନୀତି ଅଖଣ୍ଡାନି। ଯେସଂ ୱେମଜ୍ଝେ ଏକମ୍ପି ନ ଭିନ୍ନଂ, ତାନି ମଜ୍ଝେ ୱିନିୱିଦ୍ଧସାଟକୋ ୱିଯ ନ ଛିଦ୍ଦାନୀତି ଅଚ୍ଛିଦ୍ଦାନି। ଯେସଂ ପଟିପାଟିଯା ଦ୍ୱେ ୱା ତୀଣି ୱା ନ ଭିନ୍ନାନି, ତାନି ପିଟ୍ଠିଯା ୱା କୁଚ୍ଛିଯା ୱା ଉଟ୍ଠିତେନ ଦୀଘୱଟ୍ଟାଦିସଣ୍ଠାନେନ ୱିସଭାଗୱଣ୍ଣେନ କାଳରତ୍ତାଦୀନଂ ଅଞ୍ଞତରସରୀରୱଣ୍ଣା ଗାୱୀ ୱିଯ ନ ସବଲାନୀତି ଅସବଲାନି। ଯାନି ଅନ୍ତରନ୍ତରା ନ ଭିନ୍ନାନି, ତାନି ୱିସଭାଗବିନ୍ଦୁୱିଚିତ୍ରା ଗାୱୀ ୱିଯ ନ କମ୍ମାସାନୀତି ଅକମ୍ମାସାନି। ଅୱିସେସେନ ୱା ସବ୍ବାନିପି ସତ୍ତୱିଧେନ ମେଥୁନସଂଯୋଗେନ କୋଧୁପନାହାଦୀହି ଚ ପାପଧମ୍ମେହି ଅନୁପହତତ୍ତା ଅଖଣ୍ଡାନି ଅଚ୍ଛିଦ୍ଦାନି ଅସବଲାନି ଅକମ୍ମାସାନି। ତାନିଯେୱ ତଣ୍ହାଦାସବ୍ୟତୋ ମୋଚେତ୍ୱା ଭୁଜିସ୍ସଭାୱକରଣେନ ଭୁଜିସ୍ସାନି। ବୁଦ୍ଧାଦୀହି ୱିଞ୍ଞୂହି ପସତ୍ଥତ୍ତା ୱିଞ୍ଞୁପ୍ପସତ୍ଥାନି। ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠୀହି ଅପରାମଟ୍ଠତାଯ କେନଚି ୱା ଅଯଂ ତେ ସୀଲେସୁ ଦୋସୋତି ଏୱଂ ପରାମଟ୍ଠୁଂ ଅସକ୍କୁଣେଯ୍ୟତାଯ ଅପରାମଟ୍ଠାନି। ଉପଚାରସମାଧିଂ ଅପ୍ପନାସମାଧିଂ ୱା, ଅଥ ୱା ପନ ମଗ୍ଗସମାଧିଂ ଫଲସମାଧିଞ୍ଚାପି ସଂୱତ୍ତେନ୍ତୀତି ସମାଧିସଂୱତ୍ତନିକାନି।

୧୫୯। ଏୱଂ ଅଖଣ୍ଡତାଦିଗୁଣୱସେନ ଅତ୍ତନୋ ସୀଲାନି ଅନୁସ୍ସରତୋ ନେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ରାଗପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି। ନ ଦୋସ…ପେ… ନ ମୋହପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି। ଉଜୁଗତମେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ସୀଲଂ ଆରବ୍ଭାତି ପୁରିମନଯେନେୱ ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତନୀୱରଣସ୍ସ ଏକକ୍ଖଣେ ଝାନଙ୍ଗାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ସୀଲଗୁଣାନଂ ପନ ଗମ୍ଭୀରତାଯ ନାନପ୍ପକାରଗୁଣାନୁସ୍ସରଣାଧିମୁତ୍ତତାଯ ୱା ଅପ୍ପନଂ ଅପ୍ପତ୍ୱା ଉପଚାରପ୍ପତ୍ତମେୱ ଝାନଂ ହୋତି। ତଦେତଂ ସୀଲଗୁଣାନୁସ୍ସରଣୱସେନ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ସୀଲାନୁସ୍ସତିଚ୍ଚେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି।

ଇମଞ୍ଚ ପନ ସୀଲାନୁସ୍ସତିଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ ସିକ୍ଖାଯ ସଗାରୱୋ ହୋତି ସଭାଗୱୁତ୍ତି, ପଟିସନ୍ଥାରେ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ, ଅତ୍ତାନୁୱାଦାଦିଭଯୱିରହିତୋ, ଅଣୁମତ୍ତେସୁ ୱଜ୍ଜେସୁ ଭଯଦସ୍ସାୱୀ, ସଦ୍ଧାଦିୱେପୁଲ୍ଲଂ ଅଧିଗଚ୍ଛତି, ପୀତିପାମୋଜ୍ଜବହୁଲୋ ହୋତି। ଉତ୍ତରି ଅପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ ପନ ସୁଗତିପରାଯନୋ ହୋତି।

ତସ୍ମା ହୱେ ଅପ୍ପମାଦଂ, କଯିରାଥ ସୁମେଧସୋ;

ଏୱଂ ମହାନୁଭାୱାଯ, ସୀଲାନୁସ୍ସତିଯା ସଦାତି।

ଇଦଂ ସୀଲାନୁସ୍ସତିଯଂ ୱିତ୍ଥାରକଥାମୁଖଂ।

୫। ଚାଗାନୁସ୍ସତିକଥା

୧୬୦। ଚାଗାନୁସ୍ସତିଂ ଭାୱେତୁକାମେନ ପନ ପକତିଯା ଚାଗାଧିମୁତ୍ତେନ ନିଚ୍ଚପ୍ପୱତ୍ତଦାନସଂୱିଭାଗେନ ଭୱିତବ୍ବଂ। ଅଥ ୱା ପନ ଭାୱନଂ

ଆରଭନ୍ତେନ ଇତୋ ଦାନି ପଭୁତି ସତି ପଟିଗ୍ଗାହକେ ଅନ୍ତମସୋ ଏକାଲୋପମତ୍ତମ୍ପି ଦାନଂ ଅଦତ୍ୱା ନ ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମୀତି ସମାଦାନଂ କତ୍ୱା ତଂଦିୱସଂ ଗୁଣୱିସିଟ୍ଠେସୁ ପଟିଗ୍ଗାହକେସୁ ଯଥାସତ୍ତି ଯଥାବଲଂ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ରହୋଗତେନ ପଟିସଲ୍ଲୀନେନ ‘‘ଲାଭା ୱତ ମେ ସୁଲଦ୍ଧଂ ୱତ ମେ, ଯୋହଂ ମଚ୍ଛେରମଲପରିଯୁଟ୍ଠିତାଯ ପଜାଯ ୱିଗତମଲମଚ୍ଛେରେନ ଚେତସା ୱିହରାମି ମୁତ୍ତଚାଗୋ ପଯତପାଣି ୱୋସ୍ସଗ୍ଗରତୋ ଯାଚଯୋଗୋ ଦାନସଂୱିଭାଗରତୋ’’ତି ଏୱଂ ୱିଗତମଲମଚ୍ଛେରତାଦିଗୁଣୱସେନ ଅତ୍ତନୋ ଚାଗୋ ଅନୁସ୍ସରିତବ୍ବୋ।

ତତ୍ଥ ଲାଭା ୱତ ମେତି ମଯ୍ହଂ ୱତ ଲାଭା, ଯେ ଇମେ ‘‘ଆଯୁଂ ଖୋ ପନ ଦତ୍ୱା ଆଯୁସ୍ସ ଭାଗୀ ହୋତି ଦିବ୍ବସ୍ସ ୱା ମାନୁସସ୍ସ ୱା’’ ଇତି (ଅ। ନି। ୫। ୩୭) ଚ, ‘‘ଦଦଂ ପିଯୋ ହୋତି ଭଜନ୍ତି ନଂ ବହୂ’’ ଇତି (ଅ। ନି। ୫।୩୪) ଚ, ‘‘ଦଦମାନୋ ପିଯୋ ହୋତି, ସତଂ ଧମ୍ମଂ ଅନୁକ୍କମଂ’’ ଇତି (ଅ। ନି। ୫।୩୫) ଚ ଏୱମାଦୀହି ନଯେହି ଭଗୱତା ଦାଯକସ୍ସ ଲାଭା ସଂୱଣ୍ଣିତା, ତେ ମଯ୍ହଂ ଅୱସ୍ସଂ ଭାଗିନୋତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ସୁଲଦ୍ଧଂ ୱତ ମେତି ଯଂ ମଯା ଇଦଂ ସାସନଂ ମନୁସ୍ସତ୍ତଂ ୱା ଲଦ୍ଧଂ, ତଂ ସୁଲଦ୍ଧଂ ୱତ ମେ। କସ୍ମା ? ଯୋହଂ ମଚ୍ଛେରମଲପରିଯୁଟ୍ଠିତାଯ ପଜାଯ…ପେ… ଦାନସଂୱିଭାଗରତୋତି।

ତତ୍ଥ ମଚ୍ଛେରମଲପରିଯୁଟ୍ଠିତାଯାତି ମଚ୍ଛେରମଲେନ ଅଭିଭୂତାଯ। ପଜାଯାତି ପଜାଯନୱସେନ ସତ୍ତା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ତସ୍ମା ଅତ୍ତନୋ ସମ୍ପତ୍ତୀନଂ ପରସାଧାରଣଭାୱମସହନଲକ୍ଖଣେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ପଭସ୍ସରଭାୱଦୂସକାନଂ କଣ୍ହଧମ୍ମାନଂ ଅଞ୍ଞତରେନ ମଚ୍ଛେରମଲେନ ଅଭିଭୂତେସୁ ସତ୍ତେସୂତି ଅଯମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ। ୱିଗତମଲମଚ୍ଛେରେନାତି ଅଞ୍ଞେସମ୍ପି ରାଗଦୋସାଦିମଲାନଞ୍ଚେୱ ମଚ୍ଛେରସ୍ସ ଚ ୱିଗତତ୍ତା ୱିଗତମଲମଚ୍ଛେରେନ। ଚେତସା ୱିହରାମୀତି ଯଥାୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଚିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ୱସାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସୁତ୍ତେସୁ ପନ ମହାନାମସକ୍କସ୍ସ ସୋତାପନ୍ନସ୍ସ ସତୋ ନିସ୍ସଯୱିହାରଂ ପୁଚ୍ଛତୋ ନିସ୍ସଯୱିହାରୱସେନ ଦେସିତତ୍ତା ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସାମୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ୱସାମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ମୁତ୍ତଚାଗୋତି ୱିସ୍ସଟ୍ଠଚାଗୋ। ପଯତପାଣୀତି ପରିସୁଦ୍ଧହତ୍ଥୋ। ସକ୍କଚ୍ଚଂ ସହତ୍ଥା ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମଂ ଦାତୁଂ ସଦା ଧୋତହତ୍ଥୋଯେୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ୱୋସ୍ସଗ୍ଗରତୋତି ୱୋସ୍ସଜ୍ଜନଂ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ, ପରିଚ୍ଚାଗୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ମିଂ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗେ ସତତାଭିଯୋଗୱସେନ ରତୋତି ୱୋସ୍ସଗ୍ଗରତୋ। ଯାଚଯୋଗୋତି ଯଂ ଯଂ ପରେ ଯାଚନ୍ତି, ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଦାନତୋ ଯାଚନଯୋଗୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଯାଜଯୋଗୋତିପି ପାଠୋ। ଯଜନସଙ୍ଖାତେନ ଯାଜେନ ଯୁତ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଦାନସଂୱିଭାଗରତୋତି ଦାନେ ଚ ସଂୱିଭାଗେ ଚ ରତୋ। ଅହଞ୍ହି ଦାନଞ୍ଚ ଦେମି, ଅତ୍ତନା ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବତୋପି ଚ ସଂୱିଭାଗଂ କରୋମି, ଏତ୍ଥେୱ ଚସ୍ମି ଉଭଯେ ରତୋତି ଏୱଂ ଅନୁସ୍ସରତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୧୬୧। ତସ୍ସେୱଂ ୱିଗତମଲମଚ୍ଛେରତାଦିଗୁଣୱସେନ ଅତ୍ତନୋ ଚାଗଂ ଅନୁସ୍ସରତୋ ନେୱ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ରାଗପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି। ନ ଦୋସ…ପେ… ନ ମୋହପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି। ଉଜୁଗତମେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି ଚାଗଂ ଆରବ୍ଭାତି (ଅ। ନି। ୫।୧୦) ପୁରିମନଯେନେୱ ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତନୀୱରଣସ୍ସ ଏକକ୍ଖଣେ ଝାନଙ୍ଗାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଚାଗଗୁଣାନଂ ପନ ଗମ୍ଭୀରତାଯ ନାନପ୍ପକାରଚାଗଗୁଣାନୁସ୍ସରଣାଧିମୁତ୍ତତାଯ ୱା ଅପ୍ପନଂ ଅପ୍ପତ୍ୱା ଉପଚାରପ୍ପତ୍ତମେୱ ଝାନଂ ହୋତି। ତଦେତଂ ଚାଗଗୁଣାନୁସ୍ସରଣୱସେନ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ଚାଗାନୁସ୍ସତିଚ୍ଚେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି।

ଇମଞ୍ଚ ପନ ଚାଗାନୁସ୍ସତିଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭିଯ୍ୟୋସୋ ମତ୍ତାଯ ଚାଗାଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ଅଲୋଭଜ୍ଝାସଯୋ, ମେତ୍ତାଯ ଅନୁଲୋମକାରୀ, ୱିସାରଦୋ, ପୀତିପାମୋଜ୍ଜବହୁଲୋ, ଉତ୍ତରି ଅପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ ପନ ସୁଗତିପରାଯନୋ ହୋତି।

ତସ୍ମା ହୱେ ଅପ୍ପମାଦଂ, କଯିରାଥ ସୁମେଧସୋ;

ଏୱଂ ମହାନୁଭାୱାଯ, ଚାଗାନୁସ୍ସତିଯା ସଦାତି।

ଇଦଂ ଚାଗାନୁସ୍ସତିଯଂ ୱିତ୍ଥାରକଥାମୁଖଂ।

୬। ଦେୱତାନୁସ୍ସତିକଥା

୧୬୨। ଦେୱତାନୁସ୍ସତିଂ ଭାୱେତୁକାମେନ ପନ ଅରିଯମଗ୍ଗୱସେନ ସମୁଦାଗତେହି ସଦ୍ଧାଦୀହି ଗୁଣେହି ସମନ୍ନାଗତେନ ଭୱିତବ୍ବଂ। ତତୋ ରହୋଗତେନ ପଟିସଲ୍ଲୀନେନ ‘‘ସନ୍ତି ଦେୱା ଚାତୁମହାରାଜିକା, ସନ୍ତି ଦେୱା ତାୱତିଂସା, ଯାମା, ତୁସିତା, ନିମ୍ମାନରତିନୋ, ପରନିମ୍ମିତୱସୱତ୍ତିନୋ, ସନ୍ତି ଦେୱା ବ୍ରହ୍ମକାଯିକା, ସନ୍ତି ଦେୱା ତତୁତ୍ତରି, ଯଥାରୂପାଯ ସଦ୍ଧାଯ ସମନ୍ନାଗତା ତା ଦେୱତା ଇତୋ ଚୁତା ତତ୍ଥ ଉପପନ୍ନା, ମଯ୍ହମ୍ପି ତଥାରୂପା ସଦ୍ଧା ସଂୱିଜ୍ଜତି। ଯଥାରୂପେନ ସୀଲେନ। ଯଥାରୂପେନ ସୁତେନ। ଯଥାରୂପେନ ଚାଗେନ। ଯଥାରୂପାଯ ପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତା ତା ଦେୱତା ଇତୋ ଚୁତା ତତ୍ଥ ଉପପନ୍ନା, ମଯ୍ହମ୍ପି ତଥାରୂପା ପଞ୍ଞା ସଂୱିଜ୍ଜତୀ’’ତି (ଅ। ନି। ୬।୧୦) ଏୱଂ ଦେୱତା ସକ୍ଖିଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସଦ୍ଧାଦିଗୁଣା

ଅନୁସ୍ସରିତବ୍ବା।

ସୁତ୍ତେ ପନ ଯସ୍ମିଂ ମହାନାମ ସମଯେ ଅରିଯସାୱକୋ ଅତ୍ତନୋ ଚ ତାସଞ୍ଚ ଦେୱତାନଂ ସଦ୍ଧଞ୍ଚ ସୀଲଞ୍ଚ ସୁତଞ୍ଚ ଚାଗଞ୍ଚ ପଞ୍ଞଞ୍ଚ ଅନୁସ୍ସରତି, ନେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ରାଗପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। କିଞ୍ଚାପି ୱୁତ୍ତଂ, ଅଥ ଖୋ ତଂ ସକ୍ଖିଟ୍ଠାନେ ଠପେତବ୍ବଦେୱତାନଂ ଅତ୍ତନୋ ସଦ୍ଧାଦୀହି ସମାନଗୁଣଦୀପନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ହି ଦେୱତା ସକ୍ଖିଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଗୁଣେ ଅନୁସ୍ସରତୀତି ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ।

୧୬୩। ତସ୍ମା ପୁବ୍ବଭାଗେ ଦେୱତାନଂ ଗୁଣେ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ ଅତ୍ତନୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନେ ସଦ୍ଧାଦିଗୁଣେ ଅନୁସ୍ସରତୋ ଚସ୍ସ ନେୱ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ରାଗପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି। ନ ଦୋସ…ପେ… ନ ମୋହପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ଉଜୁଗତମେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି ଦେୱତା ଆରବ୍ଭାତି (ଅ। ନି। ୬।୧୦) ପୁରିମନଯେନେୱ ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତନୀୱରଣସ୍ସ ଏକକ୍ଖଣେ ଝାନଙ୍ଗାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ସଦ୍ଧାଦିଗୁଣାନଂ ପନ ଗମ୍ଭୀରତାଯ ନାନପ୍ପକାରଗୁଣାନୁସ୍ସରଣାଧିମୁତ୍ତତାଯ ୱା ଅପ୍ପନଂ ଅପ୍ପତ୍ୱା ଉପଚାରପ୍ପତ୍ତମେୱ ଝାନଂ ହୋତି। ତଦେତଂ ଦେୱତାନଂ ଗୁଣସଦିସସଦ୍ଧାଦିଗୁଣାନୁସ୍ସରଣୱସେନ ଦେୱତାନୁସ୍ସତିଚ୍ଚେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି।

ଇମଞ୍ଚ ପନ ଦେୱତାନୁସ୍ସତିଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଦେୱତାନଂ ପିଯୋ ହୋତି ମନାପୋ, ଭିଯ୍ୟୋସୋ ମତ୍ତାଯ ସଦ୍ଧାଦିୱେପୁଲ୍ଲଂ ଅଧିଗଚ୍ଛତି, ପୀତିପାମୋଜ୍ଜବହୁଲୋ ୱିହରତି। ଉତ୍ତରି ଅପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ ପନ ସୁଗତିପରାଯନୋ ହୋତି।

ତସ୍ମା ହୱେ ଅପ୍ପମାଦଂ, କଯିରାଥ ସୁମେଧସୋ;

ଏୱଂ ମହାନୁଭାୱାଯ, ଦେୱତାନୁସ୍ସତିଯା ସଦାତି।

ଇଦଂ ଦେୱତାନୁସ୍ସତିଯଂ ୱିତ୍ଥାରକଥାମୁଖଂ।

ପକିଣ୍ଣକକଥା

୧୬୪। ଯଂ ପନ ଏତାସଂ ୱିତ୍ଥାରଦେସନାଯଂ ''ଉଜୁଗତମେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି ତଥାଗତଂ ଆରବ୍ଭା''ତିଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ''ଉଜୁଗତଚିତ୍ତୋ ଖୋ ପନ, ମହାନାମ, ଅରିଯସାୱକୋ ଲଭତି ଅତ୍ଥୱେଦଂ, ଲଭତି ଧମ୍ମୱେଦଂ, ଲଭତି ଧମ୍ମୂପସଂହିତଂ ପାମୋଜ୍ଜଂ, ପମୁଦିତସ୍ସ ପୀତି ଜାଯତୀ''ତି (ଅ। ନି। ୬।୧୦) ୱୁତ୍ତଂ, ତତ୍ଥ ଇତିପି ସୋ ଭଗୱାତିଆଦୀନଂ ଅତ୍ଥଂ ନିସ୍ସାଯ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ତୁଟ୍ଠିଂ ସନ୍ଧାଯ ଲଭତି ଅତ୍ଥୱେଦନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ପାଳିଂ ନିସ୍ସାଯ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ତୁଟ୍ଠିଂ ସନ୍ଧାଯ ଲଭତି ଧମ୍ମୱେଦଂ। ଉଭଯୱସେନ ଲଭତି ଧମ୍ମୂପସଂହିତଂ ପାମୋଜ୍ଜନ୍ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଯଞ୍ଚ ଦେୱତାନୁସ୍ସତିଯଂ ଦେୱତା ଆରବ୍ଭାତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ପୁବ୍ବଭାଗେ ଦେୱତା ଆରବ୍ଭ ପୱତ୍ତଚିତ୍ତୱସେନ ଦେୱତାଗୁଣସଦିସେ ୱା ଦେୱତାଭାୱନିପ୍ଫାଦକେ ଗୁଣେ ଆରବ୍ଭ ପୱତ୍ତଚିତ୍ତୱସେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୧୬୫। ଇମା ପନ ଛ ଅନୁସ୍ସତିଯୋ ଅରିଯସାୱକାନଞ୍ଞେୱ ଇଜ୍ଝନ୍ତି। ତେସଂ ହି ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମସଙ୍ଘଗୁଣା ପାକଟା ହୋନ୍ତି। ତେ ଚ ଅଖଣ୍ଡତାଦିଗୁଣେହି ସୀଲେହି, ୱିଗତମଲମଚ୍ଛେରେନ ଚାଗେନ, ମହାନୁଭାୱାନଂ ଦେୱତାନଂ ଗୁଣସଦିସେହି ସଦ୍ଧାଦିଗୁଣେହି ସମନ୍ନାଗତା। ମହାନାମସୁତ୍ତେ (ଅ। ନି। ୬। ୧୦) ଚ ସୋତାପନ୍ନସ୍ସ ନିସ୍ସଯୱିହାରଂ ପୁଟ୍ଠେନ ଭଗୱତା ସୋତାପନ୍ନସ୍ସ ନିସ୍ସଯୱିହାରଦସ୍ସନତ୍ଥମେୱ ଏତା ୱିତ୍ଥାରତୋ କଥିତା।

ଗେଧସୁତ୍ତେପି ''ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ତଥାଗତଂ ଅନୁସ୍ସରତି, ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା…ପେ… ଉଜୁଗତମେୱସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି ନିକ୍ଖନ୍ତଂ ମୁତ୍ତଂ ୱୁଟ୍ଠିତଂ ଗେଧମ୍ହା। ଗେଧୋତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚନ୍ନେତଂ କାମଗୁଣାନମଧିୱଚନଂ। ଇଦମ୍ପି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆରମ୍ମଣଂ କରିତ୍ୱା ଏୱମିଧେକଚ୍ଚେ ସତ୍ତା ୱିସୁଜ୍ଝନ୍ତୀ''ତି (ଅ। ନି। ୬।୨୫) ଏୱଂ ଅରିଯସାୱକସ୍ସ ଅନୁସ୍ସତିୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ୱିସୋଧେତ୍ୱା ଉତ୍ତରି ପରମତ୍ଥୱିସୁଦ୍ଧିଅଧିଗମତ୍ଥାଯ କଥିତା।

ଆଯସ୍ମତା ମହାକଚ୍ଚାନେନ ଦେସିତେ ସମ୍ବାଧୋକାସସୁତ୍ତେପି ''ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଆୱୁସୋ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଆୱୁସୋ, ଯାୱଞ୍ଚିଦଂ ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ସମ୍ବାଧେ ଓକାସାଧିଗମୋ ଅନୁବୁଦ୍ଧୋ ସତ୍ତାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଯା…ପେ… ନିବ୍ବାନସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ ଯଦିଦଂ ଛ ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନାନି। କତମାନି ଛ? ଇଧାୱୁସୋ, ଅରିଯସାୱକୋ ତଥାଗତଂ ଅନୁସ୍ସରତି…ପେ… ଏୱମିଧେକଚ୍ଚେ ସତ୍ତା ୱିସୁଦ୍ଧିଧମ୍ମା ଭୱନ୍ତୀ''ତି (ଅ। ନି। ୬।୨୬) ଏୱଂ

ଅରିଯସାୱକସ୍ସେୱ ପରମତ୍ଥୱିସୁଦ୍ଧିଧମ୍ମତାଯ ଓକାସାଧିଗମୱସେନ କଥିତା।

ଉପୋସଥସୁତ୍ତେପି ‘‘କଥଞ୍ଚ, ୱିସାଖେ, ଅରିଯୂପୋସଥୋ ହୋତି? ଉପକ୍କିଲିଟ୍ଠସ୍ସ, ୱିସାଖେ, ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କମେନ ପରିଯୋଦପନା ହୋତି। କଥଞ୍ଚ, ୱିସାଖେ, ଉପକ୍କିଲିଟ୍ଠସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କମେନ ପରିଯୋଦପନା ହୋତି? ଇଧ, ୱିସାଖେ, ଅରିଯସାୱକୋ ତଥାଗତଂ ଅନୁସ୍ସରତୀ’’ତି (ଅ। ନି। ୩। ୭୧) ଏୱଂ ଅରିଯସାୱକସ୍ସେୱ ଉପୋସଥଂ ଉପୱସତୋ ଚିତ୍ତୱିସୋଧନକମ୍ମଟ୍ଠାନୱସେନ ଉପୋସଥସ୍ସ ମହପ୍ଫଲଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥଂ କଥିତା।

ଏକାଦସନିପାତେପି ‘‘ସଦ୍ଧୋ ଖୋ, ମହାନାମ, ଆରାଧକୋ ହୋତି, ନୋ ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ। ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ, ଉପଟ୍ଠିତସତି, ସମାହିତୋ, ପଞ୍ଞୱା, ମହାନାମ , ଆରାଧକୋ ହୋତି, ନୋ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ। ଇମେସୁ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ମହାନାମ, ପଞ୍ଚସୁ ଧମ୍ମେସୁ ପତିଟ୍ଠାଯ ଛ ଧମ୍ମେ ଉତ୍ତରି ଭାୱେଯ୍ୟାସି। ଇଧ ତ୍ୱଂ, ମହାନାମ, ତଥାଗତଂ ଅନୁସ୍ସରେଯ୍ୟାସି ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା’’ତି (ଅ। ନି। ୧୧।୧୧) ଏୱଂ ଅରିଯସାୱକସ୍ସେୱ ‘‘ତେସଂ ନୋ, ଭନ୍ତେ, ନାନାୱିହାରେନ ୱିହରତଂ କେନସ୍ସ ୱିହାରେନ ୱିହରିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛତୋ ୱିହାରଦସ୍ସନତ୍ଥଂ କଥିତା।

୧୬୬। ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ପରିସୁଦ୍ଧସୀଲାଦିଗୁଣସମନ୍ନାଗତେନ ପୁଥୁଜ୍ଜନେନାପି ମନସି କାତବ୍ବା। ଅନୁସ୍ସୱୱସେନାପି ହି ବୁଦ୍ଧାଦୀନଂ ଗୁଣେ ଅନୁସ୍ସରତୋ ଚିତ୍ତଂ ପସୀଦତିଯେୱ। ଯସ୍ସାନୁଭାୱେନ ନୀୱରଣାନି ୱିକ୍ଖମ୍ଭେତ୍ୱା ଉଳାରପାମୋଜ୍ଜୋ ୱିପସ୍ସନଂ ଆରଭିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂଯେୱ ସଚ୍ଛିକରେଯ୍ଯ କଟଅନ୍ଧକାରୱାସୀ ଫୁସ୍ସଦେୱତ୍ଥେରୋ ୱିଯ।

ସୋ କିରାଯସ୍ମା ମାରେନ ନିମ୍ମିତଂ ବୁଦ୍ଧରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ତାୱ ସରାଗଦୋସମୋହୋ ଏୱଂ ସୋଭତି, କଥଂ ନୁ ଖୋ ଭଗୱା ନ ସୋଭତି, ସୋ ହି ସବ୍ବସୋ ୱୀତରାଗଦୋସମୋହୋ’’ତି ବୁଦ୍ଧାରମ୍ମଣଂ ପୀତିଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣୀତି।

ଇତି ସାଧୁଜନପାମୋଜ୍ଜତ୍ଥାଯ କତେ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ

ସମାଧିଭାୱନାଧିକାରେ

ଛଅନୁସ୍ସତିନିଦ୍ଦେସୋ ନାମ

ସତ୍ତମୋ ପରିଚ୍ଛେଦୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୮। ଅନୁସ୍ସତିକମ୍ମଟ୍ଠାନନିଦ୍ଦେସୋ

ମରଣସ୍ସତିକଥା

୧୬୭। ଇଦାନି ଇତୋ ଅନନ୍ତରାଯ ମରଣସ୍ସତିଯା ଭାୱନାନିଦ୍ଦେସୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ। ତତ୍ଥ ମରଣନ୍ତି ଏକଭୱପରିଯାପନ୍ନସ୍ସ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଉପଚ୍ଛେଦୋ। ଯଂ ପନେତଂ ଅରହନ୍ତାନଂ ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖସମୁଚ୍ଛେଦସଙ୍ଖାତଂ ସମୁଚ୍ଛେଦମରଣଂ, ସଙ୍ଖାରାନଂ ଖଣଭଙ୍ଗସଙ୍ଖାତଂ ଖଣିକମରଣଂ, ରୁକ୍ଖୋ ମତୋ ଲୋହଂ ମତନ୍ତିଆଦୀସୁ ସମ୍ମୁତିମରଣଞ୍ଚ, ନ ତଂ ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତଂ।

ଯମ୍ପି ଚେତଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ, ତଂ କାଲମରଣଂ ଅକାଲମରଣନ୍ତି ଦୁୱିଧଂ ହୋତି। ତତ୍ଥ କାଲମରଣଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖଯେନ ୱା ଆଯୁକ୍ଖଯେନ ୱା ଉଭଯକ୍ଖଯେନ ୱା ହୋତି। ଅକାଲମରଣଂ କମ୍ମୁପଚ୍ଛେଦକକମ୍ମୱସେନ।

ତତ୍ଥ ଯଂ ୱିଜ୍ଜମାନାଯପି ଆଯୁସନ୍ତାନଜନକପଚ୍ଚଯସମ୍ପତ୍ତିଯା କେୱଲଂ ପଟିସନ୍ଧିଜନକସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପକ୍କୱିପାକତ୍ତା ମରଣଂ ହୋତି, ଇଦଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖଯେନ ମରଣଂ ନାମ। ଯଂ ଗତିକାଲାହାରାଦିସମ୍ପତ୍ତିଯା ଅଭାୱେନ ଅଜ୍ଜତନକାଲପୁରିସାନଂ ୱିଯ ୱସ୍ସସତମତ୍ତପରିମାଣସ୍ସ ଆଯୁନୋ ଖଯୱସେନ ମରଣଂ ହୋତି, ଇଦଂ ଆଯୁକ୍ଖଯେନ ମରଣଂ ନାମ। ଯଂ ପନ ଦୂସୀମାରକଲାବୁରାଜାଦୀନଂ ୱିଯ ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ଠାନାଚାୱନସମତ୍ଥେନ କମ୍ମୁନା ଉପଚ୍ଛିନ୍ନସନ୍ତାନାନଂ, ପୁରିମକମ୍ମୱସେନ ୱା ସତ୍ଥହରଣାଦୀହି ଉପକ୍କମେହି ଉପଚ୍ଛିଜ୍ଜମାନସନ୍ତାନାନଂ ମରଣଂ ହୋତି, ଇଦଂ ଅକାଲମରଣଂ ନାମ। ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରେନ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯୁପଚ୍ଛେଦେନ ସଙ୍ଗହିତଂ। ଇତି ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯୁପଚ୍ଛେଦସଙ୍ଖାତସ୍ସ ମରଣସ୍ସ ସରଣଂ ମରଣସ୍ସତି।

୧୬୮। ତଂ ଭାୱେତୁକାମେନ ରହୋଗତେନ ପଟିସଲ୍ଲୀନେନ ‘‘ମରଣଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଉପଚ୍ଛିଜ୍ଜିସ୍ସତୀ’’ତି ୱା, ‘‘ମରଣଂ ମରଣ’’ନ୍ତି ୱା ଯୋନିସୋ ମନସିକାରୋ ପୱତ୍ତେତବ୍ବୋ। ଅଯୋନିସୋ ପୱତ୍ତଯତୋ ହି ଇଟ୍ଠଜନମରଣାନୁସ୍ସରଣେ ସୋକୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ୱିଜାତମାତୁଯା ପିଯପୁତ୍ତମରଣାନୁସ୍ସରଣେ ୱିଯ। ଅନିଟ୍ଠଜନମରଣାନୁସ୍ସରଣେ ପାମୋଜ୍ଜଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ୱେରୀନଂ ୱେରିମରଣାନୁସ୍ସରଣେ ୱିଯ। ମଜ୍ଝତ୍ତଜନମରଣାନୁସ୍ସରଣେ ସଂୱେଗୋ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ମତକଳେୱରଦସ୍ସନେ ଛୱଡାହକସ୍ସ ୱିଯ। ଅତ୍ତନୋ ମରଣାନୁସ୍ସରଣେ ସନ୍ତାସୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଉକ୍ଖିତ୍ତାସିକଂ ୱଧକଂ ଦିସ୍ୱା ଭୀରୁକଜାତିକସ୍ସ ୱିଯ। ତଦେତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ସତିସଂୱେଗଞାଣୱିରହତୋ ହୋତି। ତସ୍ମା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ହତମତସତ୍ତେ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବସମ୍ପତ୍ତୀନଂ ସତ୍ତାନଂ ମତାନଂ ମରଣଂ ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ସତିଞ୍ଚ ସଂୱେଗଞ୍ଚ ଞାଣଞ୍ଚ ଯୋଜେତ୍ୱା ‘‘ମରଣଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ମନସିକାରୋ ପୱତ୍ତେତବ୍ବୋ। ଏୱଂ ପୱତ୍ତେନ୍ତୋ ହି ଯୋନିସୋ ପୱତ୍ତେତି, ଉପାଯେନ ପୱତ୍ତେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଂ ପୱତ୍ତଯତୋଯେୱ ହି ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ନୀୱରଣାନି ୱିକ୍ଖମ୍ଭନ୍ତି, ମରଣାରମ୍ମଣା ସତି ସଣ୍ଠାତି, ଉପଚାରପ୍ପତ୍ତମେୱ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ହୋତି।

୧୬୯। ଯସ୍ସ ପନ ଏତ୍ତାୱତା ନ ହୋତି, ତେନ ୱଧକପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନତୋ, ସମ୍ପତ୍ତିୱିପତ୍ତିତୋ, ଉପସଂହରଣତୋ, କାଯବହୁସାଧାରଣତୋ, ଆଯୁଦୁବ୍ବଲତୋ, ଅନିମିତ୍ତତୋ, ଅଦ୍ଧାନପରିଚ୍ଛେଦତୋ, ଖଣପରିତ୍ତତୋତି ଇମେହି ଅଟ୍ଠହାକାରେହି ମରଣଂ ଅନୁସ୍ସରିତବ୍ବଂ।

ତତ୍ଥ ୱଧକପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନତୋତି ୱଧକସ୍ସ ୱିଯ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନତୋ। ଯଥା ହି ଇମସ୍ସ ସୀସଂ ଛିନ୍ଦିସ୍ସାମୀତି ଅସିଂ ଗହେତ୍ୱା ଗୀୱାଯ ଚାରଯମାନୋ ୱଧକୋ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତୋୱ ହୋତି, ଏୱଂ ମରଣମ୍ପି ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତମେୱାତି ଅନୁସ୍ସରିତବ୍ବଂ। କସ୍ମା? ସହ ଜାତିଯା ଆଗତତୋ, ଜୀୱିତହରଣତୋ ଚ। ଯଥା ହି ଅହିଚ୍ଛତ୍ତକମକୁଳଂ ମତ୍ଥକେନ ପଂସୁଂ ଗହେତ୍ୱାୱ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛତି, ଏୱଂ ସତ୍ତା ଜରାମରଣଂ ଗହେତ୍ୱାୱ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ତଥା ହି ନେସଂ ପଟିସନ୍ଧିଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦାନନ୍ତରମେୱ ଜରଂ ପତ୍ୱା ପବ୍ବତସିଖରତୋ ପତିତସିଲା ୱିଯ ଭିଜ୍ଜତି ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଖନ୍ଧେହି। ଏୱଂ ଖଣିକମରଣଂ ତାୱ ସହ ଜାତିଯା ଆଗତଂ। ଜାତସ୍ସ ପନ ଅୱସ୍ସଂ ମରଣତୋ ଇଧାଧିପ୍ପେତମରଣମ୍ପି ସହ ଜାତିଯା ଆଗତଂ। ତସ୍ମା ଏସ ସତ୍ତୋ ଜାତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯଥା ନାମ ଉଟ୍ଠିତୋ ସୂରିଯୋ ଅତ୍ଥାଭିମୁଖୋ ଗଚ୍ଛତେୱ, ଗତଗତଟ୍ଠାନତୋ ଇସକମ୍ପି ନ ନିୱତ୍ତତି। ଯଥା ୱା ନଦୀ ପବ୍ବତେଯ୍ୟା ସୀଘସୋତା ହାରହାରିନୀ ସନ୍ଦତେୱ ୱତ୍ତତେୱ ଇସକମ୍ପି ନ ନିୱତ୍ତତି, ଏୱଂ ଇସକମ୍ପି ଅନିୱତ୍ତମାନୋ ମରଣାଭିମୁଖୋୱ ଯାତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ଯମେକରତ୍ତିଂ ପଠମଂ, ଗବ୍ଭେ ୱସତି ମାଣୱୋ;

ଅବ୍ଭୁଟ୍ଠିତୋୱ ସୋ ଯାତି, ସ ଗଚ୍ଛଂ ନ ନିୱତ୍ତତୀ’’ତି। (ଜା॰ ୧।୧୫।୩୬୩);

ଏଵଂ ଗଚ୍ଛତୋ ଚସ୍ସ ଗିମ୍ହାଭିତତ୍ତାନଂ କୁନ୍ନଦୀନଂ ଖଯୋ ଵିଯ, ପାତୋ ଆପୋରସାନୁଗତବନ୍ଧନାନଂ ଦୁମପ୍ଫଲାନଂ ପତନଂ ଵିଯ, ମୁଗ୍ଗରାଭିତାଝଇତାନଂ ମତ୍ତିକଭାଜନାନଂ ଭେଦୋ ଵିଯ, ସୂରିଯରସ୍ମିସମ୍ଫୁଟ୍ଠାନଂ ଉସ୍ସାଵବିନ୍ଦୂନଂ ଵିଦ୍ଧଂସନଂ ଵିଯ ଚ ମରଣମେଵ ଆସନ୍ନଂ ହୋତି। ତେନାହ –

''ଅଚ୍ଚଯନ୍ତି ଅହୋରତ୍ତା, ଜୀଵିତମୁପରୁଜ୍ଝତି;

ଆଯୁ ଖୀଯତି ମଚ୍ଚାନଂ, କୁନ୍ନଦୀନଂଵ ଓଦକଂ। (ସଂ। ନି। ୧।୧୪୬);

''ଫଲାନମିଵ ପକ୍କାନଂ, ପାତୋ ପପତତୋ ଭଯଂ;

ଏଵଂ ଜାତାନ ମଚ୍ଚାନଂ, ନିଚ୍ଚଂ ମରଣତୋ ଭଯଂ।

''ଯଥାପି କୁମ୍ଭକାରସ୍ସ, କତଂ ମତ୍ତିକଭାଜନଂ;

ଖୁଦ୍ଦକଞ୍ଚ ମହନ୍ତଞ୍ଚ, ଯଂ ପକ୍କଂ ଯଞ୍ଚ ଆମକଂ;

ସବ୍ବଂ ଭେଦନପରିଯନ୍ତଂ, ଏଵଂ ମଚ୍ଚାନ ଜୀଵିତଂ''। (ସୁ। ନି। ୫୮୧-୫୮୨);

''ଉସ୍ସାଵୋଵ ତିଣଗ୍ଗମ୍ହି, ସୂରିଯୁଗ୍ଗମନଂ ପତି;

ଏଵମାଯୁ ମନୁସ୍ସାନଂ, ମା ମଂ ଅମ୍ମ ନିଵାରଯା''ତି। (ଜା। ୧।୧୧।୭୯);

ଏଵଂ ଉକ୍ଖିତ୍ତାସିକୋ ଵଧକୋ ଵିଯ ସହ ଜାତିଯା ଆଗତଂ ପନେତଂ ମରଣଂ ଗୀଵାଯ ଅସିଂ ଚାରଯମାନୋ ସୋ ଵଧକୋ ଵିଯ ଜୀଵିତଂ ହରତିଯେଵ, ନ ଅହରିତ୍ଵା ନିଵତ୍ତତି। ତସ୍ମା ସହ ଜାତିଯା ଆଗତତୋ, ଜୀଵିତହରଣତୋ ଚ ଉକ୍ଖିତ୍ତାସିକୋ ଵଧକୋ ଵିଯ ମରଣମ୍ପି ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତମେଵାତି ଏଵଂ ଵଧକପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନତୋ ମରଣଂ ଅନୁସ୍ସରିତବ୍ବଂ।

୧୭୦।ସମ୍ପତ୍ତିଵିପତ୍ତିତୋତି ଇଧ ସମ୍ପତ୍ତି ନାମ ତାଵଦେଵ ସୋଭତି, ଯାଵ ନଂ ଵିପତ୍ତି ନାଭିଭଵତି, ନ ଚ ସା ସମ୍ପତ୍ତି ନାମ ଅତ୍ଥି, ଯା ଵିପତ୍ତିଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ତିଟ୍ଠେୟ୍ଯ। ତଥା ହି –

''ସକଲଂ ମେଦିନିଂ ଭୁତ୍ଵା, ଦତ୍ଵା କୋଟିସତଂ ସୁଖୀ;

ଅଡ୍ଢାମଲକମତ୍ତସ୍ସ, ଅନ୍ତେ ଇସ୍ସରତଂ ଗତୋ।

''ତେନେଵ ଦେହବନ୍ଧେନ, ପୁଞ୍ଞମ୍ହି ଖଯମାଗତେ;

ମରଣାଭିମୁଖୋ ସୋପି, ଅସୋକୋ ସୋକମାଗତୋ''ତି।

ଅପିଚ ସବ୍ବଂ ଆରୋଗ୍ୟଂ ବ୍ଯାଧିପରିଯୋସାନଂ, ସବ୍ବଂ ଯୋବ୍ବନଂ ଜରାପରିଯୋସାନଂ, ସବ୍ବଂ ଜୀଵିତଂ ମରଣପରିଯୋସାନଂ, ସବ୍ବୋଯେଵ ଲୋକସନ୍ନିଵାସୋ ଜାତିଯା ଅନୁଗତୋ, ଜରାଯ ଅନୁସଟୋ, ବ୍ଯାଧିନା ଅଭିଭୂତୋ, ମରଣେନ ଅବ୍ଭାହତୋ। ତେନାହ –

''ଯଥାପି ସେଲା ଵିପୁଲା, ନଭଂ ଆହଚ୍ଚ ପବ୍ବତା;

ସମନ୍ତା ଅନୁପରିଯେୟ୍ଯୁଂ, ନିପ୍ପୋଥେନ୍ତା ଚତୁଦ୍ଦିସା।

''ଏଵଂ ଜରା ଚ ମଚ୍ଚୁ ଚ, ଅଧିଵତ୍ତନ୍ତି ପାଣିନେ;

ଖତ୍ତିଯେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ୱେସ୍ସେ, ସୁଦ୍ଦେ ଚଣ୍ଡାଲପୁକ୍କୁସେ;

ନ କିଞ୍ଚି ପରିୱଜ୍ଜେତି, ସବ୍ବମେୱାଭିମଦ୍ଦତି।

‘‘ନ ତତ୍ଥ ହତ୍ଥୀନଂ ଭୂମି, ନ ରଥାନଂ ନ ପତ୍ତିଯା;

ନ ଚାପି ମନ୍ତଯୁଦ୍ଧେନ, ସକ୍କା ଜେତୁଂ ଧନେନ ୱା’’ତି। (ସଂ। ନି। ୧।୧୩୬);

ଏୱଂ ଜୀୱିତସମ୍ପତ୍ତିଯା ମରଣୱିପତ୍ତିପରିଯୋସାନତଂ ୱୱତ୍ଥପେନ୍ତେନ ସମ୍ପତ୍ତିୱିପତ୍ତିତୋ ମରଣଂ ଅନୁସ୍ସରିତବ୍ବଂ।

୧୭୧।ଉପସଂହରଣତୋତି ପରେହି ସଦ୍ଧିଂ ଅତ୍ତନୋ ଉପସଂହରଣତୋ। ତତ୍ଥ ସତ୍ତହାକାରେହି ଉପସଂହରଣତୋ ମରଣଂ ଅନୁସ୍ସରିତବ୍ବଂ, ଯସମହତ୍ତତୋ, ପୁଞ୍ଞମହତ୍ତତୋ, ଥାମମହତ୍ତତୋ, ଇଦ୍ଧିମହତ୍ତତୋ, ପଞ୍ଞାମହତ୍ତତୋ, ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧତୋ, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧତୋତି। କଥଂ? ଇଦଂ ମରଣଂ ନାମ ମହାଯସାନଂ ମହାପରିୱାରାନଂ ସମ୍ପନ୍ନଧନୱାହନାନଂ ମହାସମ୍ମତମନ୍ଧାତୁମହାସୁଦସ୍ସନ ଦଳ୍ହନେମି ନିମିପ୍ପଭୁତୀନମ୍ପି ଉପରି ନିରାସଙ୍କମେୱ ପତିତଂ, କିମଙ୍ଗଂ ପନ ମଯ୍ହଂ ଉପରି ନ ପତିସ୍ସତି?

ମହାଯସା ରାଜୱରା, ମହାସମ୍ମତଆଦଯୋ;

ତେପି ମଚ୍ଚୁୱସଂ ପତ୍ତା, ମାଦିସେସୁ କଥାୱ କାତି।

ଏୱଂ ତାୱ ଯସମହତ୍ତତୋ ଅନୁସ୍ସରିତବ୍ବଂ।

କଥଂ ପୁଞ୍ଞମହତ୍ତତୋ?

ଜୋତିକୋ ଜଟିଲୋ ଉଗ୍ଗୋ, ମେଣ୍ଡକୋ ଅଥ ପୁଣ୍ଣକୋ;

ଏତେ ଚଞ୍ଞେ ଚ ଯେ ଲୋକେ, ମହାପୁଞ୍ଞାତି ୱିସ୍ସୁତା;

ସବ୍ବେ ମରଣମାପନ୍ନା, ମାଦିସେସୁ କଥାୱ କାତି।

ଏୱଂ ପୁଞ୍ଞମହତ୍ତତୋ ଅନୁସ୍ସରିତବ୍ବଂ।

କଥଂ ଥାମମହତ୍ତତୋ?

ୱାସୁଦେୱୋ ବଲଦେୱୋ, ଭୀମସେନୋ ଯୁଧିଟ୍ଠିଲୋ;

ଚାନୁରୋ ଯୋ ମହାମଲ୍ଲୋ, ଅନ୍ତକସ୍ସ ୱସଂ ଗତା।

ଏୱଂ ଥାମବଲୂପେତା, ଇତି ଲୋକମ୍ହି ୱିସ୍ସୁତା;

ଏତେପି ମରଣଂ ଯାତା, ମାଦିସେସୁ କଥାୱ କାତି।

ଏୱଂ ଥାମମହତ୍ତତୋ ଅନୁସ୍ସରିତବ୍ବଂ।

କଥଂ ଇଦ୍ଧିମହତ୍ତତୋ?

ପାଦଙ୍ଗୁଟ୍ଠକମତ୍ତେନ , ୱେଜଯନ୍ତମକମ୍ପଯି;

ଯୋ ନାମିଦ୍ଧିମତଂ ସେଟ୍ଠୋ, ଦୁତିଯୋ ଅଗ୍ଗସାୱକୋ।

ସୋପି ମଚ୍ଚୁମୁଖଂ ଘୋରଂ, ମିଗୋ ସୀହମୁଖଂ ୱିଯ;

ପୱିଟ୍ଠୋ ସହ ଇଦ୍ଧୀହି, ମାଦିସେସୁ କଥାୱ କାତି।

ଏୱଂ ଇଦ୍ଧିମହତ୍ତତୋ ଅନୁସ୍ସରିତବ୍ବଂ।

କଥଂ ପଞ୍ଞାମହତ୍ତତୋ?

ଲୋକନାଥଂ ଠପେତ୍ୱାନ, ଯେ ଚଞ୍ଞେ ଅତ୍ଥି ପାଣିନୋ;

ପଞ୍ଞାଯ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ, କଲଂ ନାଗ୍ଘନ୍ତି ସୋଳସିଂ।

ଏୱଂ ନାମ ମହାପଞ୍ଞୋ, ପଠମୋ ଅଗ୍ଗସାୱକୋ;

ମରଣସ୍ସ ୱସଂ ପତ୍ତୋ, ମାଦିସେସୁ କଥାୱ କାତି।

ଏୱଂ ପଞ୍ଞାମହତ୍ତତୋ ଅନୁସ୍ସରିତବ୍ବଂ।

କଥଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧତୋ? ଯେପି ତେ ଅତ୍ତନୋ ଞାଣୱୀରିଯବଲେନ ସବ୍ବକିଲେସସତ୍ତୁନିମ୍ମଥନଂ କତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକବୋଧିଂ ପତ୍ତା ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପା ସଯମ୍ଭୁନୋ, ତେପି ମରଣତୋ ନ ମୁତ୍ତା, କୁତୋ ପନାହଂ ମୁଚ୍ଚିସ୍ସାମୀତି।

ତଂ ତଂ ନିମିତ୍ତମାଗମ୍ମ, ୱୀମଂସନ୍ତା ମହେସଯୋ;

ସଯମ୍ଭୁଞ୍ଞାଣତେଜେନ, ଯେ ପତ୍ତା ଆସୱକ୍ଖଯଂ।

ଏକଚରିଯନିୱାସେନ, ଖଗ୍ଗସିଙ୍ଗସମୂପମା;

ତେପି ନାତିଗତା ମଚ୍ଚୁଂ, ମାଦିସେସୁ କଥାୱ କାତି।

ଏୱଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧତୋ ଅନୁସ୍ସରିତବ୍ବଂ।

କଥଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧତୋ? ଯୋପି ସୋ ଭଗୱା ଅସୀତିଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନପଟିମଣ୍ଡିତଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣୱିଚିତ୍ରରୂପକାଯୋ ସବ୍ବାକାରପରିସୁଦ୍ଧସୀଲକ୍ଖନ୍ଧାଦିଗୁଣରତନସମିଦ୍ଧଧମ୍ମକାଯୋ ଯସମହତ୍ତପୁଞ୍ଞମହତ୍ତଥାମମହତ୍ତଇଦ୍ଧିମହତ୍ତପଞ୍ଞାମହତ୍ତାନଂ ପାରଂ ଗତୋ ଅସମୋ ଅସମସମୋ ଅପ୍ପଟିପୁଗ୍ଗଲୋ ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ସୋପି ସଲିଲୱୁଟ୍ଠିନିପାତେନ ମହାଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ ୱିଯ ମରଣୱୁଟ୍ଠିନିପାତେନ ଠାନସୋ ୱୂପସନ୍ତୋ।

ଏୱଂ ମହାନୁଭାୱସ୍ସ, ଯଂ ନାମେତଂ ମହେସିନୋ;

ନ ଭଯେନ ନ ଲଜ୍ଜାଯ, ମରଣଂ ୱସମାଗତଂ।

ନିଲ୍ଲଜ୍ଜଂ ୱୀତସାରଜ୍ଜଂ, ସବ୍ବସତ୍ତାଭିମଦ୍ଦନଂ;

ତଯିଦଂ ମାଦିସଂ ସତ୍ତଂ, କଥଂ ନାଭିଭୱିସ୍ସତୀତି।

ଏୱଂ ସମ୍ମାସମ୍ଭୁଦ୍ଧତୋ ଅନୁସ୍ସରିତବ୍ବଂ।

ତସ୍ମେୱଂ ଯସମହତ୍ତତାଦିସମ୍ପନ୍ନେହି ପରେହି ସଦ୍ଧିଂ ମରଣସାମଞ୍ଞତାଯ ଅତ୍ତାନଂ ଉପସଂହରିତ୍ୱା ତେସଂ ୱିଯ ସତ୍ତୱିସେସାନଂ ମଯ୍ହମ୍ପି ମରଣଂ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଅନୁସ୍ସରତୋ ଉପଚାରପ୍ପତ୍ତଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ହୋତୀତି। ଏୱଂ ଉପସଂହରଣତୋ ମରଣଂ ଅନୁସ୍ସରିତବ୍ବଂ।

୧୭୨।କାଯବହୁସାଧାରଣତୋତି ଅଯଂ କାଯୋ ବହୁସାଧାରଣୋ। ଅସୀତିଯା ତାୱ କିମିକୁଲାନଂ ସାଧାରଣୋ, ତତ୍ଥ ଛୱିନିସ୍ସିତା ପାଣା ଛୱିଂ ଖାଦନ୍ତି, ଚମ୍ମନିସ୍ସିତା ଚମ୍ମଂ ଖାଦନ୍ତି, ମଂସନିସ୍ସିତା ମଂସଂ ଖାଦନ୍ତି, ନ୍ହାରୁନିସ୍ସିତା ନ୍ହାରୁଂ ଖାଦନ୍ତି, ଅଟ୍ଠିନିସ୍ସିତା ଅଟ୍ଠିଂ ଖାଦନ୍ତି, ମିଞ୍ଜନିସ୍ସିତା ମିଞ୍ଜଂ ଖାଦନ୍ତି। ତତ୍ଥେୱ ଜାଯନ୍ତି ଜୀଯନ୍ତି ମୀଯନ୍ତି, ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାୱଂ କରୋନ୍ତି। କାଯୋୱ ନେସଂ ସୂତିଘରଞ୍ଚେୱ ଗିଲାନସାଲା ଚ ସୁସାନଞ୍ଚ ୱଚ୍ଚକୁଟି ଚ ପସ୍ସାୱଦୋଣିକା ଚ। ସ୍ୱାଯଂ ତେସମ୍ପି କିମିକୁଲାନଂ ପକୋପେନ ମରଣଂ ନିଗଚ୍ଛତିଯେୱ। ଯଥା ଚ ଅସୀତିଯା କିମିକୁଲାନଂ, ଏୱଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାନଂଯେୱ ଅନେକସତାନଂ ରୋଗାନଂ ବାହିରାନଞ୍ଚ ଅହିୱିଚ୍ଛିକାଦୀନଂ ମରଣସ୍ସ ପଚ୍ଚଯାନଂ ସାଧାରଣୋ।

ଯଥା ହି ଚତୁମହାପଥେ ଠପିତେ ଲକ୍ଖମ୍ହି ସବ୍ବଦିସାହି ଆଗତା ସରସତ୍ତିତୋମରପାସାଣାଦଯୋ ନିପତନ୍ତି, ଏୱଂ କାଯେପି ସବ୍ବୁପଦ୍ଦୱା ନିପତନ୍ତି । ସ୍ୱାଯଂ ତେସମ୍ପି ଉପଦ୍ଦୱାନଂ ନିପାତେନ ମରଣଂ ନିଗଚ୍ଛତିଯେୱ। ତେନାହ ଭଗୱା – ‘‘ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଦିୱସେ ନିକ୍ଖନ୍ତେ ରତ୍ତିଯା ପଟିହିତାଯ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି, ବହୁକା ଖୋ ମେ ପଚ୍ଚଯା ମରଣସ୍ସ, ଅହି ୱା ମଂ ଡଂସେଯ୍ଯ, ୱିଚ୍ଛିକୋ ୱା ମଂ ଡଂସେଯ୍ଯ, ସତପଦୀ ୱା ମଂ ଡଂସେଯ୍ଯ, ତେନ ମେ ଅସ୍ସ କାଲଙ୍କିରିଯା, ସୋ ମମସ୍ସ ଅନ୍ତରାଯୋ, ଉପକ୍ଖଲିତ୍ୱା ୱା ପପତେଯ୍ଯଂ, ଭତ୍ତଂ ୱା ମେ ଭୁତ୍ତଂ ବ୍ଯାପଜ୍ଜେଯ୍ଯ, ପିତ୍ତଂ ୱା ମେ କୁପ୍ପେଯ୍ଯ, ସେମ୍ହଂ ୱା ମେ କୁପ୍ପେଯ୍ଯ, ସତ୍ଥକା ୱା ମେ ୱାତା କୁପ୍ପେଯ୍ଯୁଂ, ତେନ ମେ ଅସ୍ସ କାଲଙ୍କିରିଯା, ସୋ ମମସ୍ସ ଅନ୍ତରାଯୋ’’ତି। ଏୱଂ (ଅ। ନି। ୬।୨୦) କାଯବହୁସାଧାରଣତୋ ମରଣଂ ଅନୁସ୍ସରିତବ୍ବଂ।

୧୭୩।ଆଯୁଦୁବ୍ବଲତୋତି ଆଯୁ ନାମେତଂ ଅବଲଂ ଦୁବ୍ବଲଂ। ତଥା ହି ସତ୍ତାନଂ ଜୀୱିତଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୂପନିବଦ୍ଧଞ୍ଚେୱ ଇରିଯାପଥୂପନିବଦ୍ଧଞ୍ଚ ସୀତୁଣ୍ହୂପନିବଦ୍ଧଞ୍ଚ ମହାଭୂତୂପନିବଦ୍ଧଞ୍ଚ ଆହାରୂପନିବଦ୍ଧଞ୍ଚ। ତଦେତଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ସମୱୁତ୍ତିଂ ଲଭମାନମେୱ ପୱତ୍ତତି। ବହି ନିକ୍ଖନ୍ତନାସିକୱାତେ ପନ ଅନ୍ତୋ ଅପୱିସନ୍ତେ, ପୱିଟ୍ଠେ ୱା ଅନିକ୍ଖମନ୍ତେ ମତୋ ନାମ ହୋତି। ଚତୁନ୍ନଂ ଇରିଯାପଥାନମ୍ପି ସମୱୁତ୍ତିଂ ଲଭମାନମେୱ ପୱତ୍ତତି। ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରସ୍ସ ପନ ଅଧିମତ୍ତତାଯ ଆଯୁସଙ୍ଖାରା ଉପଚ୍ଛିଜ୍ଜନ୍ତି। ସୀତୁଣ୍ହାନମ୍ପି ସମୱୁତ୍ତିଂ ଲଭମାନମେୱ ପୱତ୍ତତି। ଅତିସୀତେନ ପନ ଅତିଉଣ୍ହେନ ୱା ଅଭିଭୂତସ୍ସ ୱିପଜ୍ଜତି। ମହାଭୂତାନମ୍ପି ସମୱୁତ୍ତିଂ ଲଭମାନମେୱ ପୱତ୍ତତି। ପଥୱୀଧାତୁଯା ପନ ଆପୋଧାତୁଆଦୀନଂ ୱା ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରସ୍ସ ପକୋପେନ ବଲସମ୍ପନ୍ନୋପି ପୁଗ୍ଗଲୋ ପତ୍ଥଦ୍ଧକାଯୋ ୱା ଅତିସାରାଦିୱସେନ କିଲିନ୍ନପୂତିକାଯୋ ୱା ମହାଡାହପରେତୋ ୱା ସଞ୍ଛିଜ୍ଜମାନସନ୍ଧିବନ୍ଧନୋ ୱା ହୁତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପୁଣାତି। କବଳୀକାରାହାରମ୍ପି ଯୁତ୍ତକାଲେ ଲଭନ୍ତସ୍ସେୱ ଜୀୱିତଂ ପୱତ୍ତତି, ଆହାରଂ ଅଲଭମାନସ୍ସ ପନ ପରିକ୍ଖଯଂ ଗଚ୍ଛତୀତି। ଏୱଂ ଆଯୁଦୁବ୍ବଲତୋ ମରଣଂ ଅନୁସ୍ସରିତବ୍ବଂ।

୧୭୪।ଅନିମିତ୍ତତୋତି ଅୱୱତ୍ଥାନତୋ, ପରିଚ୍ଛେଦାଭାୱତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସତ୍ତାନଂ ହି –

ଜୀୱିତଂ ବ୍ଯାଧି କାଲୋ ଚ, ଦେହନିକ୍ଖେପନଂ ଗତି;

ପଞ୍ଚେତେ ଜୀୱଲୋକସ୍ମିଂ, ଅନିମିତ୍ତା ନ ନାଯରେ।

ତତ୍ଥ ଜୀୱିତଂ ତାୱ ‘‘ଏତ୍ତକମେୱ ଜୀୱିତବ୍ବଂ, ନ ଇତୋ ପର’’ନ୍ତି ୱୱତ୍ଥାନାଭାୱତୋ ଅନିମିତ୍ତଂ । କଲଲକାଲେପି ହି ସତ୍ତା ମରନ୍ତି, ଅବ୍ବୁଦପେସିଘନମାସିକଦ୍ୱେମାସତେମାସଚତୁମାସପଞ୍ଚମାସଦସମାସକାଲେପି। କୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତସମଯେପି। ତତୋ ପରଂ ୱସ୍ସସତସ୍ସ ଅନ୍ତୋପି ବହିପି ମରନ୍ତିଯେୱ। ବ୍ଯାଧିପି ‘‘ଇମିନାୱ ବ୍ଯାଧିନା ସତ୍ତା ମରନ୍ତି, ନାଞ୍ଞେନା’’ତି ୱୱତ୍ଥାନାଭାୱତୋ ଅନିମିତ୍ତୋ। ଚକ୍ଖୁରୋଗେନାପି ହି ସତ୍ତା ମରନ୍ତି, ସୋତରୋଗାଦୀନଂ ଅଞ୍ଞତରେନାପି। କାଲୋପି ‘‘ଇମସ୍ମିଂଯେୱ କାଲେ ମରିତବ୍ବଂ, ନାଞ୍ଞସ୍ମି’’ନ୍ତି ଏୱଂ ୱୱତ୍ଥାନାଭାୱତୋ ଅନିମିତ୍ତୋ। ପୁବ୍ବଣ୍ହେପି ହି ସତ୍ତା ମରନ୍ତି, ମଜ୍ଝନ୍ହିକାଦୀନଂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିମ୍ପି। ଦେହନିକ୍ଖେପନମ୍ପି ‘‘ଇଧେୱ ମୀଯମାନାନଂ ଦେହେନ ପତିତବ୍ବଂ, ନାଞ୍ଞତ୍ରା’’ତି ଏୱଂ ୱୱତ୍ଥାନାଭାୱତୋ ଅନିମିତ୍ତଂ। ଅନ୍ତୋଗାମେ ଜାତାନଂ ହି ବହିଗାମେପି ଅତ୍ତଭାୱୋ ପତତି। ବହିଗାମେ ଜାତାନମ୍ପି ଅନ୍ତୋଗାମେ। ତଥା ଥଲଜାନଂ ୱା ଜଲେ, ଜଲଜାନଂ ୱା ଥଲେତି ଅନେକପ୍ପକାରତୋ ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବଂ। ଗତିପି ‘‘ଇତୋ ଚୁତେନ ଇଧ ନିବ୍ବତ୍ତିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ୱୱତ୍ଥାନାଭାୱତୋ ଅନିମିତ୍ତା। ଦେୱଲୋକତୋ ହି ଚୁତା ମନୁସ୍ସେସୁପି ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି, ମନୁସ୍ସଲୋକତୋ ଚୁତା ଦେୱଲୋକାଦୀନମ୍ପି ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତୀତି ଏୱଂ ଯନ୍ତଯୁତ୍ତଗୋଣୋ ୱିଯ ଗତିପଞ୍ଚକେ ଲୋକୋ ସମ୍ପରିୱତ୍ତତୀତି ଏୱଂ ଅନିମିତ୍ତତୋ ମରଣଂ ଅନୁସ୍ସରିତବ୍ବଂ।

୧୭୫.ଅଦ୍ଧାନପରିଚ୍ଛେଦତୋତି ମନୁସ୍ସାନଂ ଜୀୱିତସ୍ସ ନାମ ଏତରହି ପରିତ୍ତୋ ଅଦ୍ଧା। ଯୋ ଚିରଂ ଜୀୱତି, ସୋ ୱସ୍ସସତଂ, ଅପ୍ପଂ ୱା ଭିୟ୍ୟୋ। ତେନାହ ଭଗୱା – ‘‘ଅପ୍ପମିଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମନୁସ୍ସାନଂ ଆୟୁ, ଗମନୀୟୋ ସମ୍ପରାୟୋ, କତ୍ତବ୍ବଂ କୁସଲଂ, ଚରିତବ୍ବଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ, ନତ୍ଥି ଜାତସ୍ସ ଅମରଣଂ। ଯୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚିରଂ ଜୀୱତି, ସୋ ୱସ୍ସସତଂ, ଅପ୍ପଂ ୱା ଭିୟ୍ୟୋତି।

ଅପ୍ପମାୟୁମନୁସ୍ସାନଂ, ହୀଳେୟ୍ୟ ନଂ ସୁପୋରିସୋ;

ଚରେୟ୍ୟାଦିତ୍ତସୀସୋୱ, ନତ୍ଥି ମଚ୍ଚୁସ୍ସ ନାଗମୋତି। (ସଂ। ନି। ୧।୧୪୫);

ଅପରମ୍ପି ଆହ – ‘‘ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରକୋ ନାମ ସତ୍ଥା ଅହୋସୀ’’ତି ସବ୍ବମ୍ପି ସତ୍ତହି ଉପମାହି ଅଲଙ୍କତଂ ସୁତ୍ତଂ ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବଂ।

ଅପରମ୍ପି ଆହ – ‘‘ଯୋଚାୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ମରଣସ୍ସତିଂ ଭାୱେତି, ଅହୋ ୱତାହଂ ରତ୍ତିନ୍ଦିୱଂ ଜୀୱେୟ୍ୟଂ, ଭଗୱତୋ ସାସନଂ ମନସିକରେୟ୍ୟଂ, ବହୁଂ ୱତ ମେ କତଂ ଅସ୍ସାତି। ଯୋଚାୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ମରଣସ୍ସତିଂ ଭାୱେତି , ଅହୋ ୱତାହଂ ଦିୱସଂ ଜୀୱେୟ୍ୟଂ, ଭଗୱତୋ ସାସନଂ ମନସିକରେୟ୍ୟଂ, ବହୁଂ ୱତ ମେ କତଂ ଅସ୍ସାତି। ଯୋ ଚାୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ମରଣସ୍ସତିଂ ଭାୱେତି, ଅହୋ ୱତାହଂ ତଦନ୍ତରଂ ଜୀୱେୟ୍ୟଂ, ଯଦନ୍ତରଂ ଏକଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ଭୁଞ୍ଜାମି, ଭଗୱତୋ ସାସନଂ ମନସିକରେୟ୍ୟଂ, ବହୁଂ ୱତ ମେ କତଂ ଅସ୍ସାତି। ଯୋ ଚାୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ମରଣସ୍ସତିଂ ଭାୱେତି, ଅହୋ ୱତାହଂ ତଦନ୍ତରଂ ଜୀୱେୟ୍ୟଂ, ଯଦନ୍ତରଂ ଚତ୍ତାରୋ ପଞ୍ଚ ଆଲୋପେ ସଙ୍ଖାଦିତ୍ୱା ଅଜ୍ଝୋହରାମି, ଭଗୱତୋ ସାସନଂ ମନସିକରେୟ୍ୟଂ, ବହୁଂ ୱତ ମେ କତଂ ଅସ୍ସାତି। ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ପମତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି, ଦନ୍ଧଂ ମରଣସ୍ସତିଂ ଭାୱେନ୍ତି ଆସୱାନଂ ଖୟାୟ। ଯୋ ଚ ଖ୍ୱାୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ମରଣସ୍ସତିଂ ଭାୱେତି, ଅହୋ ୱତାହଂ ତଦନ୍ତରଂ ଜୀୱେୟ୍ୟଂ, ଯଦନ୍ତରଂ ଏକଂ ଆଲୋପଂ ସଙ୍ଖାଦିତ୍ୱା ଅଜ୍ଝୋହରାମି, ଭଗୱତୋ ସାସନଂ ମନସିକରେୟ୍ୟଂ, ବହୁଂ ୱତ ମେ କତଂ ଅସ୍ସାତି। ଯୋ ଚାୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ମରଣସ୍ସତିଂ ଭାୱେତି, ଅହୋ ୱତାହଂ ତଦନ୍ତରଂ ଜୀୱେୟ୍ୟଂ, ଯଦନ୍ତରଂ ଅସ୍ସସିତ୍ୱା ୱା ପସ୍ସସାମି, ପସ୍ସସିତ୍ୱା ୱା ଅସ୍ସସାମି, ଭଗୱତୋ ସାସନଂ ମନସିକରେୟ୍ୟଂ, ବହୁଂ ୱତ ମେ କତଂ ଅସ୍ସାତି। ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ଅପ୍ପମତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି, ତିକ୍ଖଂ ମରଣସ୍ସତିଂ ଭାୱେନ୍ତି ଆସୱାନଂ ଖୟାୟା’’ତି (ଅ। ନି। ୬। ୧୯)। ଏୱଂ ଚତୁପଞ୍ଚାଲୋପସଙ୍ଖାଦନମତ୍ତଂ ଅୱିସ୍ସାସିୟୋ ପରିତ୍ତୋ ଜୀୱିତସ୍ସ ଅଦ୍ଧାତି ଏୱଂ ଅଦ୍ଧାନପରିଚ୍ଛେଦତୋ ମରଣଂ ଅନୁସ୍ସରିତବ୍ବଂ।

୧୭୬.ଖଣପରିତ୍ତତୋତି ପରମତ୍ଥତୋ ହି ଅତିପରିତ୍ତୋ ସତ୍ତାନଂ ଜୀୱିତକ୍ଖଣୋ ଏକଚିତ୍ତପ୍ପୱତ୍ତିମତ୍ତୋୟେୱ। ଯଥା ନାମ ରଥଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତମାନମ୍ପି ଏକେନେୱ ନେମିପ୍ପଦେସେନ ପୱତ୍ତତି, ତିଟ୍ଠମାନମ୍ପି ଏକେନେୱ ତିଟ୍ଠତି, ଏୱମେୱ ଏକଚିତ୍ତକ୍ଖଣିକଂ ସତ୍ତାନଂ ଜୀୱିତଂ। ତସ୍ମିଂ ଚିତ୍ତେ ନିରୁଦ୍ଧମତ୍ତେ ସତ୍ତୋ ନିରୁଦ୍ଧୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯଥାହ – ‘‘ଅତୀତେ ଚିତ୍ତକ୍ଖଣେ ଜୀୱିତ୍ଥ, ନ ଜୀୱତି, ନ ଜୀୱିସ୍ସତି। ଅନାଗତେ ଚିତ୍ତକ୍ଖଣେ ନ ଜୀୱିତ୍ଥ, ନ ଜୀୱତି, ଜୀୱିସ୍ସତି। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ଚିତ୍ତକ୍ଖଣେ ନ ଜୀୱିତ୍ଥ, ଜୀୱତି, ନ ଜୀୱିସ୍ସତି।

‘‘ଜୀୱିତଂ ଅତ୍ତଭାୱୋ ଚ, ସୁଖଦୁକ୍ଖା ଚ କେୱଲା;

ଏକଚିତ୍ତସମାୟୁତ୍ତା, ଲହୁ ସୋ ୱତ୍ତତେ ଖଣୋ।

‘‘ଯେ ନିରୁଦ୍ଧା ମରନ୍ତସ୍ସ, ତିଟ୍ଠମାନସ୍ସ ୱା ଇଧ;

ସବ୍ବେପି ସଦିସା ଖନ୍ଧା, ଗତା ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧିକା।

‘‘ଅନିବ୍ବତ୍ତେନ ନ ଜାତୋ, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେନ ଜୀୱତି;

ଚିତ୍ତଭଙ୍ଗା ମତୋ ଲୋକୋ, ପଞ୍ଞତ୍ତି ପରମତ୍ଥିୟା’’ତି। (ମହାନି। ୩୯);

ଏୱଂ ଖଣପରିତ୍ତତୋ ମରଣଂ ଅନୁସ୍ସରିତବ୍ବଂ।

୧୭୭। ଇତି ଇମେସଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ଆକାରାନଂ ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ଅନୁସ୍ସରତୋପି ପୁନପ୍ପୁନଂ ମନସିକାରୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ଆସେୱନଂ ଲଭତି, ମରଣାରମ୍ମଣା ସତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି, ନୀୱରଣାନି ୱିକ୍ଖମ୍ଭନ୍ତି, ଝାନଙ୍ଗାନି ପାତୁଭୱନ୍ତି। ସଭାୱଧମ୍ମତ୍ତା ପନ ସଂୱେଜନୀୟତ୍ତା ଚ ଆରମ୍ମଣସ୍ସ ଅପ୍ପନଂ ଅପ୍ପତ୍ୱା ଉପଚାରପ୍ପତ୍ତମେୱ ଝାନଂ ହୋତି। ଲୋକୁତ୍ତରଜ୍ଝାନଂ ପନ ଦୁତିୟଚତୁତ୍ଥାନି ଚ ଆରୁପ୍ପଜ୍ଝାନାନି ସଭାୱଧମ୍ମେପି ଭାୱନାୱିସେସେନ ଅପ୍ପନଂ ପାପୁଣନ୍ତି।

ୱିସୁଦ୍ଧିଭାୱନାନୁକ୍କମୱସେନ ହି ଲୋକୁତ୍ତରଂ ଅପ୍ପନଂ ପାପୁଣାତି। ଆରମ୍ମଣାତିକ୍କମଭାୱନାୱସେନ ଆରୁପ୍ପଂ। ଅପ୍ପନାପତ୍ତସ୍ସେୱ ହି ଝାନସ୍ସ ଆରମ୍ମଣସମତିକ୍କମନମତ୍ତଂ ତତ୍ଥ ହୋତି। ଇଧ ପନ ତଦୁଭୟମ୍ପି ନତ୍ଥି। ତସ୍ମା ଉପଚାରପ୍ପତ୍ତମେୱ ଝାନଂ ହୋତି। ତଦେତଂ ମରଣସ୍ସତିବଲେନ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ମରଣସ୍ସତିଚ୍ଚେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି।

ଇମଞ୍ଚ ପନ ମରଣସ୍ସତିଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ ସତତଂ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହୋତି, ସବ୍ବଭୱେସୁ ଅନଭିରତିସଞ୍ଞଂ ପଟିଲଭତି, ଜୀୱିତନିକନ୍ତିଂ ଜହାତି, ପାପଗରହୀ ହୋତି, ଅସନ୍ନିଧିବହୁଲୋ ପରିକ୍ଖାରେସୁ ୱିଗତମଲମଚ୍ଛେରୋ, ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞା ଚସ୍ସ ପରିଚୟଂ ଗଚ୍ଛତି, ତଦନୁସାରେନେୱ ଦୁକ୍ଖସଞ୍ଞା ଅନତ୍ତସଞ୍ଞା ଚ ଉପଟ୍ଠାତି। ଯଥା ଅଭାୱିତମରଣା ସତ୍ତା ସହସା ୱାଳଅମିଗଯକ୍ଖସପ୍ପଚୋରୱଧକାଭିଭୂତା ୱିଯ ମରଣସମଯେ ଭଯଂ ସନ୍ତାସଂ ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି, ଏୱଂ ଅନାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅଭଯୋ ଅସମ୍ମୂଳ୍ହୋ କାଲଂ କରୋତି। ସଚେ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଅମତଂ ନାରାଧେତି, କାଯସ୍ସ ଭେଦା ସୁଗତିପରାଯନୋ ହୋତି।

ତସ୍ମା ହୱେ ଅପ୍ପମାଦଂ, କଯିରାଥ ସୁମେଧସୋ;

ଏୱଂ ମହାନୁଭାୱାଯ, ମରଣସ୍ସତିଯା ସଦାତି।

ଇଦଂ ମରଣସ୍ସତିଯଂ ୱିତ୍ଥାରକଥାମୁଖଂ।

କାଯଗତାସତିକଥା

୧୭୮। ଇଦାନି ଯଂ ତଂ ଅଞ୍ଞତ୍ର ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦା ଅପ୍ପୱତ୍ତପୁବ୍ବଂ ସବ୍ବତିତ୍ଥିଯାନଂ ଅୱିସଯଭୂତଂ ତେସୁ ତେସୁ ସୁତ୍ତନ୍ତେସୁ ''ଏକଧମ୍ମୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭାୱିତୋ ବହୁଲୀକତୋ ମହତୋ ସଂୱେଗାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ମହତୋ ଅତ୍ଥାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ମହତୋ ଯୋଗକ୍ଖେମାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ମହତୋ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ଞାଣଦସ୍ସନପଟିଲାଭାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ୱିଜ୍ଜାୱିମୁତ୍ତିଫଲସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ ସଂୱତ୍ତତି। କତମୋ ଏକଧମ୍ମୋ? କାଯଗତା ସତି… (ଅ। ନି। ୧।୫୬୩ ଆଦଯୋ)। ଅମତଂ ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତି, ଯେ କାଯଗତାସତିଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତି। ଅମତଂ ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତି, ଯେ କାଯଗତାସତିଂ ନ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତି। ଅମତଂ ତେସଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପରିଭୁତ୍ତଂ… ଅପରିଭୁତ୍ତଂ… ପରିହୀନଂ… ଅପରିହୀନଂ… ୱିରଦ୍ଧଂ… ଅୱିରଦ୍ଧଂ, ଯେସଂ କାଯଗତାସତି ଆରଦ୍ଧାତି (ଅ। ନି। ୧।୬୦୩) ଏୱଂ ଭଗୱତା ଅନେକେହି ଆକାରେହି ପସଂସିତ୍ୱା ''କଥଂ ଭାୱିତା, ଭିକ୍ଖୱେ, କାଯଗତାସତି କଥଂ ବହୁଲୀକତା ମହପ୍ଫଲା ହୋତି ମହାନିସଂସା? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅରଞ୍ଞଗତୋ ୱା''ତିଆଦିନା (ମ। ନି। ୩।୧୫୪) ନଯେନ ଆନାପାନପବ୍ବଂ, ଇରିଯାପଥପବ୍ବଂ, ଚତୁସମ୍ପଜଞ୍ଞପବ୍ବଂ, ପଟିକ୍କୂଲମନସିକାରପବ୍ବଂ, ଧାତୁମନସିକାରପବ୍ବଂ, ନୱସିୱଥିକପବ୍ବାନୀତି ଇମେସଂ ଚୁଦ୍ଦସନ୍ନଂ ପବ୍ବାନଂ ୱସେନ କାଯଗତାସତିକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠଂ, ତସ୍ସ ଭାୱନାନିଦ୍ଦେସୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ।

ତତ୍ଥ ଯସ୍ମା ଇରିଯାପଥପବ୍ବଂ ଚତୁସମ୍ପଜଞ୍ଞପବ୍ବଂ ଧାତୁମନସିକାରପବ୍ବନ୍ତି ଇମାନି ତୀଣି ୱିପସ୍ସନାୱସେନ ୱୁତ୍ତାନି। ନୱ ସିୱଥିକପବ୍ବାନି ୱିପସ୍ସନାଞାଣେସୁଯେୱ ଆଦୀନୱାନୁପସ୍ସନାୱସେନ ୱୁତ୍ତାନି। ଯାପି ଚେତ୍ଥ ଉଦ୍ଧୁମାତକାଦୀସୁ ସମାଧିଭାୱନା ଇଜ୍ଝେଯ୍ଯ, ସା ଅସୁଭନିଦ୍ଦେସେ ପକାସିତାଯେୱ। ଆନାପାନପବ୍ବଂ ପନ ପଟିକ୍କୂଲମନସିକାରପବ୍ବଞ୍ଚ ଇମାନେୱେତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ସମାଧିୱସେନ ୱୁତ୍ତାନି। ତେସୁ ଆନାପାନପବ୍ବଂ ଆନାପାନସ୍ସତିୱସେନ ୱିସୁଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂଯେୱ। ଯଂ ପନେତଂ ''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଇମମେୱ କାଯଂ ଉଦ୍ଧଂ ପାଦତଲା ଅଧୋ କେସମତ୍ଥକା ତଚପରିଯନ୍ତଂ ପୂରଂ ନାନପ୍ପକାରସ୍ସ ଅସୁଚିନୋ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତି। ଅତ୍ଥି ଇମସ୍ମିଂ କାଯେ କେସା ଲୋମା…ପେ… ମୁତ୍ତ''ନ୍ତି (ମ। ନି। ୩।୧୫୪) ଏୱଂ ମତ୍ଥଲୁଙ୍ଗଂ ଅଟ୍ଠିମିଞ୍ଜେନ ସଙ୍ଗହେତ୍ୱା ପଟିକ୍କୂଲମନସିକାରୱସେନ ଦେସିତଂ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାକାରକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ, ଇଦମିଧ କାଯଗତାସତୀତି ଅଧିପ୍ପେତଂ।

୧୭୯। ତତ୍ଥାଯଂ ପାଳିୱଣ୍ଣନାପୁବ୍ବଙ୍ଗମୋ ଭାୱନାନିଦ୍ଦେସୋ। ଇମମେୱ କାଯନ୍ତି ଇମଂ ଚତୁମହାଭୂତିକଂ ପୂତିକାଯଂ। ଉଦ୍ଧଂ ପାଦତଲାତି ପାଦତଲତୋ ଉପରି। ଅଧୋ କେସମତ୍ଥକାତି କେସଗ୍ଗତୋ ହେଟ୍ଠା। ତଚପରିଯନ୍ତନ୍ତି ତିରିଯଂ ତଚପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ। ପୂରଂ ନାନପ୍ପକାରସ୍ସ ଅସୁଚିନୋ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୀତି ନାନପ୍ପକାରକେସାଦିଅସୁଚିଭରିତୋ ଅଯଂ କାଯୋତି ପସ୍ସତି। କଥଂ? ଅତ୍ଥି ଇମସ୍ମିଂ କାଯେ କେସା…ପେ… ମୁତ୍ତନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥୀତି ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି। ଇମସ୍ମିନ୍ତି ଯ୍ୱାଯଂ ଉଦ୍ଧଂ ପାଦତଲା ଅଧୋ କେସମତ୍ଥକା ତଚପରିଯନ୍ତୋ ପୂରୋ ନାନପ୍ପକାରସ୍ସ ଅସୁଚିନୋତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ମିଂ। କାଯେତି ସରୀରେ। ସରୀରଂ ହି ଅସୁଚିସଞ୍ଚଯତୋ କୁଚ୍ଛିତାନଂ କେସାଦୀନଞ୍ଚେୱ ଚକ୍ଖୁରୋଗାଦୀନଞ୍ଚ ରୋଗସତାନଂ ଆଯଭୂତତୋ କାଯୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। କେସା ଲୋମାତି ଏତେ କେସାଦଯୋ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାକାରା। ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥି ଇମସ୍ମିଂ କାଯେ କେସା, ଅତ୍ଥି ଇମସ୍ମିଂ କାଯେ ଲୋମାତି ଏୱଂ ସମ୍ବନ୍ଧୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଇମସ୍ମିଂ ହି ପାଦତଲା ପଟ୍ଠାଯ ଉପରି, କେସମତ୍ଥକା ପଟ୍ଠାଯ ହେଟ୍ଠା, ତଚତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପରିତୋତି ଏତ୍ତକେ ବ୍ଯାମମତ୍ତେ କଳେଵରେ ସବ୍ବାକାରେନପି ଵିଚିନନ୍ତୋ ନ କୋଚି କିଞ୍ଚି ମୁତ୍ତଂ ଵା ମଣିଂ ଵା ଵେଳୁରିଯଂ ଵା ଅଗରୁଂ ଵା କୁଙ୍କୁମଂ ଵା କପ୍ପୂରଂ ଵା ଵାସଚୁଣ୍ଣାଦିଂ ଵା ଅଣୁମତ୍ତମ୍ପି ସୁଚିଭାଵଂ ପସ୍ସତି, ଅଥ ଖୋ ପରମଦୁଗ୍ଗନ୍ଧଜେଗୁଚ୍ଛଂ ଅସିରିକଦସ୍ସନଂ ନାନପ୍ପକାରଂ କେସଲୋମାଦିଭେଦଂ ଅସୁଚିଂଯେଵ ପସ୍ସତି। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ ''ଅତ୍ଥି ଇମସ୍ମିଂ କାଯେ କେସା ଲୋମା...ପେ... ମୁତ୍ତ''ନ୍ତି। ଅଯମେତ୍ଥ ପଦସମ୍ବନ୍ଧତୋ ଵଣ୍ଣନା।

୧୮୦। ଇମଂ ପନ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଭାଵେତୁକାମେନ ଆଦିକମ୍ମିକେନ କୁଲପୁତ୍ତେନ ଵୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ କଲ୍ଯାଣମିତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଇଦଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତବ୍ବଂ। ତେନାପିସ୍ସ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେନ୍ତେନ ସତ୍ତଧା ଉଗ୍ଗହକୋସଲ୍ଲଂ ଦସଧା ଚ ମନସିକାରକୋସଲ୍ଲଂ ଆଚିକ୍ଖିତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ଵଚସା ମନସା ଵଣ୍ଣତୋ ସଣ୍ଠାନତୋ ଦିସତୋ ଓକାସତୋ ପରିଚ୍ଛେଦତୋତି ଏଵଂ ସତ୍ତଧା ଉଗ୍ଗହକୋସଲ୍ଲଂ ଆଚିକ୍ଖିତବ୍ବଂ।

ଇମସ୍ମିଂ ହି ପଟିକ୍କୂଲମନସିକାରକମ୍ମଟ୍ଠାନେ ଯୋପି ତିପିଟକୋ ହୋତି, ତେନାପି ମନସିକାରକାଲେ ପଠମଂ ଵାଚାଯ ସଜ୍ଝାଯୋ କାତବ୍ବୋ। ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ହି ସଜ୍ଝାଯଂ କରୋନ୍ତସ୍ସେଵ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ପାକଟଂ ହୋତି ମଲଯଵାସୀ ମହାଦେଵତ୍ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଉଗ୍ଗହିତକମ୍ମଟ୍ଠାନାନଂ ଦ୍ଵିନ୍ନଂ ଥେରାନଂ ଵିଯ। ଥେରୋ କିର ତେହି କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଯାଚିତୋ ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ ଇମଂଯେଵ ସଜ୍ଝାଯଂ କରୋଥାତି ଦ୍ଵତ୍ତିଂସାକାରପାଳିଂ ଅଦାସି। ତେ କିଞ୍ଚାପି ନେସଂ ଦ୍ଵେ ତଯୋ ନିକାଯା ପଗୁଣା, ପଦକ୍ଖିଣଗ୍ଗାହିତାଯ ପନ ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ ଦ୍ଵତ୍ତିଂସାକାରଂ ସଜ୍ଝାଯନ୍ତାଵ ସୋତାପନ୍ନା ଅହେସୁଂ। ତସ୍ମା କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେନ୍ତେନ ଆଚରିଯେନ ଅନ୍ତେଵାସିକୋ ଵତ୍ତବ୍ବୋ ''ପଠମଂ ତାଵ ଵାଚାଯ ସଜ୍ଝାଯଂ କରୋହୀ''ତି।

କରୋନ୍ତେନ ଚ ତଚପଞ୍ଚକାଦୀନି ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ଵା ଅନୁଲୋମପଟିଲୋମଵସେନ ସଜ୍ଝାଯୋ କାତବ୍ବୋ। କେସା ଲୋମା ନଖା ଦନ୍ତା ତଚୋତି ହି ଵତ୍ଵା ପୁନ ପଟିଲୋମତୋ ତଚୋ ଦନ୍ତା ନଖା ଲୋମା କେସାତି ଵତ୍ତବ୍ବଂ।

ତଦନନ୍ତରଂ ଵକ୍କପଞ୍ଚକେ ମଂସଂ ନ୍ହାରୁ ଅଟ୍ଠି ଅଟ୍ଠିମିଞ୍ଜଂ ଵକ୍କନ୍ତି ଵତ୍ଵା ପୁନ ପଟିଲୋମତୋ ଵକ୍କଂ ଅଟ୍ଠିମିଞ୍ଜଂ ଅଟ୍ଠି ନ୍ହାରୁ ମଂସଂ, ତଚୋ ଦନ୍ତା ନଖା ଲୋମା କେସାତି ଵତ୍ତବ୍ବଂ।

ତତୋ ପପ୍ଫାସପଞ୍ଚକେ ହଦଯଂ ଯକନଂ କିଲୋମକଂ ପିହକଂ ପପ୍ଫାସନ୍ତି ଵତ୍ଵା ପୁନ ପଟିଲୋମତୋ ପପ୍ଫାସଂ ପିହକଂ କିଲୋମକଂ ଯକନଂ ହଦଯଂ, ଵକ୍କଂ ଅଟ୍ଠିମିଞ୍ଜଂ ଅଟ୍ଠି ନ୍ହାରୁ ମଂସଂ, ତଚୋ ଦନ୍ତା ନଖା ଲୋମା କେସାତି ଵତ୍ତବ୍ବଂ।

ତତୋ ମତ୍ଥଲୁଙ୍ଗପଞ୍ଚକେ ଅନ୍ତଂ ଅନ୍ତଗୁଣଂ ଉଦରିଯଂ କରୀସଂ ମତ୍ଥଲୁଙ୍ଗନ୍ତି ଵତ୍ଵା ପୁନ ପଟିଲୋମତୋ ମତ୍ଥଲୁଙ୍ଗଂ କରୀସଂ ଉଦରିଯଂ ଅନ୍ତଗୁଣଂ ଅନ୍ତଂ, ପପ୍ଫାସଂ ପିହକଂ କିଲୋମକଂ ଯକନଂ ହଦଯଂ, ଵକ୍କଂ ଅଟ୍ଠିମିଞ୍ଜଂ ଅଟ୍ଠି ନ୍ହାରୁ ମଂସଂ, ତଚୋ ଦନ୍ତା ନଖା ଲୋମା କେସାତି ଵତ୍ତବ୍ବଂ।

ତତୋ ମେଦଛକ୍କେ ପିତ୍ତଂ ସେମ୍ହଂ ପୁବ୍ବୋ ଲୋହିତଂ ସେଦୋ ମେଦୋତି ଵତ୍ଵା ପୁନ ପଟିଲୋମତୋ ମେଦୋ ସେଦୋ ଲୋହିତଂ ପୁବ୍ବୋ ସେମ୍ହଂ ପିତ୍ତଂ, ମତ୍ଥଲୁଙ୍ଗଂ କରୀସଂ ଉଦରିଯଂ ଅନ୍ତଗୁଣଂ ଅନ୍ତଂ, ପପ୍ଫାସଂ ପିହକଂ କିଲୋମକଂ ଯକନଂ ହଦଯଂ, ଵକ୍କଂ ଅଟ୍ଠିମିଞ୍ଜଂ ଅଟ୍ଠି ନ୍ହାରୁ ମଂସଂ, ତଚୋ ଦନ୍ତା ନଖା ଲୋମା କେସାତି ଵତ୍ତବ୍ବଂ।

ତତୋ ମୁତ୍ତଛକ୍କେ ଅସ୍ସୁ ଵସା ଖେଳୋ ସିଙ୍ଘାଣିକା ଲସିକା ମୁତ୍ତନ୍ତି ଵତ୍ଵା ପୁନ ପଟିଲୋମତୋ ମୁତ୍ତଂ ଲସିକା ସିଙ୍ଘାଣିକା ଖେଳୋ ଵସା ଅସ୍ସୁ, ମେଦୋ ସେଦୋ ଲୋହିତଂ ପୁବ୍ବୋ ସେମ୍ହଂ ପିତ୍ତଂ, ମତ୍ଥଲୁଙ୍ଗଂ କରୀସଂ ଉଦରିଯଂ ଅନ୍ତଗୁଣଂ ଅନ୍ତଂ, ପପ୍ଫାସଂ ପିହକଂ କିଲୋମକଂ ଯକନଂ ହଦଯଂ, ଵକ୍କଂ ଅଟ୍ଠିମିଞ୍ଜଂ ଅଟ୍ଠି ନ୍ହାରୁ ମଂସଂ, ତଚୋ ଦନ୍ତା ନଖା ଲୋମା କେସାତି ଵତ୍ତବ୍ବଂ।

ଏଵଂ କାଲସତଂ କାଲସହସ୍ସଂ କାଲସତସହସ୍ସମ୍ପି ଵାଚାଯ ସଜ୍ଝାଯୋ କାତବ୍ବୋ। ଵଚସା ସଜ୍ଝାଯେନ ହି କମ୍ମଟ୍ଠାନତନ୍ତି ପଗୁଣା ହୋତି, ନ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଚିତ୍ତଂ ଵିଧାଵତି। କୋଟ୍ଠାସା ପାକଟା ହୋନ୍ତି, ହତ୍ଥସଙ୍ଖଲିକା ଵିଯ ଵତିପାଦପନ୍ତି ଵିଯ ଚ ଖାଯନ୍ତି।

ଯଥା ପନ ଵଚସା, ତଥେଵ ମନସାପି ସଜ୍ଝାଯୋ କାତବ୍ବୋ। ଵଚସା ସଜ୍ଝାଯୋ ହି ମନସା ସଜ୍ଝାଯସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି। ମନସା ସଜ୍ଝାଯୋ ଲକ୍ଖଣପଟିଵେଧସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି।

ଵଣ୍ଣତୋତି କେସାଦୀନଂ ଵଣ୍ଣୋ ଵଵତ୍ଥପେତବ୍ବୋ।

ସଣ୍ଠାନତୋତି ତେସଞ୍ଞେଓ ସଣ୍ଠାନଂ ୱଓତ୍ଥପେତବ୍ବଂ।

ଦିସତୋତି ଇମସ୍ମିଂ ହି ସରୀରେ ନାଭିତୋ ଉଦ୍ଧଂ ଉପରିମଦିସା, ଅଧୋ ହେଟ୍ଠିମଦିସା, ତସ୍ମା ଅୟଂ କୋଟ୍ଠାସୋ ଇମିସ୍ସା ନାମ ଦିସାୟାତି ଦିସା ୱଓତ୍ଥପେତବ୍ବା।

ଓକାସତୋତି ଅୟଂ କୋଟ୍ଠାସୋ ଇମସ୍ମିଂ ନାମ ଓକାସେ ପତିଟ୍ଠିତୋତି ଏୱଂ ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଓକାସୋ ୱଓତ୍ଥପେତବ୍ବୋ।

ପରିଚ୍ଛେଦତୋତି ସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ ୱିସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋତି ଦ୍ୱେ ପରିଚ୍ଛେଦା। ତତ୍ଥ ଅୟଂ କୋଟ୍ଠାସୋ ହେଟ୍ଠା ଚ ଉପରି ଚ ତିରିୟଞ୍ଚ ଇମିନା ନାମ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନୋତି ଏୱଂ ସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। କେସା ନ ଲୋମା, ଲୋମାପି ନ କେସାତି ଏୱଂ ଅମିସ୍ସକତାୱସେନ ୱିସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଏୱଂ ସତ୍ତଧା ଉଗ୍ଗହକୋସଲ୍ଲଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତେନ ପନ ଇଦଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅସୁକସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ପଟିକ୍କୂଲୱସେନ କଥିତଂ, ଅସୁକସ୍ମିଂ ଧାତୁୱସେନାତି ଞତ୍ୱା ଆଚିକ୍ଖିତବ୍ବଂ। ଇଦଞ୍ହି ମହାସତିପଟ୍ଠାନେ (ଦୀ। ନି। ୨।୩୭୭) ପଟିକ୍କୂଲୱସେନେୱ କଥିତଂ। ମହାହତ୍ଥିପଦୋପମ(ମ। ନି। ୧।୩୦୦ ଆଦୟୋ) ମହାରାହୁଲୋୱାଦ(ମ। ନି। ୨।୧୧୩ ଆଦୟୋ) ଧାତୁୱିଭଙ୍ଗେସୁ(ମ। ନି। ୩।୩୪୨ ଆଦୟୋ) ଧାତୁୱସେନ କଥିତଂ। କାୟଗତାସତିସୁତ୍ତେ (ମ। ନି। ୩।୧୫୩) ପନ ୟସ୍ସ ୱଣ୍ଣତୋ ଉପଟ୍ଠାତି, ତଂ ସନ୍ଧାୟ ଚତ୍ତାରି ଝାନାନି ୱିଭତ୍ତାନି। ତତ୍ଥ ଧାତୁୱସେନ କଥିତଂ ୱିପସ୍ସନାକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ହୋତି। ପଟିକ୍କୂଲୱସେନ କଥିତଂ ସମଥକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ। ତଦେତଂ ଇଧ ସମଥକମ୍ମଟ୍ଠାନମେୱାତି।

୧୮୧। ଏୱଂ ସତ୍ତଧା ଉଗ୍ଗହକୋସଲ୍ଲଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବତୋ, ନାତିସୀଘତୋ, ନାତିସଣିକତୋ, ୱିକ୍ଖେପପଟିବାହନତୋ, ପଣ୍ଣତ୍ତିସମତିକ୍କମନତୋ, ଅନୁପୁବ୍ବମୁଞ୍ଚନତୋ, ଅପ୍ପନାତୋ, ତୟୋ ଚ ସୁତ୍ତନ୍ତାତି ଏୱଂ ଦସଧା ମନସିକାରକୋସଲ୍ଲଂ ଆଚିକ୍ଖିତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ଅନୁପୁବ୍ବତୋତି ଇଦଞ୍ହି ସଜ୍ଝାୟକରଣତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅନୁପଟିପାଟିୟା ମନସିକାତବ୍ବଂ, ନ ଏକନ୍ତରିକାୟ। ଏକନ୍ତରିକାୟ ହି ମନସିକରୋନ୍ତୋ ୟଥା ନାମ ଅକୁସଲୋ ପୁରିସୋ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସପଦଂ ନିସ୍ସେଣିଂ ଏକନ୍ତରିକାୟ ଆରୋହନ୍ତୋ କିଲନ୍ତକାୟୋ ପତତି, ନ ଆରୋହନଂ ସମ୍ପାଦେତି, ଏୱମେୱ ଭାୱନାସମ୍ପତ୍ତିୱସେନ ଅଧିଗନ୍ତବ୍ବସ୍ସ ଅସ୍ସାଦସ୍ସ ଅନଧିଗମା କିଲନ୍ତଚିତ୍ତୋ ପତତି, ନ ଭାୱନଂ ସମ୍ପାଦେତି।

ଅନୁପୁବ୍ବତୋ ମନସିକରୋନ୍ତେନାପି ଚ ନାତିସୀଘତୋ ମନସିକାତବ୍ବଂ। ଅତିସୀଘତୋ ମନସିକରୋତୋ ହି ୟଥା ନାମ ତିୟୋଜନମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଓକ୍କମନୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ଅସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ସୀଘେନ ଜୱେନ ସତକ୍ଖତ୍ତୁମ୍ପି ଗମନାଗମନଂ କରୋତୋ ପୁରିସସ୍ସ କିଞ୍ଚାପି ଅଦ୍ଧାନଂ ପରିକ୍ଖୟଂ ଗଚ୍ଛତି, ଅଥ ଖୋ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାୱ ଗନ୍ତବ୍ବଂ ହୋତି, ଏୱମେୱ କେୱଲଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ପରିୟୋସାନଂ ପାପୁଣାତି, ଅୱିଭୂତଂ ପନ ହୋତି, ନ ୱିସେସଂ ଆୱହତି, ତସ୍ମା ନାତିସୀଘତୋ ମନସିକାତବ୍ବଂ।

ୟଥା ଚ ନାତିସୀଘତୋ, ଏୱଂ ନାତିସଣିକତୋପି। ଅତିସଣିକତୋ ମନସିକରୋତୋ ହି ୟଥା ନାମ ତଦହେୱ ତିୟୋଜନମଗ୍ଗଂ ଗନ୍ତୁକାମସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ରୁକ୍ଖପବ୍ବତତଳାକାଦୀସୁ ୱିଲମ୍ବମାନସ୍ସ ମଗ୍ଗୋ ପରିକ୍ଖୟଂ ନ ଗଚ୍ଛତି, ଦ୍ୱୀହତୀହେନ ପରିୟୋସାପେତବ୍ବୋ ହୋତି, ଏୱମେୱ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ପରିୟୋସାନଂ ନ ଗଚ୍ଛତି, ୱିସେସାଧିଗମସ୍ସ ପଚ୍ଚୟୋ ନ ହୋତି।

ୱିକ୍ଖେପପଟିବାହନତୋତି କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ବହିଦ୍ଧା ପୁଥୁତ୍ତାରମ୍ମଣେ ଚେତସୋ ୱିକ୍ଖେପୋ ପଟିବାହିତବ୍ବୋ। ଅପ୍ପଟିବାହତୋ ହି ୟଥା ନାମ ଏକପଦିକଂ ପପାତମଗ୍ଗଂ ପଟିପନ୍ନସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଅକ୍କମନପଦଂ ଅସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ୱିଲୋକୟତୋ ପଦୱାରୋ ୱିରଜ୍ଝତି, ତତୋ ସତପୋରିସେ ପପାତେ ପତିତବ୍ବଂ ହୋତି, ଏୱମେୱ ବହିଦ୍ଧା ୱିକ୍ଖେପେ ସତି କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ପରିହାୟତି ପରିଧଂସତି। ତସ୍ମା ୱିକ୍ଖେପପଟିବାହନତୋ ମନସିକାତବ୍ବଂ।

ପଣ୍ଣତ୍ତିସମତିକ୍କମନତୋତି ୟାୟଂ କେସା ଲୋମାତିଆଦିକା ପଣ୍ଣତ୍ତି, ତଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ପଟିକ୍କୂଲନ୍ତି ଚିତ୍ତଂ ଠପେତବ୍ବଂ। ୟଥା ହି ଉଦକଦୁଲ୍ଲଭକାଲେ ମନୁସ୍ସା ଅରଞ୍ଞେ ଉଦପାନଂ ଦିସ୍ୱା ତତ୍ଥ ତାଲପଣ୍ଣାଦିକଂ କିଞ୍ଚିଦେୱ ସଞ୍ଞାଣଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ତେନ ସଞ୍ଞାଣେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନ୍ହାୟନ୍ତି ଚେୱ ପିୱନ୍ତି ଚ। ୟଦା ପନ ନେସଂ ଅଭିଣ୍ହସଞ୍ଚାରେନ ଆଗତାଗତପଦଂ ପାକଟଂ ହୋତି, ତଦା ସଞ୍ଞାଣେନ କିଚ୍ଚଂ ନ ହୋତି, ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତକ୍ଖଣେ ଗନ୍ତ୍ୱା ନ୍ହାୟନ୍ତି ଚେୱ ପିୱନ୍ତି ଚ, ଏୱମେୱ ପୁବ୍ବଭାଗେ କେସା ଲୋମାତିପଣ୍ଣତ୍ତିୱସେନ ମନସିକରୋତୋ ପଟିକ୍କୂଲଭାୱୋ ପାକଟୋ ହୋତି। ଅଥ କେସା ଲୋମାତିପଣ୍ଣତ୍ତିଂ ସମତିକ୍କମିତ୍ୱା ପଟିକ୍କୂଲଭାୱେୟେୱ ଚିତ୍ତଂ ଠପେତବ୍ବଂ।

ଅନୁପୁବ୍ବମୁଞ୍ଚନତୋତି ଯୋ ଯୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ନ ଉପଟ୍ଠାତି, ତଂ ତଂ ମୁଞ୍ଚନ୍ତେନ ଅନୁପୁବ୍ବମୁଞ୍ଚନତୋ ମନସିକାତବ୍ବଂ। ଆଦିକମ୍ମିକସ୍ସ ହି କେସାତି ମନସିକରୋତୋ ମନସିକାରୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ମୁତ୍ତନ୍ତି ଇମଂ ପରିୟୋସାନକୋଟ୍ଠାସମେୱ ଆହଚ୍ଚ ତିଟ୍ଠତି। ମୁତ୍ତନ୍ତି ଚ ମନସିକରୋତୋ ମନସିକାରୋ ଗନ୍ତ୍ୱା କେସାତି ଇମଂ ଆଦିକୋଟ୍ଠାସମେୱ ଆହଚ୍ଚ ତିଟ୍ଠତି। ଅଥସ୍ସ ମନସିକରୋତୋ ମନସିକରୋତୋ କେଚି କୋଟ୍ଠାସା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, କେଚି ନ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି। ତେନ ଯେ ଯେ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ତେସୁ ତେସୁ ତାୱ କମ୍ମଂ କାତବ୍ବଂ। ଯାୱ ଦ୍ୱୀସୁ ଉପଟ୍ଠିତେସୁ ତେସମ୍ପି ଏକୋ ସୁଟ୍ଠୁତରଂ ଉପଟ୍ଠହତି, ଏୱଂ ଉପଟ୍ଠିତଂ ପନ ତମେୱ ପୁନପ୍ପୁନଂ ମନସିକରୋନ୍ତେନ ଅପ୍ପନା ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବା।

ତତ୍ରାୟଂ ଉପମା – ଯଥା ହି ଦ୍ୱତ୍ତିଂସତାଲକେ ତାଲୱନେ ୱସନ୍ତଂ ମକ୍କଟଂ ଗହେତୁକାମୋ ଲୁଦ୍ଦୋ ଆଦିମ୍ହି ଠିତତାଲସ୍ସ ପଣ୍ଣଂ ସରେନ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଉକ୍କୁଟ୍ଠିଂ କରେୟ୍ୟ, ଅଥ ଖୋ ସୋ ମକ୍କଟୋ ପଟିପାଟିୟା ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ତାଲେ ପତିତ୍ୱା ପରିୟନ୍ତତାଲମେୱ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ତତ୍ଥପି ଗନ୍ତ୍ୱା ଲୁଦ୍ଦେନ ତଥେୱ କତେ ପୁନ ତେନେୱ ନୟେନ ଆଦିତାଲଂ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ସୋ ଏୱଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ପରିପାତିୟମାନୋ ଉକ୍କୁଟ୍ଠୁକ୍କୁଟ୍ଠିଟ୍ଠାନେଯେୱ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅନୁକ୍କମେନ ଏକସ୍ମିଂ ତାଲେ ନିପତିତ୍ୱା ତସ୍ସ ୱେମଜ୍ଝେ ମକୁଳତାଲପଣ୍ଣସୂଚିଂ ଦଳ୍ହଂ ଗହେତ୍ୱା ୱିଜ୍ଝିୟମାନୋପି ନ ଉଟ୍ଠହେୟ୍ୟ, ଏୱଂସମ୍ପଦମିଦଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ତତ୍ରିଦଂ ଓପମ୍ମସଂସନ୍ଦନଂ – ଯଥା ହି ତାଲୱନେ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସତାଲା, ଏୱଂ ଇମସ୍ମିଂ କାୟେ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସକୋଟ୍ଠାସା। ମକ୍କଟୋ ୱିୟ ଚିତ୍ତଂ। ଲୁଦ୍ଦୋ ୱିୟ ଯୋଗାୱଚରୋ। ମକ୍କଟସ୍ସ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସତାଲକେ ତାଲୱନେ ନିୱାସୋ ୱିୟ ଯୋଗିନୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସକୋଟ୍ଠାସକେ କାୟେ ଆରମ୍ମଣୱସେନ ଅନୁସଞ୍ଚରଣଂ। ଲୁଦ୍ଦେନ ଆଦିମ୍ହି ଠିତତାଲସ୍ସ ପଣ୍ଣଂ ସରେନ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଉକ୍କୁଟ୍ଠିୟା କତାୟ ମକ୍କଟସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ତାଲେ ପତିତ୍ୱା ପରିୟନ୍ତତାଲଗମନଂ ୱିୟ ଯୋଗିନୋ କେସାତି ମନସିକାରେ ଆରଦ୍ଧେ ପଟିପାଟିୟା ଗନ୍ତ୍ୱା ପରିୟୋସାନକୋଟ୍ଠାସେଯେୱ ଚିତ୍ତସ୍ସ ସଣ୍ଠାନଂ। ପୁନ ପଚ୍ଚାଗମନେପି ଏସେୱ ନୟୋ। ପୁନପ୍ପୁନଂ ପରିପାତିୟମାନସ୍ସ ମକ୍କଟସ୍ସ ଉକ୍କୁଟ୍ଠୁକ୍କୁଟ୍ଠିଟ୍ଠାନେ ଉଟ୍ଠାନଂ ୱିୟ ପୁନପ୍ପୁନଂ ମନସିକରୋତୋ କେସୁଚି କେସୁଚି ଉପଟ୍ଠିତେସୁ ଅନୁପଟ୍ଠହନ୍ତେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠିତେସୁ ପରିକମ୍ମକରଣଂ। ଅନୁକ୍କମେନ ଏକସ୍ମିଂ ତାଲେ ନିପତିତ୍ୱା ତସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ମକୁଳତାଲପଣ୍ଣସୂଚିଂ ଦଳ୍ହଂ ଗହେତ୍ୱା ୱିଜ୍ଝିୟମାନସ୍ସପି ଅନୁଟ୍ଠାନଂ ୱିୟ ଅୱସାନେ ଦ୍ୱୀସୁ ଉପଟ୍ଠିତେସୁ ଯୋ ସୁଟ୍ଠୁତରଂ ଉପଟ୍ଠାତି, ତମେୱ ପୁନପ୍ପୁନଂ ମନସିକରିତ୍ୱା ଅପ୍ପନାୟ ଉପ୍ପାଦନଂ।

ଅପରାପି ଉପମା – ଯଥା ନାମ ପିଣ୍ଡପାତିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସକୁଲଂ ଗାମଂ ଉପନିସ୍ସାୟ ୱସନ୍ତୋ ପଠମଗେହେଯେୱ ଦ୍ୱେ ଭିକ୍ଖା ଲଭିତ୍ୱା ପରତୋ ଏକଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେୟ୍ୟ। ପୁନଦିୱସେ ତିସ୍ସୋ ଲଭିତ୍ୱା ପରତୋ ଦ୍ୱେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେୟ୍ୟ। ତତିୟଦିୱସେ ଆଦିମ୍ହିଯେୱ ପତ୍ତପୂରଂ ଲଭିତ୍ୱା ଆସନସାଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟ। ଏୱଂସମ୍ପଦମିଦଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଦ୍ୱତ୍ତିଂସକୁଲଗାମୋ ୱିୟ ହି ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାକାରୋ। ପିଣ୍ଡପାତିକୋ ୱିୟ ଯୋଗାୱଚରୋ। ତସ୍ସ ତଂ ଗାମଂ ଉପନିସ୍ସାୟ ୱାସୋ ୱିୟ ଯୋଗିନୋ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାକାରେ ପରିକମ୍ମକରଣଂ। ପଠମଗେହେ ଦ୍ୱେ ଭିକ୍ଖା ଲଭିତ୍ୱା ପରତୋ ଏକିସ୍ସା ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ୱିୟ ଦୁତିୟଦିୱସେ ତିସ୍ସୋ ଲଭିତ୍ୱା ପରତୋ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ୱିୟ ଚ ମନସିକରୋତୋ ମନସିକରୋତୋ ଅନୁପଟ୍ଠହନ୍ତେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠିତେସୁ ଯାୱ କୋଟ୍ଠାସଦ୍ୱୟେ ପରିକମ୍ମକରଣଂ। ତତିୟଦିୱସେ ଆଦିମ୍ହିଯେୱ ପତ୍ତପୂରଂ ଲଭିତ୍ୱା ଆସନସାଲାୟଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ପରିଭୋଗୋ ୱିୟ ଦ୍ୱୀସୁ ଯୋ ସୁଟ୍ଠୁତରଂ ଉପଟ୍ଠାତି, ତମେୱ ପୁନପ୍ପୁନଂ ମନସିକରିତ୍ୱା ଅପ୍ପନାୟ ଉପ୍ପାଦନଂ।

ଅପ୍ପନାତୋତି ଅପ୍ପନାକୋଟ୍ଠାସତୋ କେସାଦୀସୁ ଏକେକସ୍ମିଂ କୋଟ୍ଠାସେ ଅପ୍ପନା ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବାତି ଅୟମେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

ତୟୋ ଚ ସୁତ୍ତନ୍ତାତି ଅଧିଚିତ୍ତଂ, ସୀତିଭାୱୋ, ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗକୋସଲ୍ଲନ୍ତି ଇମେ ତୟୋ ସୁତ୍ତନ୍ତା ୱୀରିୟସମାଧିଯୋଜନତ୍ଥଂ ୱେଦିତବ୍ବାତି ଅୟମେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ତତ୍ଥ –

''ଅଧିଚିତ୍ତମନୁୟୁତ୍ତେନ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନା ତୀଣି ନିମିତ୍ତାନି କାଲେନକାଲଂ ମନସିକାତବ୍ବାନି। କାଲେନକାଲଂ ସମାଧିନିମିତ୍ତଂ ମନସିକାତବ୍ବଂ। କାଲେନକାଲଂ ପଗ୍ଗହନିମିତ୍ତଂ ମନସିକାତବ୍ବଂ। କାଲେନକାଲଂ ଉପେକ୍ଖାନିମିତ୍ତଂ ମନସିକାତବ୍ବଂ। ସଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଧିଚିତ୍ତମନୁୟୁତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଏକନ୍ତଂ ସମାଧିନିମିତ୍ତଞ୍ଞେୱ ମନସିକରେୟ୍ୟ, ଠାନଂ ତଂ ଚିତ୍ତଂ କୋସଜ୍ଜାୟ ସଂୱତ୍ତେୟ୍ୟ। ସଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଧିଚିତ୍ତମନୁୟୁତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଏକନ୍ତଂ ପଗ୍ଗହନିମିତ୍ତଞ୍ଞେୱ ମନସିକରେୟ୍ୟ, ଠାନଂ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚାୟ ସଂୱତ୍ତେୟ୍ୟ। ସଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଧିଚିତ୍ତମନୁୟୁତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଏକନ୍ତଂ ଉପେକ୍ଖାନିମିତ୍ତଞ୍ଞେୱ ମନସିକରେୟ୍ୟ, ଠାନଂ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ନ ସମ୍ମା ସମାଧିୟେୟ୍ୟ ଆସୱାନଂ ଖୟାୟ। ଯତୋ ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଧିଚିତ୍ତମନୁୟୁତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ କାଲେନକାଲଂ ସମାଧିନିମିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗହନିମିତ୍ତଂ ଉପେକ୍ଖାନିମିତ୍ତଂ ମନସିକରୋତି, ତଂ ହୋତି ଚିତ୍ତଂ ମୁଦୁଞ୍ଚ କମ୍ମଞ୍ଞଞ୍ଚ ପଭସ୍ସରଞ୍ଚ, ନ ଚ ପଭଙ୍ଗୁ, ସମ୍ମା ସମାଧିୟତି ଆସୱାନଂ ଖୟାୟ।

''ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁୱଣ୍ଣକାରୋ ୱା ସୁୱଣ୍ଣକାରନ୍ତେୱାସୀ ୱା ଉକ୍କଂ ବନ୍ଧତି, ଉକ୍କଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଉକ୍କାମୁଖଂ ଆଲିମ୍ପେତି, ଉକ୍କାମୁଖଂ ଆଲିମ୍ପେତ୍ୱା

ସଣ୍ଡାସେନ ଜାତରୂପଂ ଗହେତ୍ୱା ଉକ୍କାମୁଖେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା କାଲେନକାଲଂ ଅଭିଧମତି, କାଲେନକାଲଂ ଉଦକେନ ପରିପ୍ଫୋସେତି, କାଲେନକାଲଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି। ସଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁୱଣ୍ଣକାରୋ ୱା ସୁୱଣ୍ଣକାରନ୍ତେୱାସୀ ୱା ତଂ ଜାତରୂପଂ ଏକନ୍ତଂ ଅଭିଧମେୟ୍ୟ, ଠାନଂ ତଂ ଜାତରୂପଂ ଡହେୟ୍ୟ। ସଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁୱଣ୍ଣକାରୋ ୱା ସୁୱଣ୍ଣକାରନ୍ତେୱାସୀ ୱା ତଂ ଜାତରୂପଂ ଏକନ୍ତଂ ଉଦକେନ ପରିପ୍ଫୋସେୟ୍ୟ, ଠାନଂ ତଂ ଜାତରୂପଂ ନିବ୍ବାୟେୟ୍ୟ। ସଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁୱଣ୍ଣକାରୋ ୱା ସୁୱଣ୍ଣକାରନ୍ତେୱାସୀ ୱା ତଂ ଜାତରୂପଂ ଏକନ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖେୟ୍ୟ, ଠାନଂ ତଂ ଜାତରୂପଂ ନ ସମ୍ମା ପରିପାକଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ। ଯତୋ ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁୱଣ୍ଣକାରୋ ୱା ସୁୱଣ୍ଣକାରନ୍ତେୱାସୀ ୱା ତଂ ଜାତରୂପଂ କାଲେନକାଲଂ ଅଭିଧମତି, କାଲେନକାଲଂ ଉଦକେନ ପରିପ୍ଫୋସେତି, କାଲେନକାଲଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି, ତଂ ହୋତି ଜାତରୂପଂ ମୁଦୁଞ୍ଚ କମ୍ମଞ୍ଞଞ୍ଚ ପଭସ୍ସରଞ୍ଚ, ନ ଚ ପଭଙ୍ଗୁ, ସମ୍ମା ଉପେତି କମ୍ମାୟ। ୟସ୍ସା ୟସ୍ସା ଚ ପିଳନ୍ଧନୱିକତିୟା ଆକଙ୍ଖତି ୟଦି ପଟିକାୟ ୟଦି କୁଣ୍ଡଲାୟ ୟଦି ଗୀୱେୟ୍ୟକାୟ ୟଦି ସୁୱଣ୍ଣମାଲାୟ, ତଞ୍ଚସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଅନୁଭୋତି।

''ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଧିଚିତ୍ତମନୁୟୁତ୍ତେନ...ପେ... ସମାଧିୟତି ଆସୱାନଂ ଖୟାୟ। ୟସ୍ସ ୟସ୍ସ ଚ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛି କରଣୀୟସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେତି ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛି କିରିୟାୟ, ତତ୍ର ତତ୍ରେୱ ସକ୍ଖିଭବ୍ବତଂ ପାପୁଣାତି ସତି ସତି ଆୟତନେ''ତି (ଅ। ନି। ୩।୧୦୩)।

ଇଦଂ ସୁତ୍ତଂ ଅଧିଚିତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

''ଛହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭବ୍ବୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ସୀତିଭାୱଂ ସଚ୍ଛିକାତୁଂ। କତମେହି ଛହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ୟସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚିତ୍ତଂ ନିଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ, ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚିତ୍ତଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ୟସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ, ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ୟସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚିତ୍ତଂ ସମ୍ପହଂସିତବ୍ବଂ, ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚିତ୍ତଂ ସମ୍ପହଂସେତି। ୟସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତବ୍ବଂ, ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି। ପଣୀତାଧିମୁତ୍ତିକୋ ଚ ହୋତି ନିବ୍ବାନାଭିରତୋ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭବ୍ବୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ସୀତିଭାୱଂ ସଚ୍ଛିକାତୁ''ନ୍ତି (ଅ। ନି। ୬।୮୫)।

ଇଦଂ ସୁତ୍ତଂ ଅନୁତ୍ତରଂ ସୀତିଭାୱୋତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗକୋସଲ୍ଲଂ ''ପନ ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୟସ୍ମିଂ ସମୟେ ଲୀନଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ଅକାଲୋ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଭାୱନାୟା''ତି (ସଂ। ନି। ୫।୨୩୪) ଅପ୍ପନାକୋସଲ୍ଲକଥାୟଂ ଦସ୍ସିତମେୱ।

ଇତି ଇଦଂ ସତ୍ତୱିଧଂ ଉଗ୍ଗହକୋସଲ୍ଲଂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ କତ୍ୱା ଇଦଞ୍ଚ ଦସୱିଧଂ ମନସିକାରକୋସଲ୍ଲଂ ସୁଟ୍ଠୁ ୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱା ତେନ ୟୋଗିନା ଉଭୟକୋସଲ୍ଲୱସେନ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ସାଧୁକଂ ଉଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ। ସଚେ ପନସ୍ସ ଆଚରିୟେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକୱିହାରେୟେୱ ଫାସୁ ହୋତି, ଏୱଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ଅକଥାପେତ୍ୱା କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ସୁଟ୍ଠୁ ୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱା କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅନୁୟୁଞ୍ଜନ୍ତେନ ୱିସେସଂ ଲଭିତ୍ୱା ଉପରୂପରି କଥାପେତବ୍ବଂ। ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ୱସିତୁକାମେନ ୟଥାୱୁତ୍ତେନ ୱିଧିନା ୱିତ୍ଥାରତୋ କଥାପେତ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ଗଣ୍ଠିଟ୍ଠାନଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଥୱୀକସିଣନିଦ୍ଦେସେ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ଅନନୁରୂପଂ ସେନାସନଂ ପହାୟ ଅନୁରୂପେ ୱିହାରେ ୱସନ୍ତେନ ଖୁଦ୍ଦକପଲିବୋଧୁପଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱା ପଟିକ୍କୂଲମନସିକାରେ ପରିକମ୍ମଂ କାତବ୍ବଂ।

କରୋନ୍ତେନ ପନ କେସେସୁ ତାୱ ନିମିତ୍ତଂ ଗହେତବ୍ବଂ। କଥଂ? ଏକଂ ୱା ଦ୍ୱେ ୱା କେସେ ଲୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ହତ୍ଥତଲେ ଠପେତ୍ୱା ୱଣ୍ଣୋ ତାୱ ୱୱତ୍ଥପେତବ୍ବୋ। ଛିନ୍ନଟ୍ଠାନେପି କେସେ ଓଲୋକେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଉଦକପତ୍ତେ ୱା ୟାଗୁପତ୍ତେ ୱା ଓଲୋକେତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତିୟେୱ। କାଳଅକକାଲେ ଦିସ୍ୱା କାଳଅକାତି ମନସିକାତବ୍ବା । ସେତକାଲେ ସେତାତି। ମିସ୍ସକକାଲେ ପନ ଉସ୍ସଦୱସେନ ମନସିକାତବ୍ବା ହୋନ୍ତି। ୟଥା ଚ କେସେସୁ, ଏୱଂ ସକଲେପି ତଚପଞ୍ଚକେ ଦିସ୍ୱାୱ ନିମିତ୍ତଂ ଗହେତବ୍ବଂ।

କୋଟ୍ଠାସୱୱତ୍ଥାପନକଥା

୧୮୨। ଏୱଂ ନିମିତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ସବ୍ବକୋଟ୍ଠାସେ ୱଣ୍ଣସଣ୍ଠାନଦିସୋକାସପରିଚ୍ଛେଦୱସେନ ୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱା ୱଣ୍ଣସଣ୍ଠାନଗନ୍ଧଆସୟୋକାସୱସେନ ପଞ୍ଚଧା ପଟିକ୍କୂଲତୋ ୱୱତ୍ଥପେତବ୍ବା।

ତତ୍ରାୟଂ ସବ୍ବକୋଟ୍ଠାସେସୁ ଅନୁପୁବ୍ବକଥା। କେସା ତାୱ ପକତିୱଣ୍ଣେନ କାଳଅକା ଅଦ୍ଦାରିଟ୍ଠକୱଣ୍ଣା। ସଣ୍ଠାନତୋ ଦୀଘୱଟ୍ଟଲିକା ତୁଲାଦଣ୍ଡସଣ୍ଠାନା। ଦିସତୋ ଉପରିମଦିସାୟ ଜାତା। ଓକାସତୋ ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ କଣ୍ଣଚୂଳିକାହି, ପୁରତୋ ନଲାଟନ୍ତେନ, ପଚ୍ଛତୋ ଗଲୱାଟକେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନା। ସୀସକଟାହୱେଠନଂ ଅଲ୍ଲଚମ୍ମଂ କେସାନଂ ଓକାସୋ। ପରିଚ୍ଛେଦତୋ କେସା ସୀସୱେଠନଚମ୍ମେ ୱୀହଗ୍ଗମତ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପତିଟ୍ଠିତେନ ହେଟ୍ଠା ଅତ୍ତନୋ ମୂଲତଲେନ, ଉପରି ଆକାସେନ, ତିରିୟଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନା, ଦ୍ୱେ କେସା ଏକତୋ ନତ୍ଥୀତି ଅୟଂ ସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ। କେସା ନ ଲୋମା,

ଲୋମା ନ କେସାତି ଏୱଂ ଅୱସେସଏକତିଂସକୋଟ୍ଠାସେହି ଅମିସ୍ସୀକତା କେସା ନାମ ପାଟିଯେକ୍କୋ ଏକକୋଟ୍ଠାସୋତି ଅଯଂ ୱିସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ। ଇଦଂ କେସାନଂ ୱଣ୍ଣାଦିତୋ ୱୱତ୍ଥାପନଂ।

୧୮୩। ଇଦଂ ପନ ନେସଂ ୱଣ୍ଣାଦିୱସେନ ପଞ୍ଚଧା ପଟିକ୍କୂଲତୋ ୱୱତ୍ଥାପନଂ। କେସା ନାମେତେ ୱଣ୍ଣତୋପି ପଟିକ୍କୂଲା। ସଣ୍ଠାନତୋପି ଗନ୍ଧତୋପି ଆସଯତୋପି ଓକାସତୋପି ପଟିକ୍କୂଲା।

ମନୁଞ୍ଞେପି ହି ଯାଗୁପତ୍ତେ ୱା ଭତ୍ତପତ୍ତେ ୱା କେସୱଣ୍ଣଂ କିଞ୍ଚି ଦିସ୍ୱା କେସମିସ୍ସକମିଦଂ ହରଥ ନନ୍ତି ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତି। ଏୱଂ କେସା ୱଣ୍ଣତୋ ପଟିକ୍କୂଲା। ରତ୍ତିଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତାପି କେସସଣ୍ଠାନଂ ଅକ୍କୱାକଂ ୱା ମକଚିୱାକଂ ୱା ଛୁପିତ୍ୱାପି ତଥେୱ ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତି। ଏୱଂ ସଣ୍ଠାନତୋ ପଟିକ୍କୂଲା।

ତେଲମକ୍ଖନପୁପ୍ଫଧୂପାଦି ସଙ୍ଖାରୱିରହିତାନଞ୍ଚ କେସାନଂ ଗନ୍ଧୋ ପରମଜେଗୁଚ୍ଛୋ ହୋତି। ତତୋ ଜେଗୁଚ୍ଛତରୋ ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ପକ୍ଖିତ୍ତାନଂ। କେସା ହି ୱଣ୍ଣସଣ୍ଠାନତୋ ଅପ୍ପଟିକ୍କୂଲାପି ସିଯୁଂ, ଗନ୍ଧେନ ପନ ପଟିକ୍କୂଲାଯେୱ। ଯଥା ହି ଦହରସ୍ସ କୁମାରସ୍ସ ୱଚ୍ଚଂ ୱଣ୍ଣତୋ ହଲିଦ୍ଦିୱଣ୍ଣଂ, ସଣ୍ଠାନତୋପି ହଲିଦ୍ଦିପିଣ୍ଡସଣ୍ଠାନଂ। ସଙ୍କାରଟ୍ଠାନେ ଛଡ୍ଡିତଞ୍ଚ ଉଦ୍ଧୁମାତକକାଳଅସୁନଖସରୀରଂ ୱଣ୍ଣତୋ ତାଲପକ୍କୱଣ୍ଣଂ । ସଣ୍ଠାନତୋ ୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ୱିସ୍ସଟ୍ଠମୁଦିଙ୍ଗସଣ୍ଠାନଂ। ଦାଠାପିସ୍ସ ସୁମନମକୁଳସଦିସାତି ଉଭଯମ୍ପି ୱଣ୍ଣସଣ୍ଠାନତୋ ସିଯା ଅପ୍ପଟିକ୍କୂଲଂ ଗନ୍ଧେନ ପନ ପଟିକ୍କୂଲମେୱ। ଏୱଂ କେସାପି ସିଯୁଂ ୱଣ୍ଣସଣ୍ଠାନତୋ ଅପ୍ପଟିକ୍କୂଲା ଗନ୍ଧେନ ପନ ପଟିକ୍କୂଲାଯେୱାତି।

ଯଥା ପନ ଅସୁଚିଟ୍ଠାନେ ଗାମନିସ୍ସନ୍ଦେନ ଜାତାନି ସୂପେଯ୍ୟପଣ୍ଣାନି ନାଗରିକମନୁସ୍ସାନଂ ଜେଗୁଚ୍ଛାନି ହୋନ୍ତି ଅପରିଭୋଗାନି, ଏୱଂ କେସାପି ପୁବ୍ବଲୋହିତମୁତ୍ତକରୀସପିତ୍ତସେମ୍ହାଦିନିସ୍ସନ୍ଦେନ ଜାତତ୍ତା ଜେଗୁଚ୍ଛାତି ଇଦଂ ନେସଂ ଆସଯତୋ ପାଟିକ୍କୁଲ୍ୟଂ।

ଇମେ ଚ କେସା ନାମ ଗୂଥରାସିମ୍ହି ଉଟ୍ଠିତକଣ୍ଣିକଂ ୱିଯ ଏକତିଂସକୋଟ୍ଠାସରାସିମ୍ହି ଜାତା। ତେ ସୁସାନସଙ୍କାରଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ଜାତସାକଂ ୱିଯ ପରିକ୍ଖାଦୀସୁ ଜାତକମଲକୁୱଲଯାଦିପୁପ୍ଫଂ ୱିଯ ଚ ଅସୁଚିଟ୍ଠାନେ ଜାତତ୍ତା ପରମଜେଗୁଚ୍ଛାତି ଇଦଂ ନେସଂ ଓକାସତୋ ପାଟିକ୍କୁଲ୍ୟଂ।

ଯଥା ଚ କେସାନଂ, ଏୱଂ ସବ୍ବକୋଟ୍ଠାସାନଂ ୱଣ୍ଣସଣ୍ଠାନଗନ୍ଧାସଯୋକାସୱସେନ ପଞ୍ଚଧା ପଟିକ୍କୂଲତା ୱେଦିତବ୍ବା। ୱଣ୍ଣସଣ୍ଠାନଦିସୋକାସପରିଚ୍ଛେଦୱସେନ ପନ ସବ୍ବେପି ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ୱୱତ୍ଥପେତବ୍ବା।

୧୮୪। ତତ୍ଥ ଲୋମା ତାୱ ପକତିୱଣ୍ଣତୋ ନ କେସା ୱିଯ ଅସମ୍ଭିନ୍ନକାଳକା, କାଳପିଙ୍ଗଲା ପନ ହୋନ୍ତି। ସଣ୍ଠାନତୋ ଓନତଗ୍ଗା ତାଲମୂଲସଣ୍ଠାନା। ଦିସତୋ ଦ୍ୱୀସୁ ଦିସାସୁ ଜାତା। ଓକାସତୋ ଠପେତ୍ୱା କେସାନଂ ପତିଟ୍ଠିତୋକାସଞ୍ଚ ହତ୍ଥପାଦତଲାନି ଚ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଅୱସେସସରୀରୱେଠନଚମ୍ମେ ଜାତା। ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ସରୀରୱେଠନଚମ୍ମେ ଲିଖାମତ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପତିଟ୍ଠିତେନ ହେଟ୍ଠା ଅତ୍ତନୋ ମୂଲତଲେନ, ଉପରି ଆକାସେନ, ତିରିଯଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନା, ଦ୍ୱେ ଲୋମା ଏକତୋ ନତ୍ଥି, ଅଯଂ ନେସଂ ସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ। ୱିସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ ପନ କେସସଦିସୋଯେୱ।

୧୮୫।ନଖାତି ୱୀସତିଯା ନଖପତ୍ତାନଂ ନାମଂ। ତେ ସବ୍ବେପି ୱଣ୍ଣତୋ ସେତା। ସଣ୍ଠାନତୋ ମଚ୍ଛସକଲିକସଣ୍ଠାନା। ଦିସତୋ ପାଦନଖା ହେଟ୍ଠିମଦିସାଯ, ହତ୍ଥନଖା ଉପରିମଦିସାଯାତି ଦ୍ୱୀସୁ ଦିସାସୁ ଜାତା। ଓକାସତୋ ଅଙ୍ଗୁଲୀନଂ ଅଗ୍ଗପିଟ୍ଠେସୁ ପତିଟ୍ଠିତା। ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ଦ୍ୱୀସୁ ଦିସାସୁ ଅଙ୍ଗୁଲିକୋଟିମଂସେହି, ଅନ୍ତୋ ଅଙ୍ଗୁଲିପିଟ୍ଠିମଂସେନ, ବହି ଚେୱ ଅଗ୍ଗେ ଚ ଆକାସେନ, ତିରିଯଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନା, ଦ୍ୱେ ନଖା ଏକତୋ ନତ୍ଥି, ଅଯଂ ନେସଂ ସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ। ୱିସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ ପନ କେସସଦିସୋଯେୱ।

୧୮୬।ଦନ୍ତାତି ପରିପୁଣ୍ଣଦନ୍ତସ୍ସ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ ଦନ୍ତଟ୍ଠିକାନି। ତେପି ୱଣ୍ଣତୋ ସେତା। ସଣ୍ଠାନତୋ ଅନେକସଣ୍ଠାନା। ତେସଂ ହି ହେଟ୍ଠିମାଯ ତାୱ ଦନ୍ତପାଳିଯା ମଜ୍ଝେ ଚତ୍ତାରୋ ଦନ୍ତା ମତ୍ତିକାପିଣ୍ଡେ ପଟିପାଟିଯା ଠପିତଅଲାବୁବୀଜସଣ୍ଠାନା। ତେସଂ ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ ଏକେକୋ ଏକମୂଲକୋ ଏକକୋଟିକୋ ମଲ୍ଲିକମକୁଳସଣ୍ଠାନୋ। ତତୋ ଏକେକୋ ଦ୍ୱିମୂଲକୋ ଦ୍ୱିକୋଟିକୋ ଯାନକୌପତ୍ଥମ୍ଭିନିସଣ୍ଠାନୋ। ତତୋ ଦ୍ୱେ ଦ୍ୱେ ତିମୂଲା ତିକୋଟିକା। ତତୋ ଦ୍ୱେ ଦ୍ୱେ ଚତୁମୂଲା ଚତୁକୋଟିକାତି। ଉପରିମପାଳିଯାପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଦିସତୋ ଉପରିମଦିସାଯ ଜାତା। ଓକାସତୋ ଦ୍ୱୀସୁ ହନୁକଟ୍ଠିକେସୁ ପତିଟ୍ଠିତା। ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ହେଟ୍ଠା ହନୁକଟ୍ଠିକେ ପତିଟ୍ଠିତେନ ଅତ୍ତନୋ ମୂଲତଲେନ, ଉପରି ଆକାସେନ, ତିରିଯଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନା, ଦ୍ୱେ ଦନ୍ତା ଏକତୋ ନତ୍ଥି, ଅଯଂ ନେସଂ ସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ। ୱିସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ ପନ କେସସଦିସୋଯେୱ।

୧୮୭।ତଚୋତି ସକଲସରୀରଂ ୱେଠେତ୍ୱା ଠିତଚମ୍ମଂ। ତସ୍ସ ଉପରି କାଳସାମପୀତାଦିୱଣ୍ଣା ଛୱି ନାମ ଯା ସକଲସରୀରତୋପି ସଙ୍କଡ୍ଢିଯମାନା ବଦରଟ୍ଠିମତ୍ତା ହୋତି। ତଚୋ ପନ ୱଣ୍ଣତୋ ସେତୋଯେୱ। ସୋ ଚସ୍ସ ସେତଭାୱୋ ଅଗ୍ଗିଜାଲାଭିଘାତପହରଣପ୍ପହାରାଦୀହି ୱିଦ୍ଧଂସିତାଯ ଛୱିଯା

ପାକଟୋ ହୋତି। ସଣ୍ଠାନତୋ ସରୀରସଣ୍ଠାନୋଓ୍ୱ ହୋତି। ଅୟମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ।

ୱିତ୍ଥାରତୋ ପନ ପାଦଙ୍ଗୁଲିଉତୋ କୋସକାରକକୋସସଣ୍ଠାନୋ। ପିଟ୍ଠିପାଦଉତୋ ପୁଟବନ୍ଧୌପାହନସଣ୍ଠାନୋ। ଜଙ୍ଘଉତୋ ଭତ୍ତପୁଟକତାଲପଣ୍ଣସଣ୍ଠାନୋ। ଊରୁଉତୋ ତଣ୍ଡୁଲଭରିତଦୀଘତ୍ଥୱିକସଣ୍ଠାନୋ। ଆନିସଦଉତୋ ଉଦକପୂରିତପଟପରିସ୍ସାୱନସଣ୍ଠାନୋ। ପିଟ୍ଠିଉତୋ ଫଲକୋନଦ୍ଧଚମ୍ମସଣ୍ଠାନୋ। କୁଚ୍ଛିଉତୋ ୱୀଣାଦୋଣିକୋନଦ୍ଧଚମ୍ମସଣ୍ଠାନୋ। ଉରଉତୋ ଯେଭୁୟ୍ୟେନ ଚତୁରସ୍ସସଣ୍ଠାନୋ। ଉଭୟବାହୁଉତୋ ତୂଣିରୋନଦ୍ଧଚମ୍ମସଣ୍ଠାନୋ। ପିଟ୍ଠିହତ୍ଥଉତୋ ଖୁରକୋସସଣ୍ଠାନୋ, ଫଣକତ୍ଥୱିକସଣ୍ଠାନୋ ୱା। ହତ୍ଥଙ୍ଗୁଲିଉତୋ କୁଞ୍ଚିକାକୋସକସଣ୍ଠାନୋ। ଗୀୱଉତୋ ଗଲକଞ୍ଚୁକସଣ୍ଠାନୋ। ମୁଖଉତୋ ଛିଦ୍ଦାୱଛିଦ୍ଦୋ କୀଟକୁଲାୱକସଣ୍ଠାନୋ। ସୀସଉତୋ ପତ୍ତତ୍ଥୱିକସଣ୍ଠାନୋତି।

ତଚପରିଗ୍ଗଣ୍ହକେନ ଚ ଯୋଗାୱଚରେନ ଉତ୍ତରୋଟ୍ଠତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଉପରିମୁଖଂ ଞାଣଂ ପେସେତ୍ୱା ପଠମଂ ତାୱ ମୁଖଂ ପରିଯୋନନ୍ଧିତ୍ୱା ଠିତଚମ୍ମଂ ୱୱତ୍ଥପେତବ୍ବଂ। ତତୋ ନଲାଟଟ୍ଠିଚମ୍ମଂ। ତତୋ ଥୱିକାଯ ପକ୍ଖିତ୍ତପତ୍ତସ୍ସ ଚ ଥୱିକାଯ ଚ ଅନ୍ତରେନ ହତ୍ଥମିୱ ସୀସଟ୍ଠିକସ୍ସ ଚ ସୀସଚମ୍ମସ୍ସ ଚ ଅନ୍ତରେନ ଞାଣଂ ପେସେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠିକେନ ସଦ୍ଧିଂ ଚମ୍ମସ୍ସ ଏକାବଦ୍ଧଭାୱଂ ୱିଯୋଜେନ୍ତେନ ସୀସଚମ୍ମଂ ୱୱତ୍ଥପେତବ୍ବଂ। ତତୋ ଖନ୍ଧଚମ୍ମଂ। ତତୋ ଅନୁଲୋମେନ ପଟିଲୋମେନ ଚ ଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥଚମ୍ମଂ। ଅଥ ତେନେୱ ନଯେନ ୱାମହତ୍ଥଚମ୍ମଂ। ତତୋ ପିଟ୍ଠିଚମ୍ମଂ ତଂ ୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱା ଅନୁଲୋମେନ ପଟିଲୋମେନ ଚ ଦକ୍ଖିଣପାଦଚମ୍ମଂ। ଅଥ ତେନେୱ ନଯେନ ୱାମପାଦଚମ୍ମଂ। ତତୋ ଅନୁକ୍କମେନେୱ ୱତ୍ଥିଉଦରହଦଯଗୀୱଚମ୍ମାନି ୱୱତ୍ଥପେତବ୍ବାନି। ଅଥ ଗୀୱଚମ୍ମାନନ୍ତରଂ ହେଟ୍ଠିମହନୁଚମ୍ମଂ ୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱା ଅଧରୋଟ୍ଠପରିଯୋସାନଂ ପାପେତ୍ୱା ନିଟ୍ଠପେତବ୍ବଂ। ଏୱଂ ଓଳାରିକୋଳାରିକଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ସୁଖୁମମ୍ପି ପାକଟଂ ହୋତି। ୱିସତୋ ଦ୍ୱୀସୁ ୱିସାସୁ ଜାତୋ। ଓକାସତୋ ସକଲସରୀରଂ ପରିଯୋନନ୍ଧିତ୍ୱା ଠିତୋ। ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ହେଟ୍ଠା ପତିଟ୍ଠିତତଲେନ, ଉପରି ଆକାସେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନୋ, ଅଯମସ୍ସ ସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ। ୱିସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ ପନ କେସସଦିସୋୟେୱ।

୧୮୮।ମଂସନ୍ତି ନୱ ମଂସପେସିସତାନି। ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ୱଣ୍ଣତୋ ରତ୍ତଂ କିଂସୁକପୁପ୍ଫସଦିସଂ। ସଣ୍ଠାନତୋ ଜଙ୍ଘପିଣ୍ଡିକମଂସଂ ତାଲପଣ୍ଣପୁଟଭତ୍ତସଣ୍ଠାନଂ। ଊରୁମଂସଂ ନିସଦପୋତସଣ୍ଠାନଂ। ଆନିସଦମଂସଂ ଉଦ୍ଧନକୋଟିସଣ୍ଠାନଂ। ପିଟ୍ଠିମଂସଂ ତାଲଗୁଳପଟଲସଣ୍ଠାନଂ। ଫାସୁକଦ୍ୱଯମଂସଂ କୋଟ୍ଠଲିକାଯ କୁଚ୍ଛିଯଂ ତନୁମତ୍ତିକାଲେପସଣ୍ଠାନଂ। ଥନମଂସଂ ୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ଅୱକ୍ଖିତ୍ତମତ୍ତିକାପିଣ୍ଡସଣ୍ଠାନଂ। ବାହୁଦ୍ୱଯମଂସଂ ଦ୍ୱିଗୁଣଂ କତ୍ୱା ଠପିତନିଚ୍ଚମ୍ମମହାମୂସିକସଣ୍ଠାନଂ। ଏୱଂ ଓଳାରିକୋଳାରିକଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ସୁଖୁମମ୍ପି ପାକଟଂ ହୋତି। ୱିସତୋ ଦ୍ୱୀସୁ ୱିସାସୁ ଜାତଂ। ଓକାସତୋ ୱୀସାଧିକାନି ତୀଣି ଅଟ୍ଠିସତାନି ଅନୁଲିମ୍ପିତ୍ୱା ଠିତଂ। ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ହେଟ୍ଠା ଅଟ୍ଠିସଙ୍ଘାତେ ପତିଟ୍ଠିତତଲେନ, ଉପରି ତଚେନ, ତିରିଯଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ, ଅଯମସ୍ସ ସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ। ୱିସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ ପନ କେସସଦିସୋୟେୱ।

୧୮୯।ନ୍ହାରୂତି ନୱ ନ୍ହାରୁସତାନି। ୱଣ୍ଣତୋ ସବ୍ବେପି ନ୍ହାରୂ ସେତା। ସଣ୍ଠାନତୋ ନାନାସଣ୍ଠାନା। ଏତେସୁ ହି ଗୀୱାଯ ଉପରିମଭାଗତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପଞ୍ଚ ମହାନ୍ହାରୂ ସରୀରଂ ୱିନନ୍ଧମାନା ପୁରିମପସ୍ସେନ ଓତିଣ୍ଣା। ପଞ୍ଚ ପଚ୍ଛିମପସ୍ସେନ। ପଞ୍ଚ ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସେନ। ପଞ୍ଚ ୱାମପସ୍ସେନ। ଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥଂ ୱିନନ୍ଧମାନାପି ହତ୍ଥସ୍ସ ପୁରିମପସ୍ସେନ ପଞ୍ଚ। ପଚ୍ଛିମପସ୍ସେନ ପଞ୍ଚ। ତଥା ୱାମହତ୍ଥଂ ୱିନନ୍ଧମାନା। ଦକ୍ଖିଣପାଦଂ ୱିନନ୍ଧମାନାପି ପାଦସ୍ସ ପୁରିମପସ୍ସେନ ପଞ୍ଚ। ପଚ୍ଛିମପସ୍ସେନ ପଞ୍ଚ। ତଥା ୱାମପାଦଂ ୱିନନ୍ଧମାନାପୀତି ଏୱଂ ସରୀରଧାରକା ନାମ ସଟ୍ଠିମହାନ୍ହାରୂ କାଯଂ ୱିନନ୍ଧମାନା ଓତିଣ୍ଣା । ଯେ କଣ୍ଡରାତିପି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ତେ ସବ୍ବେପି କନ୍ଦଲମକୁଳସଣ୍ଠାନା। ଅଞ୍ଞେ ପନ ତଂ ତଂ ପଦେସଂ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ଠିତା। ତତୋ ସୁଖୁମତରା ସୁତ୍ତରଜ୍ଜୁକସଣ୍ଠାନା। ଅଞ୍ଞେ ତତୋ ସୁଖୁମତରା ପୂତିଲତାସଣ୍ଠାନା, ଅଞ୍ଞେ ତତୋ ସୁଖୁମତରା ମହାୱୀଣାତନ୍ତିସଣ୍ଠାନା। ଅଞ୍ଞେ ଥୂଲସୁତ୍ତକସଣ୍ଠାନା। ହତ୍ଥପାଦପିଟ୍ଠୀସୁ ନ୍ହାରୂ ସକୁଣପାଦସଣ୍ଠାନା। ସୀସେ ନ୍ହାରୂ ଦାରକାନଂ ସୀସଜାଲକସଣ୍ଠାନା। ପିଟ୍ଠିଯଂ ନ୍ହାରୂ ଆତପେ ପସାରିତଅଲ୍ଲଜାଲସଣ୍ଠାନା। ଅୱସେସା ତଂତଂଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗାନୁଗତା ନ୍ହାରୂ ସରୀରେ ପଟିମୁକ୍କଜାଲକଞ୍ଚୁକସଣ୍ଠାନା। ୱିସତୋ ଦ୍ୱୀସୁ ୱିସାସୁ ଜାତା। ଓକାସତୋ ସକଲସରୀରେ ଅଟ୍ଠୀନି ଆବନ୍ଧିତ୍ୱା ଠିତା। ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ହେଟ୍ଠା ତିଣ୍ଣଂ ଅଟ୍ଠିସତାନଂ ଉପରି ପତିଟ୍ଠିତତଲେହି, ଉପରି ମଂସଚମ୍ମାନି ଆହଚ୍ଚ ଠିତପ୍ପଦେସେହି, ତିରିଯଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନା, ଅଯଂ ନେସଂ ସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ। ୱିସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ ପନ କେସସଦିସୋୟେୱ।

୧୯୦।ଅଟ୍ଠୀତି ଠପେତ୍ୱା ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ ଦନ୍ତଟ୍ଠୀନି ଅୱସେସାନି ଚତୁସଟ୍ଠି ହତ୍ଥଟ୍ଠୀନି, ଚତୁସଟ୍ଠି ପାଦଟ୍ଠୀନି, ଚତୁସଟ୍ଠି ମଂସନିସ୍ସିତାନି ମୁଦୁଅଟ୍ଠୀନି, ଦ୍ୱେ ପଣ୍ହିକଟ୍ଠୀନି, ଏକେକସ୍ମିଂ ପାଦେ ଦ୍ୱେ ଦ୍ୱେ ଗୋପ୍ଫକଟ୍ଠୀନି, ଦ୍ୱେ ଜଙ୍ଘଟ୍ଠୀନି, ଏକଂ ଜଣ୍ଣୁକଟ୍ଠି, ଏକଂ ଊରୁଟ୍ଠି, ଦ୍ୱେ କଟିଟ୍ଠୀନି, ଅଟ୍ଠାରସ ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକଟ୍ଠୀନି, ଚତୁୱୀସତି ଫାସୁକଟ୍ଠୀନି, ଚୁଦ୍ଦସ ଉରଟ୍ଠୀନି , ଏକଂ ହଦଯଟ୍ଠି, ଦ୍ୱେ ଅକ୍ଖକଟ୍ଠୀନି, ଦ୍ୱେ କୋଟ୍ଟଟ୍ଠୀନି, ଦ୍ୱେ ବାହୁଟ୍ଠୀନି, ଦ୍ୱେ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗବାହୁଟ୍ଠୀନି, ସତ୍ତ ଗୀୱଟ୍ଠୀନି, ଦ୍ୱେ ହନୁକଟ୍ଠୀନି, ଏକଂ ନାସିକଟ୍ଠି, ଦ୍ୱେ ଅକ୍ଖିଟ୍ଠୀନି, ଦ୍ୱେ କଣ୍ଣଟ୍ଠୀନି, ଏକଂ ନଲାଟଟ୍ଠି। ଏକଂ ମୁଦ୍ଧଟ୍ଠି, ନୱ ସୀସକପାଲଟ୍ଠୀନୀତି ଏୱଂ ତିମତ୍ତାନି ଅଟ୍ଠିସତାନି, ତାନି ସବ୍ବାନିପି ୱଣ୍ଣତୋ ସେତାନି। ସଣ୍ଠାନତୋ ନାନାସଣ୍ଠାନାନି।

ତତ୍ଥ ହି ଅଗ୍ଗପାଦଙ୍ଗୁଲିଅଟ୍ଠୀନି କତକବୀଜସଣ୍ଠାନାନି। ତଦନନ୍ତରାନି ମଜ୍ଝପବ୍ବଟ୍ଠୀନି ପନସଟ୍ଠିସଣ୍ଠାନାନି। ମୂଲପବ୍ବଟ୍ଠୀନି ପଣୱସଣ୍ଠାନାନି।

ପିଟ୍ଠିପାଦଟ୍ଠୀନି କୋଟ୍ଟିତକନ୍ଦଲକନ୍ଦରାସିସଣ୍ଠାନାନି। ପଣ୍ହିକଟ୍ଠି ଏକଟ୍ଠିତାଲଫଲବୀଜସଣ୍ଠାନଂ। ଗୋପ୍ଫକଟ୍ଠୀନି ବଦ୍ଧକୀଠଆଗୋଠଅକସଣ୍ଠାନାନି। ଜଙ୍ଘଟ୍ଠୀନଂ ଗୋପ୍ଫକଟ୍ଠୀସୁ ପତିଟ୍ଠିତଟ୍ଠାନଂ ଅପନୀତତଚସିନ୍ଦିକଠଈରସଣ୍ଠାନଂ। ଖୁଦ୍ଦକଜଙ୍ଘଟ୍ଠିକଂ ଧନୁକଦଣ୍ଡସଣ୍ଠାନଂ। ମହନ୍ତଂ ମିଲାତସପ୍ପପିଟ୍ଠିସଣ୍ଠାନଂ। ଜଣ୍ଣୁକଟ୍ଠି ଏକତୋ ପରିକ୍ଖୀଣଫେଣକସଣ୍ଠାନଂ। ତତ୍ଥ ଜଙ୍ଘଟ୍ଠିକସ୍ସ ପତିଟ୍ଠିତଟ୍ଠାନଂ ଅତିଖିଣଗ୍ଗଗୋସିଙ୍ଗସଣ୍ଠାନଂ। ଊରୁଟ୍ଠି ଦୁଊଚ୍ଛିତୱାସିପରସୁଦଣ୍ଡସଣ୍ଠାନଂ। ତସ୍ସ କଟିଟ୍ଠିମ୍ହି ପତିଟ୍ଠିତଟ୍ଠାନଂ କୀଠଆଗୋଠଅକସଣ୍ଠାନଂ। ତେନ କଟିଟ୍ଠିନୋ ପତିଟ୍ଠିତଟ୍ଠାନଂ ଅଗ୍ଗଚ୍ଛିନ୍ନମହାପୁନ୍ନାଗଫଲସଣ୍ଠାନଂ।

କଟିଟ୍ଠୀନି ଦ୍ୱେପି ଏକାବଦ୍ଧାନି ହୁତ୍ୱା କୁମ୍ଭକାରିକୌଦ୍ଧନସଣ୍ଠାନାନି। ପାଟିଯେକ୍କଂ କମ୍ମାରକୂଟଯୋତ୍ତକସଣ୍ଠାନାନି। କୋଟିଯଂ ଠିତଂ ଆନିସଦଟ୍ଠି ଅଧୋମୁଖଂ କତ୍ୱା ଗହିତସପ୍ପଫଣସଣ୍ଠାନଂ, ସତ୍ତଟ୍ଠଟ୍ଠାନେସୁ ଛିଦ୍ଦାୱଛିଦ୍ଦଂ। ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକଟ୍ଠୀନି ଅବ୍ଭନ୍ତରତୋ ଉପରୂପରି ଠପିତସୀସପଟ୍ଟୱେଠକସଣ୍ଠାନାନି। ବାହିରତୋ ୱଟ୍ଟନାୱଠଈସଣ୍ଠାନାନି। ତେସଂ ଅନ୍ତରନ୍ତରା କକଚଦନ୍ତସଦିସା ଦ୍ୱେ ତଯୋ କଣ୍ଟକା ହୋନ୍ତି। ଚତୁୱୀସତିଯା ଫାସୁକଟ୍ଠୀସୁ ଅପରିପୁଣ୍ଣାନି ଅପରିପୁଣ୍ଣଅସିସଣ୍ଠାନାନି। ପରିପୁଣ୍ଣାନି ପରିପୁଣ୍ଣଅସିସଣ୍ଠାନାନି। ସବ୍ବାନିପି ଓଦାତକୁକ୍କୁଟସ୍ସ ପସାରିତପକ୍ଖସଣ୍ଠାନାନି। ଚୁଦ୍ଦସ ଉରଟ୍ଠୀନି ଜିଣ୍ଣସନ୍ଦମାନିକପଞ୍ଜରସଣ୍ଠାନାନି। ହଦଯଟ୍ଠି ଦବ୍ବିଫଣସଣ୍ଠାନଂ।

ଅକ୍ଖକଟ୍ଠୀନି ଖୁଦ୍ଦକଲୋହୱାସିଦଣ୍ଡସଣ୍ଠାନାନି। କୋଟ୍ଟଟ୍ଠୀନି ଏକତୋ ପରିକ୍ଖୀଣସୀହଳଅକୁଦାଲସଣ୍ଠାନାନି। ବାହୁଟ୍ଠୀନି ଆଦାସଦଣ୍ଡକସଣ୍ଠାନାନି। ଅଗ୍ଗବାହୁଟ୍ଠୀନି ଯମକତାଲକନ୍ଦସଣ୍ଠାନାନି। ମଣିବନ୍ଧଟ୍ଠୀନି ଏକତୋ ଅଲ୍ଲିଯାପେତ୍ୱା ଠପିତସୀସକପଟ୍ଟୱେଠକସଣ୍ଠାନାନି। ପିଟ୍ଠିହତ୍ଥଟ୍ଠୀନି କୋଟ୍ଟିତକନ୍ଦଲକନ୍ଦରାସିସଣ୍ଠାନାନି । ହତ୍ଥଙ୍ଗୁଲୀସୁ ମୂଲପବ୍ବଟ୍ଠୀନି ପଣୱସଣ୍ଠାନାନି। ମଜ୍ଝପବ୍ବଟ୍ଠୀନି ଅପରିପୁଣ୍ଣପନସଟ୍ଠିସଣ୍ଠାନାନି। ଅଗ୍ଗପବ୍ବଟ୍ଠୀନି କତକବୀଜସଣ୍ଠାନାନି।

ସତ୍ତ ଗୀୱଟ୍ଠୀନି ଦଣ୍ଡେନ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ପଟିପାଟିଯା ଠପିତୱଂସକଠଈରଚକ୍କଲକସଣ୍ଠାନାନି। ହେଟ୍ଠିମହନୁକଟ୍ଠି କମ୍ମାରାନଂ ଅଯୋକୂଟଯୋତ୍ତକସଣ୍ଠାନଂ। ଉପରିମଂ ଅୱଲେଖନସତ୍ଥକସଣ୍ଠାନଂ। ଅକ୍ଖିକୂପନାସକୂପଟ୍ଠୀନି ଅପନୀତମିଞ୍ଜତରୁଣତାଲଟ୍ଠିସଣ୍ଠାନାନି। ନଲାଟଟ୍ଠି ଅଧୋମୁଖଟ୍ଠପିତସଙ୍ଖଥାଲକକପାଲସଣ୍ଠାନଂ। କଣ୍ଣଚୂଠଈକଟ୍ଠୀନି ନ୍ହାପିତଖୁରକୋସସଣ୍ଠାନାନି। ନଲାଟକଣ୍ଣଚୂଠଈକାନଂ ଉପରି ପଟ୍ଟବନ୍ଧନୋକାସେ ଅଟ୍ଠିସଙ୍କୁଟିତଘଟପୁଣ୍ଣପଟଲଖଣ୍ଡସଣ୍ଠାନଂ। ମୁଦ୍ଧଟ୍ଠି ମୁଖଚ୍ଛିନ୍ନୱଙ୍କନାଠଈକେରସଣ୍ଠାନଂ। ସୀସଟ୍ଠୀନି ସିବ୍ବେତ୍ୱା ଠପିତଜଜ୍ଜରଲାବୁକଟାହସଣ୍ଠାନାନି।

ଦିସତୋ ଦ୍ୱୀସୁ ଦିସାସୁ ଜାତାନି। ଓକାସତୋ ଅୱିସେସେନ ସକଲସରୀରେ ଠିତାନି। ୱିସେସେନ ପନେତ୍ଥ ସୀସଟ୍ଠୀନି ଗୀୱଟ୍ଠୀସୁ ପତିଟ୍ଠିତାନି। ଗୀୱଟ୍ଠୀନି ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକଟ୍ଠୀସୁ। ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକଟ୍ଠୀନି କଟିଟ୍ଠୀସୁ। କଟିଟ୍ଠୀନି ଊରୁଟ୍ଠୀସୁ। ଊରୁଟ୍ଠୀନି ଜଣ୍ଣୁକଟ୍ଠୀସୁ। ଜଣ୍ଣୁକଟ୍ଠୀନି ଜଙ୍ଘଟ୍ଠୀସୁ। ଜଙ୍ଘଟ୍ଠୀନି ଗୋପ୍ଫକଟ୍ଠୀସୁ। ଗୋପ୍ଫକଟ୍ଠୀନି ପିଟ୍ଠିପାଦଟ୍ଠୀସୁ ପତିଟ୍ଠିତାନି। ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ଅନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠିମିଞ୍ଜେନ, ଉପରିତୋ ମଂସେନ, ଅଗ୍ଗେ ମୂଲେ ଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନାନି, ଅଯଂ ନେସଂ ସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ। ୱିସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ ପନ କେସସଦିସୋଯେୱ।

୧୯୧।ଅଟ୍ଠିମିଞ୍ଜନ୍ତି ତେସଂ ତେସଂ ଅଟ୍ଠୀନଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରଗତଂ ମିଞ୍ଜଂ। ତଂ ୱଣ୍ଣତୋ ସେତଂ। ସଣ୍ଠାନତୋ ମହନ୍ତମହନ୍ତାନଂ ଅଟ୍ଠୀନଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରଗତଂ ୱେଠଉନାଠଈଯଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସେଦିତମହାୱେତ୍ତଗ୍ଗସଣ୍ଠାନଂ। ଖୁଦ୍ଦାନୁଖୁଦ୍ଦକାନଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରଗତଂ ୱେଠଉଯଟ୍ଠିପବ୍ବେସୁ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସେଦିତତନୁୱେତ୍ତଗ୍ଗସଣ୍ଠାନଂ। ଦିସତୋ ଦ୍ୱୀସୁ ଦିସାସୁ ଜାତଂ। ଓକାସତୋ ଅଟ୍ଠୀନଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ପତିଟ୍ଠିତଂ। ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ଅଟ୍ଠୀନଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରତଲେହି ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ, ଅଯମସ୍ସ ସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ। ୱିସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ ପନ କେସସଦିସୋଯେୱ।

୧୯୨।ୱକ୍କନ୍ତି ଏକବନ୍ଧନା ଦ୍ୱେ ମଂସପିଣ୍ଡିକା। ତଂ ୱଣ୍ଣତୋ ମନ୍ଦରତ୍ତଂ ପାଠଈଭଦ୍ଦକଟ୍ଠିୱଣ୍ଣଂ। ସଣ୍ଠାନତୋ ଦାରକାନଂ ଯମକକୀଠଆଗୋଠଅକସଣ୍ଠାନଂ, ଏକୱଣ୍ଟପଟିବଦ୍ଧଅମ୍ବଫଲଦ୍ୱଯସଣ୍ଠାନଂ ୱା। ଦିସତୋ ଉପରିମାଯ ଦିସାଯ ଜାତଂ। ଓକାସତୋ ଗଲୱାଟକା ନିକ୍ଖନ୍ତେନ ଏକମୂଲେନ ଥୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦ୍ୱିଧା ଭିନ୍ନେନ ଥୂଲନ୍ହାରୁନା ୱିନିବଦ୍ଧଂ ହୁତ୍ୱା ହଦଯମଂସଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠିତଂ। ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ୱକ୍କଂ ୱକ୍କଭାଗେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ, ଅଯମସ୍ସ ସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ। ୱିସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ ପନ କେସସଦିସୋଯେୱ।

୧୯୩।ହଦଯନ୍ତି ହଦଯମଂସଂ। ତଂ ୱଣ୍ଣତୋ ରତ୍ତପଦୁମପତ୍ତପିଟ୍ଠିୱଣ୍ଣଂ। ସଣ୍ଠାନତୋ ବାହିରପତ୍ତାନି ଅପନେତ୍ୱା ଅଧୋମୁଖଂ ଠପିତପଦୁମମକୁଠଅସଣ୍ଠାନଂ। ବହି ମଟ୍ଠଂ, ଅନ୍ତୋ କୋସାତକୀଫଲସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରସଦିସଂ। ପଞ୍ଞୱନ୍ତାନଂ ଥୋକଂ ୱିକସିତଂ, ମନ୍ଦପଞ୍ଞାନଂ ମକୁଠଈତମେୱ। ଅନ୍ତୋ ଚସ୍ସ ପୁନ୍ନାଗଟ୍ଠିପତିଟ୍ଠାନମତ୍ତୋ ଆୱାଟକୋ ହୋତି, ଯତ୍ଥ ଅଦ୍ଧପସତମତ୍ତଂ ଲୋହିତଂ ସଣ୍ଠାତି, ଯଂ ନିସ୍ସାଯ ମନୋଧାତୁ ଚ ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁ ଚ ୱତ୍ତନ୍ତି। ତଂ ପନେତଂ ରାଗଚରିତସ୍ସ ରତ୍ତଂ ହୋତି, ଦୋସଚରିତସ୍ସ କାଠଅକଂ, ମୋହଚରିତସ୍ସ ମଂସଧୋୱନୌଦକସଦିସଂ, ୱିତକ୍କଚରିତସ୍ସ କୁଲତ୍ଥଯୂସୱଣ୍ଣଂ, ସଦ୍ଧାଚରିତସ୍ସ କଣିକାରପୁପ୍ଫୱଣ୍ଣଂ, ପଞ୍ଞାଚରିତସ୍ସ ଅଚ୍ଛଂ ୱିପ୍ପସନ୍ନଂ ଅନାୱିଲଂ ପଣ୍ଡରଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ନିଦ୍ଧୋତଜାତିମଣି

ୱିଯ କୁଟିମନ୍ତଂ ଖାଯତି। ଦିସତୋ ଉପରିମାଯ ଦିସାଯ ଜାତଂ। ଓକାସତୋ ସରୀରବ୍ଭନ୍ତରେ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଥନାନଂ ମଜ୍ଝେ ପତିଟ୍ଠିତଂ। ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ହଦଯଂ ହଦଯଭାଗେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ, ଅଯମସ୍ସ ସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ। ୱିସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ ପନ କେସସଦିସୋୟେୱ।

୧୯୪।ଯକନନ୍ତି ଯମକମଂସପଟଲଂ। ତଂ ୱଣ୍ଣତୋ ରତ୍ତଂ ପଣ୍ଡୁକଧାତୁକଂ ନାତିରତ୍ତକୁମୁଦସ୍ସ ପତ୍ତପିଟ୍ଠିୱଣ୍ଣଂ। ସଣ୍ଠାନତୋ ମୂଲେ ଏକଂ ଅଗ୍ଗେ ଯମକଂ କୋୱିଳାରପତ୍ତସଣ୍ଠାନଂ। ତଞ୍ଚ ଦନ୍ଧାନଂ ଏକମେୱ ହୋତି ମହନ୍ତଂ, ପଞ୍ଞାୱନ୍ତାନଂ ଦ୍ୱେ ୱା ତୀଣି ୱା ଖୁଦ୍ଦକାନି। ଦିସତୋ ଉପରିମାଯ ଦିସାଯ ଜାତଂ, ଓକାସତୋ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଥନାନଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସଂ ନିସ୍ସାଯ ଠିତଂ। ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ଯକନଂ ଯକନଭାଗେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ, ଅଯମସ୍ସ ସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ। ୱିସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ ପନ କେସସଦିସୋୟେୱ।

୧୯୫।କିଲୋମକନ୍ତି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାପଟିଚ୍ଛନ୍ନଭେଦତୋ ଦୁୱିଧଂ ପରିଯୋନହନମଂସଂ। ତଂ ଦୁୱିଧମ୍ପି ୱଣ୍ଣତୋ ସେତଂ ଦୁକୂଲପିଲୋତିକୱଣ୍ଣଂ। ସଣ୍ଠାନତୋ ଅତ୍ତନୋ ଓକାସସଣ୍ଠାନଂ। ଦିସତୋ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନକିଲୋମକଂ ଉପରିମାଯ ଦିସାଯ। ଇତରଂ ଦ୍ୱୀସୁ ଦିସାସୁ ଜାତଂ। ଓକାସତୋ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନକିଲୋମକଂ ହଦଯଞ୍ଚ ୱକ୍କଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା, ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନକିଲୋମକଂ ସକଲସରୀରେ ଚମ୍ମସ୍ସ ହେଟ୍ଠତୋ ମଂସଂ ପରିଯୋନନ୍ଧିତ୍ୱା ଠିତଂ। ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ହେଟ୍ଠା ମଂସେନ, ଉପରି ଚମ୍ମେନ, ତିରିଯଂ କିଲୋମକଭାଗେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ, ଅଯମସ୍ସ ସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ। ୱିସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ ପନ କେସସଦିସୋୟେୱ।

୧୯୬।ପିହକନ୍ତି ଉଦରଜିୱ୍ହାମଂସଂ। ତଂ ୱଣ୍ଣତୋ ନୀଲଂ ନିଗ୍ଗୁଣ୍ଡିପୁପ୍ଫୱଣ୍ଣଂ। ସଣ୍ଠାନତୋ ସତ୍ତଙ୍ଗୁଲପ୍ପମାଣଂ ଅବନ୍ଧନଂ କାଳଅୱଚ୍ଛକଜିୱ୍ହାସଣ୍ଠାନଂ। ଦିସତୋ ଉପରିମାଯ ଦିସାଯ ଜାତଂ। ଓକାସତୋ ହଦଯସ୍ସ ୱାମପସ୍ସେ ଉଦରପଟଲସ୍ସ ମତ୍ଥକପସ୍ସଂ ନିସ୍ସାଯ ଠିତଂ, ଯସ୍ମିଂ ପହରଣପ୍ପହାରେନ ବହିନିକ୍ଖନ୍ତେ ସତ୍ତାନଂ ଜୀୱିତକ୍ଖଯୋ ହୋତି। ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ପିହକଭାଗେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ, ଅଯମସ୍ସ ସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ। ୱିସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ ପନ କେସସଦିସୋୟେୱ।

୧୯୭।ପପ୍ଫାସନ୍ତି ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମଂସଖଣ୍ଡପ୍ପଭେଦଂ ପପ୍ଫାସମଂସଂ। ତଂ ୱଣ୍ଣତୋ ରତ୍ତଂ ନାତିପକ୍କୋଦୁମ୍ବରଫଲୱଣ୍ଣଂ। ସଣ୍ଠାନତୋ ୱିସମଚ୍ଛିନ୍ନବହଲପୂୱଖଣ୍ଡସଣ୍ଠାନଂ। ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଅସିତପୀତାନଂ ଅଭାୱେ ଉଗ୍ଗତେନ କମ୍ମଜତେଜୁସ୍ମାନା ଅବ୍ଭାହତତ୍ତା ସଂଖାଦିତପଲାଲପିଣ୍ଡମିୱ ନିରସଂ ନିରୋଜଂ। ଦିସତୋ ଉପରିମାଯ ଦିସାଯ ଜାତଂ। ଓକାସତୋ ସରୀରବ୍ଭନ୍ତରେ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଥନାନଂ ଅନ୍ତରେ ହଦଯଞ୍ଚ ଯକନଞ୍ଚ ଉପରି ଛାଦେତ୍ୱା ଓଲମ୍ବନ୍ତଂ ଠିତଂ। ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ପପ୍ଫାସଭାଗେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ, ଅଯମସ୍ସ ସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ। ୱିସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ ପନ କେସସଦିସୋୟେୱ।

୧୯୮।ଅନ୍ତନ୍ତି ପୁରିସସ୍ସ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସହତ୍ଥା ଇତ୍ଥିଯା ଅଟ୍ଠୱୀସତିହତ୍ଥା ଏକୱୀସତିଯା ଠାନେସୁ ଓଭଗ୍ଗା ଅନ୍ତୱଟ୍ଟି। ତଦେତଂ ୱଣ୍ଣତୋ ସେତଂ ସକ୍ଖରସୁଧାୱଣ୍ଣଂ। ସଣ୍ଠାନତୋ ଲୋହିତଦୋଣିଯଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଠପିତସୀସଚ୍ଛିନ୍ନସପ୍ପସଣ୍ଠାନଂ। ଦିସତୋ ଦ୍ୱୀସୁ ଦିସାସୁ ଜାତଂ। ଓକାସତୋ ଉପରି ଗଲୱାଟକେ ହେଟ୍ଠା ଚ କରୀସମଗ୍ଗେ ୱିନିବନ୍ଧତ୍ତା ଗଲୱାଟକକରୀସମଗ୍ଗପରିଯନ୍ତେ ସରୀରବ୍ଭନ୍ତରେ ଠିତଂ। ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ଅନ୍ତଭାଗେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ, ଅଯମସ୍ସ ସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ। ୱିସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ ପନ କେସସଦିସୋୟେୱ।

୧୯୯।ଅନ୍ତଗୁଣନ୍ତି ଅନ୍ତଭୋଗଟ୍ଠାନେସୁ ବନ୍ଧନଂ। ତଂ ୱଣ୍ଣତୋ ସେତଂ ଦକସୀତଲିକମୂଲୱଣ୍ଣଂ। ସଣ୍ଠାନତୋ ଦକସୀତଲିକମୂଲସଣ୍ଠାନମେୱ। ଦିସତୋ ଦ୍ୱୀସୁ ଦିସାସୁ ଜାତଂ। ଓକାସତୋ କୁଦ୍ଦାଲଫରସୁକମ୍ମାଦୀନି କରୋନ୍ତାନଂ ଯନ୍ତାକଡ୍ଢନକାଲେ ଯନ୍ତସୁତ୍ତକମିୱ ଯନ୍ତଫଲକାନି ଅନ୍ତଭୋଗେ ଏକତୋ ଅଗଳନ୍ତେ ଆବନ୍ଧିତ୍ୱା ପାଦପୁଞ୍ଛନରଜ୍ଜୁମଣ୍ଡଲକସ୍ସ ଅନ୍ତରା ସଂସିବ୍ବିତ୍ୱା ଠିତରଜ୍ଜୁକା ୱିଯ ଏକୱୀସତିଯା ଅନ୍ତଭୋଗାନଂ ଅନ୍ତରା ଠିତଂ। ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ଅନ୍ତଗୁଣଭାଗେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ, ଅଯମସ୍ସ ସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ। ୱିସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ ପନ କେସସଦିସୋୟେୱ।

୨୦୦।ଉଦରିଯନ୍ତି ଉଦରେ ଭୱଂ ଅସିତପୀତଖାଯିତସାଯିତଂ। ତଂ ୱଣ୍ଣତୋ ଅଜ୍ଝୋହଟାହାରୱଣ୍ଣଂ। ସଣ୍ଠାନତୋ ପରିସ୍ସାୱନେ ସିଥିଲବଦ୍ଧତଣ୍ଡୁଲସଣ୍ଠାନଂ। ଦିସତୋ ଉପରିମାଯ ଦିସାଯ ଜାତଂ। ଓକାସତୋ ଉଦରେ ଠିତଂ।

ଉଦରଂ ନାମ ଉଭତୋ ନିପ୍ପୀଳିଯମାନସ୍ସ ଅଲ୍ଲସାଟକସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ସଞ୍ଜାତଫୋଟକସଦିସଂ ଅନ୍ତପଟଲଂ, ବହି ମଟ୍ଠଂ, ଅନ୍ତୋ ମଂସକସମ୍ବୁପଲିୱେଠନକିଲିଟ୍ଠପାୱାରକପୁପ୍ଫକସଦିସଂ, କୁଥିତପନସତଚସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରସଦିସନ୍ତିପି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଯତ୍ଥ ତକ୍କୋଟକା ଗଣ୍ଡୁପ୍ପାଦକା ତାଲହୀରକା ସୂଚିମୁଖକା ପଟତନ୍ତସୁତ୍ତକା ଇଚ୍ଚେୱମାଦିଦ୍ୱତ୍ତିଂସକୁଲପ୍ପଭେଦା କିମଯୋ ଆକୁଲବ୍ୟାକୁଲା ସଣ୍ଡସଣ୍ଡଚାରିନୋ ହୁତ୍ୱା ନିୱସନ୍ତି, ଯେ ପାନଭୋଜନାଦିମ୍ହି ଅୱିଜ୍ଜମାନେ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘିତ୍ୱା ୱିରୱନ୍ତା ହଦଯମଂସଂ ଅଭିହନନ୍ତି, ପାନଭୋଜନାଦିଅଜ୍ଝୋହରଣୱେଲାଯଞ୍ଚ ଉଦ୍ଧଂମୁଖା ହୁତ୍ୱା ପଠମଜ୍ଝୋହଟେ ଦ୍ୱେ ତଯୋ ଆଲୋପେ ତୁରିତତୁରିତା ୱିଲୁମ୍ପନ୍ତି, ଯଂ ତେସଂ କିମୀନଂ ସୂତିଘରଂ ୱଚ୍ଚକୁଟି ଗିଲାନସାଲା ସୁସାନଞ୍ଚ ହୋତି। ଯତ୍ଥ ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ଚଣ୍ଡାଲଗାମଦ୍ୱାରେ ଚନ୍ଦନିକାଯ ନିଦାଘସମଯେ ଥୂଲଫୁସିତକେ ଦେୱେ ୱସ୍ସନ୍ତେ ଉଦକେନ ୱୁୟ୍ହମାନଂ

ମୁତ୍ତକରୀସଚମ୍ମଅଟ୍ଠିନ୍ହାରୁଖଣ୍ଡଖେଠଅସିଙ୍ଘାଣିକାଲୋହିତପ୍ପଭୁତିନାନାକୁଣପଜାତଂ ନିପତିତ୍ୱା କଦ୍ଦମୋଦକାଲୁଠଇତଂ ଦ୍ୱୀହତୀହଜ୍ଜଯେନ ସଞ୍ଜାତକିମିକୁଲଂ ସୂରିଯାତପସନ୍ତାପଵେଗକୁଥିତଂ ଉପରି ଫେଣପୁପ୍ଫୁଠଅକେ ମୁଞ୍ଚନ୍ତଂ ଅଭିନୀଲଵଣ୍ଣଂ ପରମଦୁଗ୍ଗନ୍ଧଜେଗୁଚ୍ଛଂ ନେଵ ଉପଗନ୍ତୁଂ, ନ ଦଟ୍ଠୁଂ ଅରହରୂପତଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି, ପଗେଵ ଘାଯିତୁଂ ଵା ସାଯିତୁଂ ଵା, ଏଵମେଵ ନାନପ୍ପକାରଂ ପାନଭୋଜନାଦିଦନ୍ତମୁସଲସଞ୍ଚୁଣ୍ଣିତଂ ଜିୱ୍ହାହତ୍ଥପରିୱତ୍ତିତଖେଠଅଲାଲାପଲିବୁଦ୍ଧଂ ତଙ୍ଖଣଵିଗତଵଣ୍ଣଗନ୍ଧରସାଦିସମ୍ପଦଂ ତନ୍ତଵାଯଖଲିସୁୱାନଵମଥୁସଦିସଂ ନିପତିତ୍ୱା ପିତ୍ତସେମ୍ହୱାତପଲିଵେଠିତଂ ହୁତ୍ୱା ଉଦରଗ୍ଗିସନ୍ତାପଵେଗକୁଥିତଂ କିମିକୁଲାକୁଲଂ ଉପରୂପରି ଫେଣପୁପ୍ଫୁଠଅକାନି ମୁଞ୍ଚନ୍ତଂ ପରମକସମ୍ବୁଦୁଗ୍ଗନ୍ଧଜେଗୁଚ୍ଛଭାଵଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି। ଯଂ ସୁତ୍ୱାପି ପାନଭୋଜନାଦୀସୁ ଅମନୁଞ୍ଞତା ସଣ୍ଠାତି, ପଗେଵ ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁନା ଅଵଲୋକେତ୍ୱା। ଯତ୍ଥ ଚ ପତିତଂ ପାନଭୋଜନାଦି ପଞ୍ଚଧା ୱିଵେକଂ ଗଚ୍ଛତି, ଏକଂ ଭାଗଂ ପାଣକା ଖାଦନ୍ତି, ଏକଂ ଭାଗଂ ଉଦରଗ୍ଗି ଝାପେତି, ଏକୋ ଭାଗୋ ମୁତ୍ତଂ ହୋତି, ଏକୋ ଭାଗୋ କରୀସଂ, ଏକୋ ଭାଗୋ ରସଭାଵଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱା ସୋଣିତମଂସାଦୀନି ଉପବ୍ରୂହଯତି।

ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ଉଦରପଟଲେନ ଚେଵ ଉଦରିଯଭାଗେନ ଚ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ। ଅଯମସ୍ସ ସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ। ୱିସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ ପନ କେସସଦିସୋଯେଵ।

୨୦୧।କରୀସନ୍ତି ୱଚ୍ଚଂ। ତଂ ୱଣ୍ଣତୋ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଅଜ୍ଝୋହଟାହାରଵଣ୍ଣମେଵ ହୋତି। ସଣ୍ଠାନତୋ ଓକାସସଣ୍ଠାନଂ। ଦିସତୋ ହେଟ୍ଠିମାଯ ଦିସାଯ ଜାତଂ। ଓକାସତୋ ପକ୍କାସଯେ ଠିତଂ। ପକ୍କାସଯୋ ନାମ ହେଟ୍ଠାନାଭି-ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକମୂଲାନଂ ଅନ୍ତରେ ଅନ୍ତାଵସାନେ ଉବ୍ବେଧେନ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗୁଲମତ୍ତୋ ୱେଠଉନାଠଇକସଦିସୋ, ଯତ୍ଥ ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ଉପରି ଭୂମିଭାଗେ ପତିତଂ ୱସ୍ସୋଦକଂ ଓଗଠଇତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା ଭୂମିଭାଗଂ ପୂରେତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି, ଏଵମେଵ ଯଂକିଞ୍ଚି ଆମାସଯେ ପତିତଂ ପାନଭୋଜନାଦିକଂ ଉଦରଗ୍ଗିନା ଫେଣୁଦ୍ଦେହକଂ ପକ୍କଂ ପକ୍କଂ ନିସଦାଯ ପିସିତମିଵ ସଣ୍ହଭାଵଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅନ୍ତବିଲେନ ଓଗଠଇତ୍ୱା ଓଗଠଇତ୍ୱା ଓମଦ୍ଦିତ୍ୱା ୱେଠଉପଦ୍ଦେ ପକ୍ଖିପମାନପଣ୍ଡୁମତ୍ତିକା ୱିଯ ସନ୍ନିଚିତଂ ହୁତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି। ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ପକ୍କାସଯପଟଲେନ ଚେଵ କରୀସଭାଗେନ ଚ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ, ଅଯମସ୍ସ ସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ। ୱିସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ ପନ କେସସଦିସୋଯେଵ।

୨୦୨।ମତ୍ଥଲୁଙ୍ଗନ୍ତି ସୀସକଟାହବ୍ଭନ୍ତରେ ଠିତମିଞ୍ଜରାସି। ତଂ ୱଣ୍ଣତୋ ସେତଂ ଅହିଚ୍ଛତ୍ତକପିଣ୍ଡଵଣ୍ଣଂ। ଦଧିଭାଵଂ ଅସମ୍ପତ୍ତଂ ଦୁଟ୍ଠଖୀରଵଣ୍ଣନ୍ତିପି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ସଣ୍ଠାନତୋ ଓକାସସଣ୍ଠାନଂ। ଦିସତୋ ଉପରିମାଯ ଦିସାଯ ଜାତଂ। ଓକାସତୋ ସୀସକଟାହବ୍ଭନ୍ତରେ ଚତ୍ତାରୋ ସିବ୍ବିନିମଗ୍ଗେ ନିସ୍ସାଯ ସମୋଧାନେତ୍ୱା ଠପିତା ଚତ୍ତାରୋ ପିଟ୍ଠପିଣ୍ଡା ୱିଯ ସମୋହିତଂ ତିଟ୍ଠତି। ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ସୀସକଟାହସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରତଲେହି ଚେଵ ମତ୍ଥଲୁଙ୍ଗଭାଗେନ ଚ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ , ଅଯମସ୍ସ ସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ। ୱିସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ ପନ କେସସଦିସୋଯେଵ।

୨୦୩।ପିତ୍ତନ୍ତି ଦ୍ୱେ ପିତ୍ତାନି ବଦ୍ଧପିତ୍ତଞ୍ଚ ଅବଦ୍ଧପିତ୍ତଞ୍ଚ। ତତ୍ଥ ବଦ୍ଧପିତ୍ତଂ ୱଣ୍ଣତୋ ବହଲମଧୁକତେଲଵଣ୍ଣଂ। ଅବଦ୍ଧପିତ୍ତଂ ମିଲାତଆକୁଲିପୁପ୍ଫଵଣ୍ଣଂ। ସଣ୍ଠାନତୋ ଉଭଯମ୍ପି ଓକାସସଣ୍ଠାନଂ। ଦିସତୋ ବଦ୍ଧପିତ୍ତଂ ଉପରିମାଯ ଦିସାଯ ଜାତଂ, ଇତରଂ ଦ୍ୱୀସୁ ଦିସାସୁ ଜାତଂ। ଓକାସତୋ ଅବଦ୍ଧପିତ୍ତଂ ଠପେତ୍ୱା କେସଲୋମଦନ୍ତନଖାନଂ ମଂସୱିନିମୁତ୍ତଟ୍ଠାନଞ୍ଚେଵ ଥଦ୍ଧସୁକ୍ଖଚମ୍ମଞ୍ଚ ଉଦକମିଵ ତେଲବିନ୍ଦୁ ଅଵସେସସରୀରଂ ବ୍ୟାପେତ୍ୱା ଠିତଂ, ଯମ୍ହି କୁପିତେ ଅକ୍ଖୀନି ପୀତକାନି ହୋନ୍ତି, ଭମନ୍ତି, ଗତ୍ତଂ କମ୍ପତି, କଣ୍ଡୂଯତି। ବଦ୍ଧପିତ୍ତଂ ହଦଯପପ୍ଫାସାନଂ ଅନ୍ତରେ ଯକନମଂସଂ ନିସ୍ସାଯ ପତିଟ୍ଠିତେ ମହାକୋସାତକୀକୋସକସଦିସେ ପିତ୍ତକୋସକେ ଠିତଂ, ଯମ୍ହି କୁପିତେ ସତ୍ତା ଉମ୍ମତ୍ତକା ହୋନ୍ତି, ୱିପଲ୍ଲତ୍ଥଚିତ୍ତା ହିରୋତ୍ତପ୍ପଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଅକାତବ୍ବଂ କରୋନ୍ତି, ଅଭାସିତବ୍ବଂ ଭାସନ୍ତି, ଅଚିନ୍ତିତବ୍ବଂ ଚିନ୍ତେନ୍ତି। ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ପିତ୍ତଭାଗେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ, ଅଯମସ୍ସ ସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ। ୱିସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ ପନ କେସସଦିସୋଯେଵ।

୨୦୪।ସେମ୍ହନ୍ତି ସରୀରବ୍ଭନ୍ତରେ ଏକପତ୍ଥପୂରପ୍ପମାଣଂ ସେମ୍ହଂ। ତଂ ୱଣ୍ଣତୋ ସେତଂ ନାଗବଲାପଣ୍ଣରସଵଣ୍ଣଂ। ସଣ୍ଠାନତୋ ଓକାସସଣ୍ଠାନଂ। ଦିସତୋ ଉପରିମାଯ ଦିସାଯ ଜାତଂ। ଓକାସତୋ ଉଦରପଟଲେ ଠିତଂ। ଯଂ ପାନଭୋଜନାଦିଅଜ୍ଝୋହରଣକାଲେ ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ଉଦକେ ସେୱାଲପଣକଂ କଟ୍ଠେ ୱା କଥଲେ ୱା ପତନ୍ତେ ଛିଜ୍ଜିତ୍ୱା ଦ୍ୱିଧା ହୁତ୍ୱା ପୁନ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି, ଏଵମେଵ ପାନଭୋଜନାଦିମ୍ହି ନିପତନ୍ତେ ଛିଜ୍ଜିତ୍ୱା ଦ୍ୱିଧା ହୁତ୍ୱା ପୁନ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି, ଯମ୍ହି ଚ ମନ୍ଦୀଭୂତେ ପକ୍କଗଣ୍ଡୋ ୱିଯ ପୂତିକୁକ୍କୁଟଣ୍ଡମିଵ ଚ ଉଦରଂ ପରମଜେଗୁଚ୍ଛଂ କୁଣପଗନ୍ଧଂ ହୋତି, ତତୋ ଉଗ୍ଗତେନ ଚ ଗନ୍ଧେନ ଉଦ୍ଦେକୋପି ମୁଖମ୍ପି ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧଂ ପୂତିକୁଣପସଦିସଂ ହୋତି। ସୋ ଚ ପୁରିସୋ ଅପେହି ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧଂ ୱାଯସୀତି ୱତ୍ତବ୍ବତଂ ଆପଜ୍ଜତି, ଯଞ୍ଚ ୱଡ୍ଢିତ୍ୱା ବହଲତ୍ତମାପନ୍ନଂ ପିଧାନଫଲକମିଵ ୱଚ୍ଚକୁଟିଯଂ ଉଦରପଟଲସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରେଯେଵ କୁଣପଗନ୍ଧଂ ସନ୍ନିରୁମ୍ଭିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି। ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ସେମ୍ହଭାଗେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ, ଅଯମସ୍ସ ସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ। ୱିସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ ପନ କେସସଦିସୋଯେଵ।

୨୦୫।ପୁବ୍ବୋତି ପୂତିଲୋହିତଵସେନ ପଵତ୍ତପୁବ୍ବଂ। ତଂ ୱଣ୍ଣତୋ ପଣ୍ଡୁପଲାସଵଣ୍ଣୋ। ମତସରୀରେ ପନ ପୂତିବହଲାଚାମଵଣ୍ଣୋ ହୋତି। ସଣ୍ଠାନତୋ ଓକାସସଣ୍ଠାନୋ। ଦିସତୋ ଦ୍ୱୀସୁ ଦିସାସୁ ହୋତି। ଓକାସତୋ ପନ ପୁବ୍ବସ୍ସ ଓକାସୋ ନାମ ନିବଦ୍ଧୋ ନତ୍ଥି, ଯତ୍ଥ ସୋ ସନ୍ନିଚିତୋ ତିଟ୍ଠେଯ୍ୟ, ଯତ୍ର ଯତ୍ର

ଖାଣୁକଣ୍ଟକପହରଣଗ୍ଗିଜାଲାଦୀହି ଅଭିହତେ ସରୀରପ୍ପଦେସେ ଲୋହିତଂ ସଣ୍ଠହିତ୍ୱା ପଚ୍ଚତି, ଗଣ୍ଡପୀଳକାଦୟୋ ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ତତ୍ର ତତ୍ର ତିଟ୍ଠତି। ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ପୁବ୍ବଭାଗେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନୋ, ଅୟମସ୍ସ ସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ। ୱିସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ ପନ କେସସଦିସୋୟେୱ।

୨୦୬।ଲୋହିତନ୍ତି ଦ୍ୱେ ଲୋହିତାନି ସନ୍ନିଚିତଲୋହିତଞ୍ଚ ସଂସରଣଲୋହିତଞ୍ଚ। ତତ୍ଥ ସନ୍ନିଚିତଲୋହିତଂ ୱଣ୍ଣତୋ ନିପକ୍କବହଲଲାଖାରସୱଣ୍ଣଂ। ସଂସରଣଲୋହିତଂ ଅଚ୍ଛଲାଖାରସୱଣ୍ଣଂ। ସଣ୍ଠାନତୋ ଉଭୟମ୍ପି ଓକାସସଣ୍ଠାନଂ। ଦିସତୋ ସନ୍ନିଚିତଲୋହିତଂ ଉପରିମାୟ ଦିସାୟ ଜାତଂ। ଇତରଂ ଦ୍ୱିସୁ ଦିସାସୁ ଜାତଂ। ଓକାସତୋ ସଂସରଣଲୋହିତଂ ଠପେତ୍ୱା କେସଲୋମଦନ୍ତନଖାନଂ ମଂସୱିନିମୁତ୍ତଟ୍ଠାନଞ୍ଚେୱ ଥଦ୍ଧସୁକ୍ଖଚମ୍ମଞ୍ଚ ଧମନିଜାଲାନୁସାରେନ ସବ୍ବଂ ଉପାଦିଣ୍ଣସରୀରଂ ଫରିତ୍ୱା ଠିତଂ। ସନ୍ନିଚିତଲୋହିତଂ ଯକନଟ୍ଠାନସ୍ସ ହେଟ୍ଠାଭାଗଂ ପୂରେତ୍ୱା ଏକପତ୍ଥପୂରମତ୍ତଂ ହଦୟୱକ୍କପପ୍ଫାସାନଂ ଉପରି ଥୋକଂ ଥୋକଂ ପଗ୍ଘରନ୍ତଂ ୱକ୍କହଦୟୟକନପପ୍ଫାସେ ତେମୟମାନଂ ଠିତଂ। ତସ୍ମିଂ ହି ୱକ୍କହଦୟାଦୀନି ଅତେମେନ୍ତେ ସତ୍ତା ପିପାସିତା ହୋନ୍ତି। ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ଲୋହିତଭାଗେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ, ଅୟମସ୍ସ ସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ। ୱିସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ ପନ କେସସଦିସୋୟେୱ।

୨୦୭।ସେଦୋତି ଲୋମକୂପାଦୀହି ପଗ୍ଘରଣକଆପୋଧାତୁ। ସୋ ୱଣ୍ଣତୋ ୱିପ୍ପସନ୍ନତିଲତେଲୱଣ୍ଣୋ। ସଣ୍ଠାନତୋ ଓକାସସଣ୍ଠାନୋ। ଦିସତୋ ଦ୍ୱୀସୁ ଦିସାସୁ ଜାତୋ। ଓକାସତୋ ସେଦସ୍ସୋକାସୋ ନାମ ନିବଦ୍ଧୋ ନତ୍ଥି, ଯତ୍ଥ ସୋ ଲୋହିତଂ ୱିୟ ସଦା ତିଟ୍ଠେୟ୍ୟ। ଯଦା ପନ ଅଗ୍ଗିସନ୍ତାପସୂରିୟସନ୍ତାପୌତୁୱିକାରାଦୀହି ସରୀରଂ ସନ୍ତପତି, ତଦା ଉଦକତୋ ଅବୁଢହମତ୍ତୱିସମଚ୍ଛିନ୍ନଭିସମୁଳାଲକୁମୁଦନାଳକଲାପୋ ୱିୟ ସବ୍ବକେସଲୋମକୂପୱିୱରେହି ପଗ୍ଘରତି, ତସ୍ମା ତସ୍ସ ସଣ୍ଠାନମ୍ପି କେସଲୋମକୂପୱିୱରାନଞ୍ଞେୱ ୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସେଦପରିଗ୍ଗଣ୍ହକେନ ଚ ଯୋଗିନା କେସଲୋମକୂପୱିୱରେ ପୂରେତ୍ୱା ଠିତୱସେନେୱ ସେଦୋ ମନସି କାତବ୍ବୋ। ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ସେଦଭାଗେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନୋ, ଅୟମସ୍ସ ସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ। ୱିସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ ପନ କେସସଦିସୋୟେୱ।

ମେଦୋତି ଥିନସିନେହୋ। ସୋ ୱଣ୍ଣତୋ ଫାଲିତହଲିଦ୍ଦିୱଣ୍ଣୋ। ସଣ୍ଠାନତୋ ଥୂଲସରୀରସ୍ସ ତାୱ ଚମ୍ମମଂସନ୍ତରେ ଠପିତହଲିଦ୍ଦିୱଣ୍ଣଦୁକୂଲପିଲୋତିକସଣ୍ଠାନୋ ହୋତି। କିସସରୀରସ୍ସ ଜଙ୍ଘମଂସଂ ଊରୁମଂସଂ ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକନିସ୍ସିତଂ ପିଟ୍ଠିମଂସଂ ଉଦରୱଟ୍ଟିମଂସନ୍ତି ଏତାନି ନିସ୍ସାୟ ଦିଗୁଣତିଗୁଣଂ କତ୍ୱା ଠପିତହଲିଦ୍ଦିୱଣ୍ଣଦୁକୂଲପିଲୋତିକସଣ୍ଠାନୋ। ଦିସତୋ ଦ୍ୱୀସୁ ଦିସାସୁ ଜାତୋ। ଓକାସତୋ ଥୂଲସ୍ସ ସକଲସରୀରଂ ଫରିତ୍ୱା କିସସ୍ସ ଜଙ୍ଘମଂସାଦୀନି ନିସ୍ସାୟ ଠିତୋ, ଯଂ ସିନେହସଙ୍ଖଂ ଗତମ୍ପି ପରମଜେଗୁଚ୍ଛତ୍ତା ନେୱ ମୁଦ୍ଧନି ତେଲତ୍ଥାୟ, ନ ନାସତେଲାଦୀନମତ୍ଥାୟ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ହେଟ୍ଠା ମଂସେନ, ଉପରି ଚମ୍ମେନ, ତିରିୟଂ ମେଦଭାଗେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନୋ, ଅୟମସ୍ସ ସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ। ୱିସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ ପନ କେସସଦିସୋୟେୱ।

୨୦୮।ଅସ୍ସୂତି ଅକ୍ଖୀହି ପଗ୍ଘରଣକଆପୋଧାତୁ। ତଂ ୱଣ୍ଣତୋ ୱିପ୍ପସନ୍ନତିଲତେଲୱଣ୍ଣଂ। ସଣ୍ଠାନତୋ ଓକାସସଣ୍ଠାନଂ। ଦିସତୋ ଉପରିମାୟ ଦିସାୟ ଜାତଂ। ଓକାସତୋ ଅକ୍ଖିକୂପକେସୁ ଠିତଂ। ନ ଚେତଂ ପିତ୍ତକୋସକେ ପିତ୍ତମିୱ ଅକ୍ଖିକୂପକେସୁ ସଦା ସନ୍ନିଚିତଂ ତିଟ୍ଠତି। ଯଦା ପନ ସତ୍ତା ସୋମନସ୍ସଜାତା ମହାହସିତଂ ହସନ୍ତି, ଦୋମନସ୍ସଜାତା ରୋଦନ୍ତି ପରିଦେୱନ୍ତି, ତଥାରୂପଂ ୱା ୱିସମାହାରଂ ଆହାରେନ୍ତି, ଯଦା ଚ ନେସଂ ଅକ୍ଖୀନି ଧୂମରଜପଂସୁକାଦୀହି ଅଭିହଞ୍ଞନ୍ତି। ତଦା ଏତେହି ସୋମନସ୍ସଦୋମନସ୍ସୱିସଭାଗାହାରୌତୂହି ସମୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅକ୍ଖିକୂପକେ ପୂରେତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି ୱା ପଗ୍ଘରତି ୱା। ଅସ୍ସୁପରିଗ୍ଗଣ୍ହକେନ ଚ ଯୋଗିନା ଅକ୍ଖିକୂପକେ ପୂରେତ୍ୱା ଠିତୱସେନେୱ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିତବ୍ବଂ। ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ଅସ୍ସୁଭାଗେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ, ଅୟମସ୍ସ ସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ। ୱିସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ ପନ କେସସଦିସୋୟେୱ।

୨୦୯।ୱସାତି ୱିଲୀନସିନେହୋ। ସା ୱଣ୍ଣତୋ ନାଳିକେରତେଲୱଣ୍ଣା। ଆଚାମେ ଆସିତ୍ତତେଲୱଣ୍ଣାତିପି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ସଣ୍ଠାନତୋ ନ୍ହାନକାଲେ ପସନ୍ନୌଦକସ୍ସ ଉପରି ପରିବ୍ଭମନ୍ତସିନେହବିନ୍ଦୁୱିସଟସଣ୍ଠାନା। ଦିସତୋ ଦ୍ୱୀସୁ ଦିସାସୁ ଜାତା। ଓକାସତୋ ଯେଭୁୟ୍ୟେନ ହତ୍ଥତଲହତ୍ଥପିଟ୍ଠିପାଦତଲପାଦପିଟ୍ଠିନାସପୁଟନଲାଟଅଂସକୂଟେସୁ ଠିତା। ନ ଚେସା ଏତେସୁ ଓକାସେସୁ ସଦା ୱିଲୀନାୱ ହୁତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି। ଯଦା ପନ ଅଗ୍ଗିସନ୍ତାପସୂରିୟସନ୍ତାପୌତୁୱିସଭାଗଧାତୁୱିସଭାଗେହି ତେ ପଦେସା ଉସ୍ମାଜାତା ହୋନ୍ତି, ତଦା ତତ୍ଥ ନ୍ହାନକାଲେ ପସନ୍ନୌଦକୂପରି ସିନେହବିନ୍ଦୁୱିସଟୋ ୱିୟ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ସଞ୍ଚରତି। ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ୱସାଭାଗେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନା, ଅୟମସ୍ସ ସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ। ୱିସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ ପନ କେସସଦିସୋୟେୱ।

୨୧୦।ଖେଳୋତି ଅନ୍ତୋମୁଖେ ଫେଣମିସ୍ସା ଆପୋଧାତୁ। ସୋ ୱଣ୍ଣତୋ ସେତୋ ଫେଣୱଣ୍ଣୋ। ସଣ୍ଠାନତୋ ଓକାସସଣ୍ଠାନୋ। ଫେଣସଣ୍ଠାନୋତିପି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଦିସତୋ ଉପରିମାୟ ଦିସାୟ ଜାତୋ। ଓକାସତୋ ଉଭୋହି କପୋଲପସ୍ସେହି ଓରୁୟ୍ହ ଜିୱ୍ହାୟ ଠିତୋ। ନ ଚେସ ଏତ୍ଥ ସଦା ସନ୍ନିଚିତୋ ହୁତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି। ଯଦା ପନ ସତ୍ତା ତଥାରୂପମାହାରଂ ପସ୍ସନ୍ତି ୱା ସରନ୍ତି ୱା, ଉଣ୍ହତିତ୍ତକଟୁକଲୋଣମ୍ବିଲାନଂ ୱା କିଞ୍ଚି ମୁଖେ ଠପେନ୍ତି, ଯଦା ୱା ନେସଂ

ହଦଯଂ ଆଗିଲାଯତି, କିସ୍ମିଞ୍ଚି ଦେୱ ୱା ଜିଗୁଚ୍ଛା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତଦା ଖେଳଓ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଉଭୋହି କପୋଲପସ୍ସେହି ଓରୁୟ୍ହ ଜିୱ୍ହାଯ ସଣ୍ଠାତି। ଅଗ୍ଗଜିୱ୍ହାଯ ଚେସ ତନୁକୋ ହୋତି, ମୂଲଜିୱ୍ହାଯ ବହଲୋ, ମୁଖେ ପକ୍ଖିତ୍ତଞ୍ଚ ପୁଥୁକଂ ୱା ତଣ୍ଡୁଲଂ ୱା ଅଞ୍ଞଂ ୱା କିଞ୍ଚି ଖାଦନୀଯଂ ନଦୀପୁଲିନେ ଖତକୂପକସଲିଲଂ ୱିଯ ପରିକ୍ଖଯଂ ଅଗଚ୍ଛନ୍ତୋୱ ତେମେନ୍ତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ହୋତି। ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ଖେଳଭାଗେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନୋ, ଅଯମସ୍ସ ସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ। ୱିସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ ପନ କେସସଦିସୋୱ।

୨୧୧।ସିଙ୍ଘାଣିକାତି ମତ୍ଥଲୁଙ୍ଗତୋ ପଗ୍ଘରଣକଅସୁଚି। ସା ୱଣ୍ଣତୋ ତରୁଣତାଲଟ୍ଠିମିଞ୍ଜୱଣ୍ଣା। ସଣ୍ଠାନତୋ ଓକାସସଣ୍ଠାନା। ଦିସତୋ ଉପରିମାଯ ଦିସାଯ ଜାତା। ଓକାସତୋ ନାସାପୁଟେ ପୂରେତ୍ୱା ଠିତା। ନ ଚେସା ଏତ୍ଥ ସଦା ସନ୍ନିଚିତା ହୁତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି, ଅଥ ଖୋ ଯଥା ନାମ ପୁରିସୋ ପଦୁମିନିପତ୍ତେ ଦଧିଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା କଣ୍ଟକେନ ୱିଜ୍ଝେଯ୍ୟ, ଅଥାନେନ ଛିଦ୍ଦେନ ଦଧିମୁତ୍ତଂ ଗଳିତ୍ୱା ବହି ପତେଯ୍ୟ, ଏୱମେୱ ଯଦା ସତ୍ତା ରୋଦନ୍ତି, ୱିସଭାଗାହାରୌତୁୱସେନ ୱା ସଞ୍ଜାତଧାତୁଖୋଭା ହୋନ୍ତି, ତଦା ଅନ୍ତୋ ସୀସତୋ ପୂତିସେମ୍ହଭାୱମାପନ୍ନଂ ମତ୍ଥଲୁଙ୍ଗଂ ଗଳିତ୍ୱା ତାଲୁମତ୍ଥକଚ୍ଛିଦ୍ଦେନ ଓତରିତ୍ୱା ନାସାପୁଟେ ପୂରେତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି ୱା ପଗ୍ଘରତି ୱା। ସିଙ୍ଘାଣିକା ପରିଗ୍ଗଣ୍ହକେନ ଚ ଯୋଗିନା ନାସାପୁଟେ ପୂରେତ୍ୱା ଠିତୱସେନେୱ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିତବ୍ବା। ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ସିଙ୍ଘାଣିକାଭାଗେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନା, ଅଯମସ୍ସା ସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ। ୱିସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ ପନ କେସସଦିସୋୱ।

୨୧୨।ଲସିକାତି ସରୀରସନ୍ଧୀନଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ପିଚ୍ଛିଲକୁଣପଂ। ସା ୱଣ୍ଣତୋ କଣିକାରନିଯ୍ୟାସୱଣ୍ଣା। ସଣ୍ଠାନତୋ ଓକାସସଣ୍ଠାନା। ଦିସତୋ ଦ୍ୱୀସୁ ଦିସାସୁ ଜାତା। ଓକାସତୋ ଅଟ୍ଠିସନ୍ଧୀନଂ ଅବ୍ଭଞ୍ଜନକିଚ୍ଚଂ ସାଧଯମାନା ଅସୀତିସତସନ୍ଧୀନଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଠିତା। ଯସ୍ସ ଚେସା ମନ୍ଦା ହୋତି, ତସ୍ସ ଉଟ୍ଠହନ୍ତସ୍ସ ନିସୀଦନ୍ତସ୍ସ ଅଭିକ୍କମନ୍ତସ୍ସ ପଟିକ୍କମନ୍ତସ୍ସ ସମିଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ପସାରେନ୍ତସ୍ସ ଅଟ୍ଠିକାନି କଟକଟାଯନ୍ତି, ଅଚ୍ଛରାସଦ୍ଦଂ କରୋନ୍ତୋ ୱିଯ ସଞ୍ଚରତି। ଏକଯୋଜନଦ୍ୱିଯୋଜନମତ୍ତଂ ଅଦ୍ଧାନଂ ଗତସ୍ସ ୱାଯୋଧାତୁ କୁପ୍ପତି, ଗତ୍ତାନି ଦୁକ୍ଖନ୍ତି। ଯସ୍ସ ପନ ବହୁକା ହୋନ୍ତି, ତସ୍ସ ଉଟ୍ଠାନନିସଜ୍ଜାଦୀସୁ ନ ଅଟ୍ଠୀନି କଟକଟାଯନ୍ତି, ଦୀଘମ୍ପି ଅଦ୍ଧାନଂ ଗତସ୍ସ ନ ୱାଯୋଧାତୁ କୁପ୍ପତି, ନ ଗତ୍ତାନି ଦୁକ୍ଖନ୍ତି। ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ଲସିକାଭାଗେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନା, ଅଯମସ୍ସା ସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ। ୱିସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ ପନ କେସସଦିସୋୱ।

୨୧୩।ମୁତ୍ତନ୍ତି ମୁତ୍ତରସଂ। ତଂ ୱଣ୍ଣତୋ ମାସଖାରୋଦକୱଣ୍ଣଂ। ସଣ୍ଠାନତୋ ଅଧୋମୁଖଟ୍ଠପିତୌଦକକୁମ୍ଭଅବ୍ଭନ୍ତରଗତୌଦକସଣ୍ଠାନଂ। ଦିସତୋ ହେଟ୍ଠିମାଯ ଦିସାଯ ଜାତଂ। ଓକାସତୋ ୱତ୍ଥିସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଠିତଂ। ୱତ୍ଥି ନାମ ୱତ୍ଥି ପୁଟୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ଯତ୍ଥ ସେଯ୍ୟଥାପି ଚନ୍ଦନିକାଯ ପକ୍ଖିତ୍ତେ ଅମୁଖେ ରୱଣଘଟେ ଚନ୍ଦନିକାରସୋ ପୱିସତି, ନ ଚସ୍ସ ପୱିସନମଗ୍ଗୋ ପଞ୍ଞାଯତି , ଏୱମେୱ ସରୀରତୋ ମୁତ୍ତଂ ପୱିସତି, ନ ଚସ୍ସ ପୱିସନମଗ୍ଗୋ ପଞ୍ଞାଯତି, ନିକ୍ଖମନମଗ୍ଗୋ ପନ ପାକଟୋ ହୋତି। ଯମ୍ହି ଚ ମୁତ୍ତସ୍ସ ଭରିତେ ପସ୍ସାୱଂ କରୋମାତି ସତ୍ତାନଂ ଆଯୂହନଂ ହୋତି। ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ୱତ୍ଥିଅବ୍ଭନ୍ତରେନ ଚେୱ ମୁତ୍ତଭାଗେନ ଚ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ, ଅଯମସ୍ସ ସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ। ୱିସଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ ପନ କେସସଦିସୋୱ।

୨୧୪। ଏୱଞ୍ହି କେସାଦିକେ କୋଟ୍ଠାସେ ୱଣ୍ଣସଣ୍ଠାନଦିସୋକାସପରିଚ୍ଛେଦୱସେନ ୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବତୋ ନାତିସୀଘତୋତିଆଦିନା ନଯେନ ୱଣ୍ଣସଣ୍ଠାନଗନ୍ଧାସଯୋକାସୱସେନ ପଞ୍ଚଧା ପଟିକ୍କୂଲା ପଟିକ୍କୂଲାତି ମନସିକରୋତୋ ପଣ୍ଣତ୍ତିସମତିକ୍କମାୱସାନେ ସେଯ୍ୟଥାପି ଚକ୍ଖୁମତୋ ପୁରିସସ୍ସ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସୱଣ୍ଣାନଂ କୁସୁମାନଂ ଏକସୁତ୍ତକଗନ୍ଥିତଂ ମାଲଂ ଓଲୋକେନ୍ତସ୍ସ ସବ୍ବପୁପ୍ଫାନି ଅପୁବ୍ବାପରିଯମିୱ ପାକଟାନି ହୋନ୍ତି, ଏୱମେୱ ଅତ୍ଥି ଇମସ୍ମିଂ କାଯେ କେସାତି ଇମଂ କାଯଂ ଓଲୋକେନ୍ତସ୍ସ ସବ୍ବେ ତେ ଧମ୍ମା ଅପୁବ୍ବାପରିଯାୱ ପାକଟା ହୋନ୍ତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ମନସିକାରକୋସଲ୍ଲକଥାଯଂ ‘‘ଆଦିକମ୍ମିକସ୍ସ ହି କେସାତି ମନସିକରୋତୋ ମନସିକାରୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ମୁତ୍ତନ୍ତି ଇମଂ ପରିଯୋସାନକୋଟ୍ଠାସମେୱ ଆହଚ୍ଚ ତିଟ୍ଠତୀ’’ତି।

ସଚେ ପନ ବହିଦ୍ଧାପି ମନସିକାରଂ ଉପସଂହରତି, ଅଥସ୍ସ ଏୱଂ ସବ୍ବକୋଟ୍ଠାସେସୁ ପାକଟୀଭୂତେସୁ ଆହିଣ୍ଡନ୍ତା ମନୁସ୍ସତିରଚ୍ଛାନାଦଯୋ ସତ୍ତାକାରଂ ୱିଜହିତ୍ୱା କୋଟ୍ଠାସରାସିୱସେନେୱ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ତେହି ଚ ଅଜ୍ଝୋହରିଯମାନଂ ପାନଭୋଜନାଦି କୋଟ୍ଠାସରାସିମ୍ହି ପକ୍ଖିପମାନମିୱ ଉପଟ୍ଠାତି।

ଅଥସ୍ସ ଅନୁପୁବ୍ବମୁଞ୍ଚନାଦିୱସେନ ପଟିକ୍କୂଲା ପଟିକ୍କୂଲାତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ମନସିକରୋତୋ ଅନୁକ୍କମେନ ଅପ୍ପନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତତ୍ଥ କେସାଦୀନଂ ୱଣ୍ଣସଣ୍ଠାନଦିସୋକାସପରିଚ୍ଛେଦୱସେନ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଉଗ୍ଗହନିମିତ୍ତଂ। ସବ୍ବାକାରତୋ ପଟିକ୍କୂଲୱସେନ ଉପଟ୍ଠାନଂ ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତଂ। ତଂ ଆସେୱତୋ ଭାୱଯତୋ ୱୁତ୍ତନଯେନ ଅସୁଭକମ୍ମଟ୍ଠାନେସୁ ୱିଯ ପଠମଜ୍ଝାନୱସେନେୱ ଅପ୍ପନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

ସା ଯସ୍ସ ଏକୋୱ କୋଟ୍ଠାସୋ ପାକଟୋ ହୋତି, ଏକସ୍ମିଂ ୱା କୋଟ୍ଠାସେ ଅପ୍ପନଂ ପତ୍ୱା ପୁନ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଯୋଗଂ ନ କରୋତି, ତସ୍ସ ଏକାୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଯସ୍ସ ପନ ଅନେକେ କୋଟ୍ଠାସା ପାକଟା ହୋନ୍ତି, ଏକସ୍ମିଂ ୱା ଝାନଂ ପତ୍ୱା ପୁନ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂପି ଯୋଗଂ କରୋତି, ତସ୍ସ ମଲ୍ଲକତ୍ଥେରସ୍ସ ୱିଯ କୋଟ୍ଠାସଗଣନାଯ ପଠମଜ୍ଝାନାନି ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି।

ସୋ କିରାଯସ୍ମା ଦୀଘଭାଣକଅଭଯତ୍ଥେରଂ ହତ୍ଥେ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ଆୱୁସୋ ଅଭଯ, ଇମଂ ତାୱ ପଞ୍ହଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଆହ – ‘‘ମଲ୍ଲକତ୍ଥେରୋ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସକୋଟ୍ଠାସେସୁ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାଯ ପଠମଜ୍ଝାନାନଂ ଲାଭୀ। ସଚେ ରତ୍ତିଂ ଏକଂ, ଦିୱା ଏକଂ ସମାପଜ୍ଜତି, ଅତିରେକଦ୍ଧମାସେନ ପୁନ ସମ୍ପଜ୍ଜତି, ସଚେ ପନ ଦେୱସିକଂ ଏକଂ ସମାପଜ୍ଜତି, ଅତିରେକମାସେନ ପୁନ ସମ୍ପଜ୍ଜତୀ’’ତି।

ଏୱଂ ପଠମଜ୍ଝାନୱସେନ ଇଜ୍ଝମାନମ୍ପି ଚେତଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ୱଣ୍ଣସଣ୍ଠାନାଦୀସୁ ସତିବଲେନ ଇଜ୍ଝନତୋ କାଯଗତାସତୀତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ଇମଞ୍ଚ କାଯଗତାସତିମନୁଯୁତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅରତିରତିସହୋ ହୋତି, ନ ଚ ନଂ ଅରତି ସହତି, ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଅରତିଂ ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ୱିହରତି। ଭଯଭେରୱସହୋ ହୋତି, ନ ଚ ନଂ ଭଯଭେରୱଂ ସହତି, ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଭଯଭେରୱଂ ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ୱିହରତି। ଖମୋ ହୋତି ସୀତସ୍ସ ଉଣ୍ହସ୍ସ … ପେ… ପାଣହରାନଂ ଅଧିୱାସକଜାତିକୋ ହୋତି (ମ। ନି। ୩।୧୫୯)। କେସାଦୀନଂ ୱଣ୍ଣଭେଦଂ ନିସ୍ସାଯ ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଲାଭୀ ହୋତି। ଛ ଅଭିଞ୍ଞା ପଟିୱିଜ୍ଝତି (ମ। ନି। ୩।୧୫୯)।

ତସ୍ମା ହୱେ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ, ଅନୁଯୁଞ୍ଜେଥ ପଣ୍ଡିତୋ;

ଏୱଂ ଅନେକାନିସଂସଂ, ଇମଂ କାଯଗତାସତିନ୍ତି।

ଇଦଂ କାଯଗତାସତିଯଂ ୱିତ୍ଥାରକଥାମୁଖଂ।

ଆନାପାନସ୍ସତିକଥା

୨୧୫। ଇଦାନି ଯଂ ତଂ ଭଗୱତା ‘‘ଅଯମ୍ପି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧି ଭାୱିତୋ ବହୁଲୀକତୋ ସନ୍ତୋ ଚେୱ ପଣୀତୋ ଚ ଅସେଚନକୋ ଚ ସୁଖୋ ଚ ୱିହାରୋ, ଉପ୍ପନ୍ନୁପ୍ପନ୍ନେ ଚ ପାପକେ ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେ ଠାନସୋ ଅନ୍ତରଧାପେତି ୱୂପସମେତୀ’’ତି ଏୱଂ ପସଂସିତ୍ୱା –

‘‘କଥଂ ଭାୱିତୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧି କଥଂ ବହୁଲୀକତୋ ସନ୍ତୋ ଚେୱ ପଣୀତୋ ଚ ଅସେଚନକୋ ଚ ସୁଖୋ ଚ ୱିହାରୋ, ଉପ୍ପନ୍ନୁପ୍ପନ୍ନେ ଚ ପାପକେ ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେ ଠାନସୋ ଅନ୍ତରଧାପେତି ୱୂପସମେତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅରଞ୍ଞଗତୋ ୱା ରୁକ୍ଖମୂଲଗତୋ ୱା ସୁଞ୍ଞାଗାରଗତୋ ୱା ନିସୀଦତି ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ ପରିମୁଖଂ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା, ସୋ ସତୋୱ ଅସ୍ସସତି ସତୋ ପସ୍ସସତି। ଦୀଘଂ ୱା ଅସ୍ସସନ୍ତୋ ଦୀଘଂ ଅସ୍ସସାମୀତି ପଜାନାତି। ଦୀଘଂ ୱା ପସ୍ସସନ୍ତୋ…ପେ… ରସ୍ସଂ ୱା ଅସ୍ସସନ୍ତୋ…ପେ… ରସ୍ସଂ ୱା ପସ୍ସସନ୍ତୋ ରସ୍ସଂ ପସ୍ସସାମୀତି ପଜାନାତି। ସବ୍ବକାଯପଟିସଂୱେଦୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତି। ସବ୍ବକାଯପଟିସଂୱେଦୀ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତି। ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତି। ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତି। ପୀତିପଟିସଂୱେଦୀ… ସୁଖପଟିସଂୱେଦୀ… ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରପଟିସଂୱେଦୀ… ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରଂ… ଚିତ୍ତପଟିସଂୱେଦୀ… ଅଭିପ୍ପମୋଦଯଂ ଚିତ୍ତଂ… ସମାଦହଂ ଚିତ୍ତଂ… ୱିମୋଚଯଂ ଚିତ୍ତଂ … ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ… ୱିରାଗାନୁପସ୍ସୀ… ନିରୋଧାନୁପସ୍ସୀ। ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତି। ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତୀ’’ତି –

ଏୱଂ ସୋଳସୱତ୍ଥୁକଂ ଆନାପାନସ୍ସତିକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠଂ। ତସ୍ସ ଭାୱନାନଯୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ। ସୋ ପନ ଯସ୍ମା ପାଳିଂ ୱଣ୍ଣନାନୁସାରେନେୱ ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ସବ୍ବାକାରପରିପୂରୋ ହୋତି। ତସ୍ମା ଅଯମେତ୍ଥ ପାଳିୱଣ୍ଣନାପୁବ୍ବଙ୍ଗମୋ ନିଦ୍ଦେସୋ।

୨୧୬। କଥଂ ଭାୱିତୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆନାପାନସ୍ସତି ସମାଧୀତି ଏତ୍ଥ ତାୱ କଥନ୍ତି ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିଭାୱନଂ ନାନପ୍ପକାରତୋ ୱିତ୍ଥାରେତୁକମ୍ୟତାପୁଚ୍ଛା। ଭାୱିତୋ ଚ ଭିକ୍ଖୱେ ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧୀତି ନାନପ୍ପକାରତୋ ୱିତ୍ଥାରେତୁକମ୍ୟତାଯ ପୁଚ୍ଛିତଧମ୍ମନିଦସ୍ସନଂ। କଥଂ ବହୁଲୀକତୋ…ପେ… ୱୂପସମେତୀତି ଏତ୍ଥାପି ଏସେୱ ନଯୋ। ତତ୍ଥ ଭାୱିତୋତି ଉପ୍ପାଦିତୋ ୱଡ୍ଢିତୋ ୱା। ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧୀତି ଆନାପାନପରିଗ୍ଗାହିକାଯ ସତିଯା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ପଯୁତ୍ତୋ ସମାଧି। ଆନାପାନସ୍ସତିଯଂ ୱା ସମାଧି ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧି। ବହୁଲୀକତୋତି ପୁନପ୍ପୁନଂ କତୋ। ସନ୍ତୋଚେୱ ପଣୀତୋ ଚାତି ସନ୍ତୋ ଚେୱ ପଣୀତୋ ଚେୱ। ଉଭଯତ୍ଥ ଏୱ ସଦ୍ଦେନ ନିଯମୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। କିଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି? ଅଯଞ୍ହି ଯଥା ଅସୁଭକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କେୱଲଂ ପଟିୱେଧୱସେନ ସନ୍ତଞ୍ଚ ପଣୀତଞ୍ଚ, ଓଳାରିକାରମ୍ମଣତ୍ତା ପନ ପଟିକ୍କୂଲାରମ୍ମଣତ୍ତା ଚ ଆରମ୍ମଣୱସେନ ନେୱ ସନ୍ତଂ ନ ପଣୀତଂ, ନ ଏୱଂ କେନଚି ପରିଯାଯେନ ଅସନ୍ତୋ ୱା ଅପଣୀତୋ ୱା, ଅଥ ଖୋ ଆରମ୍ମଣସନ୍ତତାଯପି ସନ୍ତୋ ୱୂପସନ୍ତୋ ନିବ୍ବୁତୋ,

ପଟିୱେଧସଙ୍ଖାତଅଙ୍ଗସନ୍ତତାଯପି। ଆରମ୍ମଣପଣୀତତାଯପି ପଣୀତୋ ଅତିତ୍ତିକରୋ, ଅଙ୍ଗପଣୀତତାଯପୀତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ସନ୍ତୋ ଚେୱ ପଣୀତୋ ଚା''ତି।

ଅସେଚନକୋ ଚ ସୁଖୋ ଚ ୱିହାରୋତି ଏତ୍ଥ ପନ ନାସ୍ସ ସେଚନନ୍ତି ଅସେଚନକୋ, ଅନାସିତ୍ତକୋ ଅବୋକିଣ୍ଣୋ ପାଟିଯେକ୍କୋ ଆୱେଣିକୋ। ନତ୍ଥି ଏତ୍ଥ ପରିକମ୍ମେନ ୱା ଉପଚାରେନ ୱା ସନ୍ତତା। ଆଦିସମନ୍ନାହାରତୋ ପଭୁତି ଅତ୍ତନୋ ସଭାୱେନେୱ ସନ୍ତୋ ଚ ପଣୀତୋ ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। କେଚି ପନ ଅସେଚନକୋତି ଅନାସିତ୍ତକୋ ଓଜୱନ୍ତୋ ସଭାୱେନେୱ ମଧୁରୋତି ୱଦନ୍ତି। ଏୱଂ ଅଯଂ ଅସେଚନକୋ ଚ, ଅପ୍ପିତପ୍ପିତକ୍ଖଣେ କାଯିକଚେତସିକସୁଖପଟିଲାଭାଯ ସଂୱତ୍ତନତୋ ସୁଖୋ ଚ ୱିହାରୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଉପ୍ପନ୍ନୁପ୍ପନ୍ନେତି ଅୱିକ୍ଖମ୍ଭିତେ ଅୱିକ୍ଖମ୍ଭିତେ। ପାପକେତି ଲାମକେ। ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେତି ଅକୋସଲ୍ଲସମ୍ଭୂତେ ଧମ୍ମେ। ଠାନସୋ ଅନ୍ତରଧାପେତୀତି ଖଣେନେୱ ଅନ୍ତରଧାପେତି ୱିକ୍ଖମ୍ଭେତି। ୱୂପସମେତୀତି ସୁଟ୍ଠୁ ଉପସମେତି। ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯତ୍ତା ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଅରିଯମଗ୍ଗୱୁଦ୍ଧିପ୍ପତ୍ତୋ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦତି, ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭେତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ। ଭିକ୍ଖୱେ, କେନ ପକାରେନ କେନାକାରେନ କେନ ୱିଧିନା ଭାୱିତୋ ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧି କେନ ପକାରେନ ବହୁଲୀକତୋ ସନ୍ତୋ ଚେୱ...ପେ... ୱୂପସମେତୀତି।

୨୧୭। ଇଦାନି ତମତ୍ଥଂ ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ''ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଇଧ ଭିକ୍ଖୱେ ଭିକ୍ଖୂତି ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ ଭିକ୍ଖୁ। ଅଯଞ୍ହି ଏତ୍ଥ ଇଧସଦ୍ଦୋ ସବ୍ବପ୍ପକାରଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିନିବ୍ବତ୍ତକସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସନ୍ନିସ୍ସଯଭୂତସାସନପରିଦୀପନୋ ଅଞ୍ଞସାସନସ୍ସ ତଥାଭାୱପଟିସେଧନୋ ଚ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ – ଇଧେୱ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଣୋ...ପେ... ସୁଞ୍ଞା ପରପ୍ପୱାଦା ସମଣେଭି ଅଞ୍ଞେହୀ''ତି (ମ। ନି। ୧।୧୩୯)। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ ଭିକ୍ଖୂ''ତି।

ଅରଞ୍ଞଗତୋ ୱା...ପେ... ସୁଞ୍ଞାଗାରଗତୋ ୱାତି ଇଦମସ୍ସ ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିଭାୱନାନୁରୂପସେନାସନପରିଗ୍ଗହପରିଦୀପନଂ। ଇମସ୍ସ ହି ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦୀଘରତ୍ତଂ ରୂପାଦୀସୁ ଆରମ୍ମଣେସୁ ଅନୁୱିସଟଂ ଚିତ୍ତଂ ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିଆରମ୍ମଣଂ ଅଭିରୁହିତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛତି, କୂଟଗୋଣଯୁତ୍ତରଥୋ ୱିଯ ଉପ୍ପଥମେୱ ଧାୱତି। ତସ୍ମା ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ଗୋପୋ କୂଟଧେନୁଯା ସବ୍ବଂ ଖୀରଂ ପିୱିତ୍ୱା ୱଡ୍ଢିତଂ କୂଟୱଚ୍ଛଂ ଦମେତୁକାମୋ ଧେନୁତୋ ଅପନେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତେ ମହନ୍ତଂ ଥମ୍ଭଂ ନିଖଣିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଯୋତ୍ତେନ ବନ୍ଧେଯ୍ୟ, ଅଥସ୍ସ ସୋ ୱଚ୍ଛୋ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ୱିପ୍ଫନ୍ଦିତ୍ୱା ପଲାଯିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ତମେୱ ଥମ୍ଭଂ ଉପନିସୀଦେଯ୍ୟ ୱା ଉପନିପଜ୍ଜେଯ୍ୟ ୱା, ଏୱମେୱ ଇମିନାପି ଭିକ୍ଖୁନା ଦୀଘରତ୍ତଂ ରୂପାରମ୍ମଣାଦିରସପାନୱଡ୍ଢିତଂ ଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତଂ ଦମେତୁକାମେନ ରୂପାଦିଆରମ୍ମଣତୋ ଅପନେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ୱା...ପେ... ସୁଞ୍ଞାଗାରଂ ୱା ପୱେସେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଥମ୍ଭେ ସତିଯୋତ୍ତେନ ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ଏୱମସ୍ସ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ୱିପ୍ଫନ୍ଦିତ୍ୱାପି ପୁବ୍ବେ ଆଚିଣ୍ଣାରମ୍ମଣଂ ଅଲଭମାନଂ ସତିଯୋତ୍ତଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଲାଯିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତଂ ତମେୱାରମ୍ମଣଂ ଉପଚାରପ୍ପନାୱସେନ ଉପନିସୀଦତି ଚେୱ ଉପନିପଜ୍ଜତି ଚ। ତେନାହୁ ପୋରାଣା –

''ଯଥା ଥମ୍ଭେ ନିବନ୍ଧେଯ୍ୟ, ୱଚ୍ଛଂ ଦମଂ ନରୋ ଇଧ;

ବନ୍ଧେଯ୍ୟେୱଂ ସକଂ ଚିତ୍ତଂ, ସତିଯାରମ୍ମଣେ ଦଳ୍ହ''ନ୍ତି। (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୨।୧୬୫; ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୩୭୪; ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧୦୭);

ଏୱମସ୍ସେତଂ ସେନାସନଂ ଭାୱନାନୁରୂପଂ ହୋତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ଇଦମସ୍ସ ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିଭାୱନାନୁରୂପସେନାସନପରିଗ୍ଗହପରିଦୀପନ''ନ୍ତି।

ଅଥ ୱା ଯସ୍ମା ଇଦଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନପ୍ପଭେଦେ ମୁଦ୍ଧଭୂତଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧବୁଦ୍ଧସାୱକାନଂ ୱିସେସାଧିଗମଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରପଦଟ୍ଠାନଂ ଆନାପାନସ୍ସତିକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଇତ୍ଥିପୁରିସହତ୍ଥିଅସ୍ସାଦିସଦ୍ଦସମାକୁଲଂ ଗାମନ୍ତଂ ଅପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ନ ସୁକରଂ ଭାୱେତୁଂ, ସଦ୍ଦକଣ୍ଟକତ୍ତା ଝାନସ୍ସ। ଅଗାମକେ ପନ ଅରଞ୍ଞେ ସୁକରଂ ଯୋଗାୱଚରେନ ଇଦଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଆନାପାନଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ତଦେୱ ପାଦକଂ କତ୍ୱା ସଙ୍ଖାରେ ସମ୍ମସିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗଫଲଂ ଅରହତ୍ତଂ ସମ୍ପାପୁଣିତୁଂ। ତସ୍ମାସ୍ସ ଅନୁରୂପସେନାସନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଭଗୱା ''ଅରଞ୍ଞଗତୋ ୱା''ତିଆଦିମାହ।

ୱତ୍ଥୁୱିଜ୍ଜାଚରିଯୋ ୱିଯ ହି ଭଗୱା, ସୋ ଯଥା ୱତ୍ଥୁୱିଜ୍ଜାଚରିଯୋ ନଗରଭୂମିଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା ସୁଟ୍ଠୁ ଉପପରିକ୍ଖିତ୍ୱା ''ଏତ୍ଥ ନଗରଂ ମାପେଥା''ତି ଉପଦିସତି, ସୋତ୍ଥିନା ଚ ନଗରେ ନିଟ୍ଠିତେ ରାଜକୁଲତୋ ମହାସକ୍କାରଂ ଲଭତି, ଏୱମେୱ ଯୋଗାୱଚରସ୍ସ ଅନୁରୂପସେନାସନଂ ଉପପରିକ୍ଖିତ୍ୱା ''ଏତ୍ଥ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅନୁଯୁଞ୍ଜିତବ୍ବ''ନ୍ତି ଉପଦିସତି, ତତୋ ତତ୍ଥ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅନୁଯୁତ୍ତେନ ଯୋଗିନା କମେନ ଅରହତ୍ତେ ପତ୍ତେ ''ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱତ ସୋ ଭଗୱା''ତି ମହନ୍ତଂ ସକ୍କାରଂ ଲଭତି।

ଅଯଂ ପନ ଭିକ୍ଖୁ ଦୀପିସଦିସୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯଥା ହି ମହାଦୀପିରାଜା ଅରଞ୍ଞେ ତିଣଗହନଂ ୱା ୱନଗହନଂ ୱା ପବ୍ବତଗହନଂ ୱା ନିସ୍ସାଯ ନିଲୀଯିତ୍ୱା ୱନମହିଂସଗୋକଣ୍ଣସୂକରାଦଯୋ ମିଗେ ଗଣ୍ହାତି, ଏୱମେୱ ଅଯଂ ଅରଞ୍ଞାଦୀସୁ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅନୁଯୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯଥାକ୍କମେନ ସୋତାପତ୍ତିସକଦାଗାମିଅନାଗାମିଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେ ଚେୱ ଅରିଯଫଲଞ୍ଚ ଗଣ୍ହାତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତେନାହୁ ପୋରାଣା –

''ଯଥାପି ଦୀପିକୋ ନାମ, ନିଲୀଯିତ୍ୱା ଗଣ୍ହତୀ ମିଗେ;

ତଥେୱାଯଂ ବୁଦ୍ଧପୁତ୍ତୋ, ଯୁତ୍ତଯୋଗୋ ୱିପସ୍ସକୋ;

ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱାନ, ଗଣ୍ହାତି ଫଲମୁତ୍ତମ''ନ୍ତି। (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୨।୧୬୫; ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୩୭୪; ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧୦୭);

ତେନସ୍ସ ପରକ୍କମଜୱଯୋଗ୍ଗଭୂମିଂ ଅରଞ୍ଞସେନାସନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଭଗୱା ''ଅରଞ୍ଞଗତୋ ୱା''ତିଆଦିମାହ।

୨୧୮। ତତ୍ଥ ଅରଞ୍ଞଗତୋତି ''ଅରଞ୍ଞନ୍ତି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ବହି ଇନ୍ଦଖୀଲା ସବ୍ବମେତଂ ଅରଞ୍ଞ''ନ୍ତି (ୱିଭ। ୫୨୯) ଚ, ''ଆରଞ୍ଞକଂ ନାମ ସେନାସନଂ ପଞ୍ଚଧନୁସତିକଂ ପଚ୍ଛିମ''ନ୍ତି (ପାରା। ୬୫୪) ଚ ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଲକ୍ଖଣେସୁ ଅରଞ୍ଞେସୁ ଯଂକିଞ୍ଚି ପୱିୱେକସୁଖଂ ଅରଞ୍ଞଂ ଗତୋ। ରୁକ୍ଖମୂଲଗତୋତି ରୁକ୍ଖସମୀପଂ ଗତୋ। ସୁଞ୍ଞାଗାରଗତୋତି ସୁଞ୍ଞଂ ୱିୱିତ୍ତୋକାସଂ ଗତୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ଠପେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଞ୍ଚ ରୁକ୍ଖମୂଲଞ୍ଚ ଅୱସେସସତ୍ତୱିଧସେନାସନଗତୋପି ସୁଞ୍ଞାଗାରଗତୋତି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ଏୱମସ୍ସ ଉତୁତ୍ତଯାନୁକୂଲଂ ଧାତୁଚରିଯାନୁକୂଲଞ୍ଚ ଆନାପାନସ୍ସତିଭାୱନାନୁରୂପଂ ସେନାସନଂ ଉପଦିସିତ୍ୱା ଅଲୀନାନୁଦ୍ଧଚ୍ଚପକ୍ଖିକଂ ସନ୍ତଂ ଇରିଯାପଥଂ ଉପଦିସନ୍ତୋ ନିସୀଦତୀତି ଆହ। ଅଥସ୍ସ ନିସଜ୍ଜାଯ ଦଳ୍ହଭାୱଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ପୱତ୍ତନସୁଖତଂ ଆରମ୍ମଣପରିଗ୍ଗହୂପାଯଞ୍ଚ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ପଲ୍ଲଙ୍କନ୍ତି ସମନ୍ତତୋ ଊରୁବଦ୍ଧାସନଂ। ଆଭୁଜିତ୍ୱାତି ବନ୍ଧିତ୍ୱା। ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯାତି ଉପରିମସରୀରଂ ଉଜୁକଂ ଠପେତ୍ୱା। ଅଟ୍ଠାରସପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକେ କୋଟିଯା କୋଟିଂ ପଟିପାଦେତ୍ୱା। ଏୱଞ୍ହି ନିସୀଦନ୍ତସ୍ସ ଚମ୍ମମଂସନ୍ହାରୂନି ନ ପଣମନ୍ତି। ଅଥସ୍ସ ଯା ତେସଂ ପଣମନପଚ୍ଚଯା ଖଣେ ଖଣେ ୱେଦନା ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ, ତା ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ତାସୁ ଅନୁପ୍ପଜ୍ଜମାନାସୁ ଚିତ୍ତଂ ଏକଗ୍ଗଂ ହୋତି, କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ନ ପରିପତତି, ୱୁଦ୍ଧିଂ ଫାତିଂ ଉପଗଚ୍ଛତି। ପରିମୁଖଂ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱାତି କମ୍ମଟ୍ଠାନାଭିମୁଖଂ ସତିଂ ଠପଯିତ୍ୱା। ଅଥ ୱା ପରୀତି ପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠୋ। ମୁଖନ୍ତି ନିଯ୍ୟାନଟ୍ଠୋ। ସତୀତି ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠୋ। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି ''ପରିମୁଖଂ ସତି''ନ୍ତି ଏୱଂ ପଟିସମ୍ଭିଦାଯଂ (ପଟି। ମ। ୧।୧୬୪) ୱୁତ୍ତନଯେନପେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତତ୍ରାଯଂ ସଙ୍ଖେପୋ, ପରିଗ୍ଗହିତନିଯ୍ୟାନଂ ସତିଂ କତ୍ୱାତି।

୨୧୯।ସୋସତୋୱ ଅସ୍ସସତି ସତୋ ପସ୍ସସତୀତି ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଏୱଞ୍ଚ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ତଂ ସତିଂ ଅୱିଜହନ୍ତୋ ସତୋ ଏୱ ଅସ୍ସସତି ସତୋ ପସ୍ସସତି, ସତୋକାରୀ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଇଦାନି ଯେହାକାରେହି ସତୋକାରୀ ହୋତି, ତେ ଦସ୍ସେତୁଂ ଦୀଘଂ ୱା ଅସ୍ସସନ୍ତୋତିଆଦିମାହ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ପଟିସମ୍ଭିଦାଯଂ ''ସୋ ସତୋୱ ଅସ୍ସସତି ସତୋ ପସ୍ସସତୀ''ତି ଏତସ୍ସେୱ ୱିଭଙ୍ଗେ –

''ବାତ୍ତିଂସାଯ ଆକାରେହି ସତୋ କାରୀ ହୋତି। ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ସତି ଉପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ସତୋ କାରୀ ହୋତି। ଦୀଘଂ ପସ୍ସାସୱସେନ…ପେ… ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସାସୱସେନ। ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ପସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ସତି ଉପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ସତୋ କାରୀ ହୋତୀ''ତି (ପଟି। ମ। ୧।୧୬୫)।

ତତ୍ଥ ଦୀଘଂ ୱା ଅସ୍ସସନ୍ତୋତି ଦୀଘଂ ୱା ଅସ୍ସାସଂ ପୱତ୍ତଯନ୍ତୋ। ଅସ୍ସାସୋତି ବହି ନିକ୍ଖମନୱାତୋ। ପସ୍ସାସୋତି ଅନ୍ତୋ ପୱିସନୱାତୋତି ୱିନଯଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସୁତ୍ତନ୍ତଟ୍ଠକଥାସୁ ପନ ଉପ୍ପଟିପାଟିଯା ଆଗତଂ। ତତ୍ଥ ସବ୍ବେସମ୍ପି ଗବ୍ଭସେଯ୍ୟକାନଂ ମାତୁକୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖମନକାଲେ ପଠମଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରୱାତୋ ବହି ନିକ୍ଖମତି। ପଚ୍ଛା ବାହିରୱାତୋ ସୁଖୁମରଜଂ ଗହେତ୍ୱା ଅବ୍ଭନ୍ତରଂ ପୱିସନ୍ତୋ ତାଲୁଂ ଆହଚ୍ଚ ନିବ୍ବାଯତି। ଏୱଂ ତାୱ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ୱେଦିତବ୍ବା।

ଯା ପନ ତେସଂ ଦୀଘରସ୍ସତା, ସା ଅଦ୍ଧାନୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବା। ଯଥା ହି ଓକାସଦ୍ଧାନଂ ଫରିତ୍ୱା ଠିତଂ ଉଦକଂ ୱା ୱାଲିକା ୱା ''ଦୀଘମୁଦକଂ ଦୀଘା ୱାଲିକା, ରସ୍ସମୁଦକଂ ରସ୍ସା ୱାଲିକା''ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ଏୱଂ ଚୁଣ୍ଣୱିଚୁଣ୍ଣାପି ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ହତ୍ଥିସରୀରେ ଚ ଅହିସରୀରେ ଚ ତେସଂ ଅତ୍ତଭାୱସଙ୍ଖାତଂ ଦୀଘଂ ଅଦ୍ଧାନଂ ସଣିକଂ ପୂରେତ୍ୱା ସଣିକମେୱ ନିକ୍ଖମନ୍ତି। ତସ୍ମା ଦୀଘାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ସୁନଖସସାଦୀନଂ ଅତ୍ତଭାୱସଙ୍ଖାତଂ ରସ୍ସଂ ଅଦ୍ଧାନଂ ସୀଘଂ ପୂରେତ୍ୱା

ସୀଘମେୱ ନିକ୍ଖମନ୍ତି, ତସ୍ମା ରସ୍ସାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ମନୁସ୍ସେସୁ ପନ କେଚି ହତ୍ଥିଅହିଆଦୟୋ ୱିଯ କାଲଦ୍ଧାନୱସେନ ଦୀଘଂ ଅସ୍ସସନ୍ତି ଚ ପସ୍ସସନ୍ତି ଚ। କେଚି ସୁନଖସସାଦୟୋ ୱିଯ ରସ୍ସଂ, ତସ୍ମା ତେସଂ କାଲୱସେନ ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ ନିକ୍ଖମନ୍ତା ଚ ପୱିସନ୍ତା ଚ ତେ ''ଦୀଘା'' ଇତ୍ତରମଦ୍ଧାନଂ ନିକ୍ଖମନ୍ତା ଚ ପୱିସନ୍ତା ଚ ''ରସ୍ସା''ତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ତତ୍ରାଯଂ ଭିକ୍ଖୁ ନୱହାକାରେହି ଦୀଘଂ ଅସ୍ସସନ୍ତୋ ପସ୍ସସନ୍ତୋ ଚ ''ଦୀଘଂ ଅସ୍ସସାମି, ପସ୍ସସାମୀ''ତି ପଜାନାତି। ଏୱଂ ପଜାନତୋ ଚସ୍ସ ଏକେନାକାରେନ କାଯାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଭାୱନା ସମ୍ପଜ୍ଜତୀତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଯଥାହ ପଟିସମ୍ଭିଦାଯଂ (ପଟି। ମ। ୧।୧୬୬) –

''କଥଂ ଦୀଘଂ ଅସ୍ସସନ୍ତୋ ଦୀଘଂ ଅସ୍ସସାମୀତି ପଜାନାତି। ଦୀଘଂ ପସ୍ସସନ୍ତୋ ଦୀଘଂ ପସ୍ସସାମୀତି ପଜାନାତି। ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସଂ ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସସତି। ଦୀଘଂ ପସ୍ସାସଂ ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତେ ପସ୍ସସତି। ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଂ ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସସତିପି ପସ୍ସସତିପି। ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଂ ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସସତୋପି ପସ୍ସସତୋପି ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଛନ୍ଦୱସେନ ତତୋ ସୁଖୁମତରଂ ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସଂ ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସସତି। ଛନ୍ଦୱସେନ ତତୋ ସୁଖୁମତରଂ ଦୀଘଂ ପସ୍ସାସଂ…ପେ… ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଂ ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସସତିପି ପସ୍ସସତିପି। ଛନ୍ଦୱସେନ ତତୋ ସୁଖୁମତରଂ ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଂ ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସସତୋପି ପସ୍ସସତୋପି ପାମୋଜ୍ଜଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ପାମୋଜ୍ଜୱସେନ ତତୋ ସୁଖୁମତରଂ ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସଂ ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସସତି। ପାମୋଜ୍ଜୱସେନ ତତୋ ସୁଖୁମତରଂ ଦୀଘଂ ପସ୍ସାସଂ…ପେ… ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଂ ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସସତିପି ପସ୍ସସତିପି। ପାମୋଜ୍ଜୱସେନ ତତୋ ସୁଖୁମତରଂ ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଂ ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସସତୋପି ପସ୍ସସତୋପି ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ଚିତ୍ତଂ ୱିୱତ୍ତତି, ଉପେକ୍ଖା ସଣ୍ଠାତି। ଇମେହି ନୱହି ଆକାରେହି ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା କାଯୋ। ଉପଟ୍ଠାନଂ ସତି। ଅନୁପସ୍ସନା ଞାଣଂ। କାଯୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ, ନୋ ସତି। ସତି ଉପଟ୍ଠାନଞ୍ଚେୱ ସତି ଚ। ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ତଂ କାଯଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଭାୱନା''ତି।

ଏସ ନଯୋ ରସ୍ସପଦେପି। ଅଯଂ ପନ ୱିସେସୋ, ଯଥା ଏତ୍ଥ ''ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସଂ ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତେ''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଏୱମିଧ ''ରସ୍ସଂ ଅସ୍ସାସଂ ଇତ୍ତରସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସସତୀ''ତି ଆଗତଂ। ତସ୍ମା ରସ୍ସୱସେନ ଯାୱ ''ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଭାୱନା''ତି, ତାୱ ଯୋଜେତବ୍ବଂ।

ଏୱଂ ଅଯଂ ଅଦ୍ଧାନୱସେନ ଇତ୍ତରୱସେନ ଚ ଇମେହାକାରେହି ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେ ପଜାନନ୍ତୋ ଦୀଘଂ ୱା ଅସ୍ସସନ୍ତୋ ଦୀଘଂ ଅସ୍ସସାମୀତି ପଜାନାତି…ପେ… ରସ୍ସଂ ୱା ପସ୍ସସନ୍ତୋ ରସ୍ସଂ ପସ୍ସସାମୀତି ପଜାନାତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଏୱଂ ପଜାନତୋ ଚସ୍ସ –

ଦୀଘୋ ରସ୍ସୋ ଚ ଅସ୍ସାସୋ,

ପସ୍ସାସୋପି ଚ ତାଦିସୋ;

ଚତ୍ତାରୋ ୱଣ୍ଣା ୱତ୍ତନ୍ତି,

ନାସିକଗ୍ଗେୱ ଭିକ୍ଖୁନୋତି। (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୨।୧୬୫);

୨୨୦।ସବ୍ବକାଯପଟିସଂୱେଦୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମି…ପେ… ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତୀତି ସକଲସ୍ସ ଅସ୍ସାସକାଯସ୍ସ ଆଦିମଜ୍ଝପରିଯୋସାନଂ ୱିଦିତଂ କରୋନ୍ତୋ ପାକଟଂ କରୋନ୍ତୋ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତି। ସକଲସ୍ସ ପସ୍ସାସକାଯସ୍ସ ଆଦିମଜ୍ଝପରିଯୋସାନଂ ୱିଦିତଂ କରୋନ୍ତୋ ପାକଟଂ କରୋନ୍ତୋ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତି। ଏୱଂ ୱିଦିତଂ କରୋନ୍ତୋ ପାକଟଂ କରୋନ୍ତୋ ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତଚିତ୍ତେନ ଅସ୍ସସତି ଚେୱ ପସ୍ସସତି ଚ। ତସ୍ମା ''ଅସ୍ସସିସ୍ସାମି ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ''ତି ସିକ୍ଖତୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏକସ୍ସ ହି ଭିକ୍ଖୁନୋ ଚୁଣ୍ଣୱିଚୁଣ୍ଣୱିସଟେ ଅସ୍ସାସକାଯେ ପସ୍ସାସକାଯେ ୱା ଆଦି ପାକଟୋ ହୋତି, ନ ମଜ୍ଝପରିଯୋସାନଂ। ସୋ ଆଦିମେୱ ପରିଗ୍ଗହେତୁଂ ସକ୍କୋତି, ମଜ୍ଝପରିଯୋସାନେ କିଲମତି। ଏକସ୍ସ ମଜ୍ଝଂ ପାକଟଂ ହୋତି, ନ ଆଦିପରିଯୋସାନଂ। ଏକସ୍ସ ପରିଯୋସାନଂ ପାକଟଂ ହୋତି, ନ ଆଦିମଜ୍ଝଂ। ସୋ ପରିଯୋସାନଂଯେୱ ପରିଗ୍ଗହେତୁଂ ସକ୍କୋତି, ଆଦିମଜ୍ଝେ କିଲମତି। ଏକସ୍ସ ସବ୍ବମ୍ପି ପାକଟଂ ହୋତି, ସୋ ସବ୍ବମ୍ପି ପରିଗ୍ଗହେତୁଂ ସକ୍କୋତି, ନ କତ୍ଥଚି କିଲମତି, ତାଦିସେନ ଭୱିତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ – ''ସବ୍ବକାଯପଟିସଂୱେଦୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି…ପେ… ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ସିକ୍ଖତୀତି ଏୱଂ ଘଟତି ୱାଯମତି। ଯୋ ୱା ତଥାଭୂତସ୍ସ ସଂୱରୋ, ଅଯମେତ୍ଥ ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା। ଯୋ ତଥାଭୂତସ୍ସ ସମାଧି, ଅଯଂ ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା। ଯା ତଥାଭୂତସ୍ସ ପଞ୍ଞା, ଅଯଂ ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖାତି ଇମା ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖାଯୋ ତସ୍ମିଂ ଆରମ୍ମଣେ ତାଯ ସତିଯା ତେନ ମନସିକାରେନ ସିକ୍ଖତି ଆସେୱତି

ଭାୱେତି ବହୁଲୀକରୋତୀତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ତତ୍ଥ ଯସ୍ମା ପୁରିମନଯେ କେୱଲଂ ଅସ୍ସସିତବ୍ବଂ ପସ୍ସସିତବ୍ବମେୱ, ନ ଚ ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି କାତବ୍ବଂ। ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପନ ଞାଣୁପ୍ପାଦନାଦୀସୁ ଯୋଗୋ କରଣୀଯୋ। ତସ୍ମା ତତ୍ଥ ଅସ୍ସସାମୀତି ପଜାନାତି ପସ୍ସସାମୀତି ପଜାନାତିଚ୍ଚେୱ ୱତ୍ତମାନକାଲୱସେନ ପାଳିଂ ୱତ୍ୱା ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ କତ୍ତବ୍ବସ୍ସ ଞାଣୁପ୍ପାଦନାଦିନୋ ଆକାରସ୍ସ ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ସବ୍ବକାଯପଟିସଂୱେଦୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀତିଆଦିନା ନଯେନ ଅନାଗତୱଚନୱସେନ ପାଳି ଆରୋପିତାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ପସ୍ସମ୍ଭଯଂକାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି…ପେ… ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତୀତି ଓଳାରିକଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ପସ୍ସମ୍ଭେନ୍ତୋ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭେନ୍ତୋ ନିରୋଧେନ୍ତୋ ୱୂପସମେନ୍ତୋ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମି ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତି। ତତ୍ର ଏୱଂ ଓଳାରିକସୁଖୁମତା ଚ ପସ୍ସଦ୍ଧି ଚ ୱେଦିତବ୍ବା। ଇମସ୍ସ ହି ଭିକ୍ଖୁନୋ ପୁବ୍ବେ ଅପରିଗ୍ଗହିତକାଲେ କାଯୋ ଚ ଚିତ୍ତଞ୍ଚ ସଦରଥା ହୋନ୍ତି ଓଳାରିକା। କାଯଚିତ୍ତାନଂ ଓଳାରିକତ୍ତେ ଅୱୂପସନ୍ତେ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାପି ଓଳାରିକା ହୋନ୍ତି, ବଲୱତରା ହୁତ୍ୱା ପୱତ୍ତନ୍ତି, ନାସିକା ନପ୍ପହୋତି, ମୁଖେନ ଅସ୍ସସନ୍ତୋପି ପସ୍ସସନ୍ତୋପି ତିଟ୍ଠତି। ଯଦା ପନସ୍ସ କାଯୋପି ଚିତ୍ତମ୍ପି ପରିଗ୍ଗହିତା ହୋନ୍ତି, ତଦା ତେ ସନ୍ତା ହୋନ୍ତି ୱୂପସନ୍ତା। ତେସୁ ୱୂପସନ୍ତେସୁ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ସୁଖୁମା ହୁତ୍ୱା ପୱତ୍ତନ୍ତି, ‘‘ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ନତ୍ଥୀ’’ତି ୱିଚେତବ୍ବତାକାରପ୍ପତ୍ତା ହୋନ୍ତି।

ସେଯ୍ୟଥାପି ପୁରିସସ୍ସ ଧାୱିତ୍ୱା, ପବ୍ବତା ୱା ଓରୋହିତ୍ୱା, ମହାଭାରଂ ୱା ସୀସତୋ ଓରୋପେତ୍ୱା ଠିତସ୍ସ ଓଳାରିକା ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ହୋନ୍ତି, ନାସିକା ନପ୍ପହୋତି, ମୁଖେନ ଅସ୍ସସନ୍ତୋପି ପସ୍ସସନ୍ତୋପି ତିଟ୍ଠତି। ଯଦା ପନେସ ତଂ ପରିସ୍ସମଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ନ୍ହତ୍ୱା ଚ ପିୱିତ୍ୱା ଚ ଅଲ୍ଲସାଟକଂ ହଦଯେ କତ୍ୱା ସୀତାଯ ଛାଯାଯ ନିପନ୍ନୋ ହୋତି, ଅଥସ୍ସ ତେ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ସୁଖୁମା ହୋନ୍ତି ‘‘ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ନତ୍ଥୀ’’ତି ୱିଚେତବ୍ବତାକାରପ୍ପତ୍ତା, ଏୱମେୱ ଇମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପୁବ୍ବେ ଅପରିଗ୍ଗହିତକାଲେ କାଯୋ ଚ…ପେ… ୱିଚେତବ୍ବତାକାରପ୍ପତ୍ତା ହୋନ୍ତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତଥା ହିସ୍ସ ପୁବ୍ବେ ଅପରିଗ୍ଗହିତକାଲେ ‘‘ଓଳାରିକୋଳାରିକେ କାଯସଙ୍ଖାରେ ପସ୍ସମ୍ଭେମୀ’’ତି ଆଭୋଗସମନ୍ନାହାରମନସିକାରପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣା ନତ୍ଥି, ପରିଗ୍ଗହିତକାଲେ ପନ ଅତ୍ଥି। ତେନସ୍ସ ଅପରିଗ୍ଗହିତକାଲତୋ ପରିଗ୍ଗହିତକାଲେ କାଯସଙ୍ଖାରୋ ସୁଖୁମୋ ହୋତି। ତେନାହୁ ପୋରାଣା –

‘‘ସାରଦ୍ଧେ କାଯେ ଚିତ୍ତେ ଚ, ଅଧିମତ୍ତଂ ପୱତ୍ତତି;

ଅସାରଦ୍ଧମ୍ହି କାଯମ୍ହି, ସୁଖୁମଂ ସମ୍ପୱତ୍ତତୀ’’ତି। (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୨।୧୬୫);

୨୨୧। ପରିଗ୍ଗହେପି ଓଳାରିକୋ, ପଠମଜ୍ଝାନୂପଚାରେ ସୁଖୁମୋ। ତସ୍ମିମ୍ପି ଓଳାରିକୋ, ପଠମଜ୍ଝାନେ ସୁଖୁମୋ। ପଠମଜ୍ଝାନେ ଚ ଦୁତିଯଜ୍ଝାନୂପଚାରେ ଚ ଓଳାରିକୋ, ଦୁତିଯଜ୍ଝାନେ ସୁଖୁମୋ। ଦୁତିଯଜ୍ଝାନେ ଚ ତତିଯଜ୍ଝାନୂପଚାରେ ଚ ଓଳାରିକୋ, ତତିଯଜ୍ଝାନେ ସୁଖୁମୋ। ତତିଯଜ୍ଝାନେ ଚ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନୂପଚାରେ ଚ ଓଳାରିକୋ, ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନେ ଅତିସୁଖୁମୋ ଅପ୍ପୱତ୍ତିମେୱ ପାପୁଣାତୀତି। ଇଦଂ ତାୱ ଦୀଘଭାଣକସଂଯୁତ୍ତଭାଣକାନଂ ମତଂ।

ମଜ୍ଝିମଭାଣକା ପନ ପଠମଜ୍ଝାନେ ଓଳାରିକୋ, ଦୁତିଯଜ୍ଝାନୂପଚାରେ ସୁଖୁମୋତି ଏୱଂ ହେଟ୍ଠିମହେଟ୍ଠିମଜ୍ଝାନତୋ ଉପରୂପରିଜ୍ଝାନୂପଚାରେପି ସୁଖୁମତରମିଚ୍ଛନ୍ତି। ସବ୍ବେସଞ୍ଞେୱ ପନ ମତେନ ଅପରିଗ୍ଗହିତକାଲେ ପୱତ୍ତକାଯସଙ୍ଖାରୋ ପରିଗ୍ଗହିତକାଲେ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତି। ପରିଗ୍ଗହିତକାଲେ ପୱତ୍ତକାଯସଙ୍ଖାରୋ ପଠମଜ୍ଝାନୂପଚାରେ…ପେ… ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନୂପଚାରେ ପୱତ୍ତକାଯସଙ୍ଖାରୋ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନେ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତି। ଅଯଂ ତାୱ ସମଥେ ନଯୋ।

ୱିପସ୍ସନାଯଂ ପନ ଅପରିଗ୍ଗହେ ପୱତ୍ତୋ କାଯସଙ୍ଖାରୋ ଓଳାରିକୋ, ମହାଭୂତପରିଗ୍ଗହେ ସୁଖୁମୋ। ସୋପି ଓଳାରିକୋ, ଉପାଦାରୂପପରିଗ୍ଗହେ ସୁଖୁମୋ। ସୋପି ଓଳାରିକୋ, ସକଲରୂପପରିଗ୍ଗହେ ସୁଖୁମୋ। ସୋପି ଓଳାରିକୋ, ଅରୂପପରିଗ୍ଗହେ ସୁଖୁମୋ। ସୋପି ଓଳାରିକୋ, ରୂପାରୂପପରିଗ୍ଗହେ ସୁଖୁମୋ। ସୋପି ଓଳାରିକୋ, ପଚ୍ଚଯପରିଗ୍ଗହେ ସୁଖୁମୋ। ସୋପି ଓଳାରିକୋ, ସପ୍ପଚ୍ଚଯନାମରୂପପରିଗ୍ଗହେ ସୁଖୁମୋ। ସୋପି ଓଳାରିକୋ, ଲକ୍ଖଣାରମ୍ମଣିକୱିପସ୍ସନାଯ ସୁଖୁମୋ। ସୋପି ଦୁବ୍ବଲୱିପସ୍ସନାଯ ଓଳାରିକୋ, ବଲୱୱିପସ୍ସନାଯ ସୁଖୁମୋ। ତତ୍ଥ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ପୁରିମସ୍ସ ପୁରିମସ୍ସ ପଚ୍ଛିମେନ ପଚ୍ଛିମେନ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧି ୱେଦିତବ୍ବା। ଏୱମେତ୍ଥ ଓଳାରିକସୁଖୁମତା ଚ ପସ୍ସଦ୍ଧି ଚ ୱେଦିତବ୍ବା।

ପଟିସମ୍ଭିଦାଯଂ (ପଟି। ମ। ୧।୧୭୧) ପନସ୍ସ ସଦ୍ଧିଂ ଚୋଦନାସୋଧନାହି ଏୱମତ୍ଥୋ ୱୁତ୍ତୋ –

‘‘କଥଂ ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମି…ପେ… ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତି? କତମେ କାଯସଙ୍ଖାରା? ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା କାଯିକା ଏତେ ଧମ୍ମା କାଯପଟିବଦ୍ଧା କାଯସଙ୍ଖାରା। ତେ କାଯସଙ୍ଖାରେ ପସ୍ସମ୍ଭେନ୍ତୋ ନିରୋଧେନ୍ତୋ ୱୂପସମେନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି…ପେ… ଯଥାରୂପେହି କାଯସଙ୍ଖାରେହି କାଯସ୍ସ ଆନମନା, ୱିନମନା, ସନ୍ନମନା, ପଣମନା, ଇଞ୍ଜନା, ଫନ୍ଦନା, ଚଲନା, କମ୍ପନା ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତି, ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତି। ଯଥାରୂପେହି କାଯସଙ୍ଖାରେହି କାଯସ୍ସ ନ ଆନମନା, ନ ୱିନମନା, ନ ସନ୍ନମନା, ନ ପଣମନା, ଅନିଞ୍ଜନା, ଅଫନ୍ଦନା, ଅଚଲନା, ଅକମ୍ପନା ସନ୍ତଂ ସୁଖୁମଂ ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମି ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତି।

‘‘ଇତି କିର ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତି। ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତି। ଏୱଂ ସନ୍ତେ ୱାତୂପଲଦ୍ଧିଯା ଚ ପଭାୱନା ନ ହୋତି। ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଞ୍ଚ ପଭାୱନା ନ ହୋତି। ଆନାପାନସ୍ସତିଯା ଚ ପଭାୱନା ନ ହୋତି, ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିସ୍ସ ଚ ପଭାୱନା ନ ହୋତି, ନ ଚ ନଂ ତଂ ସମାପତ୍ତିଂ ପଣ୍ଡିତା ସମାପଜ୍ଜନ୍ତିପି ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତିପି।

‘‘ଇତି କିର ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମି ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତି। ଏୱଂ ସନ୍ତେ ୱାତୂପଲଦ୍ଧିଯା ଚ ପଭାୱନା ହୋତି, ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଞ୍ଚ ପଭାୱନା ହୋତି, ଆନାପାନସ୍ସତିଯା ଚ ପଭାୱନା ହୋତି, ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିସ୍ସ ଚ ପଭାୱନା ହୋତି, ତଞ୍ଚ ନଂ ସମାପତ୍ତିଂ ପଣ୍ଡିତା ସମାପଜ୍ଜନ୍ତିପି ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତିପି। ଯଥା କଥଂ ୱିଯ?

‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି କଂସେ ଆକୋଟିତେ ପଠମଂ ଓଳାରିକା ସଦ୍ଦା ପୱତ୍ତନ୍ତି। ଓଳାରିକାନଂ ସଦ୍ଦାନଂ ନିମିତ୍ତଂ ସୁଗହିତତ୍ତା ସୁମନସିକତତ୍ତା ସୂପଧାରିତତ୍ତା ନିରୁଦ୍ଧେପି ଓଳାରିକେ ସଦ୍ଦେ ଅଥ ପଚ୍ଛା ସୁଖୁମକା ସଦ୍ଦା ପୱତ୍ତନ୍ତି। ସୁଖୁମକାନଂ ସଦ୍ଦାନଂ ନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତତ୍ତା ସୁମନସିକତତ୍ତା ସୂପଧାରିତତ୍ତା ନିରୁଦ୍ଧେପି ସୁଖୁମକେ ସଦ୍ଦେ ଅଥ ପଚ୍ଛା ସୁଖୁମସଦ୍ଦନିମିତ୍ତାରମ୍ମଣତାପି ଚିତ୍ତଂ ପୱତ୍ତତି, ଏୱମେୱ ପଠମଂ ଓଳାରିକା ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ପୱତ୍ତନ୍ତି। ଓଳାରିକାନଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତତ୍ତା ସୁମନସିକତତ୍ତା ସୂପଧାରିତତ୍ତା ନିରୁଦ୍ଧେପି ଓଳାରିକେ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେ ଅଥ ପଚ୍ଛା ସୁଖୁମକା ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ପୱତ୍ତନ୍ତି। ସୁଖୁମକାନଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତତ୍ତା ସୁମନସିକତତ୍ତା ସୂପଧାରିତତ୍ତା ନିରୁଦ୍ଧେପି ସୁଖୁମକେ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେ ଅଥ ପଚ୍ଛା ସୁଖୁମଅସ୍ସାସପସ୍ସାସନିମିତ୍ତାରମ୍ମଣତାପି ଚିତ୍ତଂ ନ ୱିକ୍ଖେପଂ ଗଚ୍ଛତି।

‘‘ଏୱଂ ସନ୍ତେ ୱାତୂପଲଦ୍ଧିଯା ଚ ପଭାୱନା ହୋତି, ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଞ୍ଚ ପଭାୱନା ହୋତି, ଆନାପାନସ୍ସତିଯା ଚ ପଭାୱନା ହୋତି, ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିସ୍ସ ଚ ପଭାୱନା ହୋତି, ତଞ୍ଚ ନଂ ସମାପତ୍ତିଂ ପଣ୍ଡିତା ସମାପଜ୍ଜନ୍ତିପି ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତିପି। ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା କାଯୋ, ଉପଟ୍ଠାନଂ ସତି, ଅନୁପସ୍ସନା ଞାଣଂ, କାଯୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ, ନୋ ସତି, ସତି ଉପଟ୍ଠାନଞ୍ଚେୱ ସତି ଚ, ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ତଂ କାଯଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସନା ସତିପଟ୍ଠାନଭାୱନା’’ତି।

ଅଯଂ ତାୱେତ୍ଥ କାଯାନୁପସ୍ସନାୱସେନ ୱୁତ୍ତସ୍ସ ପଠମଚତୁକ୍କସ୍ସ ଅନୁପୁବ୍ବପଦୱଣ୍ଣନା।

୨୨୨। ଯସ୍ମା ପନେତ୍ଥ ଇଦମେୱ ଚତୁକ୍କଂ ଆଦିକମ୍ମିକସ୍ସ କମ୍ମଟ୍ଠାନୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଇତରାନି ପନ ତୀଣି ଚତୁକ୍କାନି ଏତ୍ଥ ପତ୍ତଜ୍ଝାନସ୍ସ ୱେଦନାଚିତ୍ତଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନାୱସେନ ୱୁତ୍ତାନି। ତସ୍ମା ଇଦଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଭାୱେତ୍ୱା ଆନାପାନଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନପଦଟ୍ଠାନାଯ ୱିପସ୍ସନାଯ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିତୁକାମେନ ଆଦିକମ୍ମିକେନ କୁଲପୁତ୍ତେନ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ସୀଲପରିସୋଧନାଦୀନି ସବ୍ବକିଚ୍ଚାନି କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରସ୍ସ ଆଚରିଯସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପଞ୍ଚସନ୍ଧିକଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଉଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ।

ତତ୍ରିମେ ପଞ୍ଚ ସନ୍ଧଯୋ ଉଗ୍ଗହୋ, ପରିପୁଚ୍ଛା, ଉପଟ୍ଠାନଂ, ଅପ୍ପନା, ଲକ୍ଖଣନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଉଗ୍ଗହୋ ନାମ କମ୍ମଟ୍ଠାନସ୍ସ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନଂ। ପରିପୁଚ୍ଛା ନାମ କମ୍ମଟ୍ଠାନସ୍ସ ପରିପୁଚ୍ଛନା। ଉପଟ୍ଠାନଂ ନାମ କମ୍ମଟ୍ଠାନସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଂ। ଅପ୍ପନା ନାମ କମ୍ମଟ୍ଠାନସ୍ସ ଅପ୍ପନା। ଲକ୍ଖଣଂ ନାମ କମ୍ମଟ୍ଠାନସ୍ସ ଲକ୍ଖଣଂ। ‘‘ଏୱଂଲକ୍ଖଣମିଦଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନ’’ନ୍ତି କମ୍ମଟ୍ଠାନସଭାୱୂପଧାରଣନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଏୱଂ ପଞ୍ଚସନ୍ଧିକଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଅତ୍ତନାପି ନ କିଲମତି, ଆଚରିଯମ୍ପି ନ ୱିହେସେତି। ତସ୍ମା ଥୋକଂ ଉଦ୍ଦିସାପେତ୍ୱା ବହୁକାଲଂ ସଜ୍ଝାଯିତ୍ୱା ଏୱଂ ପଞ୍ଚସନ୍ଧିକଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଆଚରିଯସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ର ୱା ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରେ ସେନାସନେ ୱସନ୍ତେନ ଉପଚ୍ଛିନ୍ନଖୁଦ୍ଦକପଲିବୋଧେନ କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚେନ ଭତ୍ତସମ୍ମଦଂ ପଟିୱିନୋଦେତ୍ୱା ସୁଖନିସିନ୍ନେନ ରତନତ୍ତଯଗୁଣାନୁସ୍ସରଣେନ ଚିତ୍ତଂ ସମ୍ପହଂସେତ୍ୱା ଆଚରିଯୁଗ୍ଗହତୋ ଏକପଦମ୍ପି ଅସମ୍ମୁଯ୍ହନ୍ତେନ ଇଦଂ ଆନାପାନସ୍ସତିକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ମନସି କାତବ୍ବଂ। ତତ୍ରାଯଂ ମନସିକାରୱିଧି –

୨୨୩।

ଗଣନା ଅନୁବନ୍ଧନା, ଫୁସନା ଠପନା ସଲ୍ଲକ୍ଖଣା;

ୱିୱଟ୍ଟନା ପାରିସୁଦ୍ଧି, ତେସଞ୍ଚ ପଟିପସ୍ସନାତି।

ତତ୍ଥ ଗଣନାତି ଗଣନାଯେୱ। ଅନୁବନ୍ଧନାତି ଅନୁୱହନା। ଫୁସନାତି ଫୁଟ୍ଠଟ୍ଠାନଂ। ଠପନାତି ଅପ୍ପନା। ସଲ୍ଲକ୍ଖଣାତି ୱିପସ୍ସନା। ୱିୱଟ୍ଟନାତି ମଗ୍ଗୋ। ପାରିସୁଦ୍ଧୀତି ଫଲଂ। ତେସଞ୍ଚ ପଟିପସ୍ସନାତି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣା।

ତତ୍ଥ ଇମିନା ଆଦିକମ୍ମିକେନ କୁଲପୁତ୍ତେନ ପଠମଂ ଗଣନାଯ ଇଦଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ମନସି କାତବ୍ବଂ । ଗଣେନ୍ତେନ ଚ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ହେଟ୍ଠା ନ ଠପେତବ୍ବଂ। ଦସନ୍ନଂ ଉପରି ନ ନେତବ୍ବଂ। ଅନ୍ତରା ଖଣ୍ଡଂ ନ ଦସ୍ସେତବ୍ବଂ। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ହେଟ୍ଠା ଠପେନ୍ତସ୍ସ ହି ସମ୍ବାଧେ ଓକାସେ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦୋ ୱିପ୍ଫନ୍ଦତି ସମ୍ବାଧେ ୱଜେ ସନ୍ନିରୁଦ୍ଧଗୋଗଣୋ ୱିଯ। ଦସନ୍ନମ୍ପି ଉପରି ନେନ୍ତସ୍ସ ଗଣନନିସ୍ସିତକୋ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦୋ ହୋତି। ଅନ୍ତରା ଖଣ୍ଡଂ ଦସ୍ସେନ୍ତସ୍ସ ''ସିଖାପ୍ପତ୍ତଂ ନୁ ଖୋ ମେ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ, ନୋ''ତି ଚିତ୍ତଂ ୱିକମ୍ପତି। ତସ୍ମା ଏତେ ଦୋସେ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଗଣେତବ୍ବଂ।

ଗଣେନ୍ତେନ ଚ ପଠମଂ ଦନ୍ଧଗଣନାଯ ଧଞ୍ଞମାପକଗଣନାଯ ଗଣେତବ୍ବଂ। ଧଞ୍ଞମାପକୋ ହି ନାଳିଂ ପୂରେତ୍ୱା ''ଏକ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଓକିରତି। ପୁନ ପୂରେନ୍ତୋ କିଞ୍ଚି କଚୱରଂ ଦିସ୍ୱା ତଂ ଛଡ୍ଡେନ୍ତୋ ''ଏକଂ ଏକ''ନ୍ତି ୱଦତି। ଏସ ନଯୋ ଦ୍ୱେ ଦ୍ୱେତିଆଦୀସୁ। ଏୱମେୱ ଇମିନାପି ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେସୁ ଯୋ ଉପଟ୍ଠାତି, ତଂ ଗହେତ୍ୱା ''ଏକଂ ଏକ''ନ୍ତି ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଯାୱ ''ଦସ ଦସା''ତି ପୱତ୍ତମାନଂ ପୱତ୍ତମାନଂ ଉପଲକ୍ଖେତ୍ୱାୱ ଗଣେତବ୍ବଂ। ତସ୍ସ ଏୱଂ ଗଣଯତୋ ନିକ୍ଖମନ୍ତା ଚ ପୱିସନ୍ତା ଚ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ପାକଟା ହୋନ୍ତି।

ଅଥାନେନ ତଂ ଦନ୍ଧଗଣନଂ ଧଞ୍ଞମାପକଗଣନଂ ପହାଯ ସୀଘଗଣନାଯ ଗୋପାଲକଗଣନାଯ ଗଣେତବ୍ବଂ। ଛେକୋ ହି ଗୋପାଲକୋ ସକ୍ଖରାଦଯୋ ଉଚ୍ଛଙ୍ଗେନ ଗହେତ୍ୱା ରଜ୍ଜୁଦଣ୍ଡହତ୍ଥୋ ପାତୋୱ ୱଜଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଗାୱୋ ପିଟ୍ଠିଯଂ ପହରିତ୍ୱା ପଲିଘତ୍ଥମ୍ଭମତ୍ଥକେ ନିସିନ୍ନୋ ଦ୍ୱାରପ୍ପତ୍ତଂ ଦ୍ୱାରପ୍ପତ୍ତଂଯେୱ ଗାୱିଂ ଏକା ଦ୍ୱେତି ସକ୍ଖରଂ ଖିପିତ୍ୱା ଗଣେତି। ତିଯାମରତ୍ତିଂ ସମ୍ବାଧେ ଓକାସେ ଦୁକ୍ଖଂ ୱୁତ୍ଥଗୋଗଣୋ ନିକ୍ଖମନ୍ତୋ ନିକ୍ଖମନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଉପନିଘଂସନ୍ତୋ ୱେଗେନ ୱେଗେନ ପୁଞ୍ଜପୁଞ୍ଜୋ ହୁତ୍ୱା ନିକ୍ଖମତି। ସୋ ୱେଗେନ ୱେଗେନ ''ତୀଣି ଚତ୍ତାରି ପଞ୍ଚ ଦସା''ତି ଗଣେତିଯେୱ, ଏୱମିମସ୍ସାପି ପୁରିମନଯେନ ଗଣଯତୋ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ପାକଟା ହୁତ୍ୱା ସୀଘଂ ସୀଘଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ସଞ୍ଚରନ୍ତି। ତତୋନେନ ''ପୁନପ୍ପୁନଂ ସଞ୍ଚରନ୍ତୀ''ତି ଞତ୍ୱା ଅନ୍ତୋ ଚ ବହି ଚ ଅଗହେତ୍ୱା ଦ୍ୱାରପ୍ପତ୍ତଂ ଦ୍ୱାରପ୍ପତ୍ତଂଯେୱ ଗହେତ୍ୱା ''ଏକୋ ଦ୍ୱେ ତୀଣି ଚତ୍ତାରି ପଞ୍ଚ ଛ। ଏକୋ ଦ୍ୱେ ତୀଣି ଚତ୍ତାରି ପଞ୍ଚ ଛ ସତ୍ତ...ପେ... ଅଟ୍ଠ, ନୱ, ଦସା''ତି ସୀଘଂ ସୀଯଂ ଗଣେତବ୍ବମେୱ। ଗଣନପଟିବଦ୍ଧେ ହି କମ୍ମଟ୍ଠାନେ ଗଣନବଲେନେୱ ଚିତ୍ତଂ ଏକଗ୍ଗଂ ହୋତି, ଅରିତ୍ତୁପତ୍ଥମ୍ଭନୱସେନ ଚଣ୍ଡସୋତେ ନାୱାଟ୍ଠପନମିୱ।

ତସ୍ସେୱଂ ସୀଘଂ ସୀଘଂ ଗଣଯତୋ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ନିରନ୍ତରଂ ପୱତ୍ତଂ ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତି। ଅଥ ନିରନ୍ତରଂ ପୱତ୍ତତୀତି ଞତ୍ୱା ଅନ୍ତୋ ଚ ବହି ଚ ୱାତଂ ଅପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପୁରିମନଯେନେୱ ୱେଗେନ ୱେଗେନ ଗଣେତବ୍ବଂ। ଅନ୍ତୋ ପୱିସନୱାତେନ ହି ସଦ୍ଧିଂ ଚିତ୍ତଂ ପୱେସଯତୋ ଅବ୍ଭନ୍ତରଂ ୱାତବ୍ଭାହତଂ ମେଦପୂରିତଂ ୱିଯ ହୋତି। ବହି ନିକ୍ଖମନୱାତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଚିତ୍ତଂ ନୀହରତୋ ବହିଦ୍ଧା ପୁଥୁତ୍ତାରମ୍ମଣେ ଚିତ୍ତଂ ୱିକ୍ଖିପତି। ଫୁଟ୍ଠଫୁଟ୍ଠୋକାସେ ପନ ସତିଂ ଠପେତ୍ୱା ଭାୱେନ୍ତସ୍ସେୱ ଭାୱନା ସମ୍ପଜ୍ଜତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ଅନ୍ତୋ ଚ ବହି ଚ ୱାତଂ ଅପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପୁରିମନଯେନେୱ ୱେଗେନ ୱେଗେନ ଗଣେତବ୍ବ''ନ୍ତି।

କୀୱଚିରଂ ପନେତଂ ଗଣେତବ୍ବନ୍ତି? ଯାୱ ୱିନା ଗଣନାଯ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାରମ୍ମଣେ ସତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି। ବହିୱିସଟୱିତକ୍କୱିଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱା ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାରମ୍ମଣେ ସତିସଣ୍ଠାପନତ୍ଥଂଯେୱ ହି ଗଣନାତି।

୨୨୪। ଏୱଂ ଗଣନାଯ ମନସି କତ୍ୱା ଅନୁବନ୍ଧନାଯ ମନସି କାତବ୍ବଂ। ଅନୁବନ୍ଧନା ନାମ ଗଣନଂ ପଟିସଂହରିତ୍ୱା ସତିଯା ନିରନ୍ତରଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ଅନୁଗମନଂ। ତଞ୍ଚ ଖୋ ନ ଆଦିମଜ୍ଝପରିଯୋସାନାନୁଗମନୱସେନ। ବହିନିକ୍ଖମନୱାତସ୍ସ ହି ନାଭି ଆଦି, ହଦଯଂ ମଜ୍ଝଂ, ନାସିକଗ୍ଗଂ ପରିଯୋସାନଂ। ଅବ୍ଭନ୍ତରଂ ପୱିସନୱାତସ୍ସ ନାସିକଗ୍ଗଂ ଆଦି, ହଦଯଂ ମଜ୍ଝଂ ନାଭି ପରିଯୋସାନଂ। ତଞ୍ଚସ୍ସ ଅନୁଗଚ୍ଛତୋ ୱିକ୍ଖେପଗତଂ ଚିତ୍ତଂ ସାରଦ୍ଧାଯ ଚେୱ ହୋତି ଇଞ୍ଜନାଯ ଚ। ଯଥାହ –

''ଅସ୍ସାସାଦିମଜ୍ଝପରିଯୋସାନଂ ସତିଯା ଅନୁଗଚ୍ଛତୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱିକ୍ଖେପଗତେନ ଚିତ୍ତେନ କାଯୋପି ଚିତ୍ତମ୍ପି ସାରଦ୍ଧା ଚ ହୋନ୍ତି ଇଞ୍ଜିତା ଚ ଫନ୍ଦିତା ଚ। ପସ୍ସାସାଦିମଜ୍ଝପରିଯୋସାନଂ ସତିଯା ଅନୁଗଚ୍ଛତୋ ବହିଦ୍ଧା ୱିକ୍ଖେପଗତେନ ଚିତ୍ତେନ କାଯୋପି ଚିତ୍ତମ୍ପି ସାରଦ୍ଧା ଚ ହୋନ୍ତି ଇଞ୍ଜିତା ଚ ଫନ୍ଦିତା ଚା''ତି

(ପଟି। ମ। ୧।୧୫୭)।

ତସ୍ମା ଅନୁବନ୍ଧନାୟ ମନସିକରୋନ୍ତେନ ଆଦିମଜ୍ଝପରିଯୋସାନୱସେନ ନ ମନସି କାତବ୍ବଂ। ଅପିଚ ଖୋ ଫୁସନାୱସେନ ଚ ଠପନାୱସେନ ଚ ମନସି କାତବ୍ବଂ। ଗଣନାନୁବନ୍ଧନାୱସେନ ୱିଯ ହି ଫୁସନାଠପନାୱସେନ ୱିସୁଂ ମନସିକାରୋ ନତ୍ଥି। ଫୁଟ୍ଠଫୁଟ୍ଠଟ୍ଠାନେୟେୱ ପନ ଗଣେନ୍ତୋ ଗଣନାୟ ଚ ଫୁସନାୟ ଚ ମନସି କରୋତି। ତତ୍ଥେୱ ଗଣନଂ ପଟିସଂହରିତ୍ୱା ତେ ସତିଯା ଅନୁବନ୍ଧନ୍ତୋ, ଅପ୍ପନାୱସେନ ଚ ଚିତ୍ତଂ ଠପେନ୍ତୋ ଅନୁବନ୍ଧନାୟ ଚ ଫୁସନାୟ ଚ ଠପନାୟ ଚ ମନସି କରୋତୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସ୍ୱାୟମତ୍ଥୋ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତପଙ୍ଗୁଳଅଦୋୱାରିକୂପମାହି ପଟିସମ୍ଭିଦାୟଂ ୱୁତ୍ତକକଚୂପମାୟ ଚ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୨୨୫। ତତ୍ରାୟଂ ପଙ୍ଗୁଳଓପମା – ସେୟ୍ୟଥାପି ପଙ୍ଗୁଳଓ ଦୋଲାୟ କୀଳଅତଂ ମାତାପୁତ୍ତାନଂ ଦୋଲଂ ଖିପିତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ଦୋଲାଥମ୍ଭମୂଲେ ନିସିନ୍ନୋ କମେନ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଚ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଚ ଦୋଲାଫଲକସ୍ସ ଉଭୋ କୋଟିୟୋ ମଜ୍ଝଞ୍ଚ ପସ୍ସତି, ନ ଚ ଉଭୋକୋଟିମଜ୍ଝାନଂ ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ବ୍ୟାୱଟୋ ହୋତି, ଏୱମେୱାୟଂ ଭିକ୍ଖୁ ସତିୱସେନ ଉପନିବନ୍ଧନଥମ୍ଭମୂଲେ ଠତ୍ୱା ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଦୋଲଂ ଖିପିତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ନିମିତ୍ତେ ସତିଯା ନିସୀଦନ୍ତୋ କମେନ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତାନଞ୍ଚ ଗଚ୍ଛନ୍ତାନଞ୍ଚ ଫୁଟ୍ଠଟ୍ଠାନେ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ଆଦିମଜ୍ଝପରିଯୋସାନଂ ସତିଯା ଅନୁଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତତ୍ଥ ଚ ଚିତ୍ତଂ ଠପେନ୍ତୋ ପସ୍ସତି, ନ ଚ ତେସଂ ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ବ୍ୟାୱଟୋ ହୋତି, ଅୟଂ ପଙ୍ଗୁଳଓପମା।

୨୨୬। ଅୟଂ ପନ ଦୋୱାରିକୂପମା – ସେୟ୍ୟଥାପି ଦୋୱାରିକୋ ନଗରସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ଚ ବହି ଚ ପୁରିସେ ''କୋ ତ୍ୱଂ, କୁତୋ ୱା ଆଗତୋ, କୁହିଂ ୱା ଗଚ୍ଛସି, କିଂ ୱା ତେ ହତ୍ଥେ''ତି ନ ୱୀମଂସତି। ନ ହି ତସ୍ସ ତେ ଭାରା, ଦ୍ୱାରପ୍ପତ୍ତଂ ଦ୍ୱାରପ୍ପତ୍ତଂୟେୱ ପନ ୱୀମଂସତି, ଏୱମେୱ ଇମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅନ୍ତୋପୱିଟ୍ଠୱାତା ଚ ବହିନିକ୍ଖନ୍ତୱାତା ଚ ନ ଭାରା ହୋନ୍ତି, ଦ୍ୱାରପ୍ପତ୍ତା ଦ୍ୱାରପ୍ପତ୍ତାୟେୱ ଭାରାତି ଅୟଂ ଦୋୱାରିକୂପମା।

୨୨୭।କକଚୂପମା ପନ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବା। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ –

''ନିମିତ୍ତଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା, ଅନାରମ୍ମଣମେକଚିତ୍ତସ୍ସ;

ଅଜାନତୋ ଚ ତୟୋ ଧମ୍ମେ, ଭାୱନା ନୁପଲବ୍ଭତି।

''ନିମିତ୍ତଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା, ଅନାରମ୍ମଣମେକଚିତ୍ତସ୍ସ;

ଜାନତୋ ଚ ତୟୋ ଧମ୍ମେ, ଭାୱନା ଉପଲବ୍ଭତୀ''ତି। (ପଟି। ମ। ୧।୧୫୯);

''କଥଂ ଇମେ ତୟୋ ଧମ୍ମା ଏକଚିତ୍ତସ୍ସ ଆରମ୍ମଣା ନ ହୋନ୍ତି, ନ ଚିମେ ତୟୋ ଧମ୍ମା ଅୱିଦିତା ହୋନ୍ତି, ନ ଚ ଚିତ୍ତଂ ୱିକ୍ଖେପଂ ଗଚ୍ଛତି, ପଧାନଞ୍ଚ ପଞ୍ଞାୟତି, ପୟୋଗଞ୍ଚ ସାଧେତି, ୱିସେସମଧିଗଚ୍ଛତି? ସେୟ୍ୟଥାପି ରୁକ୍ଖୋ ସମେ ଭୂମିଭାଗେ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ, ତମେନଂ ପୁରିସୋ କକଚେନ ଛିନ୍ଦେୟ୍ୟ। ରୁକ୍ଖେ ଫୁଟ୍ଠକକଚଦନ୍ତାନଂ ୱସେନ ପୁରିସସ୍ସ ସତି ଉପଟ୍ଠିତା ହୋତି, ନ ଆଗତେ ୱା ଗତେ ୱା କକଚଦନ୍ତେ ମନସି କରୋତି, ନ ଆଗତା ୱା ଗତା ୱା କକଚଦନ୍ତା ଅୱିଦିତା ହୋନ୍ତି, ପଧାନଞ୍ଚ ପଞ୍ଞାୟତି, ପୟୋଗଞ୍ଚ ସାଧେତି, ୱିସେସମଧିଗଚ୍ଛତି।

''ୟଥା ରୁକ୍ଖୋ ସମେ ଭୂମିଭାଗେ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ, ଏୱଂ ଉପନିବନ୍ଧନାନିମିତ୍ତଂ। ୟଥା କକଚଦନ୍ତା, ଏୱଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା। ୟଥା ରୁକ୍ଖେ ଫୁଟ୍ଠକକଚଦନ୍ତାନଂ ୱସେନ ପୁରିସସ୍ସ ସତି ଉପଟ୍ଠିତା ହୋତି, ନ ଆଗତେ ୱା ଗତେ ୱା କକଚଦନ୍ତେ ମନସି କରୋତି, ନ ଆଗତା ୱା ଗତା ୱା କକଚଦନ୍ତା ଅୱିଦିତା ହୋନ୍ତି, ପଧାନଞ୍ଚ ପଞ୍ଞାୟତି, ପୟୋଗଞ୍ଚ ସାଧେତି, ୱିସେସମଧିଗଚ୍ଛତି, ଏୱମେୱ ଭିକ୍ଖୁ ନାସିକଗ୍ଗେ ୱା ମୁଖନିମିତ୍ତେ ୱା ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି, ନ ଆଗତେ ୱା ଗତେ ୱା ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେ ମନସି କରୋତି, ନ ଚ ଆଗତା ୱା ଗତା ୱା ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ଅୱିଦିତା ହୋନ୍ତି, ପଧାନଞ୍ଚ ପଞ୍ଞାୟତି, ପୟୋଗଞ୍ଚ ସାଧେତି, ୱିସେସମଧିଗଚ୍ଛତି।

''ପଧାନନ୍ତି କତମଂ ପଧାନଂ? ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟସ୍ସ କାୟୋପି ଚିତ୍ତମ୍ପି କମ୍ମନିୟଂ ହୋତି, ଇଦଂ ପଧାନଂ। କତମୋ ପୟୋଗୋ? ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସା ପହୀୟନ୍ତି, ୱିତକ୍କା ୱୂପସମନ୍ତି, ଅୟଂ ପୟୋଗୋ। କତମୋ ୱିସେସୋ? ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟସ୍ସ ସଂୟୋଜନା ପହୀୟନ୍ତି, ଅନୁସୟା ବ୍ୟନ୍ତୀ ହୋନ୍ତି, ଅୟଂ ୱିସେସୋ। ଏୱଂ ଇମେ ତୟୋ ଧମ୍ମା ଏକଚିତ୍ତସ୍ସ ଆରମ୍ମଣା ନ ହୋନ୍ତି, ନ ଚିମେ ତୟୋ ଧମ୍ମା ଅୱିଦିତା ହୋନ୍ତି, ନ ଚ ଚିତ୍ତଂ ୱିକ୍ଖେପଂ ଗଚ୍ଛତି, ପଧାନଞ୍ଚ ପଞ୍ଞାୟତି, ପୟୋଗଞ୍ଚ ସାଧେତି, ୱିସେସମଧିଗଚ୍ଛତି (ପଟି। ମ। ୧।୧୫୯)।

‘‘ଆନାପାନସ୍ସତି ଯସ୍ସ, ପରିପୁଣ୍ଣା ସୁଭାୱିତା;

ଅନୁପୁବ୍ବଂ ପରିଚିତା, ଯଥା ବୁଦ୍ଧେନ ଦେସିତା;

ସୋ ଇମଂ ଲୋକଂ ପଭାସେତି, ଅବ୍ଭା ମୁତ୍ତୋୱ ଚନ୍ଦିମା’’ତି। (ପଟି। ମ। ୧।୧୬୦);

ଅଯଂ କକଚୂପମା। ଇଧ ପନସ୍ସ ଆଗତାଗତୱସେନ ଅମନସିକାରମତ୍ତମେୱ ପଯୋଜନନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୨୨୮। ଇଦଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ମନସିକରୋତୋ କସ୍ସଚି ନ ଚିରେନେୱ ନିମିତ୍ତଞ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଅୱସେସଝାନଙ୍ଗପଟିମଣ୍ଡିତା ଅପ୍ପନାସଙ୍ଖାତା ଠପନା ଚ ସମ୍ପଜ୍ଜତି। କସ୍ସଚି ପନ ଗଣନାୱସେନେୱ ମନସିକାରକାଲତୋ ପଭୁତି ଅନୁକ୍କମତୋ ଓଳାରିକଅସ୍ସାସପସ୍ସାସନିରୋଧୱସେନ କାଯଦରଥେ ୱୂପସନ୍ତେ କାଯୋପି ଚିତ୍ତମ୍ପି ଲହୁକଂ ହୋତି, ସରୀରଂ ଆକାସେ ଲଙ୍ଘନାକାରପ୍ପତ୍ତଂ ୱିଯ ହୋତି। ଯଥା ସାରଦ୍ଧକାଯସ୍ସ ମଞ୍ଚେ ୱା ପୀଠେ ୱା ନିସୀଦତୋ ମଞ୍ଚପୀଠଂ ଓନମତି, ୱିକୂଜତି, ପଚ୍ଚତ୍ଥରଣଂ ୱଲିଂ ଗଣ୍ହାତି। ଅସାରଦ୍ଧକାଯସ୍ସ ପନ ନିସୀଦତୋ ନେୱ ମଞ୍ଚପୀଠଂ ଓନମତି, ନ ୱିକୂଜତି, ନ ପଚ୍ଚତ୍ଥରଣଂ ୱଲିଂ ଗଣ୍ହାତି, ତୂଲପିଚୁପୂରିତଂ ୱିଯ ମଞ୍ଚପୀଠଂ ହୋତି। କସ୍ମା? ଯସ୍ମା ଅସାରଦ୍ଧୋ କାଯୋ ଲହୁକୋ ହୋତି। ଏୱମେୱ ଗଣନାୱସେନ ମନସିକାରକାଲତୋ ପଭୁତି ଅନୁକ୍କମତୋ ଓଳାରିକଅସ୍ସାସପସ୍ସାସନିରୋଧୱସେନ କାଯଦରଥେ ୱୂପସନ୍ତେ କାଯୋପି ଚିତ୍ତମ୍ପି ଲହୁକଂ ହୋତି, ସରୀରଂ ଆକାସେ ଲଙ୍ଘନାକାରପ୍ପତ୍ତଂ ୱିଯ ହୋତି।

ତସ୍ସ ଓଳାରିକେ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେ ନିରୁଦ୍ଧେ ସୁଖୁମସ୍ସାସପସ୍ସାସନିମିତ୍ତାରମ୍ମଣଂ ଚିତ୍ତଂ ପୱତ୍ତତି। ତସ୍ମିମ୍ପି ନିରୁଦ୍ଧେ ଅପରାପରଂ ତତୋ ସୁଖୁମତରଂ ସୁଖୁମତରଂ ନିମିତ୍ତାରମ୍ମଣଂ ପୱତ୍ତତିଯେୱ। କଥଂ? ଯଥା ପୁରିସୋ ମହତିଯା ଲୋହସଲାକାଯ କଂସଥାଲଂ ଆକୋଟେଯ୍ୟ, ଏକପ୍ପହାରେନ ମହାସଦ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ତସ୍ସ ଓଳାରିକସଦ୍ଦାରମ୍ମଣଂ ଚିତ୍ତଂ ପୱତ୍ତେଯ୍ୟ। ନିରୁଦ୍ଧେ ଓଳାରିକେ ସଦ୍ଦେ ଅଥ ପଚ୍ଛା ସୁଖୁମସଦ୍ଦନିମିତ୍ତାରମ୍ମଣଂ, ତସ୍ମିମ୍ପି ନିରୁଦ୍ଧେ ଅପରାପରଂ ତତୋ ସୁଖୁମତରଂ ସୁଖୁମତରଂ ସଦ୍ଦନିମିତ୍ତାରମ୍ମଣଂ ପୱତ୍ତତେୱ, ଏୱନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ୱୁତ୍ତମ୍ପିଚେତଂ – ‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି କଂସେ ଆକୋଟିତେ’’ତି (ପଟି। ମ। ୧।୧୭୧) ୱିତ୍ଥାରୋ।

୨୨୯। ଯଥା ହି ଅଞ୍ଞାନି କମ୍ମଟ୍ଠାନାନି ଉପରୂପରି ୱିଭୂତାନି ହୋନ୍ତି, ନ ତଥା ଇଦଂ। ଇଦଂ ପନ ଉପରୂପରି ଭାୱେନ୍ତସ୍ସ ସୁଖୁମତ୍ତଂ ଗଚ୍ଛତି, ଉପଟ୍ଠାନମ୍ପି ନ ଉପଗଚ୍ଛତି, ଏୱଂ ଅନୁପଟ୍ଠହନ୍ତେ ପନ ତସ୍ମିଂ ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଚମ୍ମଖଣ୍ଡଂ ପପ୍ଫୋଟେତ୍ୱା ନ ଗନ୍ତବ୍ବଂ। କିଂ କାତବ୍ବଂ? ‘‘ଆଚରିଯଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱା, ‘‘ନଟ୍ଠଂ ଦାନି ମେ କମ୍ମଟ୍ଠାନ’’ନ୍ତି ୱା ନ ୱୁଟ୍ଠାତବ୍ବଂ। ଇରିଯାପଥଂ ୱିକୋପେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତୋ ହି କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ନୱନୱମେୱ ହୋତି। ତସ୍ମା ଯଥାନିସିନ୍ନେନେୱ ଦେସତୋ ଆହରିତବ୍ବଂ।

ତତ୍ରାଯଂ ଆହରଣୂପାଯୋ, ତେନ ହି ଭିକ୍ଖୁନା କମ୍ମଟ୍ଠାନସ୍ସ ଅନୁପଟ୍ଠାନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖିତବ୍ବଂ, ଇମେ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ନାମ କତ୍ଥ ଅତ୍ଥି, କତ୍ଥ ନତ୍ଥି। କସ୍ସ ୱା ଅତ୍ଥି, କସ୍ସ ୱା ନତ୍ଥୀତି। ଅଥେୱଂ ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତା ଇମେ ଅନ୍ତୋମାତୁକୁଚ୍ଛିଯଂ ନତ୍ଥି, ଉଦକେ ନିମୁଗ୍ଗାନଂ ନତ୍ଥି, ତଥା ଅସଞ୍ଞୀଭୂତାନଂ, ମତାନଂ, ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନସମାପନ୍ନାନଂ, ରୂପାରୂପଭୱସମଙ୍ଗୀନଂ, ନିରୋଧସମାପନ୍ନାନନ୍ତି ଞତ୍ୱା ଏୱଂ ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତା ପଟିଚୋଦେତବ୍ବୋ ‘‘ନନୁ ତ୍ୱଂ, ପଣ୍ଡିତ, ନେୱ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଗତୋ, ନ ଉଦକେ ନିମୁଗ୍ଗୋ, ନ ଅସଞ୍ଞୀଭୂତୋ, ନ ମତୋ, ନ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନସମାପନ୍ନୋ, ନ ରୂପାରୂପଭୱସମଙ୍ଗୀ, ନ ନିରୋଧସମାପନ୍ନୋ। ଅତ୍ଥିଯେୱ ତେ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା, ମନ୍ଦପଞ୍ଞତାଯ ପନ ପରିଗ୍ଗହେତୁଂ ନ ସକ୍କୋସୀ’’ତି। ଅଥାନେନ ପକତିଫୁଟ୍ଠୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ଠପେତ୍ୱା ମନସିକାରୋ ପୱତ୍ତେତବ୍ବୋ। ଇମେ ହି ଦୀଘନାସିକସ୍ସ ନାସାପୁଟଂ ଘଟ୍ଟେନ୍ତା ପୱତ୍ତନ୍ତି। ରସ୍ସନାସିକସ୍ସ ଉତ୍ତରୋଟ୍ଠଂ। ତସ୍ମାନେନ ଇମଂ ନାମ ଠାନଂ ଘଟ୍ଟେନ୍ତୀତି ନିମିତ୍ତଂ ଠପେତବ୍ବଂ। ଇମମେୱ ହି ଅତ୍ଥୱସଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ ଭଗୱତା – ‘‘ନାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମୁଟ୍ଠସତିସ୍ସ ଅସମ୍ପଜାନସ୍ସ ଆନାପାନସ୍ସତିଭାୱନଂ ୱଦାମୀ’’ତି (ମ। ନି। ୩।୧୪୯; ସଂ। ନି। ୫।୯୯୨)।

୨୩୦। କିଞ୍ଚାପି ହି ଯଂକିଞ୍ଚି କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ସତସ୍ସ ସମ୍ପଜାନସ୍ସେୱ ସମ୍ପଜ୍ଜତି। ଇତୋ ଅଞ୍ଞଂ ପନ ମନସିକରୋନ୍ତସ୍ସ ପାକଟଂ ହୋତି। ଇଦଂ ପନ ଆନାପାନସ୍ସତିକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗରୁକଂ ଗରୁକଭାୱନଂ ବୁଦ୍ଧପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧବୁଦ୍ଧପୁତ୍ତାନଂ ମହାପୁରିସାନଂଯେୱ ମନସିକାରଭୂମିଭୂତଂ, ନ ଚେୱ ଇତ୍ତରଂ, ନ ଚ ଇତ୍ତରସତ୍ତସମାସେୱିତଂ। ଯଥା ଯଥା ମନସି କରୀଯତି, ତଥା ତଥା ସନ୍ତଞ୍ଚେୱ ହୋତି ସୁଖୁମଞ୍ଚ। ତସ୍ମା ଏତ୍ଥ ବଲୱତୀ ସତି ଚ ପଞ୍ଞା ଚ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବା।

ଯଥା ହି ମଟ୍ଠସାଟକସ୍ସ ତୁନ୍ନକରଣକାଲେ ସୂଚିପି ସୁଖୁମା ଇଚ୍ଛିତବ୍ବା। ସୂଚିପାସୱେଧନମ୍ପି ତତୋ ସୁଖୁମତରଂ, ଏୱମେୱ ମଟ୍ଠସାଟକସଦିସସ୍ସ ଇମସ୍ସ କମ୍ମଟ୍ଠାନସ୍ସ ଭାୱନାକାଲେ ସୂଚିପଟିଭାଗା ସତିପି, ସୂଚିପାସୱେଧନପଟିଭାଗା ତଂସମ୍ପଯୁତ୍ତା ପଞ୍ଞାପି ବଲୱତୀ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବା। ତାହି ଚ ପନ

ସତିପଞ୍ଞାହି ସମନ୍ନାଗତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ନ ତେ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ଅଞ୍ଞତ୍ର ପକତିଫୁଟ୍ଠୋକାସା ପରିଯେସିତବ୍ବା।

ଯଥା ପନ କସ୍ସକୋ କସିଂ କସିତ୍ୱା ବଲୀବଦ୍ଦେ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଗୋଚରମୁଖେ କତ୍ୱା ଛାୟାୟ ନିସିନ୍ନୋ ୱିସ୍ସମେୟ୍ୟ, ଅଥସ୍ସ ତେ ବଲୀବଦ୍ଦା ୱେଗେନ ଅଟୱିଂ ପୱିସେୟ୍ୟୁଂ। ଯୋ ହୋତି ଛେକୋ କସ୍ସକୋ, ସୋ ପୁନ ତେ ଗହେତ୍ୱା ଯୋଜେତୁକାମୋ ନ ତେସଂ ଅନୁପଦଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଟୱିଂ ଆହିଣ୍ଡତି, ଅଥ ଖୋ ରସ୍ମିଞ୍ଚ ପତୋଦଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ଉଜୁକମେୱ ତେସଂ ନିପାତନତିତ୍ଥଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିସୀଦତି ୱା ନିପଜ୍ଜତି ୱା, ଅଥ ତେ ଗୋଣେ ଦିୱସଭାଗଂ ଚରିତ୍ୱା ନିପାତନତିତ୍ଥଂ ଓତରିତ୍ୱା ନ୍ହତ୍ୱା ଚ ପିୱିତ୍ୱା ଚ ପଚ୍ଚୁତ୍ତରିତ୍ୱା ଠିତେ ଦିସ୍ୱା ରସ୍ମିୟା ବନ୍ଧିତ୍ୱା ପତୋଦେନ ୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ ଆନେତ୍ୱା ଯୋଜେତ୍ୱା ପୁନ କମ୍ମଂ କରୋତି, ଏୱମେୱ ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ନ ତେ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ଅଞ୍ଞତ୍ର ପକତିଫୁଟ୍ଠୋକାସା ପରିଯେସିତବ୍ବା। ସତିରସ୍ମିଂ ପନ ପଞ୍ଞାପତୋଦଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ପକତିଫୁଟ୍ଠୋକାସେ ଚିତ୍ତଂ ଠପେତ୍ୱା ମନସିକାରୋ ପୱତ୍ତେତବ୍ବୋ। ଏୱଞ୍ହିସ୍ସ ମନସିକରୋତୋ ନ ଚିରସ୍ସେୱ ତେ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି ନିପାତନତିତ୍ଥେ ୱିୟ ଗୋଣା। ତତୋନେନ ସତିରସ୍ମିୟା ବନ୍ଧିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂଯେୱ ଠାନେ ଯୋଜେତ୍ୱା ପଞ୍ଞାପତୋଦେନ ୱିଜ୍ଝନ୍ତେନ ପୁନପ୍ପୁନଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅନୁୟୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ।

୨୩୧। ତସ୍ସେୱମନୁୟୁଞ୍ଜତୋ ନ ଚିରସ୍ସେୱ ନିମିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠାତି। ତଂ ପନେତଂ ନ ସବ୍ବେସଂ ଏକସଦିସଂ ହୋତି। ଅପିଚ ଖୋ କସ୍ସଚି ସୁଖସମ୍ଫସ୍ସଂ ଉପ୍ପାଦୟମାନୋ ତୂଲପିଚୁ ୱିୟ କପ୍ପାସପିଚୁ ୱିୟ ୱାତଧାରା ୱିୟ ଚ ଉପଟ୍ଠାତୀତି ଏକଚ୍ଚେ ଆହୁ।

ଅୟଂ ପନ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ, ଇଦଞ୍ହି କସ୍ସଚି ତାରକରୂପଂ ୱିୟ ମଣିଗୁଳିକା ୱିୟ ମୁତ୍ତାଗୁଳିକା ୱିୟ ଚ, କସ୍ସଚି ଖରସମ୍ଫସ୍ସଂ ହୁତ୍ୱା କପ୍ପାସଟ୍ଠି ୱିୟ ଦାରୁସାରସୂଚି ୱିୟ ଚ, କସ୍ସଚି ଦୀଘପାମଙ୍ଗସୁତ୍ତଂ ୱିୟ କୁସୁମଦାମଂ ୱିୟ ଧୂମସିଖା ୱିୟ ଚ, କସ୍ସଚି ୱିତ୍ଥତଂ ମକ୍କଟକସୁତ୍ତଂ ୱିୟ ୱଲାହକପଟଲଂ ୱିୟ ପଦୁମପୁପ୍ଫଂ ୱିୟ ରଥଚକ୍କଂ ୱିୟ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ୱିୟ ସୂରିୟମଣ୍ଡଲଂ ୱିୟ ଚ ଉପଟ୍ଠାତି। ତଞ୍ଚ ପନେତଂ ଯଥା ସମ୍ବହୁଲେସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ ସୁତ୍ତନ୍ତଂ ସଜ୍ଝାୟିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନେସୁ ଏକେନ ଭିକ୍ଖୁନା ''ତୁମ୍ହାକଂ କୀଦିସଂ ହୁତ୍ୱା ଇଦଂ ସୁତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠାତୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ଏକୋ ''ମୟ୍ହଂ ମହତୀ ପବ୍ବତେୟ୍ୟା ନଦୀ ୱିୟ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତୀ''ତି ଆହ। ଅପରୋ ''ମୟ୍ହଂ ଏକା ୱନରାଜି ୱିୟ''। ଅଞ୍ଞୋ ''ମୟ୍ହଂ ଏକୋ ସୀତଚ୍ଛାୟୋ ସାଖାସମ୍ପନ୍ନୋ ଫଲଭାରଭରିତରୁକ୍ଖୋ ୱିୟା''ତି। ତେସଂ ହି ତଂ ଏକମେୱ ସୁତ୍ତଂ ସଞ୍ଞାନାନତାୟ ନାନତୋ ଉପଟ୍ଠାତି। ଏୱଂ ଏକମେୱ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ସଞ୍ଞାନାନତାୟ ନାନତୋ ଉପଟ୍ଠାତି। ସଞ୍ଞଜଞ୍ହି ଏତଂ ସଞ୍ଞାନିଦାନଂ ସଞ୍ଞାପଭୱଂ। ତସ୍ମା ସଞ୍ଞାନାନତାୟ ନାନତୋ ଉପଟ୍ଠାତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଏତ୍ଥ ଚ ଅଞ୍ଞମେୱ ଅସ୍ସାସାରମ୍ମଣଂ ଚିତ୍ତଂ, ଅଞ୍ଞଂ ପସ୍ସାସାରମ୍ମଣଂ, ଅଞ୍ଞଂ ନିମିତ୍ତାରମ୍ମଣଂ। ଯସ୍ସ ହି ଇମେ ତୟୋ ଧମ୍ମା ନତ୍ଥି, ତସ୍ସ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ନେୱ ଅପ୍ପନଂ, ନ ଉପଚାରଂ ପାପୁଣାତି। ଯସ୍ସ ପନ ଇମେ ତୟୋ ଧମ୍ମା ଅତ୍ଥି, ତସ୍ସେୱ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଉପଚାରଞ୍ଚ ଅପ୍ପନଞ୍ଚ ପାପୁଣାତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ –

''ନିମିତ୍ତଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା, ଅନାରମ୍ମଣମେକଚିତ୍ତସ୍ସ;

ଅଜାନତୋ ତୟୋ ଧମ୍ମେ, ଭାୱନା ନୁପଲବ୍ଭତି।

''ନିମିତ୍ତଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା, ଅନାରମ୍ମଣମେକଚିତ୍ତସ୍ସ;

ଜାନତୋୱ ତୟୋ ଧମ୍ମେ, ଭାୱନା ଉପଲବ୍ଭତୀ''ତି। (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୨।୧୬୫);

୨୩୨। ଏୱଂ ଉପଟ୍ଠିତେ ପନ ନିମିତ୍ତେ ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଆଚରିୟସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆରୋଚେତବ୍ବଂ ''ମୟ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏୱରୂପଂ ନାମ ଉପଟ୍ଠାତୀ''ତି। ଆଚରିଯେନ ପନ ଏତଂ ନିମିତ୍ତନ୍ତି ୱା ନ ୱା ନିମିତ୍ତନ୍ତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ''ଏୱଂ ହୋତି, ଆୱୁସୋ''ତି ୱତ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ମନସି କରୋହୀତି ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ନିମିତ୍ତନ୍ତି ହି ୱୁତ୍ତେ ୱୋସାନଂ ଆପଜ୍ଜେୟ୍ୟ। ନ ନିମିତ୍ତନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ନିରାସୋ ୱିସୀଦେୟ୍ୟ। ତସ୍ମା ତଦୁଭୟମ୍ପି ଅୱତ୍ୱା ମନସିକାରେଯେୱ ନିୟୋଜେତବ୍ବୋତି। ଏୱଂ ତାୱ ଦୀଘଭାଣକା।

ମଜ୍ଝିମଭାଣକା ପନାହୁ ''ନିମିତ୍ତମିଦଂ, ଆୱୁସୋ, କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ମନସି କରୋହି ସପ୍ପୁରିସାତି ୱତ୍ତବ୍ବୋ''ତି। ଅଥାନେନ ନିମିତ୍ତେଯେୱ ଚିତ୍ତଂ ଠପେତବ୍ବଂ । ଏୱମସ୍ସାୟଂ ଇତୋ ପଭୁତି ଠପନାୱସେନ ଭାୱନା ହୋତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ପୋରାଣେହି –

''ନିମିତ୍ତେ ଠପୟଂ ଚିତ୍ତଂ, ନାନାକାରଂ ୱିଭାୱୟଂ;

ଧୀରୋ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେ, ସକଂ ଚିତ୍ତଂ ନିବନ୍ଧତୀ''ତି। (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୨।୧୬୫);

ତସ୍ସେୱଂ ନିମିତ୍ତୁପଟ୍ଠାନତୋ ପଭୁତି ନୀୱରଣାନି ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତାନେୱ ହୋନ୍ତି, କିଲେସା ସନ୍ନିସିନ୍ନାୱ। ସତି ଉପଟ୍ଠିତାୟେୱ। ଚିତ୍ତଂ ଉପଚାରସମାଧିନା ସମାହିତମେୱ। ଅଥାନେନ ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ନେୱ ୱଣ୍ଣତୋ ମନସି କାତବ୍ବଂ, ନ ଲକ୍ଖଣତୋ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବଂ। ଅପିଚ ଖୋ ଖତ୍ତିୟମହେସିୟା ଚକ୍କୱତ୍ତିଗବ୍ଭୋ ୱିୟ କସ୍ସକେନ ସାଲିୟୱଗବ୍ଭୋ ୱିୟ ଚ ଆୱାସାଦୀନି ସତ୍ତ ଅସପ୍ପାୟାନି ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ତାନେୱ ସତ୍ତ ସପ୍ପାୟାନି ସେୱନ୍ତେନ ସାଧୁକଂ ରକ୍ଖିତବ୍ବଂ। ଅଥ ନଂ ଏୱଂ ରକ୍ଖିତ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ମନସିକାରୱସେନ ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୂଳ୍ହିଂ ଗମୟିତ୍ୱା ଦସୱିଧଂ ଅପ୍ପନାକୋସଲ୍ଲଂ ସମ୍ପାଦେତବ୍ବଂ, ୱୀରିୟସମତା ୟୋଜେତବ୍ବା। ତସ୍ସେୱଂ ଘଟେନ୍ତସ୍ସ ପଥୱୀକସିଣେ ୱୁତ୍ତାନୁକ୍କମେନେୱ ତସ୍ମିଂ ନିମିତ୍ତେ ଚତୁକ୍କପଞ୍ଚକଜ୍ଝାନାନି ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି।

୨୩୩। ଏୱଂ ନିବ୍ବତ୍ତଚତୁକ୍କପଞ୍ଚକଜ୍ଝାନୋ ପନେତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁ ସଲ୍ଲକ୍ଖଣାୱିୱଟ୍ଟନାୱସେନ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ପତ୍ତୁକାମୋ ତଦେୱ ଝାନଂ ପଞ୍ଚହାକାରେହି ୱସିପ୍ପତ୍ତଂ ପଗୁଣଂ କତ୍ୱା ନାମରୂପଂ ୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତି। କଥଂ? ସୋ ହି ସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠାୟ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ସମୁଦୟୋ କରଜକାୟୋ ଚ ଚିତ୍ତଞ୍ଚାତି ପସ୍ସତି। ୟଥା ହି କମ୍ମାରଗଗ୍ଗରିୟା ଧମମାନାୟ ଭସ୍ତଞ୍ଚ ପୁରିସସ୍ସ ଚ ତଜ୍ଜଂ ୱାୟାମଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱାତୋ ସଞ୍ଚରତି, ଏୱମେୱ କାୟଞ୍ଚ ଚିତ୍ତଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାତି। ତତୋ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେ ଚ କାୟଞ୍ଚ ରୂପନ୍ତି ଚିତ୍ତଞ୍ଚ ତଂସମ୍ପୟୁତ୍ତଧମ୍ମେ ଚ ଅରୂପନ୍ତି ୱୱତ୍ଥପେତି। ଅୟମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ। ୱିତ୍ଥାରତୋ ପନ ନାମରୂପୱୱତ୍ଥାନଂ ପରତୋ ଆୱିଭୱିସ୍ସତି।

ଏୱଂ ନାମରୂପଂ ୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱା ତସ୍ସ ପଚ୍ଚୟଂ ପରିୟେସତି। ପରିୟେସନ୍ତୋ ଚ ନଂ ଦିସ୍ୱା ତୀସୁପି ଅଦ୍ଧାସୁ ନାମରୂପସ୍ସ ପୱତ୍ତିଂ ଆରବ୍ଭ କଙ୍ଖଂ ୱିତରତି। ୱିତିଣ୍ଣକଙ୍ଖୋ କଲାପସମ୍ମସନୱସେନ ତିଲକ୍ଖଣଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଉଦୟବ୍ବୟାନୁପସ୍ସନାୟ ପୁବ୍ବଭାଗେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଓଭାସାଦୟୋ ଦସ ୱିପସ୍ସନୁପକ୍କିଲେସେ ପହାୟ ଉପକ୍କିଲେସୱିମୁତ୍ତଂ ପଟିପଦାଞାଣଂ ମଗ୍ଗୋତି ୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱା ଉଦୟଂ ପହାୟ ଭଙ୍ଗାନୁପସ୍ସନଂ ପତ୍ୱା ନିରନ୍ତରଂ ଭଙ୍ଗାନୁପସ୍ସନେନ ୱୟତୋ ଉପଟ୍ଠିତେସୁ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେସୁ ନିବ୍ବିନ୍ଦନ୍ତୋ ୱିରଜ୍ଜନ୍ତୋ ୱିମୁଚ୍ଚନ୍ତୋ ୟଥାକ୍କମେନ ଚତ୍ତାରୋ ଅରିୟମଗ୍ଗେ ପାପୁଣିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଫଲେ ପତିଟ୍ଠାୟ ଏକୂନୱୀସତିଭେଦସ୍ସ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାଞାଣସ୍ସ ପରିୟନ୍ତଂ ପତ୍ତୋ ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ଅଗ୍ଗଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟୋ ହୋତି।

ଏତ୍ତାୱତା ଚସ୍ସ ଗଣନଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନାପରିୟୋସାନା ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିଭାୱନା ସମତ୍ତା ହୋତୀତି ଅୟଂ ସବ୍ବାକାରତୋ ପଠମଚତୁକ୍କୱଣ୍ଣନା।

୨୩୪। ଇତରେସୁ ପନ ତୀସୁ ଚତୁକ୍କେସୁ ୟସ୍ମା ୱିସୁଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଭାୱନାନୟୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ତସ୍ମା ଅନୁପଦୱଣ୍ଣନାନୟେନେୱ ତେସଂ ଏୱଂ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ପୀତିପଟିସଂୱେଦୀତି ପୀତିଂ ପଟିସଂୱିଦିତଂ କରୋନ୍ତୋ ପାକଟଂ କରୋନ୍ତୋ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମି ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତି। ତତ୍ଥ ଦ୍ୱୀହାକାରେହି ପୀତି ପଟିସଂୱିଦିତା ହୋତି ଆରମ୍ମଣତୋ ଚ ଅସମ୍ମୋହତୋ ଚ।

କଥଂ ଆରମ୍ମଣତୋ ପୀତି ପଟିସଂୱିଦିତା ହୋତି? ସପ୍ପୀତିକେ ଦ୍ୱେ ଝାନେ ସମାପଜ୍ଜତି। ତସ୍ସ ସମାପତ୍ତିକ୍ଖଣେ ଝାନପଟିଲାଭେନ ଆରମ୍ମଣତୋ ପୀତି ପଟିସଂୱିଦିତା ହୋତି, ଆରମ୍ମଣସ୍ସ ପଟିସଂୱିଦିତତ୍ତା। କଥଂ ଅସମ୍ମୋହତୋ? ସପ୍ପୀତିକେ ଦ୍ୱେ ଝାନେ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାୟ ଝାନସମ୍ପୟୁତ୍ତଂ ପୀତିଂ ଖୟତୋ ୱୟତୋ ସମ୍ମସତି। ତସ୍ସ ୱିପସ୍ସନାକ୍ଖଣେ ଲକ୍ଖଣପଟିୱେଧେନ ଅସମ୍ମୋହତୋ ପୀତି ପଟିସଂୱିଦିତା ହୋତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ପଟିସମ୍ଭିଦାୟଂ (ପଟି। ମ। ୧।୧୭୨) –

‘‘ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ସତି ଉପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ତାୟ ସତିୟା ତେନ ଞାଣେନ ସା ପୀତି ପଟିସଂୱିଦିତା ହୋତି। ଦୀଘଂ ପସ୍ସାସୱସେନ… ରସ୍ସଂ ଅସ୍ସାସୱସେନ… ରସ୍ସଂ ପସ୍ସାସୱସେନ… ସବ୍ବକାୟପଟିସଂୱେଦୀ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୱସେନ… ପସ୍ସମ୍ଭୟଂ କାୟସଙ୍ଖାରଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ସତି ଉପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ତାୟ ସତିୟା ତେନ ଞାଣେନ ସା ପୀତି ପଟିସଂୱିଦିତା ହୋତି। ଆୱଜ୍ଜତୋ ସା ପୀତି ପଟିସଂୱିଦିତା ହୋତି। ଜାନତୋ ପସ୍ସତୋ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠହତୋ ସଦ୍ଧାୟ ଅଧିମୁଚ୍ଚତୋ ୱୀରିୟଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହତୋ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠାପୟତୋ ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହତୋ ପଞ୍ଞାୟ ପଜାନତୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ ପହାତବ୍ବଂ ଭାୱେତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକରୋତୋ ସା ପୀତି ପଟିସଂୱିଦିତା ହୋତି। ଏୱଂ ସା ପୀତି ପଟିସଂୱିଦିତା ହୋତୀ’’ତି।

ଏତେନେୱ ନୟେନ ଅୱସେସପଦାନିପି ଅତ୍ଥତୋ ୱେଦିତବ୍ବାନି। ଇଦମ୍ପନେତ୍ଥ ୱିସେସମତ୍ତଂ, ତିଣ୍ଣଂ ଝାନାନଂ ୱସେନ ସୁଖପଟିସଂୱେଦିତା, ଚତୁନ୍ନମ୍ପି ୱସେନ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରପଟିସଂୱେଦିତା ୱେଦିତବ୍ବା। ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରୋତି ୱେଦନାଦୟୋ ଦ୍ୱେ ଖନ୍ଧା। ସୁଖପଟିସଂୱେଦୀପଦେ ଚେତ୍ଥ ୱିପସ୍ସନାଭୂମିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ‘‘ସୁଖନ୍ତି ଦ୍ୱେ ସୁଖାନି କାୟିକଞ୍ଚ ସୁଖଂ ଚେତସିକଞ୍ଚା’’ତି ପଟିସମ୍ଭିଦାୟଂ (ପଟି। ମ। ୧।୧୭୩) ୱୁତ୍ତଂ। ପସ୍ସମ୍ଭୟଂ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରନ୍ତି ଓଳାରିକଂ

ଓଛଆରିକଂ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରଂ ପସ୍ସମ୍ଭେନ୍ତୋ, ନିରୋଧେନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋ ୱିତ୍ଥାରତୋ କାଯସଙ୍ଖାରେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅପିଚେତ୍ଥ ପୀତିପଦେ ପୀତିସୀସେନ ୱେଦନା ୱୁତ୍ତା। ସୁଖପଦେ ସରୂପେନେୱ ୱେଦନା। ଦ୍ୱୀସୁ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରପଦେସୁ ''ସଞ୍ଞା ଚ ୱେଦନା ଚ ଚେତସିକା ଏତେ ଧମ୍ମା ଚିତ୍ତପଟିବଦ୍ଧା ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରା''ତି (ପଟି। ମ। ୧।୧୭୪; ମ। ନି। ୧।୪୬୩) ୱଚନତୋ ସଞ୍ଞାସମ୍ପଯୁତ୍ତା ୱେଦନାତି ଏୱଂ ୱେଦନାନୁପସ୍ସନାନଯେନ ଇଦଂ ଚତୁକ୍କଂ ଭାସିତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୨୩୫। ତତିଯଚତୁକ୍କେପି ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ୱସେନ ଚିତ୍ତପଟିସଂୱେଦିତା ୱେଦିତବ୍ବା। ଅଭିପ୍ପମୋଦଯଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ଚିତ୍ତଂ ମୋଦେନ୍ତୋ ପମୋଦେନ୍ତୋ ହାସେନ୍ତୋ ପହାସେନ୍ତୋ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମି ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତି। ତତ୍ଥ ଦ୍ୱୀହାକାରେହି ଅଭିପ୍ପମୋଦୋ ହୋତି ସମାଧିୱସେନ ଚ ୱିପସ୍ସନାୱସେନ ଚ।

କଥଂ ସମାଧିୱସେନ? ସପ୍ପୀତିକେ ଦ୍ୱେ ଝାନେ ସମାପଜ୍ଜତି। ସୋ ସମାପତ୍ତିକ୍ଖଣେ ସମ୍ପଯୁତ୍ତପୀତିଯା ଚିତ୍ତଂ ଆମୋଦେତି ପମୋଦେତି। କଥଂ ୱିପସ୍ସନାୱସେନ? ସପ୍ପୀତିକେ ଦ୍ୱେ ଝାନେ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାଯ ଝାନସମ୍ପଯୁତ୍ତପୀତିଂ ଖଯତୋ ୱଯତୋ ସମ୍ମସତି। ଏୱଂ ୱିପସ୍ସନାକ୍ଖଣେ ଝାନସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ପୀତିଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ଚିତ୍ତଂ ଆମୋଦେତି ପମୋଦେତି। ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନୋ ''ଅଭିପ୍ପମୋଦଯଂ ଚିତ୍ତଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମି ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତୀ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ସମାଦହଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଠମଜ୍ଝାନାଦିୱସେନ ଆରମ୍ମଣେ ଚିତ୍ତଂ ସମଂ ଆଦହନ୍ତୋ ସମଂ ଠପେନ୍ତୋ। ତାନି ୱା ପନ ଝାନାନି ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାଯ ଝାନସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଖଯତୋ ୱଯତୋ ସମ୍ମସ୍ସତୋ ୱିପସ୍ସନାକ୍ଖଣେ ଲକ୍ଖଣପଟିୱେଧେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଖଣିକଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତା। ଏୱଂ ଉପ୍ପନ୍ନାଯ ଖଣିକଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତାଯ ୱସେନପି ଆରମ୍ମଣେ ଚିତ୍ତଂ ସମଂ ଆଦହନ୍ତୋ ସମଂ ଠପେନ୍ତୋ ''ସମାଦହଂ ଚିତ୍ତଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମି ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତୀ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ୱିମୋଚଯଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଠମଜ୍ଝାନେନ ନୀୱରଣେହି ଚିତ୍ତଂ ମୋଚେନ୍ତୋ ୱିମୋଚେନ୍ତୋ, ଦୁତିଯେନ ୱିତକ୍କୱିଚାରେହି, ତତିଯେନ ପୀତିଯା, ଚତୁତ୍ଥେନ ସୁଖଦୁକ୍ଖେହି ଚିତ୍ତଂ ମୋଚେନ୍ତୋ ୱିମୋଚେନ୍ତୋ। ତାନି ୱା ପନ ଝାନାନି ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାଯ ଝାନସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଖଯତୋ ୱଯତୋ ସମ୍ମସତି। ସୋ ୱିପସ୍ସନାକ୍ଖଣେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଯ ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞାତୋ ଚିତ୍ତଂ ମୋଚେନ୍ତୋ, ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନାଯ ସୁଖସଞ୍ଞାତୋ, ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଯ ଅତ୍ତସଞ୍ଞାତୋ, ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନାଯ ନନ୍ଦିତୋ, ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନାଯ ରାଗତୋ, ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନାଯ ସମୁଦଯତୋ, ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନାଯ ଆଦାନତୋ ଚିତ୍ତଂ ମୋଚେନ୍ତୋ ଅସ୍ସସତି ଚେୱ ପସ୍ସସତି ଚ। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି ''ୱିମୋଚଯଂ ଚିତ୍ତଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମି ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତୀ''ତି। ଏୱଂ ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାୱସେନ ଇଦଂ ଚତୁକ୍କଂ ଭାସିତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୨୩୬। ଚତୁତ୍ଥଚତୁକ୍କେ ପନ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀତି ଏତ୍ଥ ତାୱ ଅନିଚ୍ଚଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅନିଚ୍ଚତା ୱେଦିତବ୍ବା। ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ୱେଦିତବ୍ବା। ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ତତ୍ଥ ଅନିଚ୍ଚନ୍ତି ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧା। କସ୍ମା? ଉପ୍ପାଦୱଯଞ୍ଞଥତ୍ତଭାୱା। ଅନିଚ୍ଚତାତି ତେସଂୟେୱ ଉପ୍ପାଦୱଯଞ୍ଞଥତ୍ତଂ, ହୁତ୍ୱା ଅଭାୱୋ ୱା, ନିବ୍ବତ୍ତାନଂ ତେନେୱାକାରେନ ଅଟ୍ଠତ୍ୱା ଖଣଭଙ୍ଗେନ ଭେଦୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାତି ତସ୍ସା ଅନିଚ୍ଚତାଯ ୱସେନ ରୂପାଦୀସୁ ଅନିଚ୍ଚନ୍ତି ଅନୁପସ୍ସନା। ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀତି ତାଯ ଅନୁପସ୍ସନାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ। ତସ୍ମା ଏୱଂଭୂତୋ ଅସ୍ସସନ୍ତୋ ପସ୍ସସନ୍ତୋ ଚ ଇଧ ''ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମି ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତୀ''ତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ୱିରାଗାନୁପସ୍ସୀତି ଏତ୍ଥ ପନ ଦ୍ୱେ ୱିରାଗା ଖଯୱିରାଗୋ ଚ ଅଚ୍ଚନ୍ତୱିରାଗୋ ଚ। ତତ୍ଥ ଖଯୱିରାଗୋତି ସଙ୍ଖାରାନଂ ଖଣଭଙ୍ଗୋ। ଅଚ୍ଚନ୍ତୱିରାଗୋତି ନିବ୍ବାନଂ। ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନାତି ତଦୁଭଯଦସ୍ସନୱସେନ ପୱତ୍ତା ୱିପସ୍ସନା ଚ ମଗ୍ଗୋ ଚ। ତାଯ ଦୁୱିଧାଯପି ଅନୁପସ୍ସନାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୁତ୍ୱା ଅସ୍ସସନ୍ତୋ ପସ୍ସସନ୍ତୋ ଚ ''ୱିରାଗାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମି ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତୀ''ତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ନିରୋଧାନୁପସ୍ସୀପଦେପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀତି ଏତ୍ଥାପି ଦ୍ୱେ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗା ପରିଚ୍ଚାଗପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ଚ ପକ୍ଖନ୍ଦନପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ଚ। ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋୟେୱ ଅନୁପସ୍ସନା ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନା। ୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗାନଂ ଏତମଧିୱଚନଂ।

ୱିପସ୍ସନା ହି ତଦଙ୍ଗୱସେନ ସଦ୍ଧିଂ ଖନ୍ଧାଭିସଙ୍ଖାରେହି କିଲେସେ ପରିଚ୍ଚଜତି, ସଙ୍ଖତଦୋସଦସ୍ସନେନ ଚ ତବ୍ବିପରୀତେ ନିବ୍ବାନେ ତନ୍ନିନ୍ନତାଯ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି ପରିଚ୍ଚାଗପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ଚେୱ ପକ୍ଖନ୍ଦନପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋତି ଚ ୱୁଚ୍ଚତି। ମଗ୍ଗୋ ସମୁଚ୍ଛେଦୱସେନ ସଦ୍ଧିଂ ଖନ୍ଧାଭିସଙ୍ଖାରେହି କିଲେସେ

ପରିଚ୍ଚଜତି, ଆରମ୍ମଣକରଣେନ ଚ ନିଦ୍ଧାନେ ପଜ୍ଜନ୍ଦତୀତି ପରିଚ୍ଚାଗପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ଚେୱ ପଜ୍ଜନ୍ଦନପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋତି ଚ ୱୁଚ୍ଚତି। ଉଭଯମ୍ପି ପନ ପୁରିମପୁରିମଞ୍ଞାଣାନଂ ଅନୁଅନୁପସ୍ସନତୋ ଅନୁପସ୍ସନାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତାଯ ଦୁୱିଧାଯପି ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୁତ୍ୱା ଅସ୍ସସନ୍ତୋ ପସ୍ସସନ୍ତୋ ଚ ‘‘ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମି ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତୀ’’ତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଇଦଂ ଚତୁତ୍ଥଚତୁକ୍କଂ ସୁଦ୍ଧୱିପସ୍ସନାୱସେନେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ପୁରିମାନି ପନ ତୀଣି ସମଥୱିପସ୍ସନାୱସେନ। ଏୱଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଚତୁକ୍କାନଂ ୱସେନ ସୋଳସୱତ୍ଥୁକାଯ ଆନାପାନସ୍ସତିଯା ଭାୱନା ୱେଦିତବ୍ବା। ଏୱଂ ସୋଳସୱତ୍ଥୁୱସେନ ଚ ପନ ଅଯଂ ଆନାପାନସ୍ସତି ମହପ୍ଫଲା ହୋତି ମହାନିସଂସା।

୨୩୭। ତତ୍ରସ୍ସ ‘‘ଅଯମ୍ପି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧି ଭାୱିତୋ ବହୁଲୀକତୋ ସନ୍ତୋ ଚେୱ ପଣୀତୋ ଚା’’ତିଆଦିୱଚନତୋ ସନ୍ତଭାୱାଦିୱସେନାପି ମହାନିସଂସତା ୱେଦିତବ୍ବା, ୱିତକ୍କୁପଚ୍ଛେଦସମତ୍ଥତାଯପି। ଅଯଞ୍ହି ସନ୍ତପଣୀତଅସେଚନକସୁଖୱିହାରତ୍ତା ସମାଧିଅନ୍ତରାଯକରାନଂ ୱିତକ୍କାନଂ ୱସେନ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିଧାୱନଂ ୱିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଆନାପାନାରମ୍ମଣାଭିମୁଖମେୱ ଚିତ୍ତଂ କରୋତି। ତେନେୱ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଆନାପାନସ୍ସତି ଭାୱେତବ୍ବା ୱିତକ୍କୁପଚ୍ଛେଦାଯା’’ତି (ଅ। ନି। ୯।୧)।

ୱିଜ୍ଜାୱିମୁତ୍ତିପାରିପୂରିଯା ମୂଲଭାୱେନାପି ଚସ୍ସା ମହାନିସଂସତା ୱେଦିତବ୍ବା। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ‘‘ଆନାପାନସ୍ସତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନେ ପରିପୂରେତି, ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ପରିପୂରେନ୍ତି, ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ୱିଜ୍ଜାୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିପୂରେନ୍ତୀ’’ତି (ମ। ନି। ୩।୧୪୭)।

ଅପିଚ ଚରିମକାନଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ୱିଦିତଭାୱକରଣତୋପିସ୍ସା ମହାନିସଂସତା ୱେଦିତବ୍ବା। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ‘‘ଏୱଂ ଭାୱିତାଯ ଖୋ, ରାହୁଲ, ଆନାପାନସ୍ସତିଯା ଏୱଂ ବହୁଲୀକତାଯ ଯେପି ତେ ଚରିମକା ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା, ତେପି ୱିଦିତାୱ ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି, ନୋ ଅୱିଦିତା’’ତି (ମ। ନି। ୨। ୧୨୧)।

୨୩୮। ତତ୍ଥ ନିରୋଧୱସେନ ତଯୋ ଚରିମକା ଭୱଚରିମକା, ଝାନଚରିମକା, ଚୁତିଚରିମକାତି। ଭୱେସୁ ହି କାମଭୱେ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ପୱତ୍ତନ୍ତି, ରୂପାରୂପଭୱେସୁ ନପ୍ପୱତ୍ତନ୍ତି, ତସ୍ମା ତେ ଭୱଚରିମକା। ଝାନେସୁ ପୁରିମେ ଝାନତ୍ତଯେ ପୱତ୍ତନ୍ତି, ଚତୁତ୍ଥେ ନପ୍ପୱତ୍ତନ୍ତି, ତସ୍ମା ତେ ଝାନଚରିମକା। ଯେ ପନ ଚୁତିଚିତ୍ତସ୍ସ ପୁରତୋ ସୋଳସମେନ ଚିତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଚୁତିଚିତ୍ତେନ ସହ ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି, ଇମେ ଚୁତିଚରିମକା ନାମ। ଇମେ ଇଧ ‘‘ଚରିମକା’’ତି ଅଧିପ୍ପେତା।

ଇମଂ କିର କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅନୁଯୁତ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଆନାପାନାରମ୍ମଣସ୍ସ ସୁଟ୍ଠୁ ପରିଗ୍ଗହିତତ୍ତା ଚୁତିଚିତ୍ତସ୍ସ ପୁରତୋ ସୋଳସମସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣେ ଉପ୍ପାଦଂ ଆୱଜ୍ଜଯତୋ ଉପ୍ପାଦୋପି ନେସଂ ପାକଟୋ ହୋତି। ଠିତିଂ ଆୱଜ୍ଜଯତୋ ଠିତିପି ନେସଂ ପାକଟା ହୋତି। ଭଙ୍ଗଂ ଆୱଜ୍ଜଯତୋ ଚ ଭଙ୍ଗୋ ନେସଂ ପାକଟୋ ହୋତି।

ଇତୋ ଅଞ୍ଞଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଭାୱେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ହି ଆଯୁଅନ୍ତରଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ ୱା ହୋତି ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ ୱା। ଇଦଂ ପନ ସୋଳସୱତ୍ଥୁକଂ ଆନାପାନସ୍ସତିଂ ଭାୱେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତସ୍ସ ଆଯୁଅନ୍ତରଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନମେୱ ହୋତି। ସୋ ‘‘ଏତ୍ତକଂ ଦାନି ମେ ଆଯୁସଙ୍ଖାରା ପୱତ୍ତିସ୍ସନ୍ତି, ନ ଇତୋ ପର’’ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାଯ ଏୱ ସରୀରପଟିଜଗ୍ଗନନିୱାସନପାରୁପନାଦୀନି ସବ୍ବକିଚ୍ଚାନି କତ୍ୱା ଅକ୍ଖୀନି ନିମୀଲେତି କୋଟପବ୍ବତୱିହାରୱାସୀତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ୱିଯ ମହାକରଞ୍ଜିଯୱିହାରୱାସୀମହାତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ୱିଯ ଦେୱପୁତ୍ତମହାରଟ୍ଠେ ପିଣ୍ଡପାତିକତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ୱିଯ ଚିତ୍ତଲପବ୍ବତୱିହାରୱାସିନୋ ଦ୍ୱେ ଭାତିଯତ୍ଥେରା ୱିଯ ଚ।

ତତ୍ରିଦଂ ଏକୱତ୍ଥୁପରିଦୀପନଂ। ଦ୍ୱେଭାତିଯତ୍ଥେରାନଂ କିରେକୋ ପୁଣ୍ଣମୁପୋସଥଦିୱସେ ପାତିମୋକ୍ଖଂ ଓସାରେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଚଙ୍କମେ ଠିତୋ ଚନ୍ଦାଲୋକଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଆଯୁସଙ୍ଖାରେ ଉପଧାରେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘମାହ – ‘‘ତୁମ୍ହେହି କଥଂ ପରିନିବ୍ବାଯନ୍ତା ଭିକ୍ଖୂ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବା’’ତି। ତତ୍ର କେଚି ଆହଂସୁ ‘‘ଅମ୍ହେହି ଆସନେ ନିସିନ୍ନକାୱ ପରିନିବ୍ବାଯନ୍ତା ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବା’’ତି। କେଚି ‘‘ଅମ୍ହେହି ଆକାସେ ପଲ୍ଲଙ୍କମାଭୁଜିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନକା’’ତି। ଥେରୋ ଆହ – ‘‘ଅହଂ ଦାନି ୱୋ ଚଙ୍କମନ୍ତମେୱ ପରିନିବ୍ବାଯମାନଂ ଦସ୍ସେସ୍ସାମୀ’’ତି ତତୋ ଚଙ୍କମେ ଲେଖଂ କତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ ଇତୋ ଚଙ୍କମକୋଟିତୋ ପରକୋଟିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିୱତ୍ତମାନୋ ଇମଂ ଲେଖଂ ପତ୍ୱାୱ ପରିନିବ୍ବାଯିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଚଙ୍କମଂ ଓରୁଯ୍ହ ପରଭାଗଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିୱତ୍ତମାନୋ ଏକେନ ପାଦେନ ଲେଖଂ ଅକ୍କନ୍ତକ୍ଖଣେଯେୱ ପରିନିବ୍ବାଯି।

ତସ୍ମା ହଵେ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ, ଅନୁଯୁଞ୍ଜେଥ ପଣ୍ଡିତୋ;

ଏଵଂ ଅନେକାନିସଂସଂ, ଆନାପାନସ୍ସତିଂ ସଦାତି।

ଇଦଂ ଆନାପାନସ୍ସତିଯଂ ଵିତ୍ଥାରକଥାମୁଖଂ।

ଉପସମାନୁସ୍ସତିକଥା

୨୩୯। ଆନାପାନସ୍ସତିଯା ଅନନ୍ତରଂ ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠଂ ପନ ଉପସମାନୁସ୍ସତିଂ ଭାଵେତୁକାମେନ ରହୋଗତେନ ପଟିସଲ୍ଲୀନେନ – ''ଯାଵତା, ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମା ସଙ୍ଖତା ଵା ଅସଙ୍ଖତା ଵା ଵିରାଗୋ ତେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାଯତି, ଯଦିଦଂ ମଦନିମ୍ମଦନୋ ପିପାସଵିନଯୋ ଆଲଯସମୁଗ୍ଘାତୋ ଵଟ୍ଟୁପଚ୍ଛେଦୋ ତଣ୍ହକ୍ଖଯୋ ଵିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନ''ନ୍ତି (ଅ। ନି। ୪।୩୪; ଇତିଵୁ। ୯୦) ଏଵଂ ସବ୍ବଦୁକ୍ଖୂପସମସଙ୍ଖାତସ୍ସ ନିବ୍ବାନସ୍ସ ଗୁଣା ଅନୁସ୍ସରିତବ୍ବା।

ତତ୍ଥ ଯାଵତାତି ଯତ୍ତକା। ଧମ୍ମାତି ସଭାଵା। ସଙ୍ଖତା ଵା ଅସଙ୍ଖତା ଵାତି ସଙ୍ଗମ୍ମ ସମାଗମ୍ମ ପଚ୍ଚଯେହି କତା ଵା ଅକତା ଵା। ଵିରାଗୋ ତେସଂ ଧମ୍ମାନଂଅଗ୍ଗମକ୍ଖାଯତୀତି ତେସଂ ସଙ୍ଖତାସଙ୍ଖତଧମ୍ମାନଂ ଵିରାଗୋ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାଯତି ସେଟ୍ଠୋ ଉତ୍ତମୋତି ଵୁଚ୍ଚତି। ତତ୍ଥ ଵିରାଗୋତି ନ ରାଗାଭାଵମତ୍ତମେଵ, ଅଥ ଖୋ ଯଦିଦଂ ମଦନିମ୍ମଦନୋ...ପେ... ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଯୋ ସୋ ମଦନିମ୍ମଦନୋତିଆଦୀନି ନାମାନି ଅସଙ୍ଖତଧମ୍ମୋ ଲଭତି, ସୋ ଵିରାଗୋତି ପଚ୍ଚେତବ୍ବୋ। ସୋ ହି ଯସ୍ମା ତମାଗମ୍ମ ସବ୍ବେପି ମାନମଦପୁରିସମଦାଦଯୋ ମଦା ନିମ୍ମଦା ଅମଦା ହୋନ୍ତି ଵିନସ୍ସନ୍ତି, ତସ୍ମା ମଦନିମ୍ମଦନୋତି ଵୁଚ୍ଚତି। ଯସ୍ମା ଚ ତମାଗମ୍ମ ସବ୍ବାପି କାମପିପାସା ଵିନଯଂ ଅବ୍ଭତ୍ଥଂ ଯାତି, ତସ୍ମା ପିପାସଵିନଯୋତି ଵୁଚ୍ଚତି। ଯସ୍ମା ପନ ତମାଗମ୍ମ ପଞ୍ଚକାମଗୁଣାଲଯା ସମୁଗ୍ଘାତଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତସ୍ମା ଆଲଯସମୁଗ୍ଘାତୋତି ଵୁଚ୍ଚତି। ଯସ୍ମା ଚ ତମାଗମ୍ମ ତେଭୂମକଂ ଵଟ୍ଟଂ ଉପଚ୍ଛିଜ୍ଜତି, ତସ୍ମା ଵଟ୍ଟୁପଚ୍ଛେଦୋତି ଵୁଚ୍ଚତି। ଯସ୍ମା ପନ ତମାଗମ୍ମ ସବ୍ବସୋ ତଣ୍ହା ଖଯଂ ଗଚ୍ଛତି ଵିରଜ୍ଜତି ନିରୁଜ୍ଝତି ଚ, ତସ୍ମା ତଣ୍ହକ୍ଖଯୋ ଵିରାଗୋ ନିରୋଧୋତି ଵୁଚ୍ଚତି। ଯସ୍ମା ପନେସ ଚତସ୍ସୋ ଯୋନିଯୋ ପଞ୍ଚ ଗତିଯୋ ସତ୍ତ ଵିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିଯୋ ନଵ ଚ ସତ୍ତାଵାସେ ଅପରାପରଭାଵାଯ ଵିନନତୋ ଆବନ୍ଧନତୋ ସଂସିବ୍ବନତୋ ଵାନନ୍ତି ଲଦ୍ଧଵୋହାରାଯ ତଣ୍ହାଯ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ଵିସଂଯୁତ୍ତୋ, ତସ୍ମା ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଵୁଚ୍ଚତୀତି।

ଏଵମେତେସଂ ମଦନିମ୍ମଦନତାଦୀନଂ ଗୁଣାନଂ ଵସେନ ନିବ୍ବାନସଙ୍ଖାତୋ ଉପସମୋ ଅନୁସ୍ସରିତବ୍ବୋ। ଯେ ଵା ପନଞ୍ଞେପି ଭଗଵତା – ''ଅସଙ୍ଖତଞ୍ଚ ଵୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦେସେସ୍ସାମି... ସଚ୍ଚଞ୍ଚ... ପାରଞ୍ଚ... ସୁଦୁଦ୍ଦସଞ୍ଚ... ଅଜରଞ୍ଚ... ଧୁଵଞ୍ଚ... ନିପ୍ପପଞ୍ଚଞ୍ଚ... ଅମତଞ୍ଚ... ସିଵଞ୍ଚ... ଖେମଞ୍ଚ... ଅବ୍ଭୁତଞ୍ଚ... ଅନୀତିକଞ୍ଚ... ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଞ୍ଚ... ଵିସୁଦ୍ଧିଞ୍ଚ... ଦୀପଞ୍ଚ... ତାଣଞ୍ଚ ... ଲେଣଞ୍ଚ ଵୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦେସେସ୍ସାମୀ''ତିଆଦୀସୁ (ସଂ। ନି। ୪। ୩୬୬) ସୁତ୍ତେସୁ ଉପସମଗୁଣା ଵୁତ୍ତା, ତେସମ୍ପି ଵସେନ ଅନୁସ୍ସରିତବ୍ବୋଯେଵ।

ତସ୍ସେଵଂ ମଦନିମ୍ମଦନତାଦିଗୁଣଵସେନ ଉପସମଂ ଅନୁସ୍ସରତୋ ନେଵ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ରାଗପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ନ ଦୋସ... ନ ମୋହପରିଯୁଟ୍ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି। ଉଜୁଗତମେଵସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି ଉପସମଂ ଆରବ୍ଭାତି ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତିଆଦୀସୁ ଵୁତ୍ତନଯେନେଵ ଵିକ୍ଖମ୍ଭିତନୀଵରଣସ୍ସ ଏକକ୍ଖଣେ ଝାନଙ୍ଗାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଉପସମଗୁଣାନଂ ପନ ଗମ୍ଭୀରତାଯ ନାନପ୍ପକାରଗୁଣାନୁସ୍ସରଣାଧିମୁତ୍ତତାଯ ଵା ଅପ୍ପନଂ ଅପ୍ପତ୍ଵା ଉପଚାରପ୍ପତ୍ତମେଵ ଝାନଂ ହୋତି । ତଦେତମୁପସମଗୁଣାନୁସ୍ସରଣଵସେନ ଉପସମାନୁସ୍ସତିଚ୍ଚେଵ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି।

ଛ ଅନୁସ୍ସତିଯୋ ଵିଯ ଚ ଅଯମ୍ପି ଅରିଯସାଵକସ୍ସେଵ ଇଜ୍ଝତି, ଏଵଂ ସନ୍ତେପି ଉପସମଗରୁକେନ ପୁଥୁଜ୍ଜନେନାପି ମନସି କାତବ୍ବା। ସୁତଵସେନାପି ହି ଉପସମେ ଚିତ୍ତଂ ପସୀଦତି। ଇମଞ୍ଚ ପନ ଉପସମାନୁସ୍ସତିଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ ସୁଖଂ ସୁପତି, ସୁଖଂ ପଟିବୁଜ୍ଝତି, ସନ୍ତିନ୍ଦ୍ରିଯୋ ହୋତି ସନ୍ତମାନସୋ ହିରୋତ୍ତପ୍ପସମନ୍ନାଗତୋ ପାସାଦିକୋ ପଣୀତାଧିମୁତ୍ତିକୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ଗରୁ ଚ ଭାଵନୀଯୋ ଚ। ଉତ୍ତରି ଅପ୍ପଟିଵିଜ୍ଝନ୍ତୋ ପନ ସୁଗତିପରାଯନୋ ହୋତି।

ତସ୍ମା ହଵେ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ, ଭାଵଯେଥ ଵିଚକ୍ଖଣୋ;

ଏଵଂ ଅନେକାନିସଂସଂ, ଅରିଯେ ଉପସମେ ସତିନ୍ତି।

ଇଦଂ ଉପସମାନୁସ୍ସତିଯଂ ଵିତ୍ଥାରକଥାମୁଖଂ।

ଇତି ସାଧୁଜନପାମୋଜ୍ଜତ୍ଥାଯ କତେ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ

ସମାଧିଭାୱନାଧିକାରେ

ଅନୁସ୍ସତିକମ୍ମଟ୍ଠାନନିଦ୍ଦେସୋ ନାମ

ଅଟ୍ଠମୋ ପରିଚ୍ଛେଦୋ।

୯। ବ୍ରହ୍ମୱିହାରନିଦ୍ଦେସୋ

ମେତ୍ତାଭାୱନାକଥା

୨୪୦। ଅନୁସ୍ସତିକମ୍ମଟ୍ଠାନାନନ୍ତରଂ ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠେସୁ ପନ ମେତ୍ତା, କରୁଣା, ମୁଦିତା, ଉପେକ୍ଖାତି ଇମେସୁ ଚତୂସୁ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରେସୁ ମେତ୍ତଂ ଭାୱେତୁକାମେନ ତାୱ ଆଦିକମ୍ମିକେନ ଯୋଗାୱଚରେନ ଉପଚ୍ଛିନ୍ନପଲିବୋଧେନ ଗହିତକମ୍ମଟ୍ଠାନେନ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ଭତ୍ତସମ୍ମଦଂ ପଟିୱିନୋଦେତ୍ୱା ୱିୱିତ୍ତେ ପଦେସେ ସୁପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ସୁଖନିସିନ୍ନେନ ଆଦିତୋ ତାୱ ଦୋସେ ଆଦୀନୱୋ, ଖନ୍ତିଯଞ୍ଚ ଆନିସଂସୋ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବୋ।

କସ୍ମା? ଇମାଯ ହି ଭାୱନାଯ ଦୋସୋ ପହାତବ୍ବୋ, ଖନ୍ତି ଅଧିଗନ୍ତବ୍ବା। ନ ଚ ସକ୍କା କିଞ୍ଚି ଅଦିଟ୍ଠାଦୀନୱଂ ପହାତୁଂ, ଅୱିଦିତାନିସଂସଂ ୱା ଅଧିଗନ୍ତୁଂ। ତସ୍ମା ''ଦୁଟ୍ଠୋ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଦୋସେନ ଅଭିଭୂତୋ ପରିଯାଦିଣ୍ଣଚିତ୍ତୋ ପାଣମ୍ପି ହନତୀ''ତିଆଦୀନଂ (ଅ। ନି। ୩।୭୨) ୱସେନ ଦୋସେ ଆଦୀନୱୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

''ଖନ୍ତୀ ପରମଂ ତପୋ ତିତିକ୍ଖା, ନିବ୍ବାନଂ ପରମଂ ୱଦନ୍ତି ବୁଦ୍ଧା''; (ଦୀ। ନି। ୨।୯୦; ଧ। ପ। ୧୮୪);

''ଖନ୍ତିବଲଂ ବଲାନୀକଂ, ତମହଂ ବ୍ରୂମି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ''। (ଧ। ପ। ୩୯୯; ସୁ। ନି। ୬୨୮);

''ଖନ୍ତ୍ୟା ଭିୟ୍ୟୋ ନ ୱିଜ୍ଜତୀ''ତିଆଦୀନଂ (ସଂ। ନି। ୧।୨୫୦) ୱସେନ ଖନ୍ତିଯଂ ଆନିସଂସୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅଥେୱଂ ଦିଟ୍ଠାଦୀନୱତୋ ଦୋସତୋ ଚିତ୍ତଂ ୱିୱେଚନତ୍ଥାଯ, ୱିଦିତାନିସଂସାଯ ଚ ଖନ୍ତିଯା ସଂଯୋଜନତ୍ଥାଯ ମେତ୍ତାଭାୱନା ଆରଭିତବ୍ବା। ଆରଭନ୍ତେନ ଚ ଆଦିତୋୱ ପୁଗ୍ଗଲଭେଦୋ ଜାନିତବ୍ବୋ ''ଇମେସୁ ପୁଗ୍ଗଲେସୁ ମେତ୍ତା ପଠମଂ ନ ଭାୱେତବ୍ବା, ଇମେସୁ ନେୱ ଭାୱେତବ୍ବା''ତି।

ଅଯଞ୍ହି ମେତ୍ତା ଅପ୍ପିଯପୁଗ୍ଗଲେ, ଅତିପ୍ପିଯସହାଯକେ, ମଜ୍ଝତ୍ତେ, ୱେରୀପୁଗ୍ଗଲେତି ଇମେସୁ ଚତୂସୁ ପଠମଂ ନ ଭାୱେତବ୍ବା। ଲିଙ୍ଗୱିସଭାଗେ ଓଧିସୋ ନ ଭାୱେତବ୍ବା। କାଲକତେ ନ ଭାୱେତବ୍ବାୱ। କିଂକାରଣା ଅପ୍ପିଯାଦୀସୁ ପଠମଂ ନ ଭାୱେତବ୍ବା? ଅପ୍ପିଯଂ ହି ପିଯଟ୍ଠାନେ ଠପେନ୍ତୋ କିଲମତି। ଅତିପ୍ପିଯସହାଯକଂ ମଜ୍ଝତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଠପେନ୍ତୋ କିଲମତି, ଅପ୍ପମତ୍ତକେପି ଚସ୍ସ ଦୁକ୍ଖେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଆରୋଦନାକାରପ୍ପତ୍ତୋ ୱିଯ ହୋତି। ମଜ୍ଝତ୍ତଂ ଗରୁଟ୍ଠାନେ ଚ ପିଯଟ୍ଠାନେ ଚ ଠପେନ୍ତୋ କିଲମତି। ୱେରିମନୁସ୍ସରତୋ କୋଧୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତସ୍ମା ଅପ୍ପିଯାଦୀସୁ ପଠମଂ ନ ଭାୱେତବ୍ବା।

ଲିଙ୍ଗୱିସଭାଗେ ପନ ତମେୱ ଆରବ୍ଭ ଓଧିସୋ ଭାୱେନ୍ତସ୍ସ ରାଗୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଅଞ୍ଞତରୋ କିର ଅମଚ୍ଚପୁତ୍ତୋ କୁଲୂପକତ୍ଥେରଂ ପୁଚ୍ଛି ''ଭନ୍ତେ, କସ୍ସ ମେତ୍ତା ଭାୱେତବ୍ବା''ତି? ଥେରୋ ''ପିଯପୁଗ୍ଗଲେ''ତି ଆହ। ତସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ଭରିଯା ପିଯା ହୋତି। ସୋ ତସ୍ସା ମେତ୍ତଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସବ୍ବରତ୍ତିଂ ଭିତ୍ତିଯୁଦ୍ଧମକାସି। ତସ୍ମା ଲିଙ୍ଗୱିସଭାଗେ ଓଧିସୋ ନ ଭାୱେତବ୍ବା।

କାଲକତେ ପନ ଭାୱେନ୍ତୋ ନେୱ ଅପ୍ପନଂ, ନ ଉପଚାରଂ ପାପୁଣାତି। ଅଞ୍ଞତରୋ କିର ଦହରଭିକ୍ଖୁ ଆଚରିଯଂ ଆରବ୍ଭ ମେତ୍ତଂ ଆରଭି। ତସ୍ସ ମେତ୍ତା ନପ୍ପୱତ୍ତତି। ସୋ ମହାଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ଭନ୍ତେ, ପଗୁଣାୱ ମେ ମେତ୍ତାଝାନସମାପତ୍ତି, ନ ଚ ନଂ ସମାପଜ୍ଜିତୁଂ ସକ୍କୋମି, କିଂ ନୁ ଖୋ କାରଣ''ନ୍ତି ଆହ। ଥେରୋ ''ନିମିତ୍ତଂ, ଆୱୁସୋ, ଗୱେସାହୀ''ତି ଆହ। ସୋ ଗୱେସନ୍ତୋ ଆଚରିଯସ୍ସ ମତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ଆରବ୍ଭ ମେତ୍ତାଯନ୍ତୋ ସମାପତ୍ତିଂ ଅପ୍ପେସି। ତସ୍ମା କାଲକତେ ନ ଭାୱେତବ୍ବାୱ।

୨୪୧। ସବ୍ବପଠମଂ ପନ ''ଅହଂ ସୁଖିତୋ ହୋମି ନିଦ୍ଦୁକ୍ଖୋ''ତି ୱା, ''ଅୱେରୋ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜୋ ଅନୀଘୋ ସୁଖୀ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରାମୀ''ତି ୱା ଏୱଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଅତ୍ତନିଯେୱ ଭାୱେତବ୍ବା।

ଏୱଂ ସନ୍ତେ ଯଂ ୱିଭଙ୍ଗେ (ୱିଭ। ୬୪୩) ୱୁତ୍ତଂ –

''କଥଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି? ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ଏକଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ପିଯଂ ମନାପଂ ଦିସ୍ୱା ମେତ୍ତାଯେୟ୍ୟ, ଏୱମେୱ ସବ୍ବେ ସତ୍ତେ ମେତ୍ତାଯ ଫରତୀ''ତି।

‘‘ଯଞ୍ଚ ପଟିସମ୍ଭିଦାଯଂ (ପଟି। ମ। ୨।୨୨) –

‘‘କତମେହି ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅନୋଧିସୋଫରଣା ମେତ୍ତା ଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ଭାୱେତବ୍ବା, ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ଅୱେରା ହୋନ୍ତୁ’’ ଅବ୍ଯାପଜ୍ଜା ଅନୀଘା ସୁଖୀ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରନ୍ତୁ। ସବ୍ବେ ପାଣା… ସବ୍ବେ ଭୂତା… ସବ୍ବେ ପୁଗ୍ଗଲା… ସବ୍ବେ ଅତ୍ତଭାୱପରିଯାପନ୍ନା ଅୱେରା ଅବ୍ଯାପଜ୍ଜା ଅନୀଘା ସୁଖୀ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରନ୍ତୂ’’ତିଆଦି –

ୱୁତ୍ତଂ। ଯଞ୍ଚ ମେତ୍ତସୁତ୍ତେ (ଖୁ। ପା। ୯।୩; ସୁ। ନି। ୧୪୫) –

‘‘ସୁଖିନୋୱ ଖେମିନୋ ହୋନ୍ତୁ,

ସବ୍ବସତ୍ତା ଭୱନ୍ତୁ ସୁଖିତତ୍ତା’’ତିଆଦି। –

ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ୱିରୁଜ୍ଝତି। ନ ହି ତତ୍ଥ ଅତ୍ତନି ଭାୱନା ୱୁତ୍ତାତି ଚେ। ତଞ୍ଚ ନ ୱିରୁଜ୍ଝତି। କସ୍ମା? ତଞ୍ହି ଅପ୍ପନାୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଇଦଂ ସକ୍ଖିଭାୱୱସେନ।

ସଚେପି ହି ୱସ୍ସସତଂ ୱସ୍ସସହସ୍ସଂ ୱା ‘‘ଅହଂ ସୁଖିତୋ ହୋମୀ’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ଅତ୍ତନି ମେତ୍ତଂ ଭାୱେତି, ନେୱସ୍ସ ଅପ୍ପନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ‘‘ଅହଂ ସୁଖିତୋ ହୋମୀ’’ତି ଭାୱଯତୋ ପନ ଯଥା ଅହଂ ସୁଖକାମୋ ଦୁକ୍ଖପଟିକ୍କୂଲୋ ଜୀୱିତୁକାମୋ ଅମରିତୁକାମୋ ଚ, ଏୱଂ ଅଞ୍ଞେପି ସତ୍ତାତି ଅତ୍ତାନଂ ସକ୍ଖିଂ କତ୍ୱା ଅଞ୍ଞସତ୍ତେସୁ ହିତସୁଖକାମତା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଭଗୱତାପି –

‘‘ସବ୍ବା ଦିସା ଅନୁପରିଗମ୍ମ ଚେତସା,

ନେୱଜ୍ଝଗା ପିଯତରମତ୍ତନା କ୍ୱଚି;

ଏୱଂ ପିଯୋ ପୁଥୁ ଅତ୍ତା ପରେସଂ,

ତସ୍ମା ନ ହିଂସେ ପରମତ୍ତକାମୋ’’ତି। (ସଂ। ନି। ୧।୧୧୯; ଉଦା। ୪୧); –

ୱଦତା ଅଯଂ ନଯୋ ଦସ୍ସିତୋ।

୨୪୨। ତସ୍ମା ସକ୍ଖିଭାୱତ୍ଥଂ ପଠମଂ ଅତ୍ତାନଂ ମେତ୍ତାଯ ଫରିତ୍ୱା ତଦନନ୍ତରଂ ସୁଖପ୍ପୱତ୍ତନତ୍ଥଂ ଯ୍ୱାଯଂ ପିଯୋ ମନାପୋ ଗରୁ ଭାୱନୀଯୋ ଆଚରିଯୋ ୱା ଆଚରିଯମତ୍ତୋ ୱା ଉପଜ୍ଝାଯୋ ୱା ଉପଜ୍ଝାଯମତ୍ତୋ ୱା ତସ୍ସ ଦାନପିଯୱଚନାଦୀନି ପିଯମନାପତ୍ତକାରଣାନି ସୀଲସୁତାଦୀନି ଗରୁଭାୱନୀଯତ୍ତକାରଣାନି ଚ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା ‘‘ଏସ ସପ୍ପୁରିସୋ ସୁଖୀ ହୋତୁ ନିଦ୍ଦୁକ୍ଖୋ’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ମେତ୍ତା ଭାୱେତବ୍ବା।

ଏୱରୂପେ ଚ ପୁଗ୍ଗଲେ କାମଂ ଅପ୍ପନା ସମ୍ପଜ୍ଜତି, ଇମିନା ପନ ଭିକ୍ଖୁନା ତାୱତକେନେୱ ତୁଟ୍ଠିଂ ଅନାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ସୀମାସମ୍ଭେଦଂ କତ୍ତୁକାମେନ ତଦନନ୍ତରଂ ଅତିପ୍ପିଯସହାଯକେ, ଅତିପ୍ପିଯସହାଯକତୋ ମଜ୍ଝତ୍ତେ, ମଜ୍ଝତ୍ତତୋ ୱେରୀପୁଗ୍ଗଲେ ମେତ୍ତା ଭାୱେତବ୍ବା। ଭାୱେନ୍ତେନ ଚ ଏକେକସ୍ମିଂ କୋଟ୍ଠାସେ ମୁଦୁଂ କମ୍ମନିଯଂ ଚିତ୍ତଂ କତ୍ୱା ତଦନନ୍ତରେ ତଦନନ୍ତରେ ଉପସଂହରିତବ୍ବଂ।

ଯସ୍ସ ପନ ୱେରୀପୁଗ୍ଗଲୋ ୱା ନତ୍ଥି, ମହାପୁରିସଜାତିକତ୍ତା ୱା ଅନତ୍ଥଂ କରୋନ୍ତେପି ପରେ ୱେରୀସଞ୍ଞାୱ ନୁପ୍ପଜ୍ଜତି, ତେନ ‘‘ମଜ୍ଝତ୍ତେ ମେ ମେତ୍ତଚିତ୍ତଂ କମ୍ମନିଯଂ ଜାତଂ, ଇଦାନି ନଂ ୱେରିମ୍ହି ଉପସଂହରାମୀ’’ତି ବ୍ଯାପାରୋୱ ନ କାତବ୍ବୋ। ଯସ୍ସ ପନ ଅତ୍ଥି, ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ମଜ୍ଝତ୍ତତୋ ୱେରୀପୁଗ୍ଗଲେ ମେତ୍ତା ଭାୱେତବ୍ବା’’ତି।

୨୪୩। ସଚେ ପନସ୍ସ ୱେରିମ୍ହି ଚିତ୍ତମୁପସଂହରତୋ ତେନ କତାପରାଧାନୁସ୍ସରଣେନ ପଟିଘମୁପ୍ପଜ୍ଜତି, ଅଥାନେନ ପୁରିମପୁଗ୍ଗଲେସୁ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ପୁନପ୍ପୁନଂ ମେତ୍ତଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ମେତ୍ତାଯନ୍ତେନ ପଟିଘଂ ୱିନୋଦେତବ୍ବଂ। ସଚେ ଏୱମ୍ପି ୱାଯମତୋ ନ ନିବ୍ବାତି, ଅଥ –

କକଚୂପମଓୱାଦ-ଆଦୀନଂ ଅନୁସାରତୋ;

ପଟିଘସ୍ସ ପହାନାଯ, ଘଟିତଙ୍ଗ ପୁନପ୍ପୁନଂ।

ତଞ୍ଚ ଖୋ ଇମିନା ଆକାରେନ ଅତ୍ତାନଂ ଓୱଦନ୍ତେନେୱ ''ଅରେ କୁଜ୍ଝନପୁରିସ, ନନୁ ୱୁତ୍ତଂ ଭଗୱତା –

'ଉଭତୋଦଣ୍ଡକେନ ଚେପି, ଭିକ୍ଖୱେ, କକଚେନ ଚୋରା ଓଚରକା ଅଙ୍ଗମଙ୍ଗାନି ଓକନ୍ତେଯ୍ୟୁଂ, ତତ୍ରାପି ଯୋ ମନୋ ପଦୋସେଯ୍ୟ। ନ ମେ ସୋ ତେନ ସାସନକରୋ'ତି (ମ। ନି। ୧।୨୩୨) ଚ,

'ତସ୍ସେୱ ତେନ ପାପିଯୋ, ଯୋ କୁଦ୍ଧଂ ପଟିକୁଜ୍ଝତି;

କୁଦ୍ଧମପ୍ପଟିକୁଜ୍ଝନ୍ତୋ, ସଙ୍ଗାମଂ ଜେତି ଦୁଜ୍ଜଯଂ।

'''ଉଭିନ୍ନମତ୍ଥଂ ଚରତି, ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରସ୍ସ ଚ;

ପରଂ ସଙ୍କୁପିତଂ ଞତ୍ୱା, ଯୋ ସତୋ ଉପସମ୍ମତୀ'ତି ଚ। (ସଂ। ନି। ୧।୧୮୮); –

'''ସତ୍ତିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ସପତ୍ତକନ୍ତା ସପତ୍ତକରଣା କୋଧନଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି ଇତ୍ଥିଂ ୱା ପୁରିସଂ ୱା। କତମେ ସତ୍ତ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପତ୍ତୋ ସପତ୍ତସ୍ସ ଏୱଂ ଇଚ୍ଛତି ଅହୋ ୱତାଯଂ ଦୁବଣ୍ଣୋ ଅସ୍ସାତି। ତଂ କିସ୍ସହେତୁ? ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପତ୍ତୋ ସପତ୍ତସ୍ସ ୱଣ୍ଣୱତାଯ ନନ୍ଦତି। କୋଧନାଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ କୋଧାଭିଭୂତୋ କୋଧପରେତୋ କିଞ୍ଚାପି ସୋ ହୋତି ସୁନ୍ହାତୋ ସୁୱିଲିତ୍ତୋ କପ୍ପିତକେସମସ୍ସୁ ଓଦାତୱତ୍ଥୱସନୋ, ଅଥ ଖୋ ସୋ ଦୁବଣ୍ଣୋୱ ହୋତି କୋଧାଭିଭୂତୋ। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଠମୋ ଧମ୍ମୋ ସପତ୍ତକନ୍ତୋ ସପତ୍ତକରଣୋ କୋଧନଂ ଆଗଚ୍ଛତି ଇତ୍ଥିଂ ୱା ପୁରିସଂ ୱା। ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପତ୍ତୋ ସପତ୍ତସ୍ସ ଏୱଂ ଇଚ୍ଛତି ଅହୋୱତାଯଂ ଦୁକ୍ଖଂ ସଯେଯ୍ୟାତି…ପେ… ନ ପଚୁରତ୍ଥୋ ଅସ୍ସାତି…ପେ… ନ ଭୋଗୱା ଅସ୍ସାତି…ପେ… ନ ଯସୱା ଅସ୍ସାତି…ପେ… ନ ମିତ୍ତୱା ଅସ୍ସାତି…ପେ… ନ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜେଯ୍ୟାତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପତ୍ତୋ ସପତ୍ତସ୍ସ ସୁଗତିଗମନେନ ନନ୍ଦତି। କୋଧନାଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ କୋଧାଭିଭୂତୋ କୋଧପରେତୋ କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ୱାଚାଯ ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି। ସୋ କାଯେନ ୱାଚାଯ ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜତି କୋଧାଭିଭୂତୋ'ତି (ଅ। ନି। ୭।୬୪) ଚ,

'''ସେଯ୍ୟଥାପି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଛୱାଲାତଂ ଉଭତୋପଦିତ୍ତଂ ମଜ୍ଝେ ଗୂଥଗତଂ ନେୱ ଗାମେ କଟ୍ଠତ୍ଥଂ ଫରତି, ନ ଅରଞ୍ଞେ କଟ୍ଠତ୍ଥଂ ଫରତି। ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମୀ'ତି ଚ,

''ସୋ ଦାନି ତ୍ୱଂ ଏୱଂ କୁଜ୍ଝନ୍ତୋ ନ ଚେୱ ଭଗୱତୋ ସାସନକରୋ ଭୱିସ୍ସସି, ପଟିକୁଜ୍ଝନ୍ତୋ ଚ କୁଦ୍ଧପୁରିସତୋପି ପାପିଯୋ ହୁତ୍ୱା ନ ଦୁଜ୍ଜଯଂ ସଙ୍ଗାମଂ ଜେସ୍ସସି, ସପତ୍ତକରଣେ ଚ ଧମ୍ମେ ଅତ୍ତାୱ ଅତ୍ତନୋ କରିସ୍ସସି, ଛୱାଲାତୂପମୋ ଚ ଭୱିସ୍ସସୀ''ତି।

୨୪୪। ତସ୍ସେୱଂ ଘଟଯତୋ ୱାଯମତୋ ସଚେ ତଂ ପଟିଘଂ ୱୂପସମ୍ମତି, ଇଚ୍ଚେତଂ କୁସଲଂ। ନୋ ଚେ ୱୂପସମ୍ମତି, ଅଥ ଯୋ ଯୋ ଧମ୍ମୋ ତସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱୂପସନ୍ତୋ ହୋତି ପରିସୁଦ୍ଧୋ, ଅନୁସ୍ସରିଯମାନୋ ପସାଦଂ ଆୱହତି, ତଂ ତଂ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା ଆଘାତୋ ପଟିୱିନେତବ୍ବୋ।

ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ହି କାଯସମାଚାରୋୱ ଉପସନ୍ତୋ ହୋତି। ଉପସନ୍ତଭାୱୋ ଚସ୍ସ ବହୁଂ ୱତ୍ତପଟିପତ୍ତିଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ସବ୍ବଜନେନ ଞାଯତି। ୱଚୀସମାଚାରମନୋସମାଚାରା ପନ ଅୱୂପସନ୍ତା ହୋନ୍ତି। ତସ୍ସ ତେ ଅଚିନ୍ତେତ୍ୱା କାଯସମାଚାରୱୂପସମୋଯେୱ ଅନୁସ୍ସରିତବ୍ବୋ।

ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ୱଚୀସମାଚାରୋୱ ଉପସନ୍ତୋ ହୋତି। ଉପସନ୍ତଭାୱୋ ଚସ୍ସ ସବ୍ବଜନେନ ଞାଯତି। ସୋ ହି ପକତିଯା ଚ ପଟିସନ୍ଥାରକୁସଲୋ ହୋତି ସଖିଲୋ ସୁଖସମ୍ଭାସୋ ସମ୍ମୋଦକୋ ଉତ୍ତାନମୁଖୋ ପୁବ୍ବଭାସୀ ମଧୁରେନ ସରେନ ଧମ୍ମଂ ଓସାରେତି, ପରିମଣ୍ଡଲେହି ପଦବ୍ୟଞ୍ଜନେହି ଧମ୍ମକଥଂ କଥେତି। କାଯସମାଚାରମନୋସମାଚାରା ପନ ଅୱୂପସନ୍ତା ହୋନ୍ତି, ତସ୍ସ ତେ ଅଚିନ୍ତେତ୍ୱା ୱଚୀସମାଚାରୱୂପସମୋଯେୱ ଅନୁସ୍ସରିତବ୍ବୋ।

ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ମନୋସମାଚାରୋୱ ଉପସନ୍ତୋ ହୋତି, ଉପସନ୍ତଭାୱୋ ଚସ୍ସ ଚେତିଯୱନ୍ଦନାଦୀସୁ ସବ୍ବଜନସ୍ସ ପାକଟୋ ହୋତି। ଯୋ ହି ଅୱୂପସନ୍ତଚିତ୍ତୋ

ହୋତି, ସୋ ଚେତିଯଂ ୱା ବୋଧିଂ ୱା ଥେରେ ୱା ଓନ୍ଦମାନୋ ନ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ୱନ୍ଦତି, ଧମ୍ମସ୍ସୱନମଣ୍ଡପେ ୱିକ୍ଖିତ୍ତଚିତ୍ତୋ ୱା ପଚଲାଯନ୍ତୋ ୱା ନିସୀଦତି। ଉପସନ୍ତଚିତ୍ତୋ ପନ ଓକପ୍ପେତ୍ୱା ୱନ୍ଦତି, ଓହିତସୋତୋ ଅଟ୍ଠିଂକତ୍ୱା କାଯେନ ୱା ୱାଚାଯ ୱା ଚିତ୍ତପ୍ପସାଦଂ କରୋନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି। ଇତି ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ମନୋସମାଚାରୋୱ ଉପସନ୍ତୋ ହୋତି, କାଯୱଚୀସମାଚାରା ଅୱୂପସନ୍ତା ହୋନ୍ତି, ତସ୍ସ ତେ ଅଚିନ୍ତେତ୍ୱା ମନୋସମାଚାରୱୂପସମୋଯେୱ ଅନୁସ୍ସରିତବ୍ବୋ।

ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ପନ ଇମେସୁ ତୀସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଏକୋପି ଅୱୂପସନ୍ତୋ ହୋତି, ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ‘‘କିଞ୍ଚାପି ଏସ ଇଦାନି ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଚରତି, ଅଥ ଖୋ କତିପାହସ୍ସ ଅଚ୍ଚଯେନ ଅଟ୍ଠମହାନିରଯସୋଳସଉସ୍ସଦନିରଯପରିପୂରକୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି କାରୁଞ୍ଞଂ ଉପଟ୍ଠପେତବ୍ବଂ। କାରୁଞ୍ଞମ୍ପି ହି ପଟିଚ୍ଚ ଆଘାତୋ ୱୂପସମ୍ମତି।

ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ତଯୋପିମେ ଧମ୍ମା ୱୂପସନ୍ତା ହୋନ୍ତି, ତସ୍ସ ଯଂ ଯଂ ଇଚ୍ଛତି, ତଂ ତଂ ଅନୁସ୍ସରିତବ୍ବଂ। ତାଦିସେ ହି ପୁଗ୍ଗଲେ ନ ଦୁକ୍କରା ହୋତି ମେତ୍ତାଭାୱନାତି।

ଇମସ୍ସ ଚ ଅତ୍ଥସ୍ସ ଆୱିଭାୱତ୍ଥଂ – ‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଆୱୁସୋ, ଆଘାତପଟିୱିନଯା। ଯତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ଆଘାତୋ ସବ୍ବସୋ ପଟିୱିନୋଦେତବ୍ବୋ’’ତି (ଅ। ନି। ୫।୧୬୨) ଇଦଂ ପଞ୍ଚକନିପାତେ ଆଘାତପଟିୱିନଯସୁତ୍ତଂ ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବଂ।

୨୪୫। ସଚେ ପନସ୍ସ ଏୱମ୍ପି ୱାଯମତୋ ଆଘାତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତିଯେୱ, ଅଥାନେନ ଏୱଂ ଅତ୍ତା ଓୱଦିତବ୍ବୋ –

‘‘ଅତ୍ତନୋ ୱିସଯେ ଦୁକ୍ଖଂ, କତଂ ତେ ଯଦି ୱେରିନା;

କିଂ ତସ୍ସାୱିସଯେ ଦୁକ୍ଖଂ, ସଚିତ୍ତେ କତ୍ତୁମିଚ୍ଛସି।

‘‘ବହୂପକାରଂ ହିତ୍ୱାନ, ଞାତିୱଗ୍ଗଂ ରୁଦମ୍ମୁଖଂ;

ମହାନତ୍ଥକରଂ କୋଧଂ, ସପତ୍ତଂ ନ ଜହାସି କିଂ।

‘‘ଯାନି ରକ୍ଖସି ସୀଲାନି, ତେସଂ ମୂଲନିକନ୍ତନଂ;

କୋଧଂ ନାମୁପଲାଳେସି, କୋ ତଯା ସଦିସୋ ଜଳୋ।

‘‘କତଂ ଅନରିଯଂ କମ୍ମଂ, ପରେନ ଇତି କୁଜ୍ଝସି;

କିଂ ନୁ ତ୍ୱଂ ତାଦିସଂଯେୱ, ଯୋ ସଯଂ କତ୍ତୁମିଚ୍ଛସି।

‘‘ଦୋସେତୁକାମୋ ଯଦି ତଂ, ଅମନାପଂ ପରୋ କରି;

ଦୋସୁପ୍ପାଦେନ ତସ୍ସେୱ, କିଂ ପୂରେସି ମନୋରଥଂ।

‘‘ଦୁକ୍ଖଂ ତସ୍ସ ଚ ନାମ ତ୍ୱଂ, କୁଦ୍ଧୋ କାହସି ୱା ନୱା;

ଅତ୍ତାନଂ ପନିଦାନେୱ, କୋଧଦୁକ୍ଖେନ ବାଧସି।

‘‘କୋଧଂ ୱା ଅହିତଂ ମଗ୍ଗଂ, ଆରୂଳ୍ହା ଯଦି ୱେରିନୋ;

କସ୍ମା ତୁୱମ୍ପି କୁଜ୍ଝନ୍ତୋ, ତେସଂଯେୱାନୁସିକ୍ଖସି।

‘‘ଯଂ ଦୋସଂ ତୱ ନିସ୍ସାଯ, ସତ୍ତୁନା ଅପ୍ପିଯଂ କତଂ;

ତମେଵ ଦୋସଂ ଛିନ୍ଦସ୍ସୁ, କିମଟ୍ଠାନେ ୱିହଞ୍ଞସି।

‘‘ଖଣିକତ୍ତା ଚ ଧମ୍ମାନଂ, ଯେହି ଖନ୍ଧେହି ତେ କତଂ;

ଅମନାପଂ ନିରୁଦ୍ଧା ତେ, କସ୍ସ ଦାନୀଧ କୁଜ୍ଝସି।

‘‘ଦୁକ୍ଖଂ କରୋତି ଯୋ ଯସ୍ସ, ତଂ ୱିନା କସ୍ସ ସୋ କରେ;

ସଯମ୍ପି ଦୁକ୍ଖହେତୁତ୍ତ, ମିତି କିଂ ତସ୍ସ କୁଜ୍ଝସୀ’’ତି।

୨୪୬। ସଚେ ପନସ୍ସ ଏୱଂ ଅତ୍ତାନଂ ଓୱଦତୋପି ପଟିଘଂ ନେୱ ୱୂପସମ୍ମତି, ଅଥାନେନ ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରସ୍ସ ଚ କମ୍ମସ୍ସକତା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବା। ତତ୍ଥ ଅତ୍ତନୋ ତାୱ ଏୱଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବା ‘‘ଅମ୍ଭୋ ତ୍ୱଂ ତସ୍ସ କୁଦ୍ଧୋ କିଂ କରିସ୍ସସି? ନନୁ ତୱେୱ ଚେତଂ ଦୋସନିଦାନଂ କମ୍ମଂ ଅନତ୍ଥାଯ ସଂୱତ୍ତିସ୍ସତି? କମ୍ମସ୍ସକୋ ହି ତ୍ୱଂ କମ୍ମଦାଯାଦୋ କମ୍ମଯୋନି କମ୍ମବନ୍ଧୁ କମ୍ମପଟିସରଣୋ, ଯଂ କମ୍ମଂ କରିସ୍ସସି, ତସ୍ସ ଦାଯାଦୋ ଭୱିସ୍ସସି, ଇଦଞ୍ଚ ତେ କମ୍ମଂ ନେୱ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ , ନ ପଚ୍ଚେକବୋଧିଂ, ନ ସାୱକଭୂମିଂ, ନ ବ୍ରହ୍ମତ୍ତସକ୍କତ୍ତଚକ୍କୱତ୍ତିପଦେସରାଜାଦିସମ୍ପତ୍ତୀନଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ସାଧେତୁଂ ସମତ୍ଥଂ, ଅଥ ଖୋ ସାସନତୋ ଚାୱେତ୍ୱା ୱିଘାସାଦାଦିଭାୱସ୍ସ ଚେୱ ନେରଯିକାଦିଦୁକ୍ଖୱିସେସାନଞ୍ଚ ତେ ସଂୱତ୍ତନିକମିଦଂ କମ୍ମଂ। ସୋ ତ୍ୱଂ ଇଦଂ କରୋନ୍ତୋ ଉଭୋହି ହତ୍ଥେହି ୱୀତଚ୍ଚିତେ ୱା ଅଙ୍ଗାରେ, ଗୂଥଂ ୱା ଗହେତ୍ୱା ପରଂ ପହରିତୁକାମୋ ପୁରିସୋ ୱିଯ ଅତ୍ତାନମେୱ ପଠମଂ ଦହସି ଚେୱ ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧଞ୍ଚ କରୋସୀ’’ତି।

ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମସ୍ସକତଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପରସ୍ସପି ଏୱଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବା ‘‘ଏସୋପି ତୱ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା କିଂ କରିସ୍ସତି? ନନୁ ଏତସ୍ସେୱେତଂ ଅନତ୍ଥାଯ ସଂୱତ୍ତିସ୍ସତି? କମ୍ମସ୍ସକୋ ହି ଅଯମାଯସ୍ମା କମ୍ମଦାଯାଦୋ…ପେ… ଯଂ କମ୍ମଂ କରିସ୍ସତି, ତସ୍ସ ଦାଯାଦୋ ଭୱିସ୍ସତି। ଇଦଞ୍ଚସ୍ସ କମ୍ମଂ ନେୱ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ, ନ ପଚ୍ଚେକବୋଧିଂ, ନ ସାୱକଭୂମିଂ, ନ ବ୍ରହ୍ମତ୍ତସକ୍କତ୍ତଚକ୍କୱତ୍ତିପଦେସରାଜାଦିସମ୍ପତ୍ତୀନଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ସାଧେତୁଂ ସମତ୍ଥଂ, ଅଥ ଖୋ ସାସନତୋ ଚାୱେତ୍ୱା ୱିଘାସାଦାଦିଭାୱସ୍ସ ଚେୱ ନେରଯିକାଦିଦୁକ୍ଖୱିସେସାନଞ୍ଚସ୍ସ ସଂୱତ୍ତନିକମିଦଂ କମ୍ମଂ। ସ୍ୱାଯଂ ଇଦଂ କରୋନ୍ତୋ ପଟିୱାତେ ଠତ୍ୱା ପରଂ ରଜେନ ଓକିରିତୁକାମୋ ପୁରିସୋ ୱିଯ ଅତ୍ତାନଂଯେୱ ଓକିରତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା –

‘‘‘ଯୋ ଅପ୍ପଦୁଟ୍ଠସ୍ସ ନରସ୍ସ ଦୁସ୍ସତି,

ସୁଦ୍ଧସ୍ସ ପୋସସ୍ସ ଅନଙ୍ଗଣସ୍ସ;

ତମେୱ ବାଲଂ ପଚ୍ଚେତି ପାପଂ,

ସୁଖୁମୋ ରଜୋ ପଟିୱାତଂୱ ଖିତ୍ତୋ’’’ତି। (ଧ। ପ। ୧୨୫; ସୁ। ନି। ୬୬୭);

୨୪୭। ସଚେ ପନସ୍ସ ଏୱଂ କମ୍ମସ୍ସକତମ୍ପି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ ନେୱ ୱୂପସମ୍ମତି, ଅଥାନେନ ସତ୍ଥୁ ପୁବ୍ବଚରିଯଗୁଣା ଅନୁସ୍ସରିତବ୍ବା।

ତତ୍ରାଯଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାନଯୋ – ଅମ୍ଭୋ ପବ୍ବଜିତ, ନନୁ ତେ ସତ୍ଥା ପୁବ୍ବେୱ ସମ୍ବୋଧା ଅନଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ବୋଧିସତ୍ତୋପି ସମାନୋ ଚତ୍ତାରି ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟାନି କପ୍ପସତସହସ୍ସଞ୍ଚ ପାରମିଯୋ ପୂରଯମାନୋ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱଧକେସୁପି ପଚ୍ଚତ୍ଥିକେସୁ ଚିତ୍ତଂ ନପ୍ପଦୂସେସି। ସେଯ୍ୟଥିଦଂ, ସୀଲୱଜାତକେ ତାୱ ଅତ୍ତନୋ ଦେୱିଯା ପଦୁଟ୍ଠେନ ପାପଅମଚ୍ଚେନ ଆନୀତସ୍ସ ପଟିରଞ୍ଞୋ ତିଯୋଜନସତଂ ରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ନିସେଧନତ୍ଥାଯ ଉଟ୍ଠିତାନଂ ଅମଚ୍ଚାନଂ ଆୱୁଧମ୍ପି ଛୁପିତୁଂ ନ ଅଦାସି। ପୁନ ସଦ୍ଧିଂ ଅମଚ୍ଚସହସ୍ସେନ ଆମକସୁସାନେ ଗଲପ୍ପମାଣଂ ଭୂମିଂ ଖଣିତ୍ୱା ନିଖଞ୍ଞମାନୋ ଚିତ୍ତପ୍ପଦୋସମତ୍ତମ୍ପି ଅକତ୍ୱା କୁଣପଖାଦନତ୍ଥଂ ଆଗତାନଂ ସିଙ୍ଗାଲାନଂ ପଂସୁୱିଯୂହନଂ ନିସ୍ସାଯ ପୁରିସକାରଂ କତ୍ୱା ପଟିଲଦ୍ଧଜୀୱିତୋ ଯକ୍ଖାନୁଭାୱେନ ଅତ୍ତନୋ ସିରିଗବ୍ଭଂ ଓରୁଯ୍ହ ସିରିସଯନେ ସଯିତଂ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକଂ ଦିସ୍ୱା କୋପଂ ଅକତ୍ୱାୱ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସପଥଂ କତ୍ୱା ତଂ ମିତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଠପଯିତ୍ୱା ଆହ –

‘‘ଆସୀସେଥେୱ ପୁରିସୋ, ନ ନିବ୍ବିନ୍ଦେଯ୍ୟ ପଣ୍ଡିତୋ;

ପସ୍ସାମି ୱୋହମତ୍ତାନଂ, ଯଥା ଇଚ୍ଛିଂ ତଥା ଅହୂ’’ତି। (ଜା। ୧।୧।୫୧);

ଖନ୍ତିୱାଦୀଜାତକେ ଦୁମ୍ମେଧେନ କାସିରଞ୍ଞା ‘‘କିଂୱାଦୀ ତ୍ୱଂ ସମଣା’’ତି ପୁଟ୍ଠୋ ‘‘ଖନ୍ତିୱାଦୀ ନାମାହ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ସକଣ୍ଟକାହି କସାହି ତାଳେତ୍ୱା ହତ୍ଥପାଦେସୁ ଛିଜ୍ଜମାନେସୁ କୋପମତ୍ତମ୍ପି ନାକାସି।

ଅନଚ୍ଛରିଯଞ୍ଚେତଂ, ଯଂ ମହଲ୍ଲକୋ ପବ୍ବଜୂପଗତୋ ଏୱଂ କରେଯ୍ଯ। ଚୂଳଧମ୍ମପାଲଜାତକେ ପନ ଉତ୍ତାନସେଯ୍ଯକୋପି ସମାନୋ –

‘‘ଚନ୍ଦନରସାନୁଲିତ୍ତା, ବାହା ଛିଜ୍ଜନ୍ତି ଧମ୍ମପାଲସ୍ସ;

ଦାଯାଦସ୍ସ ପଥବ୍ଯା, ପାଣା ମେ ଦେୱ ରୁଜ୍ଝନ୍ତୀ’’ତି। (ଜା। ୧।୫।୪୯);

ଏୱଂ ୱିପ୍ପଲପମାନାଯ ମାତୁଯା ପିତରା ମହାପତାପେନ ନାମ ରଞ୍ଞା ୱଂସକଳୀରେସୁ ୱିଯ ଚତୂସୁ ହତ୍ଥପାଦେସୁ ଛେଦାପିତେସୁ ତାୱତାପି ସନ୍ତୁଟ୍ଠିଂ ଅନାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ସୀସମସ୍ସ ଛିନ୍ଦଥାତି ଆଣତ୍ତେ ‘‘ଅଯଂ ଦାନି ତେ ଚିତ୍ତପରିଗ୍ଗଣ୍ହନକାଲୋ, ଇଦାନି ଅମ୍ଭୋ ଧମ୍ମପାଲ, ସୀସଚ୍ଛେଦାଣାପକେ ପିତରି, ସୀସଚ୍ଛେଦକେ ପୁରିସେ, ପରିଦେୱମାନାଯ ମାତରି, ଅତ୍ତନି ଚାତି ଇମେସୁ ଚତୂସୁ ସମଚିତ୍ତୋ ହୋହୀ’’ତି ଦଳ୍ହଂ ସମାଦାନମଧିଟ୍ଠାଯ ପଦୁଟ୍ଠାକାରମତ୍ତମ୍ପି ନାକାସି।

ଇଦଞ୍ଚାପି ଅନଚ୍ଛରିଯମେୱ, ଯଂ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ଏୱମକାସି। ତିରଚ୍ଛାନଭୂତୋପି ପନ ଛଦ୍ଦନ୍ତୋ ନାମ ୱାରଣୋ ହୁତ୍ୱା ୱିସପ୍ପିତେନ ସଲ୍ଲେନ ନାଭିଯଂ ୱିଦ୍ଧୋପି ତାୱ ଅନତ୍ଥକାରିମ୍ହି ଲୁଦ୍ଦକେ ଚିତ୍ତଂ ନପ୍ପଦୂସେସି। ଯଥାହ –

‘‘ସମପ୍ପିତୋ ପୁଥୁସଲ୍ଲେନ ନାଗୋ,

ଅଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ଲୁଦ୍ଦକଂ ଅଜ୍ଝଭାସି;

କିମତ୍ଥଯଂ କିସ୍ସ ୱା ସମ୍ମ ହେତୁ,

ମମଂ ୱଧୀ କସ୍ସ ୱାଯଂ ପଯୋଗୋ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୬।୧୨୪);

ଏୱଂ ୱତ୍ୱା ଚ କାସିରଞ୍ଞୋ ମହେସିଯା ତୱ ଦନ୍ତାନମତ୍ଥାଯ ପେସିତୋମ୍ହି ଭଦନ୍ତେତି ୱୁତ୍ତେ ତସ୍ସା ମନୋରଥଂ ପୂରେନ୍ତୋ ଛବ୍ବଣ୍ଣରସ୍ମିନିଚ୍ଛରଣସମୁଜ୍ଜଲିତଚାରୁସୋଭେ ଅତ୍ତନୋ ଦନ୍ତେ ଛେତ୍ୱା ଅଦାସି।

ମହାକପି ହୁତ୍ୱା ଅତ୍ତନାଯେୱ ପବ୍ବତପପାତତୋ ଉଦ୍ଧରିତେନ ପୁରିସେନ –

‘‘ଭକ୍ଖୋ ଅଯଂ ମନୁସ୍ସାନଂ, ଯଥେୱଞ୍ଞେ ୱନେ ମିଗା;

ଯଂନୂନିମଂ ୱଧିତ୍ୱାନ, ଛାତୋ ଖାଦେଯ୍ଯ ୱାନରଂ।

‘‘ଆହିତୋୱ ଗମିସ୍ସାମି, ମଂସମାଦାଯ ସମ୍ବଲଂ;

କନ୍ତାରଂ ନିତ୍ଥରିସ୍ସାମି, ପାଥେଯ୍ଯଂ ମେ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୬।୨୦୫-୨୦୬); –

ଏୱଂ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ସିଲଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ମତ୍ଥକେ ସମ୍ପଦାଲିତେ ଅସ୍ସୁପୁଣ୍ଣେହି ନେତ୍ତେହି ତଂ ପୁରିସଂ ଉଦିକ୍ଖମାନୋ –

‘‘ମା ଅଯ୍ୟୋସି ମେ ଭଦନ୍ତେ, ତ୍ୱଂ ନାମେତାଦିସଂ କରି;

ତ୍ୱଂ ଖୋସି ନାମ ଦୀଘାୱୁ, ଅଞ୍ଞଂ ୱାରେତୁମରହସୀ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୬।୨୦୯); –

ୱତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ପୁରିସେ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପଦୂସେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଚ ଦୁକ୍ଖଂ ଅଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତମେୱ ପୁରିସଂ ଖେମନ୍ତଭୂମିଂ ସମ୍ପାପେସି।

ଭୂରିଦତ୍ତୋ ନାମ ନାଗରାଜା ହୁତ୍ୱା ଉପୋସଥଙ୍ଗାନି ଅଧିଟ୍ଠାଯ ୱମ୍ମିକମୁଦ୍ଧନି ସଯମାନୋ କପ୍ପୁଟ୍ଠାନଗ୍ଗିସଦିସେନ ଓସଧେନ ସକଲସରୀରେ ସିଞ୍ଚିଯମାନୋପି ପେଳଆଯ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ କୀଳଆପିଯମାନୋପି ତସ୍ମିଂ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ମନୋପଦୋସମତ୍ତମ୍ପି ନ ଅକାସି। ଯଥାହ –

''ପେଳଆଯ ପକ୍ଖିପନ୍ତେପି, ମଦ୍ଦନ୍ତେପି ଚ ପାଣିନା;

ଅଲମ୍ପାନେ ନ କୁପ୍ପାମି, ସୀଲଖଣ୍ଡଭଯା ମମା''ତି। (ଚରିଯା। ୨।୧୬);

ଚମ୍ପେଯ୍ୟୋପି ନାଗରାଜା ହୁତ୍ୱା ଅହିତୁଣ୍ଡିକେନ ୱିହେଠିଯମାନୋ ମନୋପଦୋସମତ୍ତମ୍ପି ନୁପ୍ପାଦେସି। ଯଥାହ –

''ତଦାପି ମଂ ଧମ୍ମଚାରିଂ, ଉପୱୁତ୍ଥୌପୋସଥଂ;

ଅହିତୁଣ୍ଡିକୋ ଗହେତ୍ୱାନ, ରାଜଦ୍ୱାରମ୍ହି କୀଳଅତି।

''ଯଂ ସୋ ୱଣ୍ଣଂ ଚିନ୍ତଯତି, ନୀଲଂ ପୀତଂ ୱ ଲୋହିତଂ;

ତସ୍ସ ଚିତ୍ତାନୁୱତ୍ତନ୍ତୋ, ହୋମି ଚିନ୍ତିତସନ୍ନିଭୋ।

''ଥଲଂ କରେଯ୍ୟଂ ଉଦକଂ, ଉଦକମ୍ପି ଥଲଂ କରେ;

ଯଦିହଂ ତସ୍ସ କୁପ୍ପେଯ୍ୟଂ, ଖଣେନ ଛାରିକଂ କରେ।

''ଯଦି ଚିତ୍ତୱସୀ ହେସ୍ସଂ, ପରିହାଯିସ୍ସାମି ସୀଲତୋ;

ସୀଲେନ ପରିହୀନସ୍ସ, ଉତ୍ତମତ୍ଥୋ ନ ସିଜ୍ଝତୀ''ତି। (ଚରିଯା। ୨।୨୧-୨୪);

ସଙ୍ଖପାଲନାଗରାଜା ହୁତ୍ୱା ତିଖିଣାହି ସତ୍ତୀହି ଅଟ୍ଠସୁ ଠାନେସୁ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ପହାରମୁଖେହି ସକଣ୍ଟକା ଲତାଯୋ ପୱେସେତ୍ୱା ନାସାଯ ଦଳହଂ ରଜ୍ଜୁଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସୋଳଅସହି ଭୋଜପୁତ୍ତେହି କାଜେନାଦାଯ ୱୟ୍ହମାନୋ ଧରଣୀତଲେ ଘଂସିଯମାନସରୀରୋ ମହନ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚନୁଭୋନ୍ତୋ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଓଲୋକିତମତ୍ତେନେୱ ସବ୍ବେ ଭୋଜପୁତ୍ତେ ଭସ୍ମଂ କାତୁଂ ସମତ୍ଥୋପି ସମାନୋ ଚକ୍ଖୁଂ ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ପଦୁଟ୍ଠାକାରମତ୍ତମ୍ପି ନ ଅକାସି।

ଯଥାହ –

''ଚାତୁଦ୍ଦସିଂ ପଞ୍ଚଦସିଞ୍ଚଆର,

ଉପୋସଥଂ ନିଚ୍ଚମୁପାୱସାମି;

ଅଥାଗମୁଂ ସୋଳଅସ ଭୋଜପୁତ୍ତା,

ରଜ୍ଜୁଂ ଗହେତ୍ୱାନ ଦଳହଞ୍ଚ ପାସଂ।

''ଭେତ୍ୱାନ ନାସଂ ଅତିକସ୍ସ ରଜ୍ଜୁଂ,

ନଯିଂସୁ ମଂ ସମ୍ପରିଗଯ୍ହ ଲୁଦ୍ଦା;

ଏତାଦିସଂ ଦୁକ୍ଖମହଂ ତିତିକ୍ଖଂ,

ଉପୋସଥଂ ଅପ୍ପଟିକୋପଯନ୍ତୋ''ତି। (ଜା। ୨।୧୭।୧୮୦-୧୮୧);

ନ କେୱଲଞ୍ଚ ଏତାନେୱ, ଅଞ୍ଞାନିପି ମାତୁପୋସକଜାତକାଦୀସୁ ଅନେକାନି ଅଚ୍ଛରିଯାନି ଅକାସି। ତସ୍ସ ତେ ଇଦାନି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତଂ ସଦେୱଲୋକେ କେନଚି ଅପ୍ପଟିସମଖନ୍ତିଗୁଣଂ ତଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ସତ୍ଥାରଂ ଅପଦିସତୋ ପଟିଘଚିତ୍ତଂ ନାମ ଉପ୍ପାଦେତୁଂ ଅତିୱିଯ ଅଯୁତ୍ତଂ ଅପ୍ପତିରୂପନ୍ତି।

୨୪୮। ସଚେ ପନସ୍ସ ଏୱଂ ସତ୍ଥୁ ପୁବ୍ବଚରିତଗୁଣଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋପି ଦୀଘରତ୍ତଂ କିଲେସାନଂ ଦାସବ୍ୟଂ ଉପଗତସ୍ସ ନେୱ ତଂ ପଟିଘଂ ୱୂପସମ୍ମତି, ଅଥାନେନ ଅନମତଗ୍ଗିଯାନି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବାନି। ତତ୍ର ହି ୱୁତ୍ତଂ –

''ନ ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତୋ ସୁଲଭରୂପୋ, ଯୋ ନ ମାତାଭୂତପୁବ୍ବୋ, ଯୋ ନ ପିତାଭୂତପୁବ୍ବୋ, ଯୋ ନ ଭାତା, ଯୋ ନ ଭଗିନୀ, ଯୋ ନ ପୁତ୍ତୋ, ଯୋ ନ ଧୀତାଭୂତପୁବ୍ବା''ତି (ସଂ। ନି। ୨।୧୩୭-୧୪୨)।

ତସ୍ମା ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ଏୱଂ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବଂ, ''ଅଯଂ କିର ମେ ଅତୀତେ ମାତା ହୁତ୍ୱା ଦସମାସେ କୁଚ୍ଛିଯା ପରିହରିତ୍ୱା ମୁତ୍ତକରୀସଖେଳସିଙ୍ଘାଣିକାଦୀନି ହରିଚନ୍ଦନଂ ୱିଯ ଅଜିଗୁଚ୍ଛମାନା ଅପନେତ୍ୱା ଉରେ ନଚ୍ଚାପେନ୍ତୀ ଅଙ୍କେନ ପରିହରମାନା ପୋସେସି, ପିତା ହୁତ୍ୱା ଅଜପଥସଙ୍କୁପଥାଦୀନି ଗନ୍ତ୍ୱା ୱାଣିଜ୍ଜଂ ପଯୋଜଯମାନୋ ମଯ୍ହମତ୍ଥାଯ ଜୀୱିତମ୍ପି ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ଉଭତୋବ୍ୟୂଳ୍ହେ ସଙ୍ଗାମେ ପୱିସିତ୍ୱା ନାୱାଯ ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ପକ୍ଖନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞାନି ଚ ଦୁକ୍କରାନି କରିତ୍ୱା 'ପୁତ୍ତକେ ପୋସେସ୍ସାମୀ'ତି ତେହି ତେହି ଉପାଯେହି ଧନଂ ସଂହରିତ୍ୱା ମଂ ପୋସେସି। ଭାତା, ଭଗିନୀ, ପୁତ୍ତୋ, ଧୀତା ଚ ହୁତ୍ୱାପି ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚୁପକାରଂ ଅକାସୀତି ତତ୍ର ମେ ନପ୍ପତିରୂପଂ ମନଂ ପଦୂସେତୁ''ନ୍ତି।

୨୪୯। ସଚେ ପନ ଏୱମ୍ପି ଚିତ୍ତଂ ନିବ୍ବାପେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତିଯେୱ, ଅଥାନେନ ଏୱଂ ମେତ୍ତାନିସଂସା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବା – ''ଅମ୍ଭୋ ପବ୍ବଜିତ, ନନୁ ୱୁତ୍ତଂ ଭଗୱତା –

'ମେତ୍ତାଯ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ଆସେୱିତାଯ ଭାୱିତାଯ ବହୁଲୀକତାଯ ଯାନୀକତାଯ ୱତ୍ଥୁକତାଯ ଅନୁଟ୍ଠିତାଯ ପରିଚିତାଯ ସୁସମାରଦ୍ଧାଯ ଏକାଦସାନିସଂସା ପାଟିକଙ୍ଖା । କତମେ ଏକାଦସ? ସୁଖଂ ସୁପତି, ସୁଖଂ ପଟିବୁଜ୍ଝତି, ନ ପାପକଂ ସୁପିନଂ ପସ୍ସତି, ମନୁସ୍ସାନଂ ପିଯୋ ହୋତି, ଅମନୁସ୍ସାନଂ ପିଯୋ ହୋତି, ଦେୱତା ରକ୍ଖନ୍ତି, ନାସ୍ସ ଅଗ୍ଗି ୱା ୱିସଂ ୱା ସତ୍ଥଂ ୱା କମତି, ତୁୱଟଂ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିଯତି, ମୁଖୱଣ୍ଣୋ ପସୀଦତି, ଅସମ୍ମୂଳ୍ହୋ କାଲଙ୍କରୋତି, ଉତ୍ତରିମପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକୂପଗୋ ହୋତୀ'ତି (ଅ। ନି। ୧୧।୧୫)।

''ସଚେ ତ୍ୱଂ ଇଦଂ ଚିତ୍ତଂ ନ ନିବ୍ବାପେସ୍ସସି, ଇମେହି ଆନିସଂସେହି ପରିବାହିରୋ ଭୱିସ୍ସସୀ''ତି।

୨୫୦। ଏୱମ୍ପି ନିବ୍ବାପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତେନ ପନ ଧାତୁୱିନିବ୍ଭୋଗୋ କାତବ୍ବୋ। କଥଂ? ''ଅମ୍ଭୋ ପବ୍ବଜିତ, ତ୍ୱଂ ଏତସ୍ସ କୁଜ୍ଝମାନୋ କସ୍ସ କୁଜ୍ଝସି? କିଂ କେସାନଂ କୁଜ୍ଝସି, ଉଦାହୁ ଲୋମାନଂ, ନଖାନଂ…ପେ… ମୁତ୍ତସ୍ସ କୁଜ୍ଝସି? ଅଥ ୱା ପନ କେସାଦୀସୁ ପଥୱୀଧାତୁଯା କୁଜ୍ଝସି, ଆପୋଧାତୁଯା, ତେଜୋଧାତୁଯା, ୱାଯୋଧାତୁଯା କୁଜ୍ଝସି? ଯେ ୱା ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ଦ୍ୱାଦସାଯତନାନି ଅଟ୍ଠାରସ ଧାତୁଯୋ ଉପାଦାଯ ଅଯମାଯସ୍ମା ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତେସୁ କିଂ ରୂପକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ କୁଜ୍ଝସି, ଉଦାହୁ ୱେଦନା ସଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ କୁଜ୍ଝସି? କିଂ ୱା ଚକ୍ଖାଯତନସ୍ସ କୁଜ୍ଝସି, କିଂ ରୂପାଯତନସ୍ସ କୁଜ୍ଝସି… ପେ… କିଂ ମନାଯତନସ୍ସ କୁଜ୍ଝସି, କିଂ ଧମ୍ମାଯତନସ୍ସ କୁଜ୍ଝସି? କିଂ ୱା ଚକ୍ଖୁଧାତୁଯା କୁଜ୍ଝସି, କିଂ ରୂପଧାତୁଯା, କିଂ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁଯା…ପେ… କିଂ ମନୋଧାତୁଯା, କିଂ ଧମ୍ମଧାତୁଯା, କିଂ ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁଯା''ତି? ଏୱଞ୍ହି ଧାତୁୱିନିବ୍ଭୋଗଂ କରୋତୋ ଆରଗ୍ଗେ ସାସପସ୍ସ ୱିଯ ଆକାସେ ଚିତ୍ତକମ୍ମସ୍ସ ୱିଯ ଚ କୋଧସ୍ସ ପତିଟ୍ଠାନଟ୍ଠାନଂ ନ ହୋତି।

୨୫୧। ଧାତୁୱିନିବ୍ଭୋଗଂ ପନ କାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତେନ ଦାନସଂୱିଭାଗୋ କାତବ୍ବୋ। ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂ ପରସ୍ସ ଦାତବ୍ବଂ, ପରସ୍ସ ସନ୍ତକଂ ଅତ୍ତନା ଗହେତବ୍ବଂ। ସଚେ ପନ ପରୋ ଭିନ୍ନାଜୀୱୋ ହୋତି ଅପରିଭୋଗାରହପରିକ୍ଖାରୋ, ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକମେୱ ଦାତବ୍ବଂ। ତସ୍ସେୱଂ କରୋତୋ ଏକନ୍ତେନେୱ ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ଆଘାତୋ ୱୂପସମ୍ମତି। ଇତରସ୍ସ ଚ ଅତୀତଜାତିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅନୁବନ୍ଧୋପି କୋଧୋ ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ୱୂପସମ୍ମତି, ଚିତ୍ତଲପବ୍ବତୱିହାରେ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱୁଟ୍ଠାପିତସେନାସନେନ ପିଣ୍ଡପାତିକତ୍ଥେରେନ ''ଅଯଂ , ଭନ୍ତେ, ଅଟ୍ଠକହାପଣଗ୍ଘନକୋ ପତ୍ତୋ ମମ ମାତରା ଉପାସିକାଯ ଦିନ୍ନୋ ଧମ୍ମିଯଲାଭୋ, ମହାଉପାସିକାଯ ପୁଞ୍ଞଲାଭଂ କରୋଥା''ତି ୱତ୍ୱା ଦିନ୍ନଂ ପତ୍ତଂ ଲଦ୍ଧମହାଥେରସ୍ସ ୱିଯ। ଏୱଂ ମହାନୁଭାୱମେତଂ ଦାନଂ ନାମ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

''ଅଦନ୍ତଦମନଂ ଦାନଂ, ଦାନଂ ସବ୍ବତ୍ଥସାଧକଂ;

ଦାନେନ ପିଯଓ୍ବାଚାଯ, ଉନ୍ନମନ୍ତି ନମନ୍ତି ଚା’’ତି।

୨୫୨। ତସ୍ସେଓ୍ବଂ ଓ୍ବେରୀପୁଗ୍ଗଲେ ଓ୍ବୂପସନ୍ତପଟିଘସ୍ସ ଯଥା ପିଯାତିପ୍ପିଯସହାଯକମଜ୍ଝତ୍ତେସୁ, ଏଓ୍ବଂ ତସ୍ମିମ୍ପି ମେତ୍ତାଓ୍ବସେନ ଚିତ୍ତଂ ପଓ୍ବତ୍ତତି। ଅଥାନେନ ପୁନପ୍ପୁନଂ ମେତ୍ତାଯନ୍ତେନ ଅତ୍ତନି ପିଯପୁଗ୍ଗଲେ ମଜ୍ଝତ୍ତେ ଓ୍ବେରୀପୁଗ୍ଗଲେତି ଚତୂସୁ ଜନେସୁ ସମଚିତ୍ତତଂ ସମ୍ପାଦେନ୍ତେନ ସୀମାସମ୍ଭେଦୋ କାତବ୍ବୋ। ତସ୍ସିଦଂ ଲକ୍ଖଣଂ, ସଚେ ଇମସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ପିଯମଜ୍ଝତ୍ତଓ୍ବେରୀହି ସଦ୍ଧିଂ ଅତ୍ତଚତୁତ୍ଥେ ଏକସ୍ମିଂ ପଦେସେ ନିସିନ୍ନେ ଚୋରା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ଏକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଅମ୍ହାକଂ ଦେଥା’’ତି ଓ୍ବତ୍ୱା ‘‘କିଂ କାରଣା’’ତି ଓ୍ବୁତ୍ତେ ‘‘ତଂ ମାରେତ୍ୱା ଗଲଲୋହିତଂ ଗହେତ୍ୱା ବଲିକରଣତ୍ଥାଯା’’ତି ଓ୍ବଦେଯ୍ୟୁଂ, ତତ୍ର ଚେସୋ ଭିକ୍ଖୁ ‘‘ଅସୁକଂ ଓ୍ବା ଅସୁକଂ ଓ୍ବା ଗଣ୍ହନ୍ତୂ’’ତି ଚିନ୍ତେଯ୍ୟ, ଅକତୋଓ୍ବ ହୋତି ସୀମାସମ୍ଭେଦୋ। ସଚେପି ‘‘ମଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୁ, ମା ଇମେ ତଯୋ’’ତିପି ଚିନ୍ତେଯ୍ୟ, ଅକତୋଓ୍ବ ହୋତି ସୀମାସମ୍ଭେଦୋ। କସ୍ମା? ଯସ୍ସ ଯସ୍ସ ହି ଗହଣମିଚ୍ଛତି, ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଅହିତେସୀ ହୋତି, ଇତରେସଂଯେଓ୍ବ ହିତେସୀ ହୋତି।

ଯଦା ପନ ଚତୁନ୍ନଂ ଜନାନମନ୍ତରେ ଏକମ୍ପି ଚୋରାନଂ ଦାତବ୍ବଂ ନ ପସ୍ସତି, ଅତ୍ତନି ଚ ତେସୁ ଚ ତୀସୁ ଜନେସୁ ସମମେଓ୍ବ ଚିତ୍ତଂ ପଓ୍ବତ୍ତେତି, କତୋ ହୋତି ସୀମାସମ୍ଭେଦୋ। ତେନାହୁ ପୋରାଣା –

‘‘ଅତ୍ତନି ହିତମଜ୍ଝତ୍ତେ, ଅହିତେ ଚ ଚତୁବ୍ବିଧେ;

ଯଦା ପସ୍ସତି ନାନତ୍ତଂ, ହିତଚିତ୍ତୋଓ୍ବ ପାଣିନଂ।

‘‘ନ ନିକାମଲାଭୀ ମେତ୍ତାଯ, କୁସଲୀତି ପଓ୍ବୁଚ୍ଚତି;

ଯଦା ଚତସ୍ସୋ ସୀମାଯୋ, ସମ୍ଭିନ୍ନା ହୋନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁନୋ।

‘‘ସମଂ ଫରତି ମେତ୍ତାଯ, ସବ୍ବଲୋକଂ ସଦେଓ୍ବକଂ;

ମହାଓ୍ବିସେସୋ ପୁରିମେନ, ଯସ୍ସ ସୀମା ନ ଞାଯତୀ’’ତି।

୨୫୩। ଏଓ୍ବଂ ସୀମାସମ୍ଭେଦସମକାଲମେଓ୍ବ ଚ ଇମିନା ଭିକ୍ଖୁନା ନିମିତ୍ତଞ୍ଚ ଉପଚାରଞ୍ଚ ଲଦ୍ଧଂ ହୋତି। ସୀମାସମ୍ଭେଦେ ପନ କତେ ତମେଓ୍ବ ନିମିତ୍ତଂ ଆସେଓ୍ବନ୍ତୋ ଭାଓ୍ବେନ୍ତୋ ବହୁଲୀକରୋନ୍ତୋ ଅପ୍ପକସିରେନେଓ୍ବ ପଥଓ୍ବୀକସିଣେ ଓ୍ବୁତ୍ତନଯେନେଓ୍ବ ଅପ୍ପନଂ ପାପୁଣାତି।

ଏତ୍ତାଓ୍ବତାନେନ ଅଧିଗତଂ ହୋତି ପଞ୍ଚଙ୍ଗଓ୍ବିପ୍ପହୀନଂ ପଞ୍ଚଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଂ ତିଓ୍ବିଧକଲ୍ୟାଣଂ ଦସଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନଂ ପଠମଜ୍ଝାନଂ ମେତ୍ତାସହଗତଂ। ଅଧିଗତେ ଚ ତସ୍ମିଂ ତଦେଓ୍ବ ନିମିତ୍ତଂ ଆସେଓ୍ବନ୍ତୋ ଭାଓ୍ବେନ୍ତୋ ବହୁଲୀକରୋନ୍ତୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଚତୁକ୍କନଯେ ଦୁତିଯତତିଯଜ୍ଝାନାନି, ପଞ୍ଚକନଯେ ଦୁତିଯତତିଯଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନାନି ଚ ପାପୁଣାତି।

ସୋ ହି ପଠମଜ୍ଝାନାଦୀନଂ ଅଞ୍ଞତରଓ୍ବସେନ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ଓ୍ବିହରତି। ତଥା ଦୁତିଯଂ, ତଥା ତତିଯଂ, ତଥା ଚତୁତ୍ଥଂ। ଇତି ଉଦ୍ଧମଧୋ ତିରିଯଂ ସବ୍ବଧି ସବ୍ବତ୍ତତାଯ ସବ୍ବାଓ୍ବନ୍ତଂ ଲୋକଂ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ଓ୍ବିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅଓ୍ବେରେନ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜେନ ଫରିତ୍ୱା ଓ୍ବିହରତି (ଓ୍ବିଭ। ୬୪୨; ଦୀ। ନି। ୧।୫୫୬)। ପଠମଜ୍ଝାନାଦିଓ୍ବସେନ ଅପ୍ପନାପ୍ପତ୍ତଚିତ୍ତସ୍ସେଓ୍ବ ହି ଅଯଂ ଓ୍ବିକୁବ୍ବନା ସମ୍ପଜ୍ଜତି।

୨୫୪। ଏତ୍ଥ ଚ ମେତ୍ତାସହଗତେନାତି ମେତ୍ତାଯ ସମନ୍ନାଗତେନ। ଚେତସାତି ଚିତ୍ତେନ। ଏକଂ ଦିସନ୍ତି ଏକମେକିସ୍ସା ଦିସାଯ ପଠମପରିଗ୍ଗହିତଂ ସତ୍ତଂ ଉପାଦାଯ ଏକଦିସାପରିଯାପନ୍ନସତ୍ତଫରଣଓ୍ବସେନ ଓ୍ବୁତ୍ତଂ। ଫରିତ୍ୱାତି ଫୁସିତ୍ୱା ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା। ଓ୍ବିହରତୀତି ବ୍ରହ୍ମଓ୍ବିହାରାଧିଟ୍ଠିତଂ ଇରିଯାପଥଓ୍ବିହାରଂ ପଓ୍ବତ୍ତେତି। ତଥା ଦୁତିଯନ୍ତି ଯଥା ପୁରତ୍ଥିମାଦୀସୁ ଦିସାସୁ ଯଂକିଞ୍ଚି ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ଓ୍ବିହରତି, ତଥେଓ୍ବ ତଦନନ୍ତରଂ ଦୁତିଯଂ ତତିଯଂ ଚତୁତ୍ଥଞ୍ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇତି ଉଦ୍ଧନ୍ତି ଏତେନେଓ୍ବ ନଯେନ ଉପରିମଂ ଦିସନ୍ତି ଓ୍ବୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅଧୋ ତିରିଯନ୍ତି ଅଧୋଦିସମ୍ପି ତିରିଯଂଦିସମ୍ପି ଏଓ୍ବମେଓ୍ବ। ତତ୍ଥ ଚ ଅଧୋତି ହେଟ୍ଠା। ତିରିଯନ୍ତି ଅନୁଦିସାସୁ। ଏଓ୍ବଂ ସବ୍ବଦିସାସୁ ଅସ୍ସମଣ୍ଡଲେ ଅସ୍ସମିଓ୍ବ ମେତ୍ତାସହଗତଂ ଚିତ୍ତଂ ସାରେତିପି ପଚ୍ଚାସାରେତିପୀତି। ଏତ୍ତାଓ୍ବତା ଏକଂ ଦିସଂ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଓଧିସୋ ମେତ୍ତାଫରଣଂ ଦସ୍ସିତଂ।

ସବ୍ବଧୀତିଆଦି ପନ ଅନୋଧିସୋ ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଓ୍ବୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ସବ୍ବଧୀତି ସବ୍ବତ୍ଥ। ସବ୍ବତ୍ତତାଯାତି ସବ୍ବେସୁ ହୀନମଜ୍ଝିମୁକ୍କଟ୍ଠମିତ୍ତସପତ୍ତମଜ୍ଝତ୍ତାଦିପ୍ପଭେଦେସୁ

ଅତ୍ତତାଯ । ‘‘ଅଯଂ ପରସତ୍ତୋ’’ତି ୱିଭାଗଂ ଅକତ୍ୱା ଅତ୍ତସମତାଯାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅଥ ୱା ସବ୍ବତ୍ତତାଯାତି ସବ୍ବେନ ଚିତ୍ତଭାଗେନ ଈସକମ୍ପି ବହି ଅୱିକ୍ଖିପମାନୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସବ୍ବାୱନ୍ତନ୍ତି ସବ୍ବସତ୍ତୱନ୍ତଂ, ସବ୍ବସତ୍ତଯୁତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଲୋକନ୍ତି ସତ୍ତଲୋକଂ।
ୱିପୁଲେନାତିଏୱମାଦିପରିଯାଯଦସ୍ସନତୋ ପନେତ୍ଥ ପୁନ ମେତ୍ତାସହଗତେନାତି ୱୁତ୍ତଂ। ଯସ୍ମା ୱା ଏତ୍ଥ ଓଧିସୋ ଫରଣେ ୱିଯ ପୁନ ତଥାସଦ୍ଦୋ ଇତିସଦ୍ଦୋ ୱା ନ ୱୁତ୍ତୋ, ତସ୍ମା ପୁନ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସାତି ୱୁତ୍ତଂ। ନିଗମନୱସେନ ୱା ଏତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ୱିପୁଲେନାତି ଏତ୍ଥ ଚ ଫରଣୱସେନ ୱିପୁଲତା ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ଭୂମିୱସେନ ପନ ଏତଂ ମହଗ୍ଗତଂ ପଗୁଣୱସେନ ଚ ଅପ୍ପମାଣସତ୍ତାରମ୍ମଣୱସେନ ଚ ଅପ୍ପମାଣଂ, ବ୍ୟାପାଦପଚ୍ଚତ୍ଥିକପ୍ପହାନେନ ଅୱେରଂ, ଦୋମନସ୍ସପ୍ପହାନତୋ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜଂ, ନିଦ୍ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅଯଂ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସାତିଆଦିନା ନଯେନ ୱୁତ୍ତାଯ ୱିକୁବ୍ବନାଯ ଅତ୍ଥୋ।

୨୫୫। ଯଥା ଚାଯଂ ଅପ୍ପନାପ୍ପତ୍ତଚିତ୍ତସ୍ସେୱ ୱିକୁବ୍ବନା ସମ୍ପଜ୍ଜତି, ତଥା ଯମ୍ପି ପଟିସମ୍ଭିଦାଯଂ (ପଟି। ମ। ୨।୨୨) ‘‘ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅନୋଧିସୋଫରଣା ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି, ସତ୍ତହାକାରେହି ଓଧିସୋଫରଣା ମେତ୍ତା ଚେତୋୱିମୁତ୍ତି, ଦସହାକାରେହି ଦିସାଫରଣା ମେତ୍ତା ଚେତୋୱିମୁତ୍ତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତମ୍ପି ଅପ୍ପନାପ୍ପତ୍ତଚିତ୍ତସ୍ସେୱ ସମ୍ପଜ୍ଜତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ତତ୍ଥ ଚ ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ଅୱେରା ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜା ଅନୀଘା ସୁଖୀ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରନ୍ତୁ, ସବ୍ବେ ପାଣା, ସବ୍ବେ ଭୂତା, ସବ୍ବେ ପୁଗ୍ଗଲା, ସବ୍ବେ ଅତ୍ତଭାୱପରିଯାପନ୍ନା ଅୱେରା...ପେ... ପରିହରନ୍ତୂତି ଇମେହି ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅନୋଧିସୋଫରଣା ମେତ୍ତା ଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ସବ୍ବା ଇତ୍ଥିଯୋ ଅୱେରା...ପେ... ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରନ୍ତୁ, ସବ୍ବେ ପୁରିସା, ସବ୍ବେ ଅରିଯା, ସବ୍ବେ ଅନରିଯା, ସବ୍ବେ ଦେୱା, ସବ୍ବେ ମନୁସ୍ସା, ସବ୍ବେ ୱିନିପାତିକା ଅୱେରା...ପେ... ପରିହରନ୍ତୂତି ଇମେହି ସତ୍ତହାକାରେହି ଓଧିସୋଫରଣା ମେତ୍ତା ଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ସବ୍ବେ ପୁରତ୍ଥିମାଯ ଦିସାଯ ସତ୍ତା ଅୱେରା...ପେ... ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରନ୍ତୁ। ସବ୍ବେ ପଚ୍ଛିମାଯ ଦିସାଯ, ସବ୍ବେ ଉତ୍ତରାଯ ଦିସାଯ, ସବ୍ବେ ଦକ୍ଖିଣାଯ ଦିସାଯ, ସବ୍ବେ ପୁରତ୍ଥିମାଯ ଅନୁଦିସାଯ, ସବ୍ବେ ପଚ୍ଛିମାଯ ଅନୁଦିସାଯ, ସବ୍ବେ ଉତ୍ତରାଯ ଅନୁଦିସାଯ, ସବ୍ବେ ଦକ୍ଖିଣାଯ ଅନୁଦିସାଯ, ସବ୍ବେ ହେଟ୍ଠିମାଯ ଦିସାଯ, ସବ୍ବେ ଉପରିମାଯ ଦିସାଯ ସତ୍ତା ଅୱେରା...ପେ... ପରିହରନ୍ତୁ। ସବ୍ବେ ପୁରତ୍ଥିମାଯ ଦିସାଯ ପାଣା, ଭୂତା, ପୁଗ୍ଗଲା, ଅତ୍ତଭାୱପରିଯାପନ୍ନା, ଅୱେରା...ପେ... ପରିହରନ୍ତୁ। ସବ୍ବା ପୁରତ୍ଥିମାଯ ଦିସାଯ ଇତ୍ଥିଯୋ, ସବ୍ବେ ପୁରିସା, ଅରିଯା, ଅନରିଯା, ଦେୱା, ମନୁସ୍ସା, ୱିନିପାତିକା ଅୱେରା...ପେ... ପରିହରନ୍ତୁ। ସବ୍ବା ପଚ୍ଛିମାଯ ଦିସାଯ, ଉତ୍ତରାଯ, ଦକ୍ଖିଣାଯ, ପୁରତ୍ଥିମାଯ ଅନୁଦିସାଯ, ପଚ୍ଛିମାଯ, ଉତ୍ତରାଯ, ଦକ୍ଖିଣାଯ ଅନୁଦିସାଯ, ହେଟ୍ଠିମାଯ ଦିସାଯ, ଉପରିମାଯ ଦିସାଯ ଇତ୍ଥିଯୋ...ପେ... ୱିନିପାତିକା ଅୱେରା ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜା ଅନୀଘା ସୁଖୀ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରନ୍ତୂତି ଇମେହି ଦସହାକାରେହି ଦିସାଫରଣା ମେତ୍ତା ଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବା।

୨୫୬। ତତ୍ଥ ସବ୍ବେତି ଅନୱସେସପରିଯାଦାନମେତଂ। ସତ୍ତାତି ରୂପାଦୀସୁ ଖନ୍ଧେସୁ ଛନ୍ଦରାଗେନ ସତ୍ତା ୱିସତ୍ତାତି ସତ୍ତା। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା –

‘‘ରୂପେ ଖୋ, ରାଧ, ଯୋ ଛନ୍ଦୋ ଯୋ ରାଗୋ ଯା ନନ୍ଦୀ ଯା ତଣ୍ହା, ତତ୍ର ସତ୍ତୋ, ତତ୍ର ୱିସତ୍ତୋ, ତସ୍ମା ସତ୍ତୋତି ୱୁଚ୍ଚତି... ୱେଦନାଯ... ସଞ୍ଞାଯ... ସଙ୍ଖାରେସୁ... ୱିଞ୍ଞାଣେ ଯୋ ଛନ୍ଦୋ ଯୋ ରାଗୋ ଯା ନନ୍ଦୀ ଯା ତଣ୍ହା, ତତ୍ର ସତ୍ତୋ, ତତ୍ର ୱିସତ୍ତୋ, ତସ୍ମା ସତ୍ତୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି (ସଂ। ନି। ୩।୧୬୧)।

ରୁଳ୍ହୀସଦ୍ଦେନ ପନ ୱୀତରାଗେସୁପି ଅଯଂ ୱୋହାରୋ ୱତ୍ତତିଯେୱ, ୱିଲୀୱମଯେପି ବୀଜନିୱିସେସେ ତାଲୱଣ୍ଟୱୋହାରୋ ୱିଯ। ଅକ୍ଖରଚିନ୍ତକା ପନ ଅତ୍ଥଂ ଅୱିଚାରେତ୍ୱା ନାମମତ୍ତମେତନ୍ତି ଇଚ୍ଛନ୍ତି। ଯେପି ଅତ୍ଥଂ ୱିଚାରେନ୍ତି, ତେ ସତ୍ତ୍ୱଯୋଗେନ ସତ୍ତାତି ଇଚ୍ଛନ୍ତି।

ପାଣନତାଯ ପାଣା, ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାଯତ୍ତୱୁତ୍ତିତାଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ଭୂତତ୍ତା ଭୂତା, ସଂଭୂତତ୍ତା ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତତ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ। ପୁନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି ନିରଯୋ। ତସ୍ମିଂ ଗଲନ୍ତୀତି ପୁଗ୍ଗଲା, ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅତ୍ତଭାୱୋ ୱୁଚ୍ଚତି ସରୀରଂ। ଖନ୍ଧପଞ୍ଚକମେୱ ୱା, ତମୁପାଦାଯ ପଞ୍ଞତ୍ତିମତ୍ତସମ୍ଭୱତୋ। ତସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱେ ପରିଯାପନ୍ନାତି ଅତ୍ତଭାୱପରିଯାପନ୍ନା। ପରିଯାପନ୍ନାତି ପରିଚ୍ଛିନ୍ନା, ଅନ୍ତୋଗଧାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଯଥା ଚ ସତ୍ତାତି ୱଚନଂ, ଏୱଂ ସେସାନିପି ରୁଳ୍ହୀୱସେନ ଆରୋପେତ୍ୱା ସବ୍ବାନେତାନି ସବ୍ବସତ୍ତୱେୱଚନାନୀତି ୱେଦିତବ୍ବାନି। କାମଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞାନିପି ସବ୍ବେ ଜନ୍ତୂ ସବ୍ବେ ଜୀୱାତିଆଦୀନି ସବ୍ବସତ୍ତୱେୱଚନାନି ଅତ୍ଥି, ପାକଟୱସେନ ପନ ଇମାନେୱ ପଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅନୋଧିସୋଫରଣା ମେତ୍ତା ଚେତୋୱିମୁତ୍ତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଯେ ପନ ସତ୍ତା ପାଣାତିଆଦୀନଂ ନ କେୱଲଂ ୱଚନମତ୍ତତୋୱ, ଅଥ ଖୋ ଅତ୍ଥତୋପି ନାନତ୍ତମେୱ ଇଚ୍ଛେଯ୍ୟୁଂ, ତେସଂ ଅନୋଧିସୋଫରଣା ୱିରୁଜ୍ଝତି, ତସ୍ମା ତଥା ଅତ୍ଥଂ ଅଗହେତ୍ୱା ଇମେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ଆକାରେସୁ ଅଞ୍ଞତରୱସେନ ଅନୋଧିସୋ ମେତ୍ତା ଫରିତବ୍ବା।

୨୫୭। ଏତ୍ଥ ଚ ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ଅୱେରା ହୋନ୍ତୁତି ଅଯମେକା ଅପ୍ପନା। ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜା ହୋନ୍ତୁତି ଅଯମେକା ଅପ୍ପନା। ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜାତି ବ୍ୟାପାଦରହିତା। ଅନୀଘା ହୋନ୍ତୁତି ଅଯମେକା ଅପ୍ପନା। ଅନୀଘାତି ନିଦ୍ଦୁକ୍ଖା। ସୁଖୀ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରନ୍ତୁତି ଅଯମେକା ଅପ୍ପନା। ତସ୍ମା ଇମେସୁପି ପଦେସୁ ଯଂ ଯଂ ପାକଟଂ ହୋତି, ତସ୍ସ ତସ୍ସ ୱସେନ ମେତ୍ତା ଫରିତବ୍ବା। ଇତି ପଞ୍ଚସୁ ଆକାରେସୁ ଚତୁନ୍ନଂ ଅପ୍ପନାନଂ ୱସେନ ଅନୋଧିସୋଫରଣେ ୱୀସତି ଅପ୍ପନା ହୋନ୍ତି।

ଓଧିସୋଫରଣେ ପନ ସତ୍ତସୁ ଆକାରେସୁ ଚତୁନ୍ନଂ ୱସେନ ଅଟ୍ଠୱୀସତି। ଏତ୍ଥ ଚ ଇତ୍ଥିଯୋ ପୁରିସାତି ଲିଙ୍ଗୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଅରିଯା ଅନରିଯାତି ଅରିଯପୁଥୁଜ୍ଜନୱସେନ। ଦେୱା ମନୁସ୍ସା ୱିନିପାତିକାତି ଉପପତ୍ତିୱସେନ।

ଦିସାଫରଣେ ପନ ସବ୍ବେ ପୁରତ୍ଥିମାଯ ଦିସାଯ ସତ୍ତାତିଆଦିନା ନଯେନ ଏକମେକିସ୍ସା ଦିସାଯ ୱୀସତି ୱୀସତି କତ୍ୱା ଦ୍ୱେସତାନି, ସବ୍ବା ପୁରତ୍ଥିମାଯ ଦିସାଯ ଇତ୍ଥିଯୋତିଆଦିନା ନଯେନ ଏକମେକିସ୍ସା ଦିସାଯ ଅଟ୍ଠୱୀସତି ଅଟ୍ଠୱୀସତି କତ୍ୱା ଅସୀତି ଦ୍ୱେସତାନୀତି ଚତ୍ତାରି ସତାନି ଅସୀତି ଚ ଅପ୍ପନା। ଇତି ସବ୍ବାନିପି ପଟିସମ୍ଭିଦାଯଂ ୱୁତ୍ତାନି ଅଟ୍ଠୱୀସାଧିକାନି ପଞ୍ଚ ଅପ୍ପନାସତାନୀତି।

ଇତି ଏତାସୁ ଅପ୍ପନାସୁ ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ୱସେନ ମେତ୍ତଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ଭାୱେତ୍ୱା ଅଯଂ ଯୋଗାୱଚରୋ ‘‘ସୁଖଂ ସୁପତୀ’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ୱୁତ୍ତେ ଏକାଦସାନିସଂସେ ପଟିଲଭତି।

୨୫୮। ତତ୍ଥ ସୁଖଂ ସୁପତୀତି ଯଥା ସେସା ଜନା ସମ୍ପରିୱତ୍ତମାନା କାକଚ୍ଛମାନା ଦୁକ୍ଖଂ ସୁପନ୍ତି, ଏୱଂ ଅସୁପିତ୍ୱା ସୁଖଂ ସୁପତି। ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କନ୍ତୋପି ସମାପତ୍ତିଂ ସମାପନ୍ନୋ ୱିଯ ହୋତି।

ସୁଖଂ ପଟିବୁଜ୍ଝତୀତି ଯଥା ଅଞ୍ଞେ ନିତ୍ଥୁନନ୍ତା ୱିଜମ୍ଭନ୍ତା ସମ୍ପରିୱତ୍ତନ୍ତା ଦୁକ୍ଖଂ ପଟିବୁଜ୍ଝନ୍ତି, ଏୱଂ ଅପ୍ପଟିବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ୱିକସମାନମିୱ ପଦୁମଂ ସୁଖଂ ନିବ୍ବିକାରଂ ପଟିବୁଜ୍ଝତି।

ନପାପକଂ ସୁପିନଂ ପସ୍ସତୀତି ସୁପିନଂ ପସ୍ସନ୍ତୋପି ଭଦ୍ଦକମେୱ ସୁପିନଂ ପସ୍ସତି, ଚେତିଯଂ ୱନ୍ଦନ୍ତୋ ୱିଯ ପୂଜଂ କରୋନ୍ତୋ ୱିଯ ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତୋ ୱିଯ ଚ ହୋତି। ଯଥା ପନ ଅଞ୍ଞେ ଅତ୍ତାନଂ ଚୋରେହି ସମ୍ପରିୱାରିତଂ ୱିଯ ୱାଳେହି ଉପଦ୍ଦୁତଂ ୱିଯ ପପାତେ ପତନ୍ତଂ ୱିଯ ଚ ପସ୍ସନ୍ତି, ଏୱଂ ପାପକଂ ସୁପିନଂ ନ ପସ୍ସତି।

ମନୁସ୍ସାନଂ ପିଯୋ ହୋତୀତି ଉରେ ଆମୁତ୍ତମୁତ୍ତାହାରୋ ୱିଯ ସୀସେ ପିଳନ୍ଧମାଲା ୱିଯ ଚ ମନୁସ୍ସାନଂ ପିଯୋ ହୋତି ମନାପୋ।

ଅମନୁସ୍ସାନଂ ପିଯୋ ହୋତୀତି ଯଥେୱ ମନୁସ୍ସାନଂ, ଏୱଂ ଅମନୁସ୍ସାନମ୍ପି ପିଯୋ ହୋତି ୱିସାଖତ୍ଥେରୋ ୱିଯ।

ସୋ କିର ପାଟଲିପୁତ୍ତେ କୁଟୁମ୍ବିଯୋ ଅହୋସି। ସୋ ତତ୍ଥେୱ ୱସମାନୋ ଅସ୍ସୋସି ‘‘ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପୋ କିର ଚେତିଯମାଲାଲଙ୍କତୋ କାସାୱପଜ୍ଜୋତୋ ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତଟ୍ଠାନେଯେୱ ଏତ୍ଥ ସକ୍କା ନିସୀଦିତୁଂ ୱା ନିପଜ୍ଜିତୁଂ ୱା ଉତୁସପ୍ପାଯଂ ସେନାସନସପ୍ପାଯଂ ପୁଗ୍ଗଲସପ୍ପାଯଂ ଧମ୍ମସ୍ସୱନସପ୍ପାଯନ୍ତି ସବ୍ବମେତ୍ଥ ସୁଲଭ’’ନ୍ତି।

ସୋ ଅତ୍ତନୋ ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧଂ ପୁତ୍ତଦାରସ୍ସ ନିୟ୍ୟାଦେତ୍ୱା ଦୁସ୍ସନ୍ତେ ବଦ୍ଧେନ ଏକକହାପଣେନେୱ ଘରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସମୁଦ୍ଦତୀରେ ନାୱଂ ଉଦିକ୍ଖମାନୋ ଏକମାସଂ ୱସି। ସୋ ୱୋହାରକୁସଲତାଯ ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ଭଣ୍ଡଂ କିଣିତ୍ୱା ଅସୁକସ୍ମିଂ ୱିକ୍କିଣନ୍ତୋ ଧମ୍ମିକାଯ ୱଣିଜ୍ଜାଯ ତେନେୱନ୍ତରମାସେନ ସହସ୍ସଂ ଅଭିସଂହରି। ଅନୁପୁବ୍ବେନ ମହାୱିହାରଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଯାଚି।

ସୋ ପବ୍ବାଜନତ୍ଥାଯ ସୀମଂ ନୀତୋ ତଂ ସହସ୍ସତ୍ଥୱିକଂ ଓୱଟ୍ଟିକନ୍ତରେନ ଭୂମିଯଂ ପାତେସି। ‘‘କିମେତ’’ନ୍ତି ଚ ୱୁତ୍ତେ ‘‘କହାପଣସହସ୍ସଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ଉପାସକ, ପବ୍ବଜିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନ ସକ୍କା ୱିଚାରେତୁଂ, ଇଦାନେୱେତଂ ୱିଚାରେହୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ୱିସାଖସ୍ସ ପବ୍ବଜ୍ଜଟ୍ଠାନମାଗତା ମା ରିତ୍ତହତ୍ଥା ଗମିଂସୂ’’ତି ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ସୀମାମାଳକେ ୱିପ୍ପକିରିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଉପସମ୍ପନ୍ନୋ।

ସୋ ପଞ୍ଚୱସ୍ସୋ ହୁତ୍ୱା ଦ୍ୱେମାତିକା ପଗୁଣା କତ୍ୱା ପୱାରେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସପ୍ପାଯଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକେକସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ କତ୍ୱା

ସମପ୍ପୱତ୍ତୱାସଂ ୱସମାନୋ ଚରି। ଏୱଂ ଚରମାନୋ –

ୱନନ୍ତରେ ଠିତୋ ଥେରୋ, ୱିସାଖୋ ଗଜ୍ଜମାନକୋ;

ଅତ୍ତନୋ ଗୁଣମେସନ୍ତୋ, ଇମମତ୍ଥଂ ଅଭାସଥ।

''ଯାୱତା ଉପସମ୍ପନ୍ନୋ, ଯାୱତା ଇଧ ଆଗତୋ;

ଏତ୍ଥନ୍ତରେ ଖଲିତଂ ନତ୍ଥି, ଅହୋ ଲାଭା ତେ ମାରିସା''ତି।

ସୋ ଚିତ୍ତଲପବ୍ବତୱିହାରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଦ୍ୱେଧା ପଥଂ ପତ୍ୱା ''ଅଯଂ ନୁ ଖୋ ମଗ୍ଗୋ ଉଦାହୁ ଅଯ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତଯନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥସ୍ସ ପବ୍ବତେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଦେୱତା ହତ୍ଥଂ ପସାରେତ୍ୱା ''ଏସ ମଗ୍ଗୋ''ତି ୱତ୍ୱା ଦସ୍ସେତି। ସୋ ଚିତ୍ତଲପବ୍ବତୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ ୱସିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୂସେ ଗମିସ୍ସାମୀତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି। ଚଙ୍କମସୀସେ ମଣିଲରୁକ୍ଖେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଦେୱତା ସୋପାନଫଲକେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ପରୋଦି।

ଥେରୋ ''କୋ ଏସୋ''ତି ଆହ। ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ମଣିଲିଯାତି। କିସ୍ସ ରୋଦସୀତି? ତୁମ୍ହାକଂ ଗମନଂ ପଟିଚ୍ଚାତି। ମଯି ଇଧ ୱସନ୍ତେ ତୁମ୍ହାକଂ କୋ ଗୁଣୋତି? ତୁମ୍ହେସୁ, ଭନ୍ତେ, ଇଧ ୱସନ୍ତେସୁ ଅମନୁସ୍ସା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ମେତ୍ତଂ ପଟିଲଭନ୍ତି, ତେ ଦାନି ତୁମ୍ହେସୁ ଗତେସୁ କଲହଂ କରିସ୍ସନ୍ତି, ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲମ୍ପି କଥଯିସ୍ସନ୍ତୀତି। ଥେରୋ ''ସଚେ ମଯି ଇଧ ୱସନ୍ତେ ତୁମ୍ହାକଂ ଫାସୁୱିହାରୋ ହୋତି, ସୁନ୍ଦର''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେପି ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ ତତ୍ଥେୱ ୱସିତ୍ୱା ପୁନ ତଥେୱ ଗମନଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେସି। ଦେୱତାପି ପୁନ ତଥେୱ ପରୋଦି। ଏତେନେୱୁପାଯେନ ଥେରୋ ତତ୍ଥେୱ ୱସିତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ପରିନିବ୍ବାଯୀତି ଏୱଂ ମେତ୍ତାୱିହାରୀ ଭିକ୍ଖୁ ଅମନୁସ୍ସାନଂ ପିଯୋ ହୋତି।

ଦେୱତା ରକ୍ଖନ୍ତୀତି ପୁତ୍ତମିୱ ମାତାପିତରୋ ଦେୱତା ରକ୍ଖନ୍ତି।

ନାସ୍ସଅଗ୍ଗି ୱା ୱିସଂ ୱା ସତ୍ଥଂ ୱା କମତୀତି ମେତ୍ତାୱିହାରିସ୍ସ କାଯେ ଉତ୍ତରାଯ ଉପାସିକାଯ ୱିଯ ଅଗ୍ଗି ୱା, ସଂଯୁତ୍ତଭାଣକଚୂଳଅଭଯତ୍ଥେରସ୍ସେୱ ୱିସଂ ୱା, ସଂକିଚ୍ଚସାମଣେରସ୍ସେୱ ସତ୍ଥଂ ୱା ନ କମତି, ନ ପୱିସତି। ନାସ୍ସ କାଯଂ ୱିକୋପେତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଧେନୁୱତ୍ଥୁମ୍ପି ଚେତ୍ଥ କଥଯନ୍ତି । ଏକା କିର ଧେନୁ ୱଚ୍ଛକସ୍ସ ଖୀରଧାରଂ ମୁଞ୍ଚମାନା ଅଟ୍ଠାସି। ଏକୋ ଲୁଦ୍ଦକୋ ତଂ ୱିଜ୍ଝିସ୍ସାମୀତି ହତ୍ଥେନ ସମ୍ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଦୀଘଦଣ୍ଡସତ୍ତିଂ ମୁଞ୍ଚି। ସା ତସ୍ସା ସରୀରଂ ଆହଚ୍ଚ ତାଲପଣ୍ଣଂ ୱିଯ ପୱଟ୍ଟମାନା ଗତା, ନେୱ ଉପଚାରବଲେନ, ନ ଅପ୍ପନାବଲେନ, କେୱଲଂ ୱଚ୍ଛକେ ବଲୱପିଯଚିତ୍ତତାଯ। ଏୱଂ ମହାନୁଭାୱା ମେତ୍ତାତି।

ତୁୱଟଂ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିଯତୀତି ମେତ୍ତାୱିହାରିନୋ ଖିପ୍ପମେୱ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିଯତି, ନତ୍ଥି ତସ୍ସ ଦନ୍ଧାଯିତତ୍ତଂ।

ମୁଖୱଣ୍ଣୋ ୱିପ୍ପସୀଦତୀତି ବନ୍ଧନା ପୱୁତ୍ତଂ ତାଲପକ୍କଂ ୱିଯ ଚସ୍ସ ୱିପ୍ପସନ୍ନୱଣ୍ଣଂ ମୁଖଂ ହୋତି।

ଅସମ୍ମୂଳ୍ହୋ କାଲଙ୍କରୋତୀତି ମେତ୍ତାୱିହାରିନୋ ସମ୍ମୋହମରଣଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ଅସମ୍ମୂଳ୍ହୋୱ ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମନ୍ତୋ ୱିଯ କାଲଂ କରୋତି।

ଉତ୍ତରିମପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋତି ମେତ୍ତାସମାପତ୍ତିତୋ ଉତ୍ତରିଂ ଅରହତ୍ତଂ ଅଧିଗନ୍ତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଇତୋ ଚୱିତ୍ୱା ସୁତ୍ତପ୍ପବୁଦ୍ଧୋ ୱିଯ ବ୍ରହ୍ମଲୋକମୁପପଜ୍ଜତୀତି।

ଅଯଂ ମେତ୍ତାଭାୱନାଯଂ ୱିତ୍ଥାରକଥା।

କରୁଣାଭାୱନାକଥା

୨୫୯। କରୁଣଂ ଭାୱେତୁକାମେନ ପନ ନିକ୍କରୁଣତାଯ ଆଦୀନୱଂ କରୁଣାଯ ଚ ଆନିସଂସଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା କରୁଣାଭାୱନା ଆରଭିତବ୍ବା। ତଞ୍ଚ ପନ ଆରଭନ୍ତେନ ପଠମଂ ପିଯପୁଗ୍ଗଲାଦୀସୁ ନ ଆରଭିତବ୍ବା। ପିଯୋ ହି ପିଯଟ୍ଠାନେଯେୱ ତିଟ୍ଠତି। ଅତିପ୍ପିଯସହାଯକୋ ଅତିପ୍ପିଯସହାଯକଟ୍ଠାନେଯେୱ। ମଜ୍ଝତ୍ତୋ ମଜ୍ଝତ୍ତଟ୍ଠାନେଯେୱ। ଅପ୍ପିଯୋ ଅପ୍ପିଯଟ୍ଠାନେଯେୱ। ୱେରୀ ୱେରିଟ୍ଠାନେଯେୱ ତିଟ୍ଠତି। ଲିଙ୍ଗୱିସଭାଗକାଲକତା ଅଖେତ୍ତମେୱ।

''କଥଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁ କରୁଣାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି? ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ଏକଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଦୁଗ୍ଗତଂ ଦୁରୂପେତଂ ଦିସ୍ୱା କରୁଣାଯେଯ୍ୟ,

ଏୱମେୱ ସବ୍ବସତ୍ତେ କରୁଣାଯ ଫରତୀ’’ତି ୱିଭଙ୍ଗେ (ୱିଭ। ୬୫୩) ପନ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ସବ୍ବପଠମଂ ତାୱ କିଞ୍ଚିଦେୱ କରୁଣାଯିତବ୍ବରୂପଂ ପରମକିଚ୍ଛପ୍ପତ୍ତଂ ଦୁଗ୍ଗତଂ ଦୁରୂପେତଂ କପଣପୁରିସଂ ଛିନ୍ନାହାରଂ କପାଲଂ ପୁରତୋ ଠପେତ୍ୱା ଅନାଥସାଲାଯ ନିସିନ୍ନଂ ହତ୍ଥପାଦେହି ପଗ୍ଘରନ୍ତକିମିଗଣଂ ଅଟ୍ଟସ୍ସରଂ କରୋନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କିଚ୍ଛଂ ୱତାଯଂ ସତ୍ତୋ ଆପନ୍ନୋ, ଅପ୍ପେୱ ନାମ ଇମମ୍ହା ଦୁକ୍ଖା ମୁଚ୍ଚେଯ୍ୟା’’ତି କରୁଣା ପୱତ୍ତେତବ୍ବା। ତଂ ଅଲଭନ୍ତେନ ସୁଖିତୋପି ପାପକାରୀ ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱତ୍ଥେନ ଉପମେତ୍ୱା କରୁଣାଯିତବ୍ବୋ।

କଥଂ? ସେଯ୍ୟଥାପି ସହ ଭଣ୍ଡେନ ଗହିତଚୋରଂ ‘‘ୱଧେଥ ନ’’ନ୍ତି ରଞ୍ଞୋ ଆଣାଯ ରାଜପୁରିସା ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଚତୁକ୍କେ ଚତୁକ୍କେ ପହାରସତାନି ଦେନ୍ତା ଆଘାତନଂ ନେନ୍ତି। ତସ୍ସ ମନୁସ୍ସା ଖାଦନୀଯମ୍ପି ଭୋଜନୀଯମ୍ପି ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନତମ୍ବୁଲାନିପି ଦେନ୍ତି। କିଞ୍ଚାପି ସୋ ତାନି ଖାଦନ୍ତୋ ଚେୱ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ଚ ସୁଖିତୋ ଭୋଗସମପ୍ପିତୋ ୱିଯ ଗଚ୍ଛତି, ଅଥ ଖୋ ତଂ ନେୱ କୋଚି ‘‘ସୁଖିତୋ ଅଯଂ ମହାଭୋଗୋ’’ତି ମଞ୍ଞତି, ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ ‘‘ଅଯଂ ୱରାକୋ ଇଦାନି ମରିସ୍ସତି, ଯଂ ଯଦେୱ ହି ଅଯଂ ପଦଂ ନିକ୍ଖିପତି, ତେନ ତେନ ସନ୍ତିକେ ମରଣସ୍ସ ହୋତୀ’’ତି ତଂ ଜନୋ କରୁଣାଯତି। ଏୱମେୱ କରୁଣାକମ୍ମଟ୍ଠାନିକେନ ଭିକ୍ଖୁନା ସୁଖିତୋପି ପୁଗ୍ଗଲୋ ଏୱଂ କରୁଣାଯିତବ୍ବୋ ‘‘ଅଯଂ ୱରାକୋ କିଞ୍ଚାପି ଇଦାନି ସୁଖିତୋ ସୁସଜ୍ଜିତୋ ଭୋଗେ ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ଅଥ ଖୋ ତୀସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ଏକେନାପି କତସ୍ସ କଲ୍ୟାଣକମ୍ମସ୍ସ ଅଭାୱା ଇଦାନି ଅପାଯେସୁ ଅନପ୍ପକଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦିସ୍ସତୀ’’ତି।

ଏୱଂ ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ କରୁଣାଯିତ୍ୱା ତତୋ ପରଂ ଏତେନେୱ ଉପାଯେନ ପିଯପୁଗ୍ଗଲେ, ତତୋ ମଜ୍ଝତ୍ତେ, ତତୋ ୱେରିମ୍ହୀତି ଅନୁକ୍କମେନ କରୁଣା ପୱତ୍ତେତବ୍ବା। ସଚେ ପନସ୍ସ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେରିମ୍ହି ପଟିଘଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତଂ ମେତ୍ତାଯ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱୂପସମେତବ୍ବଂ। ଯୋପି ଚେତ୍ଥ କତକୁସଲୋ ହୋତି, ତମ୍ପି ଞାତିରୋଗଭୋଗବ୍ୟସନାଦୀନଂ ଅଞ୍ଞତରେନ ବ୍ୟସନେନ ସମନ୍ନାଗତଂ ଦିସ୍ୱା ୱା ସୁତ୍ୱା ୱା ତେସଂ ଅଭାୱେପି ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖଂ ଅନତିକ୍କନ୍ତତ୍ତା ‘‘ଦୁକ୍ଖିତୋୱ ଅଯ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ସବ୍ବଥାପି କରୁଣାଯିତ୍ୱା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଅତ୍ତନି ପିଯପୁଗ୍ଗଲେ ମଜ୍ଝତ୍ତେ ୱେରିମ୍ହୀତି ଚତୂସୁ ଜନେସୁ ସୀମାସମ୍ଭେଦଂ କତ୍ୱା ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ଆସେୱନ୍ତେନ ଭାୱେନ୍ତେନ ବହୁଲୀକରୋନ୍ତେନ ମେତ୍ତାଯ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ତିକଚତୁକ୍କଜ୍ଝାନୱସେନ ଅପ୍ପନା ୱଡ୍ଢେତବ୍ବା।

ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ପଠମଂ ୱେରିପୁଗ୍ଗଲୋ କରୁଣାଯିତବ୍ବୋ, ତସ୍ମିଂ ଚିତ୍ତଂ ମୁଦୁଂ କତ୍ୱା ଦୁଗ୍ଗତୋ, ତତୋ ପିଯପୁଗ୍ଗଲୋ, ତତୋ ଅତ୍ତାତି ଅଯଂ କମୋ ୱୁତ୍ତୋ, ସୋ ‘‘ଦୁଗ୍ଗତଂ ଦୁରୂପେତ’’ନ୍ତି ପାଠିଯା ନ ସମେତି, ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱେତ୍ଥ ଭାୱନମାରଭିତ୍ୱା ସୀମାସମ୍ଭେଦଂ କତ୍ୱା ଅପ୍ପନା ୱଡ୍ଢେତବ୍ବା। ତତୋ ପରଂ ‘‘ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅନୋଧିସୋଫରଣା ସତ୍ତହାକାରେହି ଓଧିସୋଫରଣା ଦସହାକାରେହି ଦିସାଫରଣା’’ତି ଅଯଂ ୱିକୁବ୍ବନା, ‘‘ସୁଖଂ ସୁପତୀ’’ତିଆଦଯୋ ଆନିସଂସା ଚ ମେତ୍ତାଯଂ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବାତି।

ଅଯଂ କରୁଣାଭାୱନାଯ ୱିତ୍ଥାରକଥା।

ମୁଦିତାଭାୱନାକଥା

୨୬୦। ମୁଦିତାଭାୱନଂ ଆରଭନ୍ତେନାପି ନ ପଠମଂ ପିଯପୁଗ୍ଗଲାଦୀସୁ ଆରଭିତବ୍ବା। ନ ହି ପିଯୋ ପିଯଭାୱମତ୍ତେନେୱ ମୁଦିତାଯ ପଦଟ୍ଠାନଂ ହୋତି, ପଗେୱ ମଜ୍ଝତ୍ତୱେରିନୋ। ଲିଙ୍ଗୱିସଭାଗକାଲକତା ଅଖେତ୍ତମେୱ।

ଅତିପ୍ପିଯସହାଯକୋ ପନ ସିଯା ପଦଟ୍ଠାନଂ, ଯୋ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ସୋଣ୍ଡସହାଯୋତି ୱୁତ୍ତୋ। ସୋ ହି ମୁଦିତମୁଦିତୋୱ ହୋତି, ପଠମଂ ହସିତ୍ୱା ପଚ୍ଛା କଥେତି, ତସ୍ମା ସୋ ୱା ପଠମଂ ମୁଦିତାଯ ଫରିତବ୍ବୋ। ପିଯପୁଗ୍ଗଲଂ ୱା ସୁଖିତଂ ସଜ୍ଜିତଂ ମୋଦମାନଂ ଦିସ୍ୱା ୱା ସୁତ୍ୱା ୱା ‘‘ମୋଦତି ୱତାଯଂ ସତ୍ତୋ, ଅହୋ ସାଧୁ ଅହୋ ସୁଟ୍ଠୁ’’ତି ମୁଦିତା ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବା। ଇମମେୱ ହି ଅତ୍ଥୱସଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱିଭଙ୍ଗେ (ୱିଭ। ୬୬୩) ୱୁତ୍ତଂ ‘‘କଥଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁ ମୁଦିତାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି? ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ଏକଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ପିଯଂ ମନାପଂ ଦିସ୍ୱା ମୁଦିତୋ ଅସ୍ସ, ଏୱମେୱ ସବ୍ବସତ୍ତେ ମୁଦିତାଯ ଫରତୀ’’ତି।

ସଚେପିସ୍ସ ସୋ ସୋଣ୍ଡସହାଯୋ ୱା ପିଯପୁଗ୍ଗଲୋ ୱା ଅତୀତେ ସୁଖିତୋ ଅହୋସି, ସମ୍ପତି ପନ ଦୁଗ୍ଗତୋ ଦୁରୂପେତୋ, ଅତୀତମେୱ ଚସ୍ସ ସୁଖିତଭାୱଂ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା ‘‘ଏସ ଅତୀତେ ଏୱଂ ମହାଭୋଗୋ ମହାପରିୱାରୋ ନିଚ୍ଚପ୍ପମୁଦିତୋ ଅହୋସୀ’’ତି ତମେୱସ୍ସ ମୁଦିତାକାରଂ ଗହେତ୍ୱା ମୁଦିତା ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବା ‘‘ଅନାଗତେ ୱା ପନ ପୁନ ତଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଲଭିତ୍ୱା ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧଅସ୍ସପିଟ୍ଠିସୁୱଣ୍ଣସିୱିକାଦୀହି ୱିଚରିସ୍ସତୀ’’ତି ଅନାଗତମ୍ପିସ୍ସ ମୁଦିତାକାରଂ ଗହେତ୍ୱା ମୁଦିତା ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବା।

ଏୱଂ ପିଯପୁଗ୍ଗଲେ ମୁଦିତଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଅଥ ମଜ୍ଝତ୍ତେ ତତୋ ୱେରିମ୍ହୀତି ଅନୁକ୍କମେନ ମୁଦିତା ପୱତ୍ତେତବ୍ବା। ଅପ୍ପନା ୱଡ୍ଢେତବ୍ବା। ସଚେ ପନସ୍ସ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେରିମ୍ହି ପଟିଘଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତଂ ମେତ୍ତାଯଂ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱୂପସମେତ୍ୱା ''ଇମେସୁ ଚ ତୀସୁ ଅତ୍ତନି ଚା''ତି ଚତୂସୁ ଜନେସୁ ସମଚିତ୍ତତାଯ ସୀମାସମ୍ଭେଦଂ କତ୍ୱା ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ଆସେୱନ୍ତେନ ଭାୱେନ୍ତେନ ବହୁଲୀକରୋନ୍ତେନ ମେତ୍ତାଯଂ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ତିକଚତୁକ୍କଜ୍ଝାନୱସେନେୱ ଅପ୍ପନା ୱଡ୍ଢେତବ୍ବା। ତତୋ ପରଂ ''ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅନୋଧିସୋଫରଣା ସତ୍ତହାକାରେହି ଓଧିସୋଫରଣା ଦସହାକାରେହି ଦିସାଫରଣା''ତି ଅଯଂ ୱିକୁବ୍ବନା, ''ସୁଖଂ ସୁପତୀ''ତିଆଦଯୋ ଆନିସଂସା ଚ ମେତ୍ତାଯଂ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବାତି।

ଅଯଂ ମୁଦିତାଭାୱନାଯ ୱିତ୍ଥାରକଥା।

ଉପେକ୍ଖାଭାୱନାକଥା

୨୬୧। ଉପେକ୍ଖାଭାୱନଂ ଭାୱେତୁକାମେନ ପନ ମେତ୍ତାଦୀସୁ ପଟିଲଦ୍ଧତିକଚତୁକ୍କଜ୍ଝାନେନ ପଗୁଣତତିଯଜ୍ଝାନା ୱୁଟ୍ଠାଯ ''ସୁଖିତା ହୋନ୍ତୂ''ତିଆଦିୱସେନ ସତ୍ତକେଲାଯନମନସିକାରଯୁତ୍ତତ୍ତା, ପଟିଘାନୁନଯସମୀପଚାରିତ୍ତା, ସୋମନସ୍ସଯୋଗେନ ଓଳାରିକତ୍ତା ଚ ପୁରିମାସୁ ଆଦୀନୱଂ, ସନ୍ତସଭାୱତ୍ତା ଉପେକ୍ଖାଯ ଆନିସଂସଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱା ଯ୍ୱାସ୍ସ ପକତିମଜ୍ଝତ୍ତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ, ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତ୍ୱା ଉପେକ୍ଖା ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବା। ତତୋ ପିଯପୁଗ୍ଗଲାଦୀସୁ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ''କଥଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁ ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି? ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ଏକଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ନେୱ ମନାପଂ ନ ଅମନାପଂ ଦିସ୍ୱା ଉପେକ୍ଖକୋ ଅସ୍ସ, ଏୱମେୱ ସବ୍ବେ ସତ୍ତେ ଉପେକ୍ଖାଯ ଫରତୀ''ତି (ୱିଭ। ୬୭୩)।

ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତନଯେନ ମଜ୍ଝତ୍ତପୁଗ୍ଗଲେ ଉପେକ୍ଖଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଅଥ ପିଯପୁଗ୍ଗଲେ, ତତୋ ସୋଣ୍ଡସହାଯକେ, ତତୋ ୱେରିମ୍ହୀତି ଏୱଂ ''ଇମେସୁ ଚ ତୀସୁ ଅତ୍ତନି ଚା''ତି ସବ୍ବତ୍ଥ ମଜ୍ଝତ୍ତୱସେନ ସୀମାସମ୍ଭେଦଂ କତ୍ୱା ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ଆସେୱିତବ୍ବଂ ଭାୱେତବ୍ବଂ ବହୁଲୀକାତବ୍ବଂ। ତସ୍ସେୱଂ କରୋତୋ ପଥୱୀକସିଣେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

କିଂ ପନେତଂ ପଥୱୀକସିଣାଦୀସୁ ଉପ୍ପନ୍ନତତିଯଜ୍ଝାନସ୍ସାପି ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି? ନୁପ୍ପଜ୍ଜତି। କସ୍ମା? ଆରମ୍ମଣୱିସଭାଗତାଯ। ମେତ୍ତାଦୀସୁ ଉପ୍ପନ୍ନତତିଯଜ୍ଝାନସ୍ସେୱ ପନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଆରମ୍ମଣସଭାଗତାଯାତି। ତତୋ ପରଂ ପନ ୱିକୁବ୍ବନା ଚ ଆନିସଂସପଟିଲାଭୋ ଚ ମେତ୍ତାଯଂ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋତି।

ଅଯଂ ଉପେକ୍ଖାଭାୱନାଯ ୱିତ୍ଥାରକଥା।

ପକିଣ୍ଣକକଥା

୨୬୨।

ବ୍ରହ୍ମୁତ୍ତମେନ କଥିତେ, ବ୍ରହ୍ମୱିହାରେ ଇମେ ଇତି ୱିଦିତ୍ୱା;

ଭିଯ୍ୟୋ ଏତେସୁ ଅଯଂ, ପକିଣ୍ଣକକଥାପି ୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା।

ଏତାସୁ ହି ମେତ୍ତାକରୁଣାମୁଦିତାଉପେକ୍ଖାସୁ ଅତ୍ଥତୋ ତାୱ ମେଜ୍ଜତୀତି ମେତ୍ତା, ସିନିଯ୍ହତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ମିତ୍ତେ ୱା ଭୱା, ମିତ୍ତସ୍ସ ୱା ଏସା ପୱତ୍ତୀତିପି ମେତ୍ତା। ପରଦୁକ୍ଖେ ସତି ସାଧୂନଂ ହଦଯକମ୍ପନଂ କରୋତୀତି କରୁଣା। କିଣାତି ୱା ପରଦୁକ୍ଖଂ ହିଂସତି ୱିନାସେତୀତି କରୁଣା। କିରିଯତି ୱା ଦୁକ୍ଖିତେସୁ ଫରଣୱସେନ ପସାରିଯତୀତି କରୁଣା। ମୋଦନ୍ତି ତାଯ ତଂସମଙ୍ଗିନୋ, ସଯଂ ୱା ମୋଦତି, ମୋଦନମତ୍ତମେୱ ୱା ତନ୍ତି ମୁଦିତା। ''ଅୱେରା ହୋନ୍ତୂ''ତିଆଦିବ୍ୟାପାରପ୍ପହାନେନ ମଜ୍ଝତ୍ତଭାୱୂପଗମନେନ ଚ ଉପେକ୍ଖତୀତି ଉପେକ୍ଖା।

୨୬୩।ଲକ୍ଖଣାଦିତୋ ପନେତ୍ଥ ହିତାକାରପ୍ପୱତ୍ତିଲକ୍ଖଣା ମେତ୍ତା, ହିତୂପସଂହାରରସା, ଆଘାତୱିନଯପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନା, ସତ୍ତାନଂ ମନାପଭାୱଦସ୍ସନପଦଟ୍ଠାନା। ବ୍ୟାପାଦୂପସମୋ ଏତିସ୍ସା ସମ୍ପତ୍ତି, ସିନେହସମ୍ଭୱୋ ୱିପତ୍ତି। ଦୁକ୍ଖାପନଯନାକାରପ୍ପୱତ୍ତିଲକ୍ଖଣା କରୁଣା, ପରଦୁକ୍ଖାସହନରସା, ଅୱିହିଂସାପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନା, ଦୁକ୍ଖାଭିଭୂତାନଂ ଅନାଥଭାୱଦସ୍ସନପଦଟ୍ଠାନା। ୱିହିଂସୂପସମୋ ତସ୍ସା ସମ୍ପତ୍ତି, ସୋକସମ୍ଭୱୋ ୱିପତ୍ତି। ପମୋଦନଲକ୍ଖଣା ମୁଦିତା, ଅନିସ୍ସାଯନରସା, ଅରତିୱିଘାତପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନା, ସତ୍ତାନଂ ସମ୍ପତ୍ତିଦସ୍ସନପଦଟ୍ଠାନା। ଅରତିୱୂପସମୋ ତସ୍ସା ସମ୍ପତ୍ତି,

ପହାସସମ୍ଭୱୋ ୱିପତ୍ତି। ସତ୍ତେସୁ ମଜ୍ଝତ୍ତାକାରପ୍ପୱତ୍ତିଲକ୍ଖଣା ଉପେକ୍ଖା, ସତ୍ତେସୁ ସମଭାୱଦସ୍ସନରସା, ପଟିଘାନୁନଯୱୂପସମପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନା, ‘‘କମ୍ମସ୍ସକା ସତ୍ତା, ତେ କସ୍ସ ରୁଚିଯା ସୁଖିତା ୱା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ଦୁକ୍ଖତୋ ୱା ମୁଚ୍ଚିସ୍ସନ୍ତି, ପତ୍ତସମ୍ପତ୍ତିତୋ ୱା ନ ପରିହାଯିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଏୱଂ ପୱତ୍ତକମ୍ମସ୍ସକତାଦସ୍ସନପଦଟ୍ଠାନା। ପଟିଘାନୁନଯୱୂପସମୋ ତସ୍ସା ସମ୍ପତ୍ତି, ଗେହସିତାଯ ଅଞ୍ଞାଣୁପେକ୍ଖାଯ ସମ୍ଭୱୋ ୱିପତ୍ତି।

୨୬୪। ଚତୁନ୍ନମ୍ପି ପନେତେସଂ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରାନଂ ୱିପସ୍ସନାସୁଖଞ୍ଚେୱ ଭୱସମ୍ପତ୍ତି ଚ ସାଧାରଣପ୍ପଯୋଜନଂ। ବ୍ଯାପାଦାଦିପଟିଘାତୋ ଆୱେଣିକଂ। ବ୍ଯାପାଦପଟିଘାତପ୍ପଯୋଜନା ହେତ୍ଥ ମେତ୍ତା। ୱିହିଂସାଅରତିରାଗପଟିଘାତପ୍ପଯୋଜନା ଇତରା। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

‘‘ନିସ୍ସରଣଞ୍ହେତଂ, ଆୱୁସୋ, ବ୍ଯାପାଦସ୍ସ ଯଦିଦଂ ମେତ୍ତା ଚେତୋୱିମୁତ୍ତି। ନିସ୍ସରଣଞ୍ହେତଂ, ଆୱୁସୋ, ୱିହେସାଯ ଯଦିଦଂ କରୁଣା ଚେତୋୱିମୁତ୍ତି। ନିସ୍ସରଣଞ୍ହେତଂ, ଆୱୁସୋ, ଅରତିଯା ଯଦିଦଂ ମୁଦିତା ଚେତୋୱିମୁତ୍ତି। ନିସ୍ସରଣଞ୍ହେତଂ, ଆୱୁସୋ, ରାଗସ୍ସ ଯଦିଦଂ ଉପେକ୍ଖା ଚେତୋୱିମୁତ୍ତୀ’’ତି (ଦୀ। ନି। ୩।୩୨୬; ଅ। ନି। ୬।୧୩)।

୨୬୫। ଏକେକସ୍ସ ଚେତ୍ଥ ଆସନ୍ନଦୂରୱସେନ ଦ୍ୱେ ଦ୍ୱେ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକା। ମେତ୍ତାବ୍ରହ୍ମୱିହାରସ୍ସ ହି ସମୀପଚାରୋ ୱିଯ ପୁରିସସ୍ସ ସପତ୍ତୋ ଗୁଣଦସ୍ସନସଭାଗତାଯ ରାଗୋ ଆସନ୍ନପଚ୍ଚତ୍ଥିକୋ, ସୋ ଲହୁଂ ଓତାରଂ ଲଭତି, ତସ୍ମା ତତୋ ସୁଟ୍ଠୁ ମେତ୍ତା ରକ୍ଖିତବ୍ବା। ପବ୍ବତାଦିଗହନନିସ୍ସିତୋ ୱିଯ ପୁରିସସ୍ସ ସପତ୍ତୋ ସଭାଗୱିସଭାଗତାଯ ବ୍ଯାପାଦୋ ଦୂରପଚ୍ଚତ୍ଥିକୋ, ତସ୍ମା ତତୋ ନିବ୍ଭଯେନ ମେତ୍ତାଯିତବ୍ବଂ। ମେତ୍ତାଯିସ୍ସତି ଚ ନାମ, କୋପଞ୍ଚ କରିସ୍ସତୀତି ଅଟ୍ଠାନମେତଂ।

କରୁଣାବ୍ରହ୍ମୱିହାରସ୍ସ ‘‘ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ଯାନଂ ରୂପାନଂ ଇଟ୍ଠାନଂ କନ୍ତାନଂ ମନାପାନଂ ମନୋରମାନଂ ଲୋକାମିସପଟିସଂଯୁତ୍ତାନଂ ଅପ୍ପଟିଲାଭଂ ୱା ଅପ୍ପଟିଲାଭତୋ ସମନୁପସ୍ସତୋ ପୁବ୍ବେ ୱା ପଟିଲଦ୍ଧପୁବ୍ବଂ ଅତୀତଂ ନିରୁଦ୍ଧଂ ୱିପରିଣତଂ ସମନୁସ୍ସରତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଦୋମନସ୍ସଂ, ଯଂ ଏୱରୂପଂ ଦୋମନସ୍ସଂ, ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଗେହସିତଂ ଦୋମନସ୍ସ’’ନ୍ତିଆଦିନା (ମ। ନି। ୩।୩୦୭) ନଯେନ ଆଗତଂ ଗେହସିତଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ୱିପତ୍ତିଦସ୍ସନସଭାଗତାଯ ଆସନ୍ନପଚ୍ଚତ୍ଥିକଂ। ସଭାଗୱିସଭାଗତାଯ ୱିହିଂସା ଦୂରପଚ୍ଚତ୍ଥିକା । ତସ୍ମା ତତୋ ନିବ୍ଭଯେନ କରୁଣାଯିତବ୍ବଂ। କରୁଣଞ୍ଚ ନାମ କରିସ୍ସତି, ପାଣିଆଦୀହି ଚ ୱିହେଠେସ୍ସତୀତି ଅଟ୍ଠାନମେତଂ।

ମୁଦିତାବ୍ରହ୍ମୱିହାରସ୍ସ ‘‘ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ଯାନଂ ରୂପାନଂ ଇଟ୍ଠାନଂ…ପେ… ଲୋକାମିସପଟିସଂଯୁତ୍ତାନଂ ପଟିଲାଭଂ ୱା ପଟିଲାଭତୋ ସମନୁପସ୍ସତୋ ପୁବ୍ବେ ୱା ପଟିଲଦ୍ଧପୁବ୍ବଂ ଅତୀତଂ ନିରୁଦ୍ଧଂ ୱିପରିଣତଂ ସମନୁସ୍ସରତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସୋମନସ୍ସଂ, ଯଂ ଏୱରୂପଂ ସୋମନସ୍ସଂ, ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଗେହସିତଂ ସୋମନସ୍ସ’’ନ୍ତିଆଦିନା (ମ। ନି। ୩।୩୦୬) ନଯେନ ଆଗତଂ ଗେହସିତଂ ସୋମନସ୍ସଂ ସମ୍ପତ୍ତିଦସ୍ସନସଭାଗତାଯ ଆସନ୍ନପଚ୍ଚତ୍ଥିକଂ, ସଭାଗୱିସଭାଗତାଯ ଅରତି ଦୂରପଚ୍ଚତ୍ଥିକା। ତସ୍ମା ତତୋ ନିବ୍ଭଯେନ ମୁଦିତା ଭାୱେତବ୍ବା। ମୁଦିତୋ ଚ ନାମ ଭୱିସ୍ସତି, ପନ୍ତସେନାସନେସୁ ଚ ଅଧିକୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ୱା ଉକ୍କଣ୍ଠିସ୍ସତୀତି ଅଟ୍ଠାନମେତଂ।

ଉପେକ୍ଖାବ୍ରହ୍ମୱିହାରସ୍ସ ପନ ‘‘ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଉପେକ୍ଖା ବାଲସ୍ସ ମୂଳ୍ହସ୍ସ ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ଅନୋଧିଜିନସ୍ସ ଅୱିପାକଜିନସ୍ସ ଅନାଦୀନୱଦସ୍ସାୱିନୋ ଅସ୍ସୁତୱତୋ ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ଯା ଏୱରୂପା ଉପେକ୍ଖା, ରୂପଂ ସା ନାତିୱତ୍ତତି। ତସ୍ମା ସା ଉପେକ୍ଖା ଗେହସିତାତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତିଆଦିନା (ମ। ନି। ୩।୩୦୮) ନଯେନ ଆଗତା ଗେହସିତା ଅଞ୍ଞାଣୁପେକ୍ଖା ଦୋସଗୁଣାୱିଚାରଣୱସେନ ସଭାଗତ୍ତା ଆସନ୍ନପଚ୍ଚତ୍ଥିକା। ସଭାଗୱିସଭାଗତାଯ ରାଗପଟିଘା ଦୂରପଚ୍ଚତ୍ଥିକା। ତସ୍ମା ତତୋ ନିବ୍ଭଯେନ ଉପେକ୍ଖିତବ୍ବଂ। ଉପେକ୍ଖିସ୍ସତି ଚ ନାମ, ରଜ୍ଜିସ୍ସତି ଚ ପଟିହଞ୍ଞିସ୍ସତି ଚାତି ଅଟ୍ଠାନମେତଂ।

୨୬୬। ସବ୍ବେସମ୍ପି ଚ ଏତେସଂ କତ୍ତୁକାମତା ଛନ୍ଦୋ ଆଦି, ନୀୱରଣାଦିୱିକ୍ଖମ୍ଭନଂ ମଜ୍ଝଂ, ଅପ୍ପନା ପରିଯୋସାନଂ। ପଞ୍ଞତ୍ତିଧମ୍ମୱସେନ ଏକୋ ୱା ସତ୍ତୋ ଅନେକେ ୱା ସତ୍ତା ଆରମ୍ମଣଂ। ଉପଚାରେ ୱା ଅପ୍ପନାଯ ୱା ପତ୍ତାଯ ଆରମ୍ମଣୱଡ୍ଢନଂ।

ତତ୍ରାଯଂ ୱଡ୍ଢନକ୍କମୋ, ଯଥା ହି କୁସଲୋ କସ୍ସକୋ କସିତବ୍ବଟ୍ଠାନଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା କସତି, ଏୱଂ ପଠମମେୱ ଏକମାୱାସଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ସତ୍ତେସୁ ଇମସ୍ମିଂ ଆୱାସେ ସତ୍ତା ଅୱେରା ହୋନ୍ତୂତିଆଦିନା ନଯେନ ମେତ୍ତା ଭାୱେତବ୍ବା। ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ମୁଦୁଂ କମ୍ମନିଯଂ କତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ଆୱାସା ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତବ୍ବା। ତତୋ ଅନୁକ୍କମେନ ତଯୋ, ଚତ୍ତାରୋ, ପଞ୍ଚ, ଛ, ସତ୍ତ, ଅଟ୍ଠ, ନୱ, ଦସ, ଏକା ରଚ୍ଛା, ଉପଡ୍ଢଗାମୋ, ଗାମୋ, ଜନପଦୋ, ରଜ୍ଜଂ, ଏକା ଦିସାତି ଏୱଂ ଯାୱ ଏକଂ ଚକ୍କୱାଳଂ, ତତୋ ୱା ପନ ଭିଯ୍ଯୋ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ସତ୍ତେସୁ ମେତ୍ତା ଭାୱେତବ୍ବା। ତଥା କରୁଣାଦଯୋତି ଅଯମେତ୍ଥ ଆରମ୍ମଣୱଡ୍ଢନକ୍କମୋ।

୨୬୭। ଯଥା ପନ କସିଣାନଂ ନିସ୍ସନ୍ଦୋ ଆରୁପ୍ପା, ସମାଧିନିସ୍ସନ୍ଦୋ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ, ୱିପସ୍ସନାନିସ୍ସନ୍ଦୋ ଫଲସମାପତ୍ତି, ସମଥୱିପସ୍ସନାନିସ୍ସନ୍ଦୋ ନିରୋଧସମାପତ୍ତି, ଏୱଂ ପୁରିମବ୍ରହ୍ମୱିହାରତ୍ତଯନିସ୍ସନ୍ଦୋ ଏତ୍ଥ ଉପେକ୍ଖାବ୍ରହ୍ମୱିହାରୋ। ଯଥା ହି ଥମ୍ଭେ ଅନୁସ୍ସାପେତ୍ୱା

ତୁଲାସଙ୍ଘାଟଂ ଅନାରୋପେତ୍ୱା ନ ସକ୍କା ଆକାସେ କୂଟଗୋପାନସିୟୋ ଠପେତୁଂ, ଏୱଂ ପୁରିମେସୁ ତତିୟଜ୍ଝାନଂ ୱିନା ନ ସକ୍କା ଚତୁତ୍ଥଂ ଭାୱେତୁନ୍ତି।

୨୬୮। ଏତ୍ଥ ସିୟା, କସ୍ମା ପନେତା ମେତ୍ତାକରୁଣାମୁଦିତାଉପେକ୍ଖା ବ୍ରହ୍ମୱିହାରାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି? କସ୍ମା ଚ ଚତସ୍ସୋୱ? କୋ ଚ ଏତାସଂ କମୋ, ଅଭିଧମ୍ମେ ଚ କସ୍ମା ଅପ୍ପମଞ୍ଞାତି ୱୁତ୍ତାତି? ୱୁଚ୍ଚତେ, ସେଟ୍ଠଟ୍ଠେନ ତାୱ ନିଦ୍ଦୋସଭାୱେନ ଚେତ୍ଥ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରତା ୱେଦିତବ୍ବା। ସତ୍ତେସୁ ସମ୍ମାପଟିପତ୍ତିଭାୱେନ ହି ସେଟ୍ଠା ଏତେ ୱିହାରା। ଯଥା ଚ ବ୍ରହ୍ମାନୋ ନିଦ୍ଦୋସଚିତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି, ଏୱଂ ଏତେହି ସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଯୋଗିନୋ ବ୍ରହ୍ମସମା ହୁତ୍ୱା ୱିହରନ୍ତୀତି ସେଟ୍ଠଟ୍ଠେନ ନିଦ୍ଦୋସଭାୱେନ ଚ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି।

୨୬୯। କସ୍ମା ଚ ଚତସ୍ସୋୱାତିଆଦି ପଞ୍ହସ୍ସ ପନ ଇଦଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ।

ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗାଦିୱସା ଚତସ୍ସୋ,

ହିତାଦିଆକାରୱସା ପନାସଂ;

କମୋ ପୱତ୍ତନ୍ତି ଚ ଅପ୍ପମାଣେ,

ତା ଗୋଚରେ ଯେନ ତଦପ୍ପମଞ୍ଞା।

ଏତାସୁ ହି ଯସ୍ମା ମେତ୍ତା ବ୍ୟାପାଦବହୁଲସ୍ସ, କରୁଣା ୱିହେସାବହୁଲସ୍ସ, ମୁଦିତା ଅରତିବହୁଲସ୍ସ, ଉପେକ୍ଖା ରାଗବହୁଲସ୍ସ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗୋ। ଯସ୍ମା ଚ ହିତୂପସଂହାରଅହିତାପନଯନସମ୍ପତ୍ତିମୋଦନଅନାଭୋଗୱସେନ ଚତୁବ୍ବିଧୋୟେୱ ସତ୍ତେସୁ ମନସିକାରୋ। ଯସ୍ମା ଚ ଯଥା ମାତା ଦହରଗିଲାନଯୋବ୍ବନପ୍ପତ୍ତସକିଚ୍ଚପସୁତେସୁ ଚତୂସୁ ପୁତ୍ତେସୁ ଦହରସ୍ସ ଅଭିୱୁଡ୍ଢିକାମା ହୋତି, ଗିଲାନସ୍ସ ଗେଲଞ୍ଞାପନୟନକାମା, ଯୋବ୍ବନପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ଯୋବ୍ବନସମ୍ପତ୍ତିୟା ଚିରଟ୍ଠିତିକାମା, ସକକିଚ୍ଚପସୁତସ୍ସ କିସ୍ମିଞ୍ଚି ପରିୟାୟେ ଅବ୍ୟାୱଟା ହୋତି, ତଥା ଅପ୍ପମଞ୍ଞାୱିହାରିକେନାପି ସବ୍ବସତ୍ତେସୁ ମେତ୍ତାଦିୱସେନ ଭୱିତବ୍ବଂ। ତସ୍ମା ଇତୋ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗାଦିୱସା ଚତସ୍ସୋୱ ଅପ୍ପମଞ୍ଞା।

ଯସ୍ମା ଚତସ୍ସୋପେତା ଭାୱେତୁକାମେନ ପଠମଂ ହିତାକାରପ୍ପୱତ୍ତିୱସେନ ସତ୍ତେସୁ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ, ହିତାକାରପ୍ପୱତ୍ତିଲକ୍ଖଣା ଚ ମେତ୍ତା। ତତୋ ଏୱଂ ପତ୍ଥିତହିତାନଂ ସତ୍ତାନଂ ଦୁକ୍ଖାଭିଭୱଂ ଦିସ୍ୱା ୱା ସୁତ୍ୱା ୱା ସମ୍ଭାୱେତ୍ୱା ୱା ଦୁକ୍ଖାପନୟନାକାରପ୍ପୱତ୍ତିୱସେନ, ଦୁକ୍ଖାପନୟନାକାରପ୍ପୱତ୍ତିଲକ୍ଖଣା ଚ କରୁଣା। ଅଥେୱଂ ପତ୍ଥିତହିତାନଂ ପତ୍ଥିତଦୁକ୍ଖାପଗମାନଞ୍ଚ ନେସଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତିପମୋଦନୱସେନ, ପମୋଦନଲକ୍ଖଣା ଚ ମୁଦିତା। ତତୋ ପରଂ ପନ କତ୍ତବ୍ବାଭାୱତୋ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖକତ୍ତସଙ୍ଖାତେନ ମଜ୍ଝତ୍ତାକାରେନ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ, ମଜ୍ଝତ୍ତାକାରପ୍ପୱତ୍ତିଲକ୍ଖଣା ଚ ଉପେକ୍ଖା । ତସ୍ମା ଇତୋ ହିତାଦିଆକାରୱସା ପନାସଂ ପଠମଂ ମେତ୍ତା ୱୁତ୍ତା, ଅଥ କରୁଣା ମୁଦିତା ଉପେକ୍ଖାତି ଅୟଂ କମୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଯସ୍ମା ପନ ସବ୍ବାପେତା ଅପ୍ପମାଣେ ଗୋଚରେ ପୱତ୍ତନ୍ତି। ଅପ୍ପମାଣା ହି ସତ୍ତା ଏତାସଂ ଗୋଚରଭୂତା। ଏକସତ୍ତସ୍ସାପି ଚ ଏତ୍ତକେ ପଦେସେ ମେତ୍ତାଦୟୋ ଭାୱେତବ୍ବାତି ଏୱଂ ପମାଣଂ ଅଗହେତ୍ୱା ସକଲଫରଣୱସେନେୱ ପୱତ୍ତାତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗାଦିୱସା ଚତସ୍ସୋ,

ହିତାଦିଆକାରୱସା ପନାସଂ;

କମୋ ପୱତ୍ତନ୍ତି ଚ ଅପ୍ପମାଣେ,

ତା ଗୋଚରେ ଯେନ ତଦପ୍ପମଞ୍ଞାତି।

୨୭୦। ଏୱଂ ଅପ୍ପମାଣଗୋଚରତାୟ ଏକଲକ୍ଖଣାସୁ ଚାପି ଏତାସୁ ପୁରିମା ତିସ୍ସୋ ତିକଚତୁକ୍କଜ୍ଝାନିକାୱ ହୋନ୍ତି। କସ୍ମା? ସୋମନସ୍ସାୱିପ୍ପୟୋଗତୋ। କସ୍ମା ପନାୟଂ ସୋମନସ୍ସେନ ଅୱିପ୍ପୟୋଗୋତି? ଦୋମନସ୍ସସମୁଟ୍ଠିତାନଂ ବ୍ୟାପାଦାଦୀନଂ ନିସ୍ସରଣତ୍ତା। ପଚ୍ଛିମା ପନ ଅୱସେସଏକଜ୍ଝାନିକାୱ। କସ୍ମା? ଉପେକ୍ଖାୱେଦନାସମ୍ପୟୋଗତୋ। ନ ହି ସତ୍ତେସୁ ମଜ୍ଝତ୍ତାକାରପ୍ପୱତ୍ତା ବ୍ରହ୍ମୱିହାରୁପେକ୍ଖା ଉପେକ୍ଖାୱେଦନଂ ୱିନା ୱତ୍ତତୀତି।

୨୭୧। ଯୋ ପନେୱଂ ୱଦେଯ୍ୟ "ଯସ୍ମା ଭଗୱତା ଅଟ୍ଠକନିପାତେ ଚତୁସୁପି ଅପ୍ପମଞ୍ଞାସୁ ଅୱିସେସେନ ୱୁତ୍ତଂ 'ତତୋ ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଇମଂ ସମାଧିଂ ସୱିତକ୍କମ୍ପି ସୱିଚାରଂ ଭାୱେଯ୍ୟାସି, ଅୱିତକ୍କମ୍ପି ୱିଚାରମତ୍ତଂ ଭାୱେଯ୍ୟାସି, ଅୱିତକ୍କମ୍ପି ଅୱିଚାରଂ ଭାୱେଯ୍ୟାସି, ସପ୍ପୀତିକମ୍ପି ଭାୱେଯ୍ୟାସି, ନିପ୍ପୀତିକମ୍ପି ଭାୱେଯ୍ୟାସି, ସାତସହଗତମ୍ପି ଭାୱେଯ୍ୟାସି, ଉପେକ୍ଖାସହଗତମ୍ପି ଭାୱେଯ୍ୟାସୀ'ତି (ଅ। ନି। ୮।୬୩), ତସ୍ମା ଚତସ୍ସୋ ଅପ୍ପମଞ୍ଞା ଚତୁକ୍କପଞ୍ଚକଜ୍ଝାନିକା"ତି। ସୋ ମାହେୱନ୍ତିସ୍ସ ୱଚନୀୟୋ। ଏୱଞ୍ହି ସତି କାୟାନୁପସ୍ସନାଦୟୋପି ଚତୁକ୍କପଞ୍ଚକଜ୍ଝାନିକା ସିୟୁଂ, ୱେଦନାଦୀସୁ ଚ ପଠମଜ୍ଝାନମ୍ପି ନତ୍ଥି, ପଗେୱ ଦୁତିୟାଦୀନି। ତସ୍ମା ବ୍ୟଞ୍ଜନଚ୍ଛାୟାମତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ମା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖି, ଗମ୍ଭୀରଂ ହି ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ, ତଂ ଆଚରିୟେ ପୟିରୁପାସିତ୍ୱା ଅଧିପ୍ପାୟତୋ ଗହେତବ୍ବଂ।

୨୭୨। ଅୟଞ୍ହି ତତ୍ରାଧିପ୍ପାୟୋ – "ସାଧୁ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ସଂଖିତ୍ତେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୁ, ୟମହଂ ଭଗୱତୋ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ଏକୋ ୱୂପକଟ୍ଠୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଆତାପୀ ପହିତତ୍ତୋ ୱିହରେୟ୍ୟ"ନ୍ତି ଏୱଂ ଆୟାଚିତଧମ୍ମଦେସନଂ କିର ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ୟସ୍ମା ସୋ ପୁବ୍ବେପି ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ୱସତି, ନ ସମଣଧମ୍ମଂ କାତୁଂ ଗଚ୍ଛତି, ତସ୍ମା ନଂ ଭଗୱା "ଏୱମେୱ ପନିଧେକଚ୍ଚେ ମୋଘପୁରିସା ମମଞ୍ଞେୱ ଅଜ୍ଝେସନ୍ତି, ଧମ୍ମେ ଚ ଭାସିତେ ମମଞ୍ଞେୱ ଅନୁବନ୍ଧିତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞନ୍ତୀ"ତି ଅପସାଦେତ୍ୱା ପୁନ ୟସ୍ମା ସୋ ଅରହତ୍ତସ୍ସ ଉପନିସ୍ସୟସମ୍ପନ୍ନୋ, ତସ୍ମା ନଂ ଓୱଦନ୍ତୋ ଆହ – "ତସ୍ମାତିହ ତେ ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ, ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ମେ ଚିତ୍ତଂ ଠିତଂ ଭୱିସ୍ସତି ସୁସଣ୍ଠିତଂ, ନ ଚୁପ୍ପନ୍ନା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଚିତ୍ତଂ ପରିୟାଦାୟ ଠସ୍ସନ୍ତୀତି। ଏୱଞ୍ହି ତେ ଭିକ୍ଖୁ ସିକ୍ଖିତବ୍ବ"ନ୍ତି।

ଇମିନା ପନସ୍ସ ଓୱାଦେନ ନିୟକଜ୍ଝତ୍ତୱସେନ ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତାମତ୍ତୋ ମୂଲସମାଧି ୱୁତ୍ତୋ। ତତୋ "ଏତ୍ତକେନେୱ ସନ୍ତୁଟ୍ଠିଂ ଅନାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଏୱଂ ସୋ ଏୱ ସମାଧି ୱଡ୍ଢେତବ୍ବୋ"ତି ଦସ୍ସେତୁଂ "ୟତୋ ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୁ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଠିତଂ ହୋତି ସୁସଣ୍ଠିତଂ, ନ ଚୁପ୍ପନ୍ନା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଚିତ୍ତଂ ପରିୟାଦାୟ ତିଟ୍ଠନ୍ତି। ତତୋ ତେ ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ ମେତ୍ତା ମେ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ଭାୱିତା ଭୱିସ୍ସତି ବହୁଲୀକତା ୟାନିକତା ୱତ୍ଥୁକତା ଅନୁଟ୍ଠିତା ପରିଚିତା ସୁସମାରଦ୍ଧାତି। ଏୱଞ୍ହି ତେ ଭିକ୍ଖୁ ସିକ୍ଖିତବ୍ବ"ନ୍ତି ଏୱମସ୍ସ ମେତ୍ତାୱସେନ ଭାୱନଂ ୱତ୍ୱା ପୁନ "ୟତୋ ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୁ ଅୟଂ ସମାଧି ଏୱଂ ଭାୱିତୋ ହୋତି ବହୁଲୀକତୋ, ତତୋ ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଇମଂ ମୂଲସମାଧିଂ ସୱିତକ୍କମ୍ପି ସୱିଚାରଂ ଭାୱେଯ୍ୟାସି…ପେ… ଉପେକ୍ଖାସହଗତମ୍ପି ଭାୱେଯ୍ୟାସୀ"ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ୟଦା ତେ ଭିକ୍ଖୁ ଅୟଂ ମୂଲସମାଧି ଏୱଂ ମେତ୍ତାୱସେନ ଭାୱିତୋ ହୋତି, ତଦା ତ୍ୱଂ ତାୱତକେନାପି ତୁଟ୍ଠିଂ ଅନାପଜ୍ଜିତ୍ୱାୱ ଇମଂ ମୂଲସମାଧିଂ ଅଞ୍ଞେସୁପି ଆରମ୍ମଣେସୁ ଚତୁକ୍କପଞ୍ଚକଜ୍ଝାନାନି ପାପୟମାନୋ ସୱିତକ୍କମ୍ପି ସୱିଚାରନ୍ତିଆଦିନା ନୟେନ ଭାୱେଯ୍ୟାସୀତି।

ଏୱଂ ୱତ୍ୱା ଚ ପୁନ କରୁଣାଦିଅୱସେସବ୍ରହ୍ମୱିହାରପୁବ୍ବଙ୍ଗମମ୍ପିସ୍ସ ଅଞ୍ଞେସୁ ଆରମ୍ମଣେସୁ ଚତୁକ୍କପଞ୍ଚକଜ୍ଝାନୱସେନ ଭାୱନଂ କରେୟ୍ୟାସୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ "ୟତୋ ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୁ ଅୟଂ ସମାଧି ଏୱଂ ଭାୱିତୋ ହୋତି ବହୁଲୀକତୋ। ତତୋ ତେ ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ କରୁଣା ମେ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତୀ"ତିଆଦିମାହ।

ଏୱଂ ମେତ୍ତାଦିପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ଚତୁକ୍କପଞ୍ଚକଜ୍ଝାନୱସେନ ଭାୱନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପୁନ କାୟାନୁପସ୍ସନାଦିପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ଦସ୍ସେତୁଂ "ୟତୋ ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୁ ଅୟଂ ସମାଧି ଏୱଂ ଭାୱିତୋ ହୋତି ବହୁଲୀକତୋ, ତତୋ ତେ ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ କାୟେ କାୟାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରିସ୍ସାମୀ"ତି ଆଦିଂ ୱତ୍ୱା "ୟତୋ ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୁ ଅୟଂ ସମାଧି ଏୱଂ ଭାୱିତୋ ଭୱିସ୍ସତି ସୁଭାୱିତୋ, ତତୋ ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ୟେନ ୟେନେୱ ଗଗ୍ଗସି, ଫାସୁଞ୍ଞେୱ ଗଗ୍ଗସି, ୟତ୍ଥ ୟତ୍ଥେୱ ଠସ୍ସସି, ଫାସୁଞ୍ଞେୱ ଠସ୍ସସି, ୟତ୍ଥ ୟତ୍ଥେୱ ନିସୀଦିସ୍ସସି, ଫାସୁଞ୍ଞେୱ ନିସୀଦିସ୍ସସି, ୟତ୍ଥ ୟତ୍ଥେୱ ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେସ୍ସସି, ଫାସୁଞ୍ଞେୱ ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେସ୍ସସୀ"ତି ଅରହତ୍ତନିକୂଟେନ ଦେସନଂ ସମାପେସି। ତସ୍ମା ତିକଚତୁକ୍କଜ୍ଝାନିକାୱ ମେତ୍ତାଦୟୋ, ଉପେକ୍ଖା ପନ ଅୱସେସଏକଜ୍ଝାନିକାୱାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ତଥେୱ ଚ ଅଭିଧମ୍ମେ (ଧ। ସ। ୨୫୧ ଆଦୟୋ; ୱିଭ। ୬୭୩ ଆଦୟୋ) ୱିଭତ୍ତାତି।

୨୭୩। ଏୱଂ ତିକଚତୁକ୍କଜ୍ଝାନୱସେନ ଚେୱ ଅୱସେସଏକଜ୍ଝାନୱସେନ ଚ ଦ୍ୱିଧା ଠିତାନମ୍ପି ଏତାସଂ ସୁଭପରମାଦିୱସେନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅସଦିସୋ ଆନୁଭାୱୱିସେସୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ହଲିଦ୍ଦୱସନସୁତ୍ତସ୍ମିଂ ହି ଏତା ସୁଭପରମାଦିଭାୱେନ ୱିସେସେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତା। ୟଥାହ – "ସୁଭପରମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମେତ୍ତଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ୱଦାମି। ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନପରମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, କରୁଣଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ୱଦାମି। ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନପରମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମୁଦିତଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ୱଦାମି। ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନପରମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉପେକ୍ଖଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ୱଦାମୀ"ତି (ସଂ। ନି। ୫।୨୩୫)।

କସ୍ମା ପନେତା ଏୱଂ ୱୁତ୍ତାତି? ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଉପନିସ୍ସୟତ୍ତା। ମେତ୍ତାୱିହାରିସ୍ସ ହି ସତ୍ତା ଅପ୍ପଟିକ୍କୂଲା ହୋନ୍ତି। ଅଥସ୍ସ ଅପ୍ପଟିକ୍କୂଲପରିଚୟା ଅପ୍ପଟିକ୍କୂଲେସୁ ପରିସୁଦ୍ଧୱଣ୍ଣେସୁ ନୀଲାଦୀସୁ ଚିତ୍ତଂ ଉପସଂହରତୋ ଅପ୍ପକସିରେନେୱ ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି। ଇତି ମେତ୍ତା ସୁଭୱିମୋକ୍ଖସ୍ସ ଉପନିସ୍ସୟୋ ହୋତି, ନ

ତତୋ ପରଂ, ତସ୍ମା ସୁଭପରମାତି ୱୁତ୍ତା।

କରୁଣାୱିହାରିସ୍ସ ପନ ଦଣ୍ଡାଭିଘାତାଦିରୂପନିମିତ୍ତଂ ପତ୍ତଦୁକ୍ଖଂ ସମନୁପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ କରୁଣାଯ ପୱତ୍ତିସମ୍ଭୱତୋ ରୂପେ ଆଦୀନୱୋ ପରିୱିଦିତୋ ହୋତି। ଅଥସ୍ସ ପରିୱିଦିତରୂପାଦୀନୱତ୍ତା ପଥୱୀକସିଣାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ଉଗ୍ଘାଟେତ୍ୱା ରୂପନିସ୍ସରଣେ ଆକାସେ ଚିତ୍ତଂ ଉପସଂହରତୋ ଅପ୍ପକସିରେନେୱ ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି। ଇତି କରୁଣା ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସ୍ସ ଉପନିସ୍ସଯୋ ହୋତି, ନ ତତୋ ପରଂ, ତସ୍ମା ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନପରମାତି ୱୁତ୍ତା।

ମୁଦିତାୱିହାରିସ୍ସ ପନ ତେନ ତେନ ପାମୋଜ୍ଜକାରଣେନ ଉପ୍ପନ୍ନପାମୋଜ୍ଜସତ୍ତାନଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ସମନୁପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ ମୁଦିତାଯ ପୱତ୍ତିସମ୍ଭୱତୋ ୱିଞ୍ଞାଣଗ୍ଗହଣପରିଚିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି। ଅଥସ୍ସ ଅନୁକ୍କମାଧିଗତଂ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ଆକାସନିମିତ୍ତଗୋଚରେ ୱିଞ୍ଞାଣେ ଚିତ୍ତଂ ଉପସଂହରତୋ ଅପ୍ପକସିରେନେୱ ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି ମୁଦିତା ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସ୍ସ ଉପନିସ୍ସଯୋ ହୋତି, ନ ତତୋ ପରଂ, ତସ୍ମା ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନପରମାତି ୱୁତ୍ତା।

ଉପେକ୍ଖାୱିହାରିସ୍ସ ପନ ‘‘ସତ୍ତା ସୁଖିତା ୱା ହୋନ୍ତୁ ଦୁକ୍ଖତୋ ୱା ୱିମୁଚ୍ଚନ୍ତୁ, ସମ୍ପତ୍ତସୁଖତୋ ୱା ମା ୱିମୁଚ୍ଚନ୍ତୂ’’ତି ଆଭୋଗାଭାୱତୋ ସୁଖଦୁକ୍ଖାଦିପରମତ୍ଥଗାହୱିମୁଖଭାୱତୋ ଅୱିଜ୍ଜମାନଗ୍ଗହଣଦୁକ୍ଖଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି। ଅଥସ୍ସ ପରମତ୍ଥଗାହତୋ ୱିମୁଖଭାୱପରିଚିତଚିତ୍ତସ୍ସ ପରମତ୍ଥତୋ ଅୱିଜ୍ଜମାନଗ୍ଗହଣଦୁକ୍ଖଚିତ୍ତସ୍ସ ଚ ଅନୁକ୍କମାଧିଗତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ସଭାୱତୋ ଅୱିଜ୍ଜମାନେ ପରମତ୍ଥଭୂତସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଅଭାୱେ ଚିତ୍ତଂ ଉପସଂହରତୋ ଅପ୍ପକସିରେନେୱ ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି। ଇତି ଉପେକ୍ଖା ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସ୍ସ ଉପନିସ୍ସଯୋ ହୋତି, ନ ତତୋ ପରଂ, ତସ୍ମା ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନପରମାତି ୱୁତ୍ତାତି।

୨୭୪। ଏୱଂ ସୁଭପରମାଦିୱସେନ ଏତାସଂ ଆନୁଭାୱଂ ୱିଦିତ୍ୱା ପୁନ ସବ୍ବାପେତା ଦାନାଦୀନଂ ସବ୍ବକଲ୍ୟାଣଧମ୍ମାନଂ ପରିପୂରିକାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ସତ୍ତେସୁ ହି ହିତଜ୍ଝାସଯତାଯ ସତ୍ତାନଂ ଦୁକ୍ଖାସହନତାଯ, ପତ୍ତସମ୍ପତ୍ତିୱିସେସାନଂ ଚିରଟ୍ଠିତିକାମତାଯ, ସବ୍ବସତ୍ତେସୁ ଚ ପକ୍ଖପାତାଭାୱେନ ସମପ୍ପୱତ୍ତଚିତ୍ତା ମହାସତ୍ତା ‘‘ଇମସ୍ସ ଦାତବ୍ବଂ, ଇମସ୍ସ ନ ଦାତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱିଭାଗଂ ଅକତ୍ୱା ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ ସୁଖନିଦାନଂ ଦାନଂ ଦେନ୍ତି। ତେସଂ ଉପଘାତଂ ପରିୱଜ୍ଜଯନ୍ତା ସୀଲଂ ସମାଦିଯନ୍ତି। ସୀଲପରିପୂରଣତ୍ଥଂ ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଭଜନ୍ତି। ସତ୍ତାନଂ ହିତାହିତେସୁ ଅସମ୍ମୋହତ୍ଥାଯ ପଞ୍ଞଂ ପରିଯୋଦପେନ୍ତି। ସତ୍ତାନଂ ହିତସୁଖତ୍ଥାଯ ନିଚ୍ଚଂ ୱୀରିଯମାରଭନ୍ତି। ଉତ୍ତମୱୀରିଯୱସେନ ୱୀରଭାୱଂ ପତ୍ତାପି ଚ ସତ୍ତାନଂ ନାନପ୍ପକାରକଂ ଅପରାଧଂ ଖମନ୍ତି। ‘‘ଇଦଂ ୱୋ ଦସ୍ସାମ କରିସ୍ସାମା’’ତି କତଂ ପଟିଞ୍ଞଂ ନ ୱିସଂୱାଦେନ୍ତି। ତେସଂ ହିତସୁଖାଯ ଅୱିଚଲାଧିଟ୍ଠାନା ହୋନ୍ତି। ତେସୁ ଅୱିଚଲାଯ ମେତ୍ତାଯ ପୁବ୍ବକାରିନୋ ହୋନ୍ତି। ଉପେକ୍ଖାଯ ପଚ୍ଚୁପକାରଂ ନାସୀସନ୍ତୀତି ଏୱଂ ପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା ଯାୱ ଦସବଲଚତୁୱେସାରଜ୍ଜଛଅସାଧାରଣଞାଣଅଟ୍ଠାରସବୁଦ୍ଧଧମ୍ମପ୍ପଭେଦେ ସବ୍ବେପି କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମେ ପରିପୂରେନ୍ତୀତି ଏୱଂ ଦାନାଦିସବ୍ବକଲ୍ୟାଣଧମ୍ମପରିପୂରିକା ଏତାୱ ହୋନ୍ତୀତି।

ଇତି ସାଧୁଜନପାମୋଜ୍ଜତ୍ଥାଯ କତେ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ

ସମାଧିଭାୱନାଧିକାରେ

ବ୍ରହ୍ମୱିହାରନିଦ୍ଦେସୋ ନାମ

ନୱମୋ ପରିଚ୍ଛେଦୋ।

୧୦। ଆରୁପ୍ପନିଦ୍ଦେସୋ

ପଠମାରୁପ୍ପୱଣ୍ଣନା

୨୭୫। ବ୍ରହ୍ମୱିହାରାନନ୍ତରଂ ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠେସୁ ପନ ଚତୂସୁ ଆରୁପ୍ପେସୁ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ତାୱ ଭାୱେତୁକାମୋ ‘‘ଦିସ୍ସନ୍ତେ ଖୋ ପନ ରୂପାଧିକରଣଂ ଦଣ୍ଡାଦାନସତ୍ଥାଦାନକଲହୱିଗ୍ଗହୱିୱାଦା, ନତ୍ଥି ଖୋ ପନେତଂ ସବ୍ବସୋ ଆରୁପ୍ପେତି। ସୋ ଇତି ପଟିସଙ୍ଖାଯ ରୂପାନଂଯେୱ ନିବ୍ବିଦାଯ ୱିରାଗାଯ ନିରୋଧାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତୀ’’ତି (ମ। ନି। ୨।୧୦୩) ୱଚନତୋ ଏତେସଂ ଦଣ୍ଡାଦାନାଦୀନଞ୍ଚେୱ ଚକ୍ଖୁସୋତରୋଗାଦୀନଞ୍ଚ ଆବାଧସହସ୍ସାନଂ ୱସେନ କରଜରୂପେ ଆଦୀନୱଂ ଦିସ୍ୱା ତସ୍ସ ସମତିକ୍କମାଯ ଠପେତ୍ୱା ପରିଚ୍ଛିନ୍ନାକାସକସିଣଂ ନୱସୁ ପଥୱୀକସିଣାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ଉପ୍ପାଦେତି।

ତସ୍ସ କିଞ୍ଚାପି ରୂପାୱଚରଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନୱସେନ କରଜରୂପଂ ଅତିକ୍କନ୍ତଂ ହୋତି, ଅଥ ଖୋ କସିଣରୂପମ୍ପି ଯସ୍ମା ତପ୍ପଟିଭାଗମେୱ, ତସ୍ମା ତମ୍ପି ସମତିକ୍କମିତୁକାମୋ ହୋତି। କଥଂ? ଯଥା ଅହିଭୀରୁକୋ ପୁରିସୋ ଅରଞ୍ଞେ ସପ୍ପେନ ଅନୁବଦ୍ଧୋ ୱେଗେନ ପଲାଯିତ୍ୱା ପଲାତଟ୍ଠାନେ ଲେଖାଚିତ୍ତଂ ତାଲପଣ୍ଣଂ ୱା ୱଲ୍ଲିଂ ୱା ରଜ୍ଜୁଂ ୱା ଫଲିତାଯ ୱା ପନ ପଥୱିଯା ଫଲିତନ୍ତରଂ ଦିସ୍ୱା ଭାଯତେୱ ଉତ୍ତସତେୱ, ନେୱ ନଂ ଦକ୍ଖିତୁକାମୋ ହୋତି। ଯଥା ଚ ଅନତ୍ଥକାରିନା ୱେରିପୁରିସେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକଗାମେ ୱସମାନୋ ପୁରିସୋ ତେନ ୱଧବନ୍ଧଗେହଝାପନାଦୀହି ଉପଦ୍ଦୁତୋ ଅଞ୍ଞଂ ଗାମଂ ୱସନତ୍ଥାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ତତ୍ରାପି ୱେରିନା ସମାନରୂପସଦ୍ଦସମୁଦାଚାରଂ ପୁରିସଂ ଦିସ୍ୱା ଭାଯତେୱ ଉତ୍ତସତେୱ, ନେୱ ନଂ ଦକ୍ଖିତୁକାମୋ ହୋତି।

ତତ୍ରିଦଂ ଓପମ୍ମସଂସନ୍ଦନଂ – ତେସଂ ହି ପୁରିସାନଂ ଅହିନା ୱେରିନା ୱା ଉପଦ୍ଦୁତକାଲୋ ୱିଯ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଆରମ୍ମଣୱସେନ କରଜରୂପସମଙ୍ଗିକାଲୋ। ତେସଂ ୱେଗେନ ପଲାଯନଅଞ୍ଞଗାମଗମନାନି ୱିଯ ଭିକ୍ଖୁନୋ ରୂପାୱଚରଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନୱସେନ କରଜରୂପସମତିକ୍କମନକାଲୋ। ତେସଂ ପଲାତଟ୍ଠାନେ ଚ ଅଞ୍ଞଗାମେ ଚ ଲେଖାଚିତ୍ତତାଲପଣ୍ଣାଦୀନି ଚେୱ ୱେରିସଦିସଂ ପୁରିସଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱା ଭଯସନ୍ତାସଅଦସ୍ସନକାମତା ୱିଯ ଭିକ୍ଖୁନୋ କସିଣରୂପମ୍ପି ତପ୍ପଟିଭାଗମେୱ ଇଦନ୍ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ତମ୍ପି ସମତିକ୍କମିତୁକାମତା। ସୂକରାଭିହତସୁନଖପିସାଚଭୀରୁକାଦିକାପି ଚେତ୍ଥ ଉପମା ୱେଦିତବ୍ବା।

୨୭୬। ଏୱଂ ସୋ ତସ୍ମା ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନସ୍ସ ଆରମ୍ମଣଭୂତା କସିଣରୂପା ନିବ୍ବିଜ୍ଜ ପକ୍କମିତୁକାମୋ ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଚିଣ୍ଣୱସୀ ହୁତ୍ୱା ପଗୁଣରୂପାୱଚରଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ତସ୍ମିଂ ଝାନେ ‘‘ଇମଂ ମଯା ନିବ୍ବିଣ୍ଣଂ ରୂପଂ ଆରମ୍ମଣଂ କରୋତୀ’’ତି ଚ, ‘‘ଆସନ୍ନସୋମନସ୍ସପଚ୍ଚତ୍ଥିକ’’ନ୍ତି ଚ, ‘‘ସନ୍ତୱିମୋକ୍ଖତୋ ଓଳାରିକ’’ନ୍ତି ଚ ଆଦୀନୱଂ ପସ୍ସତି। ଅଙ୍ଗୋଳାରିକତା ପନେତ୍ଥ ନତ୍ଥି। ଯଥେୱ ହେତଂ ରୂପଂ ଦୁୱଙ୍ଗିକଂ, ଏୱଂ ଆରୁପ୍ପାନିପୀତି।

ସୋ ତତ୍ଥ ଏୱଂ ଆଦୀନୱଂ ଦିସ୍ୱା ନିକନ୍ତିଂ ପରିଯାଦାଯ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ସନ୍ତତୋ ଅନନ୍ତତୋ ମନସିକରିତ୍ୱା ଚକ୍କୱାଳପରିଯନ୍ତଂ ୱା ଯତ୍ତକଂ ଇଚ୍ଛତି ତତ୍ତକଂ ୱା କସିଣଂ ପତ୍ଥରିତ୍ୱା ତେନ ଫୁଟ୍ଠୋକାସଂ ‘‘ଆକାସୋ ଆକାସୋ’’ତି ୱା, ‘‘ଅନନ୍ତୋ ଆକାସୋ’’ତି ୱା ମନସିକରୋନ୍ତୋ ଉଗ୍ଘାଟେତି କସିଣଂ। ଉଗ୍ଘାଟେନ୍ତୋ ହି ନେୱ କିଲଞ୍ଜଂ ୱିଯ ସଂୱେଲ୍ଲେତି, ନ କପାଲତୋ ପୂୱଂ ୱିଯ ଉଦ୍ଧରତି, କେୱଲଂ ପନ ତଂ ନେୱ ଆୱଜ୍ଜେତି, ନ ମନସି କରୋତି, ନ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତି, ଅନାୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ଅମନସିକରୋନ୍ତୋ ଅପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତୋ ଚ ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ ତେନ ଫୁଟ୍ଠୋକାସଂ ‘‘ଆକାସୋ ଆକାସୋ’’ତି ମନସିକରୋନ୍ତୋ କସିଣଂ ଉଗ୍ଘାଟେତି ନାମ। କସିଣମ୍ପି ଉଗ୍ଘାଟିଯମାନଂ ନେୱ ଉବ୍ବଟ୍ଟତି ନ ୱିୱଟ୍ଟତି, କେୱଲଂ ଇମସ୍ସ ଅମନସିକାରଞ୍ଚ ‘‘ଆକାସୋ ଆକାସୋ’’ତି ମନସିକାରଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ଉଗ୍ଘାଟିତଂ ନାମ ହୋତି, କସିଣୁଗ୍ଘାଟିମାକାସମତ୍ତଂ ପଞ୍ଞାଯତି। କସିଣୁଗ୍ଘାଟିମାକାସନ୍ତି ୱା କସିଣଫୁଟ୍ଠୋକାସୋତି ୱା କସିଣୱିୱିତ୍ତାକାସନ୍ତି ୱା ସବ୍ବମେତଂ ଏକମେୱ।

ସୋ ତଂ କସିଣୁଗ୍ଘାଟିମାକାସନିମିତ୍ତଂ ‘‘ଆକାସୋ ଆକାସୋ’’ତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆୱଜ୍ଜେତି, ତକ୍କାହତଂ ୱିତକ୍କାହତଂ କରୋତି। ତସ୍ସେୱଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆୱଜ୍ଜଯତୋ ତକ୍କାହତଂ ୱିତକ୍କାହତଂ କରୋତୋ ନୀୱରଣାନି ୱିକ୍ଖମ୍ଭନ୍ତି, ସତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି, ଉପଚାରେନ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିଯତି। ସୋ ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆସେୱତି, ଭାୱେତି, ବହୁଲୀକରୋତି। ତସ୍ସେୱଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆୱଜ୍ଜଯତୋ ମନସିକରୋତୋ ପଥୱୀକସିଣାଦୀସୁ ରୂପାୱଚରଚିତ୍ତଂ ୱିଯ ଆକାସେ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପେତି। ଇଧାପି ହି ପୁରିମଭାଗେ ତୀଣି ଚତ୍ତାରି ୱା ଜୱନାନି କାମାୱଚରାନି ଉପେକ୍ଖାୱେଦନାସମ୍ପଯୁତ୍ତାନେୱ ହୋନ୍ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ ପଞ୍ଚମଂ ୱା ଅରୂପାୱଚରଂ। ସେସଂ ପଥୱୀକସିଣେ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଅଯଂ ପନ ୱିସେସୋ, ଏୱଂ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଅରୂପାୱଚରଚିତ୍ତେ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯଥା ନାମ ଯାନପ୍ପୁତୋଳି କୁମ୍ଭିମୁଖାଦୀନଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ନୀଲପିଲୋତିକାଯ ୱା

ପୀତଲୋହିତୋଦାତାଦୀନଂ ୱା ଅଞ୍ଞତରାଯ ପିଲୋତିକାଯ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ପେକ୍ଖମାନୋ ପୁରିସୋ ୱାତୱେଗେନ ୱା ଅଞ୍ଞେନ ୱା କେନଚି ଅପନୀତାଯ ପିଲୋତିକାଯ ଆକାସଂଯେୱ ପେକ୍ଖମାନୋ ତିଟ୍ଠେଯ୍ୟ, ଏୱମେୱ ପୁବ୍ବେ କସିଣମଣ୍ଡଲଂ ଝାନଚକ୍ଖୁନା ପେକ୍ଖମାନୋ ୱିହରିତ୍ୱା "ଆକାସୋ ଆକାସୋ"ତି ଇମିନା ପରିକମ୍ମମନସିକାରେନ ସହସା ଅପନୀତେ ତସ୍ମିଂ ନିମିତ୍ତେ ଆକାସଞ୍ଞେୱ ପେକ୍ଖମାନୋ ୱିହରତି। ଏତ୍ତାୱତା ଚେସ "ସବ୍ବସୋ ରୂପସଞ୍ଞାନଂ ସମତିକ୍କମା ପଟିଘସଞ୍ଞାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞାନଂ ଅମନସିକାରା 'ଅନନ୍ତୋ ଆକାସୋ'ତି ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତୀ"ତି ୱୁଚ୍ଚତି (ୱିଭ। ୫୦୮; ଦୀ। ନି। ୨।୧୨୯)।

୨୭୭। ତତ୍ଥ ସବ୍ବସୋତି ସବ୍ବାକାରେନ, ସବ୍ବାସଂ ୱା ଅନୱସେସାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ରୂପସଞ୍ଞାନନ୍ତି ସଞ୍ଞାସୀସେନ ୱୁତ୍ତରୂପାୱଚରଜ୍ଝାନାନଞ୍ଚେୱ ତଦାରମ୍ମଣାନଞ୍ଚ। ରୂପାୱଚରଜ୍ଝାନମ୍ପି ହି ରୂପନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି "ରୂପୀ ରୂପାନି ପସ୍ସତୀ"ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୨।୧୨୯), ତସ୍ସ ଆରମ୍ମଣମ୍ପି "ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି ସୁୱଣ୍ଣଦୁବ୍ବଣ୍ଣାନୀ"ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୨।୧୭୩), ତସ୍ମା ଇଧ ରୂପେ ସଞ୍ଞା ରୂପସଞ୍ଞାତି ଏୱଂ ସଞ୍ଞାସୀସେନ ୱୁତ୍ତରୂପାୱଚରଜ୍ଝାନସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ରୂପଂ ସଞ୍ଞା ଅସ୍ସାତି ରୂପସଞ୍ଞଂ। ରୂପଂ ଅସ୍ସ ନାମନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ପଥୱୀକସିଣାଦିଭେଦସ୍ସ ତଦାରମ୍ମଣସ୍ସ ଚେତଂ ଅଧିୱଚନନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସମତିକ୍କମାତି ୱିରାଗା ନିରୋଧା ଚ। କିଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି? ଏତାସଂ କୁସଲୱିପାକକିରିଯୱସେନ ପଞ୍ଚଦସନ୍ନଂ ଝାନସଙ୍ଖାତାନଂ ରୂପସଞ୍ଞାନଂ, ଏତେସଞ୍ଚ ପଥୱୀକସିଣାଦିୱସେନ ନୱନ୍ନଂ ଆରମ୍ମଣସଙ୍ଖାତାନଂ ରୂପସଞ୍ଞାନଂ ସବ୍ବାକାରେନ ଅନୱସେସାନଂ ୱା ୱିରାଗା ଚ ନିରୋଧା ଚ ୱିରାଗହେତୁଞ୍ଚେୱ ନିରୋଧହେତୁଞ୍ଚ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ନ ହି ସକ୍କା ସବ୍ବସୋ ଅନତିକ୍କନ୍ତରୂପସଞ୍ଞେନ ଏତଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିତୁନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଯସ୍ମା ଆରମ୍ମଣେ ଅୱିରତ୍ତସ୍ସ ସଞ୍ଞାସମତିକ୍କମୋ ନ ହୋତି, ସମତିକ୍କନ୍ତାସୁ ଚ ସଞ୍ଞାସୁ ଆରମ୍ମଣଂ ସମତିକ୍କନ୍ତମେୱ ହୋତି। ତସ୍ମା ଆରମ୍ମଣସମତିକ୍କମଂ ଅୱତ୍ୱା "ତତ୍ଥ କତମା ରୂପସଞ୍ଞା ? ରୂପାୱଚରସମାପତ୍ତିଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ୱା ଉପପନ୍ନସ୍ସ ୱା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରିସ୍ସ ୱା ସଞ୍ଞା ସଞ୍ଜାନନା ସଞ୍ଜାନିତତ୍ତଂ , ଇମା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ରୂପସଞ୍ଞାଯୋ। ଇମା ରୂପସଞ୍ଞାଯୋ ଅତିକ୍କନ୍ତୋ ହୋତି ୱୀତିକ୍କନ୍ତୋ ସମତିକ୍କନ୍ତୋ। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି ସବ୍ବସୋ ରୂପସଞ୍ଞାନଂ ସମତିକ୍କମା"ତି (ୱିଭ। ୬୦୨) ଏୱଂ ୱିଭଙ୍ଗେ ସଞ୍ଞାନଂଯେୱ ସମତିକ୍କମୋ ୱୁତ୍ତୋ। ଯସ୍ମା ପନ ଆରମ୍ମଣସମତିକ୍କମେନ ପତ୍ତବ୍ବା ଏତା ସମାପତ୍ତିଯୋ, ନ ଏକସ୍ମିଞ୍ଞେୱ ଆରମ୍ମଣେ ପଠମଜ୍ଝାନାଦୀନି ୱିଯ। ତସ୍ମା ଅଯଂ ଆରମ୍ମଣସମତିକ୍କମୱସେନାପି ଅତ୍ଥୱଣ୍ଣନା କତାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

୨୭୮ ।ପଟିଘସଞ୍ଞାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମାତି ଚକ୍ଖାଦୀନଂ ୱତ୍ଥୂନଂ ରୂପାଦୀନଂ ଆରମ୍ମଣାନଞ୍ଚ ପଟିଘାତେନ ସମୁପ୍ପନ୍ନା ସଞ୍ଞା ପଟିଘସଞ୍ଞା। ରୂପସଞ୍ଞାଦୀନଂ ଏତମଧିୱଚନଂ। ଯଥାହ – "ତତ୍ଥ କତମା ପଟିଘସଞ୍ଞା? ରୂପସଞ୍ଞା ସଦ୍ଦସଞ୍ଞା ଗନ୍ଧସଞ୍ଞା ରସସଞ୍ଞା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବସଞ୍ଞା, ଇମା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ପଟିଘସଞ୍ଞାଯୋ"ତି (ୱିଭ। ୬୦୩)। ତାସଂ କୁସଲୱିପାକାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ, ଅକୁସଲୱିପାକାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନନ୍ତି ସବ୍ବସୋ ଦସନ୍ନମ୍ପି ପଟିଘସଞ୍ଞାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ପହାନା ଅସମୁପ୍ପାଦା ଅପ୍ପୱତ୍ତିଂ କତ୍ୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

କାମଞ୍ଚେତା ପଠମଜ୍ଝାନାଦୀନି ସମାପନ୍ନସ୍ସାପି ନ ସନ୍ତି। ନ ହି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ପୱତ୍ତତି। ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ପହୀନାନଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖାନଂ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନେ ୱିଯ, ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠାଦୀନଂ ତତିଯମଗ୍ଗେ ୱିଯ ଚ ଇମସ୍ମିଂ ଝାନେ ଉସ୍ସାହଜନନତ୍ଥଂ ଇମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ପସଂସାୱସେନ ଏତାସମେତ୍ଥ ୱଚନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଅଥ ୱା କିଞ୍ଚାପି ତା ରୂପାୱଚରଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସାପି ନ ସନ୍ତି, ଅଥ ଖୋ ନ ପହୀନତ୍ତା ନ ସନ୍ତି। ନ ହି ରୂପୱିରାଗାଯ ରୂପାୱଚରଭାୱନା ସଂୱତ୍ତତି, ରୂପାଯତ୍ତା ଚ ଏତାସଂ ପୱତ୍ତି। ଅଯଂ ପନ ଭାୱନା ରୂପୱିରାଗାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ତସ୍ମା ତା ଏତ୍ଥ ପହୀନାତି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ୱତ୍ତୁଂ, ଏକଂସେନେୱ ଏୱଂ ଧାରେତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି। ତାସଞ୍ହି ଇତୋ ପୁବ୍ବେ ଅପ୍ପହୀନତ୍ତାଯେୱ ପଠମଂ ଝାନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ସଦ୍ଦୋ "କଣ୍ଟକୋ"ତି (ଅ। ନି। ୧୦। ୭୨) ୱୁତ୍ତୋ ଭଗୱତା। ଇଧ ଚ ପହୀନତ୍ତାଯେୱ ଅରୂପସମାପତ୍ତୀନଂ ଆନେଞ୍ଜତା (ୱିଭ। ୨୨୬) ସନ୍ତୱିମୋକ୍ଖତା (ମ। ନି। ୧।୬୬) ଚ ୱୁତ୍ତା। ଆଳାରୋ ଚ କାଲାମୋ ଅରୂପସମାପନ୍ନୋ ପଞ୍ଚମତ୍ତାନି ସକଟସତାନି ନିସ୍ସାଯ ନିସ୍ସାଯ ଅତିକ୍କମନ୍ତାନି ନେୱ ଅଦ୍ଦସ, ନ ପନ ସଦ୍ଦଂ ଅସ୍ସୋସୀତି (ଦୀ। ନି। ୨।୧୯୨)।

୨୭୯ ।ନାନତ୍ତସଞ୍ଞାନଂଅମନସିକାରାତି ନାନତ୍ତେ ୱା ଗୋଚରେ ପୱତ୍ତାନଂ ସଞ୍ଞାନଂ, ନାନତ୍ତାନଂ ୱା ସଞ୍ଞାନଂ। ଯସ୍ମା ହି ଏତା "ତତ୍ଥ କତମା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞା? ଅସମାପନ୍ନସ୍ସ ମନୋଧାତୁସମଙ୍ଗିସ୍ସ ୱା ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁସମଙ୍ଗିସ୍ସ ୱା ସଞ୍ଞା ସଞ୍ଜାନନା ସଞ୍ଜାନିତତ୍ତଂ, ଇମା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ନାନତ୍ତସଞ୍ଞାଯୋ"ତି ଏୱଂ ୱିଭଙ୍ଗେ (ୱିଭ। ୬୦୪) ୱିଭଜିତ୍ୱା ୱୁତ୍ତା ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତା ଅସମାପନ୍ନସ୍ସ ମନୋଧାତୁମନୋୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁସଙ୍ଗହିତା ସଞ୍ଞା ରୂପସଦ୍ଦାଦିଭେଦେ ନାନତ୍ତେ ନାନାସଭାୱେ ଗୋଚରେ ପୱତ୍ତନ୍ତି, ଯସ୍ମା ଚେତା ଅଟ୍ଠ କାମାୱଚରକୁସଲସଞ୍ଞା, ଦ୍ୱାଦସାକୁସଲସଞ୍ଞା,

ଏକାଦସ କାମାୱଚରକୁସଲୱିପାକସଞ୍ଞା, ଦ୍ୱେ ଅକୁସଲୱିପାକସଞ୍ଞା, ଏକାଦସ କାମାୱଚରକିରିଯସଞ୍ଞାତି ଏୱଂ ଚତୁଚତ୍ତାଲୀସମ୍ପି ସଞ୍ଞା ନାନତ୍ତା ନାନାସଭାୱା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅସଦିସା, ତସ୍ମା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞାତି ୱୁତ୍ତା। ତାସଂ ସବ୍ବସୋ ନାନତ୍ତସଞ୍ଞାନଂ ଅମନସିକାରା ଅନାୱଜ୍ଜନା ଅସମନ୍ନାହାରା ଅପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣା। ଯସ୍ମା ତା ନାୱଜ୍ଜେତି, ନ ମନସି କରୋତି, ନ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତି, ତସ୍ମାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଯସ୍ମା ଚେତ୍ଥ ପୁରିମା ରୂପସଞ୍ଞା ପଟିଘସଞ୍ଞା ଚ ଇମିନା ଝାନେନ ନିବ୍ବତ୍ତେ ଭୱେପି ନ ୱିଜ୍ଜନ୍ତି। ପଗେୱ ତସ୍ମିଂ ଭୱେ ଇମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରଣକାଲେ, ତସ୍ମା ତାସଂ ସମତିକ୍କମା ଅତ୍ଥଙ୍ଗମାତି ଦ୍ୱେଧାପି ଅଭାୱୋୟେୱ ୱୁତ୍ତୋ। ନାନତ୍ତସଞ୍ଞାସୁ ପନ ଯସ୍ମା ଅଟ୍ଠ କାମାୱଚରକୁସଲସଞ୍ଞା, ନୱ କିରିଯସଞ୍ଞା, ଦସାକୁସଲସଞ୍ଞାତି ଇମା ସତ୍ତୱୀସତିସଞ୍ଞା ଇମିନା ଝାନେନ ନିବ୍ବତ୍ତେ ଭୱେ ୱିଜ୍ଜନ୍ତି, ତସ୍ମା ତାସଂ ଅମନସିକାରାତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତତ୍ରାପି ହି ଇମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରନ୍ତୋ ତାସଂ ଅମନସିକାରାୟେୱ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ତା ପନ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ଅସମାପନ୍ନୋ ହୋତୀତି।

ସଙ୍ଖେପତୋ ଚେତ୍ଥ ରୂପସଞ୍ଞାନଂ ସମତିକ୍କମାତି ଇମିନା ସବ୍ବରୂପାୱଚରଧମ୍ମାନଂ ପହାନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ପଟିଘସଞ୍ଞାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞାନଂ ଅମନସିକାରାତି ଇମିନା ସବ୍ବେସଂ କାମାୱଚରଚିତ୍ତଚେତସିକାନଂ ପହାନଞ୍ଚ ଅମନସିକାରୋ ଚ ୱୁତ୍ତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୨୮୦।ଅନନ୍ତୋ ଆକାସୋତି ଏତ୍ଥ ନାସ୍ସ ଉପ୍ପାଦନ୍ତୋ ୱା ୱଯନ୍ତୋ ୱା ପଞ୍ଞାଯତୀତି ଅନନ୍ତୋ। ଆକାସୋତି କସିଣୁଗ୍ଘାଟିମାକାସୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ମନସିକାରୱସେନାପି ଚେତ୍ଥ ଅନନ୍ତତା ୱେଦିତବ୍ବା। ତେନେୱ ୱିଭଙ୍ଗେ ୱୁତ୍ତଂ ''ତସ୍ମିଂ ଆକାସେ ଚିତ୍ତଂ ଠପେତି, ସଣ୍ଠପେତି, ଅନନ୍ତଂ ଫରତି, ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି ଅନନ୍ତୋ ଆକାସୋ''ତି (ୱିଭ। ୬୦୫)।

ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତୀତି ଏତ୍ଥ ପନ ନାସ୍ସ ଅନ୍ତୋତି ଅନନ୍ତଂ, ଆକାସଂ ଅନନ୍ତଂ ଆକାସାନନ୍ତଂ, ଆକାସାନନ୍ତମେୱ ଆକାସାନଞ୍ଚଂ, ତଂ ଆକାସାନଞ୍ଚଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ଆଯତନମସ୍ସ ସସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଦେୱାନଂ ଦେୱାଯତନମିୱାତି ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ।

ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତୀତି ତମାକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ପତ୍ୱା ନିପ୍ଫାଦେତ୍ୱା ତଦନୁରୂପେନ ଇରିଯାପଥୱିହାରେନ ୱିହରତୀତି।

ଅଯଂ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନକମ୍ମଟ୍ଠାନେ ୱିତ୍ଥାରକଥା।

ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନକଥା

୨୮୧। ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ଭାୱେତୁକାମେନ ପନ ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯଂ ଚିଣ୍ଣୱସୀଭାୱେନ ''ଆସନ୍ନରୂପାୱଚରଜ୍ଝାନପଚ୍ଚତ୍ଥିକା ଅଯଂ ସମାପତ୍ତି, ନୋ ଚ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନମିୱ ସନ୍ତା''ତି ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନେ ଆଦୀନୱଂ ଦିସ୍ୱା ତତ୍ଥ ନିକନ୍ତିଂ ପରିଯାଦାଯ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ସନ୍ତତୋ ମନସିକରିତ୍ୱା ତଂ ଆକାସଂ ଫରିତ୍ୱା ପୱତ୍ତୱିଞ୍ଞାଣଂ ''ୱିଞ୍ଞାଣଂ ୱିଞ୍ଞାଣ''ନ୍ତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆୱଜ୍ଜିତବ୍ବଂ, ମନସିକାତବ୍ବଂ, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବଂ, ତକ୍କାହତଂ ୱିତକ୍କାହତଂ କାତବ୍ବଂ। ''ଅନନ୍ତଂ ଅନନ୍ତ''ନ୍ତି ପନ ନ ମନସିକାତବ୍ବଂ।

ତସ୍ସେୱଂ ତସ୍ମିଂ ନିମିତ୍ତେ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଚିତ୍ତଂ ଚାରେନ୍ତସ୍ସ ନୀୱରଣାନି ୱିକ୍ଖମ୍ଭନ୍ତି, ସତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି, ଉପଚାରେନ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିଯତି। ସୋ ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆସେୱତି, ଭାୱେତି, ବହୁଲୀକରୋତି। ତସ୍ସେୱଂ କରୋତୋ ଆକାସେ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ୱିଯ ଆକାସଫୁଟେ ୱିଞ୍ଞାଣେ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପେତି। ଅପ୍ପନାନଯୋ ପନେତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଏତ୍ତାୱତା ଚେସ ''ସବ୍ବସୋ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ଅନନ୍ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତୀ''ତି (ୱିଭ। ୫୦୮; ଦୀ। ନି। ୨।୧୨୯) ୱୁଚ୍ଚତି।

୨୮୨। ତତ୍ଥ ସବ୍ବସୋତି ଇଦଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ। ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମାତି ଏତ୍ଥ ପନ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯେନ ଝାନମ୍ପି ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ, ଆରମ୍ମଣମ୍ପି । ଆରମ୍ମଣମ୍ପି ହି ପୁରିମନଯେନେୱ ଆକାସାନଞ୍ଚଞ୍ଚ ତଂ ପଠମସ୍ସ ଆରୁପ୍ପଜ୍ଝାନସ୍ସ ଆରମ୍ମଣତ୍ତା ଦେୱାନଂ ଦେୱାଯତନଂ ୱିଯ ଅଧିଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ଆଯତନଞ୍ଚାତି ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ। ତଥା ଆକାସାନଞ୍ଚଞ୍ଚ ତଂ ତସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ସଞ୍ଜାତିହେତୁତ୍ତା ''କମ୍ବୋଜା ଅସ୍ସାନଂ ଆଯତନ''ନ୍ତିଆଦୀନି ୱିଯ ସଞ୍ଜାତିଦେସଟ୍ଠେନ ଆଯତନଞ୍ଚାତିପି ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ। ଏୱମେତଂ ଝାନଞ୍ଚ ଆରମ୍ମଣଞ୍ଚାତି ଉଭଯମ୍ପି ଅପ୍ପୱତ୍ତିକରଣେନ ଚ ଅମନସିକରଣେନ ଚ ସମତିକ୍କମିତ୍ୱାୱ ଯସ୍ମା ଇଦଂ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହାତବ୍ବଂ, ତସ୍ମା ଉଭଯମ୍ପେତଂ ଏକଜ୍ଝଂ କତ୍ୱା ''ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମା''ତି ଇଦଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଅନନ୍ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି ତଂଯେୱ ଅନନ୍ତୋ ଆକାସୋତି ଏୱଂ ଫରିତ୍ୱା ପୱତ୍ତୱିଞ୍ଞାଣଂ ''ଅନନ୍ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣ''ନ୍ତି ଏୱଂ ମନସିକରୋନ୍ତୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ମନସିକାରୱସେନ ୱା ଅନନ୍ତଂ। ସୋ ହି ତମାକାସାରମ୍ମଣଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅନୱସେସତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ''ଅନନ୍ତ''ନ୍ତି ମନସି କରୋତି। ଯଂ ପନ ୱିଭଙ୍ଗେ ୱୁତ୍ତଂ ''ଅନନ୍ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି, ତଂଯେୱ ଆକାସଂ ୱିଞ୍ଞାଣେନ ଫୁଟଂ ମନସି କରୋତି, ଅନନ୍ତଂ ଫରତି, ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି ଅନନ୍ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣ''ନ୍ତି (ୱିଭ। ୬୧୦)।

ତତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞାଣେନାତି ଉପଯୋଗଲଦ୍ଧେ କରଣୱଚନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏୱଞ୍ହି ଅଟ୍ଠକଥାଚରିଯା ତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ୱଣ୍ଣଯନ୍ତି, ଅନନ୍ତଂ ଫରତି ତଞ୍ଞେୱ ଆକାସଂ ଫୁଟଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ମନସି କରୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତୀତି ଏତ୍ଥ ପନ ନାସ୍ସ ଅନ୍ତୋତି ଅନନ୍ତଂ। ଅନନ୍ତମେୱ ଆନଞ୍ଚଂ। ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଆନଞ୍ଚଂ ୱିଞ୍ଞାଣାନଞ୍ଚନ୍ତି ଅୱତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଯଞ୍ହେତ୍ଥ ରୂଳ୍ହୀସଦ୍ଦୋ। ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ଆଯତନମସ୍ସ ସସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଦେୱାନଂ ଦେୱାଯତନମିୱାତି ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ। ସେସଂ ପୁରିମସଦିସମେୱାତି।

ଅଯଂ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନକମ୍ମଟ୍ଠାନେ ୱିତ୍ଥାରକଥା।

ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନକଥା

୨୮୩। ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ଭାୱେତୁକାମେନ ପନ ପଞ୍ଚହାକାରେହି ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯଂ ଚିଣ୍ଣୱସୀଭାୱେନ ''ଆସନ୍ନଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନପଚ୍ଚତ୍ଥିକା ଅଯଂ ସମାପତ୍ତି, ନୋ ଚ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନମିୱ ସନ୍ତା''ତି ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନେ ଆଦୀନୱଂ ଦିସ୍ୱା ତତ୍ଥ ନିକନ୍ତିଂ ପରିଯାଦାଯ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ସନ୍ତତୋ ମନସିକରିତ୍ୱା ତସ୍ସେୱ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନାରମ୍ମଣଭୂତସ୍ସ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଅଭାୱୋ ସୁଞ୍ଞତା ୱିୱିତ୍ତାକାରୋ ମନସିକାତବ୍ବୋ। କଥଂ? ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅମନସିକରିତ୍ୱା ''ନତ୍ଥି ନତ୍ଥୀ''ତି ୱା, ''ସୁଞ୍ଞଂ ସୁଞ୍ଞ''ନ୍ତି ୱା, ''ୱିୱିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତ''ନ୍ତି ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆୱଜ୍ଜିତବ୍ବଂ, ମନସିକାତବ୍ବଂ, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବଂ, ତକ୍କାହତଂ ୱିତକ୍କାହତଂ କାତବ୍ବଂ।

ତସ୍ସେୱଂ ତସ୍ମିଂ ନିମିତ୍ତେ ଚିତ୍ତଂ ଚାରେନ୍ତସ୍ସ ନୀୱରଣାନି ୱିକ୍ଖମ୍ଭନ୍ତି, ସତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି, ଉପଚାରେନ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିଯତି। ସୋ ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆସେୱତି, ଭାୱେତି, ବହୁଲୀକରୋତି। ତସ୍ସେୱଂ କରୋତୋ ଆକାସେ ଫୁଟେ ମହଗ୍ଗତୱିଞ୍ଞାଣେ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ୱିଯ ତସ୍ସେୱ ଆକାସଂ ଫରିତ୍ୱା ପୱତ୍ତସ୍ସ ମହଗ୍ଗତୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ସୁଞ୍ଞୱିୱିତ୍ତନତ୍ଥିଭାୱେ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପେତି। ଏତ୍ଥାପି ଚ ଅପ୍ପନାନଯୋ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅଯଂ ପନ ୱିସେସୋ, ତସ୍ମିଂ ହି ଅପ୍ପନାଚିତ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯଥା ନାମ ପୁରିସୋ ମଣ୍ଡଲମାଳଆଦୀସୁ କେନଚିଦେୱ କରଣୀଯେନ ସନ୍ନିପତିତଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଦିସ୍ୱା କତ୍ଥଚି ଗନ୍ତ୍ୱା ସନ୍ନିପାତକିଚ୍ଚାୱସାନେୱ ଉଟ୍ଠାଯ ପକ୍କନ୍ତେସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦ୍ୱାରେ ଠତ୍ୱା ପୁନ ତଂ ଠାନଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ସୁଞ୍ଞମେୱ ପସ୍ସତି, ୱିୱିତ୍ତମେୱ ପସ୍ସତି। ନାସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି ''ଏତ୍ତକା ନାମ ଭିକ୍ଖୂ କାଲଙ୍କତା ୱା ଦିସାପକ୍କନ୍ତା ୱା''ତି, ଅଥ ଖୋ ସୁଞ୍ଞମିଦଂ ୱିୱିତ୍ତନ୍ତି ନତ୍ଥିଭାୱମେୱ ପସ୍ସତି, ଏୱମେୱ ପୁବ୍ବେ ଆକାସେ ପୱତ୍ତିତୱିଞ୍ଞାଣଂ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଜ୍ଝାନଚକ୍ଖୁନା ପସ୍ସନ୍ତୋ ୱିହରିତ୍ୱା ''ନତ୍ଥି ନତ୍ଥୀ''ତିଆଦିନା ପରିକମ୍ମମନସିକାରେନ ଅନ୍ତରହିତେ ତସ୍ମିଂ ୱିଞ୍ଞାଣେ ତସ୍ସ ଅପଗମସଙ୍ଖାତଂ ଅଭାୱମେୱ ପସ୍ସନ୍ତୋ ୱିହରତି। ଏତ୍ତାୱତା ଚେସ ''ସବ୍ବସୋ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତୀ''ତି (ୱିଭ। ୫୦୮; ଦୀ। ନି। ୨।୧୨୯) ୱୁଚ୍ଚତି।

୨୮୪। ଇଧାପି ସବ୍ବସୋତି ଇଦଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ। ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନନ୍ତି ଏତ୍ଥାପି ଚ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଝାନମ୍ପି ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ଆରମ୍ମଣମ୍ପି। ଆରମ୍ମଣମ୍ପି ହି ପୁରିମନଯେନେୱ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚଞ୍ଚ ତଂ ଦୁତିଯସ୍ସ ଆରୁପ୍ପଜ୍ଝାନସ୍ସ ଆରମ୍ମଣତ୍ତା ଦେୱାନଂ ଦେୱାଯତନଂ ୱିଯ ଅଧିଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ଆଯତନଞ୍ଚାତି ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ। ତଥା ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚଞ୍ଚ ତଂ ତସ୍ସେୱ ଝାନସ୍ସ ସଞ୍ଜାତିହେତୁତ୍ତା ''କମ୍ବୋଜା ଅସ୍ସାନଂ ଆଯତନ''ନ୍ତିଆଦୀନି ୱିଯ ସଞ୍ଜାତିଦେସଟ୍ଠେନ ଆଯତନଞ୍ଚାତିପି ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ। ଏୱମେତଂ ଝାନଞ୍ଚ ଆରମ୍ମଣଞ୍ଚାତି ଉଭଯମ୍ପି ଅପ୍ପୱତ୍ତିକରଣେନ ଚ ଅମନସିକରଣେନ ଚ ସମତିକ୍କମିତ୍ୱାୱ ଯସ୍ମା ଇଦଂ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହାତବ୍ବଂ, ତସ୍ମା ଉଭଯମ୍ପେତଂ ଏକଜ୍ଝଂ କତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମାତି ଇଦଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀତି ନତ୍ଥି ନତ୍ଥି, ସୁଞ୍ଞଂ ସୁଞ୍ଞଂ, ୱିୱିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତନ୍ତି ଏୱଂ ମନସିକରୋନ୍ତୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଯମ୍ପି ୱିଭଙ୍ଗେ ୱୁତ୍ତଂ ''ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀତି ତଞ୍ଞେୱ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅଭାୱେତି ୱିଭାୱେତି ଅନ୍ତରଧାପେତି ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀତି ପସ୍ସତି, ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀ''ତି, ତଂ କିଞ୍ଚାପି ଖଯତୋ ସମ୍ମସନଂ ୱିଯ ୱୁତ୍ତଂ, ଅଥ ଖ୍ୱସ୍ସ ଏୱମେୱ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତଞ୍ହି ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅନାୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ଅମନସିକରୋନ୍ତୋ ଅପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତୋ କେୱଲମସ୍ସ ନତ୍ଥିଭାୱଂ ସୁଞ୍ଞଭାୱଂ

ୱିୱିତ୍ତଭାୱମେୱ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ଅଭାୱେତି ୱିଭାୱେତି ଅନ୍ତରଧାପେତୀତି ୱୁଚ୍ଚତି, ନ ଅଞ୍ଞଥାତି।

ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତୀତି ଏତ୍ଥ ପନ ନାସ୍ସ କିଞ୍ଚନନ୍ତି ଅକିଞ୍ଚନଂ, ଅନ୍ତମସୋ ଭଙ୍ଗମତ୍ତମ୍ପି ଅସ୍ସ ଅୱସିଟ୍ଠଂ ନତ୍ଥୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅକିଞ୍ଚନସ୍ସ ଭାୱୋ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞଂ, ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନୱିଞ୍ଞାଣାପଗମସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ତଂ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ଆୟତନମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଦେୱାନଂ ଦେୱାୟତନମିୱାତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନଂ। ସେସଂ ପୁରିମସଦିସମେୱାତି।

ଅୟଂ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନକମ୍ମଟ୍ଠାନେ ୱିତ୍ଥାରକଥା।

ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନକଥା

୨୮୫। ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନଂ ଭାୱେତୁକାମେନ ପନ ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନସମାପତ୍ତିୟଂ ଚିଣ୍ଣୱସୀଭାୱେନ ''ଆସନ୍ନୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନପଚ୍ଚତ୍ଥିକା ଅୟଂ ସମାପତ୍ତି, ନୋ ଚ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନଂ ୱିୟ ସନ୍ତା''ତି ୱା ''ସଞ୍ଞା ରୋଗୋ, ସଞ୍ଞା ଗଣ୍ଡୋ, ସଞ୍ଞା ସଲ୍ଲଂ, ଏତଂ ସନ୍ତଂ, ଏତଂ ପଣୀତଂ ୟଦିଦଂ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞା''ତି ୱା ଏୱଂ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନେ ଆଦୀନୱଂ, ଉପରି ଆନିସଂସଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱା ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନେ ନିକନ୍ତିଂ ପରିୟାଦାୟ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନଂ ସନ୍ତତୋ ମନସିକରିତ୍ୱା ''ସାୱ ଅଭାୱଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ପୱତ୍ତିତା ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନସମାପତ୍ତି ସନ୍ତା ସନ୍ତା''ତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆୱଜ୍ଜିତବ୍ବା, ମନସିକାତବ୍ବା, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବା, ତକ୍କାହତା ୱିତକ୍କାହତା କାତବ୍ବା।

ତସ୍ସେୱଂ ତସ୍ମିଂ ନିମିତ୍ତେ ପୁନପ୍ପୁନଂ ମାନସଂ ଚାରେନ୍ତସ୍ସ ନୀୱରଣାନି ୱିକ୍ଖମ୍ଭନ୍ତି, ସତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି, ଉପଚାରେନ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିୟତି। ସୋ ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆସେୱତି, ଭାୱେତି, ବହୁଲୀକରୋତି। ତସ୍ସେୱଂ କରୋତୋ ୱିଞ୍ଞାଣାପଗମେ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନଂ ୱିୟ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନସମାପତ୍ତିସଙ୍ଖାତେସୁ ଚତୂସୁ ଖନ୍ଧେସୁ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପେତି। ଅପ୍ପନାନୟୋ ପନେତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଏତ୍ତାୱତା ଚେସ ''ସବ୍ବସୋ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତୀ''ତି (ୱିଭ। ୫୦୮; ଦୀ। ନି। ୨।୧୨୯) ୱୁଚ୍ଚତି।

୨୮୬। ଇଧାପି ସବ୍ବସୋତି ଇଦଂ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ। ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମାତି ଏତ୍ଥାପି ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ଝାନମ୍ପି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନଂ ଆରମ୍ମଣମ୍ପି। ଆରମ୍ମଣମ୍ପି ହି ପୁରିମନୟେନେୱ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞଞ୍ଚ ତଂ ତତିୟସ୍ସ ଆରୁପ୍ପଜ୍ଝାନସ୍ସ ଆରମ୍ମଣତ୍ତା ଦେୱାନଂ ଦେୱାୟତନଂ ୱିୟ ଅଧିଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ଆୟତନଞ୍ଚାତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନଂ। ତଥା ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞଞ୍ଚ ତଂ ତସ୍ସେୱ ଝାନସ୍ସ ସଞ୍ଜାତିହେତୁତ୍ତା କମ୍ବୋଜା ଅସ୍ସାନଂ ଆୟତନନ୍ତିଆଦୀନି ୱିୟ ସଞ୍ଜାତିଦେସଟ୍ଠେନ ଆୟତନଞ୍ଚାତିପି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନଂ। ଏୱମେତଂ ଝାନଞ୍ଚ ଆରମ୍ମଣଞ୍ଚାତି ଉଭୟମ୍ପି ଅପ୍ପୱତ୍ତିକରଣେନ ଚ ଅମନସିକରଣେନ ଚ ସମତିକ୍କମିତ୍ୱାୱ ୟସ୍ମା ଇଦଂ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହାତବ୍ବଂ, ତସ୍ମା ଉଭୟମ୍ପେତଂ ଏକଜ୍ଝଂ କତ୍ୱା ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମାତି ଇଦଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପନ ୟାୟ ସଞ୍ଞାୟ ଭାୱତୋ ତଂ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ୟଥା ପଟିପନ୍ନସ୍ସ ସା ସଞ୍ଞା ହୋତି, ତଂ ତାୱ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱିଭଙ୍ଗେ ''ନେୱସଞ୍ଞୀନାସଞ୍ଞୀ''ତି ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ''ତଞ୍ଞେୱ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନଂ ସନ୍ତତୋ ମନସି କରୋତି, ସଙ୍ଖାରାୱସେସସମାପତ୍ତିଂ ଭାୱେତି, ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି ନେୱସଞ୍ଞୀନାସଞ୍ଞୀ''ତି (ୱିଭ। ୬୧୯) ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ସନ୍ତତୋ ମନସି କରୋତୀତି ''ସନ୍ତା ୱତାୟଂ ସମାପତ୍ତି, ୟତ୍ର ହି ନାମ ନତ୍ଥିଭାୱମ୍ପି ଆରମ୍ମଣଂ କରିତ୍ୱା ଠସ୍ସତୀ''ତି ଏୱଂ ସନ୍ତାରମ୍ମଣତାୟ ତଂ ସନ୍ତାତି ମନସି କରୋତି।

ସନ୍ତତୋ ଚେ ମନସି କରୋତି, କଥଂ ସମତିକ୍କମୋ ହୋତୀତି? ଅସମାପଜ୍ଜିତୁକାମତାୟ। ସୋ ହି କିଞ୍ଚାପି ତଂ ସନ୍ତତୋ ମନସି କରୋତି, ଅଥ ଖ୍ୱସ୍ସ ''ଅହମେତଂ ଆୱଜ୍ଜିସ୍ସାମି, ସମାପଜ୍ଜିସ୍ସାମି, ଅଧିଟ୍ଠହିସ୍ସାମି, ୱୁଟ୍ଠହିସ୍ସାମି, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିସ୍ସାମୀ''ତି ଏସ ଆଭୋଗୋ ସମନ୍ନାହାରୋ ମନସିକାରୋ ନ ହୋତି। କସ୍ମା? ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନତୋ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନସ୍ସ ସନ୍ତତରପଣୀତତରତାୟ।

ୟଥା ହି ରାଜା ମହଚ୍ଚ ରାଜାନୁଭାୱେନ ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧୱରଗତୋ ନଗରୱୀଥିୟଂ ୱିଚରନ୍ତୋ ଦନ୍ତକାରାଦୟୋ ସିପ୍ପିକେ ଏକଂ ୱତ୍ଥଂ ଦଳ୍ହଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଏକେନ ସୀସଂ ୱେଠେତ୍ୱା ଦନ୍ତଚୁଣ୍ଣାଦୀହି ସମୋକିଣ୍ଣଗତ୍ତେ ଅନେକାନି ଦନ୍ତୱିକତିଆଦୀନି ସିପ୍ପାନି କରୋନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ''ଅହୋ ୱତ ରେ ଛେକା ଆଚରିୟା ଇଦିସାନିପି ନାମ ସିପ୍ପାନି କରିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ଏୱଂ ତେସଂ ଛେକତାୟ ତୁସ୍ସତି, ନ ଚସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି ''ଅହୋ ୱତାହଂ ରଜ୍ଜଂ ପହାୟ ଏୱରୂପୋ ସିପ୍ପିକୋ ଭୱେୟ୍ୟ''ନ୍ତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ରଜ୍ଜସିରିୟା ମହାନିସଂସତାୟ। ସୋ ସିପ୍ପିନୋ ସମତିକ୍କମିତ୍ୱାୱ ଗଚ୍ଛତି। ଏୱମେୱ ଏସ କିଞ୍ଚାପି ତଂ ସମାପତ୍ତିଂ ସନ୍ତତୋ ମନସି କରୋତି, ଅଥ ଖ୍ୱସ୍ସ ''ଅହମେତଂ ସମାପତ୍ତିଂ ଆୱଜ୍ଜିସ୍ସାମି, ସମାପଜ୍ଜିସ୍ସାମି, ଅଧିଟ୍ଠହିସ୍ସାମି, ୱୁଟ୍ଠହିସ୍ସାମି,

ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିସ୍ସାମୀ''ତି ନେୱ ଏସ ଆଭୋଗୋ ସମନ୍ନାହାରୋ ମନସିକାରୋ ହୋତି।

ସୋ ତଂ ସନ୍ତତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନୟେନ ତଂ ପରମସୁଖୁମଂ ଅପ୍ପନାପତ୍ତଂ ସଞ୍ଞଂ ପାପୁଣାତି, ଯାଯ ନେୱସଞ୍ଞୀନାସଞ୍ଞୀ ନାମ ହୋତି, ସଙ୍ଖାରାୱସେସସମାପତ୍ତିଂ ଭାୱେତୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସଙ୍ଖାରାୱସେସସମାପତ୍ତିନ୍ତି ଅଚ୍ଚନ୍ତସୁଖୁମଭାୱପ୍ପତ୍ତସଙ୍ଖାରଂ ଚତୁତ୍ଥାରୁପ୍ପସମାପତ୍ତିଂ।

୨୮୭। ଇଦାନି ଯଂ ତଂ ଏୱମଧିଗତାଯ ସଞ୍ଞାଯ ୱସେନ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତଂ ଅତ୍ଥତୋ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନନ୍ତି ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ୱା ଉପପନ୍ନସ୍ସ ୱା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରିସ୍ସ ୱା ଚିତ୍ତଚେତସିକା ଧମ୍ମା''ତି (ୱିଭ। ୬୨୦) ୱୁତ୍ତଂ। ତେସୁ ଇଧ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ଚିତ୍ତଚେତସିକା ଧମ୍ମା ଅଧିପ୍ପେତା। ୱଚନତ୍ଥୋ ପନେତ୍ଥ ଓଳାରିକାଯ ସଞ୍ଞାଯ ଅଭାୱତୋ ସୁଖୁମାଯ ଚ ଭାୱତୋ ନେୱସ୍ସ ସସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ସଞ୍ଞା ନାସଞ୍ଞନ୍ତି ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞଂ। ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞଞ୍ଚ ତଂ ମନାଯତନଧମ୍ମାଯତନପରିଯାପନ୍ନତ୍ତା ଆଯତନଞ୍ଚାତି ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ। ଅଥ ୱା ଯାଯମେତ୍ଥ ସଞ୍ଞା, ସା ପଟୁସଞ୍ଞାକିଚ୍ଚଂ କାତୁଂ ଅସମତ୍ଥତାଯ ନେୱସଞ୍ଞା, ସଙ୍ଖାରାୱସେସସୁଖୁମଭାୱେନ ୱିଜ୍ଜମାନତ୍ତା ନାସଞ୍ଞାତି ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞା। ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞା ଚ ସା ସେସଧମ୍ମାନଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ଆଯତନଞ୍ଚାତି ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ।

ନ କେୱଲଞ୍ଚେତ୍ଥ ସଞ୍ଞାୱ ଏଦିସୀ, ଅଥ ଖୋ ୱେଦନାପି ନେୱୱେଦନାନାୱେଦନା, ଚିତ୍ତମ୍ପି ନେୱଚିତ୍ତଂନାଚିତ୍ତଂ, ଫସ୍ସୋପି ନେୱଫସ୍ସୋନାଫସ୍ସୋ। ଏସ ନଯୋ ସେସସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମେସୁ। ସଞ୍ଞାସୀସେନ ପନାଯଂ ଦେସନା କତାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ପତ୍ତମକ୍ଖନତେଲପ୍ପଭୁତୀହି ଚ ଉପମାହି ଏସ ଅତ୍ଥୋ ୱିଭାୱେତବ୍ବୋ।

ସାମଣେରୋ କିର ତେଲେନ ପତ୍ତଂ ମକ୍ଖେତ୍ୱା ଠପେସି, ତଂ ଯାଗୁପାନକାଲେ ଥେରୋ ପତ୍ତମାହରାତି ଆହ। ସୋ ''ପତ୍ତେ ତେଲମତ୍ଥି, ଭନ୍ତେ''ତି ଆହ। ତତୋ ''ଆହର, ସାମଣେର, ତେଲଂ, ନାଳିଂ ପୂରେସ୍ସାମୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନତ୍ଥି, ଭନ୍ତେ, ତେଲ''ନ୍ତି ଆହ। ତତ୍ଥ ଯଥା ଅନ୍ତୋୱୁତ୍ଥତ୍ତା ଯାଗୁଯା ସଦ୍ଧିଂ ଅକପ୍ପିଯଟ୍ଠେନ ''ତେଲମତ୍ଥୀ''ତି ହୋତି। ନାଳିପୂରଣାଦୀନଂ ୱସେନ ''ନତ୍ଥୀ''ତି ହୋତି। ଏୱଂ ସାପି ସଞ୍ଞା ପଟୁସଞ୍ଞାକିଚ୍ଚଂ କାତୁଂ ଅସମତ୍ଥତାଯ ନେୱସଞ୍ଞା, ସଙ୍ଖାରାୱସେସସୁଖୁମଭାୱେନ ୱିଜ୍ଜମାନତ୍ତା ନାସଞ୍ଞା ହୋତି।

କିଂ ପନେତ୍ଥ ସଞ୍ଞାକିଚ୍ଚନ୍ତି? ଆରମ୍ମଣସଞ୍ଜାନନଞ୍ଚେୱ ୱିପସ୍ସନାଯ ଚ ୱିସଯଭାୱଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ନିବ୍ବିଦାଜନନଂ। ଦହନକିଚ୍ଚମିୱ ହି ସୁଖୋଦକେ ତେଜୋଧାତୁ ସଞ୍ଜାନନକିଚ୍ଚଂ ପେସା ପଟୁଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ସେସସମାପତ୍ତୀସୁ ସଞ୍ଞା ୱିଯ ୱିପସ୍ସନାଯ ୱିସଯଭାୱଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ନିବ୍ବିଦାଜନନମ୍ପି କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ଅଞ୍ଞେସୁ ହି ଖନ୍ଧେସୁ ଅକତାଭିନିୱେସୋ ଭିକ୍ଖୁ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନକ୍ଖନ୍ଧେ ସମ୍ମସିତ୍ୱା ନିବ୍ବିଦଂ ପତ୍ତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥି ଅପିଚ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ। ପକତିୱିପସ୍ସକୋ ପନ ମହାପଞ୍ଞୋ ସାରିପୁତ୍ତସଦିସୋୱ ସକ୍କୁଣେଯ୍ୟ। ସୋପି ''ଏୱଂ କିରିମେ ଧମ୍ମା ଅହୁତ୍ୱା ସମ୍ଭୋନ୍ତି, ହୁତ୍ୱା ପଟିୱେନ୍ତୀ''ତି (ମ। ନି। ୩।୯୫) ଏୱଂ କଲାପସମ୍ମସନୱସେନେୱ, ନୋ ଅନୁପଦଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାୱସେନ। ଏୱଂ ସୁଖୁମତ୍ତଂ ଗତା ଏସା ସମାପତ୍ତି।

ଯଥା ଚ ପତ୍ତମକ୍ଖନତେଲୂପମାଯ, ଏୱଂ ମଗ୍ଗୁଦକୂପମାଯପି ଅଯମତ୍ଥୋ ୱିଭାୱେତବ୍ବୋ। ମଗ୍ଗପ୍ପଟିପନ୍ନସ୍ସ କିର ଥେରସ୍ସ ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ସାମଣେରୋ ଥୋକଂ ଉଦକଂ ଦିସ୍ୱା ''ଉଦକଂ, ଭନ୍ତେ, ଉପାହନା ଓମୁଞ୍ଚଥା''ତି ଆହ। ତତୋ ଥେରେନ ''ସଚେ ଉଦକମତ୍ଥି, ଆହର ନ୍ହାନସାଟିକଂ, ନ୍ହାଯିସ୍ସାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନତ୍ଥି, ଭନ୍ତେ''ତି ଆହ। ତତ୍ଥ ଯଥା ଉପାହନତେମନମତ୍ତଟ୍ଠେନ ''ଉଦକମତ୍ଥୀ''ତି ହୋତି, ନ୍ହାଯନଟ୍ଠେନ ''ନତ୍ଥୀ''ତି ହୋତି। ଏୱମ୍ପି ସା ପଟୁସଞ୍ଞାକିଚ୍ଚଂ କାତୁଂ ଅସମତ୍ଥତାଯ ନେୱସଞ୍ଞା, ସଙ୍ଖାରାୱସେସସୁଖୁମଭାୱେନ ୱିଜ୍ଜମାନତ୍ତା ନାସଞ୍ଞା ହୋତି।

ନ କେୱଲଞ୍ଚ ଏତାହେୱ, ଅଞ୍ଞାହିପି ଅନୁରୂପାହି ଉପମାହି ଏସ ଅତ୍ଥୋ ୱିଭାୱେତବ୍ବୋ। ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତୀତି ଇଦଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱାତି।

ଅଯଂ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନକମ୍ମଟ୍ଠାନେ ୱିତ୍ଥାରକଥା।

ପକିଣ୍ଣକକଥା

୨୮୮। ଅସଦିସରୂପୋ ନାଥୋ, ଆରୁପ୍ପଂ ଯଂ ଚତୁବ୍ବିଧଂ ଆହ।

ତଂ ଇତି ଞତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ, ପକିଣ୍ଣକକଥାପି ୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା।

୨୮୯। ଆରୁପ୍ପସମାପତ୍ତିୟୋ ହି –

ଆରମ୍ମଣାତିକ୍କମତୋ, ଚତସ୍ସୋପି ଭୱନ୍ତିମା;

ଅଙ୍ଗାତିକ୍କମମେତାସଂ, ନ ଇଚ୍ଛନ୍ତି ୱିଭାୱିନୋ।

ଏତାସୁ ହି ରୂପନିମିତ୍ତାତିକ୍କମତୋ ପଠମା, ଆକାସାତିକ୍କମତୋ ଦୁତିଯା, ଆକାସେ ପୱତ୍ତିତୱିଞ୍ଞାଣାତିକ୍କମତୋ ତତିଯା। ଆକାସେ ପୱତ୍ତିତୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଅପଗମାତିକ୍କମତୋ ଚତୁତ୍ଥୀତି ସବ୍ବଥା ଆରମ୍ମଣାତିକ୍କମତୋ ଚତସ୍ସୋପି ଭୱନ୍ତିମା ଆରୁପ୍ପସମାପତ୍ତିୟୋତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଅଙ୍ଗାତିକ୍କମଂ ପନ ଏତାସଂ ନ ଇଚ୍ଛନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା। ନ ହି ରୂପାୱଚରସମାପତ୍ତୀସୁ ୱିଯ ଏତାସୁ ଅଙ୍ଗାତିକ୍କମୋ ଅତ୍ଥି। ସବ୍ବାସୁପି ହି ଏତାସୁ ଉପେକ୍ଖା, ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତାତି ଦ୍ୱେ ଏୱ ଝାନଙ୍ଗାନି ହୋନ୍ତି।

୨୯୦। ଏୱଂ ସନ୍ତେପି –

ସୁପ୍ପଣୀତତରା ହୋନ୍ତି, ପଚ୍ଛିମା ପଚ୍ଛିମା ଇଧ;

ଉପମା ତତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା, ପାସାଦତଲସାଟିକା।

ଯଥା ହି ଚତୁଭୂମିକସ୍ସ ପାସାଦସ୍ସ ହେଟ୍ଠିମତଲେ ଦିବ୍ବନଚ୍ଚଗୀତୱାଦିତସୁରଭିଗନ୍ଧମାଲାଭୋଜନସଯନଚ୍ଛାଦନାଦିୱସେନ ପଣୀତା ପଞ୍ଚକାମଗୁଣା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ଅସ୍ସୁ। ଦୁତିଯେ ତତୋ ପଣୀତତରା। ତତିଯେ ତତୋ ପଣୀତତରା। ଚତୁତ୍ଥେ ସବ୍ବପଣୀତତରା। ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ତାନି ଚତ୍ତାରିପି ପାସାଦତଲାନେୱ, ନତ୍ଥି ନେସଂ ପାସାଦତଲଭାୱେନ ୱିସେସୋ। ପଞ୍ଚକାମଗୁଣସମିଦ୍ଧିୱିସେସେନ ପନ ହେଟ୍ଠିମତୋ ହେଟ୍ଠିମତୋ ଉପରିମଂ ଉପରିମଂ ପଣୀତତରଂ ହୋତି।

ଯଥା ଚ ଏକାଯ ଇତ୍ଥିଯା କନ୍ତିତଥୂଲସଣ୍ହସଣ୍ହତରସଣ୍ହତମସୁତ୍ତାନଂ ଚତୁପଲତିପଲଦ୍ୱିପଲଏକପଲସାଟିକା ଅସ୍ସୁ ଆଯାମେନ ଚ ୱିତ୍ଥାରେନ ଚ ସମପ୍ପମାଣା। ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ତା ସାଟିକା ଚତସ୍ସୋପି ଆଯାମତୋ ଚ ୱିତ୍ଥାରତୋ ଚ ସମପ୍ପମାଣା, ନତ୍ଥି ତାସଂ ପମାଣତୋ ୱିସେସୋ। ସୁଖସମ୍ଫସ୍ସସୁଖୁମଭାୱମହଗ୍ଘଭାୱେହି ପନ ପୁରିମାଯ ପୁରିମାଯ ପଚ୍ଛିମା ପଚ୍ଛିମା ପଣୀତତରା ହୋନ୍ତି, ଏୱମେୱ କିଞ୍ଚାପି ଚତୂସୁ ଏତାସୁ ଉପେକ୍ଖା, ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତାତି ଏତାନି ଦ୍ୱେଯେୱ ଅଙ୍ଗାନି ହୋନ୍ତି, ଅଥ ଖୋ ଭାୱନାୱିସେସେନ ତେସଂ ଅଙ୍ଗାନି ପଣୀତପଣୀତତରଭାୱେନ ସୁପ୍ପଣୀତତରା ହୋନ୍ତି ପଚ୍ଛିମା ପଚ୍ଛିମା ଇଧାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

୨୯୧। ଏୱଂ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ପଣୀତପଣୀତା ଚେତା –

ଅସୁଚିମ୍ହି ମଣ୍ଡପେ ଲଗ୍ଗୋ, ଏକୋ ତନ୍ନିସ୍ସିତୋ ପରୋ;

ଅଞ୍ଞୋ ବହି ଅନିସ୍ସାଯ, ତଂ ତଂ ନିସ୍ସାଯ ଚାପରୋ।

ଠିତୋ ଚତୂହି ଏତେହି, ପୁରିସେହି ଯଥାକ୍କମଂ;

ସମାନତାଯ ଞାତବ୍ବା, ଚତସ୍ସୋପି ୱିଭାୱିନା।

ତତ୍ରାଯମତ୍ଥଯୋଜନା – ଅସୁଚିମ୍ହି କିର ଦେସେ ଏକୋ ମଣ୍ଡପୋ, ଅଥେକୋ ପୁରିସୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଅସୁଚିଂ ଜିଗୁଚ୍ଛମାନୋ ତଂ ମଣ୍ଡପଂ ହତ୍ଥେହି ଆଲମ୍ବିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଲଗ୍ଗୋ ଲଗ୍ଗିତୋ ୱିଯ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥାପରୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ମଣ୍ଡପେ ଲଗ୍ଗଂ ପୁରିସଂ ନିସ୍ସିତୋ। ଅଥଞ୍ଞୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ''ଯୋ ଏସ ମଣ୍ଡପଲଗ୍ଗୋ, ଯୋ ଚ ତନ୍ନିସ୍ସିତୋ, ଉଭୋପେତେ ଦୁଟ୍ଠିତା। ଧୁୱୋ ଚ ନେସଂ ମଣ୍ଡପପପାତେ ପାତୋ, ହନ୍ଦାହଂ ବହିଯେୱ ତିଟ୍ଠାମୀ''ତି। ସୋ ତନ୍ନିସ୍ସିତଂ ଅନିସ୍ସାଯ ବହିଯେୱ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥାପରୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମଣ୍ଡପଲଗ୍ଗସ୍ସ ଚ ତନ୍ନିସ୍ସିତସ୍ସ ଚ ଅଖେମଭାୱଂ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ବହିଟ୍ଠିତଞ୍ଚ ସୁଟ୍ଠିତୋତି ମନ୍ତ୍ୱା ତଂ ନିସ୍ସାଯ ଅଟ୍ଠାସି। ତତ୍ଥ ଅସୁଚିମ୍ହି ଦେସେ ମଣ୍ଡପୋ ୱିଯ କସିଣୁଗ୍ଘାଟିମାକାସଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଅସୁଚିଜିଗୁଚ୍ଛାଯ ମଣ୍ଡପଲଗ୍ଗୋ ପୁରିସୋ ୱିଯ

ରୂପନିମିତ୍ତଜିଗୁଚ୍ଛାଯ ଆକାସାରମ୍ମଣଂ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ, ମଣ୍ଡପଲଗ୍ଗଂ ପୁରିସଂ ନିସ୍ସିତୋ ୱିଯ ଆକାସାରମ୍ମଣଂ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ଆରବ୍ଭ ପୱତ୍ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ, ତେସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ଅଖେମଭାୱଂ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅନିସ୍ସାଯ ତଂ ମଣ୍ଡପଲଗ୍ଗଂ ବହିଟ୍ଠିତୋ ୱିଯ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ଆରମ୍ମଣଂ ଅକତ୍ୱା ତଦଭାୱାରମ୍ମଣଂ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ, ମଣ୍ଡପଲଗ୍ଗସ୍ସ ତନ୍ନିସ୍ସିତସ୍ସ ଚ ଅଖେମତଂ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ବହିଟ୍ଠିତଞ୍ଚ ସୁଟ୍ଠିତୋତି ମନ୍ତ୍ୱା ତଂ ନିସ୍ସାଯ ଠିତୋ ୱିଯ ୱିଞ୍ଞାଣାଭାୱସଙ୍ଖାତେ ବହିପଦେସେ ଠିତଂ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ଆରବ୍ଭ ପୱତ୍ତଂ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

୨୯୨। ଏୱଂ ପୱତ୍ତମାନଞ୍ଚ –

ଆରମ୍ମଣଂ କରୋତେୱ, ଅଞ୍ଞାଭାୱେନ ତଂ ଇଦଂ;

ଦିଟ୍ଠଦୋସମ୍ପି ରାଜାନଂ, ୱୁତ୍ତିହେତୁ ଜନୋ ଯଥା।

ଇଦଞ୍ହି ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ''ଆସନ୍ନୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନପଚ୍ଚତ୍ଥିକା ଅଯଂ ସମାପତ୍ତୀ''ତି ଏୱଂ ଦିଟ୍ଠଦୋସମ୍ପି ତଂ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଆରମ୍ମଣସ୍ସ ଅଭାୱା ଆରମ୍ମଣଂ କରୋତେୱ। ଯଥା କିଂ? ଦିଟ୍ଠଦୋସମ୍ପି ରାଜାନଂ ୱୁତ୍ତିହେତୁ ଯଥା ଜନୋ। ଯଥା ହି ଅସଂଯତଂ ଫରୁସକାଯୱଚୀମନୋସମାଚାରଂ କଞ୍ଚି ସବ୍ବଦିସମ୍ପତିଂ ରାଜାନଂ ''ଫରୁସସମାଚାରୋ ଅଯ''ନ୍ତି ଏୱଂ ଦିଟ୍ଠଦୋସମ୍ପି ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ୱୁତ୍ତିଂ ଅଲଭମାନୋ ଜନୋ ୱୁତ୍ତିହେତୁ ନିସ୍ସାଯ ୱତ୍ତତି, ଏୱଂ ଦିଟ୍ଠଦୋସମ୍ପି ତଂ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ଅଞ୍ଞଂ ଆରମ୍ମଣଂ ଅଲଭମାନମିଦଂ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ଆରମ୍ମଣଂ କରୋତେୱ।

୨୯୩। ଏୱଂ କୁରୁମାନଞ୍ଚ –

ଆରୁଳ୍ହୋ ଦୀଘନିସ୍ସେଣିଂ, ଯଥା ନିସ୍ସେଣିବାହୁକଂ;

ପବ୍ବତଗ୍ଗଞ୍ଚ ଆରୁଳ୍ହୋ, ଯଥା ପବ୍ବତମତ୍ଥକଂ।

ଯଥା ୱା ଗିରିମାରୂଳ୍ହୋ, ଅତ୍ତନୋଯେୱ ଜଣ୍ଣୁକଂ;

ଓଲୁବ୍ଭତି ତଥେୱେତଂ, ଝାନମୋଲୁବ୍ଭ ୱତ୍ତତୀତି।

ଇତି ସାଧୁଜନପାମୋଜ୍ଜତ୍ଥାଯ କତେ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ

ସମାଧିଭାୱନାଧିକାରେ

ଆରୁପ୍ପନିଦ୍ଦେସୋ ନାମ

ଦସମୋ ପରିଚ୍ଛେଦୋ।

୧୧। ସମାଧିନିଦ୍ଦେସୋ

ଆହାରେପଟିକ୍କୂଲଭାୱନା

୨୯୪। ଇଦାନି ଆରୁପ୍ପାନନ୍ତରଂ ଏକା ସଞ୍ଞାତି ଏୱଂ ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠାଯ ଆହାରେ ପଟିକ୍କୂଲସଞ୍ଞାଯ ଭାୱନାନିଦ୍ଦେସୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ। ତତ୍ଥ ଆହରତୀତି ଆହାରୋ। ସୋ ଚତୁବ୍ବିଧୋ କବଳୀକାରାହାରୋ, ଫସ୍ସାହାରୋ, ମନୋସଞ୍ଚେତନାହାରୋ, ୱିଞ୍ଞାଣାହାରୋତି।

କୋ ପନେତ୍ଥ କିମାହରତୀତି? କବଳୀକାରାହାରୋ ଓଜଟ୍ଠମକଂ ରୂପଂ ଆହରତି। ଫସ୍ସାହାରୋ ତିସ୍ସୋ ୱେଦନା ଆହରତି। ମନୋସଞ୍ଚେତନାହାରୋ ତୀସୁ ଭୱେସୁ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଆହରତି। ୱିଞ୍ଞାଣାହାରୋ ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ନାମରୂପଂ ଆହରତି।

ତେସୁ କବଳୀକାରାହାରେ ନିକନ୍ତିଭଯଂ। ଫସ୍ସାହାରେ ଉପଗମନଭଯଂ। ମନୋସଞ୍ଚେତନାହାରେ ଉପପତ୍ତିଭଯଂ। ୱିଞ୍ଞାଣାହାରେ ପଟିସନ୍ଧିଭଯଂ। ଏୱଂ ସପ୍ପଟିଭଯେସୁ ଚ ତେସୁ କବଳୀକାରାହାରୋ ପୁତ୍ତମଂସୂପମେନ (ସଂ। ନି। ୨।୬୩) ଦୀପେତବ୍ବୋ। ଫସ୍ସାହାରୋ ନିଚ୍ଚମ୍ମଗାୱୂପମେନ (ସଂ। ନି। ୨।୬୩)। ମନୋସଞ୍ଚେତନାହାରୋ ଅଙ୍ଗାରକାସୂପମେନ (ସଂ। ନି। ୨।୬୩)। ୱିଞ୍ଞାଣାହାରୋ ସତ୍ତିସତୂପମେନାତି (ସଂ। ନି। ୨।୬୩)। ଇମେସୁ ପନ ଚତୂସୁ ଆହାରେସୁ ଅସିତପୀତଖାଯିତସାଯିତପ୍ପଭେଦୋ କବଳୀକାରୋ ଆହାରୋୱ ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ଆହାରୋତି ଅଧିପ୍ପେତୋ। ତସ୍ମିଂ ଆହାରେ ପଟିକ୍କୂଲାକାରଗ୍ଗହଣୱସେନ ଉପ୍ପନ୍ନା ସଞ୍ଞା ଆହାରେ ପଟିକ୍କୂଲସଞ୍ଞା।

ତଂ ଆହାରେ ପଟିକ୍କୂଲସଞ୍ଞଂ ଭାୱେତୁକାମେନ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଉଗ୍ଗହତୋ ଏକପଦମ୍ପି ଅୱିରଜ୍ଝନ୍ତେନ ରହୋଗତେନ ପଟିସଲ୍ଲୀନେନ ଅସିତପୀତଖାଯିତସାଯିତପ୍ପଭେଦେ କବଳୀକାରାହାରେ ଦସହାକାରେହି ପଟିକ୍କୂଲତା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବା। ସେଯ୍ୟଥିଦଂ, ଗମନତୋ, ପରିଯେସନତୋ, ପରିଭୋଗତୋ, ଆସଯତୋ, ନିଧାନତୋ, ଅପରିପକ୍କତୋ, ପରିପକ୍କତୋ, ଫଲତୋ, ନିସ୍ସନ୍ଦତୋ, ସମ୍ମକ୍ଖନତୋତି।

୨୯୫। ତତ୍ଥ ଗମନତୋତି ଏୱଂ ମହାନୁଭାୱେ ନାମ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତେନ ସକଲରତ୍ତିଂ ବୁଦ୍ଧୱଚନସଜ୍ଝାଯଂ ୱା ସମଣଧମ୍ମଂ ୱା କତ୍ୱା କାଲସ୍ସେୱ ୱୁଟ୍ଠାଯ ଚେତିଯଙ୍ଗଣବୋଧିଯଙ୍ଗଣୱତ୍ତଂ କତ୍ୱା ପାନୀଯଂ ପରିଭୋଜନୀଯଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ପରିୱେଣଂ ସମ୍ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ସରୀରଂ ପଟିଜଗ୍ଗିତ୍ୱା ଆସନମାରୁଯ୍ହ ୱୀସତିଂସ ୱାରେ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ମନସିକରିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଗହେତ୍ୱା ନିଜନସମ୍ବାଧାନି ପୱିୱେକସୁଖାନି ଛାଯୂଦକସମ୍ପନ୍ନାନି ସୁଚୀନି ସୀତଲାନି ରମଣୀଯଭୂମିଭାଗାନି ତପୋୱନାନି ପହାଯ ଅରିଯଂ ୱିୱେକରତିଂ ଅନପେକ୍ଖିତ୍ୱା ସୁସାନାଭିମୁଖେନ ସିଙ୍ଗାଲେନ ୱିଯ ଆହାରତ୍ଥାଯ ଗାମାଭିମୁଖେନ ଗନ୍ତବ୍ବଂ।

ଏୱଂ ଗଚ୍ଛତା ଚ ମଞ୍ଚମ୍ହା ୱା ପୀଠମ୍ହା ୱା ଓତରଣତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପାଦରଜଘରଗୋଲିକୱଚ୍ଚାଦିସମ୍ପରିକିଣ୍ଣଂ ପଚ୍ଚତ୍ଥରଣଂ ଅକ୍କମିତବ୍ବଂ ହୋତି। ତତୋ ଅପ୍ପେକଦା ମୂସିକଜତୁକୱଚ୍ଚାଦୀହି ଉପହତତ୍ତା ଅନ୍ତୋଗବ୍ଭତୋ ପଟିକ୍କୂଲତରଂ ପମୁଖଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ ହୋତି। ତତୋ ଉଲୂକପାରାୱତାଦିୱଚ୍ଚସମ୍ମକ୍ଖିତତ୍ତା ଉପରିମତଲତୋ ପଟିକ୍କୂଲତରଂ ହେଟ୍ଠିମତଲଂ। ତତୋ କଦାଚି କଦାଚି ୱାତେରିତେହି ପୁରାଣତିଣପଣ୍ଣେହି ଗିଲାନସାମଣେରାନଂ ମୁତ୍ତକରୀସଖେଳସିଙ୍ଘାଣିକାହି ୱସ୍ସକାଲେ ଉଦକଚିକ୍ଖଲ୍ଲାଦୀହି ଚ ସଂକିଲିଟ୍ଠତ୍ତା ହେଟ୍ଠିମତଲତୋ ପଟିକ୍କୂଲତରଂ ପରିୱେଣଂ। ପରିୱେଣତୋ ପଟିକ୍କୂଲତରା ୱିହାରରଚ୍ଛା ଦଟ୍ଠବ୍ବା ହୋତି।

ଅନୁପୁବ୍ବେନ ପନ ବୋଧିଞ୍ଚ ଚେତିଯଞ୍ଚ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ୱିତକ୍କମାଳକେ ଠିତେନ ମୁତ୍ତରାସିସଦିସଂ ଚେତିଯଂ ମୋରପିଞ୍ଛକଲାପମନୋହରଂ ବୋଧିଂ ଦେୱୱିମାନସମ୍ପତ୍ତିସସ୍ସିରୀକଂ ସେନାସନଞ୍ଚ ଅନପଲୋକେତ୍ୱା ଏୱରୂପଂ ନାମ ରମଣୀଯଂ ପଦେସଂ ପିଟ୍ଠିତୋ କତ୍ୱା ଆହାରହେତୁ ଗନ୍ତବ୍ବଂ ଭୱିସ୍ସତୀତି ପକ୍କମିତ୍ୱା ଗାମମଗ୍ଗଂ ପଟିପନ୍ନେନ ଖାଣୁକଣ୍ଟକମଗ୍ଗୋପି ଉଦକୱେଗଭିନ୍ନୱିସମମଗ୍ଗୋପି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ ହୋତି।

ତତୋ ଗଣ୍ଡଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେନ୍ତେନ ୱିଯ ନିୱାସନଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ୱଣଚୋଳକଂ ବନ୍ଧନ୍ତେନ ୱିଯ କାଯବନ୍ଧନଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠିସଙ୍ଘାତଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେନ୍ତେନ ୱିଯ ଚୀୱରଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ଭେସଜ୍ଜକପାଲଂ ନୀହରନ୍ତେନ ୱିଯ ପତ୍ତଂ ନୀହରିତ୍ୱା ଗାମଦ୍ୱାରସମୀପଂ ପାପୁଣନ୍ତେନ ହତ୍ଥିକୁଣପଅସ୍ସକୁଣପଗୋକୁଣପମହିଂସକୁଣପମନୁସ୍ସକୁଣପଅହିକୁଣପକୁକ୍କୁରକୁଣପାନିପି ଦଟ୍ଠବ୍ବାନି ଭୱନ୍ତି। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ଦଟ୍ଠବ୍ବାନି, ଗନ୍ଧୋପି ନେସଂ ଘାନଂ ପଟିହନମାନୋ ଅଧିୱାସେତବ୍ବୋ ହୋତି। ତତୋ ଗାମଦ୍ୱାରେ ଠତ୍ୱା ଚଣ୍ଡହତ୍ଥିଅସ୍ସାଦିପରିସ୍ସଯପରିୱଜ୍ଜନତ୍ଥଂ ଗାମରଚ୍ଛା ଓଲୋକେତବ୍ବା ହୋନ୍ତି।

ଇଚ୍ଚେତଂ ପଚ୍ଛହରଣାଦିଅନେକକୁଣପପରିୟୋସାନଂ ପଟିକ୍କୂଲଂ ଆହାରହେତୁ ଅକ୍କମିତବ୍ବଞ୍ଚ ଦଟ୍ଠବ୍ବଞ୍ଚ ଘାୟିତବ୍ବଞ୍ଚ ହୋତି। ଅହୋ ୱତ ଭୋ ପଟିକ୍କୂଲୋ ଆହାରୋତି ଏୱଂ ଗମନତୋ ପଟିକ୍କୂଲତା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବା।

୨୯୬। କଥଂ ପରିୟେସନତୋ? ଏୱଂ ଗମନପଟିକ୍କୂଲଂ ଅଧିୱାସେତ୍ୱାପି ଗାମଂ ପୱିଟ୍ଠେନ ସଙ୍ଘାଟିପାରୁତେନ କପଣମନୁସ୍ସେନ ୱିୟ କପାଲହତ୍ଥେନ ଘରପଟିପାଟିୟା ଗାମୱୀଥୀସୁ ଚରିତବ୍ବଂ ହୋତି। ଯତ୍ଥ ୱସ୍ସକାଲେ ଅକ୍କନ୍ତଅକ୍କନ୍ତଟ୍ଠାନେ ଯାୱ ପିଣ୍ଡିକମଂସାପି ଉଦକଚିକ୍ଖଲ୍ଲେ ପାଦା ପୱିସନ୍ତି, ଏକେନ ହତ୍ଥେନ ପତ୍ତଂ ଗହେତବ୍ବଂ ହୋତି, ଏକେନ ଚୀୱରଂ ଉକ୍ଖିପିତବ୍ବଂ। ଗିମ୍ହକାଲେ ୱାତୱେଗେନ ସମୁଟ୍ଠିତେହି ପଂସୁତିଣରଜେହି ଓକିଣ୍ଣସରୀରେନ ଚରିତବ୍ବଂ। ତଂ ତଂ ଗେହଦ୍ୱାରଂ ପତ୍ୱା ମଚ୍ଛଧୋୱନମଂସଧୋୱନତଣ୍ଡୁଲଧୋୱନଖେଳସିଙ୍ଘାଣିକସୁନଖସୂକରୱଚ୍ଚାଦୀହି ସମ୍ମିସ୍ସାନି କିମିକୁଲାକୁଲାନି ନୀଲମକ୍ଖିକପରିକିଣ୍ଣାନି ଓଳିଗଲ୍ଲାନି ଚେୱ ଚନ୍ଦନିକଟ୍ଠାନାନି ଚ ଦଟ୍ଠବ୍ବାନି ହୋନ୍ତି ଅକ୍କମିତବ୍ବାନିପି। ଯତୋ ତା ମକ୍ଖିକା ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ସଙ୍ଘାଟିୟମ୍ପି ପତ୍ତେପି ସୀସେପି ନିଲୀୟନ୍ତି।

ଘରଂ ପୱିଟ୍ଠସ୍ସାପି କେଚି ଦେନ୍ତି, କେଚି ନ ଦେନ୍ତି। ଦଦମାନାପି ଏକଚ୍ଚେ ହିୟ୍ୟୋ ପକ୍କଭତ୍ତମ୍ପି ପୁରାଣଖଜ୍ଜକମ୍ପି ପୂତିକୁମ୍ମାସପୂପାଦୀନିପି ଦଦନ୍ତି। ଅଦଦମାନାପି କେଚିଦେୱ ‘‘ଅତିଚ୍ଛଥ, ଭନ୍ତେ’’ତି ୱଦନ୍ତି, କେଚି ପନ ଅପସ୍ସମାନା ୱିୟ ତୁଣ୍ହୀ ହୋନ୍ତି, କେଚି ଅଞ୍ଞେନ ମୁଖଂ କରୋନ୍ତି, କେଚି ‘‘ଗଚ୍ଛ, ରେ ମୁଣ୍ଡକା’’ତିଆଦୀହି ଫରୁସୱାଚାହି ସମୁଦାଚରନ୍ତି। ଏୱଂ କପଣମନୁସ୍ସେନ ୱିୟ ଗାମେ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତବ୍ବନ୍ତି।

ଇଚ୍ଚେତଂ ଗାମପ୍ପୱେସନତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଯାୱ ନିକ୍ଖମନା ଉଦକଚିକ୍ଖଲ୍ଲାଦିପଟିକ୍କୂଲଂ ଆହାରହେତୁ ଅକ୍କମିତବ୍ବଞ୍ଚେୱ ଦଟ୍ଠବ୍ବଞ୍ଚ ଅଧିୱାସେତବ୍ବଞ୍ଚ ହୋତି। ଅହୋ ୱତ ଭୋ ପଟିକ୍କୂଲୋ ଆହାରୋତି ଏୱଂ ପରିୟେସନତୋ ପଟିକ୍କୂଲତା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବା।

୨୯୭। କଥଂ ପରିଭୋଗତୋ? ଏୱଂ ପରିୟିଟ୍ଠାହାରେନ ପନ ବହିଗାମେ ଫାସୁକଟ୍ଠାନେ ସୁଖନିସିନ୍ନେନ ଯାୱ ତତ୍ଥ ହତ୍ଥଂ ନ ଓତାରେତି, ତାୱ ତଥାରୂପଂ ଗରୁଟ୍ଠାନିୟଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ୱା ଲଜ୍ଜିମନୁସ୍ସଂ ୱା ଦିସ୍ୱା ନିମନ୍ତେତୁମ୍ପି ସକ୍କା ହୋତି। ଭୁଞ୍ଜିତୁକାମତାୟ ପନେତ୍ଥ ହତ୍ଥେ ଓତାରିତମତ୍ତେ ‘‘ଗଣ୍ହଥା’’ତି ୱଦନ୍ତେନ ଲଜ୍ଜିତବ୍ବଂ ହୋତି। ହତ୍ଥଂ ପନ ଓତାରେତ୍ୱା ମଦ୍ଦନ୍ତସ୍ସ ପଞ୍ଚଙ୍ଗୁଲିଅନୁସାରେନ ସେଦୋ ପଗ୍ଘରମାନୋ ସୁକ୍ଖଥଦ୍ଧଭତ୍ତମ୍ପି ତେମେନ୍ତୋ ମୁଦୁଂ କରୋତି।

ଅଥ ତସ୍ମିଂ ପରିମଦ୍ଦନମତ୍ତେନାପି ସମ୍ଭିନ୍ନସୋଭେ ଆଲୋପଂ କତ୍ୱା ମୁଖେ ଠପିତେ ହେଟ୍ଠିମଦନ୍ତା ଉଦୁକ୍ଖଲକିଚ୍ଚଂ ସାଧେନ୍ତି, ଉପରିମା ମୁସଲକିଚ୍ଚଂ, ଜିୱ୍ହା ହତ୍ଥକିଚ୍ଚଂ। ତଂ ତତ୍ଥ ସୁୱାନଦୋଣିୟଂ ସୁୱାନପିଣ୍ଡମିୱ ଦନ୍ତମୁସଲେହି କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ଜିୱ୍ହାୟ ସମ୍ପରିୱତ୍ତିୟମାନଂ ଜିୱ୍ହଗ୍ଗେ ତନୁପସନ୍ନଖେଳୋ ମକ୍ଖେତି, ୱେମଜ୍ଝତୋ ପଟ୍ଠାୟ ବହଲଖେଳୋ ମକ୍ଖେତି, ଦନ୍ତକଟ୍ଠେନ ଅସମ୍ପତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଦନ୍ତଗୂଥକୋ ମକ୍ଖେତି। ସୋ ଏୱଂ ୱିଚୁଣ୍ଣିତମକ୍ଖିତୋ ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ଅନ୍ତରହିତୱଣ୍ଣଗନ୍ଧସଙ୍ଖାରୱିସେସୋ ସୁୱାନଦୋଣିୟଂ ଠିତସୁୱାନୱମଥୁ ୱିୟ ପରମଜେଗୁଚ୍ଛଭାୱଂ ଉପଗଚ୍ଛତି। ଏୱରୂପୋପି ସମାନୋ ଚକ୍ଖୁସ୍ସ ଆପାଥଂ ଅତୀତତ୍ତା ଅଜ୍ଝୋହରିତବ୍ବୋ ହୋତୀତି ଏୱଂ ପରିଭୋଗତୋ ପଟିକ୍କୂଲତା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବା।

୨୯୮। କଥଂ ଆସୟତୋ? ଏୱଂ ପରିଭୋଗଂ ଉପଗତୋ ଚ ପନେସ ଅନ୍ତୋ ପୱିସମାନୋ ଯସ୍ମା ବୁଦ୍ଧପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନମ୍ପି ରଞ୍ଞୋପି ଚକ୍କୱତ୍ତିସ୍ସ ପିତ୍ତସେମ୍ହପୁବ୍ବଲୋହିତାସୟେସୁ ଚତୂସୁ ଅଞ୍ଞତରୋ ଆସୟୋ ହୋତିୟେୱ। ମନ୍ଦପୁଞ୍ଞାନଂ ପନ ଚତ୍ତାରୋ ଆସୟା ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ଯସ୍ସ ପିତ୍ତାସୟୋ ଅଧିକୋ ହୋତି, ତସ୍ସ ବହଲମଧୁକତେଲମକ୍ଖିତୋ ୱିୟ ପରମଜେଗୁଚ୍ଛୋ ହୋତି। ଯସ୍ସ ସେମ୍ହାସୟୋ ଅଧିକୋ ହୋତି, ତସ୍ସ ନାଗବଲପଣ୍ଣରସମକ୍ଖିତୋ ୱିୟ। ଯସ୍ସ ପୁବ୍ବାସୟୋ ଅଧିକୋ ହୋତି, ତସ୍ସ ପୂତିତକ୍କମକ୍ଖିତୋ ୱିୟ। ଯସ୍ସ ଲୋହିତାସୟୋ ଅଧିକୋ ହୋତି, ତସ୍ସ ରଜନମକ୍ଖିତୋ ୱିୟ ପରମଜେଗୁଚ୍ଛୋ ହୋତୀତି ଏୱଂ ଆସୟତୋ ପଟିକ୍କୂଲତା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବା।

୨୯୯। କଥଂ ନିଧାନତୋ? ସୋ ଇମେସୁ ଚତୂସୁ ଆସୟେସୁ ଅଞ୍ଞତରେନ ଆସୟେନ ମକ୍ଖିତୋ ଅନ୍ତୋଉଦରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନେୱ ସୁୱଣ୍ଣଭାଜନେ ନ ମଣିରଜତାଦିଭାଜନେସୁ ନିଧାନଂ ଗଚ୍ଛତି। ସଚେ ପନ ଦସୱସ୍ସିକେନ ଅଜ୍ଝୋହରିୟତି ଦସ ୱସ୍ସାନି ଅଧୋତୱଚ୍ଚକୂପସଦିସେ ଓକାସେ ପତିଟ୍ଠହତି। ସଚେ ୱୀସ, ତିଂସ, ଚତ୍ତାଲୀସ, ପଞ୍ଞାସ, ସଟ୍ଠି, ସତ୍ତତି, ଅସୀତି, ନୱୁତିୱସ୍ସିକେନ, ସଚେ ୱସ୍ସସତିକେନ ଅଜ୍ଝୋହରିୟତି। ୱସ୍ସସତଂ ଅଧୋତୱଚ୍ଚକୂପସଦିସେ ଓକାସେ ପତିଟ୍ଠହତୀତି ଏୱଂ ନିଧାନତୋ ପଟିକ୍କୂଲତା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବା।

୩୦୦। କଥଂ ଅପରିପକ୍କତୋ? ସୋ ପନାୟମାହାରୋ ଏୱରୂପେ ଓକାସେ ନିଧାନମୁପଗତୋ ଯାୱ ଅପରିପକ୍କୋ ହୋତି, ତାୱ ତସ୍ମିଞ୍ଞେୱ ଯଥାୱୁତ୍ତପ୍ପକାରେ ପରମନ୍ଧକାରତିମିସେ ନାନାକୁଣପଗନ୍ଧୱାସିତପୱନୱିଚରିତେ ଅତିଦୁଗ୍ଗନ୍ଧଜେଗୁଚ୍ଛେ ପଦେସେ ଯଥା ନାମ ନିଦାଘେ ଅକାଲମେଘେନ ଅଭିୱୁଟ୍ଠମ୍ହି ଚଣ୍ଡାଲଗାମଦ୍ୱାରଆୱାଟେ ପତିତାନି ତିଣପଣ୍ଣକିଲଞ୍ଜଖଣ୍ଡଅହିକୁକ୍କୁରମନୁସ୍ସକୁଣପାଦୀନି ସୂରିୟାତପେନ ସନ୍ତତ୍ତାନି

ଫେଣପୁପ୍ଫୁଠଅକାଚିତାନି ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ଏୱମେୱ ତଂଦିୱସମ୍ପି ହିଯ୍ୟୋପି ତତୋ ପୁରିମେ ଦିୱସେପି ଅଜ୍ଝୋହଟୋ ସବ୍ବୋ ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ସେମ୍ହପଟଲପରିଯୋନଦ୍ଧୋ କାଯଗ୍ଗିସନ୍ତାପକୁଥିତକୁଥନସଞ୍ଜାତଫେଣପୁପ୍ଫୁଠଅକାଚିତୋ ପରମଜେଗୁଚ୍ଛଭାୱଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତୀତି ଏୱଂ ଅପରିପକ୍କତୋ ପଟିକ୍କୂଲତା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବା।

୩୦୧। କଥଂ ପରିପକ୍କତୋ? ସୋ ତତ୍ତକାଯଗ୍ଗିନା ପରିପକ୍କୋ ସମାନୋ ନ ସୁୱଣ୍ଣରଜତାଦିଧାତୁଯୋ ୱିଯ ସୁୱଣ୍ଣରଜତାଦିଭାୱଂ ଉପଗଚ୍ଛତି। ଫେଣପୁପ୍ଫୁଠଅକେ ପନ ମୁଞ୍ଚନ୍ତୋ ସଣ୍ହକରଣିଯଂ ପିସିତ୍ୱା ନାଠଇକେ ପକ୍ଖିତ୍ତପଣ୍ଡୁମତ୍ତିକା ୱିଯ କରୀସଭାୱଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ପକ୍କାସଯଂ, ମୁତ୍ତଭାୱଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ମୁତ୍ତୱତ୍ଥିଞ୍ଚ ପୂରେତୀତି ଏୱଂ ପରିପକ୍କତୋ ପଟିକ୍କୂଲତା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବା।

୩୦୨। କଥଂ ଫଲତୋ? ସମ୍ମା ପରିପଚ୍ଚମାନୋ ଚ ପନାଯଂ କେସଲୋମନଖଦନ୍ତାଦୀନି ନାନାକୁଣପାନି ନିପ୍ଫାଦେତି ଅସମ୍ମାପରିପଚ୍ଚମାନୋ ଦଦ୍ଦୁକଣ୍ଡୁକଚ୍ଛୁକୁଟ୍ଠକିଲାସସୋସକାସାତିସାରପ୍ପଭୁତୀନି ରୋଗସତାନି, ଇଦମସ୍ସ ଫଲନ୍ତି ଏୱଂ ଫଲତୋ ପଟିକ୍କୂଲତା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବା।

୩୦୩। କଥଂ ନିସ୍ସନ୍ଦତୋ? ଅଜ୍ଝୋହରିଯମାନୋ ଚେସ ଏକେନ ଦ୍ୱାରେନ ପୱିସିତ୍ୱା ନିସ୍ସନ୍ଦମାନୋ ଅକ୍ଖିମ୍ହା ଅକ୍ଖିଗୂଥକୋ କଣ୍ଣମ୍ହା କଣ୍ଣଗୂଥକୋତିଆଦିନା ପକାରେନ ଅନେକେହି ଦ୍ୱାରେହି ନିସ୍ସନ୍ଦତି। ଅଜ୍ଝୋହରଣସମଯେ ଚେସ ମହାପରିୱାରେନାପି ଅଜ୍ଝୋହରିଯତି। ନିସ୍ସନ୍ଦନସମଯେ ପନ ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାୱାଦିଭାୱଂ ଉପଗତୋ ଏକକେନେୱ ନୀହରିଯତି। ପଠମଦିୱସେ ଚ ନଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ହଟ୍ଠପହଟ୍ଠୋପି ହୋତି ଉଦଗ୍ଗୁଦଗ୍ଗୋ ପୀତିସୋମନସ୍ସଜାତୋ। ଦୁତିଯଦିୱସେ ନିସ୍ସନ୍ଦେନ୍ତୋ ପିହିତନାସିକୋ ହୋତି ୱିକୁଣିତମୁଖୋ ଜେଗୁଚ୍ଛୀ ମଙ୍କୁଭୂତୋ। ପଠମଦିୱସେ ଚ ନଂ ରତ୍ତୋ ଗିଦ୍ଧୋ ଗଧିତୋ ମୁଚ୍ଛିତୋପି ଅଜ୍ଝୋହରିତ୍ୱା ଦୁତିଯଦିୱସେ ଏକରତ୍ତିୱାସେନ ୱିରତ୍ତୋ ଅଟ୍ଟୀଯମାନୋ ହରାଯମାନୋ ଜିଗୁଚ୍ଛମାନୋ ନୀହରତି। ତେନାହୁ ପୋରାଣା –

''ଅନ୍ନଂ ପାନଂ ଖାଦନୀଯଂ, ଭୋଜନଞ୍ଚ ମହାରହଂ;

ଏକଦ୍ୱାରେନ ପୱିସିତ୍ୱା, ନୱଦ୍ୱାରେହି ସନ୍ଦତି।

''ଅନ୍ନଂ ପାନଂ ଖାଦନୀଯଂ, ଭୋଜନଞ୍ଚ ମହାରହଂ;

ଭୁଞ୍ଜତି ସପରିୱାରୋ, ନିକ୍ଖାମେନ୍ତୋ ନିଲୀଯତି।

''ଅନ୍ନଂ ପାନଂ ଖାଦନୀଯଂ, ଭୋଜନଞ୍ଚ ମହାରହଂ;

ଭୁଞ୍ଜତି ଅଭିନନ୍ଦନ୍ତୋ, ନିକ୍ଖାମେନ୍ତୋ ଜିଗୁଚ୍ଛତି।

''ଅନ୍ନଂ ପାନଂ ଖାଦନୀଯଂ, ଭୋଜନଞ୍ଚ ମହାରହଂ;

ଏକରତ୍ତିପରିୱାସା, ସବ୍ବଂ ଭୱତି ପୂତିକ''ନ୍ତି।

ଏୱଂ ନିସ୍ସନ୍ଦତୋ ପଟିକ୍କୂଲତା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବା।

୩୦୪। କଥଂ ସମ୍ମକ୍ଖନତୋ? ପରିଭୋଗକାଲେପି ଚେସ ହତ୍ଥଓଟ୍ଠଜିୱ୍ହାତାଲୂନି ସମ୍ମକ୍ଖେତି। ତାନି ତେନ ସମ୍ମକ୍ଖିତତ୍ତା ପଟିକ୍କୂଲାନି ହୋନ୍ତି, ଯାନି ଧୋତାନିପି ଗନ୍ଧହରଣତ୍ଥଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଧୋୱିତବ୍ବାନି ହୋନ୍ତି। ପରିଭୁତ୍ତୋ ସମାନୋ ଯଥା ନାମ ଓଦନେ ପଚ୍ଚମାନେ ଥୁସକଣକୁଣ୍ଡକାଦୀନି ଉତ୍ତରିତ୍ୱା ଉକ୍ଖଲିମୁଖୱଟ୍ଟିପିଧାନିଯୋ ମକ୍ଖନ୍ତି, ଏୱମେୱ ସକଲସରୀରାନୁଗତେନ କାଯଗ୍ଗିନା ଫେଣୁଦ୍ଦେହକଂ ପଚ୍ଚିତ୍ୱା ଉତ୍ତରମାନୋ ଦନ୍ତେ ଦନ୍ତମଲଭାୱେନ ସମ୍ମକ୍ଖେତି। ଜିୱ୍ହାତାଲୁପ୍ପଭୁତୀନି ଖେଠଅସେମ୍ହାଦିଭାୱେନ, ଅକ୍ଖିକଣ୍ଣନାସଅଧୋମଗ୍ଗାଦିକେ ଅକ୍ଖିଗୂଥକକଣ୍ଣଗୂଥକସିଙ୍ଘାଣିକାମୁତ୍ତକରୀସାଦିଭାୱେନ ସମ୍ମକ୍ଖେତି। ଯେନ ସମ୍ମକ୍ଖିତାନି ଇମାନି ଦ୍ୱାରାନି ଦିୱସେ ଦିୱସେ ଧୋୱିଯମାନାନିପି ନେୱ ସୁଚୀନି, ନ ମନୋରମାନି ହୋନ୍ତି। ଯେସୁ ଏକଚ୍ଚଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ହତ୍ଥୋ ପୁନ ଉଦକେନ ଧୋୱିତବ୍ବୋ ହୋତି। ଏକଚ୍ଚଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ଦ୍ୱତ୍ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଗୋମଯେନପି ମତ୍ତିକାଯପି ଗନ୍ଧଚୁଣ୍ଣେନପି ଧୋୱତୋ ପାଟିକୁଲ୍ୟତା ୱିଗଚ୍ଛତୀତି ଏୱଂ ସମ୍ମକ୍ଖନତୋ ପଟିକ୍କୂଲତା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବା।

୩୦୫। ତସ୍ସେୱଂ ଦସହାକାରେହି ପଟିକ୍କୂଲତଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ ତକ୍କାହତଂ ୱିତକ୍କାହତଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ପଟିକ୍କୂଲାକାରୱସେନ କବଳିଙ୍କାରାହାରୋ ପାକଟୋ ହୋତି। ସୋ ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆସେୱତି ଭାୱେତି ବହୁଲୀକରୋତି। ତସ୍ସେୱଂ କରୋତୋ ନୀୱରଣାନି ୱିକ୍ଖମ୍ଭନ୍ତି। କବଳିଙ୍କାରାହାରସ୍ସ ସଭାୱଧମ୍ମତାୟ ଗମ୍ଭୀରତ୍ତା ଅପ୍ପନଂ ଅପ୍ପତ୍ତେନ ଉପଚାରସମାଧିନା ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିୟତି। ପଟିକ୍କୂଲାକାରଗ୍ଗହଣୱସେନ ପନେତ୍ଥ ସଞ୍ଞା ପାକଟା ହୋତି। ତସ୍ମା ଇମଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଆହାରେ ପଟିକ୍କୂଲସଞ୍ଞା ଇଚ୍ଚେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି।

ଇମଞ୍ଚ ପନ ଆହାରେ ପଟିକ୍କୂଲସଞ୍ଞଂ ଅନୁୟୁତ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ରସତଣ୍ହାୟ ଚିତ୍ତଂ ପତିଲୀୟତି ପତିକୁଟତି ପତିୱଟ୍ଟତି। ସୋ କନ୍ତାରନିତ୍ଥରଣତ୍ଥିକୋ ୱିୟ ପୁତ୍ତମଂସଂ ୱିଗତମଦୋ ଆହାରଂ ଆହାରେତି ୟାୱଦେୱ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ନିତ୍ଥରଣତ୍ଥାୟ। ଅଥସ୍ସ ଅପ୍ପକସିରେନେୱ କବଳିଙ୍କାରାହାରପରିଞ୍ଞାମୁଖେନ ପଞ୍ଚକାମଗୁଣିକୋ ରାଗୋ ପରିଞ୍ଞଂ ଗଚ୍ଛତି। ସୋ ପଞ୍ଚକାମଗୁଣପରିଞ୍ଞାମୁଖେନ ରୂପକ୍ଖନ୍ଧଂ ପରିଜାନାତି। ଅପରିପକ୍କାଦିପଟିକ୍କୂଲଭାୱୱସେନ ଚସ୍ସ କାୟଗତାସତିଭାୱନାପି ପାରିପୂରିଂ ଗଚ୍ଛତି, ଅସୁଭସଞ୍ଞାୟ ଅନୁଲୋମପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି। ଇମଂ ପନ ପଟିପତ୍ତିଂ ନିସ୍ସାୟ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଅମତପରିୟୋସାନତଂ ଅନଭିସମ୍ଭୁଣନ୍ତୋ ସୁଗତିପରାୟନୋ ହୋତୀତି।

ଅୟଂ ଆହାରେ ପଟିକ୍କୂଲସଞ୍ଞାଭାୱନାୟ ୱିତ୍ଥାରକଥା।

ଚତୁଧାତୁୱୱତ୍ଥାନଭାୱନା

୩୦୬। ଇଦାନି ଆହାରେ ପଟିକ୍କୂଲସଞ୍ଞାନନ୍ତରଂ ଏକଂ ୱୱତ୍ଥାନନ୍ତି ଏୱଂ ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠସ୍ସ ଚତୁଧାତୁୱୱତ୍ଥାନସ୍ସ ଭାୱନାନିଦ୍ଦେସୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ। ତତ୍ଥ ୱୱତ୍ଥାନନ୍ତି ସଭାୱୂପଲକ୍ଖଣୱସେନ ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ, ଚତୁନ୍ନଂ ଧାତୂନଂ ୱୱତ୍ଥାନଂ ଚତୁଧାତୁୱୱତ୍ଥାନଂ। ଧାତୁମନସିକାରୋ, ଧାତୁକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ, ଚତୁଧାତୁୱୱତ୍ଥାନନ୍ତି ଅତ୍ଥତୋ ଏକଂ। ତୟିଦଂ ଦ୍ୱିଧା ଆଗତଂ ସଙ୍ଖେପତୋ ଚ ୱିତ୍ଥାରତୋ ଚ। ସଙ୍ଖେପତୋ ମହାସତିପଟ୍ଠାନେ ଆଗତଂ। ୱିତ୍ଥାରତୋ ମହାହତ୍ଥିପଦୂପମେ ରାହୁଲୋୱାଦେ ଧାତୁୱିଭଙ୍ଗେ ଚ। ତଞ୍ହି –

''ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦକ୍ଖୋ ଗୋଘାତକୋ ୱା ଗୋଘାତକନ୍ତେୱାସୀ ୱା ଗାୱିଂ ୱଧିତ୍ୱା ଚତୁମହାପଥେ ବିଲସୋ ୱିଭଜିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ଅସ୍ସ, ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଇମମେୱ କାୟଂ ୟଥାଠିତଂ ୟଥାପଣିହିତଂ ଧାତୁସୋ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତି, ଅତ୍ଥି ଇମସ୍ମିଂ କାୟେ ପଥୱୀଧାତୁ ଆପୋଧାତୁ ତେଜୋଧାତୁ ୱାୟୋଧାତୂ''ତି –

ଏୱଂ ତିକ୍ଖପଞ୍ଞସ୍ସ ଧାତୁକମ୍ମଟ୍ଠାନିକସ୍ସ ୱସେନ ମହାସତିପଟ୍ଠାନେ (ଦୀ। ନି। ୨।୩୭୮) ସଙ୍ଖେପତୋ ଆଗତଂ।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ୟଥା ଛେକୋ ଗୋଘାତକୋ ୱା ତସ୍ସେୱ ୱା ଭତ୍ତୱେତନଭତୋ ଅନ୍ତେୱାସିକୋ ଗାୱିଂ ୱଧିତ୍ୱା ୱିନିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଚତସ୍ସୋ ଦିସା ଗତାନଂ ମହାପଥାନଂ ୱେମଜ୍ଝଟ୍ଠାନସଙ୍ଖାତେ ଚତୁମହାପଥେ କୋଟ୍ଠାସଂ କତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ଅସ୍ସ, ଏୱମେୱ ଭିକ୍ଖୁ ଚତୁନ୍ନଂ ଇରିୟାପଥାନଂ ୟେନ କେନଚି ଆକାରେନ ଠିତତ୍ତା ୟଥାଠିତଂ। ୟଥାଠିତତ୍ତାୱ ୟଥାପଣିହିତଂ କାୟଂ ଅତ୍ଥି ଇମସ୍ମିଂ କାୟେ ପଥୱୀଧାତୁ...ପେ... ୱାୟୋଧାତୂତି ଏୱଂ ଧାତୁସୋ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତି।

କିଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି? ୟଥା ଗୋଘାତକସ୍ସ ଗାୱିଂ ପୋସେନ୍ତସ୍ସପି ଆଘାତନଂ ଆହରନ୍ତସ୍ସପି ଆହରିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଠପେନ୍ତସ୍ସପି ୱଧନ୍ତସ୍ସପି ୱଧିତଂ ମତଂ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସପି ତାୱଦେୱ ଗାୱୀତିସଞ୍ଞା ନ ଅନ୍ତରଧାୟତି, ୟାୱ ନଂ ପଦାଲେତ୍ୱା ବିଲସୋ ନ ୱିଭଜତି। ୱିଭଜିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନସ୍ସ ପନ ଗାୱୀସଞ୍ଞା ଅନ୍ତରଧାୟତି, ମଂସସଞ୍ଞା ପୱତ୍ତତି। ନାସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି ''ଅହଂ ଗାୱିଂ ୱିକ୍କିଣାମି, ଇମେ ଗାୱିଂ ହରନ୍ତୀ''ତି। ଅଥ ଖ୍ୱସ୍ସ ''ଅହଂ ମଂସଂ ୱିକ୍କିଣାମି, ଇମେପି ମଂସଂ ହରନ୍ତି''ଚ୍ଚେୱ ହୋତି, ଏୱମେୱ ଇମସ୍ସାପି ଭିକ୍ଖୁନୋ ପୁବ୍ବେ ବାଲପୁଥୁଜ୍ଜନକାଲେ ଗିହିଭୂତସ୍ସପି ପବ୍ବଜିତସ୍ସପି ତାୱଦେୱ ସତ୍ତୋତି ୱା ପୋସୋତି ୱା ପୁଗ୍ଗଲୋତି ୱା ସଞ୍ଞା ନ ଅନ୍ତରଧାୟତି, ୟାୱ ଇମମେୱ କାୟଂ ୟଥାଠିତଂ ୟଥାପଣିହିତଂ ଘନୱିନିବ୍ଭୋଗଂ କତ୍ୱା ଧାତୁସୋ ନ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତି। ଧାତୁସୋ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ ପନ ସତ୍ତସଞ୍ଞା ଅନ୍ତରଧାୟତି, ଧାତୁୱସେନେୱ ଚିତ୍ତଂ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି। ତେନାହ ଭଗୱା ''ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦକ୍ଖୋ ଗୋଘାତକୋ ୱା...ପେ... ନିସିନ୍ନୋ ଅସ୍ସ, ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ...ପେ... ୱାୟୋଧାତୂ''ତି।

୩୦୭।ମହାହତ୍ଥିପଦୂପମେ (ମ। ନି। ୧।୩୦୦ ଆଦୟୋ) ପନ – ''କତମା ଚାୱୁସୋ, ଅଜ୍ଝତ୍ତିକା ପଥୱୀଧାତୁ? ୟଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ କକ୍ଖଳଂ ଖରିଗତଂ ଉପାଦିନ୍ନଂ। ସେୟ୍ୟଥିଦଂ , କେସା ଲୋମା...ପେ... ଉଦରିୟଂ କରୀସଂ, ୟଂ ୱା ପନଞ୍ଞମ୍ପି କିଞ୍ଚି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ କକ୍ଖଳଂ ଖରିଗତଂ ଉପାଦିନ୍ନଂ, ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଆୱୁସୋ, ଅଜ୍ଝତ୍ତିକା ପଥୱୀଧାତୂ''ତି ଚ,

‘‘କତମା ଚାୱୁସୋ, ଅଜ୍ଝତ୍ତିକା ଆପୋଧାତୁ? ଯଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ଆପୋ ଆପୋଗତଂ ଉପାଦିନ୍ନଂ। ସେଯ୍ୟଥିଦଂ, ପିତ୍ତଂ…ପେ… ମୁତ୍ତଂ, ଯଂ ୱା ପନଞ୍ଞମ୍ପି କିଞ୍ଚି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ଆପୋ ଆପୋଗତଂ ଉପାଦିନ୍ନଂ, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତାୱୁସୋ, ଅଜ୍ଝତ୍ତିକା ଆପୋଧାତୂ’’ତି ଚ,

‘‘କତମା ଚାୱୁସୋ, ଅଜ୍ଝତ୍ତିକା ତେଜୋଧାତୁ? ଯଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ତେଜୋ ତେଜୋଗତଂ ଉପାଦିନ୍ନଂ। ସେଯ୍ୟଥିଦଂ, ଯେନ ଚ ସନ୍ତପ୍ପତି, ଯେନ ଚ ଜୀରୀଯତି, ଯେନ ଚ ପରିଡୟ୍ହତି, ଯେନ ଚ ଅସିତପୀତଖାଯିତସାଯିତଂ ସମ୍ମା ପରିଣାମଂ ଗଚ୍ଛତି, ଯଂ ୱା ପନଞ୍ଞମ୍ପି କିଞ୍ଚି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ତେଜୋ ତେଜୋଗତଂ ଉପାଦିନ୍ନଂ, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତାୱୁସୋ, ଅଜ୍ଝତ୍ତିକା ତେଜୋଧାତୂ’’ତି ଚ,

‘‘କତମା ଚାୱୁସୋ, ଅଜ୍ଝତ୍ତିକା ୱାଯୋଧାତୁ? ଯଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ୱାଯୋ ୱାଯୋଗତଂ ଉପାଦିନ୍ନଂ। ସେଯ୍ୟଥିଦଂ, ଉଦ୍ଧଙ୍ଗମା ୱାତା, ଅଧୋଗମା ୱାତା, କୁଚ୍ଛିସଯା ୱାତା, କୋଟ୍ଠସଯା ୱାତା, ଅଙ୍ଗମଙ୍ଗାନୁସାରିନୋ ୱାତା, ଅସ୍ସାସୋ ପସ୍ସାସୋ ଇତି ୱା, ଯଂ ୱା ପନଞ୍ଞମ୍ପି କିଞ୍ଚି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ୱାଯୋ ୱାଯୋଗତଂ ଉପାଦିନ୍ନଂ, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତାୱୁସୋ, ଅଜ୍ଝତ୍ତିକା ୱାଯୋଧାତୂ’’ତି ଚ –

ଏୱଂ ନାତିତିକ୍ଖପଞ୍ଞସ୍ସ ଧାତୁକମ୍ମଟ୍ଠାନିକସ୍ସ ୱସେନ ୱିତ୍ଥାରତୋ ଆଗତଂ। ଯଥା ଚେତ୍ଥ, ଏୱଂ ରାହୁଲୋୱାଦଧାତୁୱିଭଙ୍ଗେସୁପି।

ତତ୍ରାଯଂ ଅନୁତ୍ତାନପଦୱଣ୍ଣନା, ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତନ୍ତି ଇଦଂ ତାୱ ଉଭଯମ୍ପି ନିଯକସ୍ସ ଅଧିୱଚନଂ। ନିଯକଂ ନାମ ଅତ୍ତନି ଜାତଂ ସସନ୍ତାନପରିଯାପନ୍ନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତଯିଦଂ ଯଥା ଲୋକେ ଇତ୍ଥୀସୁ କଥା ଅଧିତ୍ଥୀତି ୱୁଚ୍ଚତି, ଏୱଂ ଅତ୍ତନି ପୱତ୍ତତ୍ତା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ, ଅତ୍ତାନଂ ପଟିଚ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ପୱତ୍ତତ୍ତା ପଚ୍ଚତ୍ତନ୍ତିପି ୱୁଚ୍ଚତି। କକ୍ଖଳନ୍ତି ଥଦ୍ଧଂ। ଖରିଗତନ୍ତି ଫରୁସଂ। ତତ୍ଥ ପଠମଂ ଲକ୍ଖଣୱଚନଂ, ଦୁତିଯଂ ଆକାରୱଚନଂ, କକ୍ଖଳଲକ୍ଖଣା ହି ପଥୱୀଧାତୁ, ସା ଫରୁସାକାରା ହୋତି, ତସ୍ମା ଖରିଗତନ୍ତି ୱୁତ୍ତା। ଉପାଦିନ୍ନନ୍ତି ଦଳ୍ହଂ ଆଦିନ୍ନଂ, ଅହଂ ମମନ୍ତି ଏୱଂ ଦଳ୍ହଂ ଆଦିନ୍ନଂ, ଗହିତଂ ପରାମଟ୍ଠନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସେଯ୍ୟଥିଦନ୍ତି ନିପାତୋ। ତସ୍ସ ତଂ କତମନ୍ତି ଚେତି ଅତ୍ଥୋ। ତତୋ ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘କେସା ଲୋମା’’ତିଆଦିମାହ। ଏତ୍ଥ ଚ ମତ୍ଥଲୁଙ୍ଗଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱୀସତିଯା ଆକାରେହି ପଥୱୀଧାତୁ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଯଂ ୱା ପନଞ୍ଞମ୍ପି କିଞ୍ଚୀତି ଅୱସେସେସୁ ତୀସୁ କୋଟ୍ଠାସେସୁ ପଥୱୀଧାତୁ ସଙ୍ଗହିତା।

ୱିସ୍ସନ୍ଦନଭାୱେନ ତଂ ତଂ ଠାନଂ ଅପ୍ପୋତୀତି ଆପୋ। କମ୍ମସମୁଟ୍ଠାନାଦିୱସେନ ନାନାୱିଧେସୁ ଆପେସୁ ଗତନ୍ତି ଆପୋଗତଂ। କିଂ ତଂ? ଆପୋଧାତୁଯା ଆବନ୍ଧନଲକ୍ଖଣଂ।

ତେଜନୱସେନ ତେଜୋ, ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ତେଜେସୁ ଗତନ୍ତି ତେଜୋଗତଂ। କିଂ ତଂ? ଉଣ୍ହତ୍ତଲକ୍ଖଣଂ। ଯେନ ଚାତି ଯେନ ତେଜୋଧାତୁଗତେନ କୁପିତେନ ଅଯଂ କାଯୋ ସନ୍ତପ୍ପତି, ଏକାହିକଜରାଦିଭାୱେନ ଉସୁମଜାତୋ ହୋତି। ଯେନ ଚ ଜୀରୀଯତୀତି ଯେନ ଅଯଂ କାଯୋ ଜୀରତି, ଇନ୍ଦ୍ରିଯୱେକଲ୍ଲତଂ ବଲପରିକ୍ଖଯଂ ୱଲିପଲିତାଦିଭାୱଞ୍ଚ ପାପୁଣାତି। ଯେନ ଚ ପରିଡୟ୍ହତୀତି ଯେନ କୁପିତେନ ଅଯଂ କାଯୋ ଡୟ୍ହତି। ସୋ ଚ ପୁଗ୍ଗଲୋ ‘‘ଡୟ୍ହାମି ଡୟ୍ହାମୀ’’ତି କନ୍ଦନ୍ତୋ ସତଧୋତସପ୍ପିଗୋସୀସଚନ୍ଦନାଦିଲେପଞ୍ଚେୱ ତାଲୱଣ୍ଟୱାତଞ୍ଚ ପଚ୍ଚାସୀସତି। ଯେନ ଚ ଅସିତପୀତଖାଯିତସାଯିତଂ ସମ୍ମା ପରିଣାମଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ଯେନେତଂ ଅସିତଂ ୱା ଓଦନାଦି ପୀତଂ ୱା ପାନକାଦି ଖାଯିତଂ ୱା ପିଟ୍ଠଖଜ୍ଜକାଦି ସାଯିତଂ ୱା ଅମ୍ବପକ୍କମଧୁଫାଣିତାଦି ସମ୍ମା ପରିପାକଂ ଗଚ୍ଛତି, ରସାଦିଭାୱେନ ୱିୱେକଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ପୁରିମା ତଯୋ ତେଜୋଧାତୁସମୁଟ୍ଠାନା। ପଚ୍ଛିମୋ କମ୍ମସମୁଟ୍ଠାନୋୱ।

ୱାଯନୱସେନ ୱାଯୋ, ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱାଯେସୁ ଗତନ୍ତି ୱାଯୋଗତଂ। କିଂ ତଂ? ୱିତ୍ଥମ୍ଭନଲକ୍ଖଣଂ। ଉଦ୍ଧଙ୍ଗମା ୱାତାତି ଉଗ୍ଗାରହିକ୍କାଦିପୱତ୍ତକା ଉଦ୍ଧଂ ଆରୋହଣୱାତା। ଅଧୋଗମା ୱାତାତି ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାୱାଦିନୀହରଣକା ଅଧୋ ଓରୋହଣୱାତା। କୁଚ୍ଛିସଯା ୱାତାତି ଅନ୍ତାନଂ ବହିୱାତା। କୋଟ୍ଠସଯା ୱାତାତି ଅନ୍ତାନଂ ଅନ୍ତୋୱାତା। ଅଙ୍ଗମଙ୍ଗାନୁସାରିନୋ ୱାତାତି ଧମନିଜାଲାନୁସାରେନ ସକଲସରୀରେ ଅଙ୍ଗମଙ୍ଗାନି ଅନୁସଟା ସମିଞ୍ଜନପସାରଣାଦିନିବ୍ବତ୍ତକା ୱାତା। ଅସ୍ସାସୋତି ଅନ୍ତୋପୱିସନନାସିକୱାତୋ। ପସ୍ସାସୋତି ବହିନିକ୍ଖମନନାସିକୱାତୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ପୁରିମା ପଞ୍ଚ ଚତୁସମୁଟ୍ଠାନା। ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନାୱ। ସବ୍ବତ୍ଥ ଯଂ ୱା ପନଞ୍ଞମ୍ପି କିଞ୍ଚୀତି ଇମିନା ପଦେନ ଅୱସେସକୋଟ୍ଠାସେସୁ ଆପୋଧାତୁଆଦଯୋ ସଙ୍ଗହିତା।

ଇତି ୱୀସତିଯା ଆକାରେହି ପଥୱୀଧାତୁ, ଦ୍ୱାଦସହି ଆପୋଧାତୁ, ଚତୂହି ତେଜୋଧାତୁ, ଛହି ୱାଯୋଧାତୂତି ଦ୍ୱାଚତ୍ତାଲୀସାଯ ଆକାରେହି ଚତସ୍ସୋ ଧାତୁଯୋ ୱିତ୍ଥାରିତା ହୋନ୍ତୀତି ଅଯଂ ତାୱେତ୍ଥ ପାଳିୱଣ୍ଣନା।

୩୦୮। ଭାୱନାନଯେ ପନେତ୍ଥ ତିକ୍ଖପଞ୍ଞସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ କେସା ପଥୱୀଧାତୁ, ଲୋମା ପଥୱୀଧାତୂତି ଏୱଂ ୱିତ୍ଥାରତୋ ଧାତୁପରିଗ୍ଗହୋ ପପଞ୍ଚତୋ ଉପଟ୍ଠାତି। ଯଂ ଥଦ୍ଧଲକ୍ଖଣଂ, ଅଯଂ ପଥୱୀଧାତୁ। ଯଂ ଆବନ୍ଧନଲକ୍ଖଣଂ, ଅଯଂ ଆପୋଧାତୁ। ଯଂ ପରିପାଚନଲକ୍ଖଣଂ, ଅଯଂ ତେଜୋଧାତୁ। ଯଂ

ୱିତ୍ଥମ୍ଭନଲକ୍ଖଣଂ, ଅଯଂ ୱାଯୋଧାତୂତି ଏୱଂ ମନସିକରୋତୋ ପନସ୍ସ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ପାକଟଂ ହୋତି। ନାତିତିକ୍ଖପଞ୍ଞସ୍ସ ପନ ଏୱଂ ମନସିକରୋତୋ ଅନ୍ଧକାରଂ ଅୱିଭୂତଂ ହୋତି। ପୁରିମନଯେନ ୱିତ୍ଥାରତୋ ମନସିକରୋନ୍ତସ୍ସ ପାକଟଂ ହୋତି।

କଥଂ ? ଯଥା ଦ୍ୱୀସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ ବହୁପେଯ୍ୟାଲଂ ତନ୍ତିଂ ସଜ୍ଝାଯନ୍ତେସୁ ତିକ୍ଖପଞ୍ଞୋ ଭିକ୍ଖୁ ସକିଂ ୱା ଦ୍ୱିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱା ପେଯ୍ୟାଲମୁଖଂ ୱିତ୍ଥାରେତ୍ୱା ତତୋ ପରଂ ଉଭତୋକୋଟିୱସେନେୱ ସଜ୍ଝାଯଂ କରୋନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛତି। ତତ୍ର ନାତିତିକ୍ଖପଞ୍ଞୋ ଏୱଂ ୱତ୍ତା ହୋତି ''କିଂ ସଜ୍ଝାଯୋ ନାମେସ ଓଟ୍ଠପରିଯାହତମତ୍ତଂ କାତୁଂ ନ ଦେତି, ଏୱଂ ସଜ୍ଝାଯେ କରିଯମାନେ କଦା ତନ୍ତି ପଗୁଣା ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି। ସୋ ଆଗତାଗତଂ ପେଯ୍ୟାଲମୁଖଂ ୱିତ୍ଥାରେତ୍ୱାୱ ସଜ୍ଝାଯଂ କରୋତି। ତମେନଂ ଇତରୋ ଏୱମାହ – ''କିଂ ସଜ୍ଝାଯୋ ନାମେସ ପରିଯୋସାନଂ ଗନ୍ତୁଂ ନ ଦେତି, ଏୱଂ ସଜ୍ଝାଯେ କରିଯମାନେ କଦା ତନ୍ତି ପରିଯୋସାନଂ ଗମିସ୍ସତୀ''ତି। ଏୱମେୱ ତିକ୍ଖପଞ୍ଞସ୍ସ କେସାଦିୱସେନ ୱିତ୍ଥାରତୋ ଧାତୁପରିଗ୍ଗହୋ ପପଞ୍ଚତୋ ଉପଟ୍ଠାତି। ଯଂ ଥଦ୍ଧଲକ୍ଖଣଂ, ଅଯଂ ପଥୱୀଧାତୂତିଆଦିନା ନଯେନ ସଙ୍ଖେପତୋ ମନସିକରୋତୋ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ପାକଟଂ ହୋତି। ଇତରସ୍ସ ତଥା ମନସିକରୋତୋ ଅନ୍ଧକାରଂ ଅୱିଭୂତଂ ହୋତି। କେସାଦିୱସେନ ୱିତ୍ଥାରତୋ ମନସିକରୋନ୍ତସ୍ସ ପାକଟଂ ହୋତି।

ତସ୍ମା ଇମଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଭାୱେତୁକାମେନ ତିକ୍ଖପଞ୍ଞେନ ତାୱ ରହୋଗତେନ ପଟିସଲ୍ଲୀନେନ ସକଲମ୍ପି ଅତ୍ତନୋ ରୂପକାଯଂ ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଯୋ ଇମସ୍ମିଂ କାଯେ ଥଦ୍ଧଭାୱୋ ୱା ଖରଭାୱୋ ୱା, ଅଯଂ ପଥୱୀଧାତୁ। ଯୋ ଆବନ୍ଧନଭାୱୋ ୱା ଦ୍ରୱଭାୱୋ ୱା, ଅଯଂ ଆପୋଧାତୁ। ଯୋ ପରିପାଚନଭାୱୋ ୱା ଉଣ୍ହଭାୱୋ ୱା, ଅଯଂ ତେଜୋଧାତୁ। ଯୋ ୱିତ୍ଥମ୍ଭନଭାୱୋ ୱା ସମୁଦୀରଣଭାୱୋ ୱା, ଅଯଂ ୱାଯୋଧାତୂତି ଏୱଂ ସଂଖିତ୍ତେନ ଧାତୁଯୋ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ପଥୱୀଧାତୁ ଆପୋଧାତୂତି ଧାତୁମତ୍ତତୋ ନିସ୍ସତ୍ତତୋ ନିଜ୍ଜୀୱତୋ ଆୱଜ୍ଜିତବ୍ବଂ ମନସିକାତବ୍ବଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବଂ। ତସ୍ସେୱଂ ୱାଯମମାନସ୍ସ ନଚିରେନେୱ ଧାତୁପ୍ପଭେଦାୱଭାସନପଞ୍ଞାପରିଗ୍ଗହିତୋ ସଭାୱଧମ୍ମାରମ୍ମଣତ୍ତା ଅପ୍ପନଂ ଅପ୍ପତ୍ତୋ ଉପଚାରମତ୍ତୋ ସମାଧି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

ଅଥ ୱା ପନ ଯେ ଇମେ ଚତୁନ୍ନଂ ମହାଭୂତାନଂ ନିସ୍ସତ୍ତଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଧମ୍ମସେନାପତିନା ''ଅଟ୍ଠିଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ନ୍ହାରୁଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ମଂସଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ଚମ୍ମଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ଆକାସୋ ପରିୱାରିତୋ ରୂପନ୍ତେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତୀ''ତି (ମ। ନି। ୧।୩୦୬) ଚତ୍ତାରୋ କୋଟ୍ଠାସା ୱୁତ୍ତା। ତେସୁ ତଂ ତଂ ଅନ୍ତରାନୁସାରିନା ଞାଣହତ୍ଥେନ ୱିନିବ୍ଭୁଜିତ୍ୱା ୱିନିବ୍ଭୁଜିତ୍ୱା ଯୋ ଏତେସୁ ଥଦ୍ଧଭାୱୋ ୱା ଖରଭାୱୋ ୱା, ଅଯଂ ପଥୱୀଧାତୂତି ପୁରିମନଯେନେୱ ଧାତୁଯୋ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ପଥୱୀଧାତୁ ଆପୋଧାତୂତି ଧାତୁମତ୍ତତୋ ନିସ୍ସତ୍ତତୋ ନିଜ୍ଜୀୱତୋ ଆୱଜ୍ଜିତବ୍ବଂ ମନସିକାତବ୍ବଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବଂ। ତସ୍ସେୱଂ ୱାଯମମାନସ୍ସ ନଚିରେନେୱ ଧାତୁପ୍ପଭେଦାୱଭାସନପଞ୍ଞାପରିଗ୍ଗହିତୋ ସଭାୱଧମ୍ମାରମ୍ମଣତ୍ତା ଅପ୍ପନଂ ଅପ୍ପତ୍ତୋ ଉପଚାରମତ୍ତୋ ସମାଧି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଅଯଂ ସଙ୍ଖେପତୋ ଆଗତେ ଚତୁଧାତୁୱତ୍ଥାନେ ଭାୱନାନଯୋ।

୩୦୯। ୱିତ୍ଥାରତୋ ଆଗତେ ପନ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଇଦଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଭାୱେତୁକାମେନ ହି ନାତିତିକ୍ଖପଞ୍ଞେନ ଯୋଗିନା ଆଚରିଯସନ୍ତିକେ ଦ୍ୱାଚତ୍ତାଲୀସାଯ ଆକାରେହି ୱିତ୍ଥାରତୋ ଧାତୁଯୋ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରେ ସେନାସନେ ୱିହରନ୍ତେନ କତସବ୍ବକିଚ୍ଚେନ ରହୋଗତେନ ପଟିସଲ୍ଲୀନେନ ସସମ୍ଭାରସଙ୍ଖେପତୋ, ସସମ୍ଭାରୱିଭତ୍ତିତୋ, ସଲକ୍ଖଣସଙ୍ଖେପତୋ, ସଲକ୍ଖଣୱିଭତ୍ତିତୋତି ଏୱଂ ଚତୂହାକାରେହି କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଭାୱେତବ୍ବଂ।

ତତ୍ଥ କଥଂ ସସମ୍ଭାରସଙ୍ଖେପତୋ ଭାୱେତି? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ୱୀସତିଯା କୋଟ୍ଠାସେସୁ ଥଦ୍ଧାକାରଂ ପଥୱୀଧାତୂତି ୱୱତ୍ଥପେତି। ଦ୍ୱାଦସସୁ କୋଟ୍ଠାସେସୁ ଯୂସଗତଂ ଉଦକସଙ୍ଖାତଂ ଆବନ୍ଧନାକାରଂ ଆପୋଧାତୂତି ୱୱତ୍ଥପେତି। ଚତୂସୁ କୋଟ୍ଠାସେସୁ ପରିପାଚନକଂ ତେଜଂ ତେଜୋଧାତୂତି ୱୱତ୍ଥପେତି । ଛସୁ କୋଟ୍ଠାସେସୁ ୱିତ୍ଥମ୍ଭନାକାରଂ ୱାଯୋଧାତୂତି ୱୱତ୍ଥପେତି। ତସ୍ସେୱଂ ୱୱତ୍ଥାପଯତୋଯେୱ ଧାତୁଯୋ ପାକଟା ହୋନ୍ତି। ତା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆୱଜ୍ଜତୋ ମନସିକରୋତୋ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଉପଚାରସମାଧି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

୩୧୦। ଯସ୍ସ ପନ ଏୱଂ ଭାୱଯତୋ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ନ ଇଜ୍ଝତି, ତେନ ସସମ୍ଭାରୱିଭତ୍ତିତୋ ଭାୱେତବ୍ବଂ। କଥଂ? ତେନ ହି ଭିକ୍ଖୁନା ଯଂ ତଂ କାଯଗତାସତିକମ୍ମଟ୍ଠାନନିଦ୍ଦେସେ ସତ୍ତଧା ଉଗ୍ଗହକୋସଲ୍ଲଂ ଦସଧା ମନସିକାରକୋସଲ୍ଲଞ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ। ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାକାରେ ତାୱ ତଂ ସବ୍ବଂ ଅପରିହାପେତ୍ୱା ତଚପଞ୍ଚକାଦୀନଂ ଅନୁଲୋମପଟିଲୋମତୋ ୱଚସା ସଜ୍ଝାଯଂ ଆଦିଂକତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତୱିଧାନଂ କାତବ୍ବଂ। ଅଯମେୱ ହି ୱିସେସୋ, ତତ୍ଥ ୱଣ୍ଣସଣ୍ଠାନଦିସୋକାସପରିଚ୍ଛେଦୱସେନ କେସାଦଯୋ ମନସିକରିତ୍ୱାପି ପଟିକ୍କୂଲୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ଠପେତବ୍ବଂ, ଇଧ ଧାତୁୱସେନ। ତସ୍ମା ୱଣ୍ଣାଦିୱସେନ ପଞ୍ଚଧା ପଞ୍ଚଧା କେସାଦଯୋ ମନସିକରିତ୍ୱା ଅୱସାନେ ଏୱଂ ମନସିକାରୋ ପୱତ୍ତେତବ୍ବୋ।

୩୧୧। ଇମେ କେସା ନାମ ସୀସକଟାହପଲିୱେଠନଚମ୍ମେ ଜାତା। ତତ୍ଥ ଯଥାୱମ୍ମିକମତ୍ଥକେ ଜାତେସୁ କୁଣ୍ଠତିଣେସୁ ନ ୱମ୍ମିକମତ୍ଥକୋ ଜାନାତି ମଯି

କୁଣ୍ଡତିଣାନି ଜାତାନୀତି, ନପି କୁଣ୍ଡତିଣାନି ଜାନନ୍ତି ମଯଂ ୱମ୍ମିକମତ୍ଥକେ ଜାତାନୀତି, ଏୱମେୱ ନ ସୀସକଟାହପଲିୱେଠନଚମ୍ମଂ ଜାନାତି ମଯି କେସା ଜାତାତି, ନପି କେସା ଜାନନ୍ତି ମଯଂ ସୀସକଟାହୱେଠନଚମ୍ମେ ଜାତାତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଭୋଗପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣରହିତା ଏତେ ଧମ୍ମା। ଇତି କେସା ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିଯେକ୍କୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ଯାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ଥଦ୍ଧୋ ପଥୱୀଧାତୂତି।

୩୧୨।ଲୋମା ସରୀରୱେଠନଚମ୍ମେ ଜାତା। ତତ୍ଥ ଯଥା ସୁଞ୍ଞଗାମଟ୍ଠାନେ ଜାତେସୁ ଦବ୍ବତିଣକେସୁ ନ ସୁଞ୍ଞଗାମଟ୍ଠାନଂ ଜାନାତି ମଯି ଦବ୍ବତିଣକାନି ଜାତାନୀତି, ନପି ଦବ୍ବତିଣକାନି ଜାନନ୍ତି ମଯଂ ସୁଞ୍ଞଗାମଟ୍ଠାନେ ଜାତାନୀତି, ଏୱମେୱ ନ ସରୀରୱେଠନଚମ୍ମଂ ଜାନାତି ମଯି ଲୋମା ଜାତାତି। ନପି ଲୋମା ଜାନନ୍ତି ମଯଂ ସରୀରୱେଠନଚମ୍ମେ ଜାତାତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଭୋଗପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣରହିତା ଏତେ ଧମ୍ମା। ଇତି ଲୋମା ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିଯେକ୍କୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ଯାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ଥଦ୍ଧୋ ପଥୱୀଧାତୂତି।

୩୧୩।ନଖା ଅଙ୍ଗୁଲୀନଂ ଅଗ୍ଗେସୁ ଜାତା। ତତ୍ଥ ଯଥା କୁମାରକେସୁ ଦଣ୍ଡକେହି ମଧୁକଟ୍ଠିକେ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା କୀଳନ୍ତେସୁ ନ ଦଣ୍ଡକା ଜାନନ୍ତି ଅମ୍ହେସୁ ମଧୁକଟ୍ଠିକା ଠପିତାତି, ନପି ମଧୁକଟ୍ଠିକା ଜାନନ୍ତି ମଯଂ ଦଣ୍ଡକେସୁ ଠପିତାତି, ଏୱମେୱ ନ ଅଙ୍ଗୁଲିଯୋ ଜାନନ୍ତି ଅମ୍ହାକଂ ଅଗ୍ଗେସୁ ନଖା ଜାତାତି। ନପି ନଖା ଜାନନ୍ତି ମଯଂ ଅଙ୍ଗୁଲୀନଂ ଅଗ୍ଗେସୁ ଜାତାତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଭୋଗପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣରହିତା ଏତେ ଧମ୍ମା। ଇତି ନଖା ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିଯେକ୍କୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ଯାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ଥଦ୍ଧୋ ପଥୱୀଧାତୂତି।

୩୧୪।ଦନ୍ତା ହନୁକଟ୍ଠିକେସୁ ଜାତା। ତତ୍ଥ ଯଥା ୱଡ୍ଢକୀହି ପାସାଣଉଦୁକ୍ଖଲକେସୁ କେନଚିଦେୱ ସିଲେସଜାତେନ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଠପିତଥମ୍ଭେସୁ ନ ଉଦୁକ୍ଖଲା ଜାନନ୍ତି ଅମ୍ହେସୁ ଥମ୍ଭା ଠିତାତି। ନପି ଥମ୍ଭା ଜାନନ୍ତି ମଯଂ ଉଦୁକ୍ଖଲେସୁ ଠିତାତି, ଏୱମେୱ ନ ହନୁକଟ୍ଠୀନି ଜାନନ୍ତି ଅମ୍ହେସୁ ଦନ୍ତା ଜାତାତି। ନପି ଦନ୍ତା ଜାନନ୍ତି ମଯଂ ହନୁକଟ୍ଠୀସୁ ଜାତାତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଭୋଗପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣରହିତା ଏତେ ଧମ୍ମା। ଇତି ଦନ୍ତା ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିଯେକ୍କୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ଯାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ଥଦ୍ଧୋ ପଥୱୀଧାତୂତି।

୩୧୫।ତଚୋ ସକଲସରୀରଂ ପରିଯୋନନ୍ଧିତ୍ୱା ଠିତୋ। ତତ୍ଥ ଯଥା ଅଲ୍ଲଗୋଚମ୍ମପରିଯୋନଦ୍ଧାଯ ମହାୱୀଣାଯ ନ ମହାୱୀଣା ଜାନାତି ଅହଂ ଅଲ୍ଲଗୋଚମ୍ମେନ ପରିଯୋନଦ୍ଧାତି। ନପି ଅଲ୍ଲଗୋଚମ୍ମଂ ଜାନାତି ମଯା ମହାୱୀଣା ପରିଯୋନଦ୍ଧାତି, ଏୱମେୱ ନ ସରୀରଂ ଜାନାତି ଅହଂ ତଚେନ ପରିଯୋନଦ୍ଧନ୍ତି। ନପି ତଚୋ ଜାନାତି ମଯା ସରୀରଂ ପରିଯୋନଦ୍ଧନ୍ତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଭୋଗପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣରହିତା ଏତେ ଧମ୍ମା। ଇତି ତଚୋ ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିଯେକ୍କୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ଯାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ଥଦ୍ଧୋ ପଥୱୀଧାତୂତି।

୩୧୬।ମଂସଂ ଅଟ୍ଠିସଙ୍ଘାଟଂ ଅନୁଲିମ୍ପିତ୍ୱା ଠିତଂ। ତତ୍ଥ ଯଥା ମହାମତ୍ତିକଲିତ୍ତାଯ ଭିତ୍ତିଯା ନ ଭିତ୍ତି ଜାନାତି ଅହଂ ମହାମତ୍ତିକାଯ ଲିତ୍ତାତି। ନପି ମହାମତ୍ତିକା ଜାନାତି ମଯା ଭିତ୍ତି ଲିତ୍ତାତି, ଏୱମେୱ ନ ଅଟ୍ଠିସଙ୍ଘାଟୋ ଜାନାତି ଅହଂ ନୱପେସିସତପ୍ପଭେଦେନ ମଂସେନ ଲିତ୍ତୋତି। ନପି ମଂସଂ ଜାନାତି ମଯା ଅଟ୍ଠିସଙ୍ଘାଟୋ ଲିତ୍ତୋତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଭୋଗପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣରହିତା ଏତେ ଧମ୍ମା। ଇତି ମଂସଂ ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିଯେକ୍କୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ଯାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ଥଦ୍ଧୋ ପଥୱୀଧାତୂତି।

୩୧୭।ନ୍ହାରୁ ସରୀରବ୍ଭନ୍ତରେ ଅଟ୍ଠୀନି ଆବନ୍ଧମାନା ଠିତା। ତତ୍ଥ ଯଥା ୱଲ୍ଲୀହି ୱିନଦ୍ଧେସୁ କୁଟ୍ଟଦାରୂସୁ ନ କୁଟ୍ଟଦାରୂନି ଜାନନ୍ତି ମଯଂ ୱଲ୍ଲୀହି ୱିନଦ୍ଧାନୀତି। ନପି ୱଲ୍ଲିଯୋ ଜାନନ୍ତି ଅମ୍ହେହି କୁଟ୍ଟଦାରୂନି ୱିନଦ୍ଧାନୀତି, ଏୱମେୱ ନ ଅଟ୍ଠୀନି ଜାନନ୍ତି ମଯଂ ନ୍ହାରୂହି ଆବଦ୍ଧାନୀତି। ନପି ନ୍ହାରୂ ଜାନନ୍ତି ଅମ୍ହେହି ଅଟ୍ଠୀନି ଆବଦ୍ଧାନୀତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଭୋଗପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣରହିତା ଏତେ ଧମ୍ମା। ଇତି ନ୍ହାରୁ ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିଯେକ୍କୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ଯାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ଥଦ୍ଧୋ ପଥୱୀଧାତୂତି।

୩୧୮।ଅଟ୍ଠୀସୁ ପଣ୍ହିକଟ୍ଠି ଗୋପ୍ଫକଟ୍ଠିଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠିତଂ। ଗୋପ୍ଫକଟ୍ଠି ଜଙ୍ଘଟ୍ଠିଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠିତଂ। ଜଙ୍ଘଟ୍ଠି ଊରୁଟ୍ଠିଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠିତଂ। ଊରୁଟ୍ଠି କଟିଟ୍ଠିଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠିତଂ। କଟିଟ୍ଠି ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠିତଂ, ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକୋ ଗୀୱଟ୍ଠିଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠିତୋ। ଗୀୱଟ୍ଠି ସୀସଟ୍ଠିଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠିତଂ। ସୀସଟ୍ଠି ଗୀୱଟ୍ଠିକେ ପତିଟ୍ଠିତଂ। ଗୀୱଟ୍ଠି ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକେ ପତିଟ୍ଠିତଂ। ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକୋ କଟିଟ୍ଠିମ୍ହି ପତିଟ୍ଠିତୋ। କଟିଟ୍ଠି ଊରୁଟ୍ଠିକେ ପତିଟ୍ଠିତଂ। ଊରୁଟ୍ଠି ଜଙ୍ଘଟ୍ଠିକେ ପତିଟ୍ଠିତଂ। ଜଙ୍ଘଟ୍ଠି ଗୋପ୍ଫକଟ୍ଠିକେ ପତିଟ୍ଠିତଂ। ଗୋପ୍ଫକଟ୍ଠି ପଣ୍ହିକଟ୍ଠିକେ ପତିଟ୍ଠିତଂ।

ତତ୍ଥ ଯଥା ଇଟ୍ଠକଦାରୁଗୋମଯାଦିସଞ୍ଚଯେସୁ ନ ହେଟ୍ଠିମା ହେଟ୍ଠିମା ଜାନନ୍ତି ମଯଂ ଉପରିମେ ଉପରିମେ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠିତାତି। ନପି ଉପରିମା ଉପରିମା ଜାନନ୍ତି ମଯଂ ହେଟ୍ଠିମେସୁ ହେଟ୍ଠିମେସୁ ପତିଟ୍ଠିତାତି, ଏୱମେୱ ନ ପଣ୍ହିକଟ୍ଠି ଜାନାତି ଅହଂ ଗୋପ୍ଫକଟ୍ଠିଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠିତନ୍ତି। ନ ଗୋପ୍ଫକଟ୍ଠି ଜାନାତି ଅହଂ ଜଙ୍ଘଟ୍ଠିଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠିତନ୍ତି। ନ ଜଙ୍ଘଟ୍ଠି ଜାନାତି ଅହଂ ଊରୁଟ୍ଠିଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠିତନ୍ତି। ନ ଊରୁଟ୍ଠି ଜାନାତି ଅହଂ କଟିଟ୍ଠିଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠିତନ୍ତି। ନ କଟିଟ୍ଠି

ଜାନାତି ଅହଂ ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠିତନ୍ତି। ନ ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକୋ ଜାନାତି ଅହଂ ଗୀୱଟ୍ଠିଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠିତନ୍ତି। ନ ଗୀୱଟ୍ଠି ଜାନାତି ଅହଂ ସୀସଟ୍ଠିଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠିତନ୍ତି। ନ ସୀସଟ୍ଠି ଜାନାତି ଅହଂ ଗୀୱଟ୍ଠିମ୍ହି ପତିଟ୍ଠିତନ୍ତି। ନ ଗୀୱଟ୍ଠି ଜାନାତି ଅହଂ ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକେ ପତିଟ୍ଠିତନ୍ତି। ନ ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକୋ ଜାନାତି ଅହଂ କଟିଟ୍ଠିମ୍ହି ପତିଟ୍ଠିତୋତି। ନ କଟିଟ୍ଠି ଜାନାତି ଅହଂ ଊରୁଟ୍ଠିମ୍ହି ପତିଟ୍ଠିତନ୍ତି। ନ ଊରୁଟ୍ଠି ଜାନାତି ଅହଂ ଜଙ୍ଘଟ୍ଠିମ୍ହି ପତିଟ୍ଠିତନ୍ତି। ନ ଜଙ୍ଘଟ୍ଠି ଜାନାତି ଅହଂ ଗୋପ୍ଫକଟ୍ଠିମ୍ହି ପତିଟ୍ଠିତନ୍ତି। ନ ଗୋପ୍ଫକଟ୍ଠି ଜାନାତି ଅହଂ ପଣ୍ହିକଟ୍ଠିମ୍ହି ପତିଟ୍ଠିତନ୍ତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଭୋଗପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣରହିତା ଏତେ ଧମ୍ମା। ଇତି ଅଟ୍ଠି ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିୟେକ୍କୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ୟାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ଥଦ୍ଧୋ ପଥୱୀଧାତୂତି।

୩୧୯।ଅଟ୍ଠିମିଞ୍ଜଂ ତେସଂ ତେସଂ ଅଟ୍ଠୀନଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଠିତଂ। ତତ୍ଥ ଯଥା ୱେଳୁପବ୍ବାଦୀନଂ ଅନ୍ତୋ ପକ୍ଖିତ୍ତଛିନ୍ନୱେତ୍ତଗ୍ଗାଦୀସୁ ନ ୱେଳୁପବ୍ବାଦୀନି ଜାନନ୍ତି ଅମ୍ହେସୁ ୱେତ୍ତଗ୍ଗାଦୀନି ପକ୍ଖିତ୍ତାନୀତି। ନପି ୱେତ୍ତଗ୍ଗାଦୀନି ଜାନନ୍ତି ମୟଂ ୱେଳୁପବ୍ବାଦୀସୁ ଠିତାନୀତି, ଏୱମେୱ ନ ଅଟ୍ଠୀନି ଜାନନ୍ତି ଅମ୍ହାକଂ ଅନ୍ତୋ ମିଞ୍ଜଂ ଠିତନ୍ତି। ନାପି ମିଞ୍ଜଂ ଜାନାତି ଅହଂ ଅଟ୍ଠୀନଂ ଅନ୍ତୋ ଠିତନ୍ତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଭୋଗପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣରହିତା ଏତେ ଧମ୍ମା। ଇତି ଅଟ୍ଠିମିଞ୍ଜଂ ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିୟେକ୍କୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ୟାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ଥଦ୍ଧୋ ପଥୱୀଧାତୂତି।

୩୨୦।ୱକ୍କଂ ଗଲୱାଟକତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତେନ ଏକମୂଲେନ ଥୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦ୍ୱିଧା ଭିନ୍ନେନ ଥୂଲନ୍ହାରୁନା ୱିନିବଦ୍ଧଂ ହୁତ୍ୱା ହଦୟମଂସଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠିତଂ। ତତ୍ଥ ଯଥା ୱଣ୍ଟୁପନିବଦ୍ଧେ ଅମ୍ବଫଲଦ୍ୱୟେ ନ ୱଣ୍ଟଂ ଜାନାତି ମୟା ଅମ୍ବଫଲଦ୍ୱୟଂ ଉପନିବଦ୍ଧନ୍ତି। ନପି ଅମ୍ବଫଲଦ୍ୱୟଂ ଜାନାତି ଅହଂ ୱଣ୍ଟେନ ଉପନିବଦ୍ଧନ୍ତି, ଏୱମେୱ ନ ଥୂଲନ୍ହାରୁ ଜାନାତି ମୟା ୱକ୍କଂ ଉପନିବଦ୍ଧନ୍ତି। ନପି ୱକ୍କଂ ଜାନାତି ଅହଂ ଥୂଲନ୍ହାରୁନା ଉପନିବଦ୍ଧନ୍ତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଭୋଗପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣରହିତା ଏତେ ଧମ୍ମା। ଇତି ୱକ୍କଂ ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିୟେକ୍କୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ୟାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ଥଦ୍ଧୋ ପଥୱୀଧାତୂତି।

୩୨୧।ହଦୟଂ ସରୀରବ୍ଭନ୍ତରେ ଉରଟ୍ଠିପଞ୍ଜରମଜ୍ଝଂ ନିସ୍ସାୟ ଠିତଂ। ତତ୍ଥ ଯଥା ଜିଣ୍ଣସନ୍ଦମାନିକପଞ୍ଜରଂ ନିସ୍ସାୟ ଠପିତାୟ ମଂସପେସିୟା ନ ସନ୍ଦମାନିକପଞ୍ଜରବ୍ଭନ୍ତରଂ ଜାନାତି ମଂ ନିସ୍ସାୟ ମଂସପେସି ଠିତାତି। ନପି ମଂସପେସି ଜାନାତି ଅହଂ ଜିଣ୍ଣସନ୍ଦମାନିକପଞ୍ଜରଂ ନିସ୍ସାୟ ଠିତାତି, ଏୱମେୱ ନ ଉରଟ୍ଠିପଞ୍ଜରବ୍ଭନ୍ତରଂ ଜାନାତି ମଂ ନିସ୍ସାୟ ହଦୟଂ ଠିତନ୍ତି। ନପି ହଦୟଂ ଜାନାତି ଅହଂ ଉରଟ୍ଠିପଞ୍ଜରଂ ନିସ୍ସାୟ ଠିତନ୍ତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଭୋଗପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣରହିତା ଏତେ ଧମ୍ମା। ଇତି ହଦୟଂ ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିୟେକ୍କୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ୟାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ଥଦ୍ଧୋ ପଥୱୀଧାତୂତି।

୩୨୨।ଯକନଂ ଅନ୍ତୋସରୀରେ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଥନାନମବ୍ଭନ୍ତରେ ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସଂ ନିସ୍ସାୟ ଠିତଂ। ତତ୍ଥ ଯଥା ଉକ୍ଖଲିକପାଲପସ୍ସମ୍ହି ଲଗ୍ଗେ ଯମକମଂସପିଣ୍ଡେ ନ ଉକ୍ଖଲିକପାଲପସ୍ସଂ ଜାନାତି ମୟି ଯମକମଂସପିଣ୍ଡୋ ଲଗ୍ଗୋତି। ନପି ଯମକମଂସପିଣ୍ଡୋ ଜାନାତି ଅହଂ ଉକ୍ଖଲିକପାଲପସ୍ସେ ଲଗ୍ଗୋତି, ଏୱମେୱ ନ ଥନାନମବ୍ଭନ୍ତରେ ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସଂ ଜାନାତି ମଂ ନିସ୍ସାୟ ଯକନଂ ଠିତନ୍ତି। ନପି ଯକନଂ ଜାନାତି ଅହଂ ଥନାନମବ୍ଭନ୍ତରେ ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସଂ ନିସ୍ସାୟ ଠିତନ୍ତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଭୋଗପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣରହିତା ଏତେ ଧମ୍ମା। ଇତି ଯକନଂ ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିୟେକ୍କୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ୟାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ଥଦ୍ଧୋ ପଥୱୀଧାତୂତି।

୩୨୩।କିଲୋମକେସୁ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନକିଲୋମକଂ ହଦୟଞ୍ଚ ୱକ୍କଞ୍ଚ ପରିୱାରେତ୍ୱା ଠିତଂ। ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନକିଲୋମକଂ ସକଲସରୀରେ ଚମ୍ମସ୍ସ ହେଟ୍ଠତୋ ମଂସଂ ପରିୟୋନନ୍ଧିତ୍ୱା ଠିତଂ। ତତ୍ଥ ଯଥା ପିଲୋତିକପଲିୱେଠିତେ ମଂସେ ନ ମଂସଂ ଜାନାତି ଅହଂ ପିଲୋତିକାୟ ପଲିୱେଠିତନ୍ତି। ନପି ପିଲୋତିକା ଜାନାତି ମୟା ମଂସଂ ପଲିୱେଠିତନ୍ତି, ଏୱମେୱ ନ ୱକ୍କହଦୟାନି ସକଲସରୀରେ ଚ ମଂସଂ ଜାନାତି ଅହଂ କିଲୋମକେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନନ୍ତି। ନପି କିଲୋମକଂ ଜାନାତି ମୟା ୱକ୍କହଦୟାନି ସକଲସରୀରେ ଚ ମଂସଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନନ୍ତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଭୋଗପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣରହିତା ଏତେ ଧମ୍ମା। ଇତି କିଲୋମକଂ ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିୟେକ୍କୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ୟାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ଥଦ୍ଧୋ ପଥୱୀଧାତୂତି।

୩୨୪।ପିହକଂ ହଦୟସ୍ସ ୱାମପସ୍ସେ ଉଦରପଟଲସ୍ସ ମତ୍ଥକପସ୍ସଂ ନିସ୍ସାୟ ଠିତଂ। ତତ୍ଥ ଯଥା କୋଟ୍ଠମତ୍ଥକପସ୍ସଂ ନିସ୍ସାୟ ଠିତାୟ ଗୋମୟପିଣ୍ଡିୟା ନ କୋଟ୍ଠମତ୍ଥକପସ୍ସଂ ଜାନାତି ଗୋମୟପିଣ୍ଡି ମଂ ନିସ୍ସାୟ ଠିତାତି। ନପି ଗୋମୟପିଣ୍ଡି ଜାନାତି ଅହଂ କୋଟ୍ଠମତ୍ଥକପସ୍ସଂ ନିସ୍ସାୟ ଠିତାତି, ଏୱମେୱ ନ ଉଦରପଟଲସ୍ସ ମତ୍ଥକପସ୍ସଂ ଜାନାତି ପିହକଂ ମଂ ନିସ୍ସାୟ ଠିତନ୍ତି। ନପି ପିହକଂ ଜାନାତି ଅହଂ ଉଦରପଟଲସ୍ସ ମତ୍ଥକପସ୍ସଂ ନିସ୍ସାୟ ଠିତନ୍ତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଭୋଗପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣରହିତା ଏତେ ଧମ୍ମା। ଇତି ପିହକଂ ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିୟେକ୍କୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ୟାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ଥଦ୍ଧୋ ପଥୱୀଧାତୂତି।

୩୨୫।ପପ୍ଫାସଂ ସରୀରବ୍ଭନ୍ତରେ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଥନାନମନ୍ତରେ ହଦୟଞ୍ଚ ଯକନଞ୍ଚ ଉପରି ଛାଦେତ୍ୱା ଓଲମ୍ବନ୍ତଂ ଠିତଂ। ତତ୍ଥ ଯଥା ଜିଣ୍ଣକୋଟ୍ଠବ୍ଭନ୍ତରେ

ଲମ୍ବମାନେ ସକୁଣକୁଲାଓକେ ନ ଜିଣ୍ଣକୋଟ୍ଟବୁନ୍ତରଂ ଜାନାତି ମଯି ସକୁଣକୁଲାଓକୋ ଲମ୍ବମାନୋ ଠିତୋତି। ନପି ସକୁଣକୁଲାଓକୋ ଜାନାତି ଅହଂ ଜିଣ୍ଣକୋଟ୍ଟବୁନ୍ତରେ ଲମ୍ବମାନୋ ଠିତୋତି, ଏଓମେଓ ନ ତଂ ସରୀରବୁନ୍ତରଂ ଜାନାତି ମଯି ପପ୍ଫାସଂ ଲମ୍ବମାନଂ ଠିତନ୍ତି। ନପି ପପ୍ଫାସଂ ଜାନାତି ଅହଂ ଏଓରୂପେ ସରୀରବୁନ୍ତରେ ଲମ୍ବମାନଂ ଠିତନ୍ତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଭୋଗପଚ୍ଚଓେକ୍ଖଣରହିତା ଏତେ ଧମ୍ମା। ଇତି ପପ୍ଫାସଂ ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିୟେକ୍କୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ଯାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ଥଦ୍ଧୋ ପଥଓୀଧାତୂତି।

୩୨୬।ଅନ୍ତଂ ଗଲଓାଟକକରୀସମଗ୍ଗପରିଯନ୍ତେ ସରୀରବୁନ୍ତରେ ଠିତଂ। ତତ୍ଥ ଯଥା ଲୋହିତଦୋଣିକାଯ ଓଭୁଜିତ୍ୱା ଠପିତେ ଛିନ୍ନସୀସଧମ୍ମନିକଢଏଓରେ ନ ଲୋହିତଦୋଣି ଜାନାତି ମଯି ଧମ୍ମନିକଢଏଓରଂ ଠିତନ୍ତି। ନପି ଧମ୍ମନିକଢଏଓରଂ ଜାନାତି ଅହଂ ଲୋହିତଦୋଣିଯା ଠିତନ୍ତି, ଏଓମେଓ ନ ସରୀରବୁନ୍ତରଂ ଜାନାତି ମଯି ଅନ୍ତଂ ଠିତନ୍ତି। ନପି ଅନ୍ତଂ ଜାନାତି ଅହଂ ସରୀରବୁନ୍ତରେ ଠିତନ୍ତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଭୋଗପଚ୍ଚଓେକ୍ଖଣରହିତା ଏତେ ଧମ୍ମା। ଇତି ଅନ୍ତଂ ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିୟେକ୍କୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ଯାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ଥଦ୍ଧୋ ପଥଓୀଧାତୂତି।

୩୨୭।ଅନ୍ତଗୁଣଂ ଅନ୍ତନ୍ତରେ ଏକଓୀସତିଅନ୍ତଭୋଗେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଠିତଂ। ତତ୍ଥ ଯଥା ପାଦପୁଞ୍ଛନରଜ୍ଜୁମଣ୍ଡଲକଂ ସିଙ୍ଗେତ୍ୱା ଠିତେସୁ ରଜ୍ଜୁକେସୁ ନ ପାଦପୁଞ୍ଛନରଜ୍ଜୁମଣ୍ଡଲକଂ ଜାନାତି ରଜ୍ଜୁକା ମଂ ସିଙ୍ଗିତ୍ୱା ଠିତାତି। ନପି ରଜ୍ଜୁକା ଜାନନ୍ତି ମଯଂ ପାଦପୁଞ୍ଛନରଜ୍ଜୁମଣ୍ଡଲକଂ ସିଙ୍ଗିତ୍ୱା ଠିତାତି, ଏଓମେଓ ନ ଅନ୍ତଂ ଜାନାତି ଅନ୍ତଗୁଣଂ ମଂ ଆବନ୍ଧିତ୍ୱା ଠିତନ୍ତି। ନପି ଅନ୍ତଗୁଣଂ ଜାନାତି ଅହଂ ଅନ୍ତଂ ଆବନ୍ଧିତ୍ୱା ଠିତନ୍ତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଭୋଗପଚ୍ଚଓେକ୍ଖଣରହିତା ଏତେ ଧମ୍ମା। ଇତି ଅନ୍ତଗୁଣଂ ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିୟେକ୍କୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ଯାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ଥଦ୍ଧୋ ପଥଓୀଧାତୂତି।

୩୨୮।ଉଦରିଯଂ ଉଦରେ ଠିତଂ ଅସିତପୀତଖାଯିତସାଯିତଂ। ତତ୍ଥ ଯଥା ସୁଓାନଦୋଣିଯଂ ଠିତେ ସୁଓାନଓମଥୁମ୍ହି ନ ସୁଓାନଦୋଣି ଜାନାତି ମଯି ସୁଓାନଓମଥୁ ଠିତୋତି। ନପି ସୁଓାନଓମଥୁ ଜାନାତି ଅହଂ ସୁଓାନଦୋଣିଯଂ ଠିତୋତି, ଏଓମେଓ ନ ଉଦରଂ ଜାନାତି ମଯି ଉଦରିଯଂ ଠିତନ୍ତି । ନପି ଉଦରିଯଂ ଜାନାତି ଅହଂ ଉଦରେ ଠିତନ୍ତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଭୋଗପଚ୍ଚଓେକ୍ଖଣରହିତା ଏତେ ଧମ୍ମା। ଇତି ଉଦରିଯଂ ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିୟେକ୍କୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ଯାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ଥଦ୍ଧୋ ପଥଓୀଧାତୂତି।

୩୨୯।କରୀସଂ ପକ୍କାସଯସଙ୍ଖାତେ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗୁଲଓେଢଉପଙ୍କସଦିସେ ଅନ୍ତପରିୟୋସାନେ ଠିତଂ। ତତ୍ଥ ଯଥା ଓେଢଉପଙ୍କେ ଓମଦ୍ଦିତ୍ୱା ପକ୍ଖିତ୍ତାଯ ସଣ୍ହପଣ୍ଡୁମତ୍ତିକାଯ ନ ଓେଢଉପଙ୍କଂ ଜାନାତି ମଯି ପଣ୍ଡୁମତ୍ତିକା ଠିତାତି। ନପି ପଣ୍ଡୁମତ୍ତିକା ଜାନାତି ଅହଂ ଓେଢଉପଙ୍କେ ଠିତାତି, ଏଓମେଓ ନ ପକ୍କାସଯୋ ଜାନାତି ମଯି କରୀସଂ ଠିତନ୍ତି। ନପି କରୀସଂ ଜାନାତି ଅହଂ ପକ୍କାସଯେ ଠିତନ୍ତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଭୋଗପଚ୍ଚଓେକ୍ଖଣରହିତା ଏତେ ଧମ୍ମା। ଇତି କରୀସଂ ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିୟେକ୍କୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ଯାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ଥଦ୍ଧୋ ପଥଓୀଧାତୂତି।

୩୩୦।ମତ୍ଥଲୁଙ୍ଗଂ ସୀସକଟାହବୁନ୍ତରେ ଠିତଂ। ତତ୍ଥ ଯଥା ପୁରାଣଲାବୁକଟାହେ ପକ୍ଖିତ୍ତାଯ ପିଟ୍ଠପିଣ୍ଡିଯା ନ ଲାବୁକଟାହଂ ଜାନାତି ମଯି ପିଟ୍ଠପିଣ୍ଡି ଠିତାତି। ନପି ପିଟ୍ଠପିଣ୍ଡି ଜାନାତି ଅହଂ ଲାବୁକଟାହେ ଠିତାତି, ଏଓମେଓ ନ ସୀସକଟାହବୁନ୍ତରଂ ଜାନାତି ମଯି ମତ୍ଥଲୁଙ୍ଗଂ ଠିତନ୍ତି। ନପି ମତ୍ଥଲୁଙ୍ଗଂ ଜାନାତି ଅହଂ ସୀସକଟାହବୁନ୍ତରେ ଠିତନ୍ତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଭୋଗପଚ୍ଚଓେକ୍ଖଣରହିତା ଏତେ ଧମ୍ମା। ଇତି ମତ୍ଥଲୁଙ୍ଗଂ ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିୟେକ୍କୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ଯାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ଥଦ୍ଧୋ ପଥଓୀଧାତୂତି।

୩୩୧।ପିତ୍ତେସୁ ଅବଦ୍ଧପିତ୍ତଂ ଜୀଓିତିନ୍ଦ୍ରିଯପଟିବଦ୍ଧଂ ସକଲସରୀରଂ ବ୍ଯାପେତ୍ୱା ଠିତଂ। ବଦ୍ଧପିତ୍ତଂ ପିତ୍ତକୋସକେ ଠିତଂ। ତତ୍ଥ ଯଥା ପୂଓଂ ବ୍ଯାପେତ୍ୱା ଠିତେ ତେଲେ ନ ପୂଓଂ ଜାନାତି ତେଲଂ ମଂ ବ୍ଯାପେତ୍ୱା ଠିତନ୍ତି। ନପି ତେଲଂ ଜାନାତି ଅହଂ ପୂଓଂ ବ୍ଯାପେତ୍ୱା ଠିତନ୍ତି, ଏଓମେଓ ନ ସରୀରଂ ଜାନାତି ଅବଦ୍ଧପିତ୍ତଂ ମଂ ବ୍ଯାପେତ୍ୱା ଠିତନ୍ତି। ନପି ଅବଦ୍ଧପିତ୍ତଂ ଜାନାତି ଅହଂ ସରୀରଂ ବ୍ଯାପେତ୍ୱା ଠିତନ୍ତି। ଯଥା ଓସ୍ସୋଦକେନ ପୁଣ୍ଣେ କୋସାତକିକୋସକେ ନ କୋସାତକିକୋସକୋ ଜାନାତି ମଯି ଓସ୍ସୋଦକଂ ଠିତନ୍ତି। ନପି ଓସ୍ସୋଦକଂ ଜାନାତି ଅହଂ କୋସାତକିକୋସକେ ଠିତନ୍ତି, ଏଓମେଓ ନ ପିତ୍ତକୋସକୋ ଜାନାତି ମଯି ବଦ୍ଧପିତ୍ତଂ ଠିତନ୍ତି। ନପି ବଦ୍ଧପିତ୍ତଂ ଜାନାତି ଅହଂ ପିତ୍ତକୋସକେ ଠିତନ୍ତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଭୋଗପଚ୍ଚଓେକ୍ଖଣରହିତା ଏତେ ଧମ୍ମା । ଇତି ପିତ୍ତଂ ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିୟେକ୍କୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ଯାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ଯୂସଭୂତୋ ଆବନ୍ଧନାକାରୋ ଆପୋଧାତୂତି।

୩୩୨।ସେମ୍ହଂ ଏକପତ୍ଥପୂରପ୍ପମାଣଂ ଉଦରପଟଲେ ଠିତଂ। ତତ୍ଥ ଯଥା ଉପରି ସଞ୍ଜାତଫେଣପଟଲାଯ ଚନ୍ଦନିକାଯ ନ ଚନ୍ଦନିକା ଜାନାତି ମଯି ଫେଣପଟଲଂ ଠିତନ୍ତି। ନପି ଫେଣପଟଲଂ ଜାନାତି ଅହଂ ଚନ୍ଦନିକାଯ ଠିତନ୍ତି, ଏଓମେଓ ନ ଉଦରପଟଲଂ ଜାନାତି ମଯି ସେମ୍ହଂ ଠିତନ୍ତି। ନପି ସେମ୍ହଂ ଜାନାତି ଅହଂ ଉଦରପଟଲେ ଠିତନ୍ତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଭୋଗପଚ୍ଚଓେକ୍ଖଣରହିତା ଏତେ ଧମ୍ମା। ଇତି ସେମ୍ହଂ ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିୟେକ୍କୋ

କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ଯାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ଯୂସଭୂତୋ ଆବନ୍ଧନାକାରୋ ଆପୋଧାତୂତି।

୩୩୩।ପୁବ୍ବୋ ଅନିବଦ୍ଧୋକାସୋ ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥେଓ ଖାଣୁକଣ୍ଟକପ୍ପହରଣଅଗ୍ଗିଜାଲାଦୀହି ଅଭିହତେ ସରୀରପ୍ପଦେସେ ଲୋହିତଂ ସଣ୍ଠହିତ୍ୱା ପଚ୍ଚତି, ଗଣ୍ଡପୀଳକାଦଯୋ ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ତିଟ୍ଠତି। ତତ୍ଥ ଯଥା ଫରସୁପ୍ପହାରାଦିଓସେନ ପଗ୍ଘରିତନିଯ୍ଯାସେ ରୁକ୍ଖେ ନ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ପହାରାଦିପ୍ପଦେସା ଜାନନ୍ତି ଅମ୍ହେସୁ ନିଯ୍ଯାସୋ ଠିତୋତି, ନପି ନିଯ୍ଯାସୋ ଜାନାତି ଅହଂ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ପହାରାଦିପ୍ପଦେସେସୁ ଠିତୋତି, ଏଓମେଓ ନ ସରୀରସ୍ସ ଖାଣୁକଣ୍ଟକାଦୀହି ଅଭିହତପ୍ପଦେସା ଜାନନ୍ତି ଅମ୍ହେସୁ ପୁବ୍ବୋ ଠିତୋତି। ନପି ପୁବ୍ବୋ ଜାନାତି ଅହଂ ତେସୁ ପଦେସେସୁ ଠିତୋତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଭୋଗପଚ୍ଚଓେକ୍ଖଣରହିତା ଏତେ ଧମ୍ମା। ଇତି ପୁବ୍ବୋ ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିଯେକ୍କୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ଯାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ଯୂସଭୂତୋ ଆବନ୍ଧନାକାରୋ ଆପୋଧାତୂତି।

୩୩୪ ।ଲୋହିତେସୁ ସଂସରଣଲୋହିତଂ ପିଣ୍ଡଂ ୱିଯ ସକଲସରୀରଂ ବ୍ଯାପେତ୍ୱା ଠିତଂ। ସନ୍ନିଚିତଲୋହିତଂ ଯକନଟ୍ଠାନସ୍ସ ହେଟ୍ଠାଭାଗଂ ପୂରେତ୍ୱା ଏକପତ୍ତପୂରମତ୍ତଂ ୱକ୍କହଦଯଯକନପପ୍ଫାସାନି ତେମେନ୍ତଂ ଠିତଂ। ତତ୍ଥ ସଂସରଣଲୋହିତେ ଅବଦ୍ଧପିତ୍ତସଦିସୋଓ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ। ଇତରଂ ପନ ଯଥା ଜଜ୍ଜରକପାଲେ ଓଓଟ୍ଟେ ଉଦକେ ହେଟ୍ଠା ଲେଡ୍ଡୁଖଣ୍ଡାଦୀନି ତେମଯମାନେ ନ ଲେଡ୍ଡୁଖଣ୍ଡାଦୀନି ଜାନନ୍ତି ମଯଂ ଉଦକେନ ତେମିଯମାନାତି। ନପି ଉଦକଂ ଜାନାତି ଅହଂ ଲେଡ୍ଡୁଖଣ୍ଡାଦୀନି ତେମେମୀତି, ଏଓମେଓ ନ ଯକନସ୍ସ ହେଟ୍ଠାଭାଗଟ୍ଠାନଂ ୱକ୍କାଦୀନି ୱା ଜାନନ୍ତି ମଯି ଲୋହିତଂ ଠିତଂ ଅମ୍ହେ ୱା ତେମଯମାନଂ ଠିତନ୍ତି। ନପି ଲୋହିତଂ ଜାନାତି ଅହଂ ଯକନସ୍ସ ହେଟ୍ଠାଭାଗଂ ପୂରେତ୍ୱା ୱକ୍କାଦୀନି ତେମଯମାନଂ ଠିତନ୍ତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଭୋଗପଚ୍ଚଓେକ୍ଖଣରହିତା ଏତେ ଧମ୍ମା। ଇତି ଲୋହିତଂ ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିଯେକ୍କୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ଯାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ଯୂସଭୂତୋ ଆବନ୍ଧନାକାରୋ ଆପୋଧାତୂତି।

୩୩୫ ।ସେଦୋ ଅଗ୍ଗିସନ୍ତାପାଦିକାଲେସୁ କେସଲୋମକୂପଓିଓରାନି ପୂରେତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି ଚେଓ ପଗ୍ଘରତି ଚ। ତତ୍ଥ ଯଥା ଉଦକା ଅବ୍ବୂଳ୍ହମତ୍ତେସୁ ଭିସମୁଳାଲକୁମୁଦନାଳକଲାପେସୁ ନ ଭିସାଦିକଲାପଓିଓରାନି ଜାନନ୍ତି ଅମ୍ହେହି ଉଦକଂ ପଗ୍ଘରତୀତି। ନପି ଭିସାଦିକଲାପଓିଓରେହି ପଗ୍ଘରନ୍ତଂ ଉଦକଂ ଜାନାତି ଅହଂ ଭିସାଦିକଲାପଓିଓରେହି ପଗ୍ଘରାମୀତି, ଏଓମେଓ ନ କେସଲୋମକୂପଓିଓରାନି ଜାନନ୍ତି ଅମ୍ହେହି ସେଦୋ ପଗ୍ଘରତୀତି। ନପି ସେଦୋ ଜାନାତି ଅହଂ କେସଲୋମକୂପଓିଓରେହି ପଗ୍ଘରାମୀତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଭୋଗପଚ୍ଚଓେକ୍ଖଣରହିତା ଏତେ ଧମ୍ମା। ଇତି ସେଦୋ ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିଯେକ୍କୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ଯାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ଯୂସଭୂତୋ ଆବନ୍ଧନାକାରୋ ଆପୋଧାତୂତି।

୩୩୬ ।ମେଦୋ ଥୂଲସ୍ସ ସକଲସରୀରଂ ଫରିତ୍ୱା କିସସ୍ସ ଜଙ୍ଘମଂସାଦୀନି ନିସ୍ସାଯ ଠିତୋ ପତ୍ଥିନ୍ନସିନେହୋ। ତତ୍ଥ ଯଥା ହଲିଦ୍ଦିପିଲୋତିକପଟିଚ୍ଛନ୍ନେ ମଂସପୁଞ୍ଜେ ନ ମଂସପୁଞ୍ଜୋ ଜାନାତି ମଂ ନିସ୍ସାଯ ହଲିଦ୍ଦିପିଲୋତିକା ଠିତାତି। ନପି ହଲିଦ୍ଦିପିଲୋତିକା ଜାନାତି ଅହଂ ମଂସପୁଞ୍ଜଂ ନିସ୍ସାଯ ଠିତାତି, ଏଓମେଓ ନ ସକଲସରୀରେ ଜଙ୍ଘାଦୀସୁ ୱା ମଂସଂ ଜାନାତି ମଂ ନିସ୍ସାଯ ମେଦୋ ଠିତୋତି। ନପି ମେଦୋ ଜାନାତି ଅହଂ ସକଲସରୀରେ ଜଙ୍ଘାଦୀସୁ ୱା ମଂସଂ ନିସ୍ସାଯ ଠିତୋତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଭୋଗପଚ୍ଚଓେକ୍ଖଣରହିତା ଏତେ ଧମ୍ମା। ଇତି ମେଦୋ ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିଯେକ୍କୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ଯାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ପତ୍ଥିନ୍ନଯୂସୋ ଆବନ୍ଧନାକାରୋ ଆପୋଧାତୂତି।

୩୩୭ ।ଅସ୍ସୁ ଯଦା ସଞ୍ଜାଯତି ତଦା ଅକ୍ଖିକୂପକେ ପୂରେତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି ୱା ପଗ୍ଘରତି ୱା। ତତ୍ଥ ଯଥା ଉଦକପୁଣ୍ଣେସୁ ତରୁଣତାଲଟ୍ଠିକୂପକେସୁ ନ ତରୁଣତାଲଟ୍ଠିକୂପକା ଜାନନ୍ତି ଅମ୍ହେସୁ ଉଦକଂ ଠିତନ୍ତି। ନପି ତରୁଣତାଲଟ୍ଠିକୂପକେସୁ ଉଦକଂ ଜାନାତି ଅହଂ ତରୁଣତାଲଟ୍ଠିକୂପକେସୁ ଠିତନ୍ତି, ଏଓମେଓ ନ ଅକ୍ଖିକୂପକା ଜାନନ୍ତି ଅମ୍ହେସୁ ଅସ୍ସୁ ଠିତନ୍ତି। ନପି ଅସ୍ସୁ ଜାନାତି ଅହଂ ଅକ୍ଖିକୂପକେସୁ ଠିତନ୍ତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଭୋଗପଚ୍ଚଓେକ୍ଖଣରହିତା ଏତେ ଧମ୍ମା। ଇତି ଅସ୍ସୁ ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିଯେକ୍କୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ଯାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ଯୂସଭୂତୋ ଆବନ୍ଧନାକାରୋ ଆପୋଧାତୂତି।

୩୩୮ ।ୱସା ଅଗ୍ଗିସନ୍ତାପାଦିକାଲେ ହତ୍ଥତଲହତ୍ଥପିଟ୍ଠିପାଦତଲପାଦପିଟ୍ଠି ନାସାପୁଟନଲାଟଅଂସକୂଟେସୁ ଠିତୱିଲୀନସ୍ନେହୋ। ତତ୍ଥ ଯଥା ପକ୍ଖିତ୍ତତେଲେ ଆଚାମେ ନ ଆଚାମୋ ଜାନାତି ମଂ ତେଲଂ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ଠିତନ୍ତି। ନପି ତେଲଂ ଜାନାତି ଅହଂ ଆଚାମଂ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ଠିତନ୍ତି, ଏଓମେଓ ନ ହତ୍ଥତଲାଦିପ୍ପଦେସୋ ଜାନାତି ମଂ ୱସା ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ଠିତାତି। ନପି ୱସା ଜାନାତି ଅହଂ ହତ୍ଥତଲାଦିପ୍ପଦେସଂ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ଠିତାତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଭୋଗପଚ୍ଚଓେକ୍ଖଣରହିତା ଏତେ ଧମ୍ମା। ଇତି ୱସା ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିଯେକ୍କୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ଯାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ଯୂସଭୂତୋ ଆବନ୍ଧନାକାରୋ ଆପୋଧାତୂତି।

୩୩୯ ।ଖେଳଓ ତଥାରୂପେ ଖେଳଉପ୍ପତ୍ତିପଚ୍ଚଯେ ସତି ଉଭୋହି କପୋଲପସ୍ସେହି ଓରୋହିତ୍ୱା ଜିୱ୍ହାତଲେ ତିଟ୍ଠତି। ତତ୍ଥ ଯଥା

ଅଙ୍କୋଚ୍ଛିନ୍ନୋଦକନିସ୍ସନ୍ଦେ ନଦୀତୀରକୂପକେ ନ କୂପତଲଂ ଜାନାତି ମୟି ଉଦକଂ ସନ୍ତିଟ୍ଠତୀତି। ନପି ଉଦକଂ ଜାନାତି ଅହଂ କୂପତଲେ ସନ୍ତିଟ୍ଠାମୀତି, ଏୱମେୱ ନ ଜିୱ୍ହାତଲଂ ଜାନାତି ମୟି ଉଭୋହି କପୋଲପସ୍ସେହି ଓରୋହିତ୍ୱା ଖେଢଓ ଠିତୋତି। ନପି ଖେଢଓ ଜାନାତି ଅହଂ ଉଭୋହି କପୋଲପସ୍ସେହି ଓରୋହିତ୍ୱା ଜିୱ୍ହାତଲେ ଠିତୋତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଭୋଗପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣରହିତା ଏତେ ଧମ୍ମା। ଇତି ଖେଢଓ ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିୟେକ୍କୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ୟାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ଯୂସଭୂତୋ ଆବନ୍ଧନାକାରୋ ଆପୋଧାତୂତି।

୩୪୦ ।ସିଙ୍ଘାଣିକା ଯଦା ସଞ୍ଜାୟତି, ତଦା ନାସାପୁଟେ ପୂରେତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି ୱା ପଗ୍ଘରତି ୱା। ତତ୍ଥ ଯଥା ପୂତିଦଧିଭରିତାୟ ସିପ୍ପିକାୟ ନ ସିପ୍ପିକା ଜାନାତି ମୟି ପୂତିଦଧି ଠିତନ୍ତି। ନପି ପୂତିଦଧି ଜାନାତି ଅହଂ ସିପ୍ପିକାୟ ଠିତନ୍ତି, ଏୱମେୱ ନ ନାସାପୁଟା ଜାନନ୍ତି ଅମ୍ହେସୁ ସିଙ୍ଘାଣିକା ଠିତାତି। ନପି ସିଙ୍ଘାଣିକା ଜାନାତି ଅହଂ ନାସାପୁଟେସୁ ଠିତାତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଭୋଗପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣରହିତା ଏତେ ଧମ୍ମା। ଇତି ସିଙ୍ଘାଣିକା ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିୟେକ୍କୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ୟାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ଯୂସଭୂତୋ ଆବନ୍ଧନାକାରୋ ଆପୋଧାତୂତି।

୩୪୧ ।ଲସିକା ଅଟ୍ଠିକସନ୍ଧୀନଂ ଅବ୍ଭଞ୍ଜନକିଚ୍ଚଂ ସାଧୟମାନା ଅସୀତିସତସନ୍ଧୀସୁ ଠିତା। ତତ୍ଥ ଯଥା ତେଲବ୍ଭଞ୍ଜିତେ ଅକ୍ଖେ ନ ଅକ୍ଖୋ ଜାନାତି ମଂ ତେଲଂ ଅବ୍ଭଞ୍ଜିତ୍ୱା ଠିତନ୍ତି। ନପି ତେଲଂ ଜାନାତି ଅହଂ ଅକ୍ଖଂ ଅବ୍ଭଞ୍ଜିତ୍ୱା ଠିତନ୍ତି, ଏୱମେୱ ନ ଅସୀତିସତସନ୍ଧୟୋ ଜାନନ୍ତି ଲସିକା ଅମ୍ହେ ଅବ୍ଭଞ୍ଜିତ୍ୱା ଠିତାତି। ନପି ଲସିକା ଜାନାତି ଅହଂ ଅସୀତିସତସନ୍ଧୟୋ ଅବ୍ଭଞ୍ଜିତ୍ୱା ଠିତାତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଭୋଗପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣରହିତା ଏତେ ଧମ୍ମା। ଇତି ଲସିକା ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିୟେକ୍କୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ୟାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ଯୂସଭୂତୋ ଆବନ୍ଧନାକାରୋ ଆପୋଧାତୂତି।

୩୪୨ ।ମୁତ୍ତଂ ୱତ୍ଥିସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଠିତଂ। ତତ୍ଥ ଯଥା ଚନ୍ଦନିକାୟ ପକ୍ଖିତ୍ତେ ଅମୁଖେ ରୱଣଘଟେ ନ ରୱଣଘଟୋ ଜାନାତି ମୟି ଚନ୍ଦନିକାରସୋ ଠିତୋତି। ନପି ଚନ୍ଦନିକାରସୋ ଜାନାତି ଅହଂ ରୱଣଘଟେ ଠିତୋତି, ଏୱମେୱ ନ ୱତ୍ଥି ଜାନାତି ମୟି ମୁତ୍ତଂ ଠିତନ୍ତି। ନପି ମୁତ୍ତଂ ଜାନାତି ଅହଂ ୱତ୍ଥିମ୍ହି ଠିତନ୍ତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଭୋଗପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣରହିତା ଏତେ ଧମ୍ମା। ଇତି ମୁତ୍ତଂ ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିୟେକ୍କୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ୟାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ଯୂସଭୂତୋ ଆବନ୍ଧନାକାରୋ ଆପୋଧାତୂତି।

୩୪୩। ଏୱଂ କେସାଦୀସୁ ମନସିକାରଂ ପୱତ୍ତେତ୍ୱା ଯେନ ସନ୍ତପ୍ପତି, ଅୟଂ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିୟେକ୍କୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ୟାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ପରିପାଚନାକାରୋ ତେଜୋଧାତୂତି, ଯେନ ଜୀରୀୟତି, ଯେନ ପରିଡୟ୍ହତି, ଯେନ ଅସିତପୀତଖାୟିତସାୟିତଂ ସମ୍ମା ପରିଣାମଂ ଗଚ୍ଛତି, ଅୟଂ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିୟେକ୍କୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ୟାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ପରିପାଚନାକାରୋ ତେଜୋଧାତୂତି ଏୱଂ ତେଜୋକୋଟ୍ଠାସେସୁ ମନସିକାରୋ ପୱତ୍ତେତବ୍ବୋ।

୩୪୪। ତତୋ ଉଦ୍ଧଙ୍ଗମେ ୱାତେ ଉଦ୍ଧଙ୍ଗମୱସେନ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଅଧୋଗମେ ଅଧୋଗମୱସେନ, କୁଚ୍ଛିସୟେ କୁଚ୍ଛିସୟୱସେନ, କୋଟ୍ଠସୟେ କୋଟ୍ଠସୟୱସେନ, ଅଙ୍ଗମଙ୍ଗାନୁସାରିମ୍ହି ଅଙ୍ଗମଙ୍ଗାନୁସାରିୱସେନ, ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୱସେନ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଉଦ୍ଧଙ୍ଗମା ୱାତା ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିୟେକ୍କୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ୟାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ୱିତ୍ଥମ୍ଭନାକାରୋ ୱାୟୋଧାତୂତି, ଅଧୋଗମା ୱାତା ନାମ, କୁଚ୍ଛିସୟା ୱାତା ନାମ, କୋଟ୍ଠସୟା ୱାତା ନାମ, ଅଙ୍ଗମଙ୍ଗାନୁସାରିନୋ ୱାତା ନାମ, ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ୱାତା ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିୟେକ୍କୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ୟାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ୱିତ୍ଥମ୍ଭନାକାରୋ ୱାୟୋଧାତୂତି ଏୱଂ ୱାୟୋକୋଟ୍ଠାସେସୁ ମନସିକାରୋ ପୱତ୍ତେତବ୍ବୋ। ତସ୍ସେୱଂ ପୱତ୍ତମନସିକାରସ୍ସ ଧାତୁୟୋ ପାକଟା ହୋନ୍ତି। ତା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆୱଜ୍ଜତୋ ମନସିକରୋତୋ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ଉପଚାରସମାଧି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

୩୪୫। ଯସ୍ସ ପନ ଏୱଂ ଭାୱୟତୋ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ନ ଇଜ୍ଝତି, ତେନ ସଲକ୍ଖଣସଙ୍ଖେପତୋ ଭାୱେତବ୍ବଂ। କଥଂ? ୱୀସତିୟା କୋଟ୍ଠାସେସୁ ଥଦ୍ଧଲକ୍ଖଣଂ ପଥୱୀଧାତୂତି ୱୱତ୍ଥପେତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥେୱ ଆବନ୍ଧନଲକ୍ଖଣଂ ଆପୋଧାତୂତି। ପରିପାଚନଲକ୍ଖଣଂ ତେଜୋଧାତୂତି। ୱିତ୍ଥମ୍ଭନଲକ୍ଖଣଂ ୱାୟୋଧାତୂତି।

ଦ୍ୱାଦସସୁ କୋଟ୍ଠାସେସୁ ଆବନ୍ଧନଲକ୍ଖଣଂ ଆପୋଧାତୂତି ୱୱତ୍ଥପେତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥେୱ ପରିପାଚନଲକ୍ଖଣଂ ତେଜୋଧାତୂତି। ୱିତ୍ଥମ୍ଭନଲକ୍ଖଣଂ ୱାୟୋଧାତୂତି। ଥଦ୍ଧଲକ୍ଖଣଂ ପଥୱୀଧାତୂତି।

ଚତୂସୁ କୋଟ୍ଠାସେସୁ ପରିପାଚନଲକ୍ଖଣଂ ତେଜୋଧାତୂତି ୱୱତ୍ଥପେତବ୍ବଂ। ତେନ ଅୱିନିଭୁତ୍ତଂ ୱିତ୍ଥମ୍ଭନଲକ୍ଖଣଂ ୱାୟୋଧାତୂତି। ଥଦ୍ଧଲକ୍ଖଣଂ ପଥୱୀଧାତୂତି। ଆବନ୍ଧନଲକ୍ଖଣଂ ଆପୋଧାତୂତି।

ଛସୁ କୋଟ୍ଠାସେସୁ ୱିତ୍ଥମ୍ଭନଲକ୍ଖଣଂ ୱାୟୋଧାତୂତି ୱୱତ୍ଥପେତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥେୱ ଥଦ୍ଧଲକ୍ଖଣଂ ପଥୱୀଧାତୂତି। ଆବନ୍ଧନଲକ୍ଖଣଂ ଆପୋଧାତୂତି। ପରିପାଚନଲକ୍ଖଣଂ ତେଜୋଧାତୂତି। ତସ୍ସେୱଂ ୱୱତ୍ଥାପୟତୋ ଧାତୁୟୋ ପାକଟା ହୋନ୍ତି। ତା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆୱଜ୍ଜତୋ ମନସିକରୋତୋ

ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଉପଚାରସମାଧି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

୩୪୬। ଯସ୍ସ ପନ ଏୱମ୍ପି ଭାୱଯତୋ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ନ ଇଜ୍ଝତି, ତେନ ସଲକ୍ଖଣୱିଭତ୍ତିତୋ ଭାୱେତବ୍ବଂ। କଥଂ? ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ କେସାଦଯୋ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା କେସମ୍ହି ଥଦ୍ଧଲକ୍ଖଣଂ ପଥୱୀଧାତୂତି ୱୱତ୍ଥପେତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥେୱ ଆବନ୍ଧନଲକ୍ଖଣଂ ଆପୋଧାତୂତି। ପରିପାଚନଲକ୍ଖଣଂ ତେଜୋଧାତୂତି। ୱିତ୍ଥମ୍ଭନଲକ୍ଖଣଂ ୱାଯୋଧାତୂତି। ଏୱଂ ସବ୍ବକୋଟ୍ଠାସେସୁ ଏକେକସ୍ମିଂ କୋଟ୍ଠାସେ ଚତସ୍ସୋ ଚତସ୍ସୋ ଧାତୁଯୋ ୱୱତ୍ଥପେତବ୍ବା। ତସ୍ସେୱଂ ୱୱତ୍ଥାପଯତୋ ଧାତୁଯୋ ପାକଟା ହୋନ୍ତି। ତା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆୱଜ୍ଜତୋ ମନସିକରୋତୋ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଉପଚାରସମାଧି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

ଅପିଚ ଖୋ ପନ ୱଚନତ୍ଥତୋ, କଲାପତୋ, ଚୁଣ୍ଣତୋ, ଲକ୍ଖଣାଦିତୋ, ସମୁଟ୍ଠାନତୋ, ନାନତ୍ତେକତ୍ତତୋ, ୱିନିବ୍ଭୋଗାୱିନିବ୍ଭୋଗତୋ, ସଭାଗୱିସଭାଗତୋ, ଅଜ୍ଝତ୍ତିକବାହିରୱିସେସତୋ, ସଙ୍ଗହତୋ, ପଚ୍ଚଯତୋ, ଅସମନ୍ନାହାରତୋ, ପଚ୍ଚଯୱିଭାଗତୋତି ଇମେହିପି ଆକାରେହି ଧାତୁଯୋ ମନସିକାତବ୍ବା।

୩୪୭। ତତ୍ଥ ୱଚନତ୍ଥତୋ ମନସିକରୋନ୍ତେନ ପତ୍ଥଟତ୍ତା ପଥୱୀ। ଅପ୍ପୋତି ଆପିଯତି ଅପ୍ପାଯତୀତି ୱା ଆପୋ। ତେଜତୀତି ତେଜୋ। ୱାଯତୀତି ୱାଯୋ। ଅୱିସେସେନ ପନ ସଲକ୍ଖଣଧାରଣତୋ ଦୁକ୍ଖାଦାନତୋ ଦୁକ୍ଖାଧାନତୋ ଚ ଧାତୂତି। ଏୱଂ ୱିସେସସାମଞ୍ଞୱସେନ ୱଚନତ୍ଥତୋ ମନସିକାତବ୍ବା।

୩୪୮। କଲାପତୋତି ଯା ଅଯଂ କେସା ଲୋମାତିଆଦିନା ନଯେନ ୱୀସତିଯା ଆକାରେହି ପଥୱୀଧାତୁ, ପିତ୍ତଂ ସେମ୍ହନ୍ତି ଚ ଆଦିନା ନଯେନ ଦ୍ୱାଦସହାକାରେହି ଆପୋଧାତୁ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠା, ତତ୍ଥ ଯସ୍ମା –

ୱଣ୍ଣୋ ଗନ୍ଧୋ ରସୋ ଓଜା, ଚତସ୍ସୋ ଚାପି ଧାତୁଯୋ;

ଅଟ୍ଠଧମ୍ମସମୋଧାନା, ହୋତି କେସାତି ସମ୍ମୁତି;

ତେସଂଯେୱ ୱିନିବ୍ଭୋଗା, ନତ୍ଥି କେସାତି ସମ୍ମୁତି।

ତସ୍ମା କେସାପି ଅଟ୍ଠଧମ୍ମକଲାପମତ୍ତମେୱ। ତଥା ଲୋମାଦଯୋତି। ଯୋ ପନେତ୍ଥ କମ୍ମସମୁଟ୍ଠାନୋ କୋଟ୍ଠାସୋ, ସୋ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯେନ ଚ ଭାୱେନ ଚ ସଦ୍ଧିଂ ଦସଧମ୍ମକଲାପୋପି ହୋତି। ଉସ୍ସଦୱସେନ ପନ ପଥୱୀଧାତୁ ଆପୋଧାତୂତି ସଙ୍ଖଂ ଗତୋ। ଏୱଂ କଲାପତୋ ମନସିକାତବ୍ବା।

୩୪୯। ଚୁଣ୍ଣତୋତି ଇମସ୍ମିଂ ହି ସରୀରେ ମଜ୍ଝିମେନ ପମାଣେନ ପରିଗ୍ଗୟ୍ହମାନା ପରମାଣୁଭେଦସଞ୍ଚୁଣ୍ଣା ସୁଖୁମରଜଭୂତା ପଥୱୀଧାତୁ ଦୋଣମତ୍ତା ସିଯା। ସା ତତୋ ଉପଡ୍ଢପ୍ପମାଣାଯ ଆପୋଧାତୁଯା ସଙ୍ଗହିତା, ତେଜୋଧାତୁଯା ଅନୁପାଲିତା ୱାଯୋଧାତୁଯା ୱିତ୍ଥମ୍ଭିତା ନ ୱିକିରିଯତି ନ ୱିଦ୍ଧଂସିଯତି, ଅୱିକିରିଯମାନା ଅୱିଦ୍ଧଂସିଯମାନା ଅନେକୱିଧଂ ଇତ୍ଥିପୁରିସଲିଙ୍ଗାଦିଭାୱୱିକପ୍ପଂ ଉପଗଚ୍ଛତି, ଅଣୁଥୂଲଦୀଘରସ୍ସଥିରକଥିନାଦିଭାୱଞ୍ଚ ପକାସେତି।

ଯୂସଗତା ଆବନ୍ଧନାକାରଭୂତା ପନେତ୍ଥ ଆପୋଧାତୁ ପଥୱୀପତିଟ୍ଠିତା ତେଜାନୁପାଲିତା ୱାଯୋୱିତ୍ଥମ୍ଭିତା ନ ପଗ୍ଘରତି ନ ପରିସ୍ସୱତି, ଅପଗ୍ଘରମାନା ଅପରିସ୍ସୱମାନା ପୀଣିତପୀଣିତଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି।

ଅସିତପୀତାଦିପାଚକା ଚେତ୍ଥ ଉସୁମାକାରଭୂତା ଉଣ୍ହତ୍ତଲକ୍ଖଣା ତେଜୋଧାତୁ ପଥୱୀପତିଟ୍ଠିତା ଆପୋସଙ୍ଗହିତା ୱାଯୋୱିତ୍ଥମ୍ଭିତା ଇମଂ କାଯଂ ପରିପାଚେତି, ୱଣ୍ଣସମ୍ପତ୍ତିଞ୍ଚସ୍ସ ଆୱହତି। ତାଯ ଚ ପନ ପରିପାଚିତୋ ଅଯଂ କାଯୋ ନ ପୂତିଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି।

ଅଙ୍ଗମଙ୍ଗାନୁସଟା ଚେତ୍ଥ ସମୁଦୀରଣୱିତ୍ଥମ୍ଭନଲକ୍ଖଣା ୱାଯୋଧାତୁ ପଥୱୀପତିଟ୍ଠିତା ଆପୋସଙ୍ଗହିତା ତେଜାନୁପାଲିତା ଇମଂ କାଯଂ ୱିତ୍ଥମ୍ଭେତି। ତାଯ ଚ ପନ ୱିତ୍ଥମ୍ଭିତୋ ଅଯଂ କାଯୋ ନ ପରିପତତି, ଉଜୁକଂ ସଣ୍ଠାତି। ଅପରାଯ ୱାଯୋଧାତୁଯା ସମବ୍ଭାହତୋ ଗମନଟ୍ଠାନନିସଜ୍ଜାସଯନୈରିଯାପଥେସୁ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେତି, ସମିଞ୍ଜେତି, ସମ୍ପସାରେତି, ହତ୍ଥପାଦଂ ଲାଠେଏତି। ଏୱମେତଂ ଇତ୍ଥିପୁରିସାଦିଭାୱେନ ବାଲଜନୱଞ୍ଚନଂ ମାଯାରୂପସଦିସଂ ଧାତୁଯନ୍ତଂ ପୱତ୍ତତୀତି ଏୱଂ ଚୁଣ୍ଣତୋ ମନସିକାତବ୍ବା।

୩୫୦। ଲକ୍ଖଣାଦିତୋତି ପଥୱୀଧାତୁ କିଂ ଲକ୍ଖଣା, କିଂ ରସା, କିଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନାତି ଏୱଂ ଚତସ୍ସୋପି ଧାତୁଯୋ ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ପଥୱୀଧାତୁ କକ୍ଖଳତ୍ତଲକ୍ଖଣା, ପତିଟ୍ଠାନରସା, ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନା। ଆପୋଧାତୁ ପଗ୍ଘରଣଲକ୍ଖଣା, ବ୍ରୂହନରସା, ସଙ୍ଗହପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନା। ତେଜୋଧାତୁ

ଉଣ୍ହତ୍ତଲକ୍ଖଣା, ପରିପାଚନରସା, ମଦ୍ଦୱାନୁପ୍ପଦାନପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନା। ୱାଯୋଧାତୁ ୱିତ୍ଥମ୍ଭନଲକ୍ଖଣା, ସମୁଦୀରଣରସା। ଅଭିନୀହାରପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନାତି ଏୱଂ ଲକ୍ଖଣାଦିତୋ ମନସିକାତବ୍ବା।

୩୫୧ ।ସମୁଟ୍ଠାନତୋତି ଯେ ଇମେ ପଥୱୀଧାତୁଆଦୀନଂ ୱିତ୍ଥାରତୋ ଦସ୍ସନୱସେନ କେସାଦଯୋ ଦ୍ୱାଚତ୍ତାଲୀସ କୋଟ୍ଠାସା ଦସ୍ସିତା। ତେସୁ ଉଦରିଯଂ କରୀସଂ ପୁବ୍ବୋ ମୁତ୍ତନ୍ତି ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ କୋଟ୍ଠାସା ଉତୁସମୁଟ୍ଠାନାୱ। ଅସ୍ସୁ ସେଦୋ ଖେଳୋ ସିଙ୍ଘାଣିକାତି ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଉତୁଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନା। ଅସିତାଦିପରିପାଚକୋ ତେଜୋ କମ୍ମସମୁଟ୍ଠାନୋୱ। ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନାୱ। ଅୱସେସା ସବ୍ବେପି ଚତୁସମୁଟ୍ଠାନାତି ଏୱଂ ସମୁଟ୍ଠାନତୋ ମନସିକାତବ୍ବା।

୩୫୨ ।ନାନତ୍ତେକତ୍ତତୋତି ସବ୍ବାସମ୍ପି ଧାତୂନଂ ସଲକ୍ଖଣାଦିତୋ ନାନତ୍ତଂ। ଅଞ୍ଞାନେୱ ହି ପଥୱୀଧାତୁଯା ଲକ୍ଖଣରସପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନାନି। ଅଞ୍ଞାନି ଆପୋଧାତୁଆଦୀନଂ। ଏୱଂ ଲକ୍ଖଣାଦିୱସେନ ପନ କମ୍ମସମୁଟ୍ଠାନାଦିୱସେନ ଚ ନାନତ୍ତଭୂତାନମ୍ପି ଏତାସଂ ରୂପମହାଭୂତଧାତୁଧମ୍ମଅନିଚ୍ଚାଦିୱସେନ ଏକତ୍ତଂ ହୋତି। ସବ୍ବାପି ହି ଧାତୁଯୋ ରୁପ୍ପନଲକ୍ଖଣଂ ଅନତୀତତ୍ତା ରୂପାନି। ମହନ୍ତପାତୁଭାୱାଦୀହି କାରଣେହି ମହାଭୂତାନି।

ମହନ୍ତପାତୁଭାୱାଦୀହୀତି ଏତା ହି ଧାତୁଯୋ ମହନ୍ତପାତୁଭାୱତୋ, ମହାଭୂତସାମଞ୍ଞତୋ, ମହାପରିହାରତୋ, ମହାୱିକାରତୋ, ମହତ୍ତା ଭୂତତ୍ତା ଚାତି ଇମେହି କାରଣେହି ମହାଭୂତାନୀତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ମହନ୍ତପାତୁଭାୱତୋତି ଏତାନି ହି ଅନୁପାଦିନ୍ନସନ୍ତାନେପି ଉପାଦିନ୍ନସନ୍ତାନେପି ମହନ୍ତାନି ପାତୁଭୂତାନି। ତେସଂ ଅନୁପାଦିନ୍ନସନ୍ତାନେ –

ଦ୍ୱେ ସତସହସ୍ସାନି, ଚତ୍ତାରି ନହୁତାନି ଚ;

ଏତ୍ତକଂ ବହଲତ୍ତେନ, ସଙ୍ଖାତାଯଂ ୱସୁନ୍ଧରାତି। –

ଆଦିନା ନଯେନ ମହନ୍ତପାତୁଭାୱତା ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତିନିଦ୍ଦେସେ ୱୁତ୍ତାୱ।

ଉପାଦିନ୍ନସନ୍ତାନେପି ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପଦେୱଦାନୱାଦିସରୀରୱସେନ ମହନ୍ତାନେୱ ପାତୁଭୂତାନି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ''ସନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଯୋଜନସତିକାପି ଅତ୍ତଭାୱା''ତିଆଦି।

ମହାଭୂତସାମଞ୍ଞତୋତି ଏତାନି ହି ଯଥା ମାଯାକାରୋ ଅମଣିଂଯେୱ ଉଦକଂ ମଣିଂ କତ୍ୱା ଦସ୍ସେତି, ଅସୁୱଣ୍ଣଂଯେୱ ଲେଡ୍ଡୁଂ ସୁୱଣ୍ଣଂ କତ୍ୱା ଦସ୍ସେତି।

ଯଥା ଚ ସଯଂ ନେୱ ଯକ୍ଖୋ ନ ଯକ୍ଖୀ ସମାନୋ ଯକ୍ଖଭାୱମ୍ପି ଯକ୍ଖିଭାୱମ୍ପି ଦସ୍ସେତି, ଏୱମେୱ ସଯଂ ଅନୀଲାନେୱ ହୁତ୍ୱା ନୀଲଂ ଉପାଦାରୂପଂ ଦସ୍ସେନ୍ତି, ଅପୀତାନି ଅଲୋହିତାନି ଅନୋଦାତାନେୱ ହୁତ୍ୱା ଓଦାତଂ ଉପାଦାରୂପଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୀତି ମାଯାକାରମହାଭୂତସାମଞ୍ଞତୋ ମହାଭୂତାନି।

ଯଥା ଚ ଯକ୍ଖାଦୀନି ମହାଭୂତାନି ଯଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ନେୱ ନେସଂ ତସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ନ ବହି ଠାନଂ ଉପଲବ୍ଭତି, ନ ଚ ତଂ ନିସ୍ସାଯ ନ ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ଏୱମେୱ ତାନିପି ନେୱ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ନ ବହି ଠିତାନି ହୁତ୍ୱା ଉପଲବ୍ଭନ୍ତି, ନ ଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନିସ୍ସାଯ ନ ତିଟ୍ଠନ୍ତୀତି ଅଚିନ୍ତେଯ୍ୟଟ୍ଠାନତାଯ ଯକ୍ଖାଦିମହାଭୂତସାମଞ୍ଞତୋପି ମହାଭୂତାନି। ଯଥା ଚ ଯକ୍ଖିନୀସଙ୍ଖାତାନି ମହାଭୂତାନି ମନାପେହି ୱଣ୍ଣସଣ୍ଠାନୱିକ୍ଖେପେହି ଅତ୍ତନୋ ଭଯାନକଭାୱଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ସତ୍ତେ ୱଞ୍ଚେନ୍ତି, ଏୱମେୱ ଏତାନିପି ଇତ୍ଥିପୁରିସସରୀରାଦୀସୁ ମନାପେନ ଛୱିୱଣ୍ଣେନ ମନାପେନ ଅତ୍ତନୋ ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗସଣ୍ଠାନେନ ମନାପେନ ଚ ହତ୍ଥପାଦଙ୍ଗୁଲିଭମୁକୱିକ୍ଖେପେନ ଅତ୍ତନୋ କକ୍ଖଳତ୍ତାଦିଭେଦଂ ସରସଲକ୍ଖଣଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ବାଲଜନଂ ୱଞ୍ଚେନ୍ତି, ଅତ୍ତନୋ ସଭାୱଂ ଦଟ୍ଠୁଂ ନ ଦେନ୍ତୀତି ୱଞ୍ଚକତ୍ତେନ ଯକ୍ଖିନୀମହାଭୂତସାମଞ୍ଞତୋପି ମହାଭୂତାନି।

ମହାପରିହାରତୋତି ମହନ୍ତେହି ପଚ୍ଚଯେହି ପରିହରିତବ୍ବତୋ। ଏତାନି ହି ଦିୱସେ ଦିୱସେ ଉପନେତବ୍ବତ୍ତା ମହନ୍ତେହି ଘାସଚ୍ଛାଦନାଦୀହି ଭୂତାନି ପୱତ୍ତାନୀତି ମହାଭୂତାନି। ମହାପରିହାରାନି ୱା ଭୂତାନୀତିପି ମହାଭୂତାନି।

ମହାୱିକାରତୋତି ଏତାନି ହି ଅନୁପାଦିନ୍ନାନିପି ଉପାଦିନ୍ନାନିପି ମହାୱିକାରାନି ହୋନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଅନୁପାଦିନ୍ନାନଂ କପ୍ପୱୁଟ୍ଠାନେ ୱିକାରମହତ୍ତଂ ପାକଟଂ ହୋତି। ଉପାଦିନ୍ନାନଂ ଧାତୁକ୍ଖୋଭକାଲେ। ତଥା ହି –

ଭୂମିତୋ ୱୁଟ୍ଠିତା ଯାୱ, ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ୱିଧାୱତି;

ଅଚ୍ଚି ଅଚ୍ଚିମତୋ ଲୋକେ, ଡୟ୍ହମାନମ୍ହି ତେଜସା।

କୋଟିସତସହସ୍ସେକଂ, ଚକ୍କୱାଳଅଂ ୱିଲୀୟତି;

କୁପିତେନ ଯଦା ଲୋକୋ, ସଲିଲେନ ୱିନସ୍ସତି।

କୋଟିସତସହସ୍ସେକଂ, ଚକ୍କୱାଳଅଂ ୱିକୀରତି;

ୱାୟୋଧାତୁପ୍ପକୋପେନ, ଯଦା ଲୋକୋ ୱିନସ୍ସତି।

ପତ୍ଥଦ୍ଧୋ ଭୱତି କାୟୋ, ଦଟ୍ଠୋ କଟ୍ଠମୁଖେନ ୱା;

ପଥୱୀଧାତୁପ୍ପକୋପେନ, ହୋତି କଟ୍ଠମୁଖେୱ ସୋ।

ପୂତିୟୋ ଭୱତି କାୟୋ, ଦଟ୍ଠୋ ପୂତିମୁଖେନ ୱା;

ଆପୋଧାତୁପ୍ପକୋପେନ, ହୋତି ପୂତିମୁଖେୱ ସୋ।

ସନ୍ତତ୍ତୋ ଭୱତି କାୟୋ, ଦଟ୍ଠୋ ଅଗ୍ଗିମୁଖେନ ୱା;

ତେଜୋଧାତୁପ୍ପକୋପେନ, ହୋତି ଅଗ୍ଗିମୁଖେୱ ସୋ।

ସଞ୍ଛିନ୍ନୋ ଭୱତି କାୟୋ, ଦଟ୍ଠୋ ସତ୍ଥମୁଖେନ ୱା;

ୱାୟୋଧାତୁପ୍ପକୋପେନ, ହୋତି ସତ୍ଥମୁଖେୱ ସୋ।

ଇତି ମହାୱିକାରାନି ଭୂତାନୀତି ମହାଭୂତାନି।

ମହନ୍ତା ଭୂତନ୍ତା ଚାତି ଏତାନି ହି ମହନ୍ତାନି ମହତା ୱାୟାମେନ ପରିଗ୍ଗହେତବ୍ବତ୍ତା ଭୂତାନି ୱିଜ୍ଜମାନତ୍ତାତି ମହନ୍ତା ଭୂତନ୍ତା ଚ ମହାଭୂତାନି।

ଏୱଂ ସବ୍ବାପେତା ଧାତୁୟୋ ମହନ୍ତପାତୁଭାୱାଦୀହି କାରଣେହି ମହାଭୂତାନି।

ସଲକ୍ଖଣଧାରଣତୋ ପନ ଦୁକ୍ଖାଦାନତୋ ଚ ଦୁକ୍ଖାଧାନତୋ ଚ ସବ୍ବାପି ଧାତୁଲକ୍ଖଣଂ ଅନତୀତତ୍ତା ଧାତୁୟୋ। ସଲକ୍ଖଣଧାରଣେନ ଚ ଅତ୍ତନୋ ଖଣାନୁରୂପଧାରଣେନ ଚ ଧମ୍ମା। ଖୟଟ୍ଠେନ ଅନିଚ୍ଚା। ଭୟଟ୍ଠେନ ଦୁକ୍ଖା। ଅସାରକଟ୍ଠେନ ଅନତ୍ତା।

ଇତି ସବ୍ବାସମ୍ପି ରୂପମହାଭୂତଧାତୁଧମ୍ମଅନିଚ୍ଚାଦିୱସେନ ଏକତ୍ତନ୍ତି ଏୱଂ ନାନତ୍ତେକତ୍ତତୋ ମନସିକାତବ୍ବା।

୩୫୩।ୱିନିବ୍ଭୋଗାୱିନିବ୍ଭୋଗତୋତି ସହୁପ୍ପନ୍ନାୱ ଏତା ଏକେକସ୍ମିଂ ସବ୍ବପରିୟନ୍ତିମେ ସୁଦ୍ଧଟ୍ଠକାଦିକଲାପେପି ପଦେସେନ ଅୱିନିବ୍ଭୁତ୍ତା। ଲକ୍ଖଣେନ ପନ ୱିନିବ୍ଭୁତ୍ତାତି ଏୱଂ ୱିନିବ୍ଭୋଗାୱିନିବ୍ଭୋଗତୋ ମନସିକାତବ୍ବା।

୩୫୪।ସଭାଗୱିସଭାଗତୋତି ଏୱଂ ଅୱିନିବ୍ଭୁତ୍ତାସୁ ଚାପି ଏତାସୁ ପୁରିମା ଦ୍ୱେ ଗରୁକତ୍ତା ସଭାଗା। ତଥା ପଚ୍ଛିମା ଲହୁକତ୍ତା। ପୁରିମା ପନ ପଚ୍ଛିମାହି ପଚ୍ଛିମା ଚ ପୁରିମାହି ୱିସଭାଗାତି ଏୱଂ ସଭାଗୱିସଭାଗତୋ ମନସିକାତବ୍ବା।

୩୫୫।ଅଜ୍ଝତ୍ତିକବାହିରୱିସେସତୋତି ଅଜ୍ଝତ୍ତିକା ଧାତୁୟୋ ୱିଞ୍ଞାଣୱତ୍ଥୁୱିଞ୍ଞତ୍ତିଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ନିସ୍ସୟା ହୋନ୍ତି, ସୈରିୟାପଥା, ଚତୁସମୁଟ୍ଠାନା। ବାହିରା

ୱୁତ୍ତୱିପରୀତପ୍ପକାରାତି ଏୱଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକବାହିରୱିସେସତୋ ମନସିକାତବ୍ବା।

୩୫୬।ସଙ୍ଗହତୋତି କମ୍ମସମୁଟ୍ଠାନା ପଥୱୀଧାତୁ କମ୍ମସମୁଟ୍ଠାନାହି ଇତରାହି ଏକସଙ୍ଗହା ହୋତି ସମୁଟ୍ଠାନନାନତ୍ତାଭାୱତୋ । ତଥା ଚିତ୍ତାଦିସମୁଟ୍ଠାନା ଚିତ୍ତାଦିସମୁଟ୍ଠାନାହୀତି ଏୱଂ ସଙ୍ଗହତୋ ମନସିକାତବ୍ବା।

୩୫୭।ପଚ୍ଚଯତୋତି ପଥୱୀଧାତୁ ଆପୋସଙ୍ଗହିତା ତେଜୋଅନୁପାଲିତା ୱାଯୋୱିତ୍ଥମ୍ଭିତା ତିଣ୍ଣଂ ମହାଭୂତାନଂ ପତିଟ୍ଠା ହୁତ୍ୱା ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି। ଆପୋଧାତୁ ପଥୱୀପତିଟ୍ଠିତା ତେଜୋଅନୁପାଲିତା ୱାଯୋୱିତ୍ଥମ୍ଭିତା ତିଣ୍ଣଂ ମହାଭୂତାନଂ ଆବନ୍ଧନଂ ହୁତ୍ୱା ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି। ତେଜୋଧାତୁ ପଥୱୀପତିଟ୍ଠିତା ଆପୋସଙ୍ଗହିତା ୱାଯୋୱିତ୍ଥମ୍ଭିତା ତିଣ୍ଣଂ ମହାଭୂତାନଂ ପରିପାଚନଂ ହୁତ୍ୱା ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି। ୱାଯୋଧାତୁ ପଥୱୀପତିଟ୍ଠିତା ଆପୋସଙ୍ଗହିତା ତେଜୋପରିପାଚିତା ତିଣ୍ଣଂ ମହାଭୂତାନଂ ୱିତ୍ଥମ୍ଭନଂ ହୁତ୍ୱା ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତୀତି ଏୱଂ ପଚ୍ଚଯତୋ ମନସିକାତବ୍ବା।

୩୫୮।ଅସମନ୍ନାହାରତୋତି ପଥୱୀଧାତୁ ଚେତ୍ଥ ''ଅହଂ ପଥୱୀଧାତୂ''ତି ୱା, ''ତିଣ୍ଣଂ ମହାଭୂତାନଂ ପତିଟ୍ଠା ହୁତ୍ୱା ପଚ୍ଚଯୋ ହୋମୀ''ତି ୱା ନ ଜାନାତି। ଇତରାନିପି ତୀଣି ''ଅମ୍ହାକଂ ପଥୱୀଧାତୁ ପତିଟ୍ଠା ହୁତ୍ୱା ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତୀ''ତି ନ ଜାନନ୍ତି। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥାତି ଏୱଂ ଅସମନ୍ନାହାରତୋ ମନସିକାତବ୍ବା।

୩୫୯।ପଚ୍ଚଯୱିଭାଗତୋତି ଧାତୂନଂ ହି କମ୍ମଂ, ଚିତ୍ତଂ, ଆହାରୋ, ଉତୂତି ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚଯା। ତତ୍ଥ କମ୍ମସମୁଟ୍ଠାନାନଂ କମ୍ମମେୱ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି, ନ ଚିତ୍ତାଦଯୋ। ଚିତ୍ତାଦିସମୁଟ୍ଠାନାନମ୍ପି ଚିତ୍ତାଦଯୋୱ ପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନ ଇତରେ। କମ୍ମସମୁଟ୍ଠାନାନଞ୍ଚ କମ୍ମଂ ଜନକପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି, ସେସାନଂ ପରିଯାଯତୋ ଉପନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି। ଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନାନଂ ଚିତ୍ତଂ ଜନକପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି, ସେସାନଂ ପଚ୍ଛାଜାତପଚ୍ଚଯୋ ଅତ୍ଥିପଚ୍ଚଯୋ ଅୱିଗତପଚ୍ଚଯୋ ଚ। ଆହାରସମୁଟ୍ଠାନାନଂ ଆହାରୋ ଜନକପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି, ସେସାନଂ ଆହାରପଚ୍ଚଯୋ ଅତ୍ଥିପଚ୍ଚଯୋ ଅୱିଗତପଚ୍ଚଯୋ ଚ। ଉତୁସମୁଟ୍ଠାନାନଂ ଉତୁ ଜନକପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି, ସେସାନଂ ଅତ୍ଥିପଚ୍ଚଯୋ ଅୱିଗତପଚ୍ଚଯୋ ଚ। କମ୍ମସମୁଟ୍ଠାନଂ ମହାଭୂତଂ କମ୍ମସମୁଟ୍ଠାନାନମ୍ପି ମହାଭୂତାନଂ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି ଚିତ୍ତାଦିସମୁଟ୍ଠାନାନମ୍ପି। ତଥା ଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନଂ, ଆହାରସମୁଟ୍ଠାନଂ। ଉତୁସମୁଟ୍ଠାନଂ ମହାଭୂତଂ ଉତୁସମୁଟ୍ଠାନାନମ୍ପି ମହାଭୂତାନଂ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି କମ୍ମାଦିସମୁଟ୍ଠାନାନମ୍ପି।

ତତ୍ଥ କମ୍ମସମୁଟ୍ଠାନା ପଥୱୀଧାତୁ କମ୍ମସମୁଟ୍ଠାନାନଂ ଇତରାସଂ ସହଜାତଅଞ୍ଞମଞ୍ଞନିସ୍ସଯଅତ୍ଥିଅୱିଗତୱସେନ ଚେୱ ପତିଟ୍ଠାୱସେନ ଚ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି, ନ ଜନକୱସେନ। ଇତରେସଂ ତିସନ୍ତତିମହାଭୂତାନଂ ନିସ୍ସଯଅତ୍ଥିଅୱିଗତୱସେନ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି, ନ ପତିଟ୍ଠାୱସେନ ନ ଜନକୱସେନ। ଆପୋଧାତୁ ଚେତ୍ଥ ଇତରାସଂ ତିଣ୍ଣଂ ସହଜାତାଦିୱସେନ ଚେୱ ଆବନ୍ଧନୱସେନ ଚ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି, ନ ଜନକୱସେନ। ଇତରେସଂ ତିସନ୍ତତିକାନଂ ନିସ୍ସଯଅତ୍ଥିଅୱିଗତପଚ୍ଚଯୱସେନେୱ, ନ ଆବନ୍ଧନୱସେନ ନ ଜନକୱସେନ। ତେଜୋଧାତୁପେତ୍ଥ ଇତରାସଂ ତିଣ୍ଣଂ ସହଜାତାଦିୱସେନ ଚେୱ ପରିପାଚନୱସେନ ଚ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି, ନ ଜନକୱସେନ। ଇତରେସଂ ତିସନ୍ତତିକାନଂ ନିସ୍ସଯଅତ୍ଥିଅୱିଗତପଚ୍ଚଯୱସେନେୱ, ନ ପରିପାଚନୱସେନ, ନ ଜନକୱସେନ। ୱାଯୋଧାତୁପେତ୍ଥ ଇତରାସଂ ତିଣ୍ଣଂ ସହଜାତାଦିୱସେନ ଚେୱ ୱିତ୍ଥମ୍ଭନୱସେନ ଚ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି, ନ ଜନକୱସେନ। ଇତରେସଂ ତିସନ୍ତତିକାନଂ ନିସ୍ସଯଅତ୍ଥିଅୱିଗତପଚ୍ଚଯୱସେନେୱ, ନ ୱିତ୍ଥମ୍ଭନୱସେନ, ନ ଜନକୱସେନ।
ଚିତ୍ତଆହାରୋତୁସମୁଟ୍ଠାନପଥୱୀଧାତୁଆଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ଏୱଂ ସହଜାତାଦିପଚ୍ଚଯୱସପ୍ପୱତ୍ତାସୁ ଚ ପନେତାସୁ ଧାତୂସୁ –

ଏକଂ ପଟିଚ୍ଚ ତିସ୍ସୋ, ଚତୁଧା ତିସ୍ସୋ ପଟିଚ୍ଚ ଏକୋ ଚ;

ଦ୍ୱେ ଧାତୁଯୋ ପଟିଚ୍ଚ, ଦ୍ୱେ ଛଦ୍ଧା ସମ୍ପୱତ୍ତନ୍ତି।

ପଥୱୀଆଦୀସୁ ହି ଏକେକଂ ପଟିଚ୍ଚ ଇତରା ତିସ୍ସୋ ତିସ୍ସୋତି ଏୱଂ ଏକଂ ପଟିଚ୍ଚ ତିସ୍ସୋ ଚତୁଧା ସମ୍ପୱତ୍ତନ୍ତି। ତଥା ପଥୱୀଧାତୁଆଦୀସୁ ଏକେକା ଇତରା ତିସ୍ସୋ ତିସ୍ସୋ ପଟିଚ୍ଚାତି ଏୱଂ ତିସ୍ସୋ ପଟିଚ୍ଚ ଏକା ଚତୁଧା ସମ୍ପୱତ୍ତତି। ପୁରିମା ପନ ଦ୍ୱେ ପଟିଚ୍ଚ ପଚ୍ଛିମା, ପଚ୍ଛିମା ଚ ଦ୍ୱେ ପଟିଚ୍ଚ ପୁରିମା, ପଠମତତିଯା ପଟିଚ୍ଚ ଦୁତିଯଚତୁତ୍ଥା, ଦୁତିଯଚତୁତ୍ଥା ପଟିଚ୍ଚ ପଠମତତିଯା, ପଠମଚତୁତ୍ଥା ପଟିଚ୍ଚ ଦୁତିଯତତିଯା, ଦୁତିଯତତିଯା ପଟିଚ୍ଚ ପଠମଚତୁତ୍ଥାତି ଏୱଂ ଦ୍ୱେ ଧାତୁଯୋ ପଟିଚ୍ଚ ଦ୍ୱେ ଛଧା ସମ୍ପୱତ୍ତନ୍ତି।

ତାସୁ ପଥୱୀଧାତୁ ଅଭିକ୍କମପଟିକ୍କମାଦିକାଲେ ଉପ୍ପୀଳନସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି। ସାୱ ଆପୋଧାତୁଯା ଅନୁଗତା ପତିଟ୍ଠାପନସ୍ସ। ପଥୱୀଧାତୁଯା ପନ

ଅନୁଗତା ଆପୋଧାତୁ ଅୱକ୍ଖେପନସ୍ସ। ୱାୟୋଧାତୁୟା ଅନୁଗତା ତେଜୋଧାତୁ ଉଦ୍ଧରଣସ୍ସ। ତେଜୋଧାତୁୟା ଅନୁଗତା ୱାୟୋଧାତୁ ଅତିହରଣୱୀତିହରଣାନଂ ପଚ୍ଚୟୋ ହୋତୀତି ଏୱଂ ପଚ୍ଚୟୱିଭାଗତୋ ମନସିକାତବ୍ବା।

ଏୱଂ ୱଚନତ୍ଥାଦିୱସେନ ମନସି କରୋନ୍ତସ୍ସାପି ହି ଏକେକେନ ମୁଖେନ ଧାତୁୟୋ ପାକଟା ହୋନ୍ତି। ତା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆୱଜ୍ଜତୋ ମନସିକରୋତୋ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ଉପଚାରସମାଧି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ସ୍ୱାୟଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଧାତୂନଂ ୱୱତ୍ଥାପକସ୍ସ ଞାଣସ୍ସାନୁଭାୱେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନତୋ ଚତୁଧାତୁୱୱତ୍ଥାନନ୍ତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି।

୩୬୦। ଇଦଞ୍ଚ ପନ ଚତୁଧାତୁୱୱତ୍ଥାନଂ ଅନୁୟୁତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ ସୁଞ୍ଞତଂ ଅୱଗାହତି, ସତ୍ତସଞ୍ଞଂ ସମୁଗ୍ଘାତେତି। ସୋ ସତ୍ତସଞ୍ଞାୟ ସମୂହତତ୍ତା ୱାଳଅମିଗୟକ୍ଖରକ୍ଖସାଦିୱିକପ୍ପଂ ଅନାୱଜ୍ଜମାନୋ ଭୟଭେରୱସହୋ ହୋତି, ଅରତିରତିସହୋ, ନ ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠେସୁ ଉଗ୍ଘାତନିଗ୍ଘାତଂ ପାପୁଣାତି। ମହାପଞ୍ଞୋ ଚ ପନ ହୋତି ଅମତପରିୟୋସାନୋ ୱା ସୁଗତିପରାୟନୋ ୱାତି।

ଏୱଂ ମହାନୁଭାୱଂ, ୟୋଗିୱରସହସ୍ସ କୀଳିତଂ ଏତଂ;

ଚତୁଧାତୁୱୱତ୍ଥାନଂ, ନିଚ୍ଚଂ ସେୱେଥ ମେଧାୱୀତି।

ଅୟଂ ଚତୁଧାତୁୱୱତ୍ଥାନସ୍ସ ଭାୱନାନିଦ୍ଦେସୋ।

୩୬୧। ଏତ୍ତାୱତା ଚ ୟଂ ସମାଧିସ୍ସ ୱିତ୍ଥାରଂ ଭାୱନାନୟଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘କୋ ସମାଧି, କେନଟ୍ଠେନ ସମାଧୀ’’ତିଆଦିନା ନୟେନ ପଞ୍ହାକମ୍ମଂ କତଂ, ତତ୍ଥ ‘‘କଥଂ ଭାୱେତବ୍ବୋ’’ତି ଇମସ୍ସ ପଦସ୍ସ ସବ୍ବପ୍ପକାରତୋ ଅତ୍ଥୱଣ୍ଣନା ସମତ୍ତା ହୋତି।

ଦୁୱିଧୋୟେୱ ହୟଂ ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତୋ ଉପଚାରସମାଧି ଚେୱ ଅପ୍ପନାସମାଧି ଚ। ତତ୍ଥ ଦସସୁ କମ୍ମଟ୍ଠାନେସୁ, ଅପ୍ପନାପୁବ୍ବଭାଗଚିତ୍ତେସୁ ଚ ଏକଗ୍ଗତା ଉପଚାରସମାଧି। ଅୱସେସକମ୍ମଟ୍ଠାନେସୁ ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତା ଅପ୍ପନାସମାଧି। ସୋ ଦୁୱିଧୋପି ତେସଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନାନଂ ଭାୱିତତ୍ତା ଭାୱିତୋ ହୋତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘କଥଂ ଭାୱେତବ୍ବୋତି ଇମସ୍ସ ପଦସ୍ସ ସବ୍ବପ୍ପକାରତୋ ଅତ୍ଥୱଣ୍ଣନା ସମତ୍ତା’’ତି।

ସମାଧିଆନିସଂସକଥା

୩୬୨। ୟଂ ପନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସମାଧିଭାୱନାୟ କୋ ଆନିସଂସୋ’’ତି, ତତ୍ଥ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାଦିପଞ୍ଚୱିଧୋ ସମାଧିଭାୱନାୟ ଆନିସଂସୋ। ତଥା ହି ୟେ ଅରହନ୍ତୋ ଖୀଣାସୱା ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଏକଗ୍ଗଚିତ୍ତା ସୁଖଂ ଦିୱସଂ ୱିହରିସ୍ସାମାତି ସମାଧିଂ ଭାୱେନ୍ତି, ତେସଂ ଅପ୍ପନାସମାଧିଭାୱନା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନିସଂସା ହୋତି। ତେନାହ ଭଗୱା ‘‘ନ ଖୋ ପନେତେ, ଚୁନ୍ଦ, ଅରିୟସ୍ସ ୱିନୟେ ସଲ୍ଲେଖା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରା ଏତେ ଅରିୟସ୍ସ ୱିନୟେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତୀ’’ତି (ମ। ନି। ୧।୮୨)।

ସେକ୍ଖପୁଥୁଜ୍ଜନାନଂ ସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠାୟ ସମାହିତେନ ଚିତ୍ତେନ ୱିପସ୍ସିସ୍ସାମାତି ଭାୱୟତଂ ୱିପସ୍ସନାୟ ପଦଟ୍ଠାନତ୍ତା ଅପ୍ପନାସମାଧିଭାୱନାପି ସମ୍ବାଧେ ଓକାସାଧିଗମନୟେନ ଉପଚାରସମାଧିଭାୱନାପି ୱିପସ୍ସନାନିସଂସା ହୋତି। ତେନାହ ଭଗୱା ‘‘ସମାଧିଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭାୱେଥ। ସମାହିତୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ୟଥାଭୂତଂ ପଜାନାତୀ’’ତି (ସଂ। ନି। ୩।୫)।

ୟେ ପନ ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିୟୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଅଭିଞ୍ଞାପାଦକଂ ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠାୟ ଏକୋପି ହୁତ୍ୱା ବହୁଧା ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତନୟା ଅଭିଞ୍ଞାୟୋ ପତ୍ଥେନ୍ତୋ ନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତି, ତେସଂ ସତି ସତି ଆୟତନେ ଅଭିଞ୍ଞାପଦଟ୍ଠାନତ୍ତା ଅପ୍ପନାସମାଧିଭାୱନା ଅଭିଞ୍ଞାନିସଂସା ହୋତି। ତେନାହ ଭଗୱା – ‘‘ସୋ ୟସ୍ସ ୟସ୍ସ ଅଭିଞ୍ଞାସଚ୍ଛିକରଣୀୟସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେତି ଅଭିଞ୍ଞାସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ, ତତ୍ର ତତ୍ରେୱ ସକ୍ଖିଭବ୍ବତଂ ପାପୁଣାତି ସତି ସତି ଆୟତନେ’’ତି (ମ। ନି। ୩।୧୫୮; ଅ। ନି। ୩।୧୦୨)।

ୟେ ଅପରିହୀନଜ୍ଝାନା ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସାମାତି ବ୍ରହ୍ମଲୋକୂପପତ୍ତିଂ ପତ୍ଥେନ୍ତା ଅପତ୍ଥୟମାନା ୱାପି ପୁଥୁଜ୍ଜନା ସମାଧିତୋ ନ ପରିହାୟନ୍ତି, ତେସଂ ଭୱୱିସେସାୱହତ୍ତା ଅପ୍ପନାସମାଧିଭାୱନା ଭୱୱିସେସାନିସଂସା ହୋତି। ତେନାହ ଭଗୱା – ‘‘ପଠମଂ ଝାନଂ ପରିତ୍ତଂ ଭାୱେତ୍ୱା କତ୍ଥ ଉପପଜ୍ଜନ୍ତି। ବ୍ରହ୍ମପାରିସଜ୍ଜାନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପପଜ୍ଜନ୍ତୀ’’ତିଆଦି (ୱିଭ। ୧୦୨୪)।

ଉପଚାରସମାଧିଭାୱନାପି ପନ କାମାୱଚରସୁଗତିଭୱୱିସେସଂ ଆୱହତିୟେୱ।

ୟେ ପନ ଅରିୟା ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିୟୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ନିରୋଧସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ସତ୍ତ ଦିୱସାନି ଅଚିତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ନିରୋଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ପତ୍ୱା ସୁଖଂ ୱିହରିସ୍ସାମାତି ସମାଧିଂ ଭାୱେନ୍ତି, ତେସଂ ଅପ୍ପନାସମାଧିଭାୱନା ନିରୋଧାନିସଂସା ହୋତି। ତେନାହ – ''ସୋଳସହି ଞାଣଚରିୟାହି ନୱହି ସମାଧିଚରିୟାହି ୱସୀଭାୱତା ପଞ୍ଞା ନିରୋଧସମାପତ୍ତିୟା ଞାଣ''ନ୍ତି (ପଟି। ମ। ୧।୩୪)।

ଏୱମୟଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାଦି ପଞ୍ଚୱିଧୋ ସମାଧିଭାୱନାୟ ଆନିସଂସୋ –

''ତସ୍ମା ନେକାନିସଂସମ୍ହି, କିଲେସମଲସୋଧନେ;

ସମାଧିଭାୱନାୟୋଗେ, ନପ୍ପମଜ୍ଜେୟ୍ୟ ପଣ୍ଡିତୋ''ତି।

୩୬୩। ଏତ୍ତାୱତା ଚ ''ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠାୟ ନରୋ ସପଞ୍ଞୋ''ତି ଇମିସ୍ସା ଗାଥାୟ ସୀଲସମାଧିପଞ୍ଞାମୁଖେନ ଦେସିତେ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ସମାଧିପି ପରିଦୀପିତୋ ହୋତି।

ଇତି ସାଧୁଜନପାମୋଜ୍ଜତ୍ଥାୟ କତେ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ

ସମାଧିନିଦ୍ଦେସୋ ନାମ

ଏକାଦସମୋ ପରିଚ୍ଛେଦୋ।

୩୬୪। ପଠମୋ ସୀଲନିଦ୍ଦେସୋ। ଦୁତିୟୋ ଧୁତଙ୍ଗନିଦ୍ଦେସୋ;। ତତିୟୋ କମ୍ମଟ୍ଠାନଗ୍ଗହଣନିଦ୍ଦେସୋ। ଚତୁତ୍ଥୋ ପଥୱୀକସିଣନିଦ୍ଦେସୋ। ପଞ୍ଚମୋ ସେସକସିଣନିଦ୍ଦେସୋ। ଛଟ୍ଠୋ ଅସୁଭନିଦ୍ଦେସୋ। ସତ୍ତମୋ ଛଅନୁସ୍ସତିନିଦ୍ଦେସୋ। ଅଟ୍ଠମୋ ସେସାନୁସ୍ସତିନିଦ୍ଦେସୋ। ନୱମୋ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରନିଦ୍ଦେସୋ। ଦସମୋ ଆରୁପ୍ପନିଦ୍ଦେସୋ। ପଟିକ୍କୂଲସଞ୍ଞାଧାତୁୱୱତ୍ଥାନଦ୍ୱୟନିଦ୍ଦେସୋ ଏକାଦସମୋତି।

ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମୋ ଭାଗୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।